

Clàssics del Federalisme

Valentí Almirall
Antologia de textos

Estudi introductori de Josep Pich Mitjana

Generalitat de Catalunya
Institut d'Estudis Autònoms

Clàssics del Federalisme

Antologia de textos

Valentí Almirall
Antologia de textos

Generalitat de Catalunya
Institut d'Estudis Autònoms

Almirall, Valentí, 1841-1904

[Seleccions]

Antologia de textos. – (Clàssics del federalisme)

Referències bibliogràfiques. – Inclou l'edició facsím. de: Lo catalanisme.

Barcelona : Llibreria de Verdaguer : Llibreria de López, 1886

ISBN 9788439387046

I. Almirall, Valentí, 1841-1904. Catalanisme II. Pich i Mitjana, Josep,

1967- ed. III. Institut d'Estudis Autònòmics (Catalunya) IV. Títol V.

Col·lecció: Clàssics del federalisme

1. Federalisme – Espanya 2. Nacionalisme – Catalunya 3. Espanya

– Política i govern

323.17(467.1)

Consell Editor

Carles Viver Pi-Sunyer

Mercè Corretja Torrens

Mireia Grau Creus

Consell Assessor

Xavier Arbós Marín

Miquel Caminal Badia

Ramón Máiz Suárez

Ferran Requejo Coll

Miquel Àngel Cabellos Espiérrez

Selecció de textos i estudi introductori: Josep Pich Mitjana.

El capítol «Lo catalanisme» reproduceix el facsímil de l'obra original de Valentí Almirall cedit per la Biblioteca de Catalunya.

Primera edició: febrer de 2011

© Generalitat de Catalunya. Institut d'Estudis Autònòmics, 2011

Tiratge: 1.000 exemplars

Disseny de la col·lecció: Carlos Cubeiro

Maquetació i impressió: El Tinter, sal (certificada amb ISO 9001, ISO 14001 i EMAS)

ISBN: 978-84-393-8704-6

Dipòsit legal: B. 9161-2011

El paper utilitzat per a aquesta publicació

és Munken Print Cream, que té certificat

FSC (Forest Stewardship Council), la qual cosa significa

que la matèria primera amb què s'elabora aquest paper

procedeix de boscos i plantacions gestionats de manera responsable.

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny

de la coberta, no pot ser reproduïda, emmagatzemada

ni tramesa de cap manera ni per cap mitjà sense

l'autorització del titular del *copyright*.

Índex

Estudi introductori: Valentí Almirall i Llozer (1841-1904). Federalisme i catalanisme Josep Pich Mitjana	9
I. Bases per a la Constitució Federal de la Nació Espanyola i per a l'Estat de Catalunya. Observacions sobre la forma de plantejar la confederació a Espanya	45
II. Idea exacta de la Federació. Dades per a l'organització de la República Federal Espanyola	71
III. La Confederació Suïssa i la Unió Americana. Estudi polític comparatiu	119
IV. Lo catalanisme. Motius que'l llegendan, fonaments científics y solucions practicas (Paginació del facsímil, 9-343)	283
V. Pròleg de Valentí Almirall a l'edició castellana de 1902 de "Lo catalanisme"	629

Estudi introductori: Valentí Almirall i Llozer (1841-1904). Federalisme i catalanisme

Josep Pich Mitjana

Almirall és un dels polítics i intel·lectuals catalans més importants de la segona meitat del segle XIX, fins al punt que encara ara una part del seu corpus doctrinal és defensat per diverses formacions polítiques catalanes. Intentà polititzar el moviment catalanista amb un projecte federal d'orientació sobiranista que tenia com a referents als moviments *autonomistes* (segons la terminologia utilitzada al darrer terç del segle XIX) hongarès i irlandès, així com també els sistemes polítics nord-americà i suís. La terminologia que utilitzava fluctuava entre el provincialisme i el regionalisme, però el seu discurs era un nacionalisme [catalanista] progressista. No obstant, una bona part de la historiografia catalana ha acceptat i reproduït el clixé que tant Almirall com els seus partidaris eren, com explica en Pere Gabriel, «aquella bona gent abocada a la gresca política, de la qual es podien destacar mil i una anècdotes, ingènua i sincera, entranyable, persones en conjunt que entreveren el problema de Catalunya i el seu difícil encaix dins Espanya, però no se n'acabaren de sortir perquè no assumiren la realitat nacional de Catalunya». ¹ Aquesta perspectiva la inicià en Prat de la Riba per

1 P. Gabriel, «Pròleg» a J. Pich, *Federalisme i catalanisme: Valentí Almirall (1841-1904)*, Eumo, Vic, 2004, p. 15.

a intentar justificar que el projecte catalanista (o federalcatalanista) d'Almirall hauria estat el *precursor* del *veritable* catalanisme polític, és a dir, el nacionalisme de la Lliga encapçalada pel mateix Prat.

La generació de joves *liberals* de la que formava part Almirall estava influïda per Ibsen, Pi i Margall, Víctor Hugo, Garibaldi i Zola. El seu principal objectiu hauria estat millorar el benestar de les classes populars. El periodista Francisco Madrid, el 1928, a *L'Esquella de la Torratxa*, afirmava que era una generació que es caracteritzava per la seva generositat, l'idealisme i el liberalisme, entès com a progressisme, donat que «brincava dins d'ells la fe i l'esperança de què tot aniria camí de l'esquerra o de les esquerres...» Començaren la seva activitat política durant el Sexenni i la primera República, quan impulsaren el projecte de transformar Espanya en un Estat compost respectuós amb les cultures minoritàries que l'integren. L'Espanya on nasqueren i cresqueren personatges com Almirall, Conrad Roure o Cels Gomis era un dels Estats més centralistes i uniformitzadors del període. A tall d'exemple, la bandera espanyola des de la seva elecció (o invenció) el 1785 (quan Carles III la trià com a nou pavelló per a la marina de guerra; el 1908 es disposà oficialment que onegés a tots els edificis públics, i el 1927 s'ordenà que també l'enarboressin els vaixells mercants), fins a la proclamació de la segona República, el 1931, portava un escut extraordinàriament simple: una corona i a sota, un oval amb un castell i un lleó. Durant la primera República, entre 1873 i 1874, van suprimir la corona i alguns van suggerir substituir una de les franges vermelles per una de lila en honor dels comunsers que lluitaren per les llibertats castellanen en contra de Carles I.²

2 Poden veure els canvis a la bandera a http://es.wikipedia.org/wiki/Bandera_de_Espa%C3%B1a. Trobareu més informació a J. ÁLVAREZ JUNCO, *Mater Dolorosa. La idea de España en el siglo XIX*, Madrid, Taurus, pp. 69 i 553-554.

El pensament polític i doctrinal d'Almirall encara genera debat i polèmica.³ Afortunadament qui hi estigui interessat pot llegir directament els seus escrits, donat que l'Institut d'Estudis Catalans ha iniciat la publicació de la seva Obra completa, i ja han editat el 1er volum, on recopilen les obres escrites entre 1867 i 1879, i estan anunciats dos volums més, el 2on que aplegarà els treballs del període que va de 1880 a 1884, mentre que el darrer reunirà els que va escriure entre 1885 i 1903.⁴ D'altra banda, l'Institut d'Estudis Autònoms ha decidit reeditar alguns dels textos bàsics del pensament federal [i catalanista] d'Almirall. Aquest no podia faltar en una col·lecció sobre els clàssics del federalisme, donat que tal com va afirmar Rovira i Virgili, ell mateix un rellevant dirigent republicà, federalista i catalanista, Pi i Margall i Almirall haurien estat els «dos únics teoritzadors federalistes d'alçada que hi hagué a la península durant el segle XIX», i afegia, que «gairebé podríem dir els únics teoritzadors polítics. Tots

3 Com es pot observar al darrer llibre de combat del destacat dirigent espanyolista F. CAJA, *La Raza Catalana. El núcleo doctrinal del catalanismo*, pròleg de J. JOARISTI, Madrid, Encuentro, 2009, on defensa la tesi que el nucli doctrinal del catalanisme es basaria en l'existència de la suposada *raça catalana*, és a dir, com diu a les pp. 29-30 que «el nacionalismo [català] es una especie de racialismo», *racialisme* entès com a *doctrina racial* que consisteix en atribuir «a la naturaleza lo que pertenece a la cultura». El *racialisme* catalanista es fonamentaria en la llengua i la cultura com «expresión de una diferencia espiritual irreductible» i hauria estat iniciat per Almirall, com assegura a la p. 42, donat que «ha de ser considerado el primer nacionalista catalán, y en caso alguno el "precursor" como lo calificará Prat de la Riba tras su muerte. Almirall es el primero en dar ese paso inaugural que va del federalismo al nacionalismo. Es él el que proporciona la primera formulación doctrinal del catalanismo y es él quien, finalmente, legará a los catalanistas su última lección moral: "por Cataluña" apoyará a Alejandro Lerroux.» De fet, donarà suport a una candidatura d'unitat republicana de la que un dels seus integrants era Alejandro Lerroux. Cal tenir present que el Partit Radical Republicà liderat per Lerroux va ser constituït al 1908, quan Almirall ja feia temps que era mort.

4 V. ALMIRALL, *Obra completa*, ed. a cura de J. M. FIGUERES, Vol. 1, Barcelona, IEC, 2009.

els altres teoritzadors –federalistes o no- foren mitjanies universitàries, o bé simples repetidors de les lliçons dels tractadistes nacionals i estrangers».⁵

Al volum que el lector té entre les mans podrà llegir els seus primers estudis com a propagandista del federalisme, en els breus opuscles *Propaganda Republicana. Bases para la Constitución Federal de la Nación Española y para la del Estado de Cataluña. Observaciones sobre el modo de plantear la Confederación* (1868), i la seva ampliació a *Idea Exacta de la federación. Datos para la organización de la República federal española* (escrit el 1869 i publicat el 1870); el seu interès per a l'organització política i institucional nord-americana i suïssa queden reflectits a *La Confederación suiza y la Unión Americana. Estudio político comparativo* (1886), mentre que la formulació del seu discurs federalcatalanista el trobaran a *Lo Catalanisme* (1886), on formulà el seu catalanisme *particularista*, entès el *particularisme* (segons el mateix Almirall) com a sinònim de federalisme. Finalment, la recopilació d'escrits acaba amb *Al lector*, el breu pròleg a la traducció de *Lo Catalanisme* al castellà, on desvinculava el projecte polític i doctrinal que va encapçalar amb el de la Lliga de Prat. Els textos que Almirall va escriure en castellà han estat traduïts per primera vegada al català. No obstant, abans de començar la seva lectura pot ser convenient que coneguin una mica més al seu autor.

5 ROVIRA I VIRGILI, A., ed. a cura de L. COLOMER, *Lectura de Pi i Margall*, Edicions la Magrana i Diputació de Barcelona, Barcelona, 1990, p. 139.

Breu esbós biogràfic

Valentí Almirall i Llozer va néixer el 8 de març de 1841 a Barcelona, on morí el 20 de juny de 1904. Era l'hereu d'una família del patriciat de la capital catalana vinculada al comerç, a l'advocacia i a la noblesa.⁶ El seu avi matern i padrí, Valentí Llozer i Codina, era germà del darrer inquisidor de Barcelona, i ocupà alts càrrecs a l'administració de Ferran VII a la capital comtal;⁷ un dels germans solters de la seva mare era baró del Papiol i, en el seu cercle íntim d'amistats, Almirall afirmava que li agradava ser noble «per poder-se'n fotre.»⁸ No obstant, reaccionà conscientment contra els que haurien d'haver estat els seus interessos de classe. Josep Roca i Roca, director durant dècades de les revistes humorístiques republicanes *La Campana de Gràcia* i *L'Esquella de la Torratxa*, assegurava que haurien estat les idees que predominaven a la capital catalana al període anterior a la revolució democràtica de 1868 les que haurien canviat la mentalitat de l'hereu dels Llozer, «una estirpe del antiguo régimen, que había contado entre los suyos á toda una sucesión de familiares del Santo Oficio.»⁹

La bona situació socioeconòmica familiar i la seva capacitat d'aprenentatge li permeteren adquirir un volum de coneixements superior al de la mitjana dels seus coetanis. Tenia coneixements de dibuix artístic i de música, alhora que era un poliglòt que dominava tant el llatí i el grec clàssic, com el

6 M. FONT, «La vida i l'obra de Valentí Almirall», *Anuari dels catalans*, Barcelona, Antoni López, 1926, p. 124-145.

7 J. PICH, *Federalisme i catalanisme*, op. cit., p. 21-24.

8 J. GARRIGA I MASSÓ, *Memòries d'un liberal catalanista (1871-1939)*, Barcelona, Ed. 62, 1987, pp. 32-35.

9 J. ROCA I ROCA, *Valentí Almirall. Apuntes Biográficos*, Barcelona, Mariano Galve, 1905, p. 7.

francès, l'anglès, l'italià i l'alemany. Home de vasta cultura, va acabar els seus estudis de dret el 1863 a la Universitat de Barcelona, i exercí l'advocacia de manera discontinua.¹⁰

La vinculació a la *Renaixença popular*

A mitjans del segle XIX, la cultura catalana es trobava en una situació crítica, donat que la major part dels catalans amb una situació benestant acceptaven que el català era un dialecte del castellà que subsistia només entre les classes populars. Per tant, la lluita per la recuperació de la cultura catalana era un pas previ per a la consolidació del catalanisme polític; una tasca que va dur a terme el moviment cultural conegut com la *Renaixença* o *catalanisme literari* impulsat pel romanticisme que es va desenvolupar a Occident al llarg del segle XIX.

La *Renaixença* era un moviment heterogeni i ideològicament plural, tot i que podria dividir-se en dues tendències. D'una banda, la culturalista, elitista i ideològicament conservadora que es vertebrà entorn dels Jocs Florals de Barcelona, «restaurats» el 1859 i, per aquest motiu, als seus partidaris els identificaven com a «jocsfloralescos». De l'altra, la popular i de tarannà progressista dels *humoristes*, tot i que els seus rivals els anomenaven «xarons», és a dir, bromistes de mal gust.¹¹ L'hu-

10 J. PICH, *Federalisme i catalanisme*, op. cit., pp. 25-35.

11 Sobre la dualitat de la *Renaixença* vegeu P. COROMINAS, *Interpretació del vuitcents català*, Barcelona, La revista, 1933. A. ROVIRA I VIRGILI, *Els Corrents ideològics de la Renaixença Catalana*, Barcelona, Barcino, 1966. À. CARMONA, *Dues Catalunyaes. Jocsfloralescos i xarons*, Esplugues de Llobregat, Ariel, 1967, pp. 174-177; J. FONTANA, «La fi de l'Antic Règim i la industrialització (1787-1868)», *Història de Catalunya*, Vol. V, Barcelona, Ed. 62, 1988, pp. 443-445, i del mateix autor «L'altra *Renaixença*: 1860 i la represa d'una cultura nacional catalana», a P. GABRIEL (dir), *Història de la Cultura Catalana*, vol. v, Barcelona, Ed. 62, 1994, pp. 19-21.

morisme «xaró» era un moviment cultural fonamentalment barceloní, que pretenia recuperar la identitat cultural catalana des d'una postura iconoclasta i bohèmia que els portava a burlar-se dels partidaris de la Renaixença culte. Almirall era membre de la colla més activa dels «xarons» barcelonins.

La Renaixença impulsà una gran transformació de la societat catalana, fins al punt que evolucionà de l'entusiasme espanyolista generat per la guerra d'Àfrica de 1860,¹² a la reivindicació de l'autogovern i del respecte a la cultura catalana, després de la revolució democràtica de 1868.¹³ El mateix Almirall passà de ser un dels joves universitaris que organitzaven manifestacions patriòtiques favorables a la guerra d'Àfrica (1859-1860), a encapçalar als federals que intentaren proclamar l'Estat Català durant el Sexenni i la primera República (1868-1873). Aquesta evolució va ser impulsada per la Renaixença, però no per la vinculada al moviment romàntic, culte, elitista i d'orientació conservadora iniciat el 1833 amb la publicació d'*Oda a la Pàtria* d'Aribau; desenvolupat, cap al 1841, amb les poesies de Rubio i Ors, *Lo gayter de lo Llobregat*, i consolidat amb els Jocs Florals de Barcelona, el 1859, impulsats per Milà i Fontanals; un certamen poètic –celebrat el primer diumenge de maig– que utilitzava un català culte i de difícil comprensió per a les classes populars. Aquest tipus d'activisme cultural difícilment podia generar un moviment polític de recuperació de l'autogovern català, tal com

12 Trobareu més informació a MARTÍN CORRALES, E., «El nacionalismo catalán y la expansión colonial española en Marruecos: de la guerra de África a la entrada en vigor del Protectorado (1860-1912)», a Martín Corrales, E. (ed.), *Marruecos y el colonialismo español (1859-1912). De la guerra de África a la «penetración pacífica»*, Barcelona, Bellaterra, 2002, pp. 180-188, i UCELAY-DA CAL, E., *El imperialismo catalán. Prat de la Riba, Cambó, D'Ors y la conquista moral de España*, Barcelona, Edhasa, 2003, p. 656.

13 P. ANGUERA, *Els precedents del catalanisme. Catalanitat i anticentralisme: 1808-1868*, Barcelona, Empúries, 2000, pp. 288-301.

va passar amb els *felibres* occitans, on una petita elit generà un gran moviment cultural que no va promoure la recuperació de la nacionalitat occitana. En canvi, a Catalunya –a diferència d’Occitània–, a més, de la Renaixença culte també existia una altra Renaixença, la que difonia el català entre les classes populars, a través del teatre i de la premsa, inicialment des d’una vessant humorística i paròdica; un moviment que donava suport a les corals dirigides per Josep Anselm Clavé i als carnavals de Barcelona, on la diversió i la filantropia conflueix amb la recuperació del català escrit. Utilitzaven el «català que ara es parla», és a dir, escrivien de la mateixa manera que parlaven els barcelonins de la segona meitat del segle XIX. Aquest grup va influir als joves que es vertebraven entorn de la revista *L’Avenç* de la necessitat d’establir una normativa lingüística que equiparés al català amb la resta d’idiomes dels països desenvolupats.¹⁴

La major part dels estudis sobre la Renaixença, però, es centren en els «jocsfloralescos» i prescindeixen de l’activitat dels humoristes «xarons» o els limiten a una subcultura subordinada a la hegemonia patrícia dominant. Això no obstant, les autoritats isabelines –quan Espanya era un dels estats més centralistes i uniformitzadors del període– no els preocupava gens ni mica l’activitat

14 C. ROURE, *Recuerdos de mi larga vida: costumbres, anécdotas, acontecimientos y sucesos acaecidos en la ciudad de Barcelona, desde 1850 hasta el 1900*, vol. I, Barcelona, Biblioteca de El Diluvio, 1925, pp. 51-55 i vol. II, 1926, pp. 131 i 207-211; F. CURET, *Història de Teatre Català*, Barcelona, Aedos, 1967, p. 121. M. SUNYER, «La llengua catalana, del col·loquialisme a l’alta cultura», a P. ANGUERA (dir.), «La consolidació del món burgès 1860-1900», a B. DE RIQUER, *Història, política, societat i cultura dels països catalans*, vol. 7, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1996, p. 284-288. R. OTEO SANS, «Xarons, truculents i sentimentals: la cultura de fulletó i la sàtira estripada», a P. Anguera (dir.), «La consolidació...», op. cit., 1996, pp. 341 i 343-348; J. PICH, «La Renaixença Popular. De l’espanyolisme de la guerra d’Àfrica a l’inici de la represa de la cultura nacional catalana (1859-1868)» a J. FONTANA, *Història i projecte social. Reconeixement d’una trajectòria*, Barcelona, Crítica, 2004, i J. PICH, *Federalisme i catalanisme*, op. cit., pp. 39-61.

dels «jocsfloralescos», fins al punt que els cedien edificis oficials, com l'Ajuntament de Barcelona, perquè hi celebressin els seus certàmens poètics, als que assistien les principals autoritats. Els partidaris de la Renaixença culte no els intranquil·litzaven perquè basaven el seu activisme cultural en escriure versos sobre un passat idealitzat, en una llengua que –per l'excés d'erudició i per la utilització d'arcaïsmes– resultava difícil d'entendre a la major part dels catalans. En canvi, el que amoinava a les autoritats isabelines era l'activitat dels «xarons», especialment, pel ressorgiment del teatre en llengua catalana. Aquest suposava la fi del monolingüisme castellà a l'àmbit públic.

Davant de l'increment de l'activitat de la Renaixença popular, de la mà dels *humoristes*, el govern reaccionà primer amb l'increment de la censura i posteriorment, el 1867, amb la Reial Ordre que prohibia estrenar obres de teatre escrites íntegrament amb el que les autoritats isabelines anomenaven *dialecte regional*, perquè «esta novedad ha de contribuir forzosamente a fomentar el espíritu autóctono de las mismas, destruyendo el medio más eficaz para que se generalice el uso de la lengua nacional», tot i que únicament a Catalunya es desenvolupava un teatre escrit en *dialecte regional*. La Reial Ordre responia al desig d'uniformitzar culturalment Espanya, però la iniciativa governamental resultà contraproductent, donat que els autors «xarons» acataren l'ordre, però identificaren als personatges positius amb els que parlaven català i els negatius amb els que ho feien en castellà. Conseqüentment, la paròdia estimulà la presa de consciència de la catalanitat per part dels espectadors. En definitiva, la Renaixença promogué la recuperació de la catalanitat, quan aquesta havia estat gairebé eradicada de l'àmbit públic, i es trobava en una situació de marginalitat i d'*oblit* per a amplis sectors de la societat catalana, especialment entre les classes benestants.

El jove Almirall era amic íntim del principal autor «xaró»: Frederic Soler, que en aquells anys signava les seves obres amb el pseudònim: *Pitarra*. Possiblement, col·laborà en la creació de *La Gata*, la primera companyia teatral professional en llengua catalana i, el 1867, va prologar la publicació de la primera edició completa de les *gatades* de *Pitarra*, tot i que ocult darrera del pseudònim de Joan Comas Triadó. El seu objectiu era replicar les crítiques que havia rebut Soler dels que no els agradava ni la temàtica, ni l'estil, ni el llenguatge que utilitzava a les seves obres, tot i que aquestes tingueren una molt bona acollida entre les classes populars. Almirall utilitzava un pseudònim perquè, un any abans de la revolució de 1868, ja afirmava que Catalunya era un poble amb consciència de la seva identitat diferenciada. També sabia que els partidaris del centralisme uniformitzador el criticarien amb «lo Cristo gros de la autonomia y d'altras paraulassas per l'estil». Així i tot, estava convençut que era necessari trobar una nova vertebració territorial que sense qüestionar la unitat espanyola, acabés amb la seva uniformitat cultural, donat que «los pobles de que esta nació's forma si bé són germans, no són bessons».¹⁵

La politització. El federalisme intransigent

El jove Almirall es va començar a polititzar cap a mitjans de la dècada dels seixanta del segle XIX. La inestabilitat política, la crisi econòmica i l'actitud d'Isabel II van consolidar un cor-

15 J. COMAS I TRIADÓ [V. ALMIRALL], «Prolech» a S. PITARRA, *Sínglots Poétichs ó sia col·lecció de obras Jocosas, dramáticas, líricas y narrativas, que en vers y en catalá del que ara's parla. Adornada ab un aixam de grabats, dels mes distingits artistas catalans*, Barcelona, I. López, 1867, pp. V-XIII.

rent d'opinió pública antimonàrquic impulsat per intel·lectuals vinculats al progressisme i al republicanisme. Almirall conspirava per enderrocar el règim isabelí des de 1865, en que es va veure obligat a exiliar-se.¹⁶ Després d'uns mesos, el govern indultà als exiliats polítics i va poder tornar, però continuà la seva activitat conspirativa a l'integrar-se a la tertúlia del cafè Suís de Barcelona, un dels centres de reunió de l'oposició al règim isabelí. Entre 1865 i 1868, no militava en cap formació política, però tenia amics tant al Partit Progressista com al Democràtic.¹⁷ El sector majoritari d'aquesta darrera formació política constituí el Partit Republicà Democràtic Federal (PRDF), després del triomf de la revolució democràtica de 1868.¹⁸

Antoni Feliu i Codina recordava que el mateix dia de l'inici del pronunciament de l'almirall Juan Bautista Topete a Cadis, el 17 de setembre de 1868, es trobà amb Almirall a la rel·lotgeria de Frederic Soler, on li hauria dit que es lliuraria en «cuerpo y alma a la revolución llevado del noble propósito de contribuir a que se estableciera en España la República democrática federal. Amigo Antonio –me dijo el amigo Valentín, a cuyo lado yo formé invariablemente hasta que cometió el dislate de romper con Pi y Margall–, si las noticias de

16 E. JARDÍ, «Almirall, home de dret», *Serra d'Or*, núm. 318 (1986), pp. 25-26.

17 J. PICH, «Juntas, tertulias y conspiración en la crisis del régimen isabelino. El caso de la ciudad de Barcelona, 1867-1868», *Hispania*, núm. 217 (2004), pp. 689-712.

18 Sobre l'organització i l'evolució del PRDF els millors estudis són els de C.A.M. HENNESSY, *La República federal en España. Pi y Margall y el movimiento republicano federal 1868-1874*, Madrid, Aguilar, 1962, i C. PÉREZ ROLDAN, *El Partido Republicano Federal 1868-1874*, Madrid, Endymion, 2001, també des d'una òptica més sintètica els d'I. Molas (editor i director), *Diccionario dels Partits Polítics de Catalunya*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2000, pp. 269-279 i el d'À. DUARTE, *Història del republicanisme a Catalunya*, Lleida-Vic, Pagès ed. i Eumo, 2004, p. 87-116. Sobre els inicis de l'activitat política d'Almirall vegeu J. PICH, *Federalisme i catalanisme*, op. cit., p. 63-173.

la insurrección de Cádiz se confirman, como todos esperamos, confío en que mañana me acompañarás en el restaurante Justin para celebrarlo cumplidamente, y allí, de sobremesa, haremos tú y yo de manera de que se organice por de pronto en Barcelona el partido republicano federal.»¹⁹

Durant els dotze dies que van de l'inici del pronunciament a les costes gaditanes a l'esclat de la revolució a Barcelona, Almirall desenvolupà una activitat frenètica que no estava exempta de perill.²⁰ El jove Almirall estava en contacte amb la Junta revolucionària de Barcelona clandestina. Aquesta decidí que abans d'insurreccionar-se volia conèixer el resultat de la batalla d'Alcolea entre les tropes insurrectes i les fidels al règim. La notícia de la victòria dels rebels arribà a la capital catalana el 29 de setembre per la tarda, i la Junta acordà que havia arribat el moment de fer caure «lo existente».²¹

El pronunciament contra el règim isabelí iniciat a Cadis es transformà a Barcelona en una revolució democràtica que es concretà en el desig generalitzat de transformacions estructurals del sistema polític espanyol, en el sorgiment i la consolidació del moviment republicà federal i en l'eclosió d'una nova generació de polítics, entre els que destacava un jove Almirall que havia participat activament en l'inici de la revolució a Barcelona. La Junta Revolucionària provisional el nomenà síndic del consistori barceloní, però dimití al cap de poc temps al discrepar de les iniciatives preses pels seus companys de tasca municipal.

El 4 de octubre de 1868, el dirigent demòcrata José M. Orense, marquès de la Albaida, arribà a Barcelona. Havia

19 A. FELIU, *El Diluvio*, Barcelona (22 i 27 de novembre de 1916 i 1 de desembre de 1916).

20 A. FELIU I CODINA, *El Diluvio*, Barcelona (27 de novembre, 1 de desembre de 1916), i C. ROURE, *Recuerdos de mi larga vida*, op. Cit., Vol. iii, 1927, pp. 93-97.

21 J. PICH, *Valentí Almirall i el federalisme intransigent*, Catarroja, Afers, 2006, pp. 41-48.

estat exiliat a Suïssa i va ser el primer a defensar en una assemblea política que Catalunya «con sus antiguos fueros, con su carácter enérgico, con su amor al trabajo y sin propensión a vivir del presupuesto, tiene lo necesario para gobernarse como los mejores Estados de América. Usemos la libertad de imprenta, de la palabra, de la asociación, para decir muy alto: acabaron los reyes de España, sólo cabe ya la federación y que la unidad sea para la defensa del territorio.»²²

Arran de les paraules d'Orense, el jove Almirall hauria sentit per primera vegada la necessitat d'estudiar els sistemes polítics i institucionals suís i nord-americà. També els animà a fundar la primera associació política federal catalana: el Club dels Federalistes, des d'on intentaren impulsar una primera vinculació entre federalisme i catalanisme. Els seus principals impulsors eren Gonçal Serrallara, Valentí Almirall i Manuel de Lasarte. Aquests proposaren al dirigent francmaçó i catedràtic d'alemany de l'Institut de Barcelona, Carlos Fernández de Castroverde, que presidís interinament el club, donat que havia residit molts anys als EUA i coneixia el funcionament dels partits nord-americans. El període constituent finalitzà quan elegiren a Gonçal Serrallara primer president ordinari, mentre que Almirall i Lasarte eren designats vicepresidents. El Club inicià una etapa de gran activitat propagandística que es concretà en la constitució de moltes sucursals per tota Catalunya.²³

Serrallara va ser elegit diputat a les Corts Constituents. Almirall el substituï en la direcció del Club i aspirà a que

22 C. ROURE, *Recuerdos de mi larga vida*, op. Cit, pp. 34-35 i 109-127; A. FELIU, *El Diluvio*, Barcelona (8 de gener de 1917), i F. M. TUBINO, *Historia del Renacimiento literario en Cataluña, Baleares y Valencia*, Tello, Madrid, 1880, pp. 427-431.

23 J. PICH, *Valentí Almirall i el federalisme intransigent*, op. Cit., pp. 63-75.

l'elegissin diputat per a cobrir una de les dues vacants que havien quedat lliures a la circumscripció de la ciutat de Barcelona. Els republicans federals barcelonins elegiren els seus candidats en les primeres eleccions primàries que es celebraven a Espanya. S'imposaren els que comptaren amb el suport de la direcció del partit i Almirall quedà fora de les Corts Constituents. Possiblement, la radicalitat del seu discurs polític i doctrinal limità la seva carrera política, donat que no era un home de compromisos, no transigia, ni cedia en qüestions ideològiques. La seva manera d'actuar era molt apreciada pels integrants del seu Club, però resultava intolerable per als dirigents veterans del partit que li haurien aixecat una «bandera negra», és a dir, haurien vetat la seva candidatura.

Al quedar fora de les Corts Constituents centrà els seus esforços en les tasques organitzatives i doctrinals. Aquestes iniciatives començaren a posar-se de manifest quan a finals de 1868 publicà –amb la col·laboració de Lasarte– el primer estudi sobre la possible organització de la república federal espanyola: les *Bases para la constitución federal de la nación española y para la del Estado de Cataluña*; un opuscle on començava a plantejar la possibilitat no tan sols d'acabar amb la monarquia i substituir-la per una República, sinó també la de canviar el sistema polític i la vertebració territorial d'un Estat simple a un de compost, és a dir, d'un Estat políticament centralista i culturalment uniformitzador a un de descentralitzat i respectuós amb les cultures minoritàries.²⁴

24 Vicepresidente del CLUB DE LOS FEDERALISTAS [V. ALMIRALL I M. DE LASARTE], *Bases para la Constitución Federal de la nación española y para la del estado de Cataluña*, Barcelona, 1868. A. FELIU, *El Diluvio*, Barcelona (28 de juliol de 1917), i JA GONZÁLEZ CASANOVA, *Federalisme i Autonomia a Catalunya (1868-1938)*, op. Cit., pp. 106-112 o en l'edició de crítica, 1979, pp. 95-102.

El maig de 1869, impulsà la constitució del Comitè provincial barceloní i, posteriorment, del pacte de Tortosa, que coordinava les direccions republicanes federals dels territoris que havien integrat la Corona d'Aragó. El pacte impulsat pels federals barcelonins va ser el model en el que s'inspiraren la resta dels territoris espanyols. Era la primera expressió pràctica del federalisme pactista que, teòricament, defensava Pi i Margall, però el pacte implicà que la iniciativa del moviment republicà federal passés, en paraules d'Hennessy, «del partido parlamentario a los federales de provincia»;²⁵ un canvi que perjudicava els interessos de Pi com a dirigent nacional del republicanisme federal. Era la primera vegada que els interessos polítics de Pi i d'Almirall no tan sols no coincidien, sinó que s'enfrontaven.

La direcció del PRDF, per iniciativa de Pi, impulsà la recentralització de la direcció del republicanisme federal amb el Pacte Nacional, el 30 de juny de 1869. La discrepància dels federals intransigents barcelonins amb la direcció del republicanisme federal espanyol començà a ser notòria quan el dirigent progressista i ministre de Governació Práxedes Mateo Sagasta va promulgar l'ordre que obligava a tots els càrrecs públics a jurar la nova Constitució monàrquica de 1869 o dimitir de la funció pública exercida. La direcció del PRDF aconsellà als càrrecs electes del seu partit que juressin per imperatiu legal. En canvi, Almirall i els seus partidaris s'hi oposaren i per mantenir el seu criteri perderen el control dels Comitès local i provincial del republicanisme federal barceloní i la direcció del pacte de Tortosa. Els federals intransigents van voler explicitar el seu malestar amb la dissolució del Club dels federalistes, però abans de dissoldre'l començaren

25 C.A.M. HENNESSY, *La República federal en España*, op. cit., pp. 75 i 115.

a publicar el diari *El Estado Catalán*, dirigit per Almirall, com portaveu dels federals intransigents barcelonins.²⁶

L'objectiu del diari dirigit per Almirall era intentar recuperar la direcció política i doctrinal del republicanisme federal barceloní. Per tant, iniciaren una campanya molt incisiva i vehement contra els principals dirigents del PRDF i els seus partidaris. La publicació del portaveu dels federals intransigents evidencià la divisió del republicanisme federal a la capital catalana, quan Barcelona era un dels principals nuclis del PRDF. Des de les pàgines d'*El Estado Catalán* defensaren que pretenien transformar el sistema polític espanyol d'un Estat simple –monàrquic, unitari i uniformitzador- a un de compost –republicà, federal i respectuós amb les diverses cultures que integren Espanya- amb una revolució federal des de «baix» sorgida per la iniciativa de las classes populars que impulsés, segons la terminologia utilitzada pels federals intransigents, la *divisió de la sobirania* entre els futurs Estats i el govern de la federació; entesa com una divisió competencial favorable als Estats que integressin la federació espanyola.

El projecte doctrinal dels federals intransigents barcelonins es caracteritzava pel seu idealisme, ja que pensaven que les idees estaven per sobre de les persones, pel seu dogmatisme, donat que posaven el seu projecte per sobre de qualsevol tàctica política, i pel seu maximalisme, tal com reflectia el seu lema: «o tot o res». Tot plegat, feia que no acceptessin cap pacte que impliqués alguna minva del seu projecte polític i doctrinal, plantejament que dificultava la concreció pràctica dels seus objectius polítics.²⁷

Els centralistes els acusaven de defensar un projecte polític independentista, mentre que el grup que encapçalava Almi-

26 J. PICH, *Valentí Almirall i el federalisme intransigent*, op. Cit., pp. 86-91.

27 J. PICH, *Federalisme i catalanisme...*, op. cit., p. 90-119.

rall els replicava que confonien la uniformitat que volien destruir, amb la unitat espanyola que pretenien conservar amb la transformació d'Espanya en una federació. Utilitzaven la terminologia federal nord-americana, quan afirmaven que Espanya era la nació, mentre que Catalunya hauria de ser un dels Estats de la federació amb un ampli ventall de competències no delegades pel govern, sinó obtingudes per la decisió sobirana dels catalans. També eren partidaris de l'abolició de l'esclavitud i donaven suport als independentistes cubans (cal recordar que Cuba era part del territori espanyol i estava en plena guerra dels deu anys, entre 1868 i 1878), tot i desitjar que aquests acceptessin transformar Cuba en un Estat de la federació que volien constituir.

Els fracassos de les revoltes republicanofederales de 1869 i de 1870, la primera d'àmbit estatal i la segona centrada a Catalunya, van afeblir el republicanisme federal català.²⁸ Les dues insurreccions implicaren la promulgació de l'estat d'excepció i la supressió temporal de les llibertats de reunió i d'expressió. Per tant, durant aquests períodes, l'autoritat militar competent: el capità general de Catalunya Eugenio Gaminde, ordenà la clausura de totes les associacions i de la premsa vinculada al republicanisme federal català. Al setembre de 1869, Almirall va ser detingut quan era un dels integrants de la Comissió que intentava evitar l'inici de la rebel·lió a Barcelona. L'empresonaren a les Balears d'on fugí al nord d'Àfrica per a posteriorment exiliar-se a la Provença, fins que el Govern pro-

28 Aquestes revoltes han estat estudiades per B. DE RIQUER, «La Diputació Revolucionaria, 1868-1874», *Història de la Diputació de Barcelona*, vol. I, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1987, p. 210-211; M. JANUÉ, *Polítics en temps de Revolució...*, 2002, p. 83-95, i J. PICH, *Federalisme i catalanisme...*, op. cit., p. 119-124 i 134-136 i *Valentí Almirall i el federalisme intransigent*, op. cit., pp. 124-143 i 191-204.

mulgà l'indult que va permetre tornar als exiliats. En aquest període, continuà la seva tasca com a propagandista del federalisme amb la publicació d'*Idea exacta de la federación. Datos para la organización de la República Federal Española*.²⁹

La derrota de la rebel·lió republicana de 1869 revitalitzà al federalisme intransigent barceloní, fins al punt que van poder organitzar la candidatura que el PRDF presentà a les eleccions municipals de 1870 a la ciutat de Barcelona. Guanyaren i Almirall va ser el candidat més votat, però no van poder ocupar els càrrecs, perquè es negaren a jurar la Constitució de 1869. També recuperaren el control del Comitè local del republicanisme federal barceloní, just abans de l'inici de la insurrecció en contra de la quinta de 1870.

Després de la segona derrota dels republicans, Almirall començà a llimar aspreses amb els republicans històrics a través de *La Campana de Gràcia*. La redacció d'*El Estado Catalán* va escriure el primer número d'aquesta revista il·lustrada, en llengua catalana, amb l'objectiu de difondre el republicanisme entre les classes populars, des d'una perspectiva satírica i humorística. Almirall li demanà a l'editor i llibreter Innocenci López Bernagosi que publicués la nova revista. Eren amics, tot i pertànyer a dues tendències enfrontades pel control de la direcció del republicanisme federal barceloní. López Bernagosi editava les obres del grup que encapçalava Frederic Soler des de 1863. A més, ambdós havien conspirat contra el règim isabelí i havien estat detinguts i empresonats a les Balears per ordre del capità general Gaminde. Aquest, durant la rebel·lió republicana de 1870, havia

29 EL DIRECTOR DE EL ESTADO CATALÁN [V. ALMIRALL], *Idea exacta de la Federación; la República Federal española*, Vda. E hijos de Gaspar, Barcelona, 1869. Trobareu més informació a J. PICH, *Federalisme i catalanisme...*, op. cit., pp. 115-119 i Valentí Almirall i el federalisme intransigent, op. Cit., pp. 120-124.

ordenat bombardejar i prendre a l'assalt la gairebé indefensa vila de Gràcia. Els militars bombardejaren la campana de l'Ajuntament, mentre aquesta tocava a sometent. Conseqüentment, per a tots els republicans catalans *La Campana de Gràcia* era un símbol de la injustícia de la repressió militar. La llarga trajectòria de *La Campana de Gràcia*, entre 1870 i 1934, s'inicià amb un prospecte, entre seriós i bromista, escrit per Almirall, tot i que aquest i els seus partidaris es desvincularen aviat de la publicació.³⁰

El maig de 1870, la crispació entre una part dels federals intransigents i els republicans històrics barcelonins va disminuir, quan la premsa republicana madrilenya publicà una declaració que pretenia limitar el federalisme del PRDF a un nominalisme sense concreció pràctica, que els hauria de possibilitar establir un pacte amb els demòcrates i els progressistes (dues opcions polítiques que formaven part del govern provisional) per a proclamar la República centralista, que, en la terminologia del període, anomenaven unitària. La direcció del republicanisme federal espanyol i la major part del partit van oposar-s'hi. En aquestes circumstàncies, Almirall i Clavé van dimitir dels càrrecs que ocupaven al Comitè local del el PRDF de la capital catalana, i deixaren de publicar *El Estado Catalán*. Aquesta decisió va servir per a reactivar la carrera política de Clavé, donat que va ser candidat a les eleccions a la Diputació provincial de Barcelona que guanyaren els republicans i l'elegiren president de la corporació. La promoció política de Clavé facilità a Almirall l'oportunitat d'aconseguir el càrrec de director de la Casa de Caritat, entre 1871 i 1875; un càrrec no remunerat, però amb poder decisorí sobre una de les institucions assistencials més importants d'Espanya. La

30 J. PICH, *Valentí Almirall i el federalisme intransigent*, op. Cit., pp. 204-211.

Casa de Caritat tenia la doble funció d'hospici i de residència de discapacitats i de vells sense recursos. La direcció d'Almirall va ser excel·lent al dur a terme un ambiciós programa de reformes que es traduïren en el sanejament econòmic, la millora de l'educació, la introducció de la formació professional i la millora de la qualitat de vida dels internats.³¹

Entre finals de 1872 i principis de 1873, Almirall reactivà el seu activisme polític per a evitar el pronunciament que preparava un grup d'oficials de la guarnició de Barcelona a favor del futur Alfons XII. Ho aconseguí, donat que havia estat «el alma, tal como suena, del gran movimiento insurreccional militar que en Barcelona se produjo en Marzo de 1873. El fué quien contribuyó á la constitución de aquel Comité republicano democrático federal del ejército y de la armada; él fué quien se puso al habla con los sargentos que formaban aquel terrible y revolucionario Comité, y el fué quien determinó aquel movimiento militar [...] Y Almirall fué quien, una vez las tropas insubordinadas hubieron invadido la Plaza de la Constitución, se propuso [...] disolver el ejército y reorganizarlo bajo la base de creación de un ejército voluntario y proclamar á continuación, como resultado de tal radical y grave medida, la soberanía ó la autonomía del Estado catalán, precursora de la autonomía ó soberanía de las demás regiones».³²

Almirall intentà proclamar l'Estat català, dins de la federació espanyola o ibèrica. No ho aconseguí i, entre març i

31 La Casa de la Caritat ha estat estudiada des dels seus inicis el 1808 fins al 1913 per M. PANTALEÓN, «*De pobres, en teniu sempre amb vosaltres...*» *La Casa de Caritat de Barcelona 1868-1913*, treball de recerca dirigit per P. GABRIEL, UAB, 1999. Sobre l'activitat d'Almirall a la Casa de Caritat vegeu J. PICH, «Valentí Almirall i la Diputació de Barcelona», a M. JANUÉ [et altri], *La Diputació revolucionària 1868-1874*, Barcelona, Diputació de Barcelona-Avenç, 2003, pp. 133-172.

32 S.A. [A. FELIU I CODINA O J.M. LASARTE?], «Valentín Almirall. Noticia sensacional», *El Diluvio*, Barcelona (21 de juny de 1904), p. 9.

juny de 1873, publicà la darrera etapa d'*El Estado Catalán* a Madrid. Aquesta decisió «dió lugar á que la generalidad de los políticos madrileños tuvieran ocasión de darse cuenta de cómo las gastaba el político catalán.» Els motius de la seva sorprenent decisió no eren realment el desig d'explicar el projecte polític del federalisme intransigent des de la capital d'Espanya o intentar influir en el govern provisional de la primera República, sinó que no es sentia segur a Barcelona. En un dels darrers articles publicats a Madrid, reconegué que mai havia confiat en poder transformar Espanya en una federació des de «dalt», és a dir, per la iniciativa del Govern o de les Corts Constituents, però quan intentava dur-ho a terme des de «baix», amb la proclamació de l'Estat Català, la seva vida perillà. Per tant, el març de 1873, es sentia més segur a Madrid que a Barcelona.³³

No va ser elegit per a formar part de las Corts Constituents republicanes, encara que els federals crítics amb el govern provisional republicà presentaren la seva candidatura a la circumscripció de la ciutat de Barcelona. Almirall, que es trobava a Madrid, li disputà l'escó al seu antic amic i company Josep Anselm Clavé. Tornà a ser derrotat electoralment, alhora que discrepava de les decisions del nou govern republicà, reforçat pels resultats electorals. Consegüentment, decidí finalitzar la publicació del seu diari, i deixar ben clar el seu punt de vista. Davant dels que criticaven als catalans per supeditar els interessos polítics als econòmics replicà, amb un to satíric, que: «figúrense Vds. que á los catalanes, á los bellacos de los catalanes, se les ha antojado arreglar la patria. ¿Y no es un manicomio aun cada pueblo de Cataluña? [...] ¿Pues no dicen que

33 J. PICH, *Valentí Almirall i el federalisme intransigent*, op. Cit., pp. 235-243.

desean matar la centralización, que es como si dijeran que quieren obligarnos á ganar el pan con el sudor de nuestras respectivas venerables frentes? [...] ¡Ingratos! [...] Así nos pagáis los muchos favores que allá en nuestra bondad hemos tenido á bien concederos. Ya decía bien un general senador en cierta ocasión solemne: A Cataluña... ¡metralla! Así hubieran vomitado fuego sobre todos vosotros los cañones de toda la artillería [...] ¿Así pagáis los favores que os dispensaron nuestros antepasados al arrancaros vuestras ridículas libertades y franquicias para asimilaros á nosotros?»³⁴

S'acomiadà de Madrid i de les Corts Constituents republicanes amb un article titulat amb la frase que Dant, a la Divina Comèdia, havia penjat a les portes de l'infern: «Lasciate ogni speranza [oblídeu tota esperança].» Tornà desenganyat i els que li preguntaven sobre les seves impressions vers els dirigents del seu partit els hi deia: «en Pi i Margall? Un fanàtic que no serveix ni per alcalde de barri... Si és tan honrat com diuen, *que el fotin caixer*. En Salmerón? Una cotorra... En Figueres? Un abúlic...» No era un bon gregari,³⁵ però, mantingué la seva activitat política, donat que participà a les eleccions municipals del juliol de 1873, on l'elegiren de nou regidor a l'Ajuntament de Barcelona. El desembre, s'adherí al *manifest dels federals barcelonins*, on sol·licitaven la fi de les disputes internes al PRDF. Aquesta iniciativa no va poder evitar el cop d'estat del general Pavía i que des d'inicis de 1874 la primera República estigués en mans de polítics i militars monàrquics.³⁶

Durant el Sexenni i la primera República, l'activitat política d'Almirall no li serví per a aconseguir càrrecs polítics que

34 IBÍDEM, pp. 281-285.

35 J. GARRIGA I MASSÓ, *Memòries d'un liberal catalanista*, op. cit., p. 48.

36 Per a més informació vegeu B. DE RIQUER, *Història de la Diputació...*, op. cit., p. 240, i M. JANUÉ, *Polítics en temps de...*, op. cit., 1994, p. 122 i 486-489.

li permetessin participar activament en l'intent de transformar l'Estat simple espanyol en un de compost. El seu activisme es fonamentà en l'organització interna del republicanisme federal de la capital catalana i en la formulació del projecte polític i ideològic del federalisme intransigent provincialista barceloní. En aquest període, començà a estudiar els sistemes polítics suís i nord-americà, perquè estava convençut que aquests, sempre que s'adaptessin a les característiques específiques de la societat espanyola, podien ajudar a establir el model d'Estat que pretenien instaurar els republicans federals.

Del federalisme al [federal]catalanisme

La crisi de la primera República, la restauració de la monarquia i el retorn al govern dels conservadors comportaren que aquests, inicialment, impedissin l'organització de qualsevol tipus d'oposició contra el nou règim. Per tant, Almirall es va veure obligat a substituir l'activisme polític per l'exercici de l'advocacia, les tertúlies i les col·laboracions a la premsa barcelonina de tarannà republicà. També participà en la constitució dels primers grups excursionistes vinculats al catalanisme cultural, s'interessà pels estudis del folklore català i col·laborà en la introducció i en la difusió de les teories positivistes i evolucionistes a Catalunya.³⁷

L'obertura política de la Restauració i la progressiva supressió de la censura, primer als llibres i posteriorment a la premsa,

37 Vegeu P. GABRIEL, «socialisme, lliurepensament i científicisme», *Història de la Cultura Catalana*, Barcelona, Ed. 62, 1994, p. 144-147; J. MONÉS, «El darwinisme als Països Catalans» a de RIQUER, *Història, política, societat i cultura dels països catalans*, vol. 7 Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1996, p. 330-331, i J. PICH, *Federalisme i catalanisme...*, op. cit., p. 176-181.

li va permetre reprendre la seva activitat política. El 1878, publicà els *Escritos Catalanistas*, on formulà l'embrió del programa del moviment modernista català.³⁸ Posteriorment, inicià una sèrie de novel·les polítiques escrites en castellà, on no cercava l'excel·lència literària, sinó la propaganda política, a través de la ficció novel·lística. No obstant, el que realment desitjava era tornar a l'activitat política, a través del debat periodístic. El 1879, el govern promulgà una nova llei d'impresma que tolerava l'edició de diaris polítics d'oposició. La nova normativa li va permetre publicar el primer diari polític escrit en català.³⁹

El *Diari Català* (1879-1881) és una fita cabdal en la història del periodisme català, en el procés de normalització de la llengua i en la politització del catalanisme. A les seves pàgines hi començaren a desenvolupar el discurs polític i doctrinal que he anomenat *federalcatalanista*, perquè pretenia transformar Espanya en un Estat compost que retornés l'autogovern a Catalunya i n'acceptés la realitat diferenciada. Conseqüentment, defensaven un projecte polític i doctrinal federal asimètric, donat que es centaven en les reivindicacions catalanes. El 1880, impulsaren la celebració del primer Congrés Catalanista, un esdeveniment fonamental en el procés de politització del catalanisme.⁴⁰

38 A.Z. [ALMIRALL], *Escritos Catalanistas. El Renacimiento Catalán. Las leyes forales y el carlismo en Cataluña*, Barcelona, Imprenta de Pedro Casanovas, 1868 [1878], p. 50-74. E. VALENTÍ FIOL, *El primer modernismo literario catalán catalán y sus fundamentos ideológicos*, Esplugues de Llobregat, Ariel, 1973, pp. 111-113 i 124-138. H. HINA, *Cataluña y Castilla en el debate cultural 1714-1939*, Barcelona, Península, 1986, p. 158. V. CACHO VIU, *Els modernistes i el nacionalisme cultural*, Barcelona, La Magrana, 1984, p. IX-X i XVII.

39 J. PICH, *Federalisme i catalanisme...*, op. cit., p. 181-186.

40 La trajectòria d'aquest diari ha estat estudiada per J.M. FIGUERES, *El Diari Català plataforma d'exposició ideològica i d'activisme del catalanisme polític, 1879-1881*, vol. 3, director F. BONAMUSA, UAB, 1994, i *El primer diari en Llengua Catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1999 i, des d'un altre perspectiva, per J. PICH, *Almirall i el Diari Català (1879-1881). L'inici del projecte politicoideològic del catalanisme progressista*, Vic, Eumo, 2003.

El 1881, Almirall i els seus partidaris trencaren la seva vinculació amb el republicanisme federal espanyol, quan Estanislau Figueras i Pi i Margall es disputaven el seu control. La pugna entre els dos dirigents d'orígens catalans implicà que Pi tornés a Barcelona, després de trenta-quatre anys d'absència, en plena campanya per a reafirmar el seu lideratge al PRDF. Pi encapçalà el republicanisme federal espanyol durant una bona part de la Restauració, amb un discurs polític i doctrinal racionalista i abstracte que no coincidí amb el federalisme d'inspiració positivista i historicista defensat per Almirall.⁴¹

L'estada de Pi a Barcelona posà de manifest l'existència de profundes divergències entre el seu projecte republicà federal simètric, és a dir, aplicable per igual a tots els territoris espanyols i el defensat per Almirall que es centrava en Catalunya i en la recuperació de l'autogovern català. No obstant, Almirall no volia trencar amb el republicanisme federal, mentre en controlés la direcció del barceloní, donat que el primer Congrés Catalanista havia posat de manifest que el catalanisme estava integrat per tendències molt diferents i que la seva politització resultaria molt complicada. El seu lideratge, però, va ser qüestionat pels partidaris de Pi, immediatament després de que aquest se n'anés de Catalunya. En aquestes circumstàncies, Almirall i els seus partidaris es trobaren en la dicotomia de transformar-se en una tendència minoritària i subsidiària del projecte *pimargallià*, quan aquest era una opció política marginal en el període de la Restauració, o intentar polititzar el catalanisme. Escollí la darrera opció amb la constitució del Centre Català (1882-1894), la primera associ-

41 J. PICH, «La Génesis del catalanismo político. De los inicios de la Restauración a la crisis del Centre Català», *Hispania*, núm. 229 (2008), pp. 437-470.

ació política catalanista que dirigí, directament o indirectament, entre 1882 i 1888.⁴²

Almirall decidí suspendre la publicació del *Diari Català*, donat que no tots els seus companys de redacció, com Antoni Feliu i Codina, compartiren la seva decisió de deixar la militància al PRDF. El primer Congrés Catalanista havia aprovat que es constituís una plataforma, que hauria d'anomenar-se Centre Català, amb l'objectiu d'aplegar totes les tendències catalanistes. Els *federalcatalanistes* volien utilitzar la nova associació per a polititzar el catalanisme, però per a tenir alguna possibilitat d'èxit sabien que necessitaven el suport de la major part de les tendències de la Renaixença, alhora que haurien d'intentar encapçalar les principals reivindicacions de la societat catalana del període. Les mobilitzacions proteccionistes de 1882 possibilitaren l'entesa amb els catalanistes d'orientació romàntica, als que s'havien enfrontat i derrotat durant les sessions del primer Congrés Catalanista, però van haver d'acceptar que els primers estatuts del Centre prohibissin que a l'associació es discutís de política i de religió. Inicialment, per tant, la nova associació catalanista era una mena de barreja entre grup de pressió i Ateneu, tot i que els federalcatalanistes la volien utilitzar per a polititzar el catalanisme.⁴³

A l'etapa constituent, començaren a elaborar un ideari polític, a partir de la premissa bàsica del nacionalisme nord-americà: «Amèrica pels americans», que transformaren en «Catalunya pels catalans». Les seccions del Centre discutiren un projecte de programa catalanista que es concretà en la defensa de l'educació i de la moralitat dels catalans, la reivindicació

42 J. PICH, *Federalisme i catalanisme...*, op. cit., p. 186-234.

43 Per més informació vegeu J. PICH, *El Centre Català. La primera associació política catalanista (1882-1894)*, Afers, Catarroja-Barcelona, 2002, pp. 27-44.

dels mecanismes per a millorar el benestar i el progrés de Catalunya, la reclamació de l'oficialitat de la llengua catalana, la vindicació del manteniment del Dret Civil català, així com l'obtenció dels mecanismes institucionals per a poder reformar-lo i per a poder dirimir els plets amb un jurisdicció limitada a Catalunya; la pretensió de suprimir la divisió provincial i la seva substitució per una divisió comarcal, la creació d'una administració catalana, el manteniment d'una política econòmica proteccionista, sense renunciar a la vocació mercantil catalana, i l'impuls de la millora de la manera de viure dels catalans. Aquests objectius havien de ser legitimats pel segon Congrés Catalanista (1883), que també hauria de desvincular el catalanisme de les formacions polítiques d'àmbit estatal. Les circumstàncies polítiques del període impediren la finalització del Congrés, donat que les autoritats imputaren a Almirall i a alguns dels seus partidaris en un intent de pronunciament republicà. El Congrés, però, aprovà la ruptura del catalanisme amb els partits d'àmbit estatal. També modificaren els estatuts del Centre acceptant les discussions polítiques. Per tant, es transformà en la primera associació política catalanista.⁴⁴

Entre 1884 i 1885, el Centre Català entrà en una etapa de crisi que finalitzà quan aconseguiren canalitzar el malestar de la societat catalana per les iniciatives governamentals que impulsaven la unificació del Dret Civil espanyol, amb la consegüent supressió de la legislació civil catalana, alhora que ne-

44 M.C. ILLA I MUNNÉ, *El Segon Congrés Catalanista. Un Congrés inacabat 1883-1983*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1983, pp. 17-94; A. ROVIRA I VIRGILI, *Resum d'història del catalanisme*, Barcelona, La Magrana, 1983, pp. 44-45; J. LLORENS, *La Unió Catalanista i els orígens del catalanisme polític*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992, pp. 50-57; P. GABRIEL, «Catalanisme i republicanisme federal del vuitcents», a P. ANGUERA, i altres, *El Catalanisme d'esquerres*, Girona, C.d'E.H. i S., 1997, p. 39, i J. PICH, *El Centre Català...*, op. cit., pp. 44-77.

gociaven un tractat comercial amb la Gran Bretanya, que era vist com un atac a la indústria catalana. El Centre convocà una reunió a la Llotja de mar de Barcelona, on s'acordà la redacció d'un escrit que reflectís les queixes de la societat catalana per a lliurar-lo directament al cap d'Estat, Alfons XII. No era una iniciativa que vulnerés la legalitat vigent del període de la Restauració, però venia a mostrar que una part molt significativa de la societat catalana no es sentia representada –ni comptava amb interlocutors que consideressin vàlids– pel Govern i per les Corts del període. Almirall va ser designat ponent de redacció de la *Memòria en defensa dels interessos morals i materials de Catalunya*, més coneguda com al *Memorial de Greuges*, on defensà la tesi que el sistema centralista era el principal culpable de la decadència espanyola i del malestar dels catalans. L'alternativa passava per transformar l'Estat simple espanyol –unitari i uniformitzador– en un de compost, amb una estructura simètrica o asimètrica, però que garantís l'autogovern de Catalunya. Les possibilitats d'èxit de la iniciativa eren pràcticament nul·les, perquè no era gens probable que Alfons XII es *jugués* la corona per a canviar el sistema polític que defensaven els que l'havien fet rei, amb el pronunciament del general Martínez Campos, el desembre de 1874. Les crítiques desmesurades de la premsa centralista ajudaren a impulsar les tesis catalanistes. El *Memorial* es transformà en el primer «catecisme» doctrinal dels catalanistes.⁴⁵

En aquest període, Almirall aconseguí la seva plenitud política i intel·lectual, fins al punt que tant els seus partidaris com els

45 J. GARRIGA I MASSÓ, *Memòries d'un liberal catalanista*, op. Cit., pp. 68-74. Trobareu més informació a J. NADAL et altri, *El memorial de Greuges i el catalanisme polític*, Barcelona, La Magrana-Institut Municipal d'Història, 1986, i J. PICH, *El Centre Català...*, op. cit., p. 78-104. Per una visió diferent sobre el Memorial de Greuges vegeu E. UCELAY-DA CAL, *El imperialismo catalán*, Edhasa, Barcelona, 2003, pp. 93-108.

seus adversaris el veien com el líder del catalanisme, però el seu lideratge era fràgil, tant pel refús més o menys intens a la politització del catalanisme de totes les opcions polítiques espanyoles del període, com per la pluralitat del moviment catalanista, integrat per sensibilitats molt diferents i de vegades contraposades. Durant la seva etapa de lideratge del catalanisme polític, ja no assumia els principis democràtics radicals que havia defensat durant el Sexenni i cercava alternatives al sistema parlamentari devaluat per la generalització del frau electoral que caracteritzava les eleccions del període de la Restauració. Evitava pronunciar-se en temes religiosos, malgrat ser lliurepensador. Impulsava un catalanisme ideològicament plural, on cabessin des de demòcrates radicals a tradicionalistes, donat que volia que fos interclassista. També era accidentalista en la forma de govern, tot i ser republicà; des de la seva perspectiva, el debat entre monarquia i república era secundari, donat que l'obtenció de l'autogovern de Catalunya seria més important que la transformació d'Espanya en una República democràtica, però políticament centralitzada i culturalment uniformitzada.⁴⁶

La seva activitat doctrinal el portà a publicar estudis com *Les Cartes a mon amic C*, un *catecisme doctrinal* per a facilitar la formació dels catalanistes; *La Confederación Suiza y la Unión Americana. Estudio político comparativo*, un llibre que hauria de ser considerat una fita cabdal entre els constitucionalistes i els politòlegs, on Almirall comparava els sistemes polítics i institucionals dels dos Estats compostos que més interessaven tant a la major part de catalanistes, com als republicans federals, i *L'Es-*

46 Trobareu més informació a J. PICH, «El regionalisme tradicionalista, monàrquic, catòlic i espanyolista. La revista *La España Regional*», *El Contemporani*, núm. 18 (1999), pp. 36-45, «Almirall i la crisi del Centre Català (1887-1888)», *Afers*, núm. 36, 2000, pp. 479-496 i *El Centre Català. La primera associació política catalanista (1882-1894)*, *Afers*, Catarroja-Barcelona, 2002.

pagne telle qu'elle est, un assaig polític i sociològic, redactat en un estil gairebé esperpèntic, on criticava l'Espanya de la Restauració. Almirall hi denunciava que el sistema polític de la Restauració es basava en una aliança de l'oligarquia política amb el caciquisme rural que convertia les eleccions en una farsa. Les seves crítiques al caciquisme s'avançaren en més d'una dècada a les de Joaquín Costa. No obstant, la seva principal contribució a la formulació del corpus doctrinal catalanista és *Lo Catalanisme* (1886). El llibre està dividit en tres parts. A la primera, explica els motius que legitimen el moviment catalanista per a elaborar una alternativa modernitzadora per a Espanya. A la segona, defensa un catalanisme polític fonamentat en el particularisme liberal d'origens anglosaxons. A la darrera, presenta les possibles aplicacions pràctiques del sistema particularista, entès com a sinònim de federalisme, tant en la forma de govern republicana com en la monàrquica.⁴⁷

El 1887, Marcelino Menéndez Pelayo explicava en una carta a Juan Valera que el catalanisme polític «puede ser peligroso si se apoderan de él los federales como Almirall, que ya han comenzado a torcerle y a desvirtuar el carácter literario que al principio tuvo. El tal Almirall es un fanático todavía de peor casta que Pi y Margall, a quién siguió en un tiempo, pero cuyo catalanismo ya no le satisface o le sabe a poco. Está haciendo una propaganda antinacional de mil diablos.»⁴⁸

El lideratge d'Almirall sobre el catalanisme en vies de politització i el fet que *Lo Catalanisme* es transformà en llibre de

47 J. PICH, *El Centre Català...*, op. Cit., pp. 119-158 i «El projecte polític catalanista, progressista i modernitzador de Valentí Almirall i Llozer», *Recerques*, núm. 44 (2002), pp. 112-138.

48 La carta de Menéndez Pelayo va ser escrita el 7 d'agost de 1887 i es troba a l'epistolari de M. MILÀ i FONTANALS, *Correspondència*, recollida i anotada per LL. NICOLAU D'OLIVER, 2 vols., Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1932.

capçalera de gairebé tots els catalanistes motivaren al clergue vilafranquí Josep Maria Torras i Bages a escriure *La Tradició Catalana*, on desenvolupà l'ideari regionalista català fonamentat en la tradició i el catolicisme. El 1886, el poeta i polític val·lisoletà Gaspar Núñez de Arce, des de l'Ateneu madrileny que l'havia elegit president, pronuncià una dura diatriba contra el moviment regionalista en general i el catalanisme en particular; unes crítiques que van ser replicades per Almirall; una polèmica en la que també participà Mañé i Flaquer, director d'*El Diario de Barcelona*. El director del principal portaveu de la burgesia catalana publicà *El Regionalismo*; el 1900, el reedità i a l'epíleg afirmava que el seu llibre hauria contribuït a impedir la politització del catalanisme i ajudat a transformar-lo en un moviment regionalista cultural de tarannà conservador.⁴⁹

Els crítics amb el lideratge d'Almirall començaren a organitzar-se al voltant de l'excarlí Ferran Alsina per a intentar canviar el projecte doctrinal que havien formulat els federalcatalanistes. La pugna entre els partidaris i els adversaris d'Almirall finalitzà amb l'escissió del Centre Català, el 1887, i l'inici de la lenta davallada de la primera associació política catalanista cap a la seva autodissolució el 1894, per a tornar-se a refundar, i integrar-se a la Unió Catalanista, el 1895. La Unió Catalanista havia estat constituïda el 1891 pels escindits del Centre, que prèviament s'havien agrupat a la Lliga de Catalunya.

La divisió del Centre suposà que el catalanisme entrés en un període convuls que tot i revifades puntuals no finalitzà fins al 1898, amb la pèrdua de les darreres colònies espanyoles. La definitiva politització del catalanisme va ser possible

49 J. MAÑÉ I FLAQUER, *El Regionalismo*, 2a. ed., Barcelona, Impremta Barcelonesa, 1887, p. 93-105 i la 3^a ed., Barcelona, Impremta Barcelonesa, 1900, p. 143-159. Vegeu també J. PICH, *El Centre Català...*, op. Cit., pp. 186-211.

pel malestar social generat per la incapacitat de les opcions polítiques centralistes per a modernitzar Espanya. A principis del segle XX, la principal formació política catalanista era la Lliga Regionalista de Prat de la Riba, però la politització del catalanisme no pot entendre's sense tenir present l'activitat política i ideològica tant del mateix Almirall i dels seus partidaris, com la d'aquells que establiren alternatives al seu projecte polític i doctrinal.

La decadència

Els darrers anys d'Almirall es caracteritzaren per la seva davallada física, política i intel·lectual. Cal tenir present que passà de la seva etapa de plenitud el 1886, a la davallada física, el primer atac d'apoplexia va ser el 1887, i a la marginació política en poc menys de dos anys. Va ser un període d'amargor en el que desenvolupà una visió pessimista de Catalunya i del món. Un dels fets que li dolia més era que alhora que es reduïa la seva salut i la rellevància del seu lideratge polític s'incrementava la seva fortuna personal al rebre diverses herències. Als seus amics els deia: «ja he heretat prou. Em faria fàstic heretar més. Ja és massa tard. Si hagués heretat a temps n'hi havia prou per comprar homes i portar la República federal a Espanya».⁵⁰

L'increment del seu patrimoni va ser inversament proporcional a la seva preocupació per a una possible impugnació de la herència per part del seu germà petit, Joaquim. Finalment, va optar per l'únic mitjà que impossibilitava la invalidació de la seva darrera voluntat: el casament amb la dona que volia que

50 M. FONT, «La vida i l'obra de Valentí Almirall», art. Cit., p. 188.

heretés els seu patrimoni, la malaguena Rosalia Palma Rodríguez, però per evitar passar per vicaria ho va fer «*in articulo mortis*», el procediment reservat als malalts terminals, tot i que encara li quedaven gairebé sis anys de vida. També adoptà a una neboda de la seva muller: Àngela Ortega Palma i Almirall.⁵¹

El període final de la seva vida es caracteritzà per diversos problemes familiars, i per un lent decaïment físic, polític i intel·lectual. No va escriure cap més llibre, ni dirigí cap altre periòdic. La seva activitat periodística, en la que havia estat un veritable mestre, quedà limitada a les col·laboracions a *L'Avenç*, on no tractava de temes polítics, i els articles que publicava esporàdicament a la premsa republicana barcelonina. La seva frustració s'agreuja al sentir-se oblidat, abandonat, arraconat i marginat de la política catalana. De fet, no havia estat indulgent amb els seus enemics i aquests no ho van ser amb ell. Durant aquests anys, va gestionar l'herència del seu amic i dirigent francmaçó Rossend Arús, que es concretà en diversos llegats i, especialment, en la constitució de la Biblioteca Pública Arús, la primera biblioteca pública barcelonina. El 1896, acceptà la presidència de l'Ateneu Barcelonès per a col·laborar en la seva catalanització, iniciada un any abans per Àngel Guimerà, donat que l'utilitzar la llengua catalana públicament encara resultava polèmic i generava crispació.⁵²

Els seus problemes de salut s'incrementaren i «sus amigos políticos solo contaban con él para que les prestara su apoyo moral en calidad de figura decorativa.» El 1902, al pròleg de la traducció castellana d'*El Catalanisme*, Almirall vinculava

51 M. FONT, «La vida i l'obra de Valentí Almirall», art. Cit., pp. 187-189, i J. GARRIGA i MASSÓ, *Memòries d'un liberal catalanista*, op. cit., pp. 81-82.

52 J. PICH, *Federalisme i catalanisme...*, op. cit., pp. 305-306. Sobre els darrers anys d'Almirall vegeu J. PICH, «Els darrers anys de Valentí Almirall i Llozer. La decadència», *El Contemporani*, núm. 30 (2004), pp. 53-59.

la Lliga Regionalista amb el projecte polític del seus adversaris al Centre Català, fins al punt que veia al partit que dirigia Prat de la Riba com l'evolució pacífica del carlisme català, tot i que desvinculat de la resta del tradicionalisme espanyol. El 1903, va donar suport a la candidatura de la Unió Republicana, en la que un dels candidats era Lerroux, els altres eren Ardid, Junoy i Corominas. Cambó l'acusà de posar-se al «costat de Lerroux per combatre els catalanistes [...] els seus fills espirituals!» Ara bé, Almirall donava suport a una candidatura que intentava unir a totes les tendències del republicanisme barceloní per a enfrontar-se a la de la Lliga Regionalista que havia pactat amb el Comitè de Defensa Social d'orientació reaccionària i ultracatòlica.⁵³

La mort d'Almirall no va ser ni molt menys inesperada, donat que era prou coneguda la fragilitat de la seva salut. La major part de la premsa barcelonina informà del seu òbit, en alguns casos àmpliament, com *El Diluvio*, un dels principals diaris barcelonins a principis del segle XX. En canvi, la notícia del seu decés no va interessar a la major part de la premsa del període que es publicava a la resta de l'Estat. El sepeli d'Almirall va generar una mostra de dol públic considerable a l'aconseguir que es reunissin el dia del seu comiat associacions catalanistes i republicano-federals, però no va tenir la magnitud dels

53 Les crítiques a la Lliga a V. ALMIRALL, «Al lector», *El Catalanismo*, traducció de CELS GOMIS, Barcelona, Imp. de La Campana i l'Esquella, 1902. Vegeu també sa [A FELIU I CODINA o JM DE LASARTE?], «Valentín Almirall. Noticia sensacional», art. Cit.; F. CAMBÓ, *Memòries (1876-1936)*, Vol. I, Barcelona, Alpha, 1981, p. 34-35; JOAN B. CULLA, *El republicanisme lerrouxista a Catalunya (1901-1923)*, Barcelona, Curial, 1986, p. 52, afirma que al llarg de 1901 comença a associar-se dreta amb catalanisme i l'esquerra republicana amb l'opció contrària. L'actuació política de la Lliga Regionalista ha estat estudiada per S. IZQUIERDO, *Bartomeu Robert i Yarzabal (1842-1902)*, tesi dirigida per J. TERMES, Barcelona, UPF-IUHJV, 2002, pp. 311-325, publicada amb el títol *El Doctor Robert (1842-1902) medicina i compromís polític*, Barcelona, Proa, 2002.

enterraments del religiós i poeta Jacint Verdaguer, o el del doctor i polític Bartomeu Robert, primer president de la Lliga Regionalista, morts ambdós el 1902. Per aquest motiu, durant la marxa fúnebre circularen unes fulles amb uns versos que deien: «L'autor del Catalanisme/ l'enterren modestament,/ i al que en va llegí unes planes/ li alcen un gran monument». En referència al monument al doctor Robert, tot i que aquest no va ser inaugurat fins al 13 de novembre de 1910.⁵⁴

Possiblement, el projecte federalcatalanista liderat per Almirall no es consolidà perquè el sistema polític de la Restauració no entrà en franca davallada fins a la crisi colonial de 1898. Quant al seu projecte doctrinal no acabà d'arrelar perquè era massa catalanista per als republicans, massa republicà per a la major part dels catalanistes, massa radical per als conservadors i massa conservador per als radicals del període en que li pertoca viure. Tanmateix, després de la seva mort, es disputaren el seu llegat doctrinal les diferents tendències republicanes, des dels federals als unitaris, així com també els *autonomistes* radicals propers a l'independentisme, els modernistes, els catalanistes de tarannà socialista, la Lliga Regionalista de la mà del mateix Prat de la Riba, i, fins i tot, els conservadors vertebrats entorn del *Diario de Barcelona*, la qual cosa ens mostra la complexitat polifacètica del seu llegat polític i doctrinal.

Els objectius d'Almirall i els seus partidaris ajudaren a consolidar la politització del moviment catalanista, mentre impulsaven la seva vessant progressista, tot i que aquesta no va ser hegemònica fins a la segona República. En síntesi, el pensament d'Almirall és fonamental per a comprendre el pas

54 J. PICH, *Federalisme i catalanisme...*, op. Cit., pp. 327-332.

de la Renaixença o catalanisme literari al polític, des d'una perspectiva federal que evolucionà de la simetria a l'asimetria o si ho prefereixen de tenir un projecte polític per a tota Espanya a centrar-lo en Catalunya. Per a Almirall (com per a pràcticament tots els integrants de la seva generació) la nació era Espanya, però Catalunya hauria de ser un Estat de la federació espanyola amb una àmplia capacitat d'autogovern obtinguda per la voluntat dels catalans. Ha passat més d'un segle de la seva mort, però els seus plantejament polítics i doctrinals continuen molt vius com poden comprovar amb la lectura de les obres que integren aquesta recopilació de treballs federals [i catalanistes] d'un dels *clàssics del federalisme*: Valentí Almirall Llozer.

I

Bases per a la Constitució Federal de la Nació Espanyola i per a l'Estat de Catalunya

Observacions sobre la forma de plantejar la confederació a Espanya

Pel vicepresident del Club dels Federalistes

ADVERTÈNCIES

Aquest treball té dos objectius primordials: primer, fer propaganda i donar a conèixer al públic que no té temps ni mitjans per verificar estudis seriosos de política, el mecanisme de la constitució d'una confederació. I, segon, cridar l'atenció sobre una multitud de problemes importantíssims. De la resolució encertada d'aquests problemes depèn el futur felíç de la nostra pàtria.

El mal que afligeix Espanya és greu i prové de molt lluny, motiu pel qual el remei que s'hi apliqui ha de ser enèrgic per obtenir-hi bons resultats. El criteri d'autoritat que, en la religió ens ha fet escèptics o fanàtics; en ciència, nuls o com a molt erudits; en política, esclaus o farsants, i en tots els altres àmbits, infeliços i retardats, ha de ser suplert pel criteri de llibertat per tal de resoldre tots els problemes. La unitat nacional fictícia, que després d'enemistar unes províncies amb les altres les va subjectar totes a la tirania i cobdícia d'un centre envilit, s'ha de convertir en Confederació, que és la unitat veritable que sembla fundada en l'harmonia. La direcció d'un rei que només ha produït tirans, imbècils o guerrers criminals, ha de cedir el lloc al poder de molts, a la República. El govern de determinades classes, privilegiades no pels seus mèrits, l'hem de substituir pel govern de tots, del poble espanyol. Només ens podem regenerar si establim la Confederació republicana i si resolem totes les qüestions pel criteri de la llibertat.

No se'ns oculta que un canvi tan radical com el que desitgem, ha de produir dificultats per plantejar-lo, sobretot pel que fa referència a establir la Confederació, ja que s'haurà de dividir una sobirania fins avui absurdament centralitzada.

Però no ens hem de desanimar davant dificultats superables, sinó que hem de buscar mitjans per donar-hi una solució encertada.

Escrivim aquest fullet sense cap pretensió i un cop n'han estat esmentats els objectius. Sabem molt bé que la resolució de les qüestions que s'hi tracten, exigeixen coneixements superiors i molt més temps que les poques hores de què hem pogut disposar. Si aconseguim cridar l'atenció sobre les qüestions enunciades, i que, per desgràcia, ningú o només uns pocs se n'ocupen a Espanya, quedarem satisfets i s'hauran acomplert els nostres desitjos.

Només ens queda manifestar que les idees i solucions que presentem són idees particulars de l'autor i no de cap corporació.

PRIMERA PART

Bases per a la Constitució Federal de la Nació Espanyola

CAPÍTOL I

Disposicions generals

ART. 1. Es declara que són estats sobirans quan la seva sobirania no estigui limitada per aquesta Constitució, i exerceixen, com a conseqüència, tots els actes i drets estipulats en aquesta Constitució, els següents estats: 1 les Antilles, 2 Aragó, 3 Astúries i Galícia, 4 les Balears, 5 les Canàries i la Costa d'Àfrica, 6 Castella la Nova, 7 Castella la Vella, 8 Catalunya, 9 Extremadura, 10 Filipines, 11 Granada, 12 Lleó, 13 Múrcia, 14 Navarra i Vascongades, 15 Sevilla i 16 València. Aquests estats formen units la Confederació espanyola.

Els límits de cada estat seran els que tenen les províncies que els constitueixen actualment. La capital de cadascun dels estats serà la població que, segons l'últim cens, tingui més nombre d'habitants, sense atendre cap més circumstància.

El primer paràgraf de l'article precedent dóna una idea exacta de la Confederació, que consisteix en la unió o enllaç dels estats independents per pactes determinats que tots han de complir i que constitueixen la Constitució federal. La Confederació, dividint la sobirania, fa que el poder suprem de tots els estats tingui un poder superior en el conjunt dels estats amb prou atribucions per impedir que s'extralimitin, i resol el problema de limitar el poder sense destruir-lo. Si els estats són independents, s'han de constituir de la millor manera que els convingui, sense oposar-se al pacte, o Constitu-

ció federal, que tots han de respectar i complir en les seves constitucions particulars.

Creiem que Espanya s'ha de dividir en grans estats i no en les províncies actuals. Aquesta divisió és la natural ateses les condicions dels mateixos estats, tan diferents els uns dels altres que no han pogut unificar-los ni en legislació ni en costums ni en idioma els esforços de molts segles de governs unitaris, absorbents i tirànics, ni tampoc no ho ha aconseguit la idea de llibertat que els va unir momentàniament a tots en aspiracions. La divisió en petites províncies és una divisió fictícia, només filla de l'afany de destruir les antigues divisions que eren un obstacle a la centralització que ens ofega.

El segon paràgraf decideix de forma definitiva i justa un punt sobre el qual es podrien suscitar dificultats pràctiques de transcendència.

ART. 2. Els ciutadans de tots els estats són ciutadans espanyols. La Confederació garanteix a tots els ciutadans espanyols:

1. El dret de professar la religió i pagar el culte que esculli cadascú.
2. El dret d'imprimir i de publicar lliurement les seves idees.
3. El dret d'associar-se i de reunir-se lliurement per a fins pacífics.

En l'exercici dels drets expressats, els espanyols només quedaran subjectes a les lleis penals comunes i a les regles de la policia del seu estat respectiu.

4. La seguretat personal i la propietat, i, en conseqüència, la inviolabilitat absoluta de la correspondència i del domicili.
5. La llibertat d'ensenyament i de professions.
6. El dret de petició a totes les autoritats.
7. La igualtat davant la llei, amb la supressió de tots els privilegis, els tractaments desiguals i les distincions.

L'esclavitud que subsisteix en algun dels estats haurà de quedar totalment abolida quinze anys després que es publiqui aquesta Constitució. L'Estat respectiu dictarà les lleis oportunes perquè aquesta disposició tingui efectes sense cap gravamen sensible per als interessos creats.

8. El dret de votar per sufragi universal directe a totes les autoritats que el poble hagi d'escollir. En aquestes votacions tindran dret a prendre part tots els espanyols més grans de vint anys que gaudeixin dels seus drets civils i polítics.

9. El dret a ser escollits per a tots els càrrecs de la Confederació, dels estats i dels municipis que no requereixin capacitat científica especial, si reuneixen les circumstàncies expressades en l'article precedent, i si saben llegir i escriure.

10. L'abolició de la pena de mort, i de totes les perpèties i infamants.

11. L'abolició de les matrícules de mar i de les parts de l'herència que el testador podria llegar lliurement.

12. La unitat del fur: se simplifica el procediment amb només dues instàncies a tots els judicis civils; tribunals col·legiats inamovibles, i separació completa entre el poder judicial i els altres poders.

Per tant, ni el poder federal ni el de cap dels estats no podran dictar cap disposició que coarti les garanties i els drets expressats. Tampoc no els podrà suspendre cap poder, excepte si el territori en què se suspenen està ocupat o sitiats per exèrcits estrangers enemics.

L'article precedent, que consagra explícitament en la Constitució els drets democràtics, és la base de tota la organització que només tendeix a la seva consolidació i conservació eterna. No consignem en absolut tots els drets i llibertats individuals, sense més límits que els drets i les llibertats dels altres, perquè estem convençuts que les llibertats només do-

nen mals resultats quan es proclamen a mitges o de forma restringida. Massa resultats tristos ha donat a la nostra pàtria el principi de l'autoritat infal·lible i omnipotent perquè no sapiguem que si ens hem de regenerar, ens convé seguir el camí oposat! Gràcies a l'autoritat omniscient, el poble espanyol, un dels pobles de més geni d'Europa, la pàtria de Cervantes, Calderón i Murillo, no ha produït encara un científic com Kant, Newton o Galileu!

Només la Confederació pot resoldre el problema d'abolir l'esclavitud a les Antilles sense produir cap trastorn, ja que encarrega l'abolició al mateix Estat, que és l'únic que es troba en disposició de conèixer i d'aplicar les mesures oportunes per dur-ho a terme.

ART. 3. La Confederació garanteix a tots els estats la integritat del seu territori, la sobirania en els límits que fixa l'article 1, la tranquil·litat interior i la independència respecte dels altres estats i de l'estranger.

Si se suscitessin diferències entre estats, aquests s'abstindrien d'emprar les vies de fet i se sotmetrien a les decisions del poder federal.

En cas de perill d'invasió estrangera o de disturbis interiors, l'Estat amenaçat ha d'avisar immediatament el Consell federal. Aquest Consell, en tot cas, haurà de prendre les mesures necessàries per prestar ajut i convocar al moment l'Assemblea federal, si no estigués reunida i els esdeveniments fossin greus.

ART. 4. La Confederació garanteix que tots els estats es constituïran en forma republicana representativa o democràtica, i totes les seves parts han de tenir en compte aquesta Constitució. Amb aquesta finalitat, el poder federal ha de revisar, abans d'entrar en vigor, les constitucions de tots els estats i les modificacions o esmenes que s'hi facin.

ART. 5. Cap dels estats no pot subscriure un altre o uns altres tractats d'aliança de naturalesa política, però sí que els poden subscriure per a objectius de legislació, d'economia, d'Administració i de Justícia. Aquests tractats queden subjectes a la revisió del poder federal, com les lleis, i en la forma com s'expressarà.

L'article precedent, en la primera part, tendeix a preveure el perill que podria haver-hi a la Confederació amb una aliança de diversos estats poderosos que volguessin imposar per força la seva voluntat als altres. La segona part és una aclariment.

ART. 6. Tots els espanyols tenen dret a establir-se lliurement en tota l'extensió del territori de la Confederació. i gaudiran dels drets i dels deures dels ciutadans de l'Estat en què s'hagin establert.

En els articles precedents, hem establert els punts principals que han de servir de lligam als diferents estats que, a desgrat seu, han format un conjunt fins avui. En el següent capítol, tractarem l'organització del poder que ha de mantenir el lligam i de les atribucions que se li confereixen per mantenir-lo.

CAPÍTOL II

Del poder federal

ART. 1. Constitueixen el poder federal una assemblea, un consell i un tribunal federals.

És a dir, un cos que dicti lleis, un govern que les faci executar i un tribunal que les apliqui, sempre que sigui competència de la Confederació, segons aquest pacte federal.

ART. 2. L'Assemblea federal es compon de dues seccions o cossos: el Cos dels Representants de la Nació i el Cos dels Representants dels Estats. Per regla general, deliberen separa-

dament. Tots dos cossos tenen la iniciativa en les lleis, però aquestes necessiten l'aprovació dels dos cossos.

La Confederació té dues bases: la sobirania del conjunt del poble i la sobirania dels estats que la formen. Cap de les dues sobiranies és superior a l'altra i, com a conseqüència, cal que totes dues o els representants del Cos de Representants de la Nació i els dels Representants dels Estats es puguin d'acord per posar en vigor una llei que ha d'obligar tots els estats i tots els individus. Aquest article consagra la sobirania del conjunt dels individus i la independència dels estats.

ART. 3. El Cos de Representants de la Nació està format per un representant o procurador per cada 150 mil habitants de la Confederació.

Creiem que el nombre que en resultarà serà suficient. S'ha de tenir en compte que l'Assemblea federal, representant només d'una part de la sobirania, no tindrà la importància que tenien les Corts.

El poble escollirà els representants per un període de dos anys i es reuniran com a mínim dos cops l'any en les èpoques que es determinin per una llei de la mateixa Assemblea.

Hem assenyalat un curt període perquè el poble pugui manifestar sovint la seva voluntat i perquè els escollits no arribin a perdre la confiança pública. Fixem almenys dues reunions anuals perquè, en les primeres èpoques d'una constitució que canviarà la manera de ser d'Espanya tan radicalment, convindria que tots els cossos legislatius es reunissin contínuament.

ART. 4. El Cos dels Representants dels Estats es compon de 48 membres. El poble de cada estat en nomenarà tres, i els seus càrrecs seran incompatibles amb els altres serveis de la Confederació o del estat. Els acords s'adoptaran per la majoria.

ria de vots, cada estat forma un vot, és a dir, la majoria dels tres representants de cadascun. En cas que hi hagués un empat, serà llei el que decideixi l'altre cos.

Els representants seran escollits per cada estat immediatament després de les eleccions del Cos de Representants de la Nació i pel mateix període de temps.

ART. 5. Cada cop que es reuneixin les dues seccions (Representants de la Nació i dels Estats), escolliran d'entre ells un president i un vicepresident, amovibles a la seva voluntat. Els membres de tots dos cossos, percebran dietes, si les demanen, i mentre duri la reunió, que fixarà el cos en qüestió i que satisfaran respectivament la Confederació i els estats.

Aquesta última disposició és una conseqüència lògica del sufragi universal passiu.

ART. 6. Són atribucions de l'Assemblea federal:

1. Formar els reglaments per al règim interior i les lleis per elegir i reunir els dos cossos de què es compon.

Per a la primera elecció i reunió, els constituents hauran d'aprovar la llei electoral.

2. Exercir l'alta vigilància sobre les relacions diplomàtiques amb les nacions estrangeres.

3. Contraure aliances i formar tractats de comerç, d'extradició, i de correus i telègrafs.

4. Legislar sobre el comerç de la Confederació tant interior com exterior. Les institucions necessàries per al compliment d'aquestes lleis resten dependents de forma immediata de la Confederació.

Aquest article és indispensable perquè del comerç depèn la riquesa i, per tant, la felicitat i el benestar de les nacions. Un dels objectius de la Confederació és que els estats confederats busquin junts el mitjà de ser tots feliços. Els principis polítics, en els quals incloem la forma de govern, es refereixen només

a la part política: no prejudgen ni tan sols la qüestió econòmica, la religiosa o la social.

5. Declarar la guerra i firmar la pau sota les següents condicions. (a) La Confederació mai no pot emprendre cap guerra de conquesta. (b) La Confederació només emprèn les guerres estrictament precises per defensar la independència o l'honor de la Confederació o dels estats.

La Confederació és un govern tranquil i que només vol el benestar, el major enemic del qual són les guerres estúpides, crim que sempre condueix a la tirania.

6. Legislar i administrar els correus i telègrafs a tota la Confederació, excepte el dret dels estats a servir-se'n per als assumptes oficials.

És una necessitat de l'estat actual de la civilització, que exigeix una puntualitat rigorosa i la regularitat en aquests serveis.

7. Cuidar del pagament dels interessos i de l'amortització del deute públic d'Espanya. La primera Assemblea federal que es reuneixi, la revisarà escrupolosament i legislarà, en definitiva, sobre aquesta qüestió per procurar unificar-ne les diferents classes.

8. Prendre prestat sobre el crèdit de la Confederació, però només en els casos de necessitat extrema.

9. Dirimir les diferències entre els estats en l'àmbit del dret públic amb l'objectiu que mai no arribin a tenir resultats tristos o sagnants.

10. Resoldre els conflictes de competència que sorgeixin entre la Confederació i els estats, entre ella mateixa i el Tribunal federal, i entre aquest tribunal i els tribunals dels estats.

Perquè en aquests casos només la Confederació és superior.

11. Legislar per a la unitat de pesos, monedes i mesures.

12. Traçar la xarxa de les carreteres i ferrocarrils generals.

13. Exercir respecte de la marina i l'exèrcit federals les atribucions que s'explicaran en un capítol especial.

14. Dictar mesures generals sanitàries en cas de perill imminent.

15. Nomenar, dotar i reglamentar els seus treballadors.

16. Recopilar els treballs estadístics dels estats en totes les branques per formar l'estadística general d'Espanya.

17. Dictar les lleis necessàries per fixar la competència entre els tribunals de tots els estats, partint de les bases següents: (a) En els negocis criminals, el lloc de la perpetració del delictes en determinarà la jurisdicció. (b) Els judicis definitius de tots els estats seran executoris a tota la Confederació. (c) Els tribunals de tots els estats es comunicaran i auxiliaran directament.

Aquestes lleis no faran més que fixar els principis que avui ens guien en la pràctica, ja que a Espanya hi ha diferències essencials entre la legislació de Castella i les forals que regeixen a moltes províncies.

18. Prendre les mesures necessàries per a la seguretat interior i exterior de la Confederació.

19. Decidir les reclamacions de cantons o de ciutadans contra les mesures del Consell federal.

20. Formar els pressupostos i procurar sempre disminuir-los, votar-los i repartir les contribucions que siguin necessàries per cobrir aquests pressupostos entre els estats.

21. Dictar les lleis i prendre les mesures necessàries per posar i mantenir en vigor aquesta Constitució.

Les que hem esmentat són les atribucions principals que ha de tenir el poder federal en una federació ben organitzada. Amb aquestes atribucions n'hi ha prou perquè la Constitució sigui un conjunt harmònic i es conservi la unitat nacional, que ha de ser més forta perquè estarà fundada a imitació de la naturalesa.

ART. 7. El Cos de Representants de la Nació es dividirà en sis seccions: de Política, d'Economia, de Marina i Comerç, de Guerra, de Justícia i Cultes, i de Relacions Exteriors. Aquestes seccions estan compostes pel mateix nombre de membres i presidida cadascuna per aquell que escullin del seu si. Totes les seccions prepararan els treballs de la seva branca (que determinarà una llei federal) per portar a l'Assemblea.

ART. 8. Totes les seccions del Cos de Representants de la Nació revisaran les lleis votades pel cos legislatiu de tots els estats que es refereixen a la seva branca, amb l'únic objectiu d'examinar si s'oposen a algun article d'aquesta Constitució. Si les troba conformes a la Constitució, les tornarà als quinze dies d'haver-les rebut o d'haver-se reunit al cos legislatiu del qual procedeixen i tindran força de llei. Si troba que contradueixen algun dels articles, les tornarà, dins del mateix termini, amb les observacions i modificacions que s'hagin de fer segons la seva opinió, al cos legislatiu de què procedeixin perquè les revisi. Si aquest cos admet les modificacions proposades, podrà publicar-les com a llei. En canvi, si no les admet, remetrà el projecte votat juntament amb les observacions i les esmenes proposades per la secció, i amb una al·legació dels motius pels quals no les accepta a l'Assemblea federal en ple, que ha de resoldre en quinze dies des de la seva recepció o d'haver-se reunit.

Creiem que aquest article o un altre de semblant ha de donar excel·lents resultats durant les primeres èpoques de la Confederació. És un mitjà per evitar els excessos que podrien cometre els estats orgullosos de la seva sobirania i poc acostumats a exercir els seus actes.

ART. 9. L'autoritat executiva superior de la Confederació l'exerceix el Consell federal format pel president de la Confederació i sis membres, un dels quals serà vicepresident.

El president de la Confederació i els altres membres del Consell federal, fins i tot el vicepresident, són nomenats pels dos cossos de l'Assemblea reunits, i escollits entre tots els espanyols elegibles. El seu càrrec dura dos anys i són escollits després que s'hagi reunit cada assemblea federal.

Com que és discutible si els principis democràtics exigeixen que el poder executiu sigui elegit directament pel poble o no, creiem convenient que sigui elegit per l'Assemblea. Primer, per evitar els disturbis que podrien desacreditar el nostre sistema de govern en les primeres èpoques. Segon, per evitar la dictadura i la restauració consegüent d'un poder unitari. I tercer, perquè el poble espanyol, poble meridional, és propens a apassionar-se per determinades persones que podrien explotar l'entusiasme en profit propi. Un cop s'hagi consolidat el nostre sistema de govern, es podrà confiar l'elecció del poder executiu al poble directament si es creu convenient.

Tots els membres del Consell federal tenen a càrrec seu una branca de les sis que tenen les seccions del Cos de Representants de la Nació i que l'Assemblea li assenyali en nomenar-lo. Aquesta divisió només té per objectiu un millor examen i despatx dels negocis, ja que el Consell federal sempre decreta de forma col·legiada.

Tots els decrets o acords dels Consell federal portaran al seu peu les firmes dels membres que l'hagin votat, que en seran els responsables.

Creiem que és molt important que el poder executiu decreti de forma col·legiada. Així s'aconsegueix que les mesures del govern sempre siguin fruit de la discussió i no de l'apreciació particular d'un individu.

Els membres del Consell federal percebran un sou pagat per la Confederació, que determinarà l'Assemblea en nomenar-los. Sempre s'hauran de trobar reunits en la capital de la Confederació.

Són atribucions o deures del Consell federal:

1. Vigilar l'estricta observança de la Constitució.
2. Presentar projectes de llei a l'Assemblea.
3. Vigilar els interessos de la Confederació a l'estranger i el manteniment de la independència d'aquesta Confederació.
4. Vigilar la gestió de tots els treballadors dependents del poder federal.
5. Mantenir relació amb tots els representants de la Confederació a l'estranger i amb els representants de l'estranger a la Confederació.
6. Dirigir els negocis federals d'acord amb les lleis i els decrets de l'Assemblea, i fer executar els seus acords i els del Tribunal federal.
7. Nomenar els funcionaris de la Confederació que segons aquesta Constitució i les lleis no correspongui nomenar a cap altra autoritat.
8. Convocar l'Assemblea de forma extraordinària en casos urgents, prenent interinament les resolucions que no poden patir dilació, i donant-ne compte després a l'Assemblea.
9. Donar compte de la seva gestió i llegir memòries sobre la situació interior i exterior de la Confederació cada vegada que es reuneixi l'Assemblea o que aquesta ho demani.

ART. 10. Els membres del Tribunal federal són elegits per l'Assemblea en el nombre que aquesta determini i coneixeran:

1. De les diferències que es suscitin entre estats o entre la Confederació i els estats sempre que no es refereixin al dret públic.
2. De les demandes de particulars contra la Confederació.
3. De les competències entre tribunals de diferents estats.

El Tribunal federal es regirà per una llei que publicarà l'Assemblea.

En fixar la jurisdicció del Tribunal federal, ens guia el mateix criteri que ens ha de guiar en tota l'organització del poder federal; la divisió de la sobirania entre la Confederació i els estats.

ART. 11. Tots els membres de les autoritats federals seran responsables per la seva gestió. Una llei federal determinarà la manera de fer efectiva aquesta responsabilitat.

La responsabilitat dels governants és la major de les garanties en els governs liberals.

CAPÍTOL III

De la marina i de l'exèrcit federals

ART. 1. La marina de guerra de la Confederació i tots els seus annexos i accessoris (com arsenals, docks, etc.) dependran immediatament del poder federal.

La marina de guerra ha de ser protectora del comerç marítim, molt important a Espanya. Com que el comerç depèn del poder federal, és natural que la marina de guerra també depengui del poder federal.

ART. 2. L'exèrcit federal es compon de les forces de tots els estats. Una llei federal fixarà el contingent que, en cas de guerra, hauran d'apromptar tots els estats, i aquesta llei serà revisada cada deu anys. Tots els espanyols estan obligats a defensar la pàtria.

En cas de guerra, les forces de tots els estats es posaran a les ordres immediates del poder federal, que en nomenarà el general en cap.

Si l'exèrcit és inútil en temps de pau, és indispensable en cas de guerra, i llavors necessita una direcció única i eficaç.

Cap estat, en temps de pau, podrà tenir més de 6.000 ho-

mes de tropes permanents, incloent-hi en aquest nombre els instituts que, pagats per l'Estat, vetllen per de la seva seguretat i vigilància.

No podran tenir-ne més, però sí que podran tenir-ne menys. Creiem que el nombre assenyalat és suficient per protegir l'Estat de malfactors i criminals.

Els soldats que componen l'exèrcit actualment seran enviats als seus estats, que llicenciaran tots els que ho desitgin i tots aquells que, sense desitjar-ho, no siguin necessaris per a la seguretat i vigilància de l'Estat.

Els generals, caps i oficials seran repartits entre els estats en proporció de la seva població i de la seva riquesa atenent, en la mesura possible, la naturalesa i els desitjos dels interessats. Tots els estats hauran de sostenir i pagar els que li siguin assignats en temps de pau i formar quadres a les ordres de les autoritats de l'estat en qüestió.

Cap estat no podrà disminuir contra la voluntat dels interessats el nombre de generals, de caps i d'oficials que li corresponguin, llevat que no supleixin les baixes que es vagin produint. En tot cas, tots els estats hauran de conservar els quadres necessaris per comandar el contingent que li sigui assenyalat segons el primer paràgraf.

Moltes de les disposicions d'aquest article són necessàries a causa de l'estat actual de l'exèrcit. Creiem que, en conjunt, ofereix una solució acceptable per tots.

ART. 3. Depenen del poder federal els cossos facultatius de l'Estat major, de l'Artilleria i d'Enginyers. Una llei federal determinarà l'organització d'escoles per a oficials. El nombre d'aquests oficials i la força permanent a càrrec de la Confederació han de ser els necessaris, així com la distribució del nombre i de la força entre els diversos estats.

CAPÍTOL IV

De les classes passives i d'altres classes que percebien el sou de l'Estat

ART. 1. Els individus que, per qualsevol concepte, percebi en un sou de l'Estat quedaran subjectes a la legislació de l'estat de què siguin veïns. Aquest, en legislar sobre aquest article, ha de tenir present l'apartat 1 de l'article 2 del capítol I.

Els estats hauran de satisfer el que sigui necessari per atendre la subsistència dels individus que pertanyen a les classes passives i superin l'edat de 60 anys o que es trobin impossibilitats per treballar.

Tots els estats haurien de disposar que, d'ara endavant, ningú que no es trobi en servei actiu, adquireixi el dret a percebre un sou de l'Estat. Només es podran concedir pensions o socórrer d'alguna forma els qui queden inútils al servei de la pàtria.

Un funcionari de l'Estat té un ofici o una carrera com qualsevol altre i és remunerat pel seu treball. Si es vol assegurar el seu futur, haurà emprar els mitjans de què poden disposar els altres ciutadans.

CAPÍTOL V

Revisió de la Constitució federal

ART. 1. La Constitució federal es pot revisar en qualsevol ocasió.

La revisió tindrà lloc sempre que la demani la majoria de l'Assemblea federal o la majoria dels poders legislatius dels estats. Només podran ser revisats aquells articles dels quals s'hagi demanat la revisió, i per a això seran convocades Constituents en la forma que determini la legislació federal.

La revisió és un requisit indispensable a totes les constitucions liberals. No obstant això, creiem que seria prudent que no pogués ser revisada fins que hagi passat un període determinat per tal que es pugui consolidar.

SEGONA PART

Observacions sobre la manera de plantejar la confederació a Espanya

No se'ns oculta que és difícil convertir una nació com Espanya en confederació. A les Constituents s'oferiran dificultats pràctiques que, sense negar-ne la gravetat, poden resoldre's si es duu a terme un examen encertat i madur. N'examinem algunes que es presentaran inevitablement.

Si la Nació s'ha de constituir en Confederació, s'haurà d'adoptar la Constitució, o pacte federal, abans o després que les constitucions particulars dels estats.

Seria natural i lògic que els estats, en ús de la seva sobirania, es constituïssin i que, un cop constituïts, pactessin entre si i es confederessin lligant-se per una constitució federal, si els estats haguessin estat fins ara o s'haguessin declarat dependents últimament. Però si considerem que els que serien declarats estats independents fins ara han format un conjunt, i que, com a conseqüència, abans que puguin unir-se o confederar-se cal que se separin; si tenim present que les constituents nomenades per la Nació són les que l'han de convertir en Confederació; si considerem que la sobirania dels estats es fundarà en la decisió de les constituents i que, per tant, poden concedir als estats només una sobirania limi-

tada, creiem que les Corts han d'establir abans que res el pacte federal i després declarar els estats independents en allò en què no els lligui aquest pacte. D'aquesta manera, s'evita el perill que els estats, després que s'hagin declarat independents, si no s'avenen amb les clàusules del pacte, es vagin desunint i puguin sumir en l'anarquia la nostra pàtria. Així s'aconsegueix formar la Confederació. Una vegada adoptada i reglamentada la manera de revisar la Constitució federal, els estats podrien acomodar-la completament per mitjà de revisions a les seves necessitats i als seus desitjos. Per tant, creiem que la Constitució federal s'ha d'aprovar abans que les particulars dels estats.

Han d'aprovar les Constituents les constitucions particulars dels estats o bé han de ser els mateixos estats?

Creiem que correspon als estats aprovar-les però sota la direcció de les Constituents. Després d'elaborar la Constitució federal, les Constituents, per mitjà d'una llei electoral, han de convocar assemblees a tots els estats perquè adoptin les lleis constitucionals. Un cop aquestes siguin aprovades en tots els estats i quan entrin en funcionament els poders establerts en tots ells, les Corts constituents podran convocar la primera Assemblea federal i fer entrar en vigor la Constitució, després de decretar explícitament que en tots els estats regiran, en allò que no s'oposin a la Constitució federal ni a la del respectiu estat, les mateixes lleis que regien fins que siguin derogades o modificades pel poder legítim i després de modificar el Codi penal, que és l'única sanció dels drets individuals en una nació lliure. Abans de dissoldre's les Constituents, també haurien de decretar que, interinament i fins que siguin substituïdes per les creades per la nova Constitució, restarien en funcionament les autoritats, corporacions, oficines, etc. fins que ho determinés l'Assemblea federal, a la qual

caldria donar amplis poders per poder decidir sobre la dissolució definitiva d'aquestes autoritats i corporacions així com per resoldre les dificultats que es puguin plantejar.

Creiem que les qüestions que hem apuntat i moltes altres que podrien aparèixer mereixen fixar l'atenció de tots els espanyols que desitgin la regeneració de la fins avui desgraciada pàtria. Ja ha arribat el moment de descendir al terreny de la pràctica, l'únic en el qual poden trobar solució moltes de les qüestions polítiques plantejades.

TERCERA PART

Bases per a la Constitució de l'Estat de Catalunya

CAPÍTOL I

Disposicions generals

ART. 1. A més a més dels drets que la Constitució federal garanteix a tots els espanyols, aquesta Constitució garanteix a tots els catalans:

1. Que totes les matèries, inclosa aquesta Constitució, seran discutibles en la premsa i en reunions públiques.

Sense témer la discussió, la desitem.

2. Que les lleis penals només consideraran com a delictes i penaran els atemptats contra els drets dels individus i de les autoritats.

3. El dret de perseguir davant els tribunals competents totes les transgressions de la llei comeses per les autoritats, les corporacions i els ciutadans.

4. Que l'observança de les lleis no s'assegurarà mai amb mesures preventives. Totes les lleis tindran una sanció civil o penal que serà aplicada al seu contraventor.

Totes les garanties esmentades i d'altres que es podrien establir són conseqüència del principi de llibertat.

ART. 2. La forma de govern de Catalunya serà republicana i representativa.

És a dir, govern per molts en representació de tots.

CAPÍTOL II

Del poder català

ART 1. L'autoritat legislativa suprema, quan no es trobi limitada per la Constitució federal, serà exercida a Catalunya per una assemblea única de representants elegits pel poble. Cada vint mil habitants o fracció d'habitants que passi de deu mil, elegirà un representant.

L'Assemblea serà elegida per un període de dos anys i es reunirà com a mínim dos cops l'any, en les mateixes èpoques que determini el reglament de règim interior aprovat per l'Assemblea.

Cada vegada que l'Assemblea es reuneixi, elegirà del seu si un president i un vicepresident amovibles a voluntat d'aquesta Assemblea.

L'Assemblea haurà de discutir i votar totes les peticions que se li adrecin firmades per quatre mil ciutadans catalans electors o més.

Els membres de l'Assemblea percebran, si les demanen, dietes durant el temps de la reunió, si té lloc fora del seu domicili.

Les sessions de l'Assemblea seran publicades en tots els casos.

En un poder democràtic i representatiu, no pot haver-hi més que una cambra legislativa. És inútil que recordem que

les lleis polítiques de l'Assemblea han de seguir la tramitació que indiquem en tractar de la Constitució federal.

ART. 2. L'autoritat suprema executiva serà exercida a Catalunya pel Consell català, compost d'un president i de sis membres elegits per l'Assemblea entre tots els catalans elegibles, encarregats cadascun d'ells d'una de les branques en què es divideix el Cos Federal de Representants de la Nació.

Per les mateixes raons que vam presentar quan vam comentar l'elecció del Consell federal, creiem que el Consell català ha de ser elegit per l'Assemblea.

Les úniques atribucions del Consell són executar i fer complir les lleis. Només quan l'Assemblea no es trobi reunida, el Consell podrà adoptar mesures urgents, sempre que després en doni compte a l'Assemblea i la reuneixi immediatament si es presentés algun assumpte greu.

Els abusos del poder executiu han contribuït, en gran part, a desacreditar les constitucions que ha tingut Espanya.

El Consell català decreta sempre de forma col·legiada i per majoria de vots. Els membres que hagin votat un acord, el firmaran i en seran els responsables.

Els membres del Consell es trobaran sempre reunits a la capital de Catalunya, i percebran, si no hi renunciem, una retribució que assenyalarà l'Assemblea.

El Consell nomenarà els funcionaris, el nomenament dels quals no es trobi conferit per la llei a una altra entitat. L'Assemblea formarà una llei de funcionaris que parteix de les bases de la inamovibilitat i que els nomenaments només poden ser a favor de ciutadans catalans.

Una llei determinarà els delegats que pugui tenir el poder executiu, de manera que a cada municipi, el delegat és el president de l'Ajuntament.

ART. 3. Per a l'organització dels tribunals catalans, a més

de les bases establertes en la Constitució federal, es tindran presents les següents:

1. S'establirà el jurat per al coneixement de tota classe de delictes.

2. Les qüestions sobre drets civils són competència exclusiva dels tribunals. També ho són les que versen sobre drets polítics no exceptuats per la llei.

3. Per cap motiu, ni en cap època, no es podran crear comissions ni tribunals extraordinaris, sigui quin sigui el seu nom.

4. Tots els ciutadans podran defensar els seus drets propis o els de tercers que els en confiïn la defensa.

5. Les places judicials seran vitalícies. Cap jutge no pot ser privat ni suspès del seu destí, si no és en virtut d'una sentència. Tampoc no pot ser traslladat sense el seu consentiment.

CAPÍTOL III

De l'administració i govern de les províncies i municipis

ART. 1. L'administració de les províncies catalanes serà exercida per un cos provincial elegit pel poble.

L'administració i el govern municipal dels pobles seran exercits per ajuntaments de nomenament popular.

Les lleis particulars determinaran l'exercici de les funcions provincials i municipals, i la formació de reglaments de policia urbana. Aquestes lleis sancionaran la descentralització administrativa més completa.

CAPÍTOL IV

De la força pública

ART. 1. L'única força armada que pagarà l'Estat català serà una guàrdia cívica composta de 2000 homes, encarregada de perseguir els malfactors i criminals. Tots els catalans tenen el deure d'ajudar les autoritats per fer complir i executar les lleis, si fossin requerits a fer-ho.

Són els únics ajuts que necessita un govern liberal i popular.

CAPÍTOL V

De la revisió de la Constitució

La Constitució catalana podrà ser revisada en qualsevol moment.

Quan la majoria del cos legislatiu cregui que hagi de tenir lloc la revisió total o parcial (en aquest últim cas, tot fixant els articles que hagin de ser revisats) o quan demanin la revisió trenta mil ciutadans catalans electors, es consultarà si la revisió ha de tenir lloc al poble, que votarà si o no.

Si la majoria dels votants es decanten per la votació afirmativa, es convocaran Constituents catalanes per procedir-ne a la revisió total o parcial.

NOTA: Els encàrrecs d'aquest fullet es dirigiran a la Redacció del FEDERALISTA, Café del Recreo, entresòl. Seran servits si es remet el seu import en segells de correu o per un altre mitjà a raó de 10 reals cada 25 exemplars o de mig real cada exemplar.

II

Idea exacta de la Federació

Dades per a l'organització de la República Federal Española

Pel director de «L'Estat Català»

IDEA EXACTA DE LA FEDERACIÓ

Des del moviment de setembre, es difon amb insistència la idea que l'organització del poder, o la forma de govern, és una qüestió accidental i d'importància secundària. És una idea absurda que, pel fet d'haver-la acceptat, ens ha de portar conseqüències deplorables. L'organització del poder i la forma del govern és el primer pas per arribar encertadament a la realització del nostre ideal, i si no fem aquest pas, mai no hi arribarem.

Proclamar principis, establir drets abans d'haver creat institucions que els garanteixin, és el mateix que escriure sobre aigües pantanoses. D'aquesta manera ho han entès els nostres adversaris que, sogaços, han transigit en tot, han acceptat els principis democràtics i no han volgut cedir ni una mica en l'anomenada qüestió de nom, en la qüestió *secundària* de la forma de govern.

Només existeixen dos pobles que es regeixen pels principis democràtics i, en tots dos, la llibertat es va desenvolupar a l'ombra de les institucions que van crear abans de proclamar aquests principis. Tots els pobles que han seguit altres camins han vist desaparèixer la llibertat i, sense saber com, s'han trobat, poc després de grans revolucions, junyits al carro del despotisme.

Si s'estableix la forma de govern lògica i natural de la democràcia, es desenvoluparan plenament els principis democràtics. Si, per contra, s'estableix la forma de govern lògica de l'autoritat i del privilegi, per més que es proclamïn principis d'igualtat, aquests principis desapareixeran tard o d'hora. En tots els sistemes monàrquics o republicans en què el poder estigui concentrat, aquest poder sempre exterminarà la llibertat. Només en aquells sistemes en què el poder resti dividit, la

llibertat es troba en condicions favorables per a la lluita, i tard o d'hora acabarà per obrir-se pas.

La forma de govern és el motlle; els principis, el metall que s'hi ha de vessar. Qui no tingui motlle o en tingui un d'imperfecte i s'obcequi en emmotllar-hi el metall, tan sols aconseguirà desaprofitar-lo sense arribar mai a obtenir-ne l'estàtua.

Per tant, si volem consolidar la llibertat, hem de començar per construir el motlle. Perquè triomfi la democràcia a Espanya, hem de plantejar, primerament, la federació de petites repúbliques. Tot el que es faci abans d'aquest primer pas serà treball perdut: serà la reproducció de les estèrils revolucions que tots deplorem i que ens han conduït al trist estat en què ara ens trobem sumits.

Quan s'hagi plantejat la república federal, la nostra revolució definitiva ja estarà feta. A l'ombra es desenvoluparan majestuosament els principis democràtics, mitjançant els quals arribarem al regnat de la justícia i a la felicitat que anhelem.

De l'encert en el primer pas depèn que arribem al final del camí i, per desgràcia, pocs s'ocupen de preparar aquest primer pas. En canvi, els amics poc afectuosos i els enemics encoberts de la federació, enganyats els uns i de mala fe els altres, han procurat i procuren extraviar les idees tot presentant en fullets i discursos, sota el nom de federals, institucions que no només no són les conseqüències genuïnes d'aquest sistema, sinó que són, per la mateixa naturalesa, incompatibles amb el sistema. Per tant, hi ha una necessitat urgent que tots pensem i estudiem l'organització de la república federal espanyola, analitzem els principis que la ciència aconsella, consultem la història del nostre país i la de les institucions federals en països més afortunats que Espanya, amb l'objectiu de poder crear amb aquestes dades, un cop arribat el moment, institucions sàvies que garanteixin el regnat de la democràcia

per al futur, i amb l'objectiu que, amb la seva publicació, tothom adquireixi una idea clara i precisa de la federació republicana, per mitjà de la qual cauran per la seva base i deixaran de confondre les idees, els absurds, les vaguetats i les falses doctrines, que han difós sobre el sistema que desitgem per a Espanya els qui s'aterren davant la idea que un dia pugui desaparèixer el privilegi.

Aquests breus apunts, que escrivim sense cap pretensió de classe, s'adrecen vers aquest objectiu.

II

La paraula federació és sinònima d'aliança; per tant, el govern federatiu és el govern fundat en l'aliança. L'aliança és un contracte per a la celebració del qual cal que existeixin parts contractants amb poder o amb capacitat suficient per contractar. Si els que celebren el contracte són pobles o estats, la capacitat per contractar és la sobirania; d'això se'n dedueix que el contracte de federació només es pot subscriure per pobles sobirans.

Tots els contractes obliguen els contractants a complir-los, els quals limiten la seva llibertat, poder o sobirania, en allò que sigui objecte del contracte i en els terminis que s'estipulin, per la qual cosa és conseqüència del contracte de federació que els pobles o estats que es federen restin amb la seva sobirania limitada.

Perquè el contracte de federació no sigui il·lusori, i perquè cap dels estats federats no pugui faltar-hi impunement, els contractants mateixos han de crear una autoritat que els obligui a complir-lo i han d'establir un poder coercitiu. Aquest poder no pot ser cap altre que el conjunt dels estats, o un delegat seu, a favor del qual els estats contractants es desprenguin de certes atribuci-

ons, i al qual s'atribueixin pel mateix contracte les facultats i se li presti la força suficient per obligar tothom a complir-lo.

Quan es federen estats o pobles, abdiquen d'una part de la sobirania a favor del conjunt però conserven l'altra part a què no han renunciat expressament i, per tant, és evident que la federació suposa la divisió de la sobirania.

Un cop s'ha establert la federació, el conjunt dels estats federats o el seu representant exerceix els actes de sobirania que li han estat atribuïts *expressament* en el contracte, al mateix temps que cada estat sobirà exerceix tots aquells actes dels quals no es va desprendre *expressament* quan es va pactar la federació. Així, la sobirania resideix generalment en cada estat i excepcionalment en el conjunt. La de cada estat s'estén a tot el que no està exceptuat; la del conjunt, només a allò que se li ha atribuït: la dels primers és originària; la del segon, delegada. Insistim sobre aquest punt perquè la divisió de la sobirania en la forma dita és una condició essencial de la federació, condició que és molt fàcil que quedi desatesa o desnaturalitzada quan s'hi arriba des de l'unitarisme, de la mateixa manera que passaria a Espanya. No existeix cap federació sense estats independents mentre el pacte federal no limiti la seva sobirania. Els contractants es poden lligar més o menys; poden imposar més o menys limitacions a la seva llibertat; el contracte pot contenir més o menys pactes, però mentre no hagin renunciat a la seva sobirania, els estats són lliures, són sobirans. Si no fos així, no existiria la federació.

III

Actualment, Espanya és una sola nació. Dins d'Espanya no existeixen estats sobirans que puguin lligar-se firmant el contracte federal, sinó que, al contrari, els que han de fer-ho formen part d'un gran conjunt, en el qual resideix indivisa la

sobirania. Així, la federació espanyola no podria ser en rigor resultat del contracte si no se separen abans els que han de ser estats, de manera que, en fer-ho, cadascun d'ells declari que es sobirà independent, perquè després d'aquesta declaració es trobaran amb capacitat per contractar. No obstant això, es podria obtenir el mateix resultat que donaria la separació i el contracte consegüent, per un camí diferent. En comptes d'abdicar els estats declarats sobirans d'una part de la seva sobirania a favor del conjunt, aquest conjunt podria renunciar, en favor dels estats que determini establir, tota la sobirania menys aquella part que es reservi expressament en la Constitució federal. Per aquest mitjà, la sobirania quedarà dividida: la part corresponent al poder federal, representant del conjunt, quedarà limitada al poder que se li hagi reservat; els estats federats seran sobirans en tot allò en què la seva sobirania no es trobi limitada, i naixerà, com a conseqüència, la federació amb totes les seves condicions essencials. El contracte o quasi contracte existirà des del moment en què els estats creats acceptin la Constitució federal i s'obliguin a respectar-la tot ratificant l'obra del conjunt.

Com a conseqüència del que hem dit, tota la Constitució federal que es formi per a un poble que, com Espanya, arribi a la federació des de la unitat, ha de contenir una part preliminar en què es proclami explícitament i solemnement la sobirania de cadascun dels estats que han de constituir la federació, en allò que aquesta sobirania no sigui limitada per la Constitució mateixa, i on es fixin els seus límits i altres circumstàncies necessàries per a la seva existència. Aquesta declaració prèvia és innecessària quan la federació es pacta entre estats independents.

En aquesta part preliminar, la Constitució federal que s'elabori per a Espanya toparà amb un dels problemes de més

transcendència pràctica: Quants i quins hauran de ser els estats que formin la Federació espanyola? Per a resoldre aquest problema s'han de tenir presents diverses consideracions.

Perquè el contracte no sigui il·lusori, hem dit que els estats que es federin han de crear un poder coercitiu que no pot ser cap altre que el conjunt dels federats, i que aquest poder federal ha de tenir la força suficient per obligar a complir el contracte als que vulguin evadir-lo. Si un dels estats es resisteix, el poder federal ha de trobar suport en els altres i d'això se'n dedueix que el nombre dels que formen la federació i el seu poder relatiu han de ser tals que ha de ser impossible que un de sol tingui mitjans suficients per lluitar contra els altres. Els estats que constitueixin la federació han de ser diversos per tal que la federació com a sistema de govern doni resultats beneficiosos, sense que importi que no siguin de la mateixa importància, mentre s'observi la regla que hem presentat. La federació de només dos estats iguals o semblants en poder seria il·lusòria perquè trencarien el pacte a la primera dissidència, o entre un estat poderós i un altre o uns altres que fossin inferiors en poder, ja que el fort absorbiria el dèbil. Un nombre exagerat d'estats, a més de fer el pacte federal gairebé impossible, donaria lloc a confusions i complicaria el funcionament de les institucions federals.

Les consideracions expressades es poden tenir molt en compte quan s'arriba a la federació des de la unitat, ja que hi ha una major flexibilitat, al contrari del que passa quan els estats que es federen ja són independents. També s'ha de considerar que cada estat ha de formar un conjunt més o menys compacte i, com a conseqüència, s'han de tenir en compte per establir la divisió les circumstàncies topogràfiques, les lleis, la història, els usos i el llenguatge i respectar les divisions naturals que, més o menys marcades, són presents a tots els paï-

sos. La divisió del territori s'ha de dur a terme, doncs, segons les consideracions que acabem d'exposar.

A Espanya, la resolució del problema oferirà poques dificultats d'importància, ja que existeix la divisió natural entre les que van ser grans províncies després de perdre la seva independència. Història, topografia, caràcter, usos; tot és peculiar a totes les províncies i moltes tenen una legislació i un idioma particulars. Si Espanya es divideix en tants estats com províncies naturals té, en resultaria un nombre ni escàs ni excessiu i la importància relativa faria que les institucions federals poguessin funcionar desembarassadament.

Les províncies modernes són entitats purament fictícies, per a la creació de les quals no es va consultar la naturalesa, però sí que se la va contrariar amb l'objecte de matar tot l'esperit provincial i satisfer la fam d'unitarisme dels governs que han explotat Espanya. Les províncies modernes han servit i serveixen als ministres per a poc més que per col·locar 49 governadors civils.

Per tant, els estats que han de formar la federació espanyola han de ser els que en altres temps foren regnes, principats o comtats independents i que formaven les grans províncies a l'època de Ferran VII, per exemple, Catalunya, Aragó, València, etc. Ens hauríem de regir pel mateix criteri si Portugal entrés a la federació i aquesta es convertís d'espanyola en ibèrica.

Potser suscitaria algunes dificultats el destí ulterior que haurien de tenir les colònies i possessions que Espanya conserva. Com que les primeres es troben situades a gran distància i en algunes hi ha dues races més o menys enemistades, alguns creuen que seria perillós deixar-les lligades només pel pacte federal, que potser tindrien interès a trencar per proclamar la seva independència completa. Les segones, faltades de vida pròpia perquè no poden subsistir excepte sota la tutela i

empara de la nació de la qual formen part, no podrien ser declarades estats, ni seria just que fossin una càrrega per a un estat determinat si hi quedessin annexades.

No obstant això, creiem que aquestes dificultats se superarien fàcilment. Actualment, Cuba i Puerto Rico no es troben en el seu estat normal de relacions amb Espanya. Si ja estan pacificades quan s'estableixi la federació, no hi hauria cap inconvenient a declarar-les estats. Amb això hauran aconseguit el que més desitgen, l'autonomia, i potser aquest és el mitjà per ajuntar les dues races enemigues. Si la guerra encara continua, la federació, igual que qualsevol altre govern, podrà prendre sobre aquestes races la determinació que cregui més justa, ja que es trobarà per la mateixa naturalesa en millors condicions per arribar a una avinença. Una de les qüestions més importants per a les Antilles és l'esclavitud, i per resoldre-la la federació podrà disposar de mitjans que no té cap govern unitari, ja que podrà encarregar l'abolició als antillans mateixos, sempre que s'assenyali el termini que es cregui necessari.

En cas d'entrar a formar part de la federació, les Antilles hauran de conformar almenys dos estats: el de Cuba i el de Puerto Rico. En elaborar la seva Constitució particular, els cubans podrien establir una subfederació si creguessin que així convé a la naturalesa del seu territori i a les seves condicions especials.

Pel que fa a les Filipines, no s'oferiria cap dificultat. No importa gens que es digui que es troben subjectes al domini de la teocràcia. L'obscurantisme només es cura amb la llibertat.

Les possessions de la costa d'Àfrica podrien quedar dependents de les autoritats federals, com els territoris als Estats Units, fins al punt que poguessin, perquè tenen vida pròpia, ser declarades estats. Tanmateix, en establir la federació, s'hauria d'examinar madurament si ens convé abandonar-ne algunes.

Des que el partit republicà celebrà els pactes federals, alguns han incorregut en l'error de creure que cada pacte federal hauria de conformar un estat quan s'escaigui. La idea de dividir Espanya en dos grans grups d'estats, federats entre ells, no és nova; i, tot i que s'han adduït algunes raons a favor de la idea, entre d'altres que el vincle directe podria ser massa estret per enllaçar pobles de caràcters tan diversos com els que constitueixen la nació espanyola, creiem que no es poden atendre, però en canvi sí que mereixen atenció les que ens impulsen a rebutjar aquesta idea. Els federalistes, en efecte, no volem dividir Espanya en dues nacions, sinó que volem consolidar la unitat nacional sobre la base sòlida de la varietat, que és la més justa. La divisió proposada no és conforme, a més, amb la regla que hem esmentat anteriorment i, com que els dos grans grups haurien de ser dues federacions, seria molt difícil evitar la rivalitat entre totes dues i els seus efectes (que en el nostre sistema s'eviten mitjançant un pacte del qual parlarem en el moment corresponent) serien desastrosos.

En la part preliminar de la Constitució de què ens estem ocupant, s'haurien d'assenyalar els límits de tots els estats i la seva capital respectiva. Les entitats que no existeixen s'han de crear i han de néixer amb totes les circumstàncies precises per tenir vida. La delimitació territorial i la fixació de la capital és una qüestió d'importància secundària. Les províncies que han de ser estats tenen límits naturals i, per regla general, ja tenen indicada la capital, de manera que es podria determinar que els límits de cada estat fossin provisionalment els de les províncies que els formen, i la capital seria la més populosa de les ciutats del mateix estat.

Encara que en aquests punts es cometés algun error, seria de poca transcendència perquè és d'esmena fàcil. Els estats declarats sobirans podrien rectificar després les seves fronte-

res mitjançant contractes; a més, mitjançant un acte propi de sobirania, podrien canviar de capital si les circumstàncies ho exigissin.

IV

La creació de l'entitat conjunta fa que els estats independents entrin a formar part d'un conjunt al qual es troben units per lligams determinats, de manera que la federació és la unió, l'enllaç o la societat per a uns objectius determinats, formada per estats sobirans, en què cadascun renuncia en favor de tots a determinades atribucions i, com a conseqüència, a una part de la seva llibertat o sobirania.

El document en què consta el contracte amb els pactes és la Constitució federal, que ha de contenir detalladament les atribucions i l'organització de l'entitat conjunta, és a dir, del poder federal, que neix del contracte. Abans de determinar quines han de ser aquestes atribucions i organització, cal que examinem les finalitats que es proposen els estats quan es federen.

L'aliança, que és una de les fases de l'associació, uneix les forces dels associats per a determinats objectius. Aquells que s'associen o s'alien tenen per objectiu principal fer-se forts. Des que hi ha nacions, és conegut el contracte d'aliança. Després que una nació dèbil es vegi amenaçada per una altra de més forta, moguda per l'instint de conservació, prova de posar-se al nivell de la seva enemiga i, com que en si mateixa no troba els recursos necessaris, recorre a les nacions veïnes, que sovint són dèbils com ella, però en unir les seves forces, aconsegueixen plegades oposar-se a la que les amenaça. Les nacions, igual que els individus, s'han associat per a totes les finalitats, i l'associació ha donat a les primeres el mateix resultat

que als últims. Gràcies a l'aliança expressa o tàcita que ha existit i encara existeix entre tots els tirans del món, s'ha conservat durant molts segles i encara es conserva la tirania.

En vista d'aquests prodigiosos resultats, els pobles han descobert que podien assegurar-se la llibertat mitjançant l'associació, i d'aquest descobriment neix la idea d'aliances o federacions com la que desitgem per a Espanya.

En tractar d'implantar aquest sistema, apareix l'inconvenient de l'esperit de nacionalitat, que ha oposat dificultats invencibles a la unió o federació de nacions ja creades i independents. En cercar el mitjà per obviar-lo, sorgeix la idea que els estats es poden crear, i des de llavors ha estat possible la federació com a sistema de govern. Quan una nació desitja assegurar-se la llibertat, comença per dividir-se en petits grups, entre els quals se subscriu després el contracte de societat federal.

Aquest sistema produeix un avantatge apreciable. Fa que els estats federats siguin petits, per regla general, i és una veritat trivial que com més gran és l'extensió d'un estat, més gran és el predomini de l'autoritat sobre la llibertat, més força té l'autoritat i més mitjans té a disposició seva per destruir la llibertat.

L'únic inconvenient que ofereixen els estats petits és que poden ser fàcilment absorbits o supeditats per un veí poderós, i aquest inconvenient troba remei en l'associació mateixa, que converteix en forts els que són dèbils.

Del que s'ha dit es desprenen els principals objectius del contracte de federació: garantir la llibertat dels individus i assegurar la independència dels estats.

Segons l'ordre d'idees que domina en l'Europa moderna, a primera vista sembla poc menys que impossible garantir al mateix temps la independència de la nació i la llibertat dels

individus; assegurar la primera, sense l'ús de mitjans que algun dia puguin girar-se contra la segona. Quan el poder reial es trobava en l'apogeu de la seva grandesa i podia emprar les forces que li sobraven en lluites estèrils contra altres reis poderosos com ell, amb l'únic objectiu de satisfer la seva vanitat o ambició, va encertar amb la creació d'exèrcits permanents per tenir-los sempre disposats a satisfer tots els seus capricis de conquesta. Quan els pobles es van despertar de la seva letargia, i en pretendre acabar amb el poder reial, van lluitar contra els reis, van emprar els mateixos exèrcits permanents que havien nascut per a objectius diferents i, amb el seu suport, han conservat fins a l'actualitat l'autoritat i el poder; i si bé actualment els exèrcits europeus serveixen gairebé exclusivament per sostenir la tirania dels poders contra els pobles que tenen sotmesos, aquests mateixos poders encara poden pretendre dominar pobles estranys i en poques hores, gràcies a la rapidesa i a la facilitat de les comunicacions actuals, i per qualsevol motiu fútil, enviar-hi forces suficients per dominar-los. A Europa hem presenciats tantes violacions, tants atemptats comesos pel poderós contra el dèbil, i permesos o tolerats per tots els estats europeus, que no és possible viure desprevinguts. Aquesta idea, que s'ha dut a l'exageració, ha comportat que totes les nacions tinguin grans arsenals d'armament i s'hagin convertit en veritables campaments.

En aquest estat, ja que l'autoritat té a la seva disposició els mitjans necessaris per assegurar la independència de la nació, és lògic i natural que els utilitzi per privar el poble de la llibertat i per satisfer la necessitat d'absorció que sent qualsevol poder. La lluita que existeix sempre entre el poble que aspira a la llibertat i el govern o poder que aspira al predomini de la seva autoritat, es converteix en una lluita desigual en què la part dèbil és la part que hauria de ser poderosa, i el resultat és

que totes les combinacions que s'han plantejat, tots els pactes que s'han fet entre pobles i governs, han estat trencats pels governs pel fet de tenir a les seves mans els poders que els van confiar els pobles per a un altre objectiu. Els pobles europeus s'han trobat fins avui en un cercle viciós: quan han desitjat assegurar-se la independència, han atorgat força al poder, a l'autoritat, i aquesta l'ha emprat contra la llibertat; quan han desitjat assegurar-se la llibertat, han privat de mitjans i de força l'autoritat i han fet perillar la seva independència.

Malauradament, és innegable que, en l'estat actual d'Europa, l'autoritat de tots els estats necessita tenir força per conservar la independència, mentre que els pobles volen gaudir dels seus drets i evitar ser trepitjats. És innegable que mai s'han aconseguit els dos resultats per mitjà de contractes signats entre el poble i el poder, és a dir, per mitjà de les constitucions que des de la revolució francesa s'han donat gairebé tots els pobles. Un Estat no troba en si mateix mitjans per atendre les dues necessitats principals que sent i, com a conseqüència, ha de buscar-los fora i això ho aconsegueix per mitjà de la federació, és a dir contractant amb altres estats.

V

Examinem els mitjans dels quals disposa la federació per garantir la independència dels estats federats. En primer lloc, disminueix les probabilitats que siguin envaïts, ja que en el contracte s'estableix que cap d'ells pugui entregar-se a polítiques d'aventures, i que cap d'ells, ni el seu conjunt, mai no puguin emprendre cap conquesta. Amb aquest pacte, garantit pel conjunt, com tots els que consten en la Constitució federal, les nacions veïnes tenen la seguretat que no seran molestades per la federació i, com a conseqüència, no arribarà mai

el cas que aquesta federació sigui atacada en venjança de fets anàlegs, o per prevenir els efectes de la seva ambició, com passa cada dia entre les nacions aventureres. Si cap dels estats individualment o en conjunt no es poden embarcar en aventures, és lògic que la federació tingui com a base de les seves relacions amb les potències estrangeres la neutralitat més estricta. Amb aquesta política, allunya els temors de les invasions de què són víctimes els pobles que contrauen aliances ofensives amb d'altres quan el seu aliat pateix una derrota.

Per mitjà del pacte del qual ens ocupem, no només disminueixen les probabilitats d'invasió, sinó que la conservació de la independència dels estats federats és molt més fàcil, ja que, si malgrat tot els seus esforços, es veuen obligats a entrar en una guerra, han d'estar forçosament a la defensiva. La federació organitza les forces i els mitjans només per a la defensa, de manera que els grans exèrcits permanents i mercenaris són innecessaris i, com a conseqüència, desapareix l'enemic més gran de la llibertat. Els mercenaris serveixen per a poc més que per satisfer els capricis i l'ambició dels reis.

Deixem per a més endavant la qüestió de l'organització de l'exèrcit i la marina federals i aquí analitzem tan sols les clàusules del contracte que garanteixen més directament la independència de la federació en cas de ser atacada.

Com que tots els estats són sobirans i independents, l'atac contra un estat pot procedir o de l'estranger o d'un altre dels estats federats. Quan la invasió procedeix de l'estranger, es pot dirigir particularment contra un dels estats o, en general, contra la federació.

Per regla general, el contracte ha de garantir en tots els casos la independència de tots i cadascun dels estats, de manera que els estats s'obliguen a recórrer a la defensa del que sigui atacat o a la defensa comuna. Perquè els esforços no siguin infructuo-

sos per ser aïllats, perquè pugui existir un pla de defensa i perquè els mitjans de resistència es puguin aprofitar de la manera més convenient, s'ha de pactar en la Constitució que les forces de tots els estats obeeixin en aquest cas extrem a un guia, que no pot ser cap altre que el poder federal, a qui ha de correspondre el nomenament del general en cap.

Quan l'atac provingui de l'estranger i es dirigeixi exclusivament contra un dels estats, l'amenaçat, després d'haver-ho estat, requerirà el poder federal com a representant del conjunt perquè faci una crida a tots per defensar-lo.

El resultat d'això és que la independència de cada estat, així com la del conjunt, està garantida per les forces de tots els federats. D'aquest deure, que és de tots, en neix una conseqüència lògica: la federació, el conjunt, ha de tenir cura de dirigir les relacions diplomàtiques amb les nacions estrangeres, i cap dels estats no en pot mantenir de naturalesa política separatament. Si no fos així, seria fàcil que hi haguessin conflictes provocats per una part i que hagués de pagar-los el tot, i aquests conflictes podrien posar fi a l'existència de la federació. Un cop centralitzades tant les relacions estrangeres com la direcció de les forces de tots els estats en cas de guerra, la federació es troba per aquests conceptes en les mateixes condicions per a la defensa que l'estat més unitari.

L'atac a la independència d'un estat podria provenir d'un altre estat que formés part de la federació. Per evitar que això passi, per evitar que es trenqui l'harmonia que ha d'existir entre estats germans, restaran subjectes a l'arbitratge del conjunt i n'acataran la decisió. Els estats no podran mai empunyar les armes per emprendre una lluita fratricida i, en el cas que algun d'ells no respectés allò pactat, cauria sobre ell la indignació i les forces de tots els altres, que l'obligarien a complir el pacte i el farien responsable de les conseqüències de la seva falta.

Per prevenir que la independència d'uns estats es pugui veure amenaçada per altres estats de la federació, en la Constitució federal s'estableix que cap estat pot celebrar amb altres tractats o aliances de naturalesa política. Sense aquesta prohibició, els avantatges de la federació podrien resultar il·lusoris ja que es podrien establir subfederacions d'estats amb força suficient per imposar la seva voluntat als altres. Passaria el mateix que quan es federen només dos estats iguals o desiguals en poder; o bé es trencaria el contracte o bé el fort absorbiria el dèbil.

Pel que s'ha dit, és palès que la federació pot emprar els mateixos mitjans que els estats unitaris per a la defensa del seu territori i la seva independència, ja que, en tots els casos de perill, l'acció se centralitza en allò que sigui necessari.

Tanmateix, a més dels mitjans de defensa que hem indicat i que podem anomenar mitjans oficials, la federació, per la seva naturalesa, en fa néixer d'altres encara més positius i que els estats unitaris no posseeixen. No són les baionetes reglamentàries les que defensen la independència i l'honor nacional; és el patriotisme, l'esperit independent del país; i el patriotisme i l'esperit públic només es troben en els pobles que viuen lliures. L'esclavitud o el despotisme han produït pocs herois perquè embruteixen. Un poble estima més la independència de la seva pàtria com més grans són els avantatges i la felicitat que li ofereix; les invasions sempre s'estavellen contra els pobles amants de la independència i la llibertat de la seva pàtria. La història de l'antiga Grècia, els setges de Saragossa i de Girona, confirmen la veritat de la nostra asserció.

La confederació, que uneix pobles diferents i sobirans, fa que, quan arribi l'ocasió d'obrar junts, es desperti en tots una emulació noble, un esperit elevat de competència; l'emulació i la competència que fan possibles els fets més heroics.

A més, cal tenir present que la naturalesa i la història ens ensenya que els pobles o les col·lectivitats s'agrupen per atacar, però es divideixen per defensar-se. Un poble format per diversos estats, per consegüent, es troba en unes condicions més favorables per a la defensa i en pitjors condicions per a l'atac que un poble compacte i que formi només una entitat.

Així, es pot comprovar com la federació disposa, per a la defensa de la independència, de mitjans molts més poderosos que els estats unitaris.

VI

Un cop analitzats els recursos de què pot disposar la federació per a la seva defensa i les clàusules principals que ha de contenir el contracte per aprofitar-los, examinarem els mitjans dels quals disposa perquè els recursos no es converteixin en instrument d'opressió contra el poble i les seves llibertats.

El contracte de federació entre els pobles lliures parteix d'una base capital: el principi segons el qual els individus i els pobles són sobirans. La voluntat del poble que dóna origen a la federació és una llei suprema i no té més límit que la llibertat i els drets individuals; les autoritats que neixen del contracte són simples delegats o executors de la voluntat del poble. L'autoritat no ha de tenir cap altra missió que la de seguir a cegues les aspiracions i les ordres dels delegants, sense analitzar-ne els mòbils ni examinar-ne la conveniència. Si el poble s'equivoca, el poble paga el seu error, fet que és molt més just que no pas que se l'obligui a pagar els errors aliens. Una vegada establert aquest principi, no s'ha de produir mai el cas que el poder lluiti amb el poble. Aquest és el sobirà i ningú no té dret a lluitar contra ell i, per tant, el poder no necessita més força que la que el mateix poble li presti per mantenir-se, que

no ha de ser cap altra que la necessària per acomplir els seus objectius constitucionals.

L'estat d'una nació en guerra amb nacions estrangeres és un estat excepcional, per la qual cosa, en un poble governat democràticament, els exèrcits no haurien d'estar constantment en peu de guerra. El poble, per tal de conservar-se, haurà d'estar preparat per al cas en què la seva independència perilli, i organitzat i disposat per agafar les armes quan sigui necessari, de manera que per a aquesta ocasió ja estiguin designats per endavant els seus caps i oficials, i creats aquells cossos facultatius, ja que no s'improvisen fàcilment. Si l'exèrcit permanent és innecessari per garantir la independència, també ho és en una democràcia per conservar l'ordre. Si algun cop l'ordre s'altera, qui l'alteri ha d'estar precisament en minoria, ja que si estigués en majoria faria triomfar la seva voluntat per les vies legals, de manera que, en cas de desordre, el poder sempre tindria al seu costat la majoria del país que li prestaria la força suficient per dominar el tumult.

Sense un exèrcit permanent i disciplinat que depengui del poder és gairebé impossible que s'imposi i es domini a desgrat del poble. Però com que el govern no sempre troba el camí per sofisticar les lleis que l'obliguen, com que a més de l'exèrcit compta amb altres mitjans poderosos, i els necessita per governar, és fàcil que, un cop començada la lluita, i sotjant el moment oportú, aconsegueixi la victòria i usurpi la llibertat al poble, tal com ha passat en països on la democràcia s'ha constituït unitàriament. A més, cal no oblidar que el gran perill que corre el poder popular és el triomf del cesarisme. El poble, dominat per la passió i el sentiment, és propens a crear ídols i a entregar-se confiat a les seves mans quan el fatiga la càrrega de la sobirania, que li imposa treballs i atenció. En les democràcies, els cops d'estat moltes vegades comencen i es consumeixen pel poble.

Tots aquests perills per a la conservació de la llibertat no són temibles en la federació, gràcies a la divisió de la sobirania. Fins i tot en aquells moments en què es troben centralitzades les forces de la federació, no s'unifiquen ni es fusionen les dels diferents estats, sinó que s'agrupen de manera que cadascuna conserva la seva bandera i els seus comandaments naturals. Com que la sobirania està dividida, si el poble d'un dels estats cau en la temptació d'entregar-se a un Cèsar, es troba amb la barrera insuperable del pacte, que l'obliga a no renunciar a la seva llibertat i que li imposa el deure de no modificar la seva Constitució en sentit retrògrad. Fins i tot en el cas que el poble volgués portar el cesarisme al poder central, li seria impossible fer-ho perquè, en veure amenaçada la seva independència, s'hi oposarien els poders dels estats amb els mitjans que com a poders tenen al seu abast.

La federació garanteix la llibertat dels pobles federats de manera tal que tenen llibertat per a tot llevat per abdicar-ne o per deixar-se-la arrabassar.

VII

Passem a analitzar els mitjans que es poden emprar per garantir la llibertat dels ciutadans, entre els quals hi ha els que la garanteixen directament i els que ho fan indirectament. La proclamació de determinats drets en la Constitució federal la garanteix directament, drets que, per consegüent, estan per sobre de totes les constitucions i lleis dels estats. La garanteixen indirectament altres pactes, per exemple, pactes en què s'estableixi que les constitucions dels estats necessitin, per ser posades en pràctica, l'aprovació i la garantia del conjunt, que només els són concedides si es reuneixen uns requisits determinats, tots favorables al desenvolupament de la llibertat.

Com que una Constitució federal és l'escriptura d'un contracte que només obliga els contractants a allò que es pacta expressament, resulta que la seva redacció ha de ser necessàriament casuística i ha d'apartar-se en la mesura que sigui possible d'establir regles vagues i generals. Per aquest motiu s'hi ha de consignar, tot i que a primera vista sembli un pleonasme, per evitar interpretacions cavil·loses, que els ciutadans de tots els estats confederats són ciutadans de la Confederació i que, per consegüent, tots han de gaudir dels drets que s'hi consignen. La primera condició de la llibertat és que sigui igual per a tots.

Una Constitució federal és molt diferent d'una Constitució unitària. En la federació, la sobirania es troba dividida entre el conjunt i els estats que la formen i la Constitució, si bé estableix algunes regles per a l'organització dels estats, els deixa, per norma general, llibertat per constituir-se, de manera que només regula completament i concretament les atribucions del conjunt i la manera d'exercir-les. La Constitució només regula parcialment la sobirania. Per això, la proclamació de drets i llibertats individuals no cal que sigui tan completa com en una Constitució unitària, ja que després les Constitucions particulars poden completar l'obra. Els drets i les llibertats proclamats en la Constitució federal han de ser respectats en les dels estats; representen, per dir-ho així, la suma més petita de llibertat de què poden gaudir els individus. D'aquí resulta que la Constitució federal, en fer aquesta proclamació, ha de tenir present les circumstàncies dels estats més retardats i proclamar només les que aquests estats siguin dignes o capaços d'exercir. En la Constitució de la federació espanyola, per exemple, creiem que no s'hauria de consignar la completa separació entre l'Església i l'Estat i sí només la tolerància religiosa. D'aquesta manera, els estats retardats,

fanàtics i intolerants haurien de ser tolerants i els que gaudim d'un grau més alt de civilització proclamariem posteriorment en la nostra Constitució particular la llibertat completa i la igualtat consegüent de tots els cultes, amb la seguretat que això els impulsaria en molt poc temps a seguir el nostre exemple en interès seu. Aquest, casualment, és el gran avantatge que té la federació sobre els sistemes unitaris, ja que permet que funcionin units i formant un tot, pobles que es troben en un grau diferent de civilització sense necessitat que obtinguin tots el mateix tracte. Si es posa la llum al costat de les tenebres, l'avenç al costat de l'estacionament, les tenebres es dissipen, i el que està estacionat, esperonat per l'exemple, camina. Si es volen unir els extrems oposats, si es pretén que funcionin units el progrés i el retrocés, el que va davant s'ha d'aturar per esperar el que va darrere. La federació afavoreix el progrés; l'unitarisme l'atura. Un trist exemple d'això ha estat fins avui la nostra desgraciada pàtria!

En una Constitució federal s'han de proclamar, per les raons que hem manifestat, només aquelles llibertats o manifestacions de la llibertat més transcendents per al progrés dels pobles. Després de la llibertat de consciència, i de la seva conseqüència lògica, la llibertat de cultes, sobre la qual ja hem donat la nostra opinió en el paràgraf anterior, segueix, per la seva transcendència, la llibertat de pensament i d'acció, i, com a conseqüència, la de paraula, d'impremta, de reunió i d'associació.

Creiem que totes aquestes llibertats han de ser proclamades en la Constitució federal d'una manera lata. L'obscurantisme i el retard intel·lectual en què es troba Espanya només pot desaparèixer mitjançant l'exercici de les llibertats esmentades. El comerç d'idees i la unió d'esforços seran la palanca que ens aixecarà de la prostració en què ens trobem.

L'exercici d'aquestes llibertats no podrà produir cap inconvenient de transcendència a la pràctica. Malauradament, durant els primers temps que a Espanya regeixi un règim veritablement liberal, temem, en canvi, que serà molt difícil aclimatar l'exercici dels drets polítics, que és l'únic mitjà per crear l'esperit públic.

La Constitució federal també ha de proclamar la seguretat personal; la inviolabilitat de la propietat, correspondència i domicili, i la igualtat dels espanyols davant la llei, amb la supressió de tots els privilegis, tractaments i distincions. La condició més bella de la llibertat és que sigui igual per a tots, per a amics i enemics, de manera que obligui els enemics a emprar els mitjans que proporciona la llibertat per combatre-la.

Un cop consignats aquests drets solemnement en el pacte federal, no existirà en la federació ni en cap altre dels estats cap autoritat ni poder que els pugui coartar, ni legalment ni materialment. Però com que a Espanya els abusos han estat tan freqüents, com que sempre hi ha hagut alguna afecció funesta als estats excepcionals, que han estat gairebé l'estat normal durant el funest règim constitucional monàrquic, creiem molt convenient que la Constitució federal contingui la sentència de mort dels estats de setge i que disposi que cap autoritat ni poder, ni del conjunt ni dels estats considerats individualment, no pugui ni temporalment ni per cap motiu suspendre l'exercici de les llibertats i drets proclamats.

Hem dit que la federació, a més de garantir directament la llibertat dels individus per la proclamació de determinats drets en la Constitució federal, la garanteix indirectament disposant que les constitucions particulars dels estats hagin de ser aprovades i garantides pel conjunt, i exigint requisits determinats per a aquesta aprovació i garantia.

Els estats, sobirans en el moment que la seva sobirania no estigui limitada per les clàusules del pacte federal, han de crear el seu govern, que queda subjecte a determinades regles que formen la Constitució particular de cada estat. El conjunt dels estats garanteix que aquestes constitucions seran observades per les dues parts contractants, és a dir, pel poble i pel govern, mentre no s'oposin a cap de les clàusules de la federal; per la qual cosa es pacta que tots els estats o cantons s'obliguin a demanar la garantia de les seves constitucions a la federació.

Com que en una constitució federal tot és concret, s'hi troben especificats els requisits que han de reunir les constitucions dels estats, les quals han de ser aprovades i garantides si els reuneixen. D'aquesta manera, se salven els dos principis que formen la base de la federació. Els requisits exigits per a la garantia han de ser aquells que demostrin que la Constitució és filla del poble i que és favorable a la llibertat, per la qual cosa es pot pactar que siguin els següents: 1r. Que la Constitució particular no contingui cap disposició contrària a les disposicions de la federal; 2n. Que hagi estat acceptada o aprovada pel poble; 3r. Que pugui ser revisada, corregida o canviada quan la majoria ho demani, i 4t. Que estableixi la forma republicana. El primer requisit és una conseqüència lògica del contracte de federació; el segon assegura la pràctica de la democràcia; el tercer afavoreix el progrés, i el quart és una conseqüència del sistema i, a més, actua com a prevenció del gran perill de les democràcies: l'establiment de la dictadura o del cesarisme.

La llibertat, doncs, es troba perfectament assegurada. Les seves manifestacions més essencials es troben consignades en el pacte federal i estan per sobre de tots els poders; les constitucions particulars han de ser democràtiques i progressives;

tots els pactes es troben assegurats no només per les constitucions particulars de tots els estats, sinó també pel conjunt dels estats amb garanties eficaces. De tot això es dedueix que la llibertat i la democràcia no caben dins d'una altra forma i que només s'asseguren per la federació.

VIII

Fins aquí hem examinat els mitjans que té la federació per assegurar la llibertat contra les invasions del poder. Ara ens toca demostrar que aquest poder no queda supeditat a la llibertat, sinó que, al contrari, reduït als seus límits justos, és vigorós i fort.

La llibertat és l'atribut més noble de l'home, la llibertat és un bé. L'autoritat és filla de la imperfecció humana que la fa necessària per a la conservació de la societat i és, per consegüent, un mal necessari. D'això es dedueix que sempre hàgim de procurar afavorir el desenvolupament de la primera i reduir la segona a les seves atribucions necessàries. Aquestes atribucions necessàries no són altres que fer possible l'exercici de la llibertat de cadascú, impedint els atemptats contra aquesta llibertat i obligant els associats a complir els deures correlatius als drets socials. La missió de l'autoritat és conservar l'ordre social. Aquest ordre social s'altera sempre que un dels principis antitètics pretén absorbir l'altre. Si l'autoritat se sobreposa a la llibertat neix la tirania, el despotisme.

És un error creure que en un govern fundat en principis liberals l'autoritat ha de quedar sense força; amb aquests principis la necessita encara més que amb d'altres. El que es limita i es redueix són les atribucions, no la força; no se li retalla a l'autoritat la qualitat, per dir-ho així, sinó la quantitat; es procura que no es pugui extralimitar perquè l'harmo-

nia entre l'autoritat i la llibertat, que és l'ordre en les societats, no es trenqui mai. Per tant, totes dues han de ser fortes i limitades perquè es conservi aquesta harmonia.

Tot això s'aconsegueix en la federació per mitjà de la seva base capital, per mitjà de la divisió de la sobirania. L'autoritat té marcats els seus límits en el pacte federal i no els pot traspassar; però, en aquelles atribucions que se li concedeixen, és forta i té mitjans per exercir-les. Mentre l'autoritat de cada estat obri dins dels seus límits, no només té la força que la Constitució particular de l'Estat li concedeix, sinó que té, en cas necessari, la que li presta, segons el pacte federal que garanteix les constitucions particulars, el conjunt dels estats mateixos. Mentre les autoritats federals obrin dins dels límits constitucionals, tenen a favor seu tots els estats que, al contrari, serien una barrera insuperable si les autoritats intentessin extralimitar-se. La federació o societat d'estats dóna força a tots els pactes del contracte federal i, per consegüent, com a sistema de govern, és l'únic que fa possible l'harmonia, l'ordre inalterable per sobre i per sota. Perquè aquesta harmonia es trenqués, seria necessari un cataclisme, caldria que el pacte federal quedés sense força, que a tots els estats hi regnés el desordre, fet que és molt difícil, per no dir impossible.

Si bé tots els pactes del contracte federal tendeixen a fer de la federació el veritable govern de l'harmonia i de l'ordre, cal que hi hagi algunes clàusules reglamentàries. S'ha d'establir, per exemple, que si en un estat hi hagués disturbis, aquest hauria de sol·licitar immediatament l'auxili de les autoritats federals, les quals, en virtut d'aquest requeriment o per iniciativa pròpia si no es pogués fer, han de prendre les mesures oportunes per conservar les lleis en l'estat on estiguin amenaçades per vies il·legals.

El poder federal és una garantia per a tots. Està col·locat en una esfera superior als individus i als poders, hi acudeix la

part amenaçada perquè és més dèbil, i en rep la força que necessita sempre que hi ha hagut extralimitació per part de qui l'amenaça. D'aquí en resulta que en la federació mai no es pugui trencar l'harmonia que ha d'existir entre l'autoritat i la llibertat, i per això és l'únic i veritable govern d'ordre.

IX

Fins aquí hem examinat l'essència, l'objecte i les clàusules principals del contracte de la federació, que constitueixen la part primera i general de les constitucions federals. Ara analitzarem les institucions a les quals dóna vida el contracte i a les quals ha d'estar encarregada l'observança de tots els seus pactes i clàusules i la conservació de la federació.

La part de sobirania, les atribucions que pel contracte deleguen els estats federats en el conjunt, les ha d'exercir aquest conjunt per mitjà de molts representants, que és el mateix que dir que en la federació la forma de govern central ha de ser republicana i representativa. Els representants constitueixen les autoritats federals i, en la seva organització s'ha de procurar dividir i delimitar les atribucions, tot encarregant a diferents autoritats la formació, l'execució i l'aplicació de les lleis federals o, el que és el mateix, s'han de crear autoritats legislatives, executives i judicials, amb atribucions pròpies i separades en la Constitució.

L'autoritat suprema de la federació ha de ser exercida per una Assemblea federal composta de dues seccions o cossos; el cos representant del conjunt del poble i el cos representant dels interessos dels estats federats.

Creiem que l'autoritat directorial i executiva superior ha de ser exercida per un Consell integrat per un nombre reduït de membres.

L'administració de justícia en matèria federal s'ha d'encarregar a un tribunal federal i, per a les qüestions penals, a un jurat.

Les autoritats federals, com a representants, han d'exercir, cadascuna en el seu àmbit constitucional, tots els actes de sobirania, totes les atribucions que segons el que s'ha pactat expressament hagi d'exercir el conjunt, i *cap més*, ja que, com hem dit, la sobirania resideix *per regla general* en els estats i, *només per excepció*, en el conjunt. Insistim en aquest punt perquè els falsos federalistes han tractat de confondre les idees sobre això. Les autoritats federals no són superiors a les dels estats llevat del que s'expressi concretament a la Constitució. Mentre no hagin delegat la seva sobirania, els estats són sobirans, i, en conseqüència, es podran constituir com els convingui, aprovaran les seves lleis, les executaran i les aplicaran amb *completa independència* del centre. Cada estat, en una federació, és una república sobirana que no té cap altre deure que el de respectar el que va pactar voluntàriament. Els que concebin d'una altra manera la forma federativa, conceben un absurd, ja que la divisió de la sobirania en la forma expressada és una condició essencial de la federació. Els estats es poden unir més o menys en contractar, però en allò que no s'hagin vinculat, són sobirans.

X

Ja hem dit que en l'autoritat suprema, la facultat de dictar les lleis ha de residir en una assemblea composta de dos cossos. Analitzem aquest punt, un dels més importants de l'organització federal.

Un dels principis democràtico-representatius és la cambra única. Si la sobirania resideix en el poble, la seva voluntat ha de ser la llei sense poders que la refrenin o moderin, i d'aques-

ta sobirania n'han de néixer les lleis amb força suficient per obligar tothom. Aquesta idea, que és exacta, ha donat lloc a errors lamentables a la nostra pàtria perquè alguns la pretenien aplicar a l'organització federal, que s'ha de regir per diferents principis, ja que les autoritats federals no són més que el vincle que uneix diverses repúbliques federades. A cadascuna d'aquestes repúbliques, l'autoritat legislativa ha de residir en una cambra única, si es volen organitzar segons els principis democrático-representatius; però, en tractar-se de l'organització federal, s'ha de tenir en compte que contracten tots els individus lliures que formen part de la federació, al mateix temps que tots els estats sobirans que també la formen. Cal tenir present que si els individus tenen dret a la seva llibertat, els estats tenen dret a la seva sobirania, mentre uns i altres no se'n desprenguin; s'ha de tenir present que els fins de la federació són: garantir la llibertat dels individus i l'autonomia dels estats; finalment, s'ha de tenir en compte que una i altra constitueixen les dues bases de la federació, de les quals no es pot separar si ha de produir els resultats magnífics que pot produir la limitació recíproca de tots els seus elements. Si desaparegués l'autonomia dels estats, els individus aviat perdrien els seus drets i llibertats, ja que desapareixeria la federació, que n'és la garantia.

Un cop establerts els dos cossos de l'Assemblea, com que no hi pot haver cap llei federal sense l'aprovació tots dos, les dues bases de la federació s'han de conservar incòlumes perpètuament. Si el cos dels representants de la nació volgués dictar una llei que atemptés contra l'autonomia dels estats, el cos dels representants d'aquests estats no permetria que arribés a ser llei; si el cos de representants dels estats es proposés coartar la llibertat dels individus, ensopegaria amb un obstacle invencible en l'altre cos.

A primera vista sembla que aquesta organització hagi d'ocasionar conflictes, ja que un projecte de llei votat per un dels dos cossos pot ser detingut en l'altre. En això rau casualment la solidesa de l'organització federal. Com que cadascun dels dos cossos sap que les lleis necessiten l'aprovació de l'altre, no intentaran atacar mai cap de les dues bases sobre les quals descansa la federació, que es conservaran perpètuament, ja que encara que un d'ells ho intentés, l'altre tindria mitjans legals per evitar l'atemptat. Els dos cossos de l'Assemblea, una bona invenció del geni dels americans, tot i que la van deixar imperfecta perquè els constituents suïssos de l'any 1848 la reformessin, han convertit la república federal en el govern més sòlid.

El cos de representants de la nació s'ha de compondre d'un nombre de representants proporcional a la població total de la federació. El de representants dels estats, d'un número determinat per cada estat. El primer ha de ser escollit per tots els ciutadans espanyols electors; el segon, pels cossos legislatius dels estats, cadascun dels quals escollirà un nombre igual al que triïn cadascun dels altres, sense tenir en compte la seva major o menor extensió, ja que tan sobirà és l'estat més gran com el més petit.

A la federació espanyola, creiem que el primer d'aquests cossos es podria compondre d'un representant per cada 150.000 habitants. El nombre resultant seria suficient. En aquest punt cal advertir de passada que l'Assemblea federal, representant només d'una part de la sobirania, no tindria la importància que tenen les Corts, que actualment legislen sota el règim monàrquic constitucional unitari. Creiem que el cos de representants del estats es podria compondre de tres per cada un dels que formessin la federació.

En un govern democràtico-representatiu, l'Assemblea legislativa és la veritable autoritat, la representant genuïna de la voluntat del poble. Dicta les lleis, ja que les autoritats executives i judicials no tenen cap altra missió que la de fer-les complir i aplicar-les. No existeixen poders moderadors. L'Assemblea no té cap altre fre que la Constitució i la voluntat del poble, la qual es pot manifestar per tots els mitjans que posa al seu abast la llibertat més àmplia.

De tot el que s'ha dit, se'n pot deduir que totes les atribucions i drets que atribueix el pacte federal al conjunt dels estats federats han de ser exercits per l'Assemblea de representants en el moment d'iniciar o legislar. Tots els mitjans que, segons manifestem, ha d'emprar la federació per assolir els seus objectius principals, és a dir, per garantir la independència dels estats i la llibertat dels individus, són atribucions de l'Assemblea federal. A l'Assemblea, doncs, li correspon l'alta direcció de les relacions diplomàtiques; declarar la guerra i firmar la pau, mitjançant les condicions que indiquem; prendre les mesures necessàries per garantir la independència dels estats quan es vegin amenaçats, ja sigui per altres estats de la federació o per estats estrangers, i dirimir les diferències que es produeixin entre els federats; dirigir les forces de la federació en el cas que, amb motiu de guerra, s'hagin de centralitzar. També li correspon la formació de les lleis necessàries per fer entrar i mantenir en vigor la Constitució federal, i fer efectiva la garantia que el conjunt presta a les particulars dels estats intervenint quan calgui per exercir aquestes atribucions.

Si bé per assolir els objectius principals d'aquest contracte de federació l'Assemblea federal ha de tenir les atribucions que hem enumerat, n'ha de tenir d'altres atesa la seva natura-

lesa i posició. Com que a l'organització federal no existeix cap autoritat que sigui superior, li correspon a ella mateixa la seva pròpia organització, dictar les lleis necessàries per a l'elecció i reunió dels seus individus i aprovar els seus reglaments de règim interior. Com a representant de la part de la sobirania que el pacte atribueix al conjunt, ha de tenir el dret de gràcia i amnistia en aquells delictes que ha de conèixer la federació.

Però, a més dels dos objectius principals del contracte, se'n poden assolir d'altres. Els pobles germans, els pobles que viuen federats, es poden ajudar mútuament i poden aconseguir determinats resultats beneficiosos per a tots mitjançant la unió. La federació no significa aïllament, sinó al contrari, agrupació en tot allò que pot contribuir a l'avenç. La civilització ha creat necessitats comunes a totes les nacions i ha fet desaparèixer les barreres que destorbaven el desenvolupament de la vida moderna i per satisfer gran part d'aquestes necessitats, actualment, molts governs han d'intervenir. També en molts serveis administratius cal la rapidesa que dóna la direcció única. Com que la centralització d'aquests serveis no ofereix cap perill per als pobles federats i, en canvi, els beneficia econòmicament, es pot encarregar a les autoritats federals l'organització dels telègrafs, correus i altres serveis generals en què hagi d'intervenir l'administració. També se li pot encarregar el traçat dels ferrocarrils i de les carreteres generals.

Entre pobles germans no només seria injust, sinó fins i tot ridícul, que existissin els obstacles que la imperfecció humana ha posat entre poble i poble, que dificulten el tracte mutu i el comerç, al mateix temps que, com que la federació forma un tot, li és necessari tenir el dret que totes les nacions tenen com a entitat per procurar la seva felicitat i augmentar la seva riquesa.

sa. Per aconseguir aquests resultats, és necessari que la federació i, com a conseqüència, l'Assemblea que la representa, tingui atribucions per regular el comerç tant interior com exterior i per crear i organitzar aquelles institucions que comporti aquesta atribució, per exemple, duanes, vigilants de fronteres, etc.

De manera que, a més dels dos objectius primordials, la federació té l'objectiu d'augmentar la prosperitat i els béns dels federats, tot assolint així la missió que es proposen els homes quan s'associen i formen pobles i nacions.

Com que la federació encarrega a les autoritats federals el compliment dels objectius esmentats, és natural i necessari que els concedeixi mitjans per poder-los assolir, i d'aquí en resulta que cal que l'Assemblea tingui autoritat per formar els seus pressupostos i fer efectives les contribucions o emprar aquells altres mitjans que siguin necessaris per aconseguir-los, però sempre que el repartiment entre els diversos estats sigui rigorosament equitatiu.

Una nació que arriba, com arribarà Espanya, a la federació des de la unitat conserva, en la seva nova manera de ser, algunes restes de la seva existència anterior. Hi ha determinats interessos creats en la nació que és impossible, o almenys inconvenient, destruir i que per la seva naturalesa han de quedar centralitzats. A Espanya existeix, per exemple, el deute públic, que potser la federació hauria de reconèixer i continuar pagant-ne els rèdits. La cura de tots aquests interessos ha de quedar a càrrec del conjunt i, com a conseqüència, de l'Assemblea, ja que són interessos comuns a tota la federació.

Malgrat que la Constitució deixa que l'Assemblea s'ocupi de la formació de les lleis per a la seva elecció i reunió i els reglaments per al seu règim interior, dicta determinades regles que l'Assemblea sempre haurà de respectar.

A la Constitució s'ha de prescriure que els dos cossos dels

quals es compon l'Assemblea han de deliberar, per regla general, separadament; que els membres del cos de representants de la nació hauran de ser elegits per sufragi universal directe, i prendre part en l'elecció, almenys, tots els homes espanyols majors de 18 anys; que, tant per al càrrec de representants de la nació com per al de representants dels estats, seran elegibles tots els electors i, si es considera convenient, es pot imposar la condició que sàpiguen llegir i escriure; que les cambres es reuniran almenys dos cops a l'any en èpoques determinades; que tindran un president i secretaris per mantenir l'ordre de les discussions; que els membres de totes dues cambres rebran, durant el temps de la reunió, dietes, a les quals podran, tanmateix, renunciar, i una indemnització per les despeses del viatge. Aquesta última prescripció és una conseqüència lògica i necessària del sufragi universal passiu.

XII

Passem a examinar l'organització de les autoritats executives de la Confederació. La primera qüestió que hem de resoldre és si aquestes autoritats han de ser nomenades directament pel poble o bé indirectament, encarregant-ne l'elecció a l'Assemblea, com es practica a Suïssa o a comissionats especials com als Estats Units d'Amèrica.

Per resoldre aquesta qüestió cal recordar un cop més que, en un govern democràtic, totes les autoritats són simples delegades del poble sobirà i que no tenen cap altra missió que complir l'encàrrec que aquest els hagi confiat. Si partim d'aquest principi, convé que el poble delegui el seu poder, la seva sobirania, en un o en molts poders? Convé que les autoritats executives siguin un poder front al poder legislatiu i que tots dos es moderin mútuament?

Després de tot el que hem afirmat anteriorment, la resposta és òbvia. En un govern democràtic no han d'existir poders moderadors. Per això hem dit que l'Assemblea ha de ser l'única que legisli i ordeni. Com a conseqüència, no admetem la divisió dels tres poders, base dels sistemes doctrinaris, sinó que creiem que la sobirania del poble s'ha de delegar en les cambres i imposar-los limitacions que garanteixin que mai s'extralimitaran en l'exercici de la seva delegació.

Així, si les autoritats executives no han de ser un poder real, si no han de ser més que els executors dels acords de l'Assemblea, i l'Assemblea és qui ha de tenir delegades les funcions més importants de la sobirania, és inútil que diguem que creiem que aquestes autoritats no han de ser elegides ni directament pel poble ni indirectament mitjançant comissionats especials. A qui correspon elegir-les és a l'Assemblea, ja que ningú no coneixerà més bé qui es troba en millors condicions per executar els seus acords i les seves lleis.

L'elecció directa per part del poble crearia un poder davant d'un altre poder, fet que no només seria il·lògic i contrari als principis democràtics, sinó que ocasionaria moltes perturbacions, sobretot si es tracta d'un país acostumat a la monarquia i on tant hi abunden els ambiciosos. Si es revestís qualsevol personatge de l'autoritat que dóna una elecció per sufragi universal, aviat, molt aviat, veuríem extralimitacions que podrien acabar en molt poc temps, sobretot en les primeres èpoques, amb les noves institucions, a més de les lluites electorals que podrien arribar a ser terribles en un país apassionat i impressionable com el nostre.

Un cop resolta la primera de les qüestions que s'ofereixen, examinem la millor organització que es pot donar a les autoritats executives.

Creiem que a Espanya no s'hauria de crear un president de cap manera. A més que aquesta forma està poc en harmonia amb els principis democràtics, s'ha de tenir en compte que els espanyols, dotats del caràcter que ens dóna la nostra posició meridional, som propensos a crear ídols i a cremar-los encens i la presidència, que eleva una persona al lloc més eminent, afavoriria aquesta propensió, lluny d'eradicar-la, que és el que s'ha de procurar.

S'ha de tenir present que, si es concedeixen a les autoritats executives només les atribucions per executar els acords de l'Assemblea i es proclamen els drets individuals a la Constitució, aquestes autoritats són poc més que els caps superiors de l'administració. Si és així creiem que l'organització més convenient seria la creació d'un consell executiu que sempre decretés de forma col·legiada.

Així s'aconseguiria no només que els acords purament directorials o executius fossin fills de la discussió i no de la voluntat d'una sola persona, sinó també que hi hagués unitat de mires en totes les branques de l'administració que dependrien d'un sol cos. Així s'evitaria que, pel fet que les diverses branques depenguessin de ministres diferents, s'adoptessin resolucions amb criteris diferents; d'aquesta manera també s'aconseguiria la responsabilitat més estricta, ja que podria ser exigida a tots els que haguessin votat i firmat l'acord corresponent.

La naturalesa d'aquests apunts no ens permet entrar en més detalls, per la qual cosa només afegirem que el consell executiu podria estar format per cinc membres, un dels quals seria el president i l'altre, el vicepresident de la federació, i que haurien de ser escollits d'entre tots els espanyols elegibles, cada cop que es reunís l'Assemblea, pels dos cossos reunits d'aquesta Assemblea.

XIII

Les atribucions pròpies i naturals del consell executiu són executar els acords de l'Assemblea i dirigir els negocis federals segons aquests acords. Així doncs, haurà d'estar en contacte i en relació amb tots els agents diplomàtics de la federació a l'estranger i amb els de l'estranger a la federació; haurà de nomenar els funcionaris el nomenament dels quals l'Assemblea no s'hagi reservat o hagi conferit a una altra entitat i haurà de donar unitat a la política tant interior com exterior de la federació.

Tot i que el consell executiu no és un poder de debò és, no obstant això, el govern, el director del negocis federals i, com a conseqüència, ha de tenir facultats per iniciar totes aquelles millores que reclamen el país i la justícia. Així, doncs, tindrà dret a presentar projectes de llei a l'Assemblea i el deure d'informar-la periòdicament de la situació política de la federació.

En executar les lleis, el Consell haurà de vetllar constantment per l'observança de les lleis i la de la Constitució, i informar l'Assemblea i proposar-li el remei de tots els abusos que hagi notat i no hagi pogut corregir mitjançant l'aplicació de les lleis existents. Al mateix temps, haurà de vetllar per la conservació de la pau i de la tranquil·litat interior. En una paraula, haurà de ser els ulls i el braç de l'Assemblea.

Durant el temps en què aquesta no es trobi reunida, podrà adoptar les mesures que no puguin esperar sota pena de produir perjudicis greus a la federació. Si arribés aquest cas, el d'amençar algun perill o el d'haver sobrevingut algun conflicte, haurà de convocar immediatament l'Assemblea i sotmetre-li a aprovació les mesures que hagi adoptat com a conseqüència de la urgència dels esdeveniments.

El consell executiu és, tal com ja hem indicat, el cap de

l'administració federal. Per resoldre els negocis millor i més ràpidament, cadascun dels seus membres tindrà al seu càrrec determinades branques, segons la divisió que l'Assemblea en faci. Cada Conseller prepararà els treballs dels quals s'encarregui i els sotmetrà a l'aprovació del Consell.

Amb les atribucions esmentades, aquest Consell podrà governar la federació sense perill, ni per a ella ni per als individus, ja que mai no es podrà extralimitar de les seves funcions constitucionals reduïdes als límits estrictament necessaris.

XIV

El mateix criteri que ens ha guiat per delimitar les atribucions que han d'exercir les autoritats legislatives i executives federals en una federació ens guiarà per precisar les que ha d'exercir el Tribunal federal. Aquest ha de ser l'encarregat d'aplicar la llei en tots aquests plets o causes en què es tracti d'interessos generals de tota la federació.

El Tribunal federal és l'encarregat del compliment de les garanties constitucionals i de les lleis que, fent ús de les atribucions que li són assignades, dicti l'Assemblea, de la qual cosa es dedueix que, com que ha de jutjar plets civils i causes criminals, ha de ser al mateix temps tribunal civil i penal.

Com a tribunal civil ha de jutjar:

1r Els plets sobre reclamacions contra autoritats, corporacions o individus civilment responsables segons la Constitució i les lleis federals.

2n Els plets que s'originin amb motiu de les prescripcions de la Constitució federal i de les lleis o tractats fets per les autoritats federals.

3r Els plets en què es resolguin diferències que, sense referir-se al dret públic, sorgeixin entre estats o entre al-

guns estats i la federació. En aquests casos, l'interès del plet és manifestament general i seria un contrasentit que els tribunals d'un dels estats decidissin sobre els interessos de tots o sobre els d'altres estats que són igualment sobirans. Les diferències no s'han de referir al dret públic perquè, en aquest cas, no hauria de dirimir-les el Tribunal, sinó l'Assemblea.

4t Els plets entre la federació i ciutadans o corporacions. En aquest cas, hi ha les mateixes raons que al cas anterior.

Com a tribunal penal ha de conèixer:

1r Les acusacions per delictes penats en les lleis federals.

2n Les acusacions contra els funcionaris de la federació, ambaixadors i cònsols per delictes comesos en l'exercici dels seus càrrecs.

3r Els delictes d'alta traïció a la federació i els de revolta i violència contra les autoritats federals.

4t Els delictes que siguin causa o efecte d'una intervenció federal armada en qualsevol dels estats.

5è Els delictes contra el dret de gent.

No s'ha d'entendre que el Tribunal federal és exclusivament l'encarregat de l'aplicació de les lleis federals. Aquestes lleis, que, segons el contracte, obliguen tots els estats i tots els individus de la federació, han de ser guardades i, si s'escau, aplicades pels tribunals dels estats en els casos en què sigui procedent aplicar-les, de la mateixa manera que han de ser guardades i executades per totes les altres autoritats particulars dels estats esmentats.

El Tribunal federal es podrà compondre, com el cos de representants dels estats, d'un nombre determinat de jutges (un o dos) per cadascun d'ells, nomenats pels dos cossos de l'Assemblea reunits, per un període de temps bastant llarg. El podrà presidir un jutge i dos assessors escollits per la mateixa

Assemblea d'entre els nomenats i, a més, hi haurà d'haver un ministeri públic federal.

Perquè decideixi sobre les qüestions de fet en les causes criminals, a més, s'haurà d'organitzar un jurat.

El procediment federal, tant en els plets civils com en les causes criminals, sempre serà oral i públic.

Si el pacte federal que lligués els estats espanyols inclogués totes les clàusules que hem enumerat i concedís al conjunt les atribucions que hem esmentat, potser seria necessari que, a més del Tribunal Federal Superior, se n'establissin d'altres d'inferiors en diferents punts, per la qual cosa seria convenient que a la Constitució s'autoritzés l'Assemblea per crear-los en cas necessari, amb subjecció a determinades bases i condicions.

XV

Cada autoritat federal té atribucions pròpies i delimitades a la Constitució; cadascuna, en les seves prescripcions, té traçada l'òrbita en què s'ha de moure i de la qual mai es pot separar per no produir un veritable trastorn. Així, doncs, a la Constitució s'ha de consignar expressament que cap autoritat podrà renunciar ni abdicar de cap de les seves atribucions constitucionals en favor d'una altra autoritat, ni perpètuament ni temporalment, i que totes les extralimitacions seran nul·les i no tindran cap valor, de manera que ni les autoritats federals ni les de cap estat no hauran d'acatar cap llei ni cap disposició que no sigui perfectament constitucional.

XVI

A continuació direm quatre paraules sobre l'organització de la marina i l'exèrcit federals, una matèria de molt interès en

la nostra pàtria que, gràcies en gran part a la viciosa organització d'aquelles institucions, ha quedat endarrerida en el camí del progrés. La Constitució federal contindria la sentència de mort del militarisme mitjançant la supressió dels exèrcits permanents que, segons hem demostrat, no només són inútils, sinó també perjudicials en una federació de pobles lliures. Mitjançant un pacte, es prohibiria a les autoritats federals de tenir cap soldat en temps de pau i, mitjançant un altre pacte, els estats haurien de renunciar a tenir-ne, excepte el nombre precís per a vigilar les poques forteses que haurien de subsistir i aquells cossos que fossin necessaris per a la vigilància i la defensa de les persones i propietats. Per omplir totes aquestes atencions, cap estat espanyol hauria de necessitar més de 2.000 homes, nombre que creiem que s'hauria de fixar com el nombre màxim de les forces que podria sostenir cada estat, incloent-hi tots els instituts, l'exèrcit pròpiament dit, la guàrdia civil i rural, etc.

No obstant això, la federació sempre ha d'estar preparada per resistir les invasions estrangeres; les autoritat federals es poden veure obligades a intervenir en algun dels estats per obligar-lo per força a complir la llei. La Constitució federal, com ja hem dit, els atorga aquest dret i els atribueix la direcció de totes les forces en cas de guerra, en què ha de poder disposar d'exèrcits organitzats.

Tenint en compte el dret de tots els ciutadans a tenir armes, tenint en compte el deure de tots el ciutadans d'acudir en cas necessari a la defensa de la pàtria, dret i deure que s'haurien de consignar a la Constitució, les autoritats federals, cridant a les armes a tots els que segons la llei i els casos haurien d'empunyar-les, podrien improvisar en pocs dies els soldats. És una veritat innegable, confirmada per l'experiència, que els soldats lliures, sota la direcció de comandaments

decidits i intel·ligents, valen més que els mercenaris i els forçats, sobretot en un país com Espanya, en què gràcies al nostre caràcter i a la terra on vivim som potser massa bel·licosos.

Així, doncs, per a l'obtenció de soldats, l'Assemblea federal hauria d'assenyalar el contingent que hauria d'apromptar cadascun dels estats en cas de guerra, i l'ordre segons el qual els ciutadans haurien de ser cridats a les armes.

Però si bé la classe de tropa s'improvisa, no passa el mateix amb les classes d'oficials i de comandaments, ja que cadascun dels estats s'hauria d'obligar a sostenir els quadres necessaris per comandar els contingents que li haguessin estat assenyalats.

Potser aquests quadres, en temps de pau, es podrien emprar en serveis útils. Podrien ser els que formessin les institucions destinades a la vigilància de persones i propietats.

Tanmateix, s'hauria de reservar a les autoritats federals l'organització dels cossos científics pels mitjans menys onerosos per al país.

Aquestes són les bases sobre les quals s'hauria d'organitzar l'exèrcit federal. Ciutadans lliures, manats per oficials que en temps de pau formarien quadres a les ordres de les autoritats dels estats respectius.

Si a Espanya, en plantejar la federació, haguéssim de reconèixer els graus als militars que existissin, les autoritats federals s'haurien d'encarregar de repartir-los entre els estats, segons la seva població i riqueses, i tenint en compte, en la mesura que fos possible, la naturalesa i els desitjos de les persones interessades. Si fossin massa nombrosos, els estats podrien procurar-ne la disminució fins als límits justos i deixar d'admetre persones de nou ingrés durant algun temps.

La marina federal hauria de dependre directament de les autoritats federals, no només perquè és lògic i natural, ja que són les encarregades de regular el comerç marítim, del qual és

salvaguarda la marina de guerra, sinó perquè els contingents no podrien sortir de tots els estats, alguns dels quals no tindrien costes. No obstant això, s'hauria de consignar a la Constitució l'abolició de matrícules de mar.

XVII

Hem analitzat els pactes principals que ha de contenir el contracte de federació, i les institucions a les quals ha de donar vida. Només ens falta examinar algunes clàusules que són el complement de l'obra, la culminació de l'edifici.

Una Constitució federal per a pobles lliures ha de ser essencialment progressiva, motiu pel qual ha de poder ser reformada sempre que la majoria dels federats ho desitgi. Sempre que existeixi aquest desig, s'ha de revisar i, en cas de dubte, s'ha de consultar el sobirà, el poble.

Quan l'Assemblea federal la decreti, quan la demanin els cossos legislatius de la majoria dels estats, la revisió ha de ser immediata. Quan un dels cossos de l'Assemblea la decreti i l'altre no la consenteixi o bé quan la demanin 50.000 ciutadans electors, s'haurà de consultar el poble, perquè a través del seu vot decideixi si la revisió és procedent o no.

Les constituents encarregades de la revisió han d'estar constituïdes, igual que l'Assemblea federal, pels dos cossos. Com que es tracta del fet més transcendental per a la federació, és natural i lògic que hagin de ser atesos els dos interessos que en són la base: la llibertat dels individus i la sobirania dels estats.

Quan se'n demani la revisió, s'expressarà clarament si ha de ser total o parcial. En aquest últim cas, les constituents només tindran dret a revisar aquells articles dels quals se'n demani la revisió.

Les esmenes fetes a la Constitució només entraran en vigor quan hagin estat acceptades en votació per la majoria dels ciutadans que en formin part i per la majoria dels estats. Una modificació constitucional és de summa transcendència i no s'ha d'ometre cap requisit per esbrinar quina és la voluntat dels federats.

XVIII

Un cop explicats els objectes i l'extensió del contracte federal i l'organització que han de tenir les autoritats i institucions necessàries o útils per a aquest contracte, qualsevol es pot fer una idea exacta del funcionament de la federació.

Com que les autoritats federals només tenen les atribucions que els han estat delegades expressament, i com que són sobirans sempre que la seva sobirania no hagi estat limitada en la Constitució federal, cada estat ha de formar la seva Constitució particular i les seves lleis orgàniques, d'acord amb els principis democràtics. Com a conseqüència, a cada estat hi haurà una cambra legislativa única, un consell executiu, un president o una altra institució semblant i els tribunals necessaris per a l'aplicació de les lleis. Quan es constitueixen els estats, han de tenir present que la descentralització no s'ha d'aturar en la divisió que existeix entre ells, sinó que dins de cadascun han de ser lliures les províncies o aquelles altres agrupacions en què es divideixi el territori i que, dins d'aquestes agrupacions, han de ser-ho els municipis. Creiem que la part de sobirania que correspon a algun dels estats espanyols encara s'hauria de dividir i establir una subfederació, tal com existeix en alguns dels cantons suïssos.

Cada estat, doncs, formarà les seves lleis civils, penals, administratives, etc., les que més convinguin a la seva naturalesa

i circumstàncies. I aquestes lleis, que consegüentment poden ser absolutament i relativament justes, seran obeïdes per tots. Cada estat tindrà mitjans suficients per procurar l'augment de la seva prosperitat i, coneixedor de les seves necessitats, dedicarà tots els seus esforços a posar-hi remei. Veurem augmentar a cadascun d'ells les empreses útils, hi veurem augmentar la felicitat i la riquesa, veurem com els individus milloren moralment i materialment, gràcies a la llibertat sòlidament garantida, que els permetrà dedicar tota la seva activitat i el seu talent a l'estudi dels grans problemes socials. Dins de la federació, tots els sistemes nous podran ser assajats sense perill en algun dels estats, que podran descartar-los si a la pràctica els ofereixen algun inconvenient. Dins de la federació, en una paraula, mentre regnen la llibertat i la justícia, caminarem a passos de gegant cap al progrés i, un cop el geni espanyol hagi desplegat les ales que fins avui no ha pogut desplegar, pagarà a la civilització moderna el tribut que li deu.

Hem prescindit d'analitzar moltes qüestions que s'ofereixen quan es tracta de plantejar un sistema de govern democràtic. Sabem perfectament que s'han ideat molts mitjans perquè el poble intervingui més directament en la formació de les lleis que per mitjà del sistema representatiu; sabem molt bé que de les idees federativa i democràtica s'originen problemes transcendents, i no els hem analitzat perquè no ens ho havíem proposat. Només es tracta de donar el primer pas, de posar la nostra pàtria en el camí del progrés; i la discussió d'aquestes teories i l'estudi d'aquests problemes serien prematurs. Plantegem la federació, garantim sòlidament llibertat mitjançant aquesta federació i, després, lliures de les lluites de política palpitant que actualment devoren la nostra activitat i les nostres forces, ens ocuparem de discutir serenament les grans qüestions que agiten els pobles lliures. Lla-

vors, ens ocuparem de buscar els mitjans per perfeccionar el nostre sistema democràtic de govern; llavors dilucidarem aquells grans problemes socials que pocs pobles poden resoldre perquè no han fet el primer pas; llavors, la llei del progrés es podrà complir majestuosament.

Cal tenir present que desitgem la federació no com a finalitat, sinó com a mitjà per arribar al regnat de la justícia i al gaudi de la felicitat que l'home pot gaudir en el món.

Barcelona, 15 de setembre de 1860.

NOTA. Aquest fullet estava en procés d'impressió quan van succeir els esdeveniments de setembre. N'havien retardat la publicació fins avui per causes que els lectors poden endevinar molt bé.

III

La Confederació Suïssa i la Unió Americana

Estudi polític comparatiu

Per Valentí Almirall

ARTICLE PRIMER

Idea general d'aquest estudi. Situació, principi i desenvolupament de les dues confederacions. Diferents races i estat d'aquestes races, en una i en l'altra. Major estabilitat i fixació de les institucions americanes en comparació amb les institucions suïsses modernes. Diversitat de tendències que s'observa entre les dues confederacions.

No només per als que tenim el nostre ideal en la conversió de la nació espanyola en un estat compost, sinó també per a aquells que, sense fe en aquest canvi radical, han hagut de persuadir-se que la situació a què ens ha portat l'unitarisme és insostenible, ha de ser interessant l'estudi comparatiu de les institucions d'aquells estats que han tingut la fortuna de poder organitzar-se de la manera més conforme a la naturalesa i més adequada als objectius que persegueixen els pobles civilitzats quan formen una nació.

L'organització federativa només ha aconseguit el desenvolupament complet en dos països, que són Suïssa i els Estats Units d'Amèrica. És veritat que a Europa existeixen altres confederacions, com els imperis Alemany i Austrohongarès i la monarquia suecanoruega, i que a Amèrica diverses de les repúbliques d'origen espanyol també es titulen federals; però no és menys cert que en cap d'aquests imperis o monarquies l'organització federativa ha aconseguit més desenvolupament que el necessari per constituir un *modus vivendi* entre les diverses regions o estats que els formen. Així mateix és innegable que les repúbliques hispanoamericanes fins ara no han fet cap altra cosa que imitar més o menys imperfectament la forma de la Confederació de Washington, sense haver assolit

encara la síntesi d'harmonitzar l'individualisme saxó amb l'autoritarisme llatí, en la qual potser es condensa la missió històrica d'aquells pobles joves i bulliciosos. Aquests són els motius pels quals limitem el nostre estudi comparatiu a les dues confederacions que s'esmenten al títol d'aquest treball.

Aquesta limitació, però, no li restarà interès, ja que en l'organització de les dues confederacions hi ha tanta riquesa com convé a les condicions històriques dels pobles que les formen i als ideals que cadascuna d'elles es proposa, de manera que en alguna de les seves institucions trobaran sens dubte exemples dignes d'imitació totes les nacions que aspirin al federalisme, independentment de les circumstàncies en què es trobin. Intentarem demostrar-ho en els curts límits que ens permeti la naturalesa d'un treball periodístic.

I

La Confederació Suïssa es troba enclavada en el cor d'Europa; la Unió Americana viu gairebé aïllada en un gran continent. La primera té segles d'existència, ja que el primer document federal que es coneix data de l'any 1291 i en el text ja es fa al·lusió a antigues aliances (1); la segona va celebrar fa pocs anys el centenari de la seva Declaració d'Independència (4 de juliol de 1776). Aquella va començar amb l'agrupació de tres petits cantons muntanyencs, que van augmentar durant el segle XIV fins a la xifra de vuit, entre els quals hi havia diverses viles i ciutats, de manera que a finals del segle XV van arribar a ser tretze, i encara se n'hi van afegir sis el 1803 i tres el 1815, amb els quals es va aconseguir arribar a la xifra de vint-i-dos cantons, que són els que actualment la formen. La Unió Americana va començar per l'agrupació de tretze colònies i avui està formada per trenta-vuit estats i nou territoris. Les repúbliques suïsses,

durant la seva llarga vida, després d'assegurar-se la independència mitjançant combats heroics, van patir les lluites religioses i socials que van tenyir Europa de sang quan va començar l'edat moderna. Aquestes lluites van ser molt terribles per a aquestes repúbliques per diversos motius: per estar ubicades als confins de les grans nacions centrals, perquè entre els seus ciutadans es va accentuar extraordinàriament la divisió per la Reforma i perquè, tot just apaivagades tantes agitacions, es van veure arrossegades a les grans commocions produïdes per la Revolució Francesa i per la restauració subsegüent; tanmateix, van sortir de totes aquestes proves incòlumes i en definitiva amb augments. Els estats americans, en la seva vida relativament curta, han hagut de passar per l'aguda crisi de l'abolició de l'esclavitud mitjançant la guerra civil més imponent del nostre segle i, igual que els suïssos, han sabut sortir de la prova millorats i augmentats.

La Confederació Suïssa no està constituïda per una sola raça. La formen cantons germànics i cantons llatins, de manera que en el seu poble hi ha alemanys, francesos, italians i retoromànics en un nombre desigual. La Unió Americana, tot i que en els inicis va estar formada per colònies britàniques, s'ha ampliat més tard amb territoris que havien estat poblats per francesos i espanyols. En la primera, però, les races s'han mantingut generalment agrupades —de manera que cadascun dels cantons està dominat per una raça— i totes conserven les lleis, els costums i la llengua que els són propis; mentre que en la segona, els diversos grups s'han barrejat i gairebé confós els uns amb els altres, així com amb l'enorme immigració que ha arribat a les seves platges, un fet que ha provocat que a tota l'extensió de la Unió domini la llengua anglesa i les lleis, usos i costums anglosaxons, més o menys modificats per les institucions i gènere de vida que donen fisonomia pròpia a la població nord-americana.

La primera observació que salta a la vista en comparar l'organització suïssa amb l'americana és la major fixació i consistència que han aconseguit les institucions fonamentals en aquesta última. En declarar la seva independència, les colònies americanes es van lligar pel Pacte de Confederació de 1777, un pacte que van modificar i van convertir en Constitució federal pocs anys més tard. Des que la Constitució va entrar en vigor el 1789, acceptada per tots els estats, ha funcionat amb regularitat admirable, sense patir cap alteració essencial. Ni tan sols la guerra de separació del sud amb motiu de l'abolició de l'esclavitud dels negres va ser motiu per canviar la Constitució. Aquest fet només va provocar que s'hi fessin tres esmenes o addicions, i això ha estat suficient per posar-la en estat de continuar funcionant amb la mateixa regularitat que abans de la guerra.

Durant aquest període, és a dir, des de finals del segle passat, Suïssa ha canviat o modificat diversos cops les seves institucions fonamentals. D'antiga Confederació de tretze cantons, que va subsistir fins al 1708, va passar a ser l'Estat unitari helvètic, que li va ser imposat per la revolució francesa i que va durar fins que el 1803, convençut Napoleó, llavors primer cònsol, que aquest tipus d'organització no podia arrelar al país, li va retornar el federalisme mitjançant l'Acta de Mediació, que va dictar prèvia consulta amb els notables, tant unitaristes com federals, de Suïssa. L'Acta de Mediació va durar només fins a la caiguda del mediador i, el 1815, a impulsos dels vencedors de Bonaparte, es va establir el Pacte federal que va durar fins al 1848. Aquest mateix any va entrar en vigor la Constitució federal per ser radicalment revisada el 1874; posteriorment ha rebut encara d'altres modificacions, que es preveu que no seran les últimes.

Així, el 1848 arrenca l'entrada de la Confederació Suïssa en la vida política moderna, mentre que la dels Estats Units va començar el mateix dia de la seva independència. Des d'aquestes dates, les dues confederacions han demostrat clarament els ideals que persegueixen. La Unió Americana tendeix abans que res i per sobre de tot a la llibertat, seguint la tradició anglosaxona; la Confederació Suïssa, influïda per les idees que dominen les nacions grans de l'Europa central, tendeix principalment a l'organització democràtica. En aquesta varietat de tendències radiquen les diferències principals entre les dues confederacions.

ARTICLE SEGON

Les distintes idees que expressen les paraules llibertat i democràcia. La combinació de totes dues en la concepció de l'Estat modern. El caràcter diferent de nord-americans i suïssos. El motiu de la major estabilitat de les institucions americanes, comparades amb les suïsses modernes.

Fixem la mirada en les grans línies de les confederacions nord-americana i suïssa moderna i, sense grans esforços, comprovarem les afirmacions amb què hem conclòs l'article anterior, és a dir, que l'aspiració capital del poble dels Estats Units és la llibertat, en tant que l'ideal dels cantons de la Confederació dels Alps s'inclou principalment en la perfecció de l'organització democràtica. Els americans van adoptar les formes de la democràcia com a mitjà per assegurar-se el lliure exercici dels seus drets: els suïssos dels temps moderns s'han apassionat tant per aquestes formes que, si fos precís, sacrificarien una part de la seva llibertat per perfeccionar-les.

Abans de continuar i per tal d'evitar confusions, hem de dir alguna cosa sobre el que entenem per llibertat i per democràcia. L'home viu en societat i forçosament ha d'abdicar d'una part de la seva independència individual en benefici de l'Estat, que mitjançant aquestes abdicacions ha de garantir a cadascun dels seus membres el gaudi ple i perfecte de l'altra part de què no han abdicat. Direm, doncs, que gaudeix de més llibertat el poble en què els individus han abdicat d'una part menor de la seva independència natural en benefici de l'Estat perquè, mitjançant aquesta petita abdicació, pugui garantir als seus membres el perfecte gaudi de la part més gran que s'han reservat. I com que la limitació de la independència

individual no neix només de les prescripcions del dret públic en les seves branques política, administrativa, etc., sinó també de les del dret privat en la seva part civil i penal etc., i també de les regles de simple política, podrem dir, així mateix, que aquell poble gaudeix de més llibertat, i el conjunt de les seves lleis i disposicions obligatòries deixen més marge a la independència individual, al mateix temps que la garanteixen davant de qualsevol atac tant de l'Estat com dels altres individus i entitats que el formen.

Democràcia no vol dir altrament que govern del poble per al poble, i en el seu sentit pràctic es tradueix en la intervenció de tots els ciutadans actius, en el poder de l'Estat, que contribueixen a la formació i al funcionament d'aquest poder amb completa igualtat. En la democràcia pura, els ciutadans intervenen directament en la confecció de la llei, mentre que en la democràcia representativa, la intervenció només és indirecta, ja que el poder resideix en una entitat restringida, formada per la designació dels ciutadans actius. Així, la democràcia significa una idea perfectament distinta de la llibertat i, si no se la modera amb limitacions fonamentals, és completament autoritària, ja que aplica descarnadament el criteri de la voluntat de la majoria al govern de l'Estat. Les antigues democràcies gregues i les dels primitius cantons suïssos, en què la sobirania no va ser limitada per la Constitució federal, ens ofereixen exemples eloqüents de l'absolutisme autoritari del govern de les majories. L'il·lustre Sòcrates fou condemnat a beure's la cicuta amb perfecta legalitat, amb la mateixa legalitat amb què les *Landsgemeinden* d'Uri o de Schwyz condemnaven a penes greus o a enormes multes aquells que havien tingut la desgràcia de disgustar-les. No hi ha apel·lació contra la decisió de la majoria, en un Estat constituït en pura democràcia.

Per fortuna, en la concepció moderna de l'Estat no domina exclusivament l'autoritarisme de la democràcia ni l'anarquisme de la independència individual, sinó que pel sistema de limitacions mútues, la llibertat i la democràcia s'auxilien i completen, de manera que amb la seva harmonia aconseguixen la formació d'Estats, en els quals, sota la forma democràtica del poder, es garanteixen les llibertats i drets dels individus. D'acord amb aquests principis, hi ha organitzades les dues confederacions que estudiem, de manera que quan es diu que l'aspiració capital dels nord-americans és la llibertat, hem d'afegir que la busquen pel camí de la democràcia; així com quan s'afirma que l'ideal dels cantons suïssos és la perfecció de l'organització democràtica, sabem que no prescindeixen de la llibertat per aquest motiu. La diferència radica en el fet que els americans donen més importància al fons que a la forma, en tant que els suïssos donen a la forma, si més no, tanta importància com al fons.

L'americà, dotat del caràcter emprendedor i enèrgicament actiu de l'anglosaxó, tendeix a una grandíssima confiança en si mateix i, si bé ho espera gairebé tot de la lliure iniciativa, n'espera poc, poquíssim, del poder social. Aquest poder social, per a l'anglosaxó, gairebé té com a única missió garantir-li la llibertat i per això s'ha de reduir a la menor expressió possible. Sembla que les poques atribucions socials que li confia, les confia per necessitat, i només se'n desprèn amb la condició que han de produir-li avantatges positius. El suís, de la mateixa manera que el germànic i el de raça llatina, no té tanta confiança en la seva pròpia individualitat, i quan conforma el concepte del poder social, li atribueix una altíssima missió. El llatí veu en l'Estat el regulador de la igualtat, que és el seu somni constant, mentre que el germànic, tot i que és més amic de la independència, no es creu capaç de conservar-la només

per l'esforç individual i, espontàniament, també es deixa absorbir per la vida corporativa. Aquestes diferències capitals les deixarem completament demostrades quan examinem en detall algunes de les institucions suïsses i americanes.

Pel que s'ha dit, es pot comprendre perfectament el perquè del creixement d'estabilitat de les institucions nord-americanes en comparació de les de la moderna Suïssa. La Constitució americana és una obra mestra de limitacions mútues i garanteix perfectament la llibertat individual: això és suficient per al poble, per al qual va ser dictada. La resta no ho espera de l'Estat, sinó de l'esforç de tots i de cadascun dels seus membres. Què podria, doncs, guanyar l'americà amb un canvi de Constitució? Aquest va ser el motiu pel qual ni en el moment en què molts estats de la Unió van adquirir nova forma després de l'abolició de l'esclavitud no es va tocar cap de les seccions que regulen les altres matèries. Tres articles afegits com a apèndix, en els quals es garanteixen la personalitat i els drets dels lliberts, que s'igualen en l'àmbit polític als altres ciutadans, van ser suficient per als americans per posar la Constitució en consonància amb la nova manera de ser que havia aconseguit la Confederació després de la guerra sagnant en què foren derrotats tots els esclavistes.

Els suïssos, en canvi, en entrar el 1848 a les corrents de la moderna Europa, influïts per les idees franceses en aquell moment preponderants, es van ocupar no tant de garantir la llibertat com de dotar la seva Confederació de formes democràtiques. En la Constitució que van establir, no hi ha cap de les limitacions mútues que caracteritzen la nord-americana. La forma democràtica és sempre perfectible o almenys modificable i, per aquest motiu, la Constitució federal suïssa ha viscut des d'aleshores en contínua interinitat. S'han dut a terme dues reformes i se n'han intentat d'altres, i l'objectiu comú de

totes no ha estat cap altre que perfeccionar la manera i la forma d'intervenció del poble, és a dir, de la democràcia, en la governació de l'Estat. En cap d'aquestes reformes s'ha tractat a fons el sistema de limitacions mútues que garanteixen la llibertat.

ARTICLE TERCER

Comparació dels preàmbuls de les constitucions americana i suïssa. La primera és molt més concreta i positivista. Parts principals que contenen les constitucions modernes. Enumeració de cantons a la Constitució suïssa i silenci de l'americana sobre aquest punt. Consignació de drets i garanties en totes dues.

La Constitució americana, amb el seu lligam meditat de limitacions mútues entre tots els poders i autoritats, aconsegueix el seu propòsit de garantir la llibertat individual i corporativa.

Al preàmbul, ja hi podem veure aquest propòsit expressat d'una manera concreta: “Nosaltres, el poble dels Estats Units, amb l'objectiu de formar una Unió més perfecta, establir la justícia, garantir la tranquil·litat interior, promoure el benestar general i assegurar les benediccions o els beneficis de la llibertat (*the Blessings of Liberty*) per a nosaltres mateixos i per a la nostra posteritat, ordenem i establim aquesta Constitució per als Estats Units d'Amèrica”.

En aquest preàmbul, els nord-americans no hi van fer cap altra cosa que continuar la tradició del país. En la cèlebre Declaració d'Independència, redactada per Jefferson, el Congrés ja hi va consignar aquest paràgraf eloqüent: “Nosaltres considerem evidents per si mateixes aquestes veritats: que tots els homes han estat creats igualment; que a tots els ha dotat el seu Creador de determinats drets inalienables, i que, entre aquests, els primers són la vida, la llibertat i el desig de felicitat.”

Si tinguéssim espai per examinar documents anteriors a aquests, en tots trobaríem confirmat l'afany de llibertat que caracteritza els americans. Però no ens resistirem al desig de traduir alguns paràgrafs de la Carta d'organització de la co-

lònia de Delaware, que va atorgar Guillermo Penn als seus habitants el 1701. “Perquè cap poble, –diu a la clàusula primera de la Carta– no pot ser veritablement feliç, encara que gaudeixi completament de les llibertats civils, si la llibertat de consciència pateix alguna limitació, per molt petita que sigui, ja sigui en el seu dogma o en el culte [...]”.¹ I si Penn deia això a principis del segle passat, no és estrany que el Congrés de la Confederació, quan el 1787 es van establir les regles per al govern dels territoris del nord-est, consignés a l’ordenança, que és un document immortal, les prescripcions següents en la secció 13: “Per estendre els principis fonamentals de la llibertat civil i religiosa que formen la base d’aquestes repúbliques que han de respectar la seva Constitució i les lleis; per fixar i consolidar aquests principis com a base de totes les lleis, constitucions i governs que a partir d’ara es formaran en els territoris esmentats [...] declarem i ordenem [...]”.²

Els preàmbuls de les constitucions federals suïsses indiquen per si mateixos que la Confederació té objectius diferents dels de la nord-americana. En la Constitució avui vigent, que és la reformada el 1874, el preàmbul no esmenta la paraula llibertat: “En nom de Déu Totpoderós, la Confederació Suïssa, amb la intenció d’enfortir l’aliança dels confederats, mantenir i augmentar la unitat (cal d’advertir que la nord-americana només parla d’Unió), la força i l’honor de la Nació suïssa, ha adoptat la següent Constitució federal”.³ Aquest preàmbul està literalment copiat del que es troba a la Constitució

- 1 *Charter of Delaware*. De la compilació *Charters and Constitutions, compiled Under an order of the United States Senate, by Perley Poore*.
- 2 De la compilació indicada a la nota anterior. *An Ordinance for the government of the territory of the United States northeast of the river Ohio*. (13 juliol de 1787).
- 3 *Recueil des constitutions fédérale et cantonales*. Edició oficial de 1880.

de 1848, de manera que aquesta part no es va reformar. Queda clar que, quan Suïssa va entrar als corrents de l'Europa moderna, estava sota la influència de les idees franceses. Els ideals que persegueix són la unitat, la força i l'honor, que en general signifiquen poc i es presten a interpretacions vagues. Els objectius americans són molt més concrets i, en la seva modèstia aparent, molt més positius. Unió, justícia, tranquil·litat, benestar i, sobretot, llibertat són aspiracions que no es presten a ser tergiversades, especialment quan les sent una raça tan activa i enèrgica com l'anglosaxona, base de la població dels estats nord-americans.

Totes les constitucions modernes contenen dues parts principals: una de dogmàtica i una altra d'organitzadora; una de declamatòria i una altra de positivista; una de generalitzadora i una altra d'analítica. Els americans van donar una importància capital a la part organitzadora, positivista i analítica. En canvi, els suïssos del 1848 i del 1874 van deixar entrar a les seves constitucions la part dogmàtica, declamatòria i generalitzadora.

La tradició francesa exigeix molta pompa en les declaracions i, un cop satisfeta la vanitat del poble pueril, que somia ser lliure, al mateix temps que ha decretat la llibertat, no té cura d'oferir-li garanties sòlides. El positivisme anglosaxó no se satisfà amb declamacions teòriques: vol alguna cosa pràctica, i la seva principal cura es dirigeix a assegurar el que cregui. No parteix de la base del que és ideal, sinó del que és possible, i funda l'organització en les condicions reals del poble que ha de gaudir dels seus avantatges.

És per aquest motiu que veiem que la Constitució nord-americana, només per incidència, parla dels Estats que formaven la Confederació en el moment de néixer, mentre que totes les Constitucions suïsses dediquen el primer article a

enumerar els cantons i a afirmar la seva sobirania limitada. Per als nord-americans, l'existència i la sobirania dels estats era indubtable, per això no es van veure obligats a parlar-ne i ho van tractar per sobre a la Constitució.

Els suïssos fan dependre l'existència i la sobirania dels cantons d'un article constitucional, les posen a mercè d'una revisió, que podria fer-les desaparèixer o modificar-les. El silenci dels nord-americans en aquest punt és molt més eloqüent que la pomposa declaració suïssa.

Però ni la Constitució americana ni les suïsses contenen veritables declaracions de drets humans i del ciutadà, tal com s'utilitza en les constitucions a la francesa. Les llibertats que proclamen, els drets i les garanties que sancionen, no formen un capítol apart, sinó que es troben continguts en les seves seccions diverses. Tot i això, la Constitució americana és més concreta: particularitza més que les suïsses. La Constitució americana, per exemple, com a garanties de llibertat, ordena que “el privilegi de l'habeas corpus no sigui suspès excepte quan la salut pública ho requereixi, en cas de rebel·lió o invasió” –amb la qual cosa dóna per suposada l'existència del privilegi–, estableix el judici per jurats per a tots els crims i ordena, al mateix temps, que no es podrà dictar cap llei de proscripció del jurat ni amb efectes retroactius. El que més s'assembla a una declaració de drets es troba en les esmenes i addicions fetes a la Constitució després d'aprovar-la la Convenció de Filadèlfia. Totes aquestes esmenes, però, són concretes i d'efectes immediats. Segons el Congrés, és a dir, la Confederació, “no podrà fer cap llei que estableixi una religió o en prohibeixi l'exercici; ni que limiti la llibertat de la paraula, de premsa o els dret de reUnió o de petició”. A més, es reconeix el dret del poble a tenir i a portar armes; se li garanteix aquest dret contra els abusos de l'allotjament de tro-

pes, i es declara la inviolabilitat de les persones, cases, papers i efectes contra perquisicions irracionals: cal subratllar que, després d'aquestes declaracions es consagra una esmena (la novena) que deixa establert que “l'enumeració dels drets consignats mai no serà objecte d'una interpretació que negui o derogui els drets que el poble s'hagi reservat”.

Les Constitucions suïsses, tot i que no tenen un capítol especial sobre aquesta qüestió, contenen declaracions que s'apropen més a l'estil de les franceses. L'article 49 de la Constitució de 1874 preveu que “la llibertat de consciència i de creença és inviolable”. Altres articles estableixen que “la llibertat de premsa està garantida” i que “es garanteix el dret de petició”, entre d'altres. Tots aquests articles, per la generalitat de les seves prescripcions, es presten molt més a interpretacions capcioses que les disposicions concretes i particularitzades de la Constitució americana.

L'absència d'un capítol especial de declaració de drets va ser objecte de grans polèmiques. Hamilton va dedicar a aquest assumpte gran part del número 84 de *The Federalist*,⁴ i gairebé tots els tractadistes americans, en especial els més eminents com, per exemple, Kent, Story, Wilson, etc., en el fons estan d'acord amb la seva opinió.

4 Nota de l'editor. *El Federalista*, per James Madison, Alexander Hamilton, John Jay, edició en català de l'IEA, Barcelona 2009.

ARTICLE QUART

Absència d'una declaració de drets com a preàmbul de la Constitució americana. Objecions de què va ser objecte per aquest motiu. Defensa d'aquesta absència per Hamilton, Madison i Wilson. Opinions d'Story i de Kent. Transacció mitjançant esmenes o addicions a la Constitució.

L'absència de la declaració de drets com a preàmbul i capítol a part a la Constitució americana no va ser casada per ignorància o per oblit. A les colònies hi havia precedents d'aquestes declaracions; els autors de la Constitució coneixien perfectament la història política d'Anglaterra i les seves cartes de drets, i a la Convenció de Filadèlfia no va faltar qui proposés que la Constitució que s'elaborava s'encapçalés amb una d'aquestes declaracions pomposes que els francesos havien de posar en voga uns anys més tard.

Però la Convenció de Filadèlfia va opinar de manera distinta, i al seu *Diari de la Convenció* es fa referència a l'assumpte en només dues línies, inserides a l'acta de la sessió del dia 12 de setembre de 1787. “Es va presentar una moció, – diu amb el seu laconisme característic– i va obtenir suport per nomenar un comitè que preparés una declaració de drets (*a Bill of Rights*). Unànimement, es va acordar la negativa.”⁵

Tot i que el *Diari* és tan lacònic, alguns dels membres van prendre notes detallades dels debats. L'il·lustre Madison, per exemple, les va prendre completes, i després van ser publicades entre els seus escrits. Mitjançant aquestes notes, sabem

5 Del *Journal of the Federal Convention*. Col·lecció de Jonathan Elliot, titulada *The Debates in the several State Conventions*, etc.

que la moció sobre la declaració de drets va ser presentada per Mr. Gerry, per indicació de Mr. Mason, que la va secundar, i fou combatuda per Mr. Sherman. Segons les notes de Madison, la moció no va ser rebutjada per unanimitat, ja que els representants de cinc estats⁶ hi van votar a favor. Aquesta contradicció entre les notes i el *Diari* s'explica pel caràcter secret que tenien les sessions de la Convenció de Filadèlfia. Després de la votació, tots els representants van convenir, sens dubte, a consignar la unanimitat en l'acta per donar més força a un acord que se sabia que havia de ser objecte de grans discussions.

I, en efecte, ho va ser. Tot just s'havia conegut el projecte de la Constitució formulat per la Convenció de Filadèlfia i abans de ser discutit per les convencions particulars dels estats de les quals havia de rebre la sanció definitiva, una de les objeccions més poderoses que li van dirigir va ser l'absència de la declaració de drets. L'objecció, sostinguda tant pels que estaven influïts per les idees precursors de la revolució francesa com pels admiradors de l'organització constitucional de la Gran Bretanya, va arribar a fer-se gairebé irresistible, tant que, malgrat la defensa heroica i brillant que van fer els seus redactors principals del silenci de la Constitució, es va haver d'arribar a una transacció per mitjà de les addicions o esmenes a les quals vam fer referència en un dels articles anteriors i de les quals ens tornarem a ocupar.

Tal com es podrà suposar, en aquesta qüestió, com en totes les constitucionals, els autors de *The Federalist* hi van estar lluitant i li van dedicar el número 84, redactat per Hamilton. Els principals arguments adduïts foren els següents: 1r.

6 *Debates in the Federal Convention of 1787*, by James Madison; Sessió del 12 de setembre.

La Constitució proposada no només conté moltes prescripcions que, de fet, són declaracions de drets, sinó que tota la Constitució, per la seva pròpia naturalesa, en tant que és filla “exclusivament” de la voluntat del poble, no és altra cosa que una declaració. 2n. Les declaracions de drets són pròpies de les constitucions que s’imposen als reis en els països monàrquics, ja que s’hi han d’enumerar les prerrogatives o privilegis que el poble arrenca al sobirà, mentre que estan fora de lloc en la Constitució d’un país en què el poble és el propietari de tot i en el qual la seva voluntat sobirana s’executa per mitjà dels seus agents i representants. “Al nostre país, –diu eloqüentment Hamilton–, el poble no es desprèn de res, i com que ho conserva tot, no té necessitat de reserves particulars. La frase “Nosaltres, el poble dels Estats Units, amb l’objectiu d’assegurar els beneficis o benediccions de la llibertat per a nosaltres mateixos i per a la nostra posterioritat, ordenem i establim aquesta Constitució” és un reconeixement de les prerrogatives populars molt més eficaç que els volums sencers d’aquells aforismes que constitueixen les declaracions de drets i que són més apropiats d’un tractat teòric de moral (*of ethics*) que en la Constitució d’un govern.⁷ El tercer dels arguments s’origina per la circumstància que la Constitució és aplicable a una organització federativa. Els poders que es confereixen a les autoritats federals són concrets i expressament enumerats. “Per què consignar –pregunta el federalista– que l’autoritat federal no haurà de fer tal cosa, si no se li concedeixen atribucions per fer-la? Si la regla general és la limitació, per què s’han de proclamar certes limitacions especials? D’això en resulta que una declaració de drets en una

7 *The Federalist*, by Hamilton, Madison and Jay; Número 84, Concerning several miscellaneous objections.

Constitució federal formada pel poble com a sobirà, no només és inútil, sinó que pot arribar a ser perillosa.”

James Madison, citat anteriorment, va sostenir els mateixos punts de vista al centre de la Convenció de l'Estat de Virgínia. Hem agafat les frases següents d'un dels seus discursos: “No pot haver-hi una declaració de drets més positiva i inequívoca que la continguda en el principi que *tota atribució no delegada queda reservada al poble*. El govern general o federal pot exercir algun poder que no se li hagi conferit? Si es fes una enumeració dels nostres drets, no implicaria que qualsevol atribució omesa es concediria al govern general? No admet el contrincant que una enumeració de drets imperfecta seria perillosa? [...]”.⁸ James Wilson, a qui Laboulaye anomena el primer dels comentaristes de la Constitució americana,⁹ va emprar uns arguments semblants a la Convenció de Pennsilvània. “Hi ha dues classes de governs –explica–, uns en què es confereixen poders generals a la legislatura, i uns altres en què no se'ls concedeix més que atribucions particularment enumerades. En aquests darrers (i així és el govern de la Unió), resulta implícitament que no es considera delegat res més que allò que s'enumera, tret que la naturalesa del Govern exigeixi el contrari [...]. En ells no hi ha cap necessitat de declaració de drets.”¹⁰

Després del que s'ha esmentat, no és estrany que els dos grans comentaristes de la Constitució, el jutge del Tribunal Suprem, Joseph Story, i el canceller de Nova York, James Kent, en les seves obres respectives que gaudeixen de la major

8 *The debates of the Convention of the Commonwealth of Virginia*. Col·lecció de J. Elliot.

9 En la seva *Histoire populaire des Etats-Unis*.

10 *The debates of the Convention of the State of Pennsylvania*. A la mateixa col·lecció.

autoritat, convinguin en allò substancial amb les opinions que acabem d'exposar i que es declarin contraris a les proclamacions declamatòries per molt que acceptin i fins i tot aplaudeixin que es consignin alguns drets i garanties en la Constitució. El primer, després de condensar els arguments de Hamilton, exposa la consideració següent que sintetitza els seus punts de vista: "En realitat, l'afany (*the rage*) dels teòrics per convertir les constitucions en vehicles dels seus propis aforismes de govern, visionaris i cruament expressats, ha de ser mirat pel legislador amb vigilància incessant".¹¹

El segon fa un resum dels precedents de declaracions de drets a Nord-Amèrica i a altres països, i acaba dient: "L'experiència ens ensenya que la base més sòlida de la felicitat pública i la garantia més certa per gaudir sense interrupció dels nostres drets i llibertats personals consisteixen, no tant en les declaracions de drets, sinó en l'organització hàbil i pràctica d'un govern que, per la seva estructura, pel seu caràcter i per l'esperit del poble que l'anima, sigui apte per produir lleis sàvies, i en una administració de justícia pura, ferma i intel·ligent".¹²

Els punts de mira de la Convenció de Filadèlfia, si bé no van triomfar en absolut, ja que com a transacció es van haver d'acceptar algunes esmenes a la Constitució, sí que van aconseguir que les esmenes no tinguessin el caràcter declamatori que van adoptar més tard les Constitucions a la francesa. Les esmenes de què hem parlat contenen l'expressió de garanties en comptes de les declaracions de drets, i totes, excepte la sisena i la setena, que asseguren el judici per a jurats en matè-

11 *Commentaries on the Constitution of the United States*, by Joseph Story: Capítol 44.

12 *Commentaries on American Law*, by James Kent: Lliçó 24.

ries criminals i en les civils d'importància, estan redactades de manera negativa, fet que les separa per complet de les declaracions de drets a l'estil francès. A més, per evitar que aquestes esmenes desvirtuessin l'esperit general de la Constitució, aquest fou condensat en la novena esmena, transcrita en l'article anterior i, encara més especialment, en la desena, que clarament consigna que "els poders que la Constitució no delega en els Estats Units, i que no siguin prohibits per aquesta als estats, queden reservats respectivament als estats mateixos o al poble."

ARTICLE CINQUÈ

Punts de vista dels legisladors suïssos sobre les declaracions de drets. Manera com es van manifestar la influència i la tradició franceses. Diferència entre les declaracions suïsses i les nord-americanes.

En un dels articles anteriors hem dit que la Confederació Suïssa, en entrar en la vida política moderna amb la seva Constitució de 1848 i, en ser reformada el 1874, no va poder sotreure's a la influència i les tradicions franceses i que, per aquest mateix motiu, en la consignació de garanties no va ser tan concreta ni va particularitzar tant com la nord-americana. També indiquem, en un capítol a part, que, no obstant això, els suïssos van saber resistir la temptació de fer una declaració pomposa de drets i llibertats, fet que seria una veritable anomalia en una Constitució federal formulada per pobles en ple ús de la seva sobirania.

I aquí hem d'afegir que ni a l'Alta Dieta constituent de 1848 ni a les cambres federals de 1874 no es va discutir i no va arribar ni tan sols a manifestar-se aquest propòsit. A les conclusions, totes dues assemblees van estar perfectament d'acord amb els punts de vista americans, que hem deixat consignats en el número anterior, encara que s'adreçaven a objectius diferents.

Com a prova d'aquest fet, es pot veure com s'expressava un dels membres de la Comissió de la Dieta encarregada de la revisió constitucional. “Quan, en despertar els pobles –deia–, van fer els seus primers estudis en matèria de dret polític, a Europa es va partir del principi que el rei era el veritable sobirà amb les atribucions de l'autonomia, mentre que al poble

li corresponia el paper modest de subjectar-se a aquesta voluntat despòtica i obeir-la sense examen. Per tal de franquejar aquesta barrera, garantir certes llibertats al poble i procurar-li, dintre de certs límits, un dret de sufragi en la fixació de les institucions polítiques, es va presumir l'existència d'un compromís bilateral entre prínceps i pobles. Aquesta ficció ha travessat tota la història recent del dret i de la política des de la Revolució Francesa, sense que en els darrers trenta anys se n'hagi reconegut la insuficiència. Avui, però, els fets han desmentit la teoria, i les constitucions es funden en la naturalesa mateixa del país al qual s'apliquen. En les democràcies, que reconeixen la sobirania del poble, aquest organitza les seves institucions polítiques d'acord amb les seves necessitats o amb els seus ideals, i els governs són l'expressió de la seva voluntat lliure, que res no limita.”¹³

Aquestes idees van trobar eco en la Comissió i, després de consignar-les en el protocol, s'hi va basar la redacció de l'article cinquè de la Constitució que es discutia, relatiu a les garanties que es confiaven a la Confederació.¹⁴

L'orador que va contestar els raonaments transcrits, en el fons, hi va estar conforme, ja que els paràgrafs següents són del seu discurs: “No s'ha d'oblidar que aquella teoria condemnada (la del compromís bilateral entre el sobirà i el poble), no és present en l'article en qüestió, ja que, encara que s'exposin separadament les relacions entre Govern i poble,

13 *Protocole des délibérations de la Commission* (1818). Encàrrec de l'Alta Dieta federal de la revisió del Pacte federal de 1815, imprès per la Comissió. Cinquena sessió

14 L'article cinquè de la Constitució suïssa de 1848, reproduït en la revisió de 1874, diu textualment: “La Confederació garanteix als cantons el seus territoris, la seva sobirania en els límits fixats en l'article tercer, les seves constitucions, la llibertat i els drets dels pobles, els drets constitucionals dels ciutadans, i també garanteix els drets i atribucions que el poble ha conferit a les autoritats.”

això no és motiu per entendre que la Constitució es basa en un contracte bilateral”. Un altre orador que va formar part del debat va acabar de posar les coses al seu lloc dient: “No s’ha de negar que entre els nostres estats o cantons existeix un contracte de societat, però aquest contracte té un sentit completament distint al que té en la ficció del contracte social monàrquic. En aquest contracte, el príncep apareix com a expressió dels drets de sobirania i, tant si és per la seva pròpia iniciativa com per via de contracte, confereix certes atribucions al poble o a alguna de les classes que el formen, en tant que el contracte es duu a terme de ciutadans a ciutadans en les democràcies, i cadascun dels contractants té dret a què la seva voluntat pugui pronunciar-se per les vies legals”.¹⁵

En cap de les reformes constitucionals intentades o executades a Suïssa des del 1848, els autors no s’han separat d’aquests punts de vista. Sempre s’han adreçat cap a una unitat més gran i per aconseguir-la han emprat les formes democràtiques. Mai els ha passat pel cap d’encapçalar la Constitució amb una declaració abstracta de drets. Ni en el missatge del Consell federal a l’Assemblea, que recordava la revisió constitucional que va ser rebutjada per la votació popular del 5 de març de 1872, ni en la del 4 de juliol de 1873, que va precedir la revisió aprovada el 1874, no es deia ni una paraula d’aquestes declaracions, tot i que van firmar els documents esmentats homes tan coneixedors del dret públic com Jacob Dubs i Ceresole, presidents de la Confederació. Durant els llargs debats suscitats per una i altra revisió, tampoc no es va fer cap proposició formal per a la introducció d’aquestes declaracions.¹⁶ Així, tant a la Constitució de 1848, com en les

15 *Protocole des délibérations de la Commission*, abans citat. Cinquena sessió.

16 *Protocole des délibérations du Conseil National suisse concernant la Révision de la*

reformes posteriors, les garanties, drets i llibertats no formen un títol a part, sinó que es troben contingudes en el cos del document i neixen en gran part de l'organització que s'estableix en el document esmentat.

Però la influència i tradició franceses, tot i que no van arribar a imposar el capítol declamatori de drets i llibertats a les constitucions suïsses, les van inspirar en el fons, i això va comportar que aquestes donessin més importància a l'organització democràtica de l'Estat que a la garantia eficaç i sòlida de la llibertat individual i corporativa. Aquest és el motiu pel qual, a diferència de les prescripcions americanes redactades en forma negativa, els articles de les constitucions suïsses que es refereixen a drets i llibertats individuals es redacten en forma afirmativa, seguits, com és natural, de la limitació. “El Congrès –preveu la llei fonamental americana– no farà cap llei que estableixi una religió o que en prohibeixi el lliure exercici; ni que disminueixi (*abridging*) la llibertat de paraula o de premsa [...]”¹⁷ Les constitucions suïsses proclamen més i garanteixen menys. “La llibertat de consciència i de creença és inviolable” –diu la de 1874–, i després d'explicar aquesta llibertat, l'article acaba subjectant l'execució ulterior d'alguna de les seves prescripcions a la legislació federal.¹⁸ “Es garanteix el lliure exercici dels cultes –afegeix un altre article–, dins dels límits compatibles *amb l'ordre públic* i els *bons costums*”,¹⁹ la qual cosa és bastant elàstica. “Es garanteix la llibertat de premsa” –proclama en un altre article més endavant, però tot seguit deixa la repressió dels abusos en general

Constitution fédérale (1871-1872). Procès-verbaux des délibérations des Chambres fédérales relativement la Révision de la Constitution fédérale (1873-1874).

17 Constitució dels Estats Units. Article 1 de les addicions i esmenes.

18 Constitució federal suïssa de 1874. Article 49.

19 Constitució federal suïssa de 1874. Article 50.

a les lleis cantonals i reserva a la Confederació la repressió dels que s'hi adrecin en contra o contra les seves autoritats.²⁰ Amb la forma negativa americana, la llibertat individual i corporativa, respecte a la Confederació, és completa i no es presta a interpretacions capcioses. La Confederació no pot fer cap llei ni en pro ni en contra. Si la fes, seria anticonstitucional i no s'aplicaria. Amb la forma afirmativa suïssa, la llei pot ocupar-se de la matèria, i tota disposició legal comporta una limitació de la llibertat de qui ha d'acatar-la i obeir-la.

Pel que hem dit, es pot veure que, ni la Constitució americana ni la suïssa, contenen declaracions de drets completes i, a part de les prescripcions restants, deixen molta lassitud a l'organització dels estats particulars que formen totes dues confederacions. Segons la Constitució suïssa, “són sobirans en tant que la seva sobirania no ha estat limitada per la Constitució federal” o, tal com diu la Constitució americana, “tenen reservats tots els poders no delegats en els Estats Units, ni prohibits als estats particulars, ni reservats al poble”. Després veurem l'ús que han fet tant els estats com el poble d'aquesta lassitud en totes dues confederacions.

20 Constitució federal suïssa de 1874. Article 55.

ARTICLE SISÈ

Importància de les diferències entre els punts de vista dels suïssos i dels americans respecte dels punts que examinem. A Amèrica, la idea del federalisme és més clara que a Suïssa. Interpretació de les garanties de la Constitució dels Estats Units pel Tribunal Suprem federal. Dubtes i vacil·lacions dels Tractadistes i Homes d'Estat suïssos.

No ens passa per alt que molts dels qui en el nostre país parlen de política pensaran que és força pueril que dediquem diversos números d'aquest treball a l'examen del que poden pensar que són petites diferències de redacció entre les constitucions federals suïssa i nord-americana. Avesats a la lleugeresa i a la superficialitat amb la qual, des d'una taula de cafè o des de les columnes d'un diari, resollem entre nosaltres els problemes més greus, arribaran a creure que els grans estadistes que van organitzar o reorganitzar les confederacions que estudiem van perdre lamentablement el temps que van emprar a esbrinar si les constitucions havien o no d'anar precedides per declaracions de drets; si aquestes declaracions havien de formar o no un capítol a part; i si la consignació de garanties era més sòlida feta de forma afirmativa o de forma negativa, etc.

No obstant això, aquestes qüestions són tan importants i transcendents en la pràctica que la seva resolució, en un o altre sentits, és un indici vehement de la solidesa o de la inestabilitat de les institucions de l'Estat que les ha plantejat i resolt. Acabarem de demostrar-ho seguint amb l'estudi de les dues confederacions.

Els americans, apassionats per la llibertat, creuen en la virtualitat del federalisme. El consideren el sistema definitiu

de govern i no com a transacció o transició per arribar a l'unitarisme. En aquesta creença han de tenir la mateixa confiança en el govern general de la Unió que en els Estats particulars que la formen, i realment la tenen, perquè saben que la divisió de la sobirania és l'essència de la federació. Aquest va ser el motiu pel qual, en redactar la Constitució federal, es va proposar només regular la part de sobirania que delegaven a les autoritats generals, sense desvirtuar ni decreïxer la part reservada als Estats particulars, de la mateixa manera que, en formular les constitucions dels Estats, no van desvirtuar ni van decreïxer les atribucions i prerrogatives del poder federal. El govern general i els governs particulars són les dues pedres angulars de la llibertat dels americans i, com que totes dues estan llaurades amb el mateix afecte, cadascuna sosté el pes que li correspon de l'edifici que hi descansa al damunt.

Per aquest motiu van deixar l'existència i la sobirania dels estats per damunt de la Constitució federal; per aquest motiu no van fer que la precedís una declaració pomposa de drets i llibertats; per això, si van haver de transigir amb els que la demanaven, en redactar les esmenes, van consignar en forma negativa les garanties que en la majoria d'elles s'inclouen. D'aquesta manera, tant quan van organitzar el govern general, com quan van constituir els dels estats particulars, van anar amb molt de compte a reservar al poble en el seu conjunt i als individus i entitats que el formen tots els drets i llibertats dels quals no van creure necessari desprendre's. Tant el govern general com els particulars són governs amb poders limitats. Respecte de la Confederació, el poble no conserva aquests o aquells drets enumerats, sinó tots els drets dels quals no s'ha desprès en pro de la Confederació.

Per sort per als nord-americans, els elevats punts de mira dels autors de la seva Constitució han estat conservats per les

autoritats encarregades de presidir el desenvolupament dels seus grans principis. El Tribunal Suprem federal, sentinella vigilant de la seva recta aplicació, s'hi inspira constantment. En els judicis que ha hagut de sentenciar sobre les esmenes que consignen garanties, ha declarat repetidament que el poble les va establir en relació amb el govern federal, de manera que deixa fora de perill les atribucions dels estats. Respecte a l'article primer de les esmenes mencionades, que prohibeix al Congrés fer cap llei respecte de l'establiment d'una religió o que en prohibeixi el lliure exercici, el Tribunal Suprem ha donat suport, no en una sinó en diverses sentències, a la doctrina segons la qual la prohibició es refereix només al Congrés federal, no a les legislatures particulars dels estats.²¹ El mateix hauríem de dir sobre els altres articles de les esmenes que contenen garanties, però s'ha d'advertir que moltes d'aquestes sentències van ser redactades pels estadistes més il·lustres que van formar part del Tribunal Suprem. El president (*Chief Justice*) John Marshall, un dels noms més populars i venerats de la Unió després del de Washington,²² va redactar una sentència de les més terminants en què es declara “que les prohibicions contingudes en l'article cinquè de les esmenes (i la decisió pot aplicar-se als altres articles), són exclusivament restriccions en relació amb els poders federals, per prevenir la immissió d'aquests poders en els drets dels estats i dels seus ciutadans”.²³ Podríem multiplicar els exemples fins a omplir volums, però creiem que els indicats són

21 Robert Desty, en la seva obra *The Constitution of the United States anotated*, cita un nombre grandíssim d'aquestes sentències, totals terminants.

22 Entre els comtats en què es divideixen els estats i territoris de la Unió, n'hi ha deu que porten el nom de Marshall. També el porten diverses poblacions.

23 Sentència del Tribunal Suprem en el judici entre Barron i l'alcalde de Baltimore: col·lecció de Peters.

suficients per deixar demostrat quins són els punts de vista dels nord-americans respecte a la divisió de sobirania entre la Confederació i els estats que la constitueixen.

Els suïssos, amants abans que res de les formes democràtiques, no s'han creat un concepte de l'organisme federatiu tan clar. En els seus tractadistes contemporanis, des de Cherbuliez a Blumer, des de Dubs a Ruttimán, es descobreix, si més no, el dubte sobre l'eficàcia del sistema al qual el seu país deu la felicitat de què gaudeix. Inlluïts en general per les idees franceses, el seu ideal es troba en la unitat i per a ells el federalisme no és res més que una transacció més o menys estable entre els interessos històrics i les exigències racionalistes. Els que volen sostreure's a la influència francesa es deixen arrossegar per les elucubracions avassalladores germàniques que actualment estan en voga i arriben a resultats anàlegs. El partit radical suís no veu en les autonomies cantonals més que rèmores al progrés, a la seva manera, i no perd l'ocasió de minar-les per la base. El partit liberal que hauria de defensar-les resoltament es limita moltes vegades a invocar arguments d'oportunitat i conveniència. Per aquests motius s'explica que en molts documents oficials es transparentin dubtes i que en alguns s'arribi a proclamar la inestabilitat de la Constitució.

Així, per exemple, quan l'Assemblea Federal es va adreçar al poble i als cantons i els va proposar la revisió constitucional de 1872, que després va ser rebutjada en la votació, els deia solemnement: "Desconeixeríem, fidels i estimats confederats, els ensenyaments de la història, i fins i tot ens aixequem contra els decrets de la voluntat suprema, si consideréssim la Constitució de 1848 com l'última expressió de la llibertat, de la dignitat i del benestar del país".

"L'experiència, al contrari, ens mostra que, sota més d'un concepte, amb aquella Constitució no en tenim prou, i que en

molts punts era un compromís entre els *principis* i les *circumstàncies* determinades que ja s'han modificat o han desaparegut completament".²⁴ Un cop aprovat tot el document, semblant a la major part dels que apareixen influïts per la crida del radicalisme, els *principis* no signifiquen cap altra cosa que l'unitarisme, i les *circumstàncies* que s'han modificat o desaparegut representen tot allò que constitueix el federalisme.

Si comparem aquest llenguatge i aquests punts de vista amb els que s'utilitzen i tenen a Nord-Amèrica, no es podrà menys que confessar que entre els uns i els altres hi ha una distància enorme.

El federalisme té bases molt més sòlides a Amèrica que a Suïssa. Allà se'l considera com a sistema definitiu: aquí, molts no hi veuen més que un punt de transacció per arribar a la igualtat anivelladora de la democràcia a la francesa, que fins ara ha estat impotent per produir alguna cosa sòlida i estable.

S'ha d'observar, doncs, com aquestes diferències, aparentment lleugeres, en les declaracions de drets en la Constitució, són de grandíssima transcendència, perquè indiquen punts de mira i ideals perfectament diferents en les dues confederacions que estudiem.

Encara no donem per acabada aquesta part del nostre estudi. En l'organització federativa, la divisió de la sobirania fa que totes les qüestions s'hagin d'examinar, tant en les institucions generals com en les particulars dels diferents membres de la Confederació. Així doncs, a l'article següent veurem com s'ha resolt el punt que analitzem en les constitucions particulars dels cantons suïssos i dels estats nord-americans.

24 *Proclamation de l'Assemblée fédérale au peuple et aux Cantons de la Confédération*. 8 d'abril de 1872.

ARTICLE SETÈ

Les declaracions de drets en les constitucions dels estats particulars de la Unió. Proclamen els drets humans a més dels del ciutadà. Exemples demostratius. Precedents que aquestes declaracions tenien a les colònies. Sentit i abast d'aquests precedents. Sentit i abast de les declaracions en general i en relació amb el sistema federatiu.

Si entrem en l'examen de les institucions particulars dels estats americans i dels cantons suïssos, trobarem que els primers donen molta més solemnitat i importància a les declaracions de drets llibertats i garanties que els segons.

Les constitucions americanes més recents, les d'aquells estats que es van formar ahir, com ara Oregon, Kansas, Minnesota, Nevada, Virgínia de l'Oest, Nebraska i Colorado,²⁵ estan encapçalades per declaracions de drets i principis generals amb el títol de *Bill of Rights* o *Declaration of Rights*. Les més antigues, és a dir, les que van redactar gairebé totes les colònies a partir de la Declaració de la Independència de 1776, també en contenen, així com totes les lleis fonamentals que s'han promulgat entre els dos períodes en els diferents estats de Nord-Amèrica. Així, doncs, podem afirmar que hi ha unanimitat en els estats pel que fa a encapçalar o consignar declaracions de drets en les seves constitucions particulars.

I és digne de saber que les declaracions americanes antigues no es refereixen només als drets del ciutadà, sinó també

²⁵ Les primeres constitucions de Minnesota, Oregon i Kansas són de l'any 1857; la de Nevada, de 1864; les de Nebraska i Virgínia de l'Oest, de 1866, i la de Colorado, de 1876.

als de l'home en general, de manera que és perfectament inexacte que la proclamació sigui un invent de la revolució francesa. La major part de les constitucions particulars dels estats americans anteriors a 1789, no només afirmen els drets humans, sinó que són notables per la seva redacció clara i precisa. Ho demostrarem amb alguns exemples.

La Constitució de Pennsilvània de 1776 està encapçalada per una declaració de drets. El primer article diu textualment: “Tots els homes neixen igualment lliures i independents i tenen certs drets naturals, inherents i inalienables, entre els quals es troben els de gaudir i defensar la vida i la llibertat; adquirir, posseir i protegir la propietat, i perseguir i obtenir la felicitat i la seguretat”. L'article segon, consagrat a la llibertat religiosa, proclama que: “Tots els homes tenen el dret natural i inalienable d'adorar Déu Totpoderós, segons els dicti la seva raó i la seva consciència, [...]”.²⁶

La declaració de drets de Virginia, feta el mateix any 1776, a la secció primera, afirma que “tots els homes són igualment lliures i independents per naturalesa, i tenen certs drets inherents, dels quals, quan entren en l'estat de societat, no se'ls pot privar o desposseir en la posterioritat per cap contracte. Entre aquests drets es troba el de gaudir de la vida i de la llibertat; els mitjans per adquirir i posseir la propietat, i els de perseguir i obtenir la felicitat i la seguretat”.²⁷

La Constitució de Massachusetts de 1780 va precedida d'un preàmbul, model de precisió i laconisme. “El fi de la institució, manteniment i administració dels governs és assegurar l'existència del cos polític, protegir-lo i dotar els individus del poder de gaudir amb seguretat i tranquil·litat els seus drets naturals i

26 Constitució de Pennsilvània de 1776

27 Declaració de drets de Virgínia de 1776.

els beneficis de la vida. Si aquests grans objectes no siguin garantits, el poble té dret a alterar el govern i prendre les mesures necessàries per a la seva seguretat, prosperitat i felicitat.

“El cos polític –continua dient– es forma per l’associació voluntària dels individus. Per aquesta associació, tot el poble convé amb cada ciutadà, i cada ciutadà amb tot el poble, que tots i cadascun han de ser governats per determinades lleis encaminades al bé comú. Deure és el poble, per tant, cal formular una constitució de govern, establir un mètode equitatiu de fer les lleis, d’interpretar-les de manera imparcial i d’executar-les fidelment, de tal manera que cada persona hi trobi la seva pròpia seguretat en tot moment.”

Després d’aquest preàmbul hi ha la declaració de drets, l’article primer del qual consigna que: “Tots els homes neixen lliures i iguals, i tenen certs drets naturals, essencials i inalienables, entre els quals es troben el de gaudir i defensar les seves vides i llibertats; el d’adquirir, posseir i protegir la propietat, i el de buscar i obtenir la seguretat i felicitat”.

L’article segon declara que: “És un dret, al mateix temps que un deure de tots els homes en societat, adorar públicament i en les ocasions marcades l’ésser suprem, el gran creador i preservador de l’univers. Ningú, doncs, no serà molestat, obligat ni cohibit en la seva persona, llibertat o estat, per adorar Déu de la manera i en les ocasions més agradables als dictats de la consciència, ni a causa dels seus sentiments o actes religiosos, per tal que no pertorbi la pau pública ni obs-trueixi els altres en els seus cultes religiosos”.²⁸

El 1781 l’Estat de New Hampshire també va redactar la seva proclamació de drets. Els primers articles diuen el se-

28 Constitució de Massachusetts de 1780.

güent: “Primer. Tots els homes neixen igualment lliures i independents. Tot el govern de dret, per tant, s’origina en el poble; es funda en el seu consentiment, i s’estableix per al bé general.

Segon. Tots els homes tenen certs drets naturals, essencials i inherents, entre els quals es troben el gaudi i la defensa de la vida i de la llibertat; l’adquisició, possessió i gaudi de la propietat, i, en una paraula, la persecució i obtenció de la felicitat. Tercer. Quan els homes entren en l’estat de societat, es desprenen d’alguns dels seus drets naturals en pro d’aquesta societat, a l’objecte d’assegurar-se la protecció dels que es reserven. Sense aquest equivalent la renúncia és nul·la i no té cap valor”.²⁹

En proclamar aquestes declaracions, les colònies americanes, a partir de la seva independència, no feien més que seguir els precedents que havien establert durant la subjecció a la Gran Bretanya. Els habitants de les Plymouth i de Massachusetts, des de la infantesa dels seus establiments, havien declarat solemnement les seves llibertats i drets; l’acta de la primera Assemblea General de Connecticut conté declaracions anàlogues; diverses colònies van seguir els mateixos passos, de manera que en reunir-se el primer Congrés Continental, el 1774, van trobar natural condensar les aspiracions generals en la solemne i memorable declaració de drets que conté els principis fonamentals de la llibertat americana.³⁰

Mitjançant aquesta lleugera ressenya es comprendrà que les primeres declaracions de drets van tenir a Amèrica el mateix sentit i abast que les d’Anglaterra. Mitjançant aquestes declaracions, primer arrancaven concessions al poder reial, i

29 Constitució de New Hampshire, de 1784

30 *Journal of Congress*. 1r volum.

després es resistien a les invasions del Parlament. Tenen, doncs, una raó de ser, fins i tot pels que accepten en totes les seves parts els raonaments de Hamilton que hem exposat en un dels articles anteriors. Un cop aconseguida la independència, un cop els estats americans, que abans eren colònies, van obtenir l'autonomia, propietaris del poble i dels seus destins, es va guardar la tradició i van seguir les proclamacions dels drets en totes les constitucions particulars. Des de llavors, però, tenen un altre sentit i abast, diferent del que tenien durant la subjecció a la Gran Bretanya. Les declaracions de drets als estats americans són garantia de les minories contra les majories; són limitacions a l'autoritarisme democràtic en pro dels drets individuals i corporatius; són a més un mitjà solemne d'educar el poble en l'amor a la llibertat, recordant constantment que li deu la seva felicitat i benestar, i que ha d'afrontar tots els sacrificis per ella.

A més, aquestes proclamacions tenen un altre sentit i abast especials en l'organització federativa d'aquests estats. Aquests s'encarreguen en particular de la salvaguarda de les llibertats populars ja que tant la lletra com la interpretació de la Constitució federal limiten la majoria de les garanties que s'hi inclouen exclusivament a les matèries encarregades a les autoritats federals. Per tant, els estats particulars exerceixen les atribucions més simpàtiques de la sobirania. Els ciutadans veuen en les seves constitucions la protecció i defensa dels seus drets i les miren amb afecte, fet que és essencial en un poble, que igual que l'americà considera el federalisme com un sistema definitiu del govern.

ARTICLE VUITÈ

Les declaracions de drets en les constitucions particulars suïsses. Classificació dels cantons. Forma general de les declaracions. Supeditació a la Constitució federal. Iniciativa dels cantons en el progrés de la democràcia. Resum d'aquesta part del nostre estudi. Consideracions generals.

La Confederació Suïssa, com ja hem dit en un dels articles anteriors, va entrar a la vida política moderna amb la Constitució de 1848. Abans, però, des de l'any 1830, els cantons ja havien seguit el moviment iniciat a França i molts d'ells havien introduït en les seves constitucions i governs particulars canvis transcendents mitjançant revolucions més o menys violentes.

Totes les noves constitucions van entrar llavors en el camí de les declaracions de drets i, en aquest camí, han persistit fins a l'actualitat. No obstant això, aquestes declaracions mai han assolit als cantons suïssos la solemnitat i la importància amb què les han revestit els estats nord-americans.

Els cantons suïssos, per la seva organització interior, es poden classificar en tres grups, que són els següents: cantons de democràcia pura, en els quals el poder suprem resideix en tot el poble actiu reunit en *Landsgemeinde* (assemblea comunal);³¹ cantons de govern representatiu, en els quals l'autoritat legislativa és exercida per mitjà de representants escollits pel poble, i cantons de govern mixt, en els quals el

31 Subsisteix la democràcia pura i celebren *Landsgemeinden* els següents cantons o semi-cantons: Uri, Glarus, Unterwalden (l'alt i el baix) i Appenzell, (Rhodes interiors i exteriors).

poble, sense redactar directament la llei, pot intervenir o intervenir en la seva elaboració.³² D'aquests tres grups, el que més s'aparta de la democràcia pura és el que, en general, concedeix més importància a les declaracions de drets, així com els cantons de govern mixt els la concedeix molt més que els que conserven les *Landsgemeinden*, la qual cosa es perfectament lògica.

Però les declaracions cantonals de drets, més que garantir les llibertats individuals i corporatives, tendeixen a assegurar l'organització democràtica. En les constitucions cantonals, les declaracions es fan per regla general en forma afirmativa i moltes queden limitades pel fet que la llei podrà regular-les. Per exemple, es diu: "La impremta és lliure;" i a continuació s'afegeix: "però la llei en reprimeix els abusos". Es va consignar la inviolabilitat del domicili, però la llei pot determinar la manera de penetrar-hi. La llei gairebé mai deixa de treure el cap i, com que en un estat democràtic la llei és l'expressió de la voluntat de la majoria, en la generalitat dels cantons suïssos, les llibertats i drets individuals i corporatius depenen de les regles a les quals la majoria vulgui subjectar-los. Quan la llibertat s'harmonitza amb les formes democràtiques, les garanties atorgades als individus i a les minories estan sempre per sobre de la llei; quan l'organització democràtica preval, la llei està per sobre de tots i de cadascun d'ells.

Podríem recórrer les constitucions cantonals que actualment estan en vigor, i, si no en totes, en la majoria trobaríem confirmades les nostres afirmacions. En la col·lecció que tenim a la vista,³³ la Constitució més moderna és la del cantó de

32 El sistema mixt és el que està en vigor en la gran majoria dels cantons. Només mantenen el govern purament representatiu Friburg i el Ticino.

33 *Summlung der Bundes- und Kantonsverfassungen*. Edició oficial de 1880.

Glarus (aprovada en 1878 i modificada en els anys successius de 1879 i 1880) i la més antiga és la del Ticino (28 de juny de 1830): en totes dues es contenen les declaracions de drets i garanties en la forma que acabem d'indicar.

Les declaracions cantonals suïsses de drets, especialment les més modernes, tenen en general un altre caràcter, ja que se senten supeditades a la Constitució federal. Les garanties i drets que aquesta consigna tenen força obligatòria per als cantons que, pel mateix motiu, en donar-se la seva llei fonamental, no poden fer més que copiar els articles que contenen aquelles declaracions. El partit radical suís, influït pel concepte francès de democràcia absorbent i autoritari, tendeix amb una constància no interrompuda a augmentar el prestigi de les institucions federals a expenses del de les cantonals, que no mira amb desviació, sinó amb avorriment. La seva influència es veu clara en el punt que estem analitzant.

Si els individus i el poble són avesats a veure en la Constitució federal la salvaguarda dels seus drets i en les institucions centralitzades les fomentadores del progrés, no és difícil fer entendre que els cantons fan el paper de rèmores, que retarden l'arribada al punt cap al qual les nacions modernes s'encaminen. Amb aquests mitjans i d'altres de semblants, que veurem en el curs del nostre estudi, el radicalisme suís va aconseguint el seu objecte funest, i cada revisió constitucional és un pas més cap al centralisme autoritari.

No obstant això, tot el que ha avançat Suïssa en organització democràtica i en llibertat ho deu a la iniciativa cantonal, garantida pel federalisme: no deu res o molt poc als poders centrals. Per convèncer-se d'això és suficient de recordar que no van entrar en la vida política moderna fins al 1818, en tant que la majoria dels cantons ja havien fet l'evolució poc després de 1830. Cantonal és la democràcia pura; són canto-

nals les *Landsgemeinden*; cantonals són la iniciativa popular, el referèndum, és a dir, la revisió pel poble de les lleis votades mitjançant el cos de representants; el vet imposat pel mateix poble a les lleis que li plauen, i el dret de revocar els governs. Els poders centrals, és a dir, la Confederació, encara no han aconseguit seguir els cantons en aquest terreny, i la Constitució vigent actualment no ha pogut arribar més que al referèndum limitat. Per què, doncs, els que pretenen ser més partidaris radicalment de la democràcia han de mirar amb indiferència o avorriment les prerrogatives cantonals? La resposta no pot ser més que una: perquè els radicals suïssos no han après encara dels americans a mirar el federalisme com a sistema definitiu d'organització de l'Estat.

Com a resum del que hem anat exposant en aquesta part del nostre estudi, farem notar que en tot el que és relatiu a la declaració de drets i la consignació de garanties, la Unió Americana porta grans avantatges a la Confederació Suïssa. La primera, els proclamava solemnement en les constitucions particulars dels estats, però s'abstenia de donar-los tanta solemnitat en la Constitució federal, amb la qual cosa va llauar amb el mateix afecte les dues pedres angulars en què es fonamenta la solidesa de les seves institucions. En la Unió Americana, els estats tenen vida pròpia i real, com també la tenen les autoritats federals, i entre els uns i les altres s'estableixen límits infranquejables per a tots. La Confederació Suïssa, per mitjà de l'encàrrec de la garantia del que és més essencial als poders centralitzats, deixa els cantons en una situació desairada fins a cert punt, exposats al fet que el poble els retiri el seu afecte. El dia que això succeeixi, la Confederació perdrà tots els avantatges de què gaudeix actualment, ja que els deu al federalisme, i el federalisme no pot subsistir si no és a condició que tinguin una vida robusta les dues enti-

tats que es divideixen les atribucions de la sobirania, és a dir, l'Estat federal i els estats particulars o confederats. Combatre qualsevol d'aquests dos elements és combatre el conjunt, que es basa en tots dos igualment.

No ens oculta, i aquesta serà l'última paraula que direm sobre aquesta part del nostre estudi, que les condicions en què es van trobar els americans en organitzar la Unió eren molt diferents de les condicions en què es trobava Suïssa quan va modernitzar les seves institucions. Els descendents dels puritans eren mestres en llibertat i els seus legisladors podien confiar totalment en el seu amor ardent, mentre que els suïssos, treballats per les dissensions històriques que han agitat tota l'Europa central, necessitaven que una mà forta els impulsés a la nova via que van emprendre. Avui, però, les circumstàncies han canviat i el poble suís pot entrar en la via de la llibertat harmonitzada amb la democràcia amb la mateixa confiança que ha impulsat els americans. S'han de convèncer que el federalisme no és un *modus vivendi*, sinó el sistema més perfecte d'organització política que fins avui han practicat els homes, i llavors no tindran cap dubte en confiar la garantia de les seves llibertats i drets en primer terme a l'estat particular i, en segon terme, a les autoritats representants del conjunt.

Llavors, veuran que el progrés sòlid no s'imposa per decrets, sinó que es fomenta per institucions sàvies i, sense voler forçar la màquina, deixaran que els membres més endarrerits de la Confederació no hagin de fer salts mentre caminen per seguir els més avançats en el seu camí, i no els obligaran tampoc a aturar-se per esperar a aquells que no poden atraparlos. En això consisteix casualment la força impulsiva del federalisme que, respecte als drets i les llibertats, ha de proclamar per al conjunt només aquells que tothom sigui ca-

paç d'exercir, i deixar els estats particulars més vigorosos en situació d'ampliar-los en la mesura que la seva major il·lustració ho permeti, de manera que s'estableixi entre tots la competència saludable, font de tot progrés.

ARTICLE NOVÈ

Manera de revisar la Constitució en les dues confederacions. Tràmits de les esmenes a la Constitució americana. Regles per a la revisió de la Constitució suïssa. Necessitat d'harmonitzar les llibertats amb la voluntat de les majories. Conceptes diferents de les dues confederacions sobre l'estabilitat constitucional. Perills de la mobilitat de la Constitució suïssa.

Un cop examinada la part més eminentment dogmàtica, declamatòria i generalitzadora de les constitucions dels dos països que estudiem, en aquest article tractarem sobre aquelles prescripcions que tendeixen més positivament a donar solidesa a l'organisme que estableixen. Ens referim als articles que regulen la manera de revisar les constitucions per poder canviar-les, esmenar-les o fer-hi addicions.

Si, tal com hem dit en articles anteriors, els americans consideren el federalisme com a sistema definitiu d'organització de l'Estat, i els suïssos en general, i els que formen el partit anomenat radical en particular, ho accepten fins a cert punt, només com a transacció o transició; si els primers tendeixen, abans que res i sobretot, a garantir les seves llibertats individuals i corporatives, i els segons tenen el seu ideal especialment en el perfeccionament del govern democràtic, no és estrany que la Constitució americana presenti moltes més dificultats i traves davant la revisió que les constitucions suïsses.

Perquè una esmena arribi a tenir força i valor a la Constitució federal americana ha de passar per dos tràmits essencials, que són els següents: proposició i ratificació. La proposició l'ha de fer el Congrés o una Convenció nomenada pel Congrés. La fa el Congrés quan dues terceres parts de les se-

ves dues Cambres la creuen necessària. La fa una Convenció nomenada pel Congrés quan demanen l'esmena les dues terceres parts de les legislatures dels estats. Un cop feta la proposició, l'esmena ha de ser ratificada per les tres quartes parts dels estats, i aquesta ratificació l'acordaran o bé les seves legislatures particulars, o bé les convencions designades especialment per a aquest objectiu en cadascun dels estats, segons el que determini el Congrés. Només si es compleixen aquests requisits, la Constitució pot ser esmenada. Tanmateix, tot i que es compleixin, encara queda un punt per poder arribar al canvi. "Cap Estat, sense el seu consentiment, pot ser privat de tenir al Senat els mateixos sufragis que els altres Estats."³⁴

Des de 1848, en les constitucions federals suïsses la revisió és qüestió de simple majoria. L'Assemblea federal, per majoria en les dues seccions o consells, en pot decretar la revisió. Si els dos consells (el nacional i el dels estats) estan en discordança perquè un en decreta la revisió i l'altre no hi pot accedir, la qüestió queda subjecta a un plebiscit i els electors arriben a un acord per majoria. El mateix es fa quan cinquanta mil ciutadans actius en demanen la revisió. Una vegada acordada, es renoven els dos consells de l'Assemblea i es prepara la revisió, que entra en vigor un cop hagi estat acceptada en votació popular per la majoria dels electors que en formaran part i per la majoria dels cantons.³⁵

Aquestes són les regles que, pel que fa al punt que ens ocupa, va adoptar la Constitució de 1848 i que s'han mantingut literalment en la de 1874. A aquesta última, però, s'hi va afegir alguna prescripció que té transcendència, per més que a primera vista sembli inofensiva.

34 Constitució dels Estats Units. Article 5.

35 Constitució federal de 1848. Articles del 111 al 114 inclusivus. Constitució revisada de 1874. Articles del 118 al 121 també inclusivus.

Segons la Constitució de 1848, els cantons tenien llibertat per decidir de quina manera s'havia de manifestar la majoria i podien encomanar el vot cantonal tant al poble del cantó com a la seva legislatura. Quan la Constitució de 1874 va afegir a l'article de què ens ocupem la prescripció que "el resultat de la votació popular a cada cantó és considerat com el vot de l'Estat",³⁶ va arrabassar aquesta llibertat als cantons i va donar un pas més cap a l'autoritarisme democràtic.

Abans de la Constitució de 1848, la revisió de la Llei fonamental de la Confederació Suïssa era molt difícil. En tant que la Unió dels diversos cantons no arribava a constituir un estat federatiu, qualsevol modificació en el contracte d'aliança requeria el consentiment de tots els confederats. Per això, ni en les antigues aliances ni en el Pacte de 1851, no hi havia cap determinació sobre la revisió. La conversió de la Confederació en un estat federatiu mitjançant la Constitució de 1848 es va dur a terme per la Dieta, és a dir, per la representació de tots els cantons, i va estar subjecta a l'aprovació directa del poble.³⁷ Alguns es van pronunciar per la negativa, però no va ser suficient perquè la Dieta declarés la nova Constitució acceptada i obligatòria per a tothom. Aquesta decisió de la Dieta potser no era estrictament ajustada al dret federal, però la va prendre en virtut, fins a cert punt, del dret revolucionari, nascut de la victòria de la majoria dels cantons sobre la lliga separada (o *Sonderbund*) d'alguns d'ells.

Amb el que s'ha dit, queda clar que els americans i els suïssos moderns parteixen de conceptes totalment diferents res-

36 Constitució revisada de 1874. Article 121, paràgraf tercer.

37 La Constitució de 1848 va ser acceptada per 15 cantons i un mig-cantó que representa una població de 1.897.887 habitants. Aquestes xifres consten en els *Decrets de la Dieta Federal* de 1818.

pecte de l'estabilitat de la Constitució. Els americans en dificulten extraordinàriament qualsevol canvi i han aconseguit que, des que va entrar en vigor, juntament amb les addicions que es van aprovar a partir de la seva confecció, és a dir, durant poc menys d'un segle, només hagin arribat a prosperar les esmenes que van fer necessàries la nova situació que es va crear després de la guerra abolicionista. Els suïssos van facilitar els canvis constitucionals; des de 1848, es pot dir que no han deixat d'ocupar-se o de preparar revisions en cap moment. Actualment, n'estan duent a terme una que, com totes, tendeix a concentrar nous poders en les autoritats federals.

Quin sistema és preferible? Per contestar a aquesta pregunta hem de saber el que es proposa un poble quan elabora la Constitució. Si, com l'americà, té com a objectiu primordial garantir les llibertats individuals i corporatives, el sistema de dificultar les revisions es cent vegades preferible. La Unió Americana deu en gran part a aquest sistema la solidesa que tots admirem en les seves institucions. Si, com el poble suís contemporani, es dóna una importància capital a l'organització democràtica del govern, no hi ha cap altre recurs que afrontar els perills i inconvenients de les revisions freqüents.

En realitat, aquests perills i inconvenients són temibles i de resultats transcendentalment funestos. Quan la sort de les institucions d'un país es confia a la voluntat d'una majoria, i aquesta majoria no encerta a posar-se límits a les seves velleïtats i capritxos, no es pot esperar cap altra cosa que ésser joguina dels ambiciosos que tracten d'explotar-la. Els ambiciosos sempre estan a l'aguait i, de seguida que veuen l'opinió pública apassionada, potser per una causa passatgera, adulen i fomenten el seu apassionament, i la porten a fer passos dels quals després se'n penedeix i que molts cops no pot desfer. Les democràcies han de tenir sempre present que el seu enemic

més terrible és la seva pròpia impressionabilitat i han d'aprofitar els moments serens en què estableixen la seva organització fonamental per imposar-se a si mateixes certes regles que siguin un obstacle per als extraviaments de l'endemà.

No hi ha res més saludable per a les democràcies que les limitacions que harmonitzen la voluntat de les majories amb les llibertats individuals i corporatives, i amb les prerrogatives de les minories. Si bé aquesta limitació és saludable en totes les organitzacions democràtiques, és totalment indispensable quan es tracta d'aplicar-ne els principis al govern federal d'una confederació o d'un estat federatiu. Com que aquests governs només exerceixen atribucions taxativament enumerades, la millor garantia per al poble és que la seva enumeració es faci amb claredat i precisió, i que el lligam entre l'organisme federal i el dels estats particulars sigui tan fort que faci impossible qualsevol transgressió als uns i als altres. A més, les matèries encomanades al conjunt en una federació ben organitzada són de tal naturalesa que el seu govern general acomplirà millor la seva missió com més sòlida i estable sigui la llei fonamental a la qual s'han de subjectar. Els estats federats abdiquen d'una part de la seva sobirania a condició de tenir millor garantida l'altra part que es reserven, i aquesta condició ha de ser respectada per tothom, fins i tot per una majoria. En efecte, la voluntat de la majoria no és suficient per arrabassar als estats particulars una atribució de la qual no s'han després en el moment de formar l'Estat federatiu. La Constitució federal participa de la naturalesa del contracte, i no es poden destruir les seves prescripcions si no és en la forma i amb els requisits estipulats, o bé per conveni entre tots els estats interessats.

ARTICLE DESÈ

La Constitució suïssa no té més garanties d'estabilitat que una llei qualsevol. Aquesta falta d'estabilitat condueix a l'unitarisme. Avantatges del sistema americà. Limitacions que s'ha d'imposar el sufragi universal. L'exemple de França.

L'afany de formes democràtiques que han mostrat els radicals suïssos en el període contemporani els ha portat fins a l'extrem que la Constitució federal no presenta més garanties de solidesa i estabilitat que qualsevol altra llei. Una simple majoria és suficient tant per derogar una disposició d'importància secundària, com per tirar per terra els fonaments de la Confederació. Fins i tot es pot dir que en rigor hi ha més mitjans per canviar la llei fonamental que per modificar les lleis restants. En les qüestions de revisió constitucional, en efecte, els ciutadans tenen el dret d'iniciativa, i sempre que cinquanta mil ciutadans actius considerin que ha arribat el moment de revisar la Constitució, la petició queda subjecta a votació popular; un dret d'iniciativa encara no reconegut en relació amb les lleis federals ordinàries. A més, es pot arribar a la revisió sense l'acord dels dos consells de l'Assemblea federal, ja que només cal que un d'ells la cregui útil, malgrat que l'altre s'hi oposi, perquè es procedeix també a la consulta popular, un fet que tampoc es produeix quan es tracta de lleis comunes, que no poden adquirir força obligatòria si no és amb el consentiment dels dos consells legislatius. La votació popular no és una garantia de més estabilitat de la Constitució en relació amb les altres lleis ja que per a aquestes lleis i per als decrets d'interès general, existeix el referèndum facultatiu. Segons

la Constitució federal,³⁸ n'hi ha prou que trenta mil ciutadans actius o vuit cantons demanin la votació popular perquè la llei o el decret hi quedin subjectes. A aquest efecte, totes les lleis i els decrets de caràcter general entren en vigor noranta dies després de la seva promulgació o publicació i durant aquest període els ciutadans o els cantons³⁹ poden adreçar les seves demandes de referèndum.

Aquesta concepció de la llei fonamental del país, que la porta a no gaudir de garanties d'estabilitat més importants que les lleis i decrets de caràcter general ordinaris, podrà tenir totes les aparences que es vulgui de concepció perfectament democràtica, però no és conforme amb les regles positives que neixen de la mateixa naturalesa dels governs. Als suïssos, cada nova revisió els ha portat fins ara a una disminució progressiva de les prerrogatives cantonals, amb un greu detriment de la llibertat individual i corporativa, i els amenaça fins amb destruir l'organisme federatiu, que es podria convertir en unitari.

La llei fonamental és una llei com qualsevol altra i, per tant, es canvia i es transforma. El poble, en general, detesta la centralització i adora la llibertat i, com que els que el dirigeixen no ho ignoren, no proposen revisions constitucionals en períodes de calma reflexiva. Esperen que qualsevol fet produïxi impressió a la massa i llavors provoquen la votació popular que, per un interès momentani o transitori, imposa limitacions permanents i efectives. Després de restablir la calma, entra la reflexió: però el pas ja s'ha fet i és molt difícil tornar enrere. Els directors estan en terreny sòlid i, si bé el menor

38 Constitució federal de 1874. Article 89.

39 Llei federal, de 18 de setembre de 1874, *concernant les rotations populaires, sur les lois et arrêtés fédéraux. Recueil des lois fédérales, tome 1r.*

abús cantonal els ha servit com a pretext per augmentar la força de les autoritats federals, les grans faltes no inciten a restituir atribucions als cantons. L'opinió pública protesta sovint contra la tendència radical absorbent; cada any no només una, sinó diverses lleis aprovades per l'Assemblea són enderrocades per votacions populars *ad referendum*, però el camí recorregut en les revisions constitucionals no es desfà.

Les votacions populars són complicades i fatigants. D'aquesta mateixa fatiga s'aprofiten els que tenen el seu ideal en la uniformitat anivelladora de la democràcia a la francesa.

En realitat, el sistema americà, en el punt que ens ocupa, és molt més liberal i, per tant, més democràtic, en el sentit actual d'aquesta paraula. La base de tota l'organització de la Unió de Nord-Amèrica és el sufragi universal, el mateix que passava a Suïssa: la diferència rau només en el fet que allà el sufragi universal s'ha autoimposat limitacions saludables i aquí no se n'ha imposat cap.

Allà, doncs, està garantida la llibertat i assegurada l'organització federativa, l'única que pot fer-la practicable. Aquí, sota aparences de gran puresa democràtica, ni la llibertat té una posició sòlida, ni el federalisme es pot considerar una organització definitiva. En totes les revisions constitucionals es modifiquen les relacions entre el poder federal i els cantonals; això és el mateix que dir que s'alteren les bases de l'organisme de l'Estat.

El sufragi universal és, sense cap dubte, no només la millor, sinó l'única salvaguarda de les llibertats. Aquestes llibertats s'han de basar en la democràcia, sota la pena de no aconseguir la plenitud del seu desenvolupament i, no obstant això, cal no oblidar que el sufragi universal té un enemic terrible en les seves pròpies vel·leïtats i en la impressionabilitat de les masses. El sufragi universal és una cosa semblant a aquells

gossos de presa que són la millor i fins i tot l'única salvaguarda dels ramats que se'ls confien. El llop no s'hi acostarà mai; però el ramat s'haurà de guardar prou del mal humor i de les vel·leïtats dels seus propis guardadors. Per evitar aquests perills, el pastor acaricia el fidel guardià en la seva justa mesura i al mateix temps el vigila de prop, per tal que no es pugui girar mai contra els interessos del seu propi amo. El legislador ha de fer el mateix amb el sufragi universal. L'ha d'acariar perquè guardi les llibertats del poble però l'ha de vigilar de prop perquè no es giri en contra d'ell ni dels interessos del propietari. Si el vigila de prop i el deixa anar només en els moments greus, serà el millor i l'únic guardià del ramat. Si el deixa completament lliure, no trigarà a mostrar les ungles i les dents als que vivien confiats sota la seva empara.

S'ha de recordar el que ha provocat el sufragi universal a França, on, per regla general, se l'ha deixat lliure. Tots els cops d'estat dels Bonaparte han estat legitimats en votacions gairebé unànimes. La república actual, amb la falta d'organització, no ha tingut la precaució de vigilar-lo de prop i, si està condemnada a desaparèixer, morirà a mans de la vel·leïtat del sufragi. Les últimes eleccions n'han estat un avís força eloqüent. Si la república se'n sap aprofitar, i si aprèn dels americans i s'organitza de manera sòlida, sobre la base de les limitacions que harmonitzen la voluntat de les majories amb les llibertats individuals i corporatives, i amb les prerrogatives de les minories, l'avís haurà estat saludable. Si no ho aprofita, la història del sufragi universal francès escriurà una nova pàgina, tan trista com moltes de les que ha emplenat des de la revolució del segle passat.

Per tots aquests motius, creiem que els legisladors americans van estar molt per sobre dels suïssos quan van establir els articles relatius a la seva revisió en les respectives constitucions federals.

Tanmateix, encara que la Constitució general d'un estat federatiu hagi de tenir l'estabilitat i solidesa que la Unió Americana va proporcionar a la seva Constitució, en les constitucions particulars dels estats o cantons federats es pot donar total llibertat a la mobilitat i també a la vel·leïtat popular. És per això que aplaudim sense reserva que tant els americans com els suïssos s'hagin basat en aquest concepte a l'hora de redactar les de tots els membres de les dues confederacions. En aquest terreny, el sufragi universal pot ser tan lliure com es vulgui sense arribar a posar en perill greu les llibertats o les institucions del país.

ARTICLE ONZÈ

Tràmits necessaris per a les revisions constitucionals. Els estats americans els estableixen amb més llibertat que els cantons suïssos. Iniciativa del poble en les revisions. Consulta al cos electoral. Aprovació de les revisions pel poble. Canvi freqüent de constitució en els estats particulars federats.

Dintre de l'organització federativa, tant com l'estabilitat i la solidesa de les institucions que constitueixen l'Estat federal, convé la facilitat de moviments als estats o cantons federats. Així ho han entès, tal com hem dit en l'article anterior, tots els membres de les confederacions suïssa i nord-americana.

Per a la revisió constitucional, són necessaris com a mínim tres tràmits. Hi ha d'haver algú que la proposi, algú que la porti a terme i algú que l'aprovi. En la realització d'aquests tres tràmits trobarem algunes diferències entre bona part dels estats americans i dels cantons suïssos.

A Suïssa, els cantons gaudeixen de menys llibertat respecte del punt que analitzem. La Constitució federal els lliga en tot allò que es refereix a la proposició i l'aprovació de canvis i esmenes constitucionals. Els cantons estan obligats a demanar la garantia de les seves constitucions a la Confederació i, per atorgar-la, entre altres requisits, aquesta exigeix "que hagin estat acceptades pel poble i que puguin ser revisades quan ho demani la majoria absoluta dels ciutadans".⁴⁰

De manera que no es pot deixar de reconèixer el dret de la majoria dels ciutadans actius a proposar revisions i esmenes

40 Constitució federal suïssa de 1874. Article 6.

en tots els cantons suïssos. A aquests ciutadans, doncs, els correspon la iniciativa per dret federal. Per aquest mateix dret no es pot prendre al poble, és a dir, a la majoria dels ciutadans, la facultat d'aprovar les revisions; per la qual cosa és evident que tant la proposició, com l'aprovació dels canvis i les esmenes constitucionals són qüestions de simple majoria.

S'han d'observar, però, els diferents efectes que la limitació federal suïssa produeix en cadascun dels dos tràmits de les revisions que regula.

L'aprovació per part del poble exclou qualsevol altra manera de donar força a la revisió. Cap altra entitat o col·lectivitat no pot suplir la majoria. En canvi, la proposició o iniciativa del poble no exclou altres iniciatives. Al costat del dret de la majoria poden existir altres drets en pro de diferents entitats o col·lectivitats. Això és el que passa a la majoria dels cantons. Per regla general, poden iniciar la revisió els cossos legislatius i un nombre determinat de ciutadans actius molt inferior al de la majoria.

En l'article setè hem classificat els cantons suïssos en tres grups: cantons de democràcia pura, cantons de govern representatiu i cantons de govern mixt. La iniciativa en les revisions varia segons sigui el grup a què pertanyi el cantó en qüestió. Als cantons de democràcia pura, les proposicions sobre revisió constitucional es fan a la *Landsgemeinde* en la forma i amb els requisits que la seva Constitució prescriu. Als cantons dels altres dos grups, la proposició es fa mitjançant una petició al Consell Legislatiu. Si la petició reuneix els requisits legals, el Consell n'ha de procedir a la revisió en la forma constitucional.

Després que la proposició de revisió hagi prosperat, s'ha de dur a terme o, millor dit, s'ha de preparar per presentar-la al poble per a la resolució definitiva.

Els estats nord-americans gaudeixen de més llibertat que els cantons suïssos. Allà, la Confederació es limita a garantir en cada estat la forma de govern republicana,⁴¹ si bé el Tribunal Suprem federal ha declarat en diverses sentències que “correspon al Congrés de la Unió de decidir si un govern és o no republicà”,⁴² i el Congrés, per norma general, només considera republicà el que es basi en els principis democràtics, pel que fa a la igualtat del dret de sufragi, criteri que es va adoptar en tractar-se de la reorganització dels estats que havien sostingut la guerra en defensa de l’esclavitud. Això no obsta, però, perquè cada estat en particular pugui determinar com consideri més convenient el mode i la forma per als diferents tràmits de les revisions constitucionals.

La regla general és que la iniciativa ha de sortir dels cossos legislatius de l'Estat. En alguns d'aquests cossos, entre els quals n'hi ha molts dels més importants, com ara Nova York, Pennsilvània, Virgínia, etc.,⁴³ és suficient la simple majoria del Senat i de la Cambra de Representants. En d'altres no és així i, per poder proposar esmenes, les dues terceres parts o les tres quartes parts de les dues cambres han d'estar-hi d'acord. En diverses constitucions moderníssimes s'ha adoptat aquest sistema restrictiu.

Algunes constitucions americanes, com les de Nova York, Virgínia, etc., no limiten la iniciativa a la legislatura per les revisions constitucionals, sinó que preveuen que en determinats períodes fixos se sotmeti a votació del poble “si la Constitució ha de ser reformada o no, nomenant a l'efecte una

41 Constitució dels Estats Units. Article 4. Secció quarta.

42 Entre moltes sentències, són explícites les dictades en els judicis de Luther contra Borden, Texas contra White, els Estats Units contra Rhodes, etc.

43 Constitució de New York de 1846. Article 8. Constitució de Pennsilvània de 1873. Article 18. Secció primera. Constitució de Virgínia de 1870. Article 12.

Convenció. “A Virgínia, per exemple, la pregunta s’ha de fer cada vint anys i sempre que ho determini la legislatura, i en els mateixos terminis i en els mateixos períodes s’ha de consultar el poble a Nova York.⁴⁴ A Maryland i a Iowa, es fa la consulta cada deu anys; a New Hampshire, cada set, i a Delaware, per fer-la s’aprofiten les eleccions generals de cada any. Si el poble respon afirmativament, la legislatura convoca una convenció, que prepara la nova Constitució, sotmesa després a la sanció del poble.

A Suïssa també es conserva una cosa semblant al cantó de Ginebra i al semicantó de Basilea-Camp. En el primer, cada quinze anys s’ha de presentar la qüestió de la revisió total de la Constitució al gran Consell Legislatiu i, si el Consell ho acorda, es crida una constituent perquè la prepari.⁴⁵ En el segon s’ha d’adreçar la pregunta al poble cada dotze anys.⁴⁶ En cas que la resposta sigui afirmativa, també es crida una assemblea constituent que prepari la revisió total.

Tant a Suïssa com a Amèrica, les esmenes parcials o les addicions acostumen a preparar-les els cossos legislatius ordinaris: les revisions totals solen ser treballades per una convenció o constituent convocada expressament. A Amèrica especialment, la regla és tan general que no existeix cap Constitució d’Estat particular que no hagi estat preparada per una convenció.

Un cop preparada la revisió total o parcial, queda subjecta a votació popular i, per regla general, el treball es divideix en diverses parts sobre cadascuna de les quals els votants donen separatament i per majoria la seva decisió. A Suïssa el tràmit

44 Constitucions de Virgínia i de New Cork. Articles citats anteriorment.

45 Constitució de Ginebra 1817. Article 153.

46 Constitució de Basilea-Camp de 1803. Article 87.

és, tal com hem dit, obligatori per als cantons, ja que així ho imposa la Constitució federal. A Amèrica és voluntari per als estats, tot i que no hi ha cap estat que deixi d'utilitzar-lo.

Pel que s'ha dit, es comprendrà que les constitucions particulars dels estats varien sovint tant a Suïssa com a Nord-Amèrica. A Suïssa, com indiquem en un altre article, la Constitució cantonal més antiga és la del Ticino, que data de l'any 1830. No obstant això, ha tingut reformes parcials, però d'importància, els anys 1855, 1861, 1875, 1876, 1878, i també en anys posteriors. Només en la dècada de 1870 a 1880, es van fer lleis fonamentals noves en onze cantons. A Amèrica, l'Estat de Louisiana, per exemple, va elaborar la seva primera Constitució el 1812 i la va revisar totalment els anys 1845, 1832, 1864 i 1868. El de Pennsilvània té les constitucions de 1776, 1830, 1850, 1864 i 1870. De tots els estats primitius, només Massachusetts, New Hampshire i Vermont conserven encara, amb més o menys esmenes, les constitucions per les quals es regulaven quan van entrar a la Unió. Nova York tampoc ha variat gaire, ja que des de la seva primera Constitució el 1777, només s'ha renovat totalment el 1821 i el 1846. Per tant, s'ha d'observar que encara hi ha molta més estabilitat a Nord-Amèrica que a Suïssa en l'organització particular dels estats.

ARTICLE DOTZÈ

El Consell de Censors a l'Estat de Vermont. El caràcter dominant a les constitucions americana i suïssa. Es basen en el sistema representatiu, però eviten el parlamentarisme. Aquest no és possible en cap govern republicà ben organitzat. Demostració d'aquesta asserció i aclariment de les confusions que s'han fet néixer a Espanya entre el sistema representatiu i les anomenades pràctiques parlamentàries.

Abans d'entrar en la matèria que hem de desenvolupar en aquest article, direm quatre paraules sobre una institució que va existir fins fa pocs anys en l'Estat americà de Vermont i que tenia relació amb les revisions constitucionals. Per la Constitució de 1793, encara vigent en aquest Estat, es va crear un Consell de Censors format per tretze membres, escollits cada set anys per votació popular. El Consell de Censors s'havia de reunir, i, durant el primer any d'haver estat elegit, havia d'indagar si la Constitució s'havia mantingut inviolada durant els set anys anteriors i si els pilars legislatiu i executiu del govern havien fet els seus deures, com a guardians del poble, o s'havien extralimitat. També havia d'examinar la gestió econòmica durant el període mencionat anteriorment, de manera que pogués censurar i acusar aquells que haguessin comès extralimitacions o faltes i recomanar a la legislatura la revocació de les lleis que els semblessin contràries als principis de la Constitució. El Consell dels Censors gaudia, a més, del poder de convocar una convenció quan creia absolutament necessari esmenar, aclarir o addicionar algun article constitucional. Per aquesta convocatòria, però, era necessari que l'acord fos aprovat per les dues terceres parts dels cen-

sors escollits. La convenció es reunia dins del període dels dos anys des de la presa de possessió del Consell, i aquest havia d'expressar les esmenes o addicions que proposava en la convocatòria perquè el poble pogués donar les seves instruccions als seus delegats en la convenció.⁴⁷

La institució del Consell de Censors va desaparèixer el 1870, per mitjà d'una esmena constitucional, que va traspasar al Senat de l'Estat la facultat de proposar revisions i, a la Cambra de Representants, la d'acusar les autoritats i funcionaris que s'haguessin extralimitat.⁴⁸ Els resultats de la institució han estat donar a la Constitució de l'Estat tanta estabilitat que subsisteix des de fa aproximadament un segle sense haver patit cap revisió total, ja que s'ha anat adaptant a les noves necessitats que s'anaven presentant per mitjà de les esmenes i addicions parcials.

Després d'haver examinat en conjunt les constitucions federals nord-americana i suïssa, s'hi observa que el seu caràcter dominant consisteix en la cura exquisida que van posar en fugir del parlamentarisme. Cap de les pràctiques anomenades parlamentàries, que la major part de les constitucions del continent europeu han pretès infructuosament importar de la Gran Bretanya, pot prosperar dins de l'organització dels poders federals americà i suís.

Aquest punt és capital, especialment en el nostre país, en què el sistema representatiu es vol presentar en confusió amb el parlamentari, fins a tal punt que els polítics unitaris i molts que, sense ser-ho, no s'han pres la molèstia d'estudiar l'organització federativa, ni tan sols la veritablement democràtico-

47 Constitució de Vermont de 1793. Secció 43.

48 Esmenes de la Constitució de 1793, acceptades el 1870. Article 25.

republicana, llancen el seu anatema sobre aquell que s'atreveixi a combatre les pràctiques del parlamentarisme, que per a ells són la cinquena essència de l'avenç i del progrés en la governança de l'Estat. És necessari, doncs, que tractem el punt amb la detenció que mereix i restablím els veritables principis i fonaments del sistema representatiu.

Aquest consisteix en la intervenció del poble en el govern en les seves diferents branques, no directament, com en les democràcies pures, sinó indirectament, per mitjà de delegats o representants. El sistema representatiu pot ser restringit o democràtic, segons si el sufragi o dret d'elecció té una base més o menys àmplia. Si s'estableix el cens o la capacitat com a condició precisa per a l'emissió del vot, el sistema no deixa de ser representatiu, però és restringit. Si no existeixen privilegis per fortuna o per capacitat presumpta, sinó que l'única qualificació de l'elector depèn de l'edat, del sexe i de la salut de les facultats intel·lectuals i morals, el sistema representatiu és democràtic.

Però el sistema representatiu, restringit o democràtic, no té res a veure amb les anomenades pràctiques parlamentàries, és a dir, amb aquest conjunt de regles convencionals que constitueixen el parlamentarisme. I no només no hi té res a veure, sinó que el seu ús desvirtua per complet i altera la pura del règim representatiu. Les pràctiques parlamentàries, per exemple, requereixen que la branca executiva del govern, és a dir, el ministeri, surti de la majoria del cos o cossos legislatius, cosa que a la pràctica es tradueix en l'abús que la majoria de cos o cossos legislatius esmentats siguin fets a mida del ministeri. El sistema representatiu és fill de l'opinió pública i busca la seva expressió d'una manera directa. Les pràctiques parlamentàries intenten trobar aquesta expressió mitjançant vies indirectes, però no aconsegueixen cap altra cosa que falsejar la representació.

A més, el parlamentarisme, és a dir, les pràctiques anomenades parlamentàries, només poden viure dintre d'una monarquia o d'una república organitzada segons les regles monàrquiques. La frase "El rei regna, però no governa", síntesis del parlamentarisme, pot aplicar-se en rigor a una entitat irresponsable, com un monarca, però no al president o consell executiu d'una república, que "no regnen, però sí que governen", dintre de les atribucions que la Constitució els confereix, i són positivament responsables en el seu exercici. En un govern ben organitzat segons el sistema representatiu, les diferents branques que el componen, o sigui, els poders públics, estan perfectament separats i cadascun és independent dels altres en l'acompliment de les funcions i en l'exercici de les atribucions que tenen encomanades. Dins del sistema genuïnament representatiu, no es conceben ni les qüestions de gabinet ni les derrotes parlamentàries que abaten un ministeri i canvien una situació, ni aquella omnipotència ministerial, ni cap d'aquelles ficcions extravagants que pertorben i sovint posen en crisi les nacions que pretenen regir-se pel parlamentarisme. En el sistema representatiu, l'únic que convé a una organització republicana, liberal o democràtica, és que cadascú accepti les conseqüències dels seus actes, i mentre les cambres elaboren la llei, les entitats executives governen d'acord amb aquesta llei i els tribunals l'apliquen, de manera que tots es mouen dintre de l'òrbita que la Constitució els traça. Els enfrontaments que potser es produeixen entre les diverses peces de la màquina governamental mai no poden arribar a descompondre-la fins al punt de parar-ne el funcionament i, si la màquina funciona, s'arriba al període marcat, fins que una nova manifestació de la voluntat popular corregeix les causes de l'enfrontament i posa en consonància les peces discordants.

Tant els nord-americans com els suïssos van tenir la sort de comprendre perfectament les diferències existents entre el sistema representatiu i el parlamentari i, si bé van adoptar amb entusiasme el primer en fundar les institucions federals per les quals es regeixen, també van rebutjar per complet tot allò que constitueix el segon i, per tal d'evitar-ne la ingerència, van prendre les mesures que examinarem en el proper article.

ARTICLE TRETZÈ

Impossibilitat de les pràctiques parlamentàries a la Unió americana. Durada fixa i invariable dels poders dels funcionaris federals. Independència de les diferents branques del govern. Incompatibilitat dels empleats per a llocs legislatius. Rigor amb què es practica. Mitjà de comunicació del president amb el Congrés. Responsabilitat de tots els empleats de la Unió.

Del conjunt d'institucions creades per la Constitució federal de l'Amèrica del Nord, neixen tantes dificultats per la implantació de les anomenades pràctiques parlamentàries que qui ho estudia aviat es convenç que els legisladors d'aquella Confederació van tenir el propòsit de fer-les impossibles.

En primer lloc, van marcar períodes fixos i invariables per a la durada dels cossos legislatius. La Cambra de Representants es renova cada dos anys en la seva totalitat, i durant el període en què s'escull no hi ha possibilitat constitucional de dissoldre-la ni de suspendre'n les funcions. El Senat es va renovant per terceres parts, de dos en dos anys, de manera que tot i que cada sis s'hagin canviat tots els membres que el formen, de fet, és una Cambra permanent. Aquesta sola circumstància seria suficient per evitar que en el govern de la Unió s'hi pogués introduir el parlamentarisme. Un poder executiu sense atribucions per dissoldre les Cambres quan estigui en desacord amb elles, ni per cridar el país a escollir-ne unes altres de noves en períodes anormals, no es pot governar segons les regles adoptades en les monarquies parlamentàries.

El poder executiu no pot dissoldre ni suspendre les funcions dels cossos que componen el legislatiu, ni té cap mitjà constitucional per canviar ni modificar el poder executiu.

Aquest poder està confiat al president dels Estats Units, i el seu ofici dura precisament quatre anys. No importa gens que durant la seva administració dissenteixi de les cambres com tampoc importa que aquestes no estiguin d'acord amb el president. Tots dos tenen marcat en la Constitució el període durant el qual han de desenvolupar les seves funcions, i tots dos desenvolupen les que respectivament tenen confiades, per molt que hi estiguin en desacord. Als Estats Units no hi ha més autoritat inapel·lable que la del conjunt dels ciutadans actius, i aquests ciutadans són els que resolen, en definitiva, dins del termini i en la forma establerts en la Constitució, totes les diferències que es presenten.

I no es cregui que no s'han presentat dificultats. Moltes vegades ha passat que el president era d'un dels dos grans partits que condensen la política americana i les cambres, de l'altre. Molt sovint, també, el Senat ha estat demòcrata o republicà i la Cambra de Representants tot el contrari. No per això ha deixat de funcionar el mecanisme governamental. Quan ha arribat el període d'escollir nou president o nou Congrés, els electors, si han sabut combinar les seves voluntats, s'han declarat a favor d'una o altra política, tallant d'aquesta manera les diferències produïdes. Si no han sabut o pogut posar-se d'acord, —cosa que sempre és difícil, ja que la força de la Constitució radica precisament en el fet que, si l'elecció de la Cambra de Representants la fa directament el poble, la del Senat és tan indirecta que els seus membres són nomenats per les legislatures dels diferents Estats, i l'elecció del president neix d'un cos de compromissaris electors que designa el poble cada vegada que s'ha de renovar el càrrec més alt de la Unió—, el conjunt del govern continua funcionant, malgrat el desacord entre les seves branques principals. Els americans van establir les institucions federals en unes bases tan sòlides que no hi ha

hagut cap desavinença entre les diferents autoritats que les representen que hagi contravingut la seva estabilitat ni que hagi alterat la regularitat del seu funcionament. Des de la primera elecció de Washington, cada quatre anys s'ha designat la presidència; cada dos, el poble ha nomenat la Cambra de Representants, i cada sis, el Senat ha quedat totalment renovat, mitjançant les tres renovacions bianuals per terceres parts. Amb un senzillíssim càlcul aritmètic es pot esbrinar el número que correspon al president actual i a cadascuna de les dues Cambres del Congrés que es reuneixen avui. És suficient de dividir el nombre d'anys transcorreguts pel de la durada que la Constitució dicta a cadascun d'ells.

Els legisladors de la Unió van voler fer encara més per impossibilitar les anomenades pràctiques parlamentàries, tot eliminant-les directament. La Constitució, que tant per al càrrec de senador com per al de representant, considera que es poden escollir tots els ciutadans que tinguin l'edat i els anys de residència fixats, sense exigir-los cap altre requisit qualificatiu, fa una excepció terminant: “Cap senador ni representant –diu–, durant el temps pel qual ha estat escollit, pot ser nomenat per un treball civil (*civil office*) sota l'autoritat dels Estats Units, que hagi estat creat o els emoluments del qual hagin augmentat durant el temps esmentat; i cap persona que desenvolupi un treball dependent dels Estats Units pot ser membre de cap de les cambres mentre el continuï exercint.”

Aquesta prescripció comprèn tant el president, que és el primer empleat de la Unió, com l'últim d'aquells que perceben un sou de l'erari federal. Els ministres, consegüentment, és a dir, els secretaris que constitueixen el que s'anomena el Gabinet del president, com a empleats federals que són, no poden formar part del Congrés com a representants, ni com a senadors. En diverses èpoques s'han alçat més d'una vegada

contra aquest rigor, i fins i tot alguns tractadistes respectables han advocat perquè, ja que els ministres o els secretaris no poden ser membres del Congrés, se'ls concedeixi almenys que puguin prendre part en les sessions, amb veu però sense vot. Story mateix, en els seus comentaris, s'inclina per aquesta opinió. Malgrat tot, la prescripció constitucional no només segueix en peu, sinó que la seva interpretació pel Tribunal Suprem federal ha estat sempre en sentit rigorosament restrictiu. Una ocupació creada de nou o els emoluments de la qual hagin augmentat per una legislatura no pot ser concedida a cap dels seus membres. Una ocupació ja creada amb anterioritat i no augmentada de sou, pot ser proveïda per un senador o representant, però el nomenat, per l'únic fet d'acceptar-la, perd el seu lloc en el Congrés.

Pel que fa a la segona part de l'article constitucional que analitzem, les ocupacions militars incapaciten igual que les civils. El senador o representant que n'accepta el nomenament perd també el seu lloc al Congrés, segons la jurisprudència establerta pel Tribunal Suprem.

El poder executiu, per tant, no pot comunicar-se oficialment amb el legislatiu si no és per mitjà de missatges. En aquests missatges, "el President ha d'informar al Congrés sobre l'estat de la Unió i recomanar segons consideri oportú totes aquelles mesures que cregui necessàries i convenients." El Congrés, amb tota llibertat i sense cap pressió, delibera sobre els informes i recomanacions del president.

A més de tot el que s'ha dit, l'article assegura a la Unió la puresa del sistema representatiu i la garanteix contra la invasió de les anomenades pràctiques parlamentàries, mitjançant la responsabilitat a què estan subjectes tots els empleats, fins i tot el president. "El president, —diu l'article segon de la Constitució en la secció quarta—, el vicepresident, i tots els

empleats civils dels Estats Units es remouran dels seus oficis després de ser acusats i convictes de traïció, de suborn (*bribery*) o d'altres grans crims i delictes (*crimes and misdemeanors*).” Amb un poder executiu responsable és impossible el parlamentarisme tal com es practica o es diu practicar en algunes monarquies europees.

ARTICLE CATORZÈ

Impossibilitat de les pràctiques parlamentàries a Suïssa. Organització de les autoritats federals. Superioritat de l'Assemblea. Dependència del Consell Executiu. Durada fixa i invariable dels poders dels funcionaris. En definitiva, un únic poder. Totes les autoritats són mandatàries del poble, únic sobirà a la Confederació.

A la reorganització de les autoritats federals a Suïssa es va partir de conceptes diferents dels que es va partir als Estats Units, però no menys oposats al parlamentarisme.

El caràcter que més destaca de l'organització suïssa, la preferència que atorga a la forma democràtica sobre el fons, és a dir, sobre les sòlides garanties de les llibertats individuals i corporatives, no es desmenteix en cap de les seves institucions constitucionals. D'aquesta manera, quan es van crear les autoritats federals i quan es van relacionar les que representen diferents branques del govern, no es van apartar ni una mica de les tendències en què es basa tot el sistema.

A la Confederació, l'Assemblea Legislativa federal ho és tot: les autoritats executives i judicials són a faïçó d'aquesta Assemblea. No importa que l'Assemblea estigui formada per dues cambres o consells, el Nacional i el dels Estats; tampoc importa que el primer d'aquests consells sigui fill d'elecció popular directa i el segon pugui ser-ho d'elecció popular indirecta, com ho és als cantons, en què la designació dels membres del consell dels estats es confia al cos legislatiu cantonal; així com tampoc és important que el Consell Nacional sigui molt més nombrós que el dels Estats. La Constitució, que persegueix el desenvolupament de les formes democràtiques en totes les prescripcions, arriba a la seva fi sense torçar mai

el camí. El Consell Executiu i el Tribunal Federal havien de sortir de l'Assemblea i així és. Cada vegada que cal escollir-los, els dos consells es reuneixen i deliberen sota la direcció del president del Consell Nacional, per tal de procedir a designar el Consell Executiu i el Tribunal Federal per majoria de vots.⁴⁹ En aquests moments, tota l'autoritat de la Confederació es troba condensada en un poder únic, que representa la voluntat absoluta de la majoria. El triomf de les formes democràtiques és complet en aquestes eleccions. El radical no pot desitjar més a la francesa, més absorbent i autoritari.

Com que les autoritats executives són filles de les legislatives, i així l'Assemblea nomena no només un president sinó tot el Consell Federal, que representa el ministeri en les nacions que segueixen el parlamentarisme; és clar i evident que les pràctiques d'aquest no es poden haver implantat a la Confederació Suïssa. El sistema parlamentari requereix dos poders en lluita, i perquè el legislatiu i l'executiu hi puguin estar, cal que siguin independents entre ells pels seus orígens respectius, al mateix temps que cadascun tingui mitjans per intervenir directament en l'altre. Això no seria possible amb l'organització de les autoritats federals de Suïssa.

I aquesta impossibilitat s'incrementa pel fet que les autoritats tenen fixat el període durant el qual han de funcionar. El Consell Nacional és escollit pels dos cossos de l'Assemblea per un període de tres anys. Quan passen els tres anys es torna a renovar totalment.⁵⁰ El Consell dels Estats encara participa molt del caràcter de l'antiga Dieta, i si bé la Constitució federal dóna llibertat a cadascun dels cantons per fixar el període d'exercici per als seus representants, les constitucions

49 Constitució federal de 1874. Articles 85, paràgraf 4, i 92.

50 Constitució federal de 1874. Article 76.

cantonals no deixen d'emprar aquesta llibertat i determinen la forma i el temps de l'elecció. Per tant, el Consell dels Estats és, de fet, una Cambra permanent que, sense renovar-se mai totalment, pateix variacions en els seus membres contínuament. El Consell Executiu Federal és fill de l'Assemblea, però l'Assemblea el nomena cada tres anys, és a dir, cada vegada que es renova el Consell Nacional⁵¹ i, un cop nomenat, cap dels consellers no pot ser remogut excepte per causa de delicte. És evident, per tant, que tots aquests jocs d'equilibri que reben el nom de pràctiques parlamentàries són impossibles.

És innegable però que a Suïssa hi ha d'haver alguna cosa que s'assembli més al parlamentarisme que a Nord-Amèrica, ja que no hi ha entre les diferents branques del poder la separació completa que van establir els nord-americans.

Realment, la dependència en què el Consell Federal es troba respecte de l'Assemblea produeix, encara que per diferents mitjans, els mateixos resultats que es proposen els que defensen les pràctiques parlamentàries. I encara s'ha d'afegir que aquesta dependència no acaba un cop s'ha fet el nomenament, ja que els dos consells legislatius sempre tenen competència per decidir sobre les reclamacions contra les decisions del Consell Executiu, relatives a qüestions administratives; exerceixen l'alta vigilància de l'administració o justícia, i resolen els conflictes de competència entre autoritats federals.⁵²

Un cop constituïdes aquestes relacions –perquè són relacions, malgrat que siguin de superior a inferior, establertes entre l'Assemblea i el Consell Federal– no és d'estranyar que la incompatibilitat entre els seus membres no sigui tan absoluta com a la Unió americana. Els membres del Consell Federal

51 Constitució federal de 1874. Article 96.

52 Constitució federal de 1874. Article 85, paràgrafs 11, 12 i 13.

suís no poden, certament, exercir cap altre ofici al servei de la Confederació ni dels cantons durant el temps de les seves funcions;⁵³ en canvi, tenen veu consultiva en les dues seccions de l'Assemblea, i així poden fer proposicions sobre allò que és objecte de deliberació.⁵⁴ El Consell Federal, com a cos, a més pot presentar projectes de llei o de dret a l'Assemblea, i ha de retre-li compte de la seva gestió a cada sessió ordinària anual i presentar-li una memòria sobre la situació interior i exterior de la Confederació, recomanant a la seva atenció les mesures que cregui útils per augmentar la felicitat comuna. El Consell Federal ha de presentar el seu dictamen sobre les proposicions que li adrecin els consells legislatius⁵⁵ i a la pràctica dóna la seva opinió en totes les qüestions d'importància i prepara els projectes que han de ser objectes de deliberació a l'Assemblea.

De tot el que s'ha dit, queda clarament confirmat el que hem presentat al principi, és a dir, que l'organització de les autoritats federals suïsses fan impossibles les anomenades pràctiques parlamentàries, en les monarquies constitucionals europees. Però, si per parlamentarisme es pogués entendre el predomini del poder legislatiu sobre l'executiu, a la Confederació Suïssa s'hauria dut a la pràctica el sistema d'una manera gairebé completa. Segons la Constitució, el Parlament és, sinó el poder únic, el superior de tots els poders. Per sobre d'aquest només hi ha una autoritat, l'única legítima en un sistema democràtic: l'autoritat del poble. Aquella Assemblea que ho avassalla tot, que nomena el Consell Executiu i el vigila, que organitza i escull els magistrats del Tribunal Suprem,

53 Constitució federal de 1874. Article 97.

54 Constitució federal de 1874. Article 101.

55 Constitució federal de 1874. Article 102, paràgrafs 4 i 16.

en realitat, constitucionalment, no és més que la servidora del veritable sobirà. Després de fer la llei o redactar el decret de caràcter general, és suficient que el nombre fixat de ciutadans actius o de cantons ho demanin, perquè se subjecti la llei o el decret a una votació popular *ad referendum* i, en cas que el decret o la llei fossin rebutjats, l'Assemblea ha d'abaixar el cap i acatar el resultat.

Hi pot haver algun sistema més oposat al que s'anomena parlamentari que el que en definitiva resulta de l'organització federal suïssa? En les relacions que hi ha entre les autoritats, sí que existeix una espècie de parlamentarisme absorbent i autoritari, en pro de l'Assemblea; però aquesta Assemblea no és cap altra cosa que la representant o mandatària de l'únic poder que existeix en aquella Confederació democràtica.

ARTICLE QUINZÈ

Les institucions particulars dels estats americans i dels cantons suïssos impossibiliten el parlamentarisme. Semblança obtinguda pels estats americans mitjançant el camí de la llibertat i del particularisme. Dues cambres legislatives i un governador. Delimitació entre els diferents poders. Varietat i riquesa de les institucions cantonals suïsses, que parteixen de punts de vista semblants. Cambra única legislativa i cos executiu col·legiat. Poder superior del poble, com a sobirà. Resum d'aquesta part del nostre estudi.

En l'estudi dels organismes federatius s'ha d'atendre sempre a les dues parts en què es divideix la sobirania de l'Estat. És per aquest motiu que, després d'haver examinat una matèria en relació amb les autoritats federals o generals, s'ha de repetir el treball amb relació a les particulars dels cantons, estats o grups federats.

Seguint aquest mètode en la determinació del punt concret que estem analitzant, podem afirmar per descomptat que, tant als Estats Units de l'Amèrica del Nord com a Suïssa, les institucions particulars de cada Estat o Cantó oposen a les pràctiques parlamentàries les mateixes dificultats que les generals. Aquestes pràctiques no han pogut introduir-se en el govern de cap dels membres de totes dues confederacions.

En examinar les institucions especials dels estats de la Unió Americana, sorprèn la semblança que hi ha entre les seves constitucions, a la qual han arribat pel camí de la llibertat i del particularisme. Tots els estats, en ús de la seva autonomia limitada només per les prescripcions de la Constitució federal, s'han pogut dotar de l'organització republicana que millor els ha semblat, i crear aquelles institucions que millor responguessin a les seves necessitats i utilitat respectives, i tots ells,

en fer ús d'aquesta llibertat, s'han trobat gairebé en el mateix punt. En tots els estats hi ha les mateixes autoritats principals; porten els mateixos noms i neixen d'orígens semblants.

En tots ells, l'autoritat legislativa està organitzada pel sistema bicameral. A imitació del Congrés general de la Unió, els dels estats particulars es componen de dos cossos: Senat i Assemblea o Cambra de Representants. El Senat és menys nombrós que l'Assemblea, i els seus membres són nomenats per un període més llarg que els representants, però tots dos són fills de l'elecció popular.

L'autoritat executiva està en tots els Estats confiada a un funcionari responsable, que s'anomena governador (*Governor*). El governador és escollit directament pels ciutadans actius en votació directa, al igual que tots els altres funcionaris que han d'exercir càrrecs o oficis d'importància.

Al principi de la Unió, en alguns estats es requerien certes condicions de fortuna o capacitat als que havien de formar part del cos electoral. Aquestes limitacions han anat desapareixent, i avui es reconeix la universalitat del sufragi. Si subsisteix alguna limitació, no és generalment en relació amb la riquesa. A Massachussets, per exemple, s'exigeix a l'elector que sàpiga llegir la Constitució en llengua anglesa, i es considera ciutadà de l'Estat al resident dos anys després d'haver guanyat la ciutadania dels Estats Units.⁵⁶

D'aquesta manera, els membres dels cossos legislatius, com els presidents o governadors, són escollits per a períodes fixos, marcats en cada Estat per la seva respectiva Constitució. Els que es fixen per a l'ofici de governador varien entre un i quatre anys.

⁵⁶ *Amendments to Constitution of Massachussets of 1780. 1837 i 1862: articles 20 i 26.*

Un cop delimitats els poders, i independents les unes de les altres les autoritats legislatives i executives dins de l'esfera que les lleis fonamentals els tracen, és evident que cap dels estats de la Unió no es poden haver introduït les pràctiques parlamentàries. El govern de cadascun d'ells és estrictament i escrupolosament representatiu.

Suïssa presenta molta més varietat i riquesa en l'organització de les institucions cantonals. Aquestes institucions conserven les línies generals pròpies del grup, més o menys purament democràtic, en què es classifiquen els cantons que les han adoptat; però, dins del grup, cadascun dels estats posseeix la seva fisonomia particular. Encara es troben diferències en els cantons de democràcia pura i, si bé les *Landsgemeinden* d'Unterwalden i d'Uri, en reunir-se en els amfiteatres rústics que aixequen enmig d'un prat, acostumen a ser tranquil·les i pintoresques com un idil·li pastoral, les de Glaris i d'un dels migcantons d'Appenzell, països industrials i agitats per les lluites dels nostres temps, reflecteixen aquests caràcters quan es congreguen els ciutadans a la plaça pública.

Prescindint d'aquests cantons en els quals la pràctica de democràcia pura impossibilita fins i tot l'ombra del parlamentarisme, ens trobarem que aquest parlamentarisme també té les portes tancades, tant en els de la democràcia representativa com en els de caràcter mixt.

La tradició i aficions dels suïssos no admeten el sistema anglosaxó de dues cambres en l'organització de les autoritats legislatives. La cambra única, el Gran Consell, és el tipus al qual s'acomoden tots el cantons, sense que els hagi apartat d'aquesta afició tradicional l'existència de les dues cambres que va introduir la Constitució de 1848 per als assumptes federals i que han estat respectades en totes les reformes posteriors. El suís, tal com estem demostrant en aquest estudi,

adora la llibertat, però no la comprèn si no és dintre de les formes democràtiques. El seu ideal es condensa a intervenir el màxim possible, no només en la designació d'aquells que han de formar l'Assemblea, sinó també en l'elaboració de les lleis: però un cop aquestes adquireixen força obligatòria, no hi ha altre recurs que acatar-les, encara que vulnerin els furs de les minories. L'objectiu al qual s'encamina tota l'organització suïssa és a esbrinar quina és la voluntat de la majoria que a reconèixer que els drets de la minoria són tan respectables com els de la majoria no es mostra tan espontània ni tan satisfeta, quan pot garantir que la forma de confeccionar la llei, no deixa res a desitjar al demòcrata més exigent.

D'aquests punts de vista s'origina el fenomen que els grans consells suïssos, fins i tot aquells les atribucions dels quals han estat tan retallades que gairebé no els en queden altres que les de presentar projectes a la votació popular, gaudeixen de tota l'autoritat i respecte que desitgen en va els partidaris del sistema parlamentari en altres països per a les seves assemblees. El dia següent que el poble interposés el vet a una llei elaborada pel Gran Consell, va continuar exercint les seves funcions serenament, com si no hagués passat res, ja que no havia perdut cap prestigi als ulls dels seus comitents. En conjunt, aquests són el veritable sobirà, i l'Assemblea que els representa no s'oposa a acatar les seves decisions. Fins i tot en aquells cantons en què el poble té el dret constitucional de revocar el govern, aquest poble conserva l'autoritat i el respecte. Està tan encarnada la democràcia en la consciència pública, en aquelles societats...!

El Gran Consell o Assemblea Única Legislativa, tant en els cantons de democràcia mixta com en els del govern representatiu, és escollit per un període fix i determinat i, llevat que sigui revocat, en els cantons en què la revocació estigui esta-

blerta, dura el temps marcat en la Constitució. En cap cantó les autoritats executives poden dissoldre el cos legislatiu. En molts cantons no poden ser membres del Gran Consell.

Respecte de la cambra única, la tradició i afeccions dels suïssos es manifesten unànimes i també, en organitzar l'autoritat executiva, fugen generalment del poder unipersonal i estableixen un consell. Per tant, en tots els cantons l'autoritat executiva resideix en un cos col·legiat, és a dir, format per diversos membres. El president d'aquest cos, en els cantons primitius o *Länder*, pren el nom de *Land-amman*, així com en els cantons en què hi havia una ciutat important s'anomenaven *Bourgmestre*, o *Avoyer*, (*Schulteissen*), com encara es titula el cap del Cantó de Lucerna. El cos executiu s'anomenava Consell o Petit Consell, al contrari que el Gran Consell; però en l'actualitat, el nom que més reben els cantons suïssos és el de Consell d'Estat, i el màxim representant s'anomena president.

Respecte del nomenament de les autoritats executives a Suïssa, hi ha una gran varietat. En els cantons de democràcia pura el nomenament correspon a la *Landsgemeinde*; en els altres, la regla més comú és que els designi el Gran Consell legislatiu. L'afany de formes democràtiques no es desmenteix de cap de les institucions suïsses.

Però sigui qui sigui qui nomeni les autoritats executives, reben el mandat per un període fix i determinat, i durant aquest període no es poden separar si el poble no les revoca, encara que tinguin facultats per fer-ho.

Per tant, resulta innegable que en cap dels cantons suïssos es puguin introduir les anomenades pràctiques parlamentàries. En tots aquests l'organització és democràtica i varien des del sistema de la democràcia pura fins al de l'estrictament representativa.

Com a resum de tot el que hem presentat en aquesta part del nostre estudi, hem de dir que, tant a Suïssa com a Nord-Amèrica, tant en les matèries federals com en les particulars de cadascun dels membres en les dues confederacions, el sistema democràtic o representatiu que constitueix la base dels seus governs obeeix a principis perfectament diferents d'aquells que regulen les monarquies o repúbliques parlamentàries.

ARTICLE SETZÈ

Anàlisi de la part organitzadora i positivista de les constitucions americana i suïssa. La nord-americana és un model de limitacions mútues entre les diferents branques de govern. L'autoritat gaudeix de poques atribucions, però sí que té plenes facultats per a l'exercici de les que ha d'acomplir. La naturalesa i el mode de formació dels tres poders o branques del govern. Separació entre els poders i relacions que els limiten mútuament. Intervenció del president i del Congrés, en general, en les lleis, i del Senat, en particular, en la direcció del govern de l'Estat.

Fins aquí hem analitzat sumàriament els aspectes generals de les dues confederacions que estudiem i hem trobat que, tant a la part dogmàtica de la Constitució com en aquelles prescripcions que donen estabilitat i solidesa als seus organismes, els nord-americans busquen garantir eficaçment els seus drets i llibertats. En canvi, els suïssos han avançat constantment cap a l'exercici de la democràcia. L'examen de les institucions, tant federals com particulars, dels estats o dels cantons a tots dos països, ens porta a afirmar que no s'han aconseguit introduir les anomenades pràctiques parlamentàries en cap dels dos estats.

En aquest article, analitzem la part organitzadora i positivista de les seves lleis fonamentals. D'aquesta anàlisi, en deduirem la força extraordinària i incomparable de la qual està dotat el sistema federatiu. A més, ens serveix per assegurar i fomentar els principis i les tendències a les quals serveix de base. Per mitjà d'aquesta anàlisi, demostrarem que el poble de l'Amèrica del Nord és el més lliure de tots els que actualment viuen en una societat política, i que el suís és el que ha

portat al seu major grau de perfecció la pràctica de la democràcia en els nostres temps.

La part organitzadora de la Constitució federal de l'Amèrica del Nord és un model acabat de sistema de limitacions mútues entre les diferents branques del govern. D'aquest conjunt meditat, ha de sortir precisament la garantia de les llibertats i dels drets individuals i corporatius. Les diferents autoritats federals tenen les atribucions limitades, no només per la Constitució, sinó que, quan s'exerceixen, unes serveixen de contrapès a les altres. Cap d'aquestes atribucions, però, mai no pot entorpir el funcionament expedit de les altres. Del conjunt d'institucions tan sàvies, neix en la pràctica un règim que s'aproxima al de la veritable llibertat, fins allà on la imperfecció humana és capaç d'assolir. L'autoritat queda reduïda als límits de la menor quantitat possible, sense que per aquest motiu se'n ressenti la qualitat. El govern de la Unió és un poder amb atribucions taxativament prefixades i que no pot ultrapassar, però gaudeix de totes les facultats en l'exercici de les atribucions que té assignades.

Tots els poders legislatius que la Constitució confereix al conjunt de la Unió es confereixen al Congrés dels Estats Units, format pel Senat i la Cambra de Representants.⁵⁷ El president es troba investit del poder executiu.⁵⁸ El poder judicial és exercit per un Tribunal Suprem i pels tribunals inferiors federals que estableixi el Congrés.⁵⁹

De les dues cambres que formen el Congrés, la dels Representants és escollida cada dos anys pel poble dels diversos estats. Així doncs, tots els ciutadans amb dret a vot gaudei-

57 Article 1, secció 1 de la Constitució.

58 Article 2, secció 1 de la Constitució.

59 Article 3, secció 1 de la Constitució.

xen del dret a ser electors de la cambra més nombrosa de l'estat al qual pertanyin.⁶⁰ El Senat és designat per les legislatures dels estats, que escullen els seus representants cada sis anys i pel torn establert, de manera que es renova la tercera part dels senadors cada sis anys.⁶¹ El president és designat cada quatre anys per un cos d'electors, nomenats actualment per votació popular, així que l'elecció del primer magistrat de la Unió és indirecta i de segon grau.⁶² El tribunals federals són nomenats pel President amb el consentiment del Senat, i els jutges que els formen no poden ser destituïts dels seus càrrecs mentre els exerceixin amb diligència (*during good Behaviour*).⁶³

Per tant, ens trobem amb una veritable delimitació, una separació de poders perfecta. El poder legislatiu té com a missió fer lleis, l'executiu les aplica i governa seguint la llei, i el judicial l'aplica quan ha d'interpretar casos concrets que es presenten al tribunal. Cadascun dels tres poders és fill de l'elecció directa o indirecta del poble, i tots tenen o bé fixada la durada del seu exercici o bé garantida la inamovibilitat mentre no hi hagi cap causa legal perquè se'ls destitueixi. Així doncs, cap dels representants d'una de les branques del govern ha de tenir, ni pot esperar res de les altres en l'exercici de les seves funcions especials. La Constitució, a més, tal com hem dit en un dels articles precedents, fa incompatibles els càrrecs dels tres poders. Els legisladors no poden ser alhora funcionaris, i els funcionaris, ja sigui el president o els secretaris, encara que exerceixin oficis en la judicatura, no poden

60 Article 1, secció 2, paràgraf 1 de la Constitució.

61 Article 1, secció 3, paràgraf 1 de la Constitució.

62 Article 2 i article 12 de la Constitució.

63 Article 3, secció 1 de la Constitució.

ser legisladors. Aquell que és nomenat per a dos càrrecs simultàniament ha de renunciar a un d'aquests càrrecs sense excusa ni subterfugis.

Però si els poders estan perfectament separats per la Constitució, aquesta els relaciona de manera que l'un serveixi de limitació als altres. El president no pot imposar la seva voluntat al Congrés ni gaudeix del vet absolut, però ha d'aprovar i firmar totes les lleis i decrets legislatius. Si posa inconvenients a alguna llei o a algun decret, les dues cambres del Congrés han de discutir-los de nou i només poden tirar-los endavant si aconseguen la força obligatòria: en la segona votació han d'obtenir la majoria dels dos terços a totes les cambres.⁶⁴ Per tant, el president té més que el *vet* suspensiu: pot impedir que una llei o un decret arribin a ser efectius sempre que hi hagi una minoria respectable i que s'apropi a la majoria pels vots de què disposa.

Aquesta institució constitueix una sòlida garantia de llibertat. El Congrés no pot manar perquè sí ni imposar el seu autoritarisme en una qüestió en què les semblances estan més o menys dividides. La prerrogativa presidencial és l'escut del dret contra les absorcions d'una majoria dèbil formada, potser, per un apassionament passatger.

I si el president, gràcies a les seves atribucions, pot enfrenar el funcionament del Congrés, el Congrés, per mitjà de les dues cambres en assumptes generals i per mitjà del Senat en alguns assumptes especials, pot enfrenar les imprudències i impremeditacions presidencials. El Congrés no només elabora la llei, sinó que disposa del pressupost i el reparteix. Tant si tanca com si obre la bossa, manté a ratlla el poder execu-

64 Article 1, secció 7, paràgraf 2 de la Constitució.

tiu. “Qui disposa dels recursos, diu perfectament Hamilton, és el veritable propietari de la situació”, i el Congrés federal americà disposa dels recursos generals de la Unió.

A més, en diferents assumptes especials, el Senat és com si fos el conseller i tutor del president. Al president li correspon dirigir la política internacional, però per fer tractats, el Senat no només ha de tenir-ne notícia i aprovar-los, sinó que els han d'aprovar les dues terceres parts dels senadors presents.⁶⁵ Per nomenar ambaixadors, ministres públics i cònsols, jutges del Tribunal Suprem i altres funcionaris, el president necessita passar pel mateix procés al Senat. El seu nomenament, per llei, no pot fer-se de cap altra manera.⁶⁶

Per tant, si el president, separat perfectament de l'àmbit on es mou el Congrés, pot vigilar els seus actes i frenar-lo en determinades ocasions, el Congrés, i particularment el Senat, separats de tot el que sigui governar, també serveixen de fre al president. El Senat es renova per terceres parts només cada dos anys i no neix d'una elecció popular directa, sinó dels vots dels cossos legislatius dels diferents estats. De fet, és un cos en permanència i té confiada la gran missió de ser el depositari de la tradició política i diplomàtica de la Unió. Amb la seva intervenció i el seu consell en la formació de tractats i en la designació dels alts funcionaris, s'hi encarna l'alta direcció dels negocis d'Estat, que constitueixen el patrimoni nacional de les idees i dels objectius americans.

65 Article 2, secció 2, paràgraf 2 de la Constitució

66 Article 2, secció 2, paràgraf 2 de la Constitució

ARTICLE DISSETÈ

L'altíssima missió del Tribunal Suprem. És el guardador i defensor de la Constitució. Mitjans de què disposa per aconseguir-ho. L'arrelament d'aquesta institució als Estats Units de l'Amèrica del Nord. Serietat i respectabilitat del Tribunal Suprem. La importància de les seves decisions i sentències. El lligam i les limitacions mútues entre totes les autoritats de la Unió. El resultat definitiu és la garantia de les llibertats i de la sobirania del poble.

L'organització del Senat, que ja hem comentat a l'article anterior, i l'altíssima missió que té confiada el Tribunal Suprem constitueixen, sens dubte, les dues bases més firmes per a la solidesa de les institucions nord-americanes. El Senat de Washington, segons la confessió dels adversaris del sistema que li dóna vida, és l'assemblea més seriosa i respectable de les que es congreguen avui. Tots els homes eminents en política que ha donat Nord-amèrica s'han assegut en aquests escons. Tant per la importància dels seus membres com per la permanència de la institució i les altíssimes funcions que hi exerceixen, només pot ser comparat amb l'antic Senat de Roma, durant l'època brillant de la seva història.

Però si el Senat és el dipositari de la tradició política i diplomàtica de la Unió, el Tribunal Suprem és el guardià de la Constitució i l'alt defensor de la puresa dels principis en què es basa. Quan es tracta d'aplicar el dret en els casos particulars, el Tribunal Suprem acut primer de tot a la Constitució i després a les lleis i als tractats. Per tant, si hi ha un conflicte entre un tractat o una llei i una prescripció o un principi constitucional, preval aquest darrer. No s'aplica la llei o el tractat no constitucional i, a la pràctica, queden en lletra

morta. Per aquest mitjà tan eficaç, i alhora tan natural, la llei fonamental de la Unió es conserva en tota la seva puresa, sense que hagin pogut infringir-la els poders legislatiu o executiu, ni tan sols en les èpoques en què han estat dominats per entusiasmes o apassionaments. En tals moments, certament poden haver dictat lleis o haver provat d'executar-les en sentit contrari a la lletra o a l'esperit de la Constitució, però quan es tracta d'aplicar-les a casos pràctics, la calma reflexiva del Tribunal restableix la serenitat a l'atmosfera en què es mouen les autoritats federals.

Aquesta organització i delimitació d'atribucions acredita en un alt grau el sentit polític profund dels legisladors de la Unió. No van crear un poder front d'un altre, no van sotmetre les diferents autoritats federals a sorollosos conflictes de competència que poguessin pertorbar el bon funcionament de la cosa pública. Cada poder i cada autoritat es mou dins l'àmbit que li és propi, i amb la seva acció corregeix les extralimitacions dels altres poders o autoritats coexistents. En les relacions del poder judicial amb els altres poders, per exemple, el Tribunal Suprem no deroga ni anul·la la llei o decret anticonstitucional, sinó que senzillament deixa d'aplicar-lo. I com que les decisions judicials, per la seva pròpia naturalesa, no tenen mai un abast general, sinó que es refereixen a casos particulars i concrets, la llei anticonstitucional, encara que estigui en peu, no produeix els efectes que el legislador es proposava obcecadament o equívocament. D'aquesta manera, s'aconsegueix que, sense vulnerar les autoritats legislativa o executiva i sense que el públic se n'adoni, la integritat constitucional queda sempre incòlume i per sobre de les obcecacions i apassionaments de tots els poders.

Aquesta salvaguarda de la Constitució ha aconseguit tal arrelament en la Unió americana que, en recórrer els diaris

dels seus congressos, se la veu sovint invocada pels mateixos legisladors.

«La llei que discutim és inconstitucional!», diu un senador o representant que està en contra d'un projecte. «Què importa això?», contesta qui el defensa; «si la llei resulta realment inconstitucional, tenim el Tribunal Suprem per no aplicar-la!». Quin diputat o senador d'una monarquia o república europea amb pràctiques parlamentàries és capaç d'avaluar la transcendència d'aquestes frases? Quin d'ells podria mesurar la dosi de llibertat que s'origina dels punts de vista?

Exerceix una missió molt elevada. No cal dir que, de la mateixa manera que el Senat de Washington és l'assemblea més seriosa i respectable de les que actualment es reuneixen, el Tribunal Suprem federal tampoc no té superior en el món civilitzat.

Els magistrats anglesos, generalment model de magistrats, poden estar a l'altura dels seus col·legues de Nord-amèrica en la integritat i ciència del dret, però no poden igualar-los en la transcendència de les seves funcions ni en l'elevat esperit de rectitud serena que els inspiren aquestes funcions. Aquests magistrats, que ocupen els seus llocs fins a fer-se vells i que contínuament han de resoldre qüestions d'interès vital per a una agrupació d'Estats que poblen cinquanta milions d'habitants il·lustrats i lliures, són la personificació més elevada de la justícia en la terra. L'aurèola que envolta els noms de James Wilson, el gran defensor de la Constitució; de John Jay, l'il·lustre col·laborador de Hamilton i Madison en *The Federalist*; de Joseph Story, el clàssic comentarista del Dret Públic americà; de William Johnson, i de molts altres, d'entre els quals destaca l'inclit John Marshall, les sentències i dictàmens monumentals del qual s'han de meditar frase per frase i paraula per paraula ja que en cadascuna d'elles s'hi troba un

ensenyament jurídic o una lliçó de bon sentit polític, no tenen res d'igual a Europa. Sembla que a tots ells els animi l'esperit recte i inviolable de Washington, el primer dels fundadors de nacionalitats en tota la història moderna. N'hi ha prou de llegir la col·lecció de sentències dictades pel mateix Tribunal en l'aplicació o interpretació dels articles constitucionals que fan referència a la seva pròpia organització i a l'alta missió. Quina serenitat i, alhora, quina energia per defensar les seves atribucions! D'una banda, en diferents sentències es declara que «el Tribunal cobreix o protegeix tot acte legislatiu del Congrés»⁶⁷ i que «és l'àrbitre final de la interpretació constitucional».⁶⁸ I de l'altra, s'estableix que «ni el departament legislatiu ni l'executiu poden ser restringits o cohibits pel judicial, ja que els actes de tots dos, només quan s'han dut a la pràctica (en forma de lleis o de decrets), poden estar sotmesos al seu coneixement en els casos particulars procedents».⁶⁹ En moltes de les seves sentències, es veu com aquest se separa del coneixement d'assumptes que corresponen a s'altres autoritats, per exemple, tot el que es refereix a la pau o a la guerra, a les relacions diplomàtiques, etc. D'aquesta manera, es pot afirmar sense escrúpols que l'estudi de la jurisprudència del Tribunal Suprem que interpreta la Constitució constitueix un curs complet i dels més profitosos que es poden fer sobre Dret Públic Federal.

Com que la Unió disposa d'aquests elements, no estranya-rà que el conjunt de la seva organització sigui un model de limitacions mútues, l'objectiu final del qual és garantir sòli-

67 Casos d'Ableman contra Booth; Mayor contra Cooper, etc.

68 Casos de Vandorne's Lessee contra Dorrance, Martin, contra Hunter; Cohens contra Virginia; Ableman contra Booth, etc.

69 Casos de Mississippi contra Johnson; Kendall contra Stolas, etc., etc.

dament les llibertats i els drets de tots els membres que la formen. Quan l'Estat estableix el poder públic, com que només es pot encarnar en homes (individus o agrupacions), es troba amb la dificultat insoluble de determinar qui ha d'exercir les funcions supremes. Per més alçades que es concedeixin contra una providència i per més apel·lacions que pugui utilitzar qui se senti agreujat, sempre s'ha d'anar a parar a una resolució definitiva contra la qual no es pugui presentar cap recurs humà. Si aquesta autoritat suprema es concentra en un individu o en una assemblea, l'organització és absolutista i no hi té cabuda la llibertat. Per tant, no hi ha cap altre mitjà que el de les limitacions mútues entre qui representa les autoritats més altes de l'Estat. Això és el que fa la Constitució dels Estats Units.

El seu principi fonamental és que allà no hi ha cap altre sobirà que no sigui el poble. Totes les autoritats neixen del poble directament o indirectament, i no són més que els seus representants. En definitiva, el sufragi ho resol tot, però aquest mateix sufragi ha d'obeir les limitacions que es van imposar en establir la Constitució, que és el lligam que uneix als diferents estats confederats. Això ja ho es va veure en l'article dedicat a les revisions constitucionals.

Les diferents autoritats es limiten mútuament d'acord amb aquests principis fonamentals. No obstant això, cadascuna d'aquestes autoritats pot exercir lliurement les funcions especials que té atribuïdes.

El Congrés elabora la llei, però la sanció del President i l'aplicació del Tribunal Suprem, tal com ja hem comentat, limiten el seu poder. El President governa amb llibertat i sense traves per part del Congrés, però aquest és l'encarregat de fer efectiva la responsabilitat a la qual el sotmet la Constitució. La Cambra de Representants l'ha d'acusar i el Senat l'ha

de jutjar, però no pot condemnar-lo sense la concurrència de les dues terceres parts dels senadors presents, reunits sota la presidència del Gran Justícia o el president del Tribunal Suprem.⁷⁰ L'autoritat judicial d'aquest Tribunal és independent, però els seus magistrats també poden ser acusats i jutjats com el President. Amb aquest lligam, la màquina governamental funciona desembarassadament, totes les rodes de la qual, si bé poden exercir la funció que tenen encomanada, no s'hi poden separar sense tocar les altres parts del mecanisme, que tenen mitjans per contenir-les. Però, sigui quina sigui la conducta de les autoritats, el cos electoral és, en definitiva, qui la jutja en arribar el període fixat per a la renovació de càrrecs. La reelecció és el premi més alt i la prova més determinant que aquell que la mereix ha interpretat fidelment la voluntat del veritable sobirà.

70 Article 1r, secció 2ª, paràgraf 5è i secció 3ª, paràgraf 6è de la Constitució.

ARTICLE DIVUITÈ

Base de les limitacions entre els poders americans. Sufragi d'un o més graus i quantitat necessària per formar la majoria. Exemples. Les institucions federals suïsses no presenten aquest lligam. Poc arrelament del Consell dels Estats, que correspon al Senat americà. Tribunal Federal suís. Falta de missió transcendental en aquest Tribunal. Delegació de totes les facultats en l'Assemblea. La vigilància directa del poble no és tan eficaç com el sistema americà de limitacions entre els poders.

Després del que hem explicat en els articles precedents, podem apreciar la manera fàcil i simple com els americans van aconseguir que les diferents branques del seu govern (o els diferents poders, com ells els anomenen) es limitessin mútuament en benefici de la llibertat i dels drets de tots els components de la Unió. La base és sempre la voluntat popular, manifestada per mitjà del sufragi dels ciutadans actius: l'única cosa que varia és el grau de l'elecció i la quantitat necessària en la majoria per imposar la seva voluntat. La Cambra de Representants és la filla del sufragi directe; el President ho és de l'indirecte de segon grau, per mitjà d'un cos especial d'electors nomenats directament pel poble. El Senat neix també d'una elecció de segon grau, però sense cos especial d'electors, ja que el nomenen les legislatures particulars dels Estats. I el Tribunal Suprem resulta d'una elecció de tercer grau, ja que els magistrats són nomenats pel President amb el concurs del Senat. Això pel que fa al grau d'elecció.

Quant a la quantitat necessària en la majoria, podem observar com, per a totes les eleccions de primer o d'ulterior

grau, n'hi ha prou amb la majoria simple, absoluta o relativa. Si a les eleccions per a la presidència dels Estats Units no es reuneix a la primera el nombre total d'electors en favor d'un dels candidats, la Cambra de Representants ha d'elegir els candidats que hagin obtingut més vots. La decisió es pren per estats i cal que votin a favor del mateix candidat la meitat més un de tots els que formen la Unió.⁷¹ Però si per a les eleccions n'hi ha prou amb la majoria simple, absoluta o relativa, no n'hi ha prou per a les remocions per condemna. En aquest cas, han de concórrer les dues terceres parts dels senadors presents, com vam dir en un dels articles anteriors.

En el Congrés, per a la votació de lleis ordinàries, és suficient que es reuneixin la meitat més un dels membres del Senat i de la Cambra, i els que estan reunits resolen per majoria simple.⁷² Però quan es tracta d'autoritzar tractats internacionals, no n'hi ha prou amb la majoria simple del Senat, sinó que han de concórrer els dos terços dels senadors presents, com recordaran els nostres lectors. També recordaran que les revisions constitucionals exigeixen que les creguin necessàries les dues terceres parts de cadascuna de les cambres, o de les legislatures dels estats particulars, perquè es puguin proposar. A més, només entren en vigor si són aprovades per les tres quartes parts. Mai no es deixa de consultar la voluntat popular, però s'ha de manifestar més o menys compacta segons la transcendència de l'acte. Els legisladors americans, que respecten totes les accions legítimes del veritable sobirà, van voler garantir l'estabilitat de l'organització que van crear contra les vel·leïtats, la impressionabilitat i els apassionaments transitoris, que són l'enemic mortal de les democràcies.

71 Article 12 de les esmenes o addicions a la Constitució.

72 Article 1, secció 5, primer paràgraf de la Constitució.

Les institucions federals suïsses no presenten res de semblant a aquest lligam sòlid que caracteritza les americanes. El poder executiu, format per un consell federal nomenat per l'Assemblea, no gaudeix de cap poder limitador. És veritat que l'Assemblea està formada per dos cossos o consells, a imitació de l'americana, però no és menys cert que qui fa de Senat, o sigui, el Consell dels Estats, no ha aconseguit fins el present gaire arrelament. El nomenament dels membres que han de formar el Consell pertany a la discreció dels cantons i un bon nombre d'aquests cantons l'han confiat a l'elecció directa del poble. L'afany de formes democràtiques, a més, ha tret al càrrec tota l'estabilitat, ja que en molt cantons, els qui l'exerceixen són renovats cada any. Els membres del Consell dels Estats són indemnitzats pels respectius cantons,⁷³ la qual cosa els posa en situació menys independent que els representants en el Consell Nacional, que perceben la indemnització del Tresor Federal.⁷⁴ Aquesta distinció no existeix a Nord-amèrica, on els senadors i representants reben els emoluments propis del càrrec del tresor de la Unió. Per això, a Suïssa, tots el homes distingits i influents fugen del Consell dels Estats per ingressar al Consell Nacional, i com que aquell Consell, d'altra banda, no gaudeix de cap preeminència ni té confiat cap encàrrec que el faci dipositari de la tradició política o diplomàtica (similar a la Unió americana), s'ha pensat més d'un cop a suprimir-lo. Les afeccions suïsses s'inclinen a la democràcia amb preferència a la llibertat; la tradició del país rau en la cambra única amb atribucions i potestats gairebé de convenció, i d'això resulta que el Consell dels Estats arrossegui una vida lànguida, amb un greu dany per a l'estabilitat i la solidesa del conjunt de les institucions federals.

73 Article 83 de la Constitució de 1874.

74 Article 79 de la Constitució de 1874.

Per fortuna, quan es va formular la Constitució de 1848, es van establir les dues cambres com a resultat d'una transacció que va costar molts esforços entre els partidaris del que anomenaven sistema federal pur, és a dir, de la igualtat absoluta de representació de cada cantó en una dieta, i els amics del que titulaven sistema nacional, és a dir, de la confusió de tots els confederats en una sola assemblea amb el nombre de membres proporcional a la població. Per arribar a aquesta transacció, tant la Comissió de la Dieta, encarregada de la revisió constitucional de 1848, com la mateixa Dieta van necessitar no una sinó moltes sessions. Els partidaris d'ambdós sistemes hi van apurar els arguments en què es fundaven.⁷⁵ Diem que això va ser una fortuna, ja que la transacció, representada per les dues cambres, va ser rebuda amb aplaudiments per tots, i si els dos consells no van néixer amb el prestigi que des del primer dia van aconseguir els dos cossos del Congrés americà, la seva existència es va considerar, malgrat tot, com una necessitat. Fins ara, ha estat respectada en les revisions posteriors. No obstant això, la respectabilitat i permanència d'un cos com el Senat de Washington és un element que falta en l'organització suïssa.

Però encara li fa més falta alguna cosa semblant a l'altíssima missió que confia la Unió nord-americana al Tribunal Suprem. El Tribunal federal suís no té més encàrrec que aplicar la llei, i lluny de poder fer respectar la Constitució per les autoritats legislatives i executives, inclou explícitament en un dels seus articles que «aplicarà les lleis votades per l'Assemblea i els decrets d'aquesta Assemblea de caràcter general».⁷⁶

⁷⁵ *Protocole des délibérations de la Commission de la Diète federale chargée de la révision*. Sessions 12, 13, 14 i algunes altres posteriors.

⁷⁶ Article 113, tercer paràgraf de la Constitució de 1874.

A més, les matèries sotmeses al seu coneixement, per regla general, fan referència al dret civil, i als conflictes de competència entre les autoritats federals i les cantonals, i a conflictes d'aquestes autoritats entre si, quan es refereixen al dret públic.⁷⁷ La missió que més s'assembla a la que exerceix el tribunal americà és la de «conèixer les reclamacions per violació dels drets constitucionals dels ciutadans i de les reclamacions de particulars per violació de concordats o de tractats»,⁷⁸ i, entre aquestes qüestions, té exceptuades, fins i tot, les administratives, que es reserven a l'Assemblea federal.

L'afany de formes democràtiques i la supremacia que s'atribueix a l'Assemblea per aquest motiu fan que segons la Constitució es confereixi a l'Assemblea el nomenament dels jutges i suplents del Tribunal federal.⁷⁹ També que la llei hagi fixat en sis anys la durada del càrrec,⁸⁰ i en dos, l'exercici de la presidència i la vicepresidència. L'Assemblea ha d'escollir entre els dos jutges per a aquests llocs de treball, ja que ni l'organització ni les funcions que té confiades poden fer del Tribunal suís un sentinella que vetlli per la puresa constitucional, tal com ho és el Tribunal Suprem americà.

Mitjançant la breu ressenya que acabem de fer, resulta evident que les institucions federals suïsses no tenen el lligam sòlid que és el caràcter distintiu de les americanes, ni tampoc constitueixen un organisme en què els diferents membres es limiten i es contenen mútuament en les esferes d'acció pròpies. El poble democràtic de la confederació alpina delega la seva representació a l'Assemblea, i d'aquesta

77 Articles 110 i 113, primer i segon paràgraf de la Constitució de 1874.

78 Article 113, abans citat, tercer paràgraf de la Constitució de 1874.

79 Article 107 de la Constitució de 1874.

80 *Loi fédérale sur l'organisation judiciaire fédérale*, de 27 de juny de 1871. Articles 6 i 7.

neixen les altres autoritats. Confiat en la pròpia vigilància i en la intervenció directa que es va reservar, creu inútil, i fins i tot perjudicial, l'ús dels mitjans més positius, tot i que menys brillants, que empra el poble de la Unió a l'altra banda de l'oceà. Per desgràcia, l'experiència ja li ha començat a fer saber que el seu sistema presenta molta menys solidesa i estabilitat que l'americà.

ARTICLE D'INOVÈ

Els diferents efectes que ha produït l'organització de la màquina governamental a Suïssa i a Nord-amèrica. Diferències entre els poders executius. Els suïssos fugen de les presidències. Organització viciosa de la seva cambra alta o Senat. Aspecte que pren el desig d'absorció en les autoritats suïsses. Perills que en resulten per al federalisme.

L'organització que van donar els suïssos i els americans a les màquines governamentals en les seves respectives confederacions havia de produir, i ha produït, efectes diferents. Els suïssos van voler que el poder fos un servent del poble; els americans, sense deslligar-lo de tota dependència, el van dotar de prou atribucions i independència perquè pogués manifestar la seva iniciativa en benefici de la millora general. I tots han aconseguit el seu objectiu, amb els avantatges i els inconvenients propis de cadascun dels dos sistemes.

El President dels Estats Units, tot i exercir un càrrec temporal que dura quatre anys –i que, de fet, no pot passar de vuit, ja que malgrat que la Constitució no prohibeixi les reeleccions, la tradició inspirada en l'alt exemple de Washington que només va acceptar ser reelegit una vegada ha fet impossible que cap president hagi obtingut la segona reelecció–, és un veritable poder directiu, malgrat que les atribucions presidencials estiguin limitades a certes matèries i subjectes a restriccions. És per aquest motiu que tots els grans partits tenen tant interès a portar un dels seus adeptes a la presidència i que cap d'aquests partits es considera triomfador fins que no aconsegueix prendre possessió de la Casa Blanca.⁸¹

81. Palau del president en la ciutat de Washington.

A Suïssa gairebé es pot dir que no hi ha president. És veritat que el conseller que presideix el cos executiu pren el nom de president de la Confederació,⁸² i que se li concedeixen alguns drets honorífics, com el de convocar festes i solemnitats, i presidir-les. A més, li donen el títol d'Excel·lència, que utilitza generalment en les relacions amb l'estranger. És cert que té un dels departaments o carteres (la de la Política), com els altres membres del Consell, i que al Consell, el seu vot és exactament igual que el dels seus companys en la resolució de les qüestions que s'hi discuteixen. El Consell federal o executiu és un cos col·legiat i ha de prendre totes les decisions amb la presència almenys de quatre dels seus membres.⁸³ La divisió en departaments entre els consellers no té cap més objectiu que facilitar l'examen i la preparació dels assumptes.⁸⁴

I la importància que podria donar al president aquesta posició si el càrrec fos fix, es troba contrariada en la Constitució. El Consell federal és nomenat per tres anys, però el president i el vicepresident només ho són per un, perquè l'Assemblea no pot reelegir-los per a l'any següent. D'aquesta manera, el Consell federal, durant els tres anys de les seves funcions, coneix tres presidents i tres vicepresidents. Segons la pràctica, seguida de manera constant fins ara, quan el vicepresident acaba el càrrec, puja al de president, càrrec que exerceix durant l'any següent. Així doncs, qui ha estat president de la Confederació i del Consell durant el primer any després de la seva constitució, passa a ser-ne un simple membre en el segon i el tercer any, i es veu presidit per algú que ha

82 Article 98 de la Constitució federal de 1871.

83 Article 100 de la Constitució de 1871.

84 Article 103 de la Constitució de 1871. Els departaments o carteres són actualment les següents: de Política, de Justícia i Policia, d'Interior, de Guerra, d'Hisenda, de Camins de Ferro i Comerç, i de Correus i Telègrafs.

estat sota la seva presidència durant l'exercici del seu càrrec. Veritablement, la primera magistratura d'un Estat no es pot reduir a una expressió menor. Per aquest motiu, no és d'estranyar que molts suïssos il·lustrats encara ignoren a vegades el nom del President de la Confederació.

En l'organització interior del Tribunal federal passa el mateix: el president i vicepresident, com vam dir en l'article anterior, són nomenats per dos anys, mentre que els jutges, d'entre els quals han de sortir aquells càrrecs, són designats per sis. La democràcia suïssa només admet presidències d'ordre, i dins de cadascun dels cossos superiors, hi estableix una espècie de torn, pel qual passen la major part dels membres que les formen.

L'organització defectuosa del Consell dels Estats o Senat suís reconeix les mateixes causes. El poble dels diversos cantons vol fer directament el nomenament dels membres que han de formar-lo i tendeix constantment a disminuir la durada de les seves funcions, que, per regla general, ja queda reduïda a només un any. El resultat d'aquesta organització és que l'alta cambra legislativa té poc arrelament i importància, la qual cosa implica un greu perjudici per a la solidesa i l'estabilitat de les institucions federals.

El sistema federal, en efecte, requereix que els seus organismes, a més d'estar relacionats, es limitin i contrabalancin mútuament per tal que representin l'harmonia entre tots els interessos de l'agrupació política en conjunt. La divisió del poder legislatiu en dues cambres té per objectiu l'harmonització de l'interès general o nacional, amb els interessos particulars o cantonals. La Cambra Popular o de Representants ha de ser una expressió genuïna dels interessos comuns a tota la Confederació i, per tant, ha de ser escollida pel poble, de manera que cada cantó o estat particular ha de tenir en compte un nombre de representants proporcional a la seva població.

La cambra alta o Senat ha de ser l'expressió dels interessos particulars dels diferents estats o cantons confederats, i ha de néixer, consegüentment, d'aquells cossos que els condensen més enèrgicament. L'expressió més genuïna del cantó o estat particular es troba, sens dubte, en la seva Legislatura, de manera que li corresponen la designació dels representants en el Senat. El seu nombre no ha de ser proporcional a la població, sinó igual per a cadascun dels estats o cantons, ja que tots gaudeixen de la mateixa sobirania. Confiar la seva designació al poble, com es fa en la major part dels cantons suïssos, és desvirtuar completament la missió del cos legislatiu representant de les autonomies particulars. D'aquesta viciosa organització es desprèn que el seu Consell dels Estats no només no hagi aconseguit arrelament, sinó també que no sigui una entitat limitadora de la Cambra Popular o Consell Nacional, a diferència del que passa a la Unió americana.

I que no es digui que el fet que tots els cantons tinguin la mateixa representació en el Consell dels Estats és prou garantia per defensar les sobiranies cantonals, per més que l'elecció dels consellers la faci el poble directament. Per molt que una legislatura o govern representi els seus electors, té diferents punts de mira. Només la circumstància d'exercir el poder el fa més gelós de les seves prerrogatives i drets, ja que és innegable que tenir desig d'absorció i obrar amb esperit de cos és una condició de tots els poders constituïts. La legislatura cantonal, doncs, és la millor defensora dels interessos del Cantó. Per la seva condició de poder, és absorbent, i per la seva situació especial, mira amb recel els poders federals, les extralimitacions dels quals han de repercutir totes en el seu perjudici. Per aquests motius, un Senat a l'americana és un cos veritablement limitador i, per tant, una garantia de llibertat. En canvi, un Consell dels Estats a Suïssa és, excepte una roda

útil, un òrgan que no és perfectament apte per a l'exercici de les funcions que té encomanades en el mecanisme general.

Els resultats de tots dos sistemes d'organització són els que lògicament han de ser. Els demòcrates suïssos volen que les seves autoritats no siguin més que servidors del poble i no poden queixar-se que moltes vegades es comportin com a simples servents. Si amb la seva iniciativa i les disposicions encertades no fan millors els homes del seu temps ni augmenten la prosperitat del país, ningú no té el dret d'increpar-los com increpava Sòcrates els qui, estant al front del poble d'Atenes, no eren més que els seus servidors, sense millorar els seus contemporanis. Els liberals americans volen que els seus representants siguin veritables magistrats, que exerceixin les atribucions del poder. Per aquesta raó, tenen el dret d'exigir-los que el seu govern sigui beneficiós a la generalitat i fomentador dels interessos comuns de tots els ciutadans.

No hem de creure pas, però, que els suïssos assoleixen el seu objectiu de reduir les autoritats a simples criats del poble, a simples executors de la voluntat del cos de ciutadans actius. Les autoritats suïsses no es deslliuren de la regla general dels poders i, com més cohibides i supeditades es veuen, més fort senten l'afany d'absorció. Tot examinant les causes d'aquesta supeditació les troben en l'organització democràtica, i com que no ignoren que aquesta només pot subsistir dins del sistema federatiu, contra ell i no pas contra aquella esgrimeixen llurs armes. Saben que la democràcia no pot ser més que autoritària i absolutista sense el federalisme i actuen en conseqüència. Per afalagar el poble, extremen les pràctiques democràtiques que aquest adora i que elles no temen, i aprofiten l'entusiasme popular que provoquen per aquest mitjà per minar el federalisme per la seva base.

Per aquesta raó, veiem que el partit anomenat radical a Suïssa és ultrademocràtic i centralitzador. Pel mateix motiu, observem que fins i tot els liberals conservadors no veuen el federalisme com un sistema definitiu de govern. Com a resultat d'aquest estat de coses, des de l'entrada de la Confederació en la vida moderna el 1848, a cada nova revisió s'han concentrat més poders. Si algun dia, l'afany de formes democràtiques arriba a ofegar el federalisme, la democràcia suïssa se suïcidarà. Per fortuna, esperem que sabrà contenir-se a temps.

ARTICLE VINTÈ

Naturalesa del federalisme. Divisió de la sobirania. Els estats particulars la tenen originària i l'Estat federal, delegada. En el sistema federal, la forma de govern és una qüestió secundària. Aptitud superior de la forma republicana. Tres grups d'atribucions que s'han de confiar al poder general. Grup primari, és a dir, les relatives a la conservació i a la defensa de la independència nacional. Les dues confederacions que estudiem queden subjectes al mateix principi. Superioritat de la Constitució americana en la seva aplicació.

En aquest article, compararem les atribucions i els poders conferits al conjunt o Estat general en els dos països que estudiem. Mitjançant aquesta comparació, no només es veuran clares l'essència i la naturalesa del federalisme, sinó que es comprovarà la superior solidesa i la superior estabilitat de les institucions americanes atès el sistema de lligam i de limitacions mútues entre les diferents autoritats.

L'essència del federalisme rau en la divisió de la sobirania. Una nació constituïda federalment no és només un estat simple, però tampoc és una agregació d'estats sobirans. És un estat compost, format per diversos estats sobirans i un estat general, en part, també sobirà. Per donar una idea més clara, direm que, quan s'estableix el federalisme entre diversos estats, tant si aquests s'agrupen perquè eren independents com si formen se separen perquè formaven un tot compacte, es comença per delimitar les atribucions principals que constitueixen el dret de sobirania i se n'atribueixen algunes de precises i ben determinades a l'Estat general, mentre que els estats particulars conserven o adquireixen les atribucions restants. Dels dos elements principals que constitueixen un estat, és a

dir, poble i territori, el poder general o federal s'estén a la totalitat en aquelles funcions que té encomanades, en tant que els poders particulars dels estats no arriben més enllà de la part que els forma, i exerceixen sobre ella totes aquestes atribucions de les quals no s'han després en pro del conjunt. Per tant, les dues sobiranies o parts de la sobirania no només co-existeixen, sinó que es refereixen a un mateix poble i a igual territori. En tots els estats federats, no només hi tenen jurisdicció les seves autoritats particulars, sinó també les generals, que l'exerceixen sobre el conjunt nacional. Totes aquestes autoritats exerceixen les atribucions que tenen encomanades per les respectives constitucions federal i particulars.

D'aquesta organització sorgeix que la sobirania dels estats particulars és originària, mentre que la del conjunt o Confederació és delegada. La jurisdicció federal, doncs, no abasta més que les matèries que li han estat conferides mentre que la particular dels estats o cantons federats s'estén a totes les no delegades. El poder dels membres de la Confederació és general; el de les autoritats federals, només d'excepció.

De tot el que s'ha dit, es desprèn que dins de l'organització federativa, la forma del poder és una qüestió secundària. Al capdavant del poder executiu federal, pot haver-hi tant un president o consell com un emperador o monarca, i hem de dir el mateix amb els poders executius de tots els estats federats en particular. A Alemanya, per exemple, al capdavant de la Confederació hi trobem un emperador, mentre que al davant dels estats particulars germànics hi ha reis o senats, segons si l'organització especial d'aquests és monàrquica, com a Prússia, Baviera i Saxònia, o republicana com a les ciutats lliures de Hamilton, Hamburg, Bremen, etc. Fins i tot, es pot concebre una federació de diverses monarquies que tinguin per lligam federal un Consell republicà. El federalisme és la

consagració de la varietat, i dins d'aquesta varietat troben cabuda totes les combinacions.

Però cal reconèixer que només els principis federatius poden obtenir un desenvolupament complet dins de la forma republicana. Així ho va esbrinar ja Montesquieu, que va recomanar que, quan es formessin federacions, s'unissin només els estats de govern semblants. Així ho han consagrat les dues federacions model que estem estudiant, en exigir institucions republicanes, representatives o democràtiques als estats que les constitueixen.⁸⁵

Un cop establertes aquestes nocions generals, podem comprendre perfectament la transcendència del punt que analitzem. De l'encertada divisió d'atribucions entre els estats particulars i l'Estat federal depèn l'estabilitat de la Confederació, i la garantia de les llibertats i dels drets individuals i corporatius.

Les atribucions de què s'han de desprendre els membres d'una federació a favor del conjunt es poden classificar en tres grups principals, perquè el sistema produeixi tots els bons efectes dels quals és capaç. Aquests tres grups són: primer, les atribucions que es refereixen a la conservació i defensa de la independència nacional; segon, les que tendeixen a la garantia de llibertats i drets, individuals i corporatius, l'exercici regular de les quals neix del veritable ordre, i tercer, les que procuren avantatges en determinats serveis generals confiats a l'Estat.

Respecte al primer grup, l'abdicació dels estats particulars ha de ser completa. «A totes les confederacions», diu encertadament Freeman, «l'existència de les sobiraniaes particulars dels estats o cantons ha de ser diplomàticament desconeguda

85 Article 4, secció 4 de la Constitució dels Estats Units: article 6 de la Constitució federal suïssa de 1874.

per a les nacions estrangeres», i els legisladors americans i suïssos es van atènyer estrictament a aquesta regla.

A totes dues confederacions, les relacions internacionals, tant en estat de pau com en estat de guerra, són matèria especial i exclusiva dels poders federals. Els suïssos, conseqüents amb les seves aficions democràtiques, les van confiar totes a l'Assemblea legislativa. Aquesta assemblea és la que fa aliances i tractats, declara la guerra i ajusta la pau, disposa de l'exèrcit federal i nomena el seu general en cap, entre d'altres.⁸⁶ Per excepció, els cantons conserven el dret de fer tractats amb els estats estrangers sobre objectes referents a l'economia, a la política, a les relacions de veïnatge i policia.⁸⁷ Els nord-americans, fidels en aquest punt com en tots els altres al seu sistema de limitacions mútues, van repartir entre els poders federals les atribucions del primer grup.

La declaració de la guerra correspon al Congrés i, com a conseqüència, aquest Congrés pot crear i sostenir exèrcits per un període de temps que no superi els dos anys. També pot establir i mantenir esquadres, cridar les milícies a les armes i dictar disposicions per organitzar-les, armar-les i disciplinar-les, i governar aquella part que hagi de ser emprada al servei de la Unió. Però tenen la restricció de reservar als estats particulars el nomenament d'oficials, i l'autoritat de conduir-les d'acord amb la disciplina prescrita pel Congrés.⁸⁸ Però si la declaració de guerra s'atribueix al Congrés, la facultat de fer la pau està conferida al President amb notificació i consentiment del Senat, a l'acte del qual han de concórrer les dues terceres parts dels senadors presents, perquè aquests són els

86 Articles 8 i 85 de la Constitució federal de 1874.

87 Article 9 de la Constitució federal de 1874.

88 Article 1, secció 8 de la Constitució dels Estats Units.

requisits que la Constitució exigeix per a la formació de tractats.⁸⁹ El comandament en cap dels exèrcits i de la marina federals, i de les milícies dels estats al servei de la Unió, és una prerrogativa constitucional del President i⁹⁰ ell, amb el concurs i consentiment del Senat, dirigeix tota la part diplomàtica i internacional, pot acordar tractats en la forma que hem explicat, nomenar els ambaixadors, els ministres plenipotenciaris, cònsols, etc., i rebre els representats estrangers. Cap Estat particular no pot entrar en un tractat, aliança o confederació especial amb altres de la Unió, ni amb els estrangers, ni sostenir tropes ni vaixells de guerra en temps de pau sense el consentiment del Congrés.⁹¹

Cal confessar que, a mesura que s'estudia la Constitució dels Estats Units, es pot contrastar millor la transcendència d'aquesta gran obra política. Quina profunditat de concepte, quin coneixement de la vida i de les passions dels pobles es descobreix en aquesta distinció entre la declaració i l'acabament de la guerra! Per entrar en aquesta fatal via, es requereix un acte solemne de totes les forces vives del país, que és qui ha de patir les conseqüències, i per aquest motiu s'exigeix la decisió del Congrés. Per sortir-ne, per acabar amb els horrors de la lluita i treure tot el partit de la victòria o el daltaibaix més petit possible de la derrota, cal tacte, habilitat, reserva i fredor del judici, que no es poden exigir a les assemblees nombroses i potser apassionades. Per aquest motiu, es confia a la iniciativa del president i a la vigilància d'un cos escollit com és el Senat, que és el dipositari de la tradició nacional. El *Diari de la Convenció de Filadèlfia* dedica po-

89 Article 2, secció 2, paràgraf 2 de la Constitució dels Estats Units.

90 Article 2, secció 2, paràgraf 1 de la Constitució dels Estats Units.

91 Article 1, secció 10, paràgraf 1 de la Constitució dels Estats Units.

ques línies a aquest assumpte vital, però aquestes, no obstant això, fan meditar a qui les llegeix i inciten a escriure volums de política positiva. El projecte de Constitució deia senzillament, en tractar dels poders del Congrés, que tindria el «de fer la guerra». Aquesta frase va produir discussions i lluites, motiu pel qual es va proposar que s'afegís «i per fer la pau». L'addició va ser rebutjada unànimement, diu el *Diari*, perquè això corresponia amb més propietat al poder de fer tractats, que es conferia al president i al Senat, tal com ja hem dit.⁹²

Hem vist, doncs, que tant la Confederació suïssa com la Unió americana, són conformes amb què les atribucions i potestats del primer grup s'han de confiar a l'Estat federal. En l'article següent, analitzarem els altres dos grups i veurem en conjunt quina quantitat de sobirania representen els poders generals en les dues confederacions.

92 *Journal of Convention*, sessió de 17 d'agost de 1787.

ARTICLE VINT-I-UNÈ

Segon grup d'atribucions que es confereixen al poder federal. Caràcter polític de les prescripcions americanes en relació amb el poder. Les prescripcions suïsses són, en general, prohibitives en relació amb els ciutadans. Fomenten l'autoritarisme. Exemple. Tercer grup d'atribucions. Actualment, els estats americans conserven més autonomia comparats amb els cantons suïssos. Enumeració de les atribucions principals d'aquest grup concedides als poders generals respectivament en totes dues confederacions.

El segon grup d'atribucions del qual els membres d'una federació s'han de desprendre a favor del conjunt o de l'Estat federal comprèn les que tendeixen a la garantia de les llibertats i dels drets individuals i corporatius. A aquest grup, doncs, pertanyen les proclamacions de drets i llibertats dels quals ens hem ocupat extensament en una altra part d'aquest treball.

En aquell capítol, com recordaran els nostres lectors, vam fer notar que els Estats que formen la Unió americana es van reservar molta més flexibilitat que els Cantons suïssos, i que, per regla general, les garanties consignades en la Constitució federal ho són en forma negativa. També recordaran que un dels mitjans que emprà la Unió per assegurar els drets populars és garantir que tots els Estats que la integren es constituïran en forma republicana: garantia que també es troba establerta en la Confederació suïssa. Als Estats particulars de la Unió, a més, els està prohibit fer lleis de proscripció o amb efecte retroactiu i concedir algun títol de noblesa. Els ciutadans tenen assegurat el gaudi de les garanties de l'*Habeas Corpus*, el judici per jurats en totes les causes criminals greus i en els plets de llei comú en l'àmbit civil quan el valor de la

cosa en litigi passi de vint dòlars; també tenen el dret de tenir i portar armes. Està prohibit allotjar soldats en temps de pau en qualsevol casa sense consentiment del propietari, i en temps de guerra, només està permès en els casos prescrits per la llei. És vedat d'imposar multes i finances excessives, així com càstigs cruels i inhabituals.

Totes les garanties expressades, en la mesura que són consignades en la Constitució de forma negativa, no augmenten en rigor les atribucions dels poders federals, sinó que, pel contrari, els les limiten. És el mitjà més eficaç per protegir les llibertats i els drets individuals i corporatius.

De manera que, en rigor, les atribucions positives que es confereixen als poders federals americans per assegurar directament la llibertat i l'ordre que neix d'aquesta llibertat es redueixen a la garantia de les formes republicanes en els Estats particulars i a la intervenció, en cas de disturbis o de rebel·lió, dins dels límits d'algun d'ells.

En aquesta part, la Constitució americana respecta l'autonomia dels Estats particulars federats molt més que la suïssa. Les autoritats de la Unió no poden intervenir en els disturbis interiors d'un Estat, excepte si ho sol·licita la seva legislatura o, en cas de no trobar-se reunida, la seva autoritat executiva.⁹³

En aquest cas, la Unió garanteix protecció a cadascun dels seus membres contra les violències domèstiques i, si fos necessari, pot emprar la força pública i trucar les milícies. Si les autoritats de l'Estat particular se senten amb força per dominar el conflicte, elles soles el resolen amb els elements de què disposen.

A Suïssa, les prescripcions constitucionals estan redactades de tal manera que poden servir fàcilment de pretext a les

93 Article 4, secció 4 de la Constitució.

autoritats federals per atropellar els drets dels cantons. Els cantons no poden optar entre demanar auxili a la Confederació o no, com els americans, sinó que quan s'inicia un disturbí, *han* d'avisar immediatament el Consell federal perquè pugui prendre les mesures necessàries.⁹⁴ Quan el govern cantonal està en estat de no poder demanar auxili, l'autoritat federal pot intervenir sense *requisició*, i encara *ha* de fer-ho quan els disturbis *comprometin la seguretat de la suïssa*.⁹⁵ La pràctica d'aquests últims anys ens ensenya que els nostres temors són fundats per desgràcia. A la més mínima sospita de disturbis en un cantó el govern del qual no sigui de la completa devoció de les autoritats federals, aquestes s'hi fiquen i, amb el pretext de conservar l'ordre, atropellen l'autonomia cantonal i deixen vulnerades les bases de la Confederació.

La conservació de l'ordre a Suïssa s'obté per mitjà de les prescripcions autoritàries que acabem de ressenyar. En canvi, la seva Constitució és molt menys rica que l'americana en garanties de llibertat establertes en forma de prohibicions al poder públic. No formen part de la Constitució⁹⁶ ni l'*Habeas Corpus* complet, ni el judici per jurats, ni la prohibició d'allotjaments, ni la de lleis de proscripció o amb efecte retroactiu, ni la de finances o multes excessives. No cal dubtar-ne: els suïssos senten la llibertat a la francesa, i tenen la il·lusió que l'estableixen en restar subjectes a una llei els efectes prohibitius de la qual no sent el poder públic sinó el poble. En

94 Article 16 de la Constitució federal de 1874.

95 Article citat anteriorment de la mateixa constitució.

96 La Constitució federal suïssa de 1874 va abolir en absolut la pena de mort. Per una revisió parcial posterior, va quedar l'abolició reduïda a les condemes per causes polítiques, de manera que els cantons podien aplicar la terrible pena per delictes comuns. A més, estan prohibides les penes corporals. (Article 65 de la Constitució.)

això rau casualment la diferència entre la llibertat a l'anglesa, que és la veritable llibertat, i la llibertat a la francesa, que en molts casos no és més que la màscara amb la qual es cobreix l'autoritarisme democràtic.

La primera limita les atribucions del poder i la segona, la dels ciutadans. La Constitució americana, per exemple, prohibeix al Congrés fer cap llei que estableixi una religió o que n'impedeixi el culte. El ciutadà, per tant, queda perfectament lliure de professar les creences que li semblin millor i d'exercir el culte que millor li vagi. Al cap i a la fi, com que no té cap prohibició, té totes les garanties contra les intrusions del poder.

La Constitució suïssa –seguim amb l'exemple– no prohibeix només l'orde dels jesuïtes i de les societats filials en tota la Confederació, sinó que concedeix atribucions a les autoritats federals per estendre la prohibició a altres ordes religioses.⁹⁷

En conseqüència, la llibertat de consciència és a disposició del poder, que en té prou amb el pretext que una ordre religiosa és perillosa per a l'Estat o que altera la pau de les confessions establertes per expulsar els seus membres del territori de la Confederació. La llibertat a la francesa es tradueix en l'augment d'atribucions al poder, mentre que la llibertat a l'anglesa en l'augment de drets i garanties del ciutadà.

El tercer grup d'atribucions és el que més es presta a l'absorció per part del poder general, i és per aquest motiu que el poder s'ha de mostrar més moderat en una confederació ben organitzada. Segons els unitaris, la concentració de facultats produeix avantatges i, per això, tendeixen a considerar la major part dels serveis com a generals de l'Estat. Per a ells, la unificació és un avenç, i l'Estat només pot com-

97 Article 51 de la Constitució de 1874.

plir la seva missió de fomentar el progrés quan se'l declara poc menys que omnipotent. Els particularistes creiem tot el contrari, i afirmem que la millora només pot néixer del xoc d'interessos enfrontats i del xoc d'idees diferents encara contradictòries en competència. Per a ells, l'ideal és una sola llei, un sol Déu, una sola llengua; per a nosaltres, la varietat harmonitzada és la vida. Acceptem de bon grat la significació en aquells serveis generals que precisament la necessiten i la poden suportar sense greus inconvenients, però en els que no es trobin en aquestes condicions, som a favor de la llibertat. No negarem que això té els seus inconvenients, però, molt per damunt d'ells, hi trobem els avantatges que produeix. Per desgràcia, els inconvenients són molt més visibles que els avantatges i, per aquest motiu, si un esperit superficial se'n fa càrrec, es necessita certa perspicàcia per adquirir el seu convenciment. Si tots ens endinséssim una mica en la matèria, de ben segur que no hi hauria unificadors, i que el particularisme seria el sistema que s'admetria i es practicaria més.

En el punt que analitzem, els avantatges estan, com en molts altres que hem vist, de part dels americans. Quan els americans van acceptar la Constitució federal i les primeres addicions o esmenes, van confiar al poder general les atribucions que van creure útils per al millor exercici d'alguns serveis comuns, i, fins avui, ni les han augmentades ni les han disminuïdes. El Congrés de la Unió té competència sobre els serveis principals generals: el comerç amb les nacions estrangeres i entre els diversos estats i amb les tribus índies; el crèdit dels Estats Units; l'encunyació de la moneda; les oficines de correus i rutes postals, i la promoció del progrés de les arts i les ciències útils per mitjà d'assegurar el dret exclusiu de propietat temporal als autors o inven-

tors. Respecte a la intervenció en la confecció de lleis del dret privat, el Congrés només pot establir regles uniformes sobre naturalització o sobre fallides.⁹⁸ En totes les altres manifestacions d'aquest dret, els estats particulars conserven plena autonomia.

Els suïssos, en canvi, a cada revisió constitucional han anat concentrant més atribucions en els poders federals, amb el pretext de ser serveis de caràcter general. Actualment, la Confederació intervé en l'exèrcit, l'organitza i l'instrueix; fins i tot en regula les prescripcions d'exempció del servei;⁹⁹ intervé en la instrucció superior i elemental,¹⁰⁰ pot intervenir en el treball de les fàbriques i tallers,¹⁰¹ regula l'establiment i el veïnatge,¹⁰² etc. En matèries purament de dret privat, ha aconseguit introduir la seva acció i pot regular tot el que fa referència a l'estat civil de les persones i als registres corresponents;¹⁰³ les qüestions relatives al dret de matrimoni resten sota la seva protecció i,¹⁰⁴ en una paraula, tota la legislació relativa a capacitat i obligacions és competència federal,¹⁰⁵ i s'ha promulgat un codi complet que hi fa referència. És inútil dir que els serveis de correus i telègrafs, bancs, pesos, mesures i monedes també estan –en aquest cas, amb perfecta utilitat– centralitzats.

Pel que fa a la resta, a totes dues confederacions, és de competència dels Estats particulars. Per tant, a Nord-amèrica, són molt més lliures que a Suïssa i tenen molt més assegu-

98 Article 1, secció 8 de la Constitució dels Estats Units.

99 Article 18 i següents de la Constitució suïssa de 1874.

100 Article 27 de la Constitució suïssa de 1874.

101 Article 34 de la de la Constitució suïssa de 1874.

102 Articles 45 i següents de la de la Constitució suïssa de 1874.

103 Article 53 de la de la Constitució suïssa de 1874.

104 Article 54 de la de la Constitució suïssa de 1874.

105 Article 64 de la de la Constitució suïssa de 1874.

rada la seva autonomia gràcies a un sistema complex i ben meditat de vincles i de limitacions mútues entre totes les autoritats, tant federals com cantonals, que hem tractat de fer visibles per als nostres lectors.

ARTICLE VINT-I-DOSÈ

Unió, unitat i uniformitat. El sistema federatiu fa la Unió, i aquest és el motiu de la seva força. Comprovació de les dues confederacions que estudiem. Caràcters de la llibertat americana. El problema religiós a l'Amèrica del Nord i a Suïssa.

Un cop examinats els principis en què es basen les institucions en totes dues confederacions i l'organització que han creat a totes dues, ens toca veure els efectes que han produït.

El sistema federatiu, com que és el més conforme amb la naturalesa, és el que millor garanteix els objectius que es proposen els qui l'utilitzen. “La unió fa la força”, es diu i es repeteix des de ja fa molt de temps, i per comparacions i símbols es demostra la veritat de l'assertió a la intel·ligència popular. Per desgràcia, s'han produït moltes vegades conseqüències errònies d'aquesta afirmació, i de la confusió de la unió amb la unitat i la uniformitat se n'han obtingut resultats contraproductius.

L'aforisme popular s'hauria de completar, i al principi incontestable que expressa la frase “La unió fa la força” s'hi hauria d'afegir: “però la unitat l'enerva i la uniformitat la destrueix”. Llavors, tindríem condensat en poques paraules tot l'ensenyament polític que es desprèn de la història de les mil societats que coneixem, i que a priori hauríem pogut deduir de la naturalesa de l'home considerat en relació amb els seus semblants.

El sistema federatiu fa la unió, i és, per tant, origen de força. Es confederen diversos sobirans per mantenir el seu absolutisme, com en les mal anomenades santes aliances? Els pobles subjectes al seu poder s'han de preparar per fer un

esforç suprem si se'n volen deslliurar, perquè la força que neix de la confederació de diversos sobirans fa augmentar la de cadascun d'ells. Es federen, en canvi, diversos pobles per garantir la llibertat o la democràcia? Llavors, qui aspiri a la tirania, en qualsevol forma, ha de buscar un altre escenari en el qual exercir el seu paper, ja que poden estar ben segurs que la força de la unió federativa serà un obstacle perenne per als seus plans ambiciosos. El sistema federatiu, si uneix voluntàriament tots els elements que s'hi agrupen, produeix com a resultat un únic impuls general, però no cohibeix els diversos impulsos parcials que mantenen l'escalfor i la vida de les diverses individualitats que formen el conjunt. La força total és la suma o potser la multiplicació de les forces parcials.

Difícilment es trobarà en la història un principi més plenament comprovat com ho ha estat el que acabem de presentar en totes dues confederacions que estudiem. Els nord-americans es van unir per gaudir de la llibertat sota les formes democràtiques, i en les democràcies que van establir, l'home és tan completament lliure com ho pot ser si viu en societat amb altres éssers tan lliures com ell. Els suïssos s'han proposat governar-se democràticament a la vegada que conserven la llibertat, i les institucions democràtiques que han aconseguit posar en joc i fer funcionar regularment, se'ns apareixen com inversemblants als ulls dels qui vivim dins de l'unitarisme, i que ni tan sols somniem res que se'ls assembli. Demostrarem aquestes afirmacions en la mesura possible en el poc espai del qual disposem.

La llibertat americana no es limita a les matèries polítiques, com en moltes de les nacions europees, sinó que s'estén a totes les manifestacions de la vida individual i corporativa, i es troba tant als costums com a les lleis escrites.

Per al ciutadà de la Unió no és suficient poder professar la religió i ser membre de la confessió que millor li plagui; tenir

llibertat d'associació, de reunió i de premsa; poder dirigir peticions, etc., sinó que vol alguna cosa més, tan sòlida i positiva com ho són els drets polítics. Vol la llibertat administrativa, la civil, la que fa referència a tots els actes de la vida. Vol ser sobirà a casa seva, i propietari lliure de la seva propietat i del seu crèdit. Per a l'americà no és suficient poder desfogar-se a la premsa o a la tribuna mentre clama vanament contra els abusos del poder o l'exorbitància de les lleis, vol que aquests abusos i aquesta exorbitància ni existeixin ni siguin possibles.

L'americà es riu de l'europeu, que si subjecta al rei o al president a un congrés, ell també es subjecta al mateix congrés, que li prescriu regles fins i tot per als actes més íntims de la vida, i que a cada cantonada hi posa un gendarme o un altre agent que limiti la seva conducta i li recordi contínuament que el poder social pesa sobre ell. El lliure habitant del nou món no és un home de grans teories, sinó un home de fets. Prefereix exercir les llibertats a consignar-les pomposament en una constitució o en una llei o decret.

És per això que, dins de la Confederació, l'Estat és autònom, així com dins de l'Estat totes les corporacions i entitats són lliures, tant les de caràcter públic com les de caràcter privat. És per aquest motiu que l'administració es redueix a les matèries en què és indispensable la intervenció de l'Estat o d'una altra entitat oficial, i les lleis civils no regulen altra cosa que els actes en què no hi ha hagut convenció o contracte. La llibertat civil és el baluard més ferm de l'individualisme americà, com demostrarem plenament a l'article que dedicarem a la comparació entre el dret privat a Suïssa i a l'Amèrica del Nord.

Per donar una idea completa de les llibertats americanes, només ens fixarem en la més important de totes, en la de

consciència i de cultes; un examen molt interessant perquè la Unió és l'únic poble que ha resolt el problema religiós, el més paorós dels nostres temps.

Suïssa ha fet molt en el punt que tractem, però gràcies als seus antecedents i compromisos històrics no ha pogut arribar a un resultat tan complet com ho ha fet l'Amèrica del Nord.

I els americans han arribat a aquesta solució només aplicant el criteri que és la seva guia; el criteri de llibertat. En la Constitució federal, han separat completament els interessos religiosos dels polítics, i els estats federats han fet el mateix en les seves constitucions particulars. Ni aquests estats ni la Confederació no poden fer cap llei que estableixi una religió o en prohibeixi l'exercici, amb la qual cosa queda dit que l'individu queda perfectament lliure en aquestes matèries. Queda *perfectament lliure*, diem, i en això radica tot el secret de la solució del problema. Allà, cap religió està protegida amb preferència respecte d'altres, però tampoc no n'hi ha cap que estigui prohibida, perseguida ni molestada. Cadascú adora Déu de la manera que la seva consciència li dicta, i té la seguretat de no trobar cap obstacle en el seu camí. I com que els creients són ciutadans que gaudeixen de tots els seus drets i llibertats, és per això que les associacions religioses que formen són tan fortes i respectables. El poder no hi té res a veure, però ha de reconèixer els drets dels quals gaudeixen les associacions lliures dins de la llei. Si per la llei poden adquirir i administrar, adquireixen i administren; si per la llei poden entregar-se al proselitisme, quan treballen per a aquest objectiu, no fan altra cosa que exercir un dret. En virtut de la llibertat, el catòlic obeeix el Papa, així com el mahometà es regeix per l'Alcorà. A ningú se li pregunta per les seves creences, per tal que compleixi els seus deures de ciutadà, que allà queden reduïts a la més mínima expressió possible. La socie-

tat nord-americana, en general, és religiosa, i per aquest motiu, cadascun dels seus membres, gelós de la seva llibertat, sap respectar la llibertat dels altres. Gràcies a la llibertat, totes les confessions prosperen, i totes, fins i tot la catòlica-romana, estan satisfetes amb la seva situació. Sense cap dubte, els Estats Units és el país que menys feina dona al Papa. Mai no li ha presentat cap conflicte amb els poders civils de la Unió, que gràcies a la llibertat estan perfectament separats de tota qüestió religiosa.

A Suïssa, els antecedents històrics han dut el poder a resoldre el problema d'una altra manera. Allà, la qüestió religiosa s'ha presentat com a confessional, i com a confessional s'ha hagut de considerar. Les dues confessions principals que existeixen allà, la protestant i la catòlica, han tractat de potència a potència, i després de molta lluita i disputa, han sabut trobar una solució en el respecte mutu. Actualment existeix una gran llibertat de consciència i també de cultes, no només gràcies a la Constitució, sinó també per la tolerància que generalment s'ha infiltrat en els costums. Com a mostra d'aquesta tolerància, recordem i citarem el fet que vam presenciar en la capital del cantó de Glarus i en alguns altres punts, on el mateix temple serveix per a protestants i catòlics, ja que cadascuna d'aquestes confessions té marcades les hores per al seu servei i els cultes particulars, i els fidels de les dues religions respecten aquesta distribució.

ARTICLE VINT-I-TRESÈ

Resultats produïts per l'organització suïssa pel que fa a pràctiques democràtiques. Les Landsgemeinden. Síntesi de la seva història. Descripció de les Landsgemeinden. Tendència conservadora dels cantons de democràcia pura. Organització de les autoritats als cantons. Harmonia entre la tradició i les aspiracions actuals.

Si fins aquí, a mesura que fèiem l'anàlisi i raonàvem sobre l'organització de les dues confederacions, hem hagut de reconèixer en molts punts la superioritat incontestable de l'americana, quan passem a ressenyar els resultats que han aconseguit els suïssos tendirem no només a disculpar-los d'algunes de les mancances i de les sobres que hem notat en les seves institucions fonamentals, sinó també a pagar-los el tribut del respecte simpàtic que mereixen els ciutadans del país que ha portat a un major grau de perfecció la pràctica de la democràcia.

No s'esborrarà mai de la nostra memòria la gran impressió que ens va produir la primera visita que vam fer al lloc on anualment es reuneix una de les *Landsgemeinden*. Ens trobàvem al poble-capital del cantó d'Uri, la pàtria llegendària de Guillem Tell, en tornar d'una excursió a Roma i a les altres ciutats artístiques italianes. Ens acabàvem de sorprendre davant de les esplendors del Vaticà i les històriques opulències del palau dels duxs a Venècia, i cap d'ells havia aconseguit evitar en el nostre ànim un sentiment tan pur com el rústic amfiteatre en què, des de fa segles, cada any es congrega un petit poble lliure per tractar sobre els seus destins i tenir cura dels seus interessos. La superba mole romana, en meravellar-nos amb la seva grandesa i proporcions, ens va fer recordar que els seus fonaments es basaven en la subjecció de les cons-

ciències; així com el plaer estètic que s'experimenta en recórrer els salons venecians adornats, si no s'esvaeix, s'esmorteix, en trobar al seu costat les masmorres on encara ressona l'eco dels laments i les imprecacions de les víctimes d'una oligarquia tan poderosa com desenfrenada: en canvi, a les estrades de la praderia de Schaddorf, se'ns presentaven a la imaginació les ombres de trenta generacions, que des de fa 6 segles s'hi havien assegut per fer acte solemne possessori de la seva dignitat d'homes lliures. La història ens deia que allà també s'hi havien comès abusos i potser consumat crims, ja que no hi ha cap lloc a la terra que n'estigui completament lliure, però aquests abusos i crims, en tot cas, eren producte de la pèrdua d'un gran sentiment; de l'orgull igualitari d'una democràcia, que en manifestacions turbulentes exhalava la seva exuberància de vida. En aquella praderia, resguardada per avets, coronada per les altíssimes agulles i les nevades crestes dels Alps, i tot dominant la plana verda de les valls, la nostra memòria va evocar tota la història de la gran quantitat de muntanyencs que van saber conquerir la llibertat quan a tot Europa hi dominava el despotisme, i van saber conservar-la com un tresor sagrat mitjançant les convulsions i les lluites que ens han agitat durant segles.

Allà, davant de la nostra imaginació, van desfilar les *Landsgemeinden* dels temps heroics, en què deliberant fins i tot els nens de catorze anys, que es consideraven ja homes per tractar sobre el bé i la defensa del país, i fent les votacions al fragor de les allaus, donaven com a resultat aquells combats en què els exèrcits més brillants de les nacions més poderoses havien de retrocedir desfets i avergonyits davant de centenars de rústics patriotes.

Allà, els ciutadans independents dels petits cantons havien acordat sostenir els seus drets i prerrogatives, tant contra el

poder de les cases d'Àustria i de França com contra les intrusions del Papa o les exigències d'alguna abadia poderosa. Allà mateix, més tard, havien tingut lloc les tremendes disputes religioses que van arribar a amenaçar la independència que no havien aconseguit arrabassar ni reis ni senyors, i més tard encara, quan l'expansió natural de les democràcies va aconseguir conquerir terres i tenir països subjectes, les *Landsgemeinden* havien passat pel seu període de decadència i s'havien convertit en teatre de dissensions, intrigues i coaccions, per mitjà de les quals les famílies poderoses tractaven d'apoderar-se dels batllius lucratius o dels comandaments dels regiments que es llogaven per una soldada als magnats i els monarques ambiciosos. Allà, a l'albada d'aquest segle, un cop reunit tot el cantó, havia acordat oposar-se a les hosts franceses que volien arrabassar-los les seves llibertats seculars i imposar-los l'unitarisme en nom del progrés. I allà mateix, un cop es va restablir la calma a Europa i després de transformada l'antiga Confederació, havia seguit i segueix reunint-se el poble anualment, un cop rejuvenida la *Landsgemeinde* al caliu vivificant de les noves idees d'harmonia entre la tradició i les aspiracions de la democràcia moderna, que representa i condensa l'Estat federatiu.

Tots aquests records van venir-nos a la imaginació en visitar el prat de Schaddorf, i la síntesi va ser la impressió més profundament agradable que hem sentit en les nostres excursions. Si Suïssa és, efectivament, l'oasi de la pertorbada Europa, les *Landsgemeinden* són, sens dubte, l'oasi de Suïssa i la història d'Uri és la història de totes les *Landsgemeinden*. Totes han passat pels mateixos períodes i vicissituds, i les que es conserven encara presenten les mateixes línies generals. Sis cantons o mig-cantons viuen actualment en democràcia pura. De les sis *Landsgemeinden*, n'hi ha algunes en què domina

l'element catòlic i d'altres en què predomina el reformat; n'hi ha algunes que ostenten el caràcter idíl·lic d'una reunió campestre, i n'hi ha d'altres que es troben agitadaes pel moviment i la lluita d'interessos, que és el distintiu de les regions industrials; n'hi ha que es reuneixen en zones despoblades, en amfiteatres rústics situats al mig dels Alps, i n'hi ha d'altres que es congreguen a la plaça pública d'alguna ciutat o poble, però totes procedeixen amb la mateixa serenitat i es concerten amb el mateix ordre. En totes presideix el *Landammann* o president del cantó, i totes comencen per una solemne pregària, després de la qual s'escullen els magistrats i es voten les lleis que es consideren útils per al país mitjançant el sistema tradicional d'aixecar els braços. A les *Landsgemeinden*, el poble es presenta majestuosament, i les fórmules emprades contribueixen al caràcter imponent de l'acte. L'uixer del cantó representa la totalitat del poble, i porta la veu col·lectiva quan, en començar l'acte, el president pregunta a les persones reunides "si volen celebrar-ho i deliberar segons els costums de la terra". A cap país del món s'ofereix un espectacle més interessant que el que presenta el primer magistrat de Glarus en dirigir la *Landsgemeinde*, envoltat de tots els nens del cantó, que des dels seus bancs, propers a la presidència, aprenen a exercir els deures cívics dels seus pares i avis i es preparen per exercir-los més tard. A cap congrés té lloc una escena tan important com ho és l'acte de jurament a l'Appenzell exterior.

Després d'haver llegit la fórmula, expressiva i enèrgica, al president escollit, el nou cap del petit Estat aixeca la mà i, descobrint-se davant de la majestat del poble reunit, promet i jura ser fidel a les lleis i els costums de la terra. I com que en una democràcia ben organitzada tots els deures són recíprocs, així ho manifesta el president havent jurat, i a continuació passa a prendre jurament al poble. El moment és solemne. Els

deu mil caps dels qui participen activament a la *Landsgemeinde* es descobreixen, s'aixequen deu mil mans, les dones i els forasters que presencien l'acte i s'hi interessen des de les finestres i teulades es recullen, i milers de llengües repeteixen la fórmula que pronuncia pausadament l'encarregat de recitar-la, paraula per paraula i frase per frase. Un cop acabada la cerimònia, el *Landammann* aixeca la sessió i desitja a totes les persones reunides una felix tornada a casa seva i tota classe de felicitacions durant l'any. Aquest quadre, que es desenvolupa a l'aire lliure i del qual són actors milers de muntanyencs tan lliures com l'aire que circula per les seves valls accidentades, només podria ser pintat pel geni d'un Miquel Àngel; però d'un Miquel Àngel que s'hagués criat al vivificador alè d'aquelles institucions tradicionals, que són el poema de la democràcia.

Actualment, les *Landsgemeinden* no gaudeixen del poder absolut que tenien en altres temps. Com que són l'òrgan legislatiu d'estats que tenen la sobirania limitada per l'organització federal, han de circumscriure's a les matèries que són de competència cantonal i guardar les formes prescrites a les seves lleis fonamentals. En algunes, no és possible la deliberació, i només es vota; en altres, les matèries que han de formar l'ordre del dia es determinen amb antelació pel Gran Consell, davant del qual els ciutadans han de presentar els projectes que volen utilitzar la iniciativa, i el Gran Consell passa l'ordre del dia imprès a tots els ciutadans amb l'antelació necessària perquè puguin acudir a la reunió amb una opinió formada.

Podríem dir molt, moltíssim més sobre les *Landsgemeinden*, però els límits que ens hem imposat no ens permetien estendre les breus notícies amb què hem procurat donar a conèixer la més simpàtica de les institucions suïsses; una ins-

titució que, per aquest mateix motiu, ha estat la més combatuda per aquells que pretenen prendre allà el nom de radicals, i no són més que jacobins autoritaris.¹⁰⁶

I es comprèn que mirin amb mals ulls la subsistència de la democràcia pura. Els cantons que tenen la sort de gaudir-ne són els més conservadors de Suïssa; els més firmes guardadors de l'autonomia cantonal contra les invasions de l'unitarisme. Amb les *Landsgemeinden*, la voluntat de la majoria resulta una veritat, i l'instint de conservació és el que predomina on impera realment i veritablement aquesta majoria. Els somnis demagògics no han fet mai camí en els cantons de democràcia pura. Quan estan reunits els ciutadans, cadascú pensa en casa seva i en la seva família, i tots en la pàtria, que veuen i palpen en el conjunt deliberant sota la direcció dels seus magistrats, i no hi ha ningú que s'atreveixi a presentar projectes descabellats, que predicaria sense embuts al cafè o a la taverna. La majestat del poble congregat i que forma un tot encara s'imposa als esperits més díscols.

Però no tot es redueix a la *Landsgemeinde* als cantons de democràcia pura. En aquests, tot obeeix al gran principi de la intervenció directa del poble en la cosa pública. El Gran Consell és relativament nombrosíssim, i també són nombrosíssims els càrrecs honorífics, per mitjà dels quals els ciutadans es distribueixen la feina i s'interessen mútuament pel bon funcionament dels assumptes generals. No només són d'elec-

106 S'ha escrit molt i bé sobre les *Landsgemeinden* de Suïssa, i qui vulgui conèixer a fons la institució i gaudir de tota la poesia que l'envolta pot llegir la monografia que l'escriptor clàssic Eugène Rambert ha inclòs en la seva sèrie de treballs col·leccionats amb el títol de *Les Alpes suisses*. També es poden llegir els capítols que dediquen els autors següents a la mateixa institució: Cherbuliez, a *La Démocratie en Suisse*; Suell, al seu *Handbuch des schweizerischen Staatsrechts*, i Blumer, al seu *Staats- und Rechtsgeschichte der schweizerischen Demokratien*.

ció popular els càrrecs administratius i polítics, sinó també els judicials i religiosos, i si per a la direcció dels interessos cantonals es reuneix tot el poble del cantó al *Landsgemeinde*, per als assumptes del districte o del municipi es congreguen al mateix temps els ciutadans que el formen, i junts deliberen i decideixen. I una cosa admirable: en totes aquestes manifestacions de vida democràtica exuberant, la tradició i les aspiracions actuals funcionen sempre aliades i en harmonia. No només se'n conserven les formes, sinó també els noms històrics dels magistrats, i això no és cap impediment perquè se satisfacin les noves necessitats que van apareixent.

ARTICLE VINT-I-QUATRE

Vitalitat que conserva la democràcia pura a Suïssa. Sistema mixt entre el democràtic pur i el representatiu. Vet. Referèndum, obligatori i facultatiu o condicional. Iniciativa. Dret a revocar els consells legislatiu o executiu. Resultat de la pràctica d'aquests drets democràtics.

Actualment, són sis els membres de la Confederació Suïssa, com ja vam aclarir, que es regeixen per la democràcia pura; són sis els cantons o mig-cantons en què la potestat legislativa és exercida per tots els ciutadans actius reunits a la *Lands-gemeinde*. Si se'n compara el nombre amb el que hi havia a l'antiga Confederació anomenada *dels tretze cantons*, semblarà, a primera vista, que la pràctica democràtica ha perdut terreny, ja que, en efecte, fins que aquella organització va ser substituïda per l'Estat unitari Helvètic, el 1798, només eren onze les *Landsgemeinden* que es reunien.¹⁰⁷ Però, un cop examinada la cosa, la disminució no és tanta com es podia creure, ja que de les cinc desaparegudes, només dues, que són les de Zug i Schwyz, eren veritables *Landsgemeinden* cantonals, i a més la primera, des de molt abans de la seva desaparició, no exercia funcions legislatives. Les de Gersau i Urseren no eren, en rigor, més que assemblees municipals, que es pot dir que encara subsisteixen, tot i que aquests dos petits territoris estiguin des de començaments d'aquest segle incorporats als cantons de Schwyz i d'Uri: així com la *Landsgemeinde* sepa-

¹⁰⁷ Les onze *Landsgemeinden* que es reunien eren les següents: Appenzell exterior, Appenzell interior, Gersau, Glarus (catòlica), Glarus (protestant), Unterwalden superior, Unterwalden inferior, Schwyz, Uri, Urseren i Zug.

rada que celebrava la minoria catòlica al cantó de Glarus, no era més que una mostra d'intolerància religiosa que, per sort, va desaparèixer quan es van refondre les dues assemblees legislatives cantonals en una de sola. L'única de les antigues *Landsgemeinden* que va morir víctima dels seus propis vicis i disturbis va ser la del cantó de Schwyz. La melancòlica reunió del 15 de desembre de 1847 va ser l'última que va dur a terme aquesta assemblea popular, una de les de més gloriosa i llarga història.

Així doncs, tenim que les institucions tradicionals de la democràcia pura conserven molt vigor a Suïssa i encara gaudeixen, per sort, d'un gran arrelament als seus cantons petits. Només es poden sostenir i practicar en aquests cantons ja que, com es comprendrà, una assemblea legislativa no és possible si té més d'alguns milers de membres. La millor prova de la gran vitalitat que encara té la institució de la qual ens ocupem es troba en el fet que la mantenen cantons de població bastant nombrosa, de forma que a la *Landsgemeinde* hi concorren uns deu o dotze mil ciutadans actius. Segons el cens federal de 1880, la població dels cantons o mig-cantons de *Landsgemeinde* és la següent:

Appenzell exterior	51.958 habitants
Glarus.....	34.213 habitants
Uri	26.694 habitants
Unterwalden superior	15.356 habitants
Appenzell interior	12.841 habitants
Unterwalden inferior.....	11.992 habitants ¹⁰⁸

Les pràctiques democràtiques a Suïssa no retrocedeixen, sinó tot el contrari, avancen cada cop més terreny. No només

108 Recensement fédérale du 1° Desembre de 1880, fet en virtut de la Llei federal de 3 de febrer de 1860.

es manté el sistema de democràcia pura en gairebé tots els cantons la població poc nombrosa dels quals ho permet, sinó que en tots els altres s'ha adoptat o s'està a punt d'adoptar un sistema intermedi entre el d'aquesta democràcia i la representativa, pel qual el poble intervé directament en el govern de l'Estat. Els mitjans que s'han adoptat per aconseguir-ho es poden condensar en els següents: vet, referèndum, iniciativa i revocació dels dos consells legislatiu o executiu.

Començarem pel vet, que ha fet poca fortuna. És ben sabut que el seu origen històric es troba en el poder conferit a Roma als tribuns de la plebs, que assistien a les deliberacions del senat i podien anul·lar les seves decisions amb el sol fet de manifestar que s'hi oposaven, pronunciant la paraula *vet*. La Revolució Francesa, al principi, va atorgar el mateix poder al rei, per oposar-se a les resolucions de l'assemblea, i des de llavors gairebé tots els monarques constitucionals tenen aquesta arma a la seva disposició, com des de molt abans també la hi tenia el de la Gran Bretanya. Quan els cantons suïssos van entrar als corrents democràtics contemporanis, alguns d'ells també van adoptar el vet, però el conferien al veritable sobirà, és a dir, al poble, que pot demanar que una llei acordada pel Consell Legislatiu quedi subjecta a votació de tots els ciutadans actius, de manera que queda nul·la i sense força si la majoria li oposa el vet. El veto es va introduir al cantó de Sankt Gallen, i des d'allí va passar a alguns altres cantons, i en l'actualitat són tres els que el conserven, que són: el de Sankt Gallen, que ja s'ha esmentat, i els de Zug i Basilea ciutat.

Però que no es cregui que el vet ha fet poca fortuna a causa del seu caràcter democràtic. Si no ha avançat més es deu només al fet que s'ha considerat que el referèndum, que produeix els mateixos efectes, té molts més avantatges. Anem a veure, doncs, en què consisteix.

El referèndum és la revisió per part del poble de les lleis elaborades pel Consell Legislatiu: una revisió que s'exerceix mitjançant la votació en què prenen part tots els ciutadans actius de l'Estat. El referèndum, que significa acte de referir, de donar compte, i prové del costum que hi havia als cantons de Valais i dels Grisons de donar compte de les lleis fetes pel Consell a les desenes o municipalitats perquè resolguessin en definitiva, pot ser o bé obligatori o bé facultatiu o condicional. És obligatori quan les lleis, per adquirir força, han de passar per la votació popular. És facultatiu o condicional quan només s'exerceix en el cas que ho demani un nombre de ciutadans fixat a la Constitució i dins del termini que aquesta assenyala, de forma que si aquesta petició no es realitza, s'entén que la llei votada per l'assemblea entra en vigor transcorregut el termini legal.

El referèndum ha fet tanta fortuna que, d'una manera o altra, obligatori o condicional, ha estat adoptat per gairebé tots els cantons. Els dos únics que no el tenen, és a dir, Ticino i Friburg, es pot assegurar que no trigaran a tenir-lo. Ginebra, que tampoc el tenia en la seva Constitució, el va adoptar mitjançant una Llei constitucional, segons la qual totes les lleis i els decrets de caràcter general i que no siguin excepcionalment urgents han de ser sotmesos a la sanció del poble, si ho demanen 3.500 electors. Del referèndum només se n'exceptua la llei anual que fixa el pressupost, considerada en el seu conjunt, però s'hi poden subjectar aquelles disposicions d'aquesta llei que estableixin un nou impost o n'augmentin un d'existent, o creïn una emissió d'obligacions o facin un emprèstit de qualsevol altra manera.¹⁰⁹ En el referèndum dels diferents can-

109 *Loi Constitutionnelle sur le Referendum facultatif*, adoptada pel Gran Consell del cantó de Ginebra, el 25 de maig de 1879.

tons hi ha una gran riquesa de varietats. En alguns en què no és obligatori per a la generalitat de les lleis, ho és per a les que comporten despeses que excedeixen una determinada quantitat fixada. A la resta és facultatiu o condicional per a totes les decisions generals del Consell Legislatiu, i tant el nombre de ciutadans actius requereix per a la petició com el termini dins del qual s'ha de formular, són molt diversos.

Tanta carrera ha fet el referèndum democràtic a Suïssa que des de la revisió de 1874 figura a la Constitució federal. Les lleis de la Confederació estan subjectes a la revisió popular sempre que la demanin trenta mil ciutadans actius o vuit cantons, com expliquem incidentalment en uns dels articles anteriors.

La iniciativa és un altre dels preuats drets democràtics dels quals gaudeix el poble en diversos dels cantons suïssos. La iniciativa no és la petició: és quelcom molt més transcendental. El dret de demanar, tal com es troba establert a la major part de les constitucions de les nacions unitàries, no obliga els poders a més que a deixar la pretensió sobre la taula, si no la llencen al cistell dels papers inútils. La iniciativa suïssa, en el moment que compleix els requisits legals pel que fa al nombre de firmes i altres extrems establerts, imposa al legislador el deure de prendre'n una decisió i de presentar aquesta decisió al poble, quan el dret del qual ens ocupem es completa amb el de referèndum. Va començar al cantó de Vaud, després el va seguir el d'Argòvia, els dos mig-cantons de Basilea, Zug, Turgòvia i algun altre. Fins ara, no ha arribat a les matèries federals, la qual cosa comprova el que vam dir en un altre article, és a dir, que en pràctiques democràtiques els cantons avancen molt la Confederació. És veritat que, en matèries federals, seria difícil harmonitzar la iniciativa amb les dues bases fonamentals del federalisme, però no seria impossible trobar algun mitjà per esbrinar si la voluntat de la majoria

del poble va d'acord amb la de la majoria dels cantons o estats federats.

El dret del poble a revocar els seus poders al Consell Legislatiu o a l'Executiu és tan valuós com els drets que ja han estat explicats. Mitjançant la Constitució, es troba reconegut el dret a revocar el Gran Consell Legislatiu als cantons de Berna, Argòvia, Solothurn, Basilea ciutat, Lucerna, Turgòvia i Schaffhausen. Quan el nombre requerit d'electors ho sol·licita, una votació popular decideix si els poders es revoquen o no al Gran Consell; si la decisió és afirmativa, es convoquen noves eleccions. La revocació del Consell Executiu o govern cantonal també està consignada en algunes constitucions, com ara les de Berna, Solothurn i Turgòvia, als cantons de les quals la revocació es fa directament per votació popular. En altres cantons, com el d'Argòvia, es pot revocar indirectament el Consell Executiu. Si el poble revoca l'assemblea, la qual s'escull novament, decideix si han de continuar funcionant o han de cessar les altres autoritats polítiques, entre les quals es troba el Consell Executiu.

Per tot això, es comprovarà perfectament tot el que vam dir, és a dir, que els suïssos han avançat tant camí en pràctiques democràtiques que les nacions unitàries que més ostentació fan de democràcia ni tan sols somnien amb el que fa anys que regeix ordenadament i amb grandíssima regularitat en aquells cantons. Per mitjà de la iniciativa, del referèndum o del veto, i del dret a revocar els consells legislatius o executius, és la voluntat popular la que governa, i els representats del poble no passen realment i efectivament de la categoria dels mandataris. Per tant, es pot afirmar que Suïssa és una agrupació democràtica de democràcies, que se sosté i prospera pel federalisme.

ARTICLE VINT-I-CINQUÈ

La descentralització com a causa de la força del sistema federatiu. Distribució administrativa. Divisió i subdivisió de les funcions públiques. Molts càrrecs i poca funció pública. Divisió del territori dels estats o cantons. Districtes, cercles i municipis. El municipi a l'Amèrica del Nord. El municipi a Suïssa. Diferències entre el municipi germànic i el llatí. Poca importància de les capitals a les dues confederacions.

Ja hem vist els principals resultats que ha produït l'organització federativa en els dos països que són l'objecte d'aquest estudi i que fa del nord-americà l'home més lliure i, de les agrupacions suïsses, el poble més democràtic dels que actualment viuen en societat: però el nostre treball quedaria coix si no dediquéssim alguns paràgrafs a d'altres resultats, que encara que siguin de menys transcendència contribueixen, no obstant això, a l'harmonia del conjunt en les dues confederacions.

La força i el vigor del sistema federatiu radiquen en la descentralització, en el respecte al particularisme, en la consagració de la varietat, que el converteixen en el règim natural i genuí de la llibertat. Divideix per unir, ja que és el reflex fidel de les regles que ens ensenya la naturalesa i sap que l'agrupació és més sòlida i fructífera com més caracteritzades i fermes són les entitats que la constitueixen, i també sap que una entitat s'enforteix i es caracteritza millor com més lliurement i espontàniament es pot desenvolupar. És per aquest motiu que els estats membres d'una confederació no es limiten a desprendre's d'una part de les atribucions de la seva sobirania per fer néixer l'estat federal, sinó que de les que es reserven, que són la majoria, en deleguen bona part a les

agrupacions més reduïdes i d'aquesta manera doten de vida i de llibertat a totes les manifestacions, oficials o particulars, de l'activitat corporativa. Les funcions administratives, per exemple, lluny de concentrar-se en un cos burocràtic dependent de la capital, es reparteixen entre un gran nombre de cossos, cadascun dels quals estén la seva acció a una petita part del territori i a una fracció del poble reduïda, de manera que és perfectament amo de la seva acció i de la seva iniciativa en el seu cercle limitat.

Només per aquest mitjà s'aconsegueix la descentralització, que en una democràcia requereix, a més, que les funcions públiques es divideixin i se subdivideixin, de manera que hi intervinguin el major nombre possible de ciutadans. Això es practica en les dues confederacions que estudiem, si bé hem de reconèixer que a l'Estat federal nord-americà ha aconseguit introduir-s'hi l'element burocràtic en proporcions alarmanants, i que les autoritats generals suïsses es mostren massa disposades a imitar el mal exemple.

Però als cantons suïssos, especialment als germànics de democràcia pura o de govern mixt, i a molts dels estats americans, les funcions públiques estan tan dividides que gairebé tots els ciutadans d'una capacitat determinada s'hi han d'interessar, tant si és perquè n'estan exercint, com si és perquè ja n'han exercit, o perquè esperen que els cridin a exercir-ne alguna. Qui no forma part dels alts cossos legislatiu o executiu o d'algun tribunal és membre de la junta de districte, o de la corporació municipal, o del comitè d'escoles, o de la comissió de pobres o de tuteles o del consistori religiós d'algun culte, etc. En una democràcia tots els ciutadans s'han de creure obligats a servir al país i a dedicar-li una part de la seva activitat i del seu temps. Aquesta divisió i subdivisió causa que les remuneracions pels càrrecs públics que les tenen si-

guin tan reduïdes que semblin irrisòries als que estem acostumats a les pràctiques del centralisme.

En molts dels Cantons suïssos petits, s'indemnitza el president amb uns pocs centenars de francs a l'any, i els diputats, jutges, etc., amb dietes de dos o tres francs, a més de les despeses de viatge calculades estrictament. Als Estats de la Unió americana, els salaris tampoc són excessius, si es té en compte que el valor més reduït que té la seva moneda en relació amb Europa. Els governadors dels estats americans cobren remuneracions que varien des de mil a deu mil duros anuals,¹¹⁰ i és digne de notar que en molts d'ells, el president i els jutges del Tribunal Superior estan millor retribuïts que el governador, amb la qual cosa es confirma la capitalíssima importància que els nord-americans donen al poder judicial, base i garantia dels seus drets i de les seves llibertats. Els salaris dels funcionaris federals amb càrrecs alts, tot i que més elevats que els que obtenen els dels estats particulars, no són, tanmateix, extraordinaris en cap de les dues confederacions. El president dels Estats Units, que es troba al capdavant d'una agregació de més de cinquanta milions d'habitants, rep a l'any cinquanta mil duros (la mateixa quantitat que rep l'ambaixador anglès a París, i inferior a la que obtenen els funcionaris amb càrrecs alts a la Gran Bretanya), i els seus secretaris o ministres tenen vuit mil duros de salari, i aquí es dona també el cas que la dotació d'aquesta quantitat no arriba a la dels jutges del Tribunal Suprem.¹¹¹

A Suïssa, els membres del Consell Federal reben dotze mil francs anuals, i el president de la Confederació gaudeix d'un

110 Els governadors de New Hampshire, Rhode Island i Vermont tenen mil duros. Els de Connecticut, Delaware, Maine, etc., dos mil. Els de Nova York i Pennsilvània, deu mil. El altres varien entre els dos extrems.

111 El *Chief Justice* o president del Tribunal Suprem té 10.500 duros anuals. Els vuit jutges en tenen 10.000 cadascun.

suplement de mil cinc-cents francs. Aquests salaris són una mica superiors als del President i els Jutges del Tribunal Federal, que perceben respectivament onze mil i deu mil francs.¹¹²

De tot el que s'ha dit, es dedueix que la divisió i la subdivisió de les funcions públiques en les democràcies organitzades federativament produeix un nombre important de càrrecs però, en canvi, redueix els llocs de treball públics a la mínima expressió. En els petits cantons suïssos i en alguns estats americans, on una gran part dels ciutadans exerceixen o han exercit algun càrrec públic, gairebé no hi ha cap treballador públic que fonamenti la seva subsistència en el salari, i viuen lliures de la plaga de la burocràcia, que rosega les entranyes de les nacions grans unitàries i esterilitza els millors sistemes d'administració i de govern.

En les dues confederacions que estudiem, cada estat o cantó es divideix en nombrosos districtes, i aquests districtes alhora es divideixen en agrupacions municipals quan no tenen encara altres divisions intermèdies. En els estats de la Unió, els districtes prenen els noms històrics de comtats (*counties*) o parròquies (*parishes*)¹¹³ i el seu nombre és veritablement extraordinari si es compara amb el que estan avesades les nacions unificades quan es divideixen políticament i administrativament. Així, per exemple, els estats de Texas i de Geòrgia, que tenen més d'un milió i mig d'habitants cadascun, es divideixen en cent setanta comtats el primer i en cent trenta-vuit el segon. L'estat de Nebraska, amb només quatre-cents cinquanta mil habitants, en té trenta-vuit entre comtats i districtes territorials. Passa el mateix als estats primitius. El de Nova York, com que és un dels menys dividits, té vuitanta

112 *Loi fédérale sur l'organisation judiciaire fédérale*, de 27 de juny de 1874; article 14.

113 L'Estat de Lousiana està dividit en parròquies

comtats, entre els quals es reparteixen els seus cinc milions d'habitants; Pennsilvània compta amb seixanta-set dels primers, amb una població de quatre milions i escaig, i Virgínia, poblada per un milió i mig d'habitants, els distribueix en cent dotze comtats. En conjunt, doncs, els estats de la Unió americana es troben dividits en uns dos mil dos-cents districtes. Si es comparen amb els departaments de la França centralitzada, que no arriben a cent, o amb les nostres quaranta-nou províncies, es veurà que el sistema federatiu afavoreix molt més la divisió que l'unitari.

A Suïssa també es pot observar el mateix fet. Fins i tot els cantons més petits estan dividits en districtes (*Bezirke*), i en molts cantons tots els districtes contenen molts cercles, que per part seva estan constituïts per diferents municipis. A Suïssa, la divisió administrativa és encara més gran que a l'Amèrica del Nord. Per tant, vegeu que equivocats que estan els que pretenen disminuir la que se'ns ha imposat a Espanya. Confonen dues qüestions perfectament diferents, ja que si les províncies actuals, efectivament, són massa nombroses per constituir entitats autònomes o estats, són, en canvi, molt escasses com a entitats administratives. Per convèncer-se'n, només cal mirar la nostra història en aquells períodes en què es retia més culte al particularisme, i es veurà que tant els antics corregiments com les altres divisions naturals de les nostres regions ocupaven molt menys territori que les províncies artificials que ha establert l'afany unificador que domina avui els governs.

Els municipis en els Estats Units es divideixen en urbans, anomenats *Citys*, i rurals, anomenats *Townships*. Els uns i els altres gaudeixen de grans drets i atribucions, i si al capdavant dels molt poblats hi ha una corporació representativa, els menys poblats encara resolen els assumptes importants per

mitjà d'assemblees o *Meetings* de tots els veïns. Les poblacions que ja eren importants sota el règim colonial, abans de la independència, gaudeixen de cartes o estatuts que els reconeixen i els atorguen moltes franquícies, cartes o estatuts que els conserva l'Estat al qual pertany el municipi, com a successor en les atribucions que van exercir els poders britànics abans de l'emancipació.

A Suïssa, els municipis són més o menys lliures segons si l'origen dels seus pobladors és germànic o llatí. El municipi germànic gaudeix de vida pròpia i resol totes les qüestions importants en assemblees comunals de tots els veïns. Se'l considera una agrupació natural, i si bé es troba subjecte a les constitucions i les lleis federals i cantonals, es mou amb desimboltura en l'àmbit que li és propi, i no es troba oprimint dins del cercle de ferro d'una reglamentació general i uniforme. El municipi llatí és una institució política que inclou un petit cercle de l'administració, i no és res més que una roda del mecanisme general de l'Estat. Així doncs, generalment es regeix pel sistema representatiu, i totes les atribucions són exercides per una corporació escollida pels veïns, amb subjecció a reglaments generals i uniformes per a tots els municipis del cantó. Al municipi dels cantons llatins se l'anomena lliure, perquè així se'l proclama a la llei que en limita l'acció, mentre que el municipi dels cantons germànics, sense presumir de llibertat, és realment i efectivament lliure. És una conseqüència del concepte diferent que s'han format els uns i els altres de la llibertat.

La descentralització no s'atura en les manifestacions que deixem explicades, sinó que encara va molt més enllà. Als Estats Units, la capital federal, Washington, no és ni molt menys la ciutat més poblada. A l'últim cens en figuren tretze que la sobrepassen en habitants. En un bon nombre d'estats

particulars, la capital també és una població secundària. La de l'estat de Nova York, per exemple, és Albany; la del de Califòrnia, no és San Francisco, sinó Sacramento; la del de Louisiana, que entre les seves ciutats compta Nova Orleans, és Baton Rouge, que per poc no es queda en poble. A Suïssa gairebé no hi ha capital federal, perquè les altes autoritats de la Confederació resideixen en diverses ciutats. A Berna s'hi reuneixen els cossos legislatius i el Consell Executiu, però el Tribunal Federal és a Lausana, l'escola politècnica, a Zuric, i les militars, a Thun, etc. Per tant, no és estrany que en totes dues confederacions la vida estigui repartida per tot el territori, sense que les ofegui un gran estómac o les enervi un cap descomunal, com passa en els estats unificats.

ARTICLE VINT-I-SISÈ

Complement de la llibertat política amb la llibertat civil. Temperament individualista dels anglosaxons. La independència judicial com a base de la llibertat civil americana. Lassitud en l'aplicació del dret. Assentament del sistema legal anglosaxó. Importància de la Common law o llei no escrita. Judici d'aquesta llei per diverses eminències americanes. El contracte lliure és la base del dret civil. Notícia d'algunes institucions americanes. El Homestead. Bases del dret civil suís. Tendència francesa als cantons romànics. Caràcters de l'individualisme germànic.

La llibertat política, encara que donem per descomptat que s'ha harmonitzat amb les pràctiques democràtiques, no és suficient per fer que un poble sigui perfectament lliure. Cal completar-la amb la llibertat civil, sancionada per les disposicions del dret privat, que, tot i que és menys brillant que el públic, té la mateixa transcendència, almenys en el desenvolupament del progrés i en el foment de la cultura general.

Per tant, no podem prescindir de dedicar alguns paràgrafs a donar una lleugeríssima idea de l'estat del dret privat en les dues confederacions. Entre tots els pobles civilitzats dels nostres temps, l'anglosaxó és, sens dubte, si no l'únic, el que millor ha comprès la llibertat sota tots els seus aspectes. Campió de l'individualisme, entén l'Estat com una necessitat social, però el redueix a la menor expressió possible, i tant en el terreny del dret públic com en el del privat, li confereix només aquelles atribucions que han de reportar avantatges positius a la generalitat dels individus que el constitueixen. No comprèn el benestar i la millora de la totalitat si no és com a producte o agregació de la millora i el benestar de cadascun

dels membres i, segur de la poderosa iniciativa i del seu temperament viril, veu en el poder social poc més que el dispensador de l'ordre, obtingut per mitjà de la garantia de les llibertats i els drets individuals i corporatius. Un cop s'ha aconseguit aquesta garantia, s'entrega confiadament a l'acció, i la resta l'espera de les seves pròpies forces.

Un cop reduït el poder de l'Estat a unes proporcions tan modestes, dividida la sobirania, a més, a l'Amèrica del Nord, i distribuïdes les seves atribucions per l'organització federativa, apareix com a primer avantatge positiu l'estabilitat i la fixació de les institucions i es produeix el fenomen, estrany a primera vista, que el poble més enèrgicament actiu sigui el menys innovador; que una societat que, com l'americana, acull a tots els aventurers que truquen a les seves portes, canviï rarament de lleis fonamentals i reti culte fervorós als costums. Però per poc que es pari atenció, es descobreix que aquest fet és lògic i naturalíssim. Les institucions i les lleis no són més que una garantia de la llibertat individual, i un cop establertes encertadament, han de ser menys que immutables, ja que dins de la seva immutabilitat l'activitat i, fins i tot, l'esperit d'aventura tenen expedit el camí per moure's, variar i prendre totes les formes que creguin útils per triomfar en la lluita per la millora a la qual es llencen.

L'anglosaxó, en general, i el nord-americà en particular, creuen poc en la iniciativa de l'Estat, i és per aquest motiu que tenen més confiança en un dels seus poders, el que per la seva pròpia constitució i naturalesa no la pot mostrar. Temen els poders legislatiu i executiu, perquè saben que, per la generalitat de les seves funcions, han de tendir a l'absorció i a l'afany de predomini, i s'escuden en el judicial que, privat de procedir si no és a instància de part, i havent-se de reduir a l'aplicació del dret a casos concrets, no es pot lliurar a extralimitacions de transcendència tan general com els altres poders.

La independència judicial és, doncs, la base de la llibertat civil a l'Amèrica del Nord. I aquesta independència no neix només de la seguretat que té el jutge de no perdre el seu càrrec més que en virtut de la llei, sinó també de la lassitud de què gaudeix per aplicar el dret. Així com els tribunals federals, segons manifestem, tenen confiada la salvaguarda de la Constitució i no han d'aplicar la llei o el decret que la contradiguin, també els tribunals particulars dels estats han de mirar-ne les constitucions com a regla suprema i considerar nuls els decrets o lleis que s'hi oposin. Tant si es tracta d'una disposició de dret públic com si la qüestió tracta de matèries de dret privat, cap tribunal americà aplica una llei no constitucional. Per tant, no importa que els poders legislatiu o executiu s'extralimitin. Al ciutadà li queda sempre l'empara del poder judicial per fer efectiva la garantia dels seus drets. Aquesta sòlida base de llibertat xoca a tots els publicistes llatins que estudien el sistema americà, i un dels pocs francesos que l'ha comprès diu amb molta raó: “Nosaltres difícilment ens fem càrrec de l'immens paper del poder judicial en el joc de les institucions americanes, un paper al mateix temps conservador i liberal, que mantenint l'equilibri i la jerarquia dels poders ofereix a les llibertats individuals garanties tan eficaces que en cap altre país n'existeixen de semblants...”¹¹⁴ Tocqueville troba en l'organització judicial americana la força temperant d'aquelles democràcies, i Laboulaye expressa tota l'admiració que sent per ella en paràgrafs eloqüents.

La llibertat civil a Amèrica té la seva base en el sistema legal anglosaxó, que xoca amb les idees generalment adoptades al continent europeu encara més que amb l'organització

114 *Huit mois en Amerique*, per Duvergier d'Hauraine.

judicial americana. La base del dret, tant a Gran Bretanya com a l'Amèrica del Nord, és el costum, encarnat en la que s'anomena *Common law*. La *Common law*, o llei no escrita, com la defineix el gran tractadista Blackstone, no només comprèn els costums generals o les lleis comunes pròpiament dites, sinó també els costums particulars d'algunes regions, i les especials que s'observen només en tribunals determinats o jurisdiccions.¹¹⁵ Al costat de la *Common law*, o llei consuetudinària, hi ha la llei escrita dictada pel poder legislatiu, és a dir, la *Statute law*, però és tanta la força de la *Common law*, en la qual els tribunals han encarnat l'equitat, que difícilment s'aplicaria una llei escrita que la contradigués. Labouyale coneix perfectament el sistema legal i judicial anglosaxó quan diu: "Els jutges anglesos han defensat sempre la supremacia de la que ells anomenen *Common law* o costum, i aquest costum el formen els precedents judicials que ha adoptat la consciència pública. Si, per una suposició impossible, el Parlament volgués contrariar-la per una llei; si, per exemple, establís l'esclavitud, la tortura o la confiscació sense judici, no hi ha cap dubte que els jutges anglesos declararien una llei tal contrària a la *Common law* i, per consegüent, inaplicable".¹¹⁶

L'anglosaxó prefereix els fets a les abstraccions, i és per això que en el seu sistema legal dóna tanta importància a la llei consuetudinària que és el fet valorat a la llum de l'experiència. Quan es va establir la Unió americana, no van faltar apassionats del sistema francès que clamessin contra les lleis no escrites angleses, però tot i que entre ells hi figurés Jefferson, la *Common law* va adquirir a Amèrica tanta força com tenia a la Gran Bretanya. No hi ha cap dubte que John

115 *Commentaries on the Laws of England*, by Sir William Blackstone.

116 Laboulaye; *Histoire des États-Unis*.

Adams, el segon president dels Estats Units, va interpretar perfectament l'opinió pública quan, presidint el Senat com a vicepresident durant la presidència de Washington, va declarar: “si algun cop hagués imaginat que la *Common law* no havia d'arribar a ser per la revolució la llei dels Estats Units, mai no hauria desembeinat l'espasa en la contesa”.¹¹⁷

La llei formalista, el precepte invariable escrit, inspira tan poca confiança a l'anglosaxó que un altre dels presidents dels Estats Units, John Quincy Adams, va poder expressar-ho gràficament, mentre s'ocupava del dret romà, quan irònicament va escriure: “La llei civil! Una llei de saviesa, però de servitud; la llei d'un gran imperi comercial, codificada en temps de Justinià, i que conté tots els principis de justícia i equitat adaptables a totes les relacions dels homes en societat amb els seus semblants; però una llei sota la qual el cap del govern era un *emperador august*, la voluntat del qual era superior a totes les lleis!”.¹¹⁸

El costum, el fet valorat per mitjà de l'experiència, està tan encarnat en el sistema legal anglosaxó que, encara que es compilin o codifiquin les lleis escrites, no perd gens de vigor i conserva tota la seva vitalitat. Alguns dels estats de la Unió tenen els seus *Revised Statutes*, és a dir, compilacions o codis de les seves lleis escrites, però la *Common law* s'hi conserva potent. La *Common law* és la llei vivent, que s'acomoda paulatinament i gradualment a les noves necessitats i condicions que es presenten. No té la rigidesa de la inflexible llei escrita, i, com que és una manifestació perenne de la consciència pública, no envelleix mai i es troba constantment en el seu període de virilitat.

117 Frase de John Adams, relatada per Story. *Life and Letters of Joseph Story*.

118 Carta del president John Quincy Adams al jutge federal Story.

No hi ha cap necessitat de dir que, particularista com és la Unió americana, el dret privat varia d'estat a estat, de comarca a comarca, però entre tots ells hi ha els vincles de la *Common law* i del temperament individualista i lliure de la llei escrita. La voluntat expressada per contracte és el fonament del dret civil, de manera que la mateixa Constitució Federal prohibeix als estats fer cap llei que violi les obligacions contractuals.¹¹⁹ Allà, l'individu gaudeix no només de tots els drets polítics, sinó que és propietari de les seves accions i dels seus béns. En el sistema legal anglès, la llibertat de contractació en vida es completa amb la llibertat de traspassar en la mort. El testador és tan lliure, que ni tan sols se'n coneixen les legítimes. Fins i tot aquell que tingui fills o pares, en morir pot disposar de tots els seus béns. Els anglosaxons creuen en els vincles de sang i confien la sort de la família a l'amor del seu cap. En molts dels estats de la Unió, la dona és igual a l'home en el ple gaudi dels drets de propietat.

Per fer veure fins a quin punt es porta el culte o la llibertat individual en el dret civil als estats de la Unió, citarem l'originalíssima institució que anomenen *Homestead* (de *home*; casa, llar, i de *stead*; ajuda, auxili). El *Homestead* és la facultat que tenen tots els individus de sostreure la casa que ocupa la seva família i una porció del terreny a tota responsabilitat per deutes i a tota execució. Qui vulgui utilitzar aquest benefici, només ha de declarar-ho davant l'autoritat competent del seu comtat, la qual pren nota de la declaració en un registre oficial i la publica en la forma que està establerta. La declaració no té efecte retroactiu, ni, per consegüent, allibera de responsabilitats anteriors a la persona que la fa; però des del

119 Article 1r; secció 10a de la Constitució federal.

moment en què se'n pren nota, cap creditor nou pot embargar ni apoderar-se per cap motiu d'allò que cau dins del *Homestead*. Qui utilitza aquesta facultat queda, respecte a terceres persones, com si no posseís res del que ha declarat voler reservar-se, i com que l'acte és públic, ningú no pot dir que l'hagin enganyat. La transcendència d'aquesta institució és incalculable. Qui té la seguretat que, siguin les que siguin les vicissituds per les quals passi, la seva família s'ha de quedar amb casa seva i un tros de terreny, s'entrega intrèpidament als negocis més arriscats i difícils. Pot haver-hi cap altra institució que respongui millor a les necessitats d'un poble emprenedor i actiu com l'americà?

El *Homestead* ha passat d'estat a estat a tots o gairebé tots els de la Unió, però en cadascun d'ells varia la quantitat que es pot assegurar en casa i en terres. En el de Maryland no pot passar de cent dòlars, mentre que en els de Califòrnia i Nevada pot arribar a cinc mil. Els altres estats tenen el *Homestead* en un terme mitjà entre aquests dos extrems.

En examinar les institucions suïsses, ens trobem que, quant a la llibertat civil, són el revers de la medalla. Als cantons d'origen llatí domina per regla general la tendència del codi francès, amb tot el seu autoritarisme. Als cantons germànics es conserva l'esperit alemany amb molta més puresa que a la mateixa Alemanya; i per més que Tàcit presentés els antics germans com el tipus de l'individualisme, i per més que encara es repeteixi l'afirmació de Tàcit com una veritat indiscutible, és cert que l'individualisme germànic només es pot considerar com a tal sota un determinat punt de vista, és a dir, el de les relacions de l'individu amb el poder polític de l'estat. El germà desconfia de l'esforç individual tant com del poder concentrat, i per aquest motiu és el poble més amic de l'associació espontània. Per aquesta raó crea agrupacions en-

tre l'individu i l'estat, i les fa robustes i vigoroses fins al punt de convertir-les en veritables forces socials.

En el següent article procurarem donar una idea dels resultats que han produït aquest temperament i caràcter en el terreny del dret privat.

ARTICLE VINT-I-SETÈ

Conservació i puresa del dret germànic a Suïssa. Diferència entre l'individualisme germànic i l'anglosaxó i el llatí. Influència d'aquest concepte en el dret privat. Organització de la família. El dret a l'assistència. Deures de la família i, en el seu defecte, del municipi. Confusió entre el dret i la moral. Varietat de legislacions a Suïssa. Falta la llibertat civil. Organització militar als Estats Units. Tropes regulars i milícies. Organització militar a Suïssa. Prohibició de l'exèrcit federal permanent. Elite i Landwehr. Algunes dades i detalls d'organització.

En adreçar la mirada a les principals institucions del dret privat a Suïssa, s'observa que s'hi mantenen els principis del dret germànic amb molta més puresa que a la mateixa Alemanya. Aquest fet té explicació natural en el desenvolupament històric de la Confederació, els cantons primitius de la qual van trobar un dels motius més poderosos per a la seva emancipació en la necessitat que sentien de tenir jutges indígenes, coneixedors i amants del dret del país, i que, un cop emancipats, no van oblidar mai aquesta necessitat, per la qual van lluitar diverses vegades. Per això va ser que, als estats de la Confederació, on vivien gairebé aïllats al centre d'Europa, es mantingué viu i vigorós el dret germànic, mentre que, a l'Imperi Alemany, aquest dret es veia suplantat pel romà i el canònic, imposats pel corrent de l'època; de manera que, en els últims temps, en emprendre els alemanys la restauració del seu dret, han hagut de fer poc més que reimportar-lo dels cantons suïssos. Per això un patriota alemany diu que "Suïssa no ha fet mai un servei més gran a Alemanya que el dia que es va emancipar del seu imperi".

El germànic, com ja vam dir a l'article anterior, si és individualista sota el punt de vista de les seves relacions amb el poder polític de l'estat, no ho és com l'anglosaxó a causa de la confiança en la potència de l'esforç particular de l'individu. El germànic tem el poder concentrat de l'Estat, precisament perquè individualment se sent dèbil i sense ànims per lluitar-hi en contra, a diferència del llatí, que fua de la il·lusió que els individus aïllats són capaços de resistir a la força social del conjunt, no tem, sinó que pel contrari, afavoreix la concentració dels poders públics. D'aquí que la tendència del dret germànic sigui fomentar associacions amb vida pròpia, que interposa entre l'Estat i l'individu, mentre que la del dret llatí, portada a l'exageració pel racionalisme francès, és la de contrariar la formació d'aquestes associacions, ja que les permet només en el moment que se supediten al poder general de l'estat. L'afany d'associació és comú al germànic i a l'anglosaxó: però si l'anglosaxó no hi veu més que el mitjà d'augmentar la potència de l'esforç individual, el germànic la mira com a empara de la debilitat en què se sent en veure's aïllat, i l'accepta com un poder tutelar indispensable. El dret privat suís ha d'inspirar-se en aquests conceptes, les conseqüències del qual formen els trets característics del dels cantons d'origen germànic.

La família, per exemple, allà és considerada una institució de transcendència en l'ordre social, i l'autoritat es considera tutora nata dels individus dèbils que la formen. El cap de família és poc més que l'administrador, dotat de grans poders per gestionar, però de pocs per decidir, ja que, per als actes de major importància, la llei ho preveu tot. Només en el petit districte d'Einsielden, cantó de Schwyz, existeix la llibertat de testar. Als altres, els descendents tenen grans lligítimes, fins al punt que hi ha cantons en què el pare només pot disposar lliurement del dos per cent dels seus béns. En altres cantons, el marit pot disposar d'un terç, i la dona de res, o d'una quantitat insignificant.

La tutela és considerada una institució del dret públic, i en molts cantons hi ha autoritats especials per a vigilar-la. La dona està sota la tutela del seu marit, mentre que el poder social creu que administra bé els seus interessos, ja que en molts dels cantons germànics, l'autoritat pública encarregada de les tuteles en vigila l'administració.

Un tret característic del dret privat a Suïssa, especialment als cantons germànics, és el reconeixement del dret a l'assistència. El pobre que no té mitjans per procurar-se la subsistència ha de ser assistit per la família, i en el seu defecte, pel municipi. El deure d'assistir-se no es limita a descendents i ascendents, sinó que a molts cantons s'estén als col·laterals. A Zuric, a Lucerna, a Schwyz, a Unterwalden superior, els néts d'un avi comú estan obligats a assistir-se mútuament. A Glarus, l'obligació arriba fins al cinquè grau entre parents. Quan no hi ha família, l'obligació de l'assistència passa al municipi, que, correlativament al deure expressat, adquireix el dret de vigilància i correcció sobre l'assistit, de manera que pot cohibir-lo a treballar fins i tot per mitjà de la reclusió, així com en temps no gaire remots se l'obligava de manera més eficaç imposant-li penes corporals. No serà inútil afegir que l'assistència produeix conseqüències en la situació civil i política de la persona assistida. A la majoria dels cantons germànics perd els seus drets polítics i té prohibit freqüentar les fondes i les tavernes. En alguns, el Consell Municipal dissolt la família dels assistits i, en tots, les conseqüències són la degradació de l'individu, l'augment del pauperisme i el creixement extraordinari de les càrregues comunals.¹²⁰

El dret germànic no traça una línia completament divisòria entre els seus dominis positius i els de la moral, sinó que

120 Vegeu *Le paupérisme en Suisse*, per G.Niederer.

els barreja i els confon en molts casos. D'aquí prové que els tribunals que crea hagin de tendir més a fer justícia que a aplicar el dret, per la qual cosa gaudeixen d'una lassitud incomprendible per als llatins, en general, i pels que han adoptat el dret francès, en particular. En aquests principis s'inspira el "Codi federal de les obligacions" de 1881, que actualment és llei a tots els cantons. Les seves prescripcions casuístiques cohibeixen la voluntat dels contractants particulars, però deixen un ampli camp al jutge per decidir el que cregui més adequat per a l'equitat, de manera que en molts casos pot imposar veritables penes civils.

La naturalesa d'aquest treball no ens permet entrar en més detalls. No obstant això, els indicats són suficients per demostrar que pel que fa a la llibertat civil, els cantons suïssos són el revers de la moneda dels estats americans. Als primers, gràcies a l'autonomia, no tan establerta per les lleis fonamentals del país com encarnada en l'esperit dels seus habitants de races diferents, es troba en la legislació privada una gran riquesa de varietats, que van des de l'organització purament germanico-històrica en alguns cantons, fins a la pràctica del radicalisme francès més exagerat en d'altres: però ni en els uns ni en els altres s'ha aconseguit la llibertat civil. Les institucions del dret privat a Suïssa i a l'Amèrica del Nord són la demostració més acabada de la diferència d'objectius de tots dos pobles, diferència que hem procurat fer ressaltar com a síntesi del nostre estudi. A la Unió americana, tot es deriva de la llibertat individualista; a la Confederació Suïssa, del predominio de la democràcia.

Podríem analitzar molts altres punts sense allunyar-nos de l'objectiu que ens vam proposar quan vam començar aquest treball, però no ho farem perquè ja hem donat a conèixer els que són més característics del sistema federatiu, i respecte

d'aquests, hem fet notar les diferents aplicacions de què són susceptibles, presentant a la consideració dels lectors les que els han donat les dues confederacions que estudiem. Però sí que dedicarem alguns paràgrafs a l'organització militar, que és una de les matèries que més posa en relleu els avantatges del règim particularista sobre el centralitzador.

Als Estats Units es pot dir que no hi ha cap exèrcit permanent. Per una agregació d'estats que contenen més de cinquanta milions d'habitants, una força regular d'uns vint-i-cinc mil homes els és suficient i encara els en sobra per a totes les atencions. El 1883 només es componia de 2.143 oficials i 23.335 soldats, tots ells voluntaris i retribuïts. Aquesta força permanent serveix principalment per a la vigilància de fronteres i la defensa dels territoris que es troben amenaçats per tribus índies, encara mig salvatges, i per a la custòdia d'algunes fortaleeses. El dia que desaparegui el perill dels indis, probablement s'abolirà del tot l'exèrcit permanent. La marina de guerra en actiu té poca més importància que la força regular terrestre.

La Unió ho fia tot a les seves milícies de ciutadans per si hi hagués una guerra, cosa molt improbable. Aquestes milícies depenen en general dels estats particulars, sota l'alta direcció del Congrés de la Unió, pel que fa a les regles generals d'organització, armament i disciplina, que poden ser cridades mitjançant els poders federals i posar sota les seves ordres immediates en casos de guerra civil o estrangera. Tot i així, en aquests casos, el nomenament dels oficials queda reservat als estats particulars.¹²¹

A Suïssa no hi ha cap força federal permanent. La Constitució ho prohibeix en termes absoluts. Els cantons poden tenir

121 Article 1r, secció 8a de la Constitució.

com a molt tres-cents homes de tropa regular cadascun.¹²² Per tant, l'exèrcit federal és un exèrcit de ciutadans, ja que tots sense excepció estan obligats a fer el servei militar,¹²³ i aquesta obligació dura des dels vint fins als quaranta-quatre anys.

L'exèrcit nacional suís es divideix en *Elite* (tropes escollides) i *Landwehr* (de *Land*, terra, país i *Wehr*, defensa, resistència). Són a l'*Elite* tots els homes des dels 20 fins als 32 anys; des dels 32 fins als 40 són a la *Landwehr* o reserva. Per aquest sistema, el reglament efectiu de les forces nacionals de la petita Suïssa és de 202.479 homes, que disposen de 30.302 cavalls i de 4.897 carruatges o furgons. Dels 202.479 homes, 106.153 pertanyen a l'*Elite*, i 96.326 a la reserva o *Landwehr*.

Però si la força suïssa és tan imponent en cas de guerra, en temps de pau, tant els que pertanyen a l'*Elite* com els que formen part de la *Landwehr*, romanen generalment a casa seva i només es reuneixen periòdicament per a la instrucció i els exercicis. La infanteria de l'*Elite*, després dels primers exàmens i del curs d'instrucció, només es reuneix setze dies cada dos anys, i la cavalleria, deu cada any. Els que formen part de la *Landwehr* només es reuneixen cinc dies cada quatre anys.

En aquest exèrcit, que anomenariem millor milícia, no hi ha redempció ni substitució. Cadascú ha de complir el seu servei. Hi ha algunes exempcions per raó de càrrecs públics o de determinades ocupacions com, per exemple, els membres del Consell federal, els de l'Assemblea durant el seu exercici, els empleats de correus i telègrafs, els eclesiàstics de totes les confessions que no són utilitzats com a almoiners, els mestres de les escoles públiques, els empleats en l'explotació de ferro-

122 Article 13è de la Constitució federal de 1874.

123 Article 18è de la mateixa Constitució.

carrils i vapors, etc. Però han d'haver assistit a una escola de reclutes i haver estat incorporats en un dels cossos d'exèrcit, i només se'ls dispensa del servei actiu. Però si per raons d'utilitat general se'ls eximeix d'aquest servei, a canvi han de pagar una taxa d'exempció, les regles de la qual semblaran inversemblants als que vivim en nacions unitàries, ja que la taxa és proporcional a la fortuna de qui ha de pagar-la, de manera que en queda exempt qui no arribi a posseir mil francs. La taxa és d'un franc i cinquanta cèntims per cada mil de capital o cent de renda, nets, i en cap cas pot excedir de tres mil francs.

Una altra de les exempcions serà també incomprendible per als que estem subjectes al centralisme. Els que estan privats dels seus drets civils per condemna judicial són exclosos del servei militar i se'ls considera indignes de formar part d'un exèrcit nacional, d'una milícia de ciutadans.¹²⁴

124 *Loi fédérale d'organisation militaire*, de 1874.

ARTICLE VINT-I-VUITÈ

Resum dels avantatges del sistema particularista sobre el sistema unitari-centralitzador. Harmonia de la tradició amb les aspiracions. Respecte a la història a Suïssa i a l'Amèrica del Nord. Festa d'acció de gràcies a Déu a totes dues confederacions.

Resum d'aquest estudi. Salut i robustesa de totes dues confederacions. Alguns exemples d'aquestes quantitats. Institucions cívilitzadores que tenen seu a Suïssa. Paràgrafs d'alguns il·lustres pensadors suïssos i nord-americans. Conclusió.

Ja és hora que posem fi a aquest treball, que vam començar amb el propòsit de fer només una col·lecció d'articles periòdics, i ens ha resultat gairebé un llibre. Tot i així, només haurem dit una part petitíssima del que hauríem pogut dir, i si ens hem abstingut d'entrar a examinar punts importants, en tractar-ne d'altres, hem hagut de contenir la ploma. La matèria és tan abundant i tan poc coneguda al nostre país, malgrat haver-hi abundat els que s'anomenen federals, que la relativa extensió del nostre estudi ha d'atribuir-se a aquestes circumstàncies i no a d'altres, com ara la novetat que molts hauran trobat en alguns dels punts i qüestions, que no hem fet altra cosa que tocar sumàriament.

Ens fem la il·lusió que del conjunt del nostre treball es desprèn el que ens vam proposar en dur-lo a terme, és a dir, la demostració dels avantatges que presenta el sistema particularista comparat amb l'unitari centralitzador.

Un dels principals avantatges consisteix, sens dubte, en el seu positivisme, en la perfecta concordança que guarda amb la història del país al qual s'aplica. En qualsevol temps, el moment present és la transició entre el que ha passat i el que

ha de venir. Les institucions i el govern, doncs, han de representar constantment la transacció entre els fets i els interessos creats, i les aspiracions més o menys abstractes que contribueixen a la vida moral dels pobles. Aquests pobles no poden trencar la tradició ni han de renunciar als ideals, i el federalisme representa precisament l'harmonització entre uns i altra.

No sabem que a cap país es treballi tant pel progrés i la millora com a les dues confederacions que estudiem. Política i socialment es troben a l'avantguarda dels pobles, tal i com hem demostrat en la breu anàlisi que hem fet d'algunes de les seves institucions. La democràcia i la llibertat hi troben un terreny propici per desenvolupar-s'hi perfectament.

Però tampoc no coneixem cap país en què es tributi més respecte a la història. Passegeu pels cantons suïssos, i a cada pas que feu hi trobareu un record consagrat, objecte de la veneració popular. Recorreu el llac dels Quatre Cantons, teatre de la tradició, de les llegendes de la independència i de les llibertats helvètiques i tot just haureu tret la vista de la capella de Tell –erigida al mateix lloc on el llegendari llibertador va aconseguir saltar a terra i escapar del furor de Gessler, i actualment adornada amb superbs frescos del pintor Stückerberg–, no podreu deixar de visitar el prat de Grütli amb les seves tres fonts, que va fer brotar la intensitat de l'amor patri dels conjurats Fürst, Stauffacher i Melchtal, que evocuen amb respecte les ombres d'aquestes tres figures poètiques i que saluden afectuosament la joventut escolar suïssa, que va reunir-ne el preu, de salari en salari, per regalar fa pocs anys a la Confederació el prat en què nasqué la llibertat perquè el conservés per a les generacions futures. A pocs passos de Grütli, una roca enorme que surt de les aigües del llac, la *Mythenstein*, es troba convertida en un monument perpetu al cantor de totes aquelles llegendes i tradicions, ja que els can-

tons primitius hi van esculpir en lletres colossals de ferro el nom de Schiller, l'autor de Guillem Tell. Si us separeu dels cantons primitius, als més moderns hi trobareu la mateixa veneració a la història. No només es conserven i es cuiden els edificis i llocs que evocuen records, sinó que els objectes més insignificants relacionats amb la tradició o la llegenda també es recullen amb una cura exquisida. A la plaça de Friburg, per exemple, existeix un vell til·ler les branques del qual, ja sense vigor, estan sostingudes per pilars de pedra. Es diu que, una vegada assolit el triomf de Morat, un jove d'aquella ciutat va córrer cap a la plaça sense descansar des del camp de batalla, i en arribar-hi no li va quedar més alè que per cridar als seus conciutadans "Victòria!", i immediatament va caure mort per l'emoció i el cansament. Al mateix lloc on va caure, s'hi va plantar una branca que portava a la mà, i aquesta branca va esdevenir el til·ler corpulent i venerat.

Aneu als Estats Units i hi trobareu el mateix afecte a la tradició i a la història. Els records de Washington i d'altres patricis de la independència i de l'organització del país ho omplen tot. No només se'ls aixequen monuments, sinó que els seus noms s'apliquen a les poblacions i districtes que es creen. Els objectes que van dur els puritans des d'Anglaterra són tractats com a relíquies. Tots els tresors no serien suficients, sens dubte, per comprar la Bíblia que va servir als "Pares peregrins" a bord de la *Fleur de-Mai*, l'espasa de Washington o el bastó de pomer de Franklin.

No cregueu que el culte que es presta a la història, com en moltes de les nacions d'Europa, sigui purament extern, si en podem dir així. No només es commemora el fet, sinó que es guarda i es conserva la tradició en el moment que no s'oposa a les noves necessitats dels temps. A la Unió americana, ja hem vist que la Constitució i moltes lleis i cartes de ciutats es

conserveu des que es van dictar o atorgar sense mutacions ni canvis transcendents. A Suïssa, ens trobem amb les *Lands-gemeinden* i cent institucions més que compten segles d'existència i funcionament. Quina nació unificada pot presentar una cosa semblant? Quina d'elles no ha vist tot el que és secular destruït i intentat aixecar de nou cent vegades per revolucions insensates i reaccions miserables?

Per aquest mateix esperit de respecte als furs legítims de la tradició, les dues democràcies republicanes de què ens ocupem, tot i reconèixer la més àmplia llibertat de consciència i de cultes, conserveu el que no han sabut fer la major part de les monarquies europees, amb tota la seva jactància de religiositat, ja que cada any dediquen un dia a donar oficialment i solemnement les gràcies a Déu pels beneficis que els ha dispensat i que esperen continuar mereixent. Als Estats Units, cada any en el mes de novembre, els governadors dels estats expedixen una proclamació, assenyalant el *Thanksgiving Day* (Dia d'acció de gràcies), i el dia assenyalat és la festa que se celebra a tot el territori de la Unió, per mitjà de funcions solemnes en els temples de totes les confessions i religions, i de moltes almoines als pobres i establiments benèfics. Les famílies s'associen a la manifestació general i, com les nostres per Nadal, fins i tot les més pobres troben mitjans per comprar el gall dindi, que és el plat clàssic del dia. A Suïssa, des de 1833, en què ho va acordar la Dieta, a instància de la diputació del Cantó d'Argòvia –precisament del mateix Cantó que havia organitzat el primer Tir federal contemporani–, també es destina el tercer diumenge de setembre de cada any al Dia d'acció de gràcies, al qual els cantons francesos anomenen “*dejú federal*” (*Jeune fédéral*), i els alemanys el de “Dia de Pregàries” (*Betttag*). Els consells dels cantons, com els governadors dels estats americans, expedixen les seves

proclamacions, que recorden al poble la celebració de la solemnitat, i, com a Amèrica, tots els cultes i totes les religions congreguen els seus fidels als seus temples, i cadascun eleva les seves pregàries al Déu que adora, de la manera que li dicta la seva consciència, formant amb aquella varietat una harmonia que impressiona l'ànima gratament i profundament, mentre les famílies també s'uneixen a l'expansió general i moltes aprofiten el dia per fer sortides de camp o excursions a les muntanyes. En alguns cantons, el de Zuric, per exemple, el superior entre els pastors protestants, l'*Antistes*, ha de publicar abans del dia de la festa un opuscle amb pregàries, cites de la Bíblia i indicacions de càntics, que després es llegeixen o es canten al temple, per mitjà del qual els que no poden assistir-hi s'associen a la festa des de casa seva.

Després del que hem indicat o explicat en el curs d'aquest lleuger estudi, no és d'estranyar que la petita Suïssa formi l'oasi d'Europa, i que la Unió americana sigui considerada com un gran far del qual surten potents rajos de llum que il·luminen el camí de la regeneració dels pobles. L'una i l'altra han sabut organitzar de conformitat amb les lleis de la naturalesa i han adquirit una vida tan robusta que han pogut créixer i desenvolupar-se malgrat les condicions poc favorables que les envoltaven. Suïssa, al centre d'Europa, sense mar ni rius navegables per a l'exportació o importació de productes i envoltada de poderosos imperis que han vist sempre amb mals ulls les seves institucions lliures, treballada com cap altre país per les discussions religioses, ha sabut no només conservar la seva independència i llibertat, sinó també prosperar i augmentar contínuament. Els Estats Units, després d'arrencar i sostenir la seva independència contra la nació colonial i marítima més poderosa, ha obert les portes a tots els elements que el vell continent ha llançat del seu si com a insans, i amb

ells ha format el primer dels pobles contemporanis. I aquests miracles els ha realitzat només *la llibertat basada en el particularisme*. La demostració de la bondat del sistema és completa en les dues confederacions. La petita Suïssa és, si se'n vol dir així, un experiment de laboratori; la Unió Americana, que inclou gairebé un continent, és una prova a gran escala. Els resultats són els mateixos. Els defectes que podríem trobar en una i altra, els vicis que no els manquen ja que al cap i a la fi són agrupacions d'homes, potser neixen d'haver-se separat en algun punt del sistema que els dóna salut i robustesa.

La salut i la robustesa de tots dos pobles es patentitzen en totes les manifestacions de la seva vida. Les xifres estadístiques del comerç suís indiquen que és el més actiu del nostre continent. La Unió americana, amb els seus cinquanta milions d'habitants, compta amb més quilòmetres de vies fèrries que totes les nacions d'Europa reunides, amb els seus tres-cents milions. Cada dos anys, Suïssa celebra la festa més viril i simpàtica, el Tir Federal, organitzat per la iniciativa d'una societat particular, i durant l'últim, que es va celebrar a Berna, població de poc més de quaranta mil ànimes, van passar per l'estació central dels seus ferrocarrils més de quatre-cents cinquanta mil passatgers. El 1876, es va celebrar l'aniversari de la Independència dels Estats Units mitjançant l'Exposició Universal de Filadèlfia, i el nombre dels seus visitants¹²⁵ va ser superior al de totes les exposicions que s'havien celebrat fins ara a Europa. Però per què s'han de reunir més dades, si les mateixes nacions adversàries es veuen obligades a reconèixer de fet la supremacia de l'organització particularista federati-

125 L'Exposició de Filadèlfia va tenir 9.789.392 entrades. La de París en 1867 n'havia tingut 8.805.991 i la de Viena el 1873 no havia passat de 6.740.500. En només un dia, l'Exposició de Filadèlfia va tenir 250.000 visitants.

va? Totes les institucions internacionals, civilitzadores i de progrés, que s'aconsegueix crear a Europa, han de refugiar-se en el país suís com el viatger dels arenals africans apaga la set a l'oasi del desert. La Unió General de Correus, la de Telègrafs, la Creu Roja, la Lliga de la Pau, etc., tenen la residència en alguna de les ciutats de la Confederació. L'arbitratge internacional que més honra la cultura del nostre segle; la sentència de la qüestió de l'Alabama, mitjançant la qual uns amigables componedors, no reis ni papes, sinó simples ciutadans, van evitar potser una guerra formidable entre els Estats Units i Anglaterra, va ser dictada a la ciutat de Ginebra.

Feliços els suïssos i els americans si sempre saben perseverar en les idees i els principis que els han portat als resultats que hem tractat de suggerir! “*Un per a tots, tots per a un*” és el lema de l'antiga Confederació, que han de practicar en la forma que eloqüentment expressa el seu clàssic Eugène Rambert quan reassumeix la política nacional en aquestes senzilles paraules: “L'aliança, però l'aliança per la llibertat!”, perquè té raó quan afegeix: “Tota qüestió de llibertat es tracta entre nosaltres amb una qüestió d'existència. La naturalesa ha concedit a Suïssa el perillós privilegi de no poder existir si no és a condició de saber ser lliure. Ella ha preparat la nostra terra per al triomf més bonic de la llibertat o per a la derrota més sensible... Val la pena ésser ciutadà d'un país destinat a una experiència tan interessant i bella!”.¹²⁶

– “Sentim al fons de les nostres ànimes, diu l'orador americà més eloqüent, quant d'allò que som i d'allò que tenim ho devem a la llibertat i a les institucions del nostre govern. La naturalesa, de veritat, ens ha dotat d'un sòl fèril, que recom-

126 Rambert, *Les Alpes et la liberté*.

pensa la indústria del cultivador; davant nostre s'estén l'oceà, gran i ple de riqueses; sobre els nostres caps, un cel pur ens comunica salut i vigor. Però què són les terres, els mars, el firmament, per a l'home civilitzat, sense societat, sense coneixements, sense moralitat i sense cultura religiosa? Com podrà aprofitar tots aquests elements en tota la seva extensió i gaudint de tota la seva excel·lència, si no és sota la protecció d'institucions sàvies i d'un govern lliure?"¹²⁷

Aconseguirà l'exemple de les dues confederacions lliures influir en el funcionament general del món? Són les seves institucions sàvies, encara que no perfectes, destinades a desaparèixer? Contestarem aquestes preguntes amb unes frases de l'insigne historiador americà Prescott. "El Nou Món, diu, és el teatre en què s'han desenvolupat els dos sistemes polítics més oposats. L'imperi dels inques del Perú, basat en el comunisme autoritari, va passar sense deixar rastre de la seva existència. L'altre experiment encara s'està verificant i per ell s'ha de resoldre el problema, tant de temps refutat a l'antic continent, de l'aptitud del poble per governar-se a si mateix. Desgraciada humanitat si l'experiment falla!"¹²⁸

127 Daniel Webster. *A Discourse in commemoration of the lives and services of John Adams and Thomas Jefferson*. Pronunciat a Boston l'any 1826.

128 Prescott, *History of the Conquest of Peru*.

IV

Lo Catalanisme

Motius que'l lilegitiman, fonaments científichs y solucions practicas

Per Valentí Almirall, president dels Jochs Florals

(Paginació del facsímil, 9-343)

LO
CATALANISME

MOTIUS QUE 'L LLEGITIMAN

FONAMENTS CIENTIFICS Y SOLUCIONS PRACTICAS

PER

VALENTI ALMIRALL

President dels Jochs Florals d'enguany

BARCELONA

LLIBRERIA DE VERDAGUER

Rambla del Mitj n.º 5

LLIBRERIA DE LOPEZ

Rambla del Mitj n.º 20

1886

AL JOVENT DEL "CENTRE CATALA"

Entremitj del ensopiment que s' ha apoderat de la gent de la nostra terra, en quant té relació ab los interessos morals é intel·lectuals, veig en vosaltres certs afany de saber y ganas d' estudiar. Vos ofereixo, donchs, aquest llibre, no ab la pretensió de que 'l prenguéu com obra de text del Catalanisme particularista, sinó ab la més modesta de que vos fassi lo meteix servey que fa un programa als que cursan una assignatura.

L' AUTOR.

QUATRE PARAULAS AL LECTOR

Avans de entrar en materia, nos interessa dir quatre paraulas sobre com s' ha fet aquest llibre, que té la seva historia, puig que la cosa mes insignificant no deixa de tenirla.

A mitj Febrer poch més ó menys, va ocórrens lo pensament de celebrar la diada dels «Jochs Florals», que hem de presidir aquest any, ab la publicació d' un llibre sobre Catalanisme. Concebut lo pensament, vam resoldre realisar-lo, sens amidar las dificultats. La primera ab que vam topar, fou del ordre material. Necessitavam paper, y com no n' hi havia de á propòsit en los magatzems, vam haver d' encarregarlo exprés. Aquesta petita dificultat nos va fer perdre quinze dias.

A primers de Mars va rebre la imprenta los primers originals, y al endemà vam corretjir las primeras probas. Haviam convingut ab lo impressor, que 'l dia 20 de Abril li entregariam lo final, á fi de poder ell terminar la confecció del llibre en temps útil; y efectivament, lo dia marcat, ha rebut las darreras fullas. Lo llibre queda fet y en disposició de ser donat á llum, mes ¿lo contingut se resent tal vegada d' aquestas pressas?

No podem dirho, puig al estampar aquesta advertencia preliminar en lo primer full, qual impressió vam deixar pera l' últim, no hem tingut quasi ni temps de rellegir lo llibre. De segur que s' hi nosarán vults; de segur que s' hi trovarán repeticions. Nosaltres n' hem observat bastants dels primers y algunas de las darreras. Aquestas hi fan poch mal, puig

que s'ols dependeix de la benevolensa dels lectors lo dispensarlas. Aquells no tenen ja remey, per lo qual hem de reduhirnos á consignar que, si ara fós á fer, desenrotllariam algunas idees que no hem fet més que indicar.

Al rellegir molt per damunt lo nostre treball, se 'ns ha ocorregut una observació que no deixarán de ferse los que lo llegeixin. Lo caràcter català, dihem en éll,—y en aquest fet basem una bona part dels rahonaments,—es eminentment analisador y poch amich de generalisacions, y 'l nostre llibre está generalisant quasi constantment. O són, donchs, los nostres rahonaments falsos, ó 'l nostre llibre es poch català.

Realment, generalisem bastant: pero notis, que hem procurat fugir de idealismes y abstraccions, basantnos sempre en los fets, comprobats per la observació directa. No nos apartem, donchs, del criteri positivista que es l'únic que escau al particularisme. Per altra part, no tenim cap inconvenient en confessar, que hem fet esforços pera generalisar, no s'ols á fi de acomodarnos al gust que se 'ns ha empeltat, sino perquè lo particularisme te reunits ja prou elements pera poder fundarhi sa teoria. Las nostras generalisacions, además, son dolentas ó bonas. Si son dolentas, confirman lo que dihem sobre 'l caràcter del nostre poble, del qual lo nostre llibre será una demostració més: si fossin bonas, no voldrian dir sinó que, ó nosaltres som una excepció á la regla general, que la confirmaria, ó que la materia s'hi presta tant, que fins los menys aptes trobem medi de condensar los principis que se 'n desprenen, sentlos servir de base á un sistema.

Hem posat al nostre llibre lo titol massa general de «Lo Catalanisme.» En lo subtítol precisem ja més lo pensament que hem procurat desenrotllar.

Barcelona 22 de Abril de 1886.

PART PRIMERA

MOTIUS DEL NOSTRE CATALANISME REGIONALISTA.

CAPITOL I.

ESTAT ACTUAL DE LA NACIO ESPANYOLA

Lo programa del catalanisme es lo meteix en totes las manifestacions de aquest.—Exemples en los terrenos literari é històrich —Pobresa de la vida nacional d'avuy.—Ignorancia é immoralitat.—Falta de solidés en las institucions —Vici en qué la nació espanyola va al davant de totes las demés.—Estat dels partits y collas políticas.—Impotencia mostrada per l'unitarisme.—Lo catalanisme regionalista ha de ser, además d'un sentiment, una convicció.—Sobra de negacions y falta de idees positives.

Lo programa del catalanisme en totes sas manifestacions no pot ésser més que un: rompre las lligaduras que tenen á la nostra Regió agarrotada y subjecta, substituhintlas per los suaus y dolsos llassos del afecte que la germanor fa naixer.

Aquest programa té aplicació al terreno polítich social de la meteixa manera que als demés terrenos que s'han conreubat fins ara. Quan, anys enrera, va iniciarse lo Renaixement literari, va tendirse tot seguit, sens haverne esment tal vegada, á posar en pràctica lo programa. Lo primer que va compondre y publicar un treball literari en catalá, va rompre las lligaduras ab qué nos tenia agarrotats y subjectes la literatura castellana, y, per lo sol fet de deixondar una llengua que dormia, va oferir á las altrás regions de la Península la possibilitat de substituhir aquellás lligaduras per los llassos de la germanor literaria. Lo meteix, exactament lo meteix, havia passat avans en lo terreno històrich: lo meteix, exac-

tament lo meteix, devia succehir més tart en altres camps en que s' ha anat entrant. Los cultivadors de tots ells s' han deslligat dels destorbs que 'ls dificultavan ó impedian la acció lliure: mes sempre, notis be, al acte meteix de rompre la lligadura, han ofert á las regions germanas lo desitj y 'ls medis d' extrényer lo bon afecte que las uneix, ab greu recansa dels explotadors de totes, que jamay han lograt introduhir entre ellas la desunió definitiva. Catalunya, á cada nova manifestació de son Renaixement, ha allargat á las altres grans comarcas de la Península lo bras ficat ja en lo nou llas de carinyo, ab lo nus fet y tot, demanantlos que hi afegissen la baga que ha de impedir que 'l nus s' escorri.

Y notis be, además, que á cada nova manifestació del Renaixement s' ha aumentat la riquesa general en la materia á que s' aplicava.

Ab lo trencament de las lligaduras literarias, ni la prosa ni la poesia castellanas hi han perdut res, y en cambi, lo moviment artístich general espanyol s' ha enriquit ab una nova literatura, que ha produhit ja obras de mérit, y que está tal vegada destinada á influir en las d' altres regions, introduhinthi nova sava que las rejoveneixi. Res ha perdut lo teatre castellá ab que lo nostre Soler ne sostingui durant molts anys un altre ab sas produccions exuberants d' imaginació y rublertas de vida, ja que probablement lo nostre gran dramátich may hauria pensat en dedicarse á la escena, si sols hagués tingut mitj obertas, —que mitj obertas tot lo més las tenen los que fora de Madrid viuhén,— las portas de la castellana. ¿Qué hauria fet lo nostre Verdaguer si no se hagués trobat ab lo Renaixement, que li oferia camp ampliíssim pera exalar en un llenguatge abundós sos sentiments místichs, y donar formas arrodonidas á la metafórica expressió de son amor á las tradicions pátrias? Ben segur es, que ni l' un ni l' altre s' haurian alsat damunt del nivell dels

que ab veu esmortuhida nos fan sentir com un eco lo que ha produhit ó produheix la literatura en castellá, essencialment cortesana. Ben segur es, que aquesta no 's trovaria en la possibilitat en que avuy se trova, de venir á refrescar l' atmósfera de convencionalisme que la envolta, aprofitant del nostre teatre lo moviment, la acció escénica que 'l caracterisa, y apropiantse la espontánea franquesa y la llibertat en concebir y expressar los sentiments é ideas, que forman la nota dominant aixís en la poesia lírica y descriptiva, com en los demás géneros literaris que s' han conquistat en lo nostre Renaixement carta de naturalesa.

Ab lo trencament de las lligaduras ab que 'ns amarrava la historia castellana, ha sigut possible que comensés á referse la general d' Espanya, qu' avans del nostre Renaixement era tan manca y coixa, que jamay hauría lograt posarse al nivell que li pertoca. Al referse, la historia general ha guanyat una riquesa que un dia ó altre la omplirà d' orgull. Espanya ja no es sols la terra del Cid y de Guzmán, sino que al costat de las grans figuras castellanas s' alsan las no menys grans aragonesas y de las demás regions. Avuy podem enorgullirnos d' alguna cosa mes que dels cops d' espasa dels héroes llegendaris y del esprit de dominació y de conquesta dels capitans històrichs de Castella, puig que mentres ells devian concentrar tots llurs esforços en contenir la invasió agarena que amenassava á la Europa, los que vivian més allunyats dels punts en que la lluyta era de mort ó vida, podian ocupar una bona part de la seva activitat en empresas maritimas y colonisadoras, que van fer d' Aragó una gran potencia mediterránea, precursora del poder sens exemple que van alcansar després las regions unidas al obrir las portas fins llavoras tancadas del Océa. Avuy sabem que al costat de la politica castellana, que pe 'l carácter del poble que la dirigía devia ser absorvent y dominadora, basantse

no mes que en la imposició y la conquesta, se desenrotllava la política aragonesa, que conduhida per uns pobles de temperament lliure, debia ser menys brillant pero molt més sòlida, basantse no en la unitat despòtica que pot produhir la forsa, sino en la unió espontánea que fa naixer la mútua conveniència. Avuy sabem ja tot aixó y molt més, y, ¡lo nostre Renaixement històrich no ha arribat encara ni de molt á la plenitut de sas forsas! Deixém que alcansi la edat de la virilitat, y es ben segur que tindrà vigor suficient pera influhir directament en la marxa no sols de la nostra Regió, sino de todas las de la Península.

¿Quí, donchs, duptará de que si 'l Renaixement s' extengués al terrenó polítich-social, se produhirian los meteixos fenòmens que l' han caracterisat en los altres terrenos? La primera consecuenca seria augmentar lo patrimoni nacional de ideas, que tant ho necessita per lo molt atrassat que 's trova. Tan endarrerits estém avuy en tot lo que ab la vida moral é intelectual se relaciona, que, causa ó efecte, ó causa y efecte ensemps de la nostra decrepitud, aqueixa pobresa de vida es lo més eloqüent signe del estat trist á que havem arribat.

Pero per més que tots lo coneguem y no tinguem ni esma pera negarlo, per son exámen hem de comensar la nostra tasca, y á la exhibició de las nostras miserias tenim destinats los primers capitols d' aquest llibre. Avans d' exposar lo nostre programa y de entrar en sa defensa, bo es que tan-tejem la terra que hem de trepitjar. Un dels nostres objectes es presentar lo particularisme regionalista com un remey á la nostra situació actual, y pera poder judicar de la bondat d' un remey, lo que primer interessa es coneixer las condicions del malalt y 'ls sintomas y efectes de la malaltia.

Serém, no obstant, tant curts com sabrem, en aquesta primera part. La situació desesperada á que ha arribat

la nació de que formem part, no la ignora ningú de dintre ni de fora d'ella. Los que tenim la fatalitat d'haverhi de viure, ne toquem las conseqüèncias á cada moment, puig que ellas se fan sentir dolorosament en tots los actes de la vida. Los que desde lluny s'enteran de las nostras cosas, ó se 'n riuen ó 'ns tenen llástima. He pogut comprobarho al extranger. Ningú 'ns pren en sério, ¡y lo pitjor del cas es que sobran los motius pera no péndrenshi!

Tot lo nostre porta, ja fa anys ó sigles, lo segell de la ignorancia y de la immoralitat. Lo primer dato que 's busca al estudiar un pays, es saber quinas son las sevas institucions fonamentals, y la vritat es que á Espanya ni institucions fonamentals s'hi troban. Avuy vivim per casualitat en monarquia, pero ¿quí es capas de dirnos com viurem demà? La calaverada d'un de tants generals com tenim, va assentar la restauració damunt de fonaments tan poch estables com lo pronunciament triufant d'uns quants batallons, de manera que 'l regnat de don Alfons va ser tan *casualitari*, com *casualitarias* havian sigut las quasidictaduras que se havian anomenat república, com *casualitaria* es la regencia actual, que viu tal vegada no més que perque tothom, aixis los amichs com los enemichs, convenen en que no pot viure. Si qualsevol mati 'ns ve la noticia de que hi ha hagut un cambi radical en lo que deuría ser la institució més permanent, ningú tindrà la menor sorpresa. Tot es qüestió de que puji la mosca al nas de mitja dotzena de generals... ó de sargentos, descontents per qualsevol motiu, ó de que una dotzena de bankers ó *taranguistas* de guants blanchs vulguin fer una bona jugada á l'alsa ó á la baixa. ¡Tan sólits son los fonaments de las que deurian ser institucions fonamentals del Estat espanyol!

¿Com pot ningú pendre en sério la política que 's fa, si ahir, per exemple, un govern restringia todas las que aquí no

dihem llibertats, y avuy un altre govern, ab la meteixa Constitució, ab idénticas lleys y ab igual organisació del pays, las deixa exercitar, encara que sigui sols interinament, fins á quasi confondres ab la llicencia? ¿Pot ningú pendre en sério lo nostre sistema representatiu ab pretensions de parlamentari, si ara que s' acostan eleccions sabem ja que lo partit que ocupa 'l poder obtindrà igual majoria que 'l que abir l' ocupava, disposant del meteix cós electoral y manífassejant idénticas llistas?

La nació espanyola sols en duas cosas va avuy al davant de las de Europa, y aquestas duas cosas son: lo deute del Estat y 'ls oficials generals de son exércit.

Lo primer puja en absolut més que 'l de nacions tan ricas y poderosas com los Estats-Units d' América, Alemania, Austria-Hungria é Italia, y relativament es exorbitant, inverossímil, inaguantable. Poch li manca al deute del Estat espanyol pera importar los dos tersos del de la Gran Bretanya, y ¡la Gran Bretanya es al menys cinquanta vegadas més rica que nosaltres! Aixís y tot, cada dia 'ns empenyem més y més, y á cada nous pressupostos puja mes alta la xifra, ja astronómica, del capital y dels interessos.

Lo meteix succeheix ab los oficials generals. En absolut ne tenim més que Fransa é Inglaterra, doblem los de Italia y quasi 'ls de Alemania, y relativament estém tant per endavant de l' Austria, que es la nació que més se 'ns acosta, que si aquesta té disset generals per cada milió de habitants, nosaltres ne tenim trenta sis, segons datos trets de fonts genuinament madrilenyas. Y, fetas algunas pocas excepcions, ¡quíns generals! Algunas frases célebres que se recordan á la capitania de la nostra ciutat los retratan. Un d' ells, durant la guerra carlista, volia enviar per mar reforços á Lleyda, y las mostrars de ciencia a n' aquesta altura son tant abundants, que n' hi hauria pera omplir un llibre.

Del trist privilegi que te la nació espanyola d'anar al davant de totes en punt á deute públich y á oficials generals, se 'n desprén que 'ls dos grans cáncers de son cos gangrenat siguin la miseria del tresor y 'l militarisme. La síntesis de la nostra historia contemporánea pot reduhirse á pronunciaments, quals únichs efectes han sigut devorar lo poch capital que 'ns quedava. Ja quasi res tenim. Uns pronunciaments van empassarse ab pocas bocadas los bens de la desamortisació eclesiástica; uns altres van engolir los de la beneficencia; uns altres van rosegar los de propis, y entre tots van fer de manera que lo millor que teniam, com las minas d'anomenada universal, passessin á mans d'extrangers que las explotan. Nos quedan alguns boscos, y ja estém cavilant com nos ne desfarem, encara que ab la tallada acabem d'arruinar la agricultura, y de convertir en payssatges llunars, sechs y erms, grans trossos de terra, que posats en altrás mans serian verdaders poms de flors. Ab tot y aixó, no 's cregui pas que s'hagi ja fet lo darrer pronunciament. N'hem de veure encara alguns més. Ben clar nos ho diuhen los que tot sovint abortan. Es inevitable que un dia ó altre n'arrivi algun á naixer ab prou vida pera ensorrar tot lo que 'l destorbi.

No 'ns fora difícil trobar alguna altra materia, en la qué, si no tota la nació, una bona part d'ella va al davant de las demás del nostre Continent. Cap d'aquestas, en efecte, arriba á guanyar en la immoralitat pública y privada que se manifesta no sols en la capital, sino en la major part de ciutats y vilas d'importancia. Madrid fa veure que viu de la política, pero lo que realment sosté son luxu y satisfá sos capritxos, elevats á necessitats, no son pas los sous que escuran los pressupostos, sino los *chanchullos* y traficas que se fan ab tot lo que ha de ser resolt en sas oficinas. A Barcelona, per exemple, lo *chanchullo* y la trafica d'expedients

oficials no pot pas tenir tanta importancia com á Madrid: pero en cambi, en moltes ocasions se treu de la explotació dels *americanos* que arriban ab la fortuna que han fet en metàllich, tant ó més que de la gran industria, que dihem es la nostra vida, y sempre 's confia més en lo joch al descobert que 's fa á la *Bolsa*, ab lo que 's ploma desvergonyidament al que te la debilitat d'atansarshi ab algun diner, que no pas en los barcos del port ó en los telers de las fàbricas. Se 'ns dirà que aixó 's fa per tot arreu; que la explotació dels descuidats no es cosa exclusivament nostra, y que totes las *Bolsas* del mon son més ó menys un joch no ja d'elzar, sino de ventatja, en lo qual uns quants van sobre segur, y 'ls demés completament á las foscas y desorientats. No ho negarem pas. Farem, si, notar que tota aqueixa trafica no 's fa quasi en lloch en tan gran escala com entre nosaltres. Aquí, la major part pretén per tals medis no sols viurehi, sino enriquirshi en pochhs mesos ó pocas horas. Aquí, de la darrera bacanal bursátil, en que hi va pendre part tothom; d'aquella munió de Societats mentida, quals capitals de farsa no s'han somiat may ni á Londres, no 'n queda res, absolutament res més que un camí de ferro arruinat y alguns milers de duros en projectes impossibles. En punt á immoralitat, per desgracia, quasi ningú dels que 's mouhen y agitan en la nació podria tirar la primera pedra si algun dia 's tractés d'apedregar al immoral, com á la adúltera de la Bíblia. Los diners que passen per las mans dels funcionarios del Estat se sonen y s'evaporan, de la meteixa manera que 'ls que poden abastar los funcionarios de la Provincia, dels Municipis y fins de moltes Societats particulars. Los ministres se retiran richs, sens haver may guanyat més que 'l sou de sis ó vuyt mesos; de la meteixa manera que molts regidors ó diputats se fincan després de desempenyar durant igual temporada un càrrech que deuria ser gratuit y honorífich, essent lo

pitjor del cas, que 'l sentiment que uns y altres inspiren á la generalitat, no es lo de la indignació repulsiva, sino lo de la enveja mal dissimulada.

Giris la vista cap ahont se vulgui en lo nostre pays, y poca cosa més se veurá que immoralitat é ignorancia. En la immoralitat é ignorancia generals se basan los que explotan la nació en gran escala desde 'ls alts llocs del Estat. Las eleccions están, més que falsejadas, prostituidas, gracias á que 'ls ministres troban fins en los més arreconats districtes un número de gent prou immoral pera ajudarlos en llur destructora tasca. Los empleats prevarican, y quasi no poden fer altra cosa, puig si algun volgués mantenirse pur, los particulars ab qui ha de tractar l'obligarian á optar entre vendres ó perdre lo lloch que ocupa.

De tal situació del país n' es lo resum l' estat dels partits y collas políticas. Tots están formats no més que per los que volen viure á costas de la generalitat de la nació, y cap d' ells te arrel fonda en lo pays. Lo qui vol formarne un de nou, no te més que anarsen á Madrid y arbolar bandera. Al punt li surtirán uns quants desesperats á cada poble que li servirán de *Comités*, y tot seguit se trobará en situació d' entrar en joch y de comensar á fer equilibris. Lo gefe que sap cridar més fort que 'ls demés, es lo que 'n treu més profit. Al repartirse lo botí, pot estar ben segur d' endursen una bona part, en forma aixís d' actas de diputat y de senador, com de credencials d' estanquer ó mosso del correu.

La organisació dels partits y collas políticas actuals es eloqüent mostra de la degeneració á que havem arribat. Ni un sol d' ells s' avergonyeix de tenir un gefe, quals ordres despóticas son acatadas per tots ab tal de que creguin que portan cap al pressupost, y 's dona 'l trist espectacle de que una pila d' homens que volen passar per serios é illustrats y que fins disfrutan de posició social, se converteixin volun-

tariament en soldats, y abdiquin del criteri propi, encarregant als nous Papas de Madrid que pensin per ells. « ¡Pobre del pays, diu un célebre autor extranger, en lo qual la il·lustració y las riquesas no donan independència als que las disfrutan! » ¡Pobre del nostre, afegim nosaltres, en lo qual tots los que están afiliats á una fracció política ni tan sols se reservan la independència de judici!

Y lo pitjor del cas es, que dintre de la organisació actual del nostre pays no 's veu ni un sol raig d'esperansa de millora. Desde la cayguda del absolutisme, que 'ns havia portat al extrem de la abjecció y de la decadencia, hem intentat cent y una formas constitucionals. Tot ho hem probat, y á cada bugada, com se sol dir, havem perdut un llensol. Malament estavam en los últims temps del regnat de donya Isabel de Borbon, quant la monarquia havia tornat quasi al absolutisme, y malament estiguérem en los primers temps de la revolució, aixis durant la interinitat, com quan lo curt regnat de don Amadeo de Saboya. Va venir la república, que no va deixar cap rastre, y que per la seva impotencia va poder ser tirada á terra sens cap estrépit, pero ni la nova interinitat ni la restauració á mitjas que va substituhirla, nos van fer guanyar res. Res nos queda ja pera ensajar dintre del unitarisme. ¿No es ja, donchs, hora de que probem un nou sistema d'organisació?

La impotencia del unitarisme; la malehida sombra que lo afany d'unificació ha tingut pera nosaltres desde 'l fatal moment en que va naixer, foran argument de prou forsa en pró del nostre Regionalisme, expressió d'un sistema que no fora nou en una gran part de la Península, puig que va fer-nos relativament grans y felissos, quan, confederats ab las demés regions aragonesas, no s'havia encara fet la unió ab Castella: mes tal argument, purament negatiu, serviria sols pera apoyar un sentiment negatiu també, no pera ha-

sarhi una convicció positiva, que al nostre entendre es ja precis produhir. Si 'ns reduhissim á ser catalanistas per odi al unitarisme absorvent del Estat tal com l' ha constituït lo grupo dominant fins ara en la nació, no conseguiriam altre resultat que aumentar la perturbació en que vivim, afegint una negació més á las cent y una que son la proba més forta de la nostra postració actual.

No 'ns bastaria tampoch extendre lo catalanisme, convertintlo en regionalisme á fi de que en lo moviment puguin pèndrehi part las demás regions de la Peninsula, si aquest sentiment hagués de naixer també en la forma negativa de odi á la organisació actual. Es precis fer més: es precis que 's produheixi una convicció positiva, lo qual sols se conseguirá si 's logra que 'l catalanisme regionalista tingui per fonament lo particularisme científich. Sols serém forts lo dia que, además del sentiment que 'ns ha mogut fins ara, tinguem la convicció arrelada de que, al pretendre afluijar las lligaduras que tenen amarradas á todas las regions españolas, estém en lo terreno ferm de la ciencia, y treballém pel progrés y la millora generals. Per tals motius hem emprés lo present llibre y l' hem dividit en varias parts. En la primera resumirém los motius del nostre catalanisme regionalista com sentiment, y en las successivas tractarém de basarlo en la teoria particularista, presentantla baix distints aspectes y aplicant sas conseqüencias al régimen de las naciones existents, en general, y al de la nostra, en particular.

Lo nostre pays es avuy lo teatre d' una infernal orgia de negacions. Lo cansament, la fatiga, l' excepticisme nos inspiren sols ideas negatives. Fins en religió, prescindint dels fanátichs, no trobarém més que incréduls ó indiferents que negan. Pregunteu á molts si son católichs, y vos dirán que nó; pero si 'ls demaneu si son protestants, vos respondrán també ab un nó com una casa. Cambieu lo tema de la pre-

gunta; tracteu d' inquirir quinas idees professan en politica, y vos trobareu ab que una bona part no son monárquichs ni tampoch republicans. Avuy se mostran en general contraris de la monarquia, perque es la forma actual de govern: demá que hi hagués república, se 'n mostrarian contraris ab igual forsa. La qüestió es negar sempre. Se nega en religió; se nega en politica; se nega en ciencia. Qualsevol idea ó projecte positiu no troba altre aculliment que un chor de negacions.

¿Qué volen, donchs, los que no son católichs, pero tampoch protestants, ni juheus, ni res que tingui forma positiva; los que son antimonárquichs, pero sense ser republicans; los que negan l' espiritualisme en ciencias y en arts, pero sens ser materialistas ni professar cap sistema intermedi? No volen res: están cansats y aburrits de tot lo que son incapassos fins de probar. Los que vejetan pobrement en los poblets, no tenen pena ni gloria, ni fan lo mes lleuger esforços pera sortir de llur estat miserable d' ignorancia y de rutina; los que viuhén en las ciutats grans, explotan la miseria dels poblets, y uns y altres treballan pera sostenir la opulencia fantasmagórica de la capital. Lo verdader progrés no ha entrat encara á Espanya. Som un poble caduch, plé de vicis alimentats per la ignorancia, pero ab pocas forsas pera darlos tan sols apariencias brillants. Lo desenrotllo fatal de la historia desde 'l comensament de la edat moderna nos ha conduhit á una caducitat prematura, seus haver passat per lo periodo de la virilitat. Som com aquells individus infelissos, que corcats de cos y d' esprit, á vint anys repapiejan y á trenta moren de vells. Aixís s' explica l' indiferentisme mussulmá, la immoralitat atterradora, la ignorancia supina, que son avuy los caracters més marcats de la « hidalga y orgullosa nació espanyola. »

CAPITOL II.

LO CARACTER CASTELLA

Diferencias entre las regions de la Península.—Contenen varias rasses ó pobles, que s poden condensar en dos grupos —Lo caracter castellá es un dels més marcats.—Contraposició ab l' anglo-saxó.—Encarnació del tipo en don Quijote.—Gran epopeya castellana.—Situació pobre de Castella al enpèndrela.—Resum del descubrimet, conquesta y assimilació de América.—Postració en que va quedar lo poble castellá.—Desequilibri entre 'ls elements de son carácter.—Predomini del idealisme generalisador y del esprit d' absorció y de imposició.—Decahiment y degeneració actual.—Un ficació del idioma.—Autoritarisme y oligarquía filis del carácter castellá.—No es interessat, sino pródich.—Auxiliars de la oligarquía dominant.—Dificultats que trovará lo catalanisme regionalista.

Suposem que hi ha un extranger il·lustrat y esparvillat, pero que no te cap noció de geografia política. Suposém que á la estació de Irún pren lo camí de ferro espanyol, y aprofitant un d' aqueixos «viatjes circulars» que donan dret á deturarse en las principals poblacions, empleant-hi dos ó tres mesos, visita las provincias bascas y las duas Castellas, donant una escapada á Galicia y Asturias avans d' arribar á Madrid, y després, fent la volta per las regions andalusas fins á Cádiz y Málaga, se 'n torna per Alacant y Valencia, y surt d' Espanya per Cerbère, havent passat alguns dias en las poblacions catalanas. De retorn á sa terra, pregunteuli que ha vist durant son viatge, y es ben segur que vos respondrà que ha estat en tres ó quatre nacions distintas. Procureu convénsel de que en son passeig no ha sortit ni un sol instant d' una meteixa nació, y no lograreu pas ferli creureho.

Si l'home es una mica filòlech, vos dirà que ha sentit parlar, no una llengua y distints dialectes, sinó varias llengües, alguna tan diversa de las altrás com ho es de las demás de la Península la gent que la parla, que forma per ella sola una de las rassas de la gran especie mediterrànea. Vos dirà, además, que fins prescindint de la llengua basca, independent de totes las que parlan las varietats y grupos dels indo-europeus, ha sentit varias llengües greco-romàniques perfectament caracterisadas y sens mes relació entre ellas que l'ayre de familia y 'ls efectes de la comunitat d'origen que distingeixen á totes las llatinas, y vos farà observar que en alguna d'aqueixas llengües hi ha notat alguna particularitat que suposa una influencia extranya que no 's nota en las altrás, puig que sens dupte li haurà cridat la atenció lo element semítich que van deixar los moros en las regions castellanas y andalusas. Si 'l nostre home, además de ser filòlech, te algunas nocions d'antropología, etnografía y demás branques similars de la ciencia, vos afegirá que no sols la llengua, sinó moltes altrás condicions físicas y morals li han demostrat que en los payssos recorreguts hi viuen distints pobles. Si avuy que están en predicament, es aficionat á las observacions folklóricas, vos sostindrà á peu y á cavall, que ni 'ls jochs bascos se semblan gens ni mica als castellans, ni 'ls cants ni la poesia dels andalusos, voluptuosos fins quan son devots, y empapats sempre del placivol allanguiment á que 'ls convida la exuberancia de la naturalesa, res tenen de comú ab las enérgicas manifestacions populars dels aragonesos, ni ab las dels gallegos, qual suau melancolia es tan distinta de la que caracteriza á totes las del poble andalús, com las platjas, riberas y montanyas d'Andalusia son en aspecte, recorts y misteriosas llegendas diferents de las de Galicia. Si 'l viatjer que suposém, ha volgut enterarse de la situació y condicions generals dels payssos recorreguts, haurà sapigut que en algun d'ells, com la provincia de Barcelona, la

població es tan espessa com á Inglatterra, puig que cada kilòmetre quadrat conté cent vuit habitants, mentres que en altrás, com las provincias de Albacete, Cáceres, Cuenca, Guadalajara y Soria, la despoblació está al nivell de Rússia, puig que no passen de quinze los habitants per kilòmetre. Haurá vist, que mentres las regions pobladas, que son precisament las de terreno menys fértil, se veuen obligadas á emplear en la industria los brassos que 'ls sobran de la agricultura, las menys pobladas, moltes de las quals tenen bona terra, han de deixar de conreuharla ó la conreuhan d' una manera rudimentaria, puig que 'ls brassos de que disposan no donan l' abast pera ferli produhir tot lo que podria. Si lo nostre viatjer s' ha enterat del estat juridich, haurá quedat profundament sorprés al veure que algunas regions, que tenen cossos de lleys completament sistemátichs, basats en los grans principis de la llibertat civil, los conservan en la mateixa situació en que 's trobavan dos sigles endarrera, ab grans institucions d' aplicació actual petrificadas y momificadas, com si per' ellas s' hagués deturat lo moviment de la vida; aixis com altrás regions varian á cada punt lo mes fonamental de llur dret, com si jamay fos prou absorvent l' esperit d' autoritarisme que l' inspira. Tot aixó y molt més diria en apoyo de sa opinió l' extranger que 's trobés en l' estat que suposém, y ab perfecta llógica vos sostindria son parer, de que lo que ha vist en son viatge no es una nació, sinó várias nacions. Si á la fi, en presencia de las cent y una Constitucions que s' han ensajat, y dels mil y un decrets, lleys, ordres, circulars y demés disposicions ab las que s' obliga á tota la part espanyola de la Península, hagués de convencers, de que real y efectivament los payssos que ha recorregut forman una sola nació, políticament unificada, es ben segur que s' explicaria l' estat de decahiment y retrás que hauria notat per tot arreu, y compadeixeria als que per forsa han

de viure dins d' un sistema que no pot deixar de pesar damunt d' una gran part d' ells com una insuportable tirania. La discordancia, ó millor encara, la oposició entre la naturalesa y la organisació del Estat ha sigut y segueix sens dubte sent la causa principal de la postració á que han arribat las varias regions que forman la nació espanyola.

Las diferencias que hauria observat lo viatjer extranger que suposem, indican, en efecte, que en la part espanyola de la Península hi viu no un poble, sino varis pobles. Pera confirmar la indicació, no tenim que fer més que examinar los caràcters dels grupos més marcats. Per poch que aprofondim en tal examen, ne sortirem completament convensuts de que dintre de la Espanya actual, las rassas diverses que van poblarla no s' han fós encara, sinó que, al contrari, lo desentrotlló històrich las ha portadas no sols á mantenir sinó fins á aumentar llurs diferencias caracteristicas.

Agafarem no més que las duas que més directament nos interessan: la nostra, ó sigui la que forma 'l poble catalá, y la que ha lograt imposarsens, ó sigui la castellana. No entrarem á estudiar la basca, ni cap altra de las moltes que podriam classificar, puig que 'ns sortiriam del nostre propòsit, pera 'l que 'm basta demostrar, que entre nosaltres y 'ls nostres dominadors hi ha prou diferencias pera ser considerats com dos pobles distints. No farem tampoch un verdader estudi antropológich, etnográfich ni etnológich de l' un y del altre, ni dels individus de que 's forman, puig lo nostre objecte no requereix sinó la demostració d' aquellas diferencias, ab indicacions dels efectes que han produhit en la marxa històrica del nostre pays. Es, además, innegable, que per més que á Espanya puguin trobarse moltes varietats, grupos y sub-grupos, los més marcats per llurs caràcters, més que distints, diversos y fins oposats, son los dos de que anem á ocuparnos. Los demás s' aproximan á l' un ó á l' altre

dels dos, de lo qué 'n resulta que mirats en globo los pobladors actuals de la part espanyola de la Península, poden classificar-se en duas grans agrupacions: la central-meridional, personificada en la gent castellana, y la pirenàica ó nort-oriental, de la que formem part nosaltres. La agrupació central meridional te per centre las duas Castellas y s' extén á todas las regions que van ser reconquistadas dels moros per las armas castellanas: la agrupació nort-oriental se compón dels antichs Estats que formaren la Confederació aragonesa-catalana, deventshi afegir tots los que ocupan las vessants de part d' ensá dels Pirineus, fins al golf de Cantàbria. Tots aquestos Estats y regions, fins los que parlan llengua distinta, tenen mes punts de contacte ab lo temperament y caràcter català que ab los dels habitants del centre y del miljorn de la Península.

Lo poble castellà es un dels més marcats que hi ha entre 'ls actuals pobladors d' Europa, ahont tant s' han barrejat y fins confós las antigues rasses, varietats y grupos. Per certas condicions, no tindriam cap reparo en col·locarlo en un dels extrems de la escala, qual altre extrem ocupés la gent anglosaxona. Si aquesta es la mes completa representació del positivisme basat en lo sentit práctic individualista, aquell es la genuina expressió del idealisme, apoyat en lo més inconstant afany d' abstraccions. Don Quijote y John Bull no s' han pogut compendre ni 's compendrán jamay. Sempre 's compadeixerán l' un á l' altre. A John Bull no li cap al magi que Don Quijote sospiri encara per lo recobro de Gibraltar, que de res li serviria, puig que li sobran á dotzenas los ports buyts de barcos y orfens de comers. Després de tants anys com fa que 'l posseheix, no pot encara compendre l' afany que sent l' altre pera recobrarlo; pero positivista com es, tot arronçant las espatllas y sonrihent de compassió, va augmentant cada dia sas fortificacions inexpugnables, é hi sosté constantment

una guarnició que es quasi un exèrcit, disposada á totes horas á acudir al toth de alarma. A Don Quijote no li entra al cervell que John Bull sigui capàs de donar á Irlanda la autonomia, com fa anys ha l' ha deixada pendre al Canadà, á la Australia, al Cap de Bona Esperansa y á la majoria de las colonias en que hi abunda l' element européu, y 'l com-padeix desde 'l fons de la seva ànima. Quan, fa pochs dias, ha llegit, que tot aquell garbuji dels carrers de Londres, ab tota aquella trencadissa de vidres y desaparició de joyas y rellotjes al crit de socialisme, no ha donat lloch á cap mida extraordinaria ni pretext pera fusellarne algunas dotzenas ó centenars, en nom del ordre y dels grans principis ultraijats, l' ha pres verdaderament per boig rematat. Si á Madrid hagués succehit la centéssima part de lo de la capital de Inglaterra, Don Quijote, armat de totes armas y ab veu tan pavorosa com la que feu en la *Venta* quan la cregué convertida en nou *Campo de Agramante*, no sols hauria proclamat l' estat de siti fins en las discutidas Carolinas y omplert de morts y ferits carrers y plassas, sinó que hauria amenassat á cel y terra, pretenent que las demás nacions seguissin lo seu exemple y fessin grans escarments en prevenció de lo que podria tal vegada ocorre. Pera evitar perills ideals va expulsar als juheus y moreschs, subjectantse tot satisfet al mal real de consumir la despoblació del pays y la ruina del comers y de las industrias, y lo que ha fet no una sinó cent vegadas, está disposat á repetirho cent y cent vegadas més. Don Quijote no s' excarmenta may, y fins quan se veu caygut y macat pels blaus de las bastonadas rebudas en defensa d' una donzella encantada, no espera sinó que torni á semblarli que la meteixa ó una altra demana quart y ajuda, pera alsarse com pugui y anar tot tintinejant á cercar qui torni á amidarli la esquena.

Puig que no n' hi ha cap dupte: un dels grans mèrits de

la celebrada concepció de Cervantes es haver encarnat en son héroe lo tipo genuinament castellà. Es desinteressat, generós, amich de las bonas formas y mirall de cortesia. Es ja débil de cos, pero més encara d' intelligencia, y no obstant se sent ab prou alé pera sortir á combatre contra 'ls mons visible é invisible. S' ha fet una lley de la cavalleria, y se creu bonament destinat á imposarla á qualsevol que no la vulgui admetre de bon grat. Te un arreplech de llochs comuns, y persuadit de que en ells s' enclou tota la erudició científica, los usa á totas horas y 's veu capàs de discutir ab qui 'l contradigui, arrelantli aquesta ilusió la facilitat ab que logra sempre sinó convencer, fer callar á Sancho Pansa. Lo discurs sobre armas y lletras y tots los demés que quan la ocasió 's presenta dirigeix als que 's prestan á escoltarlo, son molt més semblants als que avuy fan las delicias de las Corts de lo que sembla á primera vista. Tenen la meteixa falta de solidés y la meteixa eruberancia de paraulas. Quatre llochs comuns, disfressats ab amples ropatjes de colors llampants, fan l' ofici d' arguments, y allà ahont aquestos no arriuin hi arribará la llansa ó la espasa, ab tot y que 'l bras no conservi ja quasi forsa ni pera manejarlas. Don Quijote es lo tipo del generalisador sens base d' observacions propias ni recullidas per l' estudi. Creu que tot pot reduhirse á una fórmula simple é indiscutible. Ab una divagació ben vestida pretén resoldre lo mes intrincat problema, y tracta tot seguit de imposar la solució als demés. ¿Por donarse un tipo mes genuinament castellà?

Al dir aixó, no s' entengui que pretenguém rebaixarlo, sinó molt al contrari. Per aquella regla de que cada qual admira al que possebeix las qualitats que á n' ell li mancan, ningú ha d' admirar tant las bonas condicions del carácter castellà, com nosaltres los catalans, que som la revers de la medalla. Per la nostra part no 'ns dól confessar, que las

apreciem en lo que valen, y que 'ns encantan tant mes, quant mes enmotllan lo tipó á la gran creació literaria que 'l condensa.

¿Que més que 'l quijotisme podia donar lloch á la sens rival epopeya castellana, que no ha sigut encara cantada per cap dels poetas de la decadencia de que va ser principal causa, tal vegada porque lo dessangrament que va imposar al pays venia á ploure sobre mullat? ¿Quin poble sinó un de tant idealista y divagador en la generaliació com lo castellá, s' hauria trobat en aptitut d' emprendre lo descobriment, conquesta, població y assimilació de las Américas, ni s' hauria atrevit á tal empresa en las circunstancias en que 's trobava? Som amichs de la justicia, y puig la passió no 'ns treu lo coneixement, no tenim cap inconvenient en consignar que, al nostre entendre, la epopeya castellana pot posarse al costat al menys de las més grandiosas que 's trovan en la historia que coneixém. Gran y de las que presentan menys miseries al costat de las grandesas, es la epopeya de las ciutats gregas, baluart inexpugnable contra las invasions de las extensas unificacions asiáticas; epopeya que comensa per los heroichs combats al voltant dels murs de Troya, y després de passar per las maravellosas lluytas en que un grapat d' homens lliures deturava aquells aixams de milions d' esclaus conduhits fins á llurs platjas per un amo, acaba ab lo passeig triunfal de la superioritat grega fins al cor de la India, extenentse á son pás fins prop de las murallas xinas per l' un costat, y per l' altre fins mes ensá de l' Egipte. Plena de grandesas, pero també de miseries, fou la lluyta que mes tart degué sostenir la Europa cristiana contra la forsa espasmódica que 'l Korán comunicava als pobles; lluyta que va donar lloch á las creuhadas. Mes ni aquestos fets, ni altres de menos trascendencia que 'ns admiran en la historia, sobrepujan al culminant del poble castellá. Los grechs y 'ls creuhats van manterir, es veritat,

lo centre de la civilisació y de la cultura en Europa ; pero lo génit castellà va doblar de cop y volta llur imperi en lo món. No hi ha cap altre fet humà que pugui comparárseli en conseqüències.

Y la epopeya americana va realisar-la la gent castellana fent lo Quijote com jamay. Quan lo desdonat Colombo va trucar á la porta de Castella, aquesta, per mes que altra cosa 's cregui, era una terra pobre y despoblada. La pintura que fan d' ella los pochs viatjers de la època, quals escrits se conservan, es tristissima. Desde l' any 1465 al 1467, lo baró de Bohemia, Lleó de Rosmital va visitar las regions centrals d' Espanya, Fransa, Inglaterra, Portugal é Italia, y de todas las páginas de son llibre se 'n desprén la inferiotat material en que 's trobava Castella respecte dels altres esmentats payssos. Lo viatjant, anant cap á Portugal, va internarse fins á Segovia, desde ahont va dirigir-se á la frontera portuguesa per lo camí de Salamanca, y de retorn, va passar per Mérida, Madrid y Guadalajara, y va retornar á Fransa per la via de Saragossa. Per tot arréu no va veure mes que terras mitj ermas, plenas de salvias y romanís, ab escassissims boscos y arbredas, y no va trobar mes que miseria, fins al extrem de que en molts punts, com fa notar, «empleavan los fems dels animals pera ferhi foc y courehi lo menjar» (1). Tan trista com la que acabem d' apuntar es la relació que fa á son Senat la embaixada veneciana de Vincenzo Quirini, en la qual se fa constar que «en tots aqueixos regnes y provincias de Castella podia haberhi unas trenta duas ciutats y cent cinquanta poblacions tancadas (*murate*), entre grans y petites, y uns dos mil pobles oberts (*villagi*): y encara que 'l pays

(1) Itineris a Leone de Rosmi'al, nobili Bohemo, annis 1465-1467 per Germaniam, Angliam, Franciam, Hispaniam, Portugalliam adque Italianam confecti.—Bibliothek des literarischen Verein, tomo VII.

sigui molt gran, com que està molt poch poblat, no pot concedir-se que contingui mes de doscents cinquanta mil focs ó families».

La relació de la embaixada veneciana es tan verídica, en quant á continuació de lo transcrit, fa en pocas ratllas una pintura del caràcter castellà que es de má de mestre y mostra lo molt que coneix lo pays. «Tots aquestos pobles, diu, son per naturalesa inclinats á alsarse contra 'l senyor, y aixis homens com donas son tan bruts de cos com plens de gelosia. Tenen ingeni natural, pero no l'aplican á doctrina ni estudi de cap mena. Viuben tristament tancats á casa perque entre ells hi ha molta pobresa, y tot lo que poden estalviar en un any ho l lensan en un dia pera apareixer mes grans de lo que son.» (1)

La veritat de las relacions qu' acabém de transcriure ve reforçada per testimonis posteriors, tant més dignes de fé, en quant escribian quan Castella havia ja arribat al cim de la gloria y era la mestressa de milj mon. Un altre embaixador venecià, Federico Badoero, va llegir á son Senat una relació que confirma completament la de son antecessor. «Aquesta provincia, diu parlant de Castella, es molt árida. Devegadas passa un any que no hi plou, y la terra s' asseca y endureix fins al punt de que la rella no si enfonza dos dits.» —«No crech, afegeix, que hi hagi una altra provincia que tingui menys industrias y oficis, ja sigui per superbia de no voler exercir las arts, ja á causa de lo calorós del clima, que no permet soportar grans fatigas.» —«Ells, diu al cap de pochi párrafos referintse als castellans, pretenen que la pobresa, las montanyas y la esterilitat de la terra son llurs fortesas, puig que si s' atrevis á entrarhi un exércit petit,

(1) Relazioni degl' Ambasciatori Veneti al Senato. Serie 1.ª volumen 1.

fácilment se 'l destruhiria, y si fos gran, lo mataria la fam.» (1)

En tal situació, puig tots los indicis confirman que no pecan de molt exagerats los judicis que acabem d' extractar, va comensar Castella la seva gran empresa. Mes si tal era la situació del pays, lo carácter dels seus habitants estava en lo mes brillant de sos periodos. La lluyta de vuyt sigles contra 'ls moros havia endurit los cossos y retrempat las voluntats. La tendencia castellana estava ja imposada á tots los que en la reconquesta havian sigut los auxiliars directes de Castella, havent aquesta absorvit los diferents Estats que se havian anat formant, enmotllantlos á son afany d' unitat y concentració. La guerra contra 'ls infidels havia exaltat l' esperit del poble en favor d' una religió que tan be s' avenia ab son temperament y carácter, al meteix temps que la llicenciosa vida de campanya, si per un costat l' havia empoïbrit, per altre li havia despertat l' afany de riquesas, que no sabia adquirir per medi del treball, puig que en tants sigles de trastorns n' havia quasi perdut l' agre. La religió y la set d' or, en extrany pero molt explicable maridatge, van acabar de decidirlo á las difícils empresas pera las quals se sentia ab vigor sobrat. La iglesia, al dirse católica, no li deixava dupte de que aspirava á la unificació religiosa del género humá, y no devia tardar á fer aplicació del exemple. La tendencia generalisadora castellana prompte y lleugerament va fer la repartició del mon. La direcció espiritual tocava de dret á Roma; la temporal á Castella. Per aixó per tot arreu ahont va anar, hi portava capitans y missioners. Los uns guanyavan ánimas pera 'l catolicisme religiós; los altres conquistavan terras y vassalls pera la corona, que era

(1) Relazione delle persone, governo e stati di Carlo V. e de Filippo II, letta in Senato da Federico Badoero nel 1557 En la meteixa col·lecció citada en la nota anterior.

lo punt central, lo Papa del catolicisme polítich que somiava.

Y va comensar la epopeya castellana llensantse tres débils naus al Occéa desconegut. Sols una gent com la castellana de llavoras podia compendre al gran visionari genovès, y sols ella podia darli companys prou decidits pera seguirlo durant més de seixanta dias per una mar, quals misteriosos perills prenian á cada moment proporcious més pavorosas. Tots los que havian intentat l' empresa, als pochs dias de navegar havian reculat aterrats y mitj morts de feresa. Lo primer viatge de Colombo, miris com se vulgui, es lo fet mes heróich que 's trova en la historia.

Realisat lo descobriment, una verdadera febra va apoderarse del poble, que havia comprés al gran almirall. Sens atendre á sa debilitat interior, sens amidar sas forsas, que molts anys després, y quan disposava ja de mitj mon, no li permetian tenir fora de la Peninsula més que vint mil homens pera defensar possessions tan extensas, (1) va decidir conquistar, convertir y assimilarse tot aquell non món que sols havia entrevist. Al segón viatge, totas las embarcacions del pays no haurian pogut contenir á tanta gent com volia acompanyar á Colombo. En los xabechs ó *carabelas* de la expedició s' hi van encabir centenars de personas més de las designadas, y á llur sortida del port, los ulls de mils y mils que á pesar seu devian quedar-se á terra, los acompanyavan ab llurs miradas envejosas.

Y 'ls viatjes, descobriments y conquistas van multiplicarse luego ab activitat vertiginosa. Al cap de pochs anys ja s' havia pres possessió del continent americá, y mentres que los Pinzon, Ojeda, Niño, Niecuesa y molts altres anavan avan-

(1) En vint mil homens evalua totas las forsas que tenia Espanya fora de la Peninsula, lo embaixador Badoero en la relació citada anteriorment, y afegeix que sols ab grens penas s' haurian pogut aumentar de la meytat.

sant camí cada dia á través de perills y privacions inconcebibles, Ponce de León lograva encara distingir-se entre tots, conquistant Puerto Rico y descobrint la Florida, y Vasco Nuñez de Balboa, ab un grapat no més dels companys que volgueren seguirlo, atravessava las montanyas del istme de Panamá, á despit del clima mortífero y del terror que inspiravan las desconegudas tribus guerreras que hi vivian, y era 'l primer europeu que desde son cim veyia las ayguas del Pacífich, que tal vegada amagava altres mons tan importants com lo que estavan encara descobrintse, y sentava las bases del sistema que havia d' emplearse en llur conquesta.

Mes totes aquestas figuras, cada una de las quals podria donar lloch á un poema, van ser luego eclipsadas per las dels verdaders héroes de la empresa. Cortés llensantse ab alguns centenars d' homens á la conquesta d' un imperi poderosament organísat, que semblava que tregués de la terra exércits pera oposarse al invasor, y tenint prou pit pera cremar las naus, tallantse aixís tota retirada; Pizarro sent lo meteix en lo Perú, y dominant l' Estat mes fort de la América sens altres elements que 'ls que uns quants particulars podian proporcionarli, y que á més de ser pochs estavan sempre mal avinguts, van col·locarse á tal altura, que tot lo demés va empetitirse. La epopeya castellana té episodis que no 's trovan en cap altra. Aquells soldats aventurers, operant en un mon completament nou, ab los auxilis á centas ó mils lliguas de distancia, obrant per la intuició del génit, van endevinar lo sistema únich que pot aplicarse á las conquestas de payssos misteriosos, y avuy meteix encara, si Inglaterra es la primera potencia colonial y sap ferse respectar de tots los pobles mitj civilísats, no ho deu sinó á l' ús dels recursos diplomátichs y medis estratéghichs y táctichs que va inventar Hernán Cortés en la conquesta de Méjich. Y ¡quin cop d' ull tenian! Los punts escullits per ells com asiento de las prime-

ras colonias, son encara los que avuy acaparan tot lo comerç d' America. Las primeras barracas construhidas per Cortés portaren lo nom de Vera Cruz, y Vera Cruz es lo gran port de Méjich. La metròpoli de la América del Sud en lo Pacífich es Lima, y l' emplassament de Lima y fins los plans de la ciutat son obra de Pizarro. En tota la gran epopeya castellana hi vessa la vida. D' una de las expedicions parcials al interior del Perú, realisada per Gonzalo Pizarro, se 'n separa un capitá obscur, Francisco Orellana, y liensantse á un riu, á bordo d' un mal berganti construhit per sos meteixos soldats al mitj de las soletats de las alturas dels Andes, segueix la corrent, y acompanyat sols d' algunas dotzenas d' homens, sens temor á lo desconegut ni á las tribus guerreras de que té indicis, emprén lo riu de las Amazonas, y per entre mitj de rocas, y de salvatjes enemichs, á punt á cada moment de veures arrossegat per las corrents cap á la ruina, arriba ab la gent famolenca y despullada á la embocadura, y 's trova navegant en l' Atlántich. Havia atravessat tot lo continent americá, desde l' un al altre mar, en condicions tals, que ni avans havia tingut qui 'l precedís, ni ha tingut després qui l' imités. ¡Y aquest fet, com cent y cent d' altres, es sols un petit epissodi de la gran epopeya castellana!

Veritat es que tan brillants fets s' entelan moltes vegadas ab barbaritats y concupiscencias sens limit; veritat es, que per més que 'ls exércits conquistadors d' América no passessin jamay de la categoria de companyías ó tot lo mes de batallons per lo número dels soldats, deixavan quasi sempre darrera d' ells un rastre com lo de 'ls innumerables aixams d' Atila; veritat es que aquella devastació general va engolir-se civilisacions com las de Méjich y del Perú, que tal vegada mereixian respecte: pero precis es reconeix que tal contrast es condició precisa de tots los fets humans, y per lo tocant als de qué 'ns ocupém, fins quan la negror es mes

profunda, no deixa de aparèixer algun raig brillant que arriba á enlluhernar. Lo protagonista de aquellas conquistas, Hernán Cortés, elevant á la india Donya Marina sinó á la categoria de muller llegítima, á la de amiga respectada; donant desde son altíssim lloch l'exemple de barrejar la sanch europea ab la americana, y honrant al fruit de tal unió al nivell del respecte otorgat á la mare, fou un precedent de trascendencia pera la futura assimilació: precedent que, mes tart y tot, no han imitat gayre sovint las demés nacions colonisadoras. Pocas d'ellas poden tampoch presentar una figura tan simpática y venerable com lo del pare las Casas, lo defensor infatigable dels indigenas, qual amor intens va cegar-lo fins al punt de no deixarli veure, que per afavorir als seus protegits, sacrificava un' altra rassa.

No tenim espay ni es lo nostre objecte detallar los fets que hem tocat per incidencia. Deixem de bon grat al que vulgui enpèndrela, la tasca de cantar la exuberant epopeya del poble castellà. Al fi que 'ns proposém, nos basta haver cridat la atenció dels lectors envers unas empresas que sintetisan l'apogéo de la rassa més idealista y apassionada per las abstraccions de totas las de Europa. Lo maridatge extrany de l'esprit religiós ab la sed d'or; l'afany de conquistar totas las conciencias pera Roma y tots los pobles del món pera Castella, no va reduhirse en la empresa americana al descobriment y á la conquesta. L'idealisme castellà va proposarse més, molt més encara: va volguer unificar aquells extensos continents, y assimilarse aquellas rasses innumera-bles. Va imposarlos no sols la religió, sinó la llengua, las costums, los usos, y fins las preocupacions y 'ls prejudicis; va subjectarlos á las sevas lleys y als seus governs, ab la pretensió de tenirlos sempre fidels y sumisos á pesar de la distancia. Pera conseguirho, va haver de dessangrarse, y portant al nou món la vida ja escassa de que gosava en lo

món vell, lo poble castellà va quedar tan anèmic i debilitat que no ha pogut encara restaurar sas forsas. La gran epopeya americana te per final la trista decadencia de Castella. Va succehirli lo meteix que á aquellas matronas, que á copia d' engendrar y criar fills y mes fills, hi perden no sols la hermosura y las gracias de la juventut, sinó també la salut y las forsas. Quan se veu á una d' aquestas mares, débils y prematurament decaygudas, rodejada d' una munió de fills y fillas que ab llur alegre bellugadissa y en lo brillejar dels ulls mostran ben clar que arribarán á fer bon paper en lo món, lo sentiment general la acull ab veneració y respecte. Iguals sentiments té dret á exigir dels pobles civilisats la gent castellana. Si algú pretén menysprearla per la fatal situació en que 's troba, pot ben be alsar lo cap y mostrar ab orgull sa prole, més numerosa, molt més, que la de qualsevol altre poble del món. « Compadeixeume, si voleu, y tingueume llástima, pot dir ab la veu entera que usava en sos bons temps: pero respecteu y fins veneréu la debilitat y pobresa de vida en que m' ha deixat la mes esplendent de las empresas dels temps moderns. Si estich caduca y postrada, á l' altra banda dels mars, la vida de que 'm vaig despendre anima més d' un continent. Una vintena de nacions parlan allí la meua llengua, tenen las costums y usos, y guardan encara las tradicions que de mí van rebre. Son carn de la meua carn, y per llurs venas circula la sang que jo vaig transmètrels. Vejeulas avuy en la forsa de la juventut, inquietas, volubles y bulliciosas, no desmentint aixís llur origen: pero ¡deixeulas acabar de fer y arribar á la edat reposada! Per ara ab tota llur bellugadissa, han lograt ja establir en lo nou món institucions novas, sostenintlas y arrelantlas á copia de perturbacions y sacrificis de tota mena. ¿Quí sab lo que 'l pervenir las reserva? Cent indicis diuen que han de cumplir una missió trascendental en la historia: la d' armo-

nisar l'individualisme saxó ab l'autoritarisme llatí, unint la llibertat y la democràcia en un admirable consorci en que 's condensi una nova època de civilització y de cultura.»

Mes si l'esprit generalisador, idealista del poble castellà va ferlo l'héroe d'aqueixa epopeya, l'estat de postració en que va quedar es lo que llogicament devia venir á continuació. En los temperaments de tal naturalesa, si la acció es enérgica, la reacció es enervadora en grau relatiu. Los fenòmens de la vida moral y, per consegüent, los sentiments y passions, están en molts cassos subjectes á la llei física de de la pèndula. Lo qui es capás de tenir grans plahers, no pot escapar-se de sentir grans dolors; al que es propens á riure, no li costa gayre plorar; los caràcters més enters son los que més se deixan abatre pels desenganys. Los fets assombrosos del periodo brillant castellà eran nerviosos, convulsius, quasi espasmódichs: l'abatiment de la reacció no podia deixar de ser abrumador y de tristíssimas conseqüències.

Quan los elements que forman lo caràcter aixís d'un individu com d'un poble están desequilibrats, la decadencia es sempre fatal. Si 'l desequilibri prové del predomini de la imaginació sobre la reflexió, de l'afany de lo abstracte ab preferència á lo real, com es lo cas en lo temperament y caràcter castellàns, los efectes de la decadencia no sols los experimenta lo poble ó individu que s'hi troba, sinó que 'ls fa sentir als que están ab ells units per relacions de qualsevol especie. Lo caràcter imaginatiu ab passió per lo abstracte es eminentment generalisador, y la generalisació fa naixer fatalment lo desitj d'absorció y l'afany de predomini. Lo qui generalisa, dona á totes las solucions que imagina la condició de veritats absolutes, y quan se creu en possessió de la veritat s'afigura fer un favor als altres si tracta d'imposàrsela. En aixó 's distingeix del caràcter oposat, ó sigui d'aquell en

que lo desequilibri prové del predomini de la reflexió sobre la imaginació, del afany de lo real y positiu ab preferencia á lo ideal y abstracte. Aquestos caràcters, com veurem al analisar lo catalá, al arribar á la decadencia, sols ells experimentan sos efectes, sens ferlos sentir als que ab ells están relacionats. L'excepticisme, la indiferencia los fa tancar dintre de casa seva, y entremilj de sas parets vejetan y 's consumen. Per desgracia de las regions espanyolas, lo caràcter del grupo predominant pertanyia á la classe dels desequilibrats per excessiva tendencia al idealisme abstracte, y de son decahiment n' han hagut de patir totes.

Que no 'ns equivoquéem al classificar lo caracter castellá, nos ho diu en totes y en cada una de llurs páginas sa historia passada y 'ns ho confirma sa situació actual. Hem vist ja los móvils que van produhir la seva gran epopeya, y per los meteixos s' expliquen tots sos demés fets. Va emprendre, per exemple, la reconquesta de la península contra 'ls moros que la ocupavan, y en son afany d' absorció y de predomini, no sols vencia als enemichs, sinó que subjugava als auxiliars. Havian nascut distints Estats, que tenian los meteixos títols pera la independencia que Castilla, y tots los que van estar á tret de sa influencia, l' un després del altre, degueren ajunyar-se á ser provincias de son regne. Una Confederació d' altres Estats havia pres part en la reconquesta per compte propi, y havia adquirit prou poder pera no temer las armas de Castilla, mes ni aixó la va salvar de caure al cap y á la fi sota l' afany absorvent castellá. La constancia, la astúcia va suplir á la forsa, y 'ls Estats aragonesos, atrets per los cants de sirena de llur vehí, van acceptar juyosos la unió que se los proposava baix lo peu d' una igualtat perfecta y á condició de conservar la autonomia y vida propia: pero tan bon punt quedá consumada la unió, ja l' una de las parts va comensar á mirar á l' altra com inferior y obligada á la dependencia.

De tots los incidents que 's presentavan va pendre peu Castella pera continuar la seva obra. Si aquells Estats se mostravan quiets y tranquils, paulatinament, de pás en pás, anavan avansant pel camí de la absorció. Si la irritació los portava desesperats á la justa revolta, aquesta li donava pretext pera mermar llurs atribucions com á cástich. Lo carácter castellà no s' ha desmentit jamay. Quan se va creure fort, volgué dominar lo món: quan la trista realitat va convensel de sa impotencia pera portar á terme tan irrealisable empresa, no va pas abdicar de sas pretensions: va limitar-se á reduhirlas, y tots sos esforços van concentrarse en dominar á Espanya. Mentres hi hagué reys absoluts, l' absolutisme era l' instrument de unificació: després de la cayguda d' aquells, lo fals parlamentarisme ha servit pera prosseguir la tasca.

Avuy la gent castellana, considerada tant en son conjunt ó formant poble, com individualment, está completament decayguda y degenerada, mes no ha perdut cap de sas condicions caracteristicas. Los vicis que ha adquirit son los propis de son temperament, que no compensa cap d' aquellas virtuts que enlluernavan en lo período de sa virilitat y grandesa. Es tan idealista com sempre; conserva lo meteix amor á lo abstracte, y sa passió per la absorció y lo predomini es tan marcada com en sos millors temps. La diferencia se nota sols en la qualitat de las aspiracions y dels medis que emplea pera conseguir-las. Sos ideals son tan raquítics com sa imaginació atrofiada; sas abstraccions no passen de paradoxas; los medis son bastos y de baixa lley. Inepta pera tota empresa positiva, vegeta en la miseria moral y material, y aquella rassa, una de las mes simpáticas de las que poblan la Europa á pesar del desequilibri de sas facultats, ha baixat á ocupar un dels darrers llocs en lo mon civilisat. Es indescriptible la impressió que la situació d' aquell poble causa al que visita las vilas secundarias, los poblets y las masías

de Castella. La gent que 'ls habita es físicament interessant. Las donas, per la finura de la pell, la regularitat de las formas, la sedositat y abundancia de las cabelleras, acusan una de las varietats més perfectas de la rassa blanca. Los homens son digna parella d' aquestas donas, y ells y ellas donan á llurs fesomias y moviments tal expressió, y parlan un llenguatge tan cult y fins elegant, que en poquissimas comarcas de las primeras nacions se troba res que s' hi sembli. Aqueixa meteixa gent, no obstant, viu tan atrassada; las necessitats que coneix son tan pocas; las sevas casas, que quasi may passen de cabanyas ó de caus sota terra, son tan pobres y desmarxadas, que difícilment se li pot assignar lloch en la civilització actual. Sempre que hem hagut de recorrer las planuras peladas castellanas, al separarnos de las ciutats y vilas populosas, hem sentit una impressió profunda de tristesa. Aquells pobres homens y donas, que 'ns rebiau dignament y 'ns parlanvan en un llenguatge tan pur y delicat que molts cortesans envejarian, no podian oferirnos més que bonas paraulas de cortesia. ¡Ni una cadira, porque no la tenian; ni un got d' aygua, porque fins l' aygua falta en moltíssimas d' aquellas localitats, per las quals sembla que hi hagi passat una mala ventada destructora!

Ja que havem esmentat lo llenguatge, no podem deixar de fer notar que en sas condicions s' hi trova la confirmació de lo que havem dit del caràcter castellá. Cap altra llengua européa demostra com la castellana un esprit tan generalisador y absorvent en lo poble que la parla. No te quasi dialectes de localitats ni de classes. Allí abont s' ha introduhit lo castellá, ab molt insignificants modificacions se sent la llengua de Castella. Prop de vint nacions la parlan en las duas Américas, y en cap d' ellas s' ha arribat á caracterisar una varietat que pugui pretendre lo nom de dialecte, com tampoch n' ha nascut cap en las grans vilas de la Oceania,

ni en los punts de las costas é islas africanas en que domina encara Espanya. Ni la distancia de centas y centas lleguas de mar, ni la emancipació dels pobles que fa ja prop d' un sigle van conquistarse la independència, han sigut motius suficients pera introduhir diferencias essencials en l' idioma. La Academia de Madrid pot encara alabarse d' estendre la seva autoritat é influència á l' altra part del món y de ser un resto que queda d' aquells temps en que, segons la frase inflada en ús, «lo sol no arribava á pondres pera Espanya». Y aixís com no té dialectes territorials, dintre de la llengua general tampoch hi ha dialectes, argots ó calós de classes socials, tan caracterisats com los de moltes altres llenguas. Lo ignorant pagés d' un racó de Castella parla á poca diferencia com lo doctor de Salamanca ó 'l potentat de la Cort, y si be, com es natural, emplea moltes menys paraulas, las pronuncia y agrupa en frases d' una manera anàloga. Entre 'l castellà parlat pel poble y 'l literari, no hi ha quasi més distinció que 'l major adorno y pulidés que requereix la escriptura. La llengua castellana es evidentment la mes unificada de las que avuy se parlan en las nacions civilisadas.

Lo carácter castellà está retratat en la llengua no sols per sa unificació y generalitat sinó també per sa forma externa. La ortografia y fonética son de las mes simplificadas, mentres que la abundancia de sinónims y la multiplicitat de giros li permeten presentarse adornada y pomposa. Cap llengua de las llatinas se presta tant al *discretéu*,—paraula intraductible,—com la castellana. Es la verdadera llengua d' aquells doctors, que «arrossegavan bayetas» pels claustres de las universitats, en quals aulas, més que ciencia, apremian lo modo elegant de dir las cosas, y als quals han vingut á substituhir los parlistas, en quins llarchs discursos ó escrits hi ha tanta riquesa de paraulas, giros y frases ben trobadas com pobresa d' ideas y conceptes. La passió per la forma se mos-

tra intolerant en punt al llenguatge. Lo qui no sàpiga pronunciar lo castellà ab l'accent pur dels fills de Castella, ó no logri, al escriurel, donarli los giros que 's tenen per castissos y genuhins, no pot esperar consideració ni tan sols misericordia. Encara que sos discursos é escrits continguin grans pensaments, no logran fer camí. Lo castellà es tan apassionat per las formas d'expressió, que fins á un philosoph ó á un matemàtic lo judica més que pel fondo, pel ropatge ab que vesteix sas ideas.

De todas las condiciones que forman la base del carácter castellà no sols n' havia de resultar l'autoritarisme, sinó que dintre d'aquest havia de predominar una oligarquia, y així ha succehit en tots los periodos de la historia. Fins quan los elements oligàrquichs han quasi desaparegut de las lleys, modificadas en los temps moderns per l'esprit d'imitació, que es una de las manifestacions de la decadencia, han quedat encarnats en las costums. Un poble que sent l'afany de manar y predominar no pot viure sens gefes que 'l conduheixin. Los temperaments generalisadors se subjectan de bon grat al que consideran representant de una abstracció que hagi fet entre ells fortuna. Reparis com tota la historia castellana se reconcentra en alguns homens que sobressurten del nivell comú, á diferencia de la catalana, que com veurem en son lloch, se trova condensada en algunas institucions. Los caràcters com lo castellà necessitan tenir idols davant dels quals cremar insens. Avuy meileix no n' hi mancan en cap terreno. Los mes venerats tenen l'altar á Madrid: per tal motiu, Madrid es la ciutat santa, la Meca de la gent castellana.

Judican malament lo carácter castellà los que 'l tenen per interessat y egoista. Fins en mitj de sa decadencia; fins enfangat en tots los vicis com avuy se troba, es generós y desinteressat. Estudiant lo temperament castellà en l'indi-

viduo, veuriam que 'l que més se li sembla es lo dadivós, lo després. Aixís en los individus com en los pobles la tendència á la generalisació y á la abstracció es la més oposada al egoisme. Quan un que per naturalesa es particularisador y positivista degenera, cau en los vicis de la avaricia y de la enveja. Quan degenera lo generalisador idealista, cau per lo cantó oposat, y 's torna pródich, insolent y capritxós.

D' aquí prové que la gent castellana, completament decayguda y degenerada, se presenti encara tan agradable als que la tractan de portas enfora. Per aixó los forasters y estrangers que arriban á Madrid, s' hi troban bé al cap de quatre dias y 'n surten encantats si sols hi han passat una curta temporada. La companyia del pródich, pel que no li va ni li ve, té molts més atractius que la del avaro. Lo qui no no pensa en demá, passa l' avuy alegrement, compartint la alegría ab los que 'l rodejan.

Ni 'l poble castellà que vejeta en la pobresa y en la ignorancia lluny dels grans centres, ni la oligarquia política-financiera que avuy domina tota la nació desde Madrid, son, donchs egoistas ni interessats. Si aqueixa agabella lo pressupost de la nació, y no tenintne ni pera comensar, ha d' explotar en gran escala lo *chunchullo* y la trafica, no ho fa pera darse 'l gust del avaro que contempla embadalit los tressors que de res li serveixen, sinó que ho accepta impulsada per la necessitat. Jamay l' afany d' atresorar arriba á absorbirla. Lo tipo castellà, com lo lleó que ha adoptat per simbol, no cassa per ganas de cassar, sino obligat per la gana. Lo més traficant passa moltes horas del dia sens pensar en la trafica. Quan la necessitat l' apreta, allarga la urpa y agafa lo que trova á tret pera satisferla. Un cop satisfeta no hi pensa fins que torna á sentir-la, y en l' entremitj se presenta com l' home més espléndit y desinteressat. Lla-voras lo veureu al teatre saborejant los cants de la Patti y de

en Gayarre, ó ponderant las escenas de l' Echegaray y de l' Ayala, ó 'l trovareu en lo cerele politich, discutint ab calor y vehemencia los grans problemas sociais, lluhint en un y altre cas sa facundia y 'ls quatre llochs comuns y paradoxas que formau tot son bagatge científich, ó 'l contemplareu estirat en una butaca de casa seva... ó de alguna amiga, ó en una otomana del casino, mitj endormiscat y fumant ab voluptuosa indolencia l' aromátich habano, com regraciant á la naturalesa d' haverlo fet naixer en la millor terra del món y destinat á ser membre important de la oligarquía que 's creu predestinada á gosar de totas las dolsuras de la vida.

Aqueixa oligarquía tan pródiga y lleugera com insolent y capritxosa es la que mana absolutament en lo pays, y pesa lo meleix sobre 'l comú de la gent castellana que sobre la de las demás regions. Te l' afany de generalisació y absorció propi de son temperament; pero degenerada fins al extrem de la immoralitat y de la ignorancia, no li quedan forsas ni elements pera combinar abstraccions que 's presentin ab brillantó enlluernadora. Mana y disposa per la rahó del per qué si, y no 's pren ni la molestia de pensar, puig que li basta fer traduhir malament del francés tot alló que necessita pera conservar lo predomini, desde las Constitucions y lleys, fins á las obras de text de las escuelas.

Dos poderosos auxiliars te la oligarquía dominant pera portar endavant sa tasca destructora. L' ensopiment de las regions, tan degeneradas com las castellanas, y l' amor propi col·lectiu que 'l temperament absorvent y generalisador inspira á aquestas. Allí ahont hi ha un castellá no hi manca un representant de las aspiracions del grupo, que, inconcientement y tot, sosté y propaga. Per insignificant que sigui la posició que ocupi, no deixa de presentarse com d' una rassa superior, y forma una malla, tan petita com se vulgui, de la xarxa ab que te pres á tot lo pays la oligarquía que 'l domi-

na. Fins las criadas mes ignorants, que s'expatrian per pura miseria, son un instrument de castellanisació. Repareu á las que serveixen en las nostras casas. Pèr anys que hi passin, repugnan usar lo català, si es que arriban á apendrel, y nos obligan á parlarlos en la seva llengua. Es que fins las criadas participan del amor propi col·lectiu fill del temperament y caràcter castellans, y en llur modesta esfera contribuïxen al predomini del grupo á que pertanyen.

Molt, moltíssim ha de costar al nostre regionalisme contrarestar la influència qual predomini 'ns ha portat á ran del precipici. Lo caràcter generalisador é idealista castellà, fins decaygut, presenta punts brillants que 'l fan simpàtic y agradable, mentres que 'l temperament particularista y positiu de las regions supeditadas, en sa degeneració 's presenta repulsiu y poch tentador. Si la lluyta sorda en que viuen las distintas regions de la part espanyola de la península arribés á esclatar, fora la lluyta del pròdich ab l' avaro, y á nosaltres nos tocara lo paper d' aquest.

¡No es donchs poch ni gayre difícil la empresa que 's proposaria lo catalanisme, si entrés de plé en lo terreno polítich social !

CAPITOL III.

LO CARACTER CATALA

Motius que'ns obligan á ser justos é imparcials.—Fals catalanisme dels que troban tot lo nostre inmillorable.—L'interés nos aconsella no viure de il·lusions.—Manifestacions contradictòries del caràcter catalá.—Aquest es lo oposat del castellá.—Causa determinant de la nostra decadencia.—Lo poble catalá era genuïnament mediterrànic.—No va pendre part activa en lo descobriment y conquesta d' América.—Sa supeditació á Castella y pèrdua de sa personalitat.—Lo positivisme particularisador es la base de son caràcter.—Desequilibri entre sas facultats.—Incapacitat pera la política castellana.—Menyspreu del refinament de las formes.—Preferencia que dona á las institucions per damunt dels homes.—Catalunya es la terra de la mitjanía.—Epoca de complet decahiment.—Era nova que portá lo periodo constitucional.—Lo moviment que produí, posá en descubert los nostres defectes propis y 'ls empetits.—Enumeració d' alguns d' aquestos.—Exageracions perjudicials.—Desequilibri entre la vida material y la moral é intel·lectual.—Energia de la primera y ensofiment de las altrás.—Indiferentisme é ignorancia.—Lo nostre estat actual motiva y l·legítima las aspiracions del catalanisme.

Tots aquells que al parlar de las cosas de la nostra terra no consenten sinó llahors y grandesas, poden girar full y no llegir lo present capítol. En ell nos proposem ser tan justos é imparcials com hem procurat serho al pintar lo caràcter castellá, y no amagarem cap dels defectes que 'ns ensenya la historia del nostre poble, ni deixarem de pintar la degeneració de sas bonas qualitats, per trista que hagi de resultar la pintura. Tractantse de nosaltres meteixos, no podrá atribuirse á passió lo que diguem, y la serenitat que mostrem al formular lo judici de lo nostre, será prova y penyora de que no 'ns ha mancat al judicar lo dels altres. Al fer lo re-

trato del grupo castellá, al costat de las tintas foscas no hem deixat de posarhi los tochs de colors brillants que 'ns ha dat lo natural: al posarnos davant del mirall pera copiar la nostra imatge, no deixarem pas d'emplear los tons negrenchs al costat ó barrejats ab los més vius, encara que la pintura nos ressurti ab la entonació obscura de molts quadros de la escola flamenca.

Precisament lo sentiment catalanista s'apoya y llegeitima en lo decahiment al que una munió de causas nos ha portat. Si fóssim avuy un poble exemplar; si estiguéssim individual y col·lectivament al nivell dels que portan l'estandart de la civilització y la cultura; si 'l nostre desenrotlló moral, intel·lectual y material fos lo que requereix la nostra envejable posició en lo món, lluny de poder renegar de las institucions, lleys é influencias á que estém subjectes, deuriem benehir las y procurar ab totas las nostras forsas conservar las y anarlas perfeccionant encara. Com que per molt que nos pesi distem molt de ser un poble exemplar; com que lo nostre nivell moral, intel·lectual y material no es ni de tros lo que deuria, y 's trova molt més baix que 'l de molts altres pobles qual posició en lo món es molt menys favorable que la nostra, tenim no sols lo dret sino fins lo deber de renegar de las influencias é imposicions que han contribuít á fernos decaure, y han impedit que seguíssim en la via de progrés en que haviam lograt ficarnos en altrás épocas.

Un dels vicis que més indica la decadencia y retrás en que 'ns trovem es la petulant pretensió de trovar tot lo nostre inmillorable. Molts n'hi ha encara,—ab tot y que 'l número ha disminuít bastant,—que no 's creurian catalans ni catalanistas si á cada punt no fessin constar, que Catalunya es lo primer pays del mon, y tot lo que aqui 's produheix superior á lo que 's fa á fora. Los que tal diuen, demostran una vanitat estúpida o una ignorancia deplorable. Pera ells,

Barceloua es tan gran com Madrid, á pesar de que la estadística li dongui poch més de la meytat de població, y lo número de naixements, defuncions y matrimonis confirmi la estadística: y al establir comparacions, jamay pensan en Marsella, Burdeus, Milán ó qualsevol altra ciutat de condicions semblants á la nostra, sinó que s' enfilan fins á París y Londres. Pera 'ls tals, la nostra gran industria, que no pot viure sino formantli una atmósfera artificial aranzelaria, dona productes millors y més ben acabats que la de qualsevol altra nació; pera ells la nostra riquesa es inmensament més gran que la de poblacions que tenen moltes més fonts que rajan, aixís com los nostres monuments, y las nostras arts, y las demás manifestacions de cultura poden sufrir ab ventajla la comparació ab los més celebrats de per tot arreu. Los tals falsos catalanistas no logran més que posar en ridícul á Catalunya y al catalanisme. Quan van á Madrid ó á París, per exemple, y troban que la Plassa Major no es més gran que la Real de Barcelona y molt menys monumental, y tenen la barra de comparar la Porta del Sol ab lo que 'n diuhen plassa de Catalunya, ó 'l Boulevard dels Italians ab la nostra Rambla, avergonyeixen al verdader patriota que los escolta. Hem dit que 'l vici va disminubint, mes encara ne queda molt per desgracia. Aqueixa petulant vanitat es la que ompleix las nostras botigas d' aquells rétols en que 's llegeix «primera ó única d' Espanya», y la que sempre que 's tracta de ostentar riquesa nos converteix en veritables guapos de Andalusia. Tan arrelat está encara 'l vici, que s' han vist subscripcions en las que qualsevol fabricant ó mercader de segona y tercera fila, després de sostenir en son interior una tremenda lluyta entre son temperament, naturalment interessat, y la vanitat empeltada de treure al sol més que no hi ha á la ombra, hi ha posat quantitats superiors á la que se ha cregut obligat lo primpcep de Gales al iniciar la llista

oberta pera socorre la miseria de Londres, ab tot y que alguns d' ells, lo meteix dia que feyan tant lo guapo, devian tal vegada desatendre sagrats compromisos del negoci. Sols lo fals catalanisme pot deixar vuits los teatres d' ópera, quan la entrada es á sis rals, y barallarse pera omplirlos, quan fa pujar las butacas á deu duros una notabilitat que se 'n va á la posta recurrent y explotant las ciutats secundarias d' Europa, que havia mirat ab menyspreu quan las corts se la disputavan.

No tot lo nostre es inmillorable, ni estém quasi en cap ram á la altura que han alcansat la major part dels payssos cults. Y aixó, ningú ha de reconeixho y de proclamarho més alt que 'ls que tenim á honra dirnos catalanistas. Lo retrás en que 'ns trovem; la degeneració del nostre caracter; la debilitat de la nostra vida intel·lectual y moral son la llegendació del nostre catalanisme. Si no estéssim retrassats, degenerats y débils, no tindriam cap necessitat de proposar-nos emplear medis extraordinaris y quasi extrems pera avansar, regenerarnos y enfortirnos. Lo catalanisme regionalista no 's satisfá ab un senzill cambi de govern ni d' institucions, sinó que aspira á molt més. Lo sentiment catalanista nos diu, que la organisació actual del Estat espanyol, siguin las que siguin la forma de son govern y las institucions que lo regeixin, no permetrá jamay á las regions, en general, y á Catalunya, en particular, recobrar lo lloch á que 'l deber las crida en lo concert dels pobles avansats, y aspira á destruir aquella organisació, suplintla per un' altra que 's basi en fonaments no sols distints, sinó oposats als que avuy la sostenen.

Per lo dit se veurá, donchs, que á presentarnos tal com som, nos hi convida no sols l' esperit d' imparcialitat y de justicia, sinó també l' interés llegendit de la nostra causa. Si lo unitarisme intolerant y absorvent que 'ns ha dominat y nos

domina, nos ha portat á una situació insostenible, es evident que som llògichs los que volem rompre 'l mollo, que á cop d'apretarlo, nos ha fet perdre 'l caràcter que 'ns distingia fins al extrem de fer molt difícil la empresa de recobrarlo.

Un que en l'estat actual de Catalunya hagués d'estudiar lo tipo català, sens conèixer sos antecedents ni las vicissituds de sa historia, s'hi veuria de segur miij perdut al punt que comensés á recullir fets, puig que se n'hi presentarian dels mes contradictoris. De sopte se trovaria ab una barreja tal d'avens y de retrás; de costums suaus y fins afeminadas, y d'instints de feresa y de barbarisme. que no sabria pas com conjuminarho. Pera trobar tal contrast no hauria de comparar la montanya, d'ahont surten las patuleyas que sostenen las guerras civils, incapassas de subjectarse á la regularitat de las forsas organisadas, y disposadas sempre á cometre barbaritats propias de tribus salvatjes, ab las ciutats, qual jovent no s'ocupa quasi més que del refinament dels vicis. Lo contrast nascut de tan incoherent barreja, podria observar-lo de la meteixa manera sens sortir de ciutat, que sens moures de la montanya. Veuria tot sovint, que un grupo que está reunit pera sentir una pessa de música ó gosar de la vista d'un quadro en un aparador, s'adona de que un lladregot vol apoderarse d'un rellotje, y al punt se transforma, y al crit esgarriós de ¡matéulot vol ferse la justicia, ó la injusticia, per sa propia mà, y á cops de puny, puntadas de peu y bastonadas deixa quasi mort... no al lladregot, moltas vegadas, sinó á qualsevol indefens ab qui l'ha equivocat. Si s'acostés á molts dels que més elegants se presentan ab pretensions de formar lo jovent daurat, sentiria que d'aquellas bocas ne surten no paraulas melosas, sinó renechs y frases dignas d'un carreter mal criat. Las causas d'aquest contrast, d'aqueixa barreja que no hem fet mes que indicar, apareixerán claras més avall en aquest meteix capítol.

Lo caràcter català es lo revers de la medalla del genuhi castellà. En los bons temps, aquest era lo tipo del generalisador, y nosaltres eram eminentment analisadors. Ells se exaltavan per una abstracció idealista: nosaltres buscavam sempre ventajias positivas. Pel castellà, apasionat de las formas, las condicions á que dava capital importancia, eran la finura, la elegancia, la magnificencia; pel català, poch cuidadós de las apariencias, la brusquetat no era un gran defecte, aixís com ho era lo pecar poch ó molt pel cantó oposat. La mirada d' aquell, com que abrassava un vast camp, no veyia be 'ls detalls dels objectes: la nostra veyia be los detalls, mes en contra abrassava un camp reduhit. Ells, donchs, pogueren realisar las epopeyas que van assombrar á tot lo mon, tenint en cambi caigudas de no menys ressó ni conseqüencias, mentres que nosaltres deguérem reduhir-nos á fets molt menys brillants, pero en cambi molt més sólits. Lo gènit castellà no va desenrotllarse en gran escala fins que 'l món se va aixamplar: l' esperit català va trovarse fora de son centre al punt meteix en que va tenir lloch un acconteixement de tanta transcendencia.

Per lo evidentment que proba la contraposició entre los caràcters y condicions dels dos pobles que estudiem, es digne de ser observat, que 'l meteix fet que va enlairar al castellà, fou lo determinant de la nostra decadencia. Nosaltres teniam qualitats de válua mentres lo món estava enclós en los voltants del Mediterrani, y per aixó los Estats de la Confederació aragonesa catalana s' havian col·locat en primera ratlla entre 'ls pobles del mar grech-llatí. La nostra mirada lo dominava be, y com lo de que principalment se tractava era de fonamentar la politica en los interessos comercials, pera poder competir ab las ciutats lliures mercantils que al igual de las nostras s' havian anat formant per tot arreu, lo nostre caràcter analisador y positivista se trobava de ple

diutre de son element propi. Mentre lo món va ser mediterrànich, Castella no va sobressortir. La reconquesta y la unificació de la península la ocupavan, en tant que las empresas mercantils de la época atreyan poch sa atenció, puig que no feyan pera son caràcter. Mes lo món va deixar de ser mediterrànich; los descobriments fets á l'altra part del Occeà per l'un costat, y per l'altre los que voltant l'Àfrica van obrir un nou camí cap á las Indias, van deixar lo mar grech-llatí reduhit á las relativament modestas proporcions d'un mar interior. Las qualitats que's requerian pera entrar en la nova via que davant de la humanitat s'havia obert, eran molt distintas de las que en los darrers temps mediterrànichs servian pera dar la preeminencia als pobles. S'endevinava que 'l món podia doblarse ó més que doblarse, pero la empresa era difícil y aventurada. Era difícil, perquè las novas terras estavan separadas de las vellas per un Occeà plé encara de misteris y de terrors: era aventurada porque se tractava de lo desconegut. De res servia, donchs, lo positivisme analítich d'un poble com lo nostre, ni la nostra mirada que distingia be tots los detalls en un camp reduhit de visió, y lo que's necessitava eran temperaments idealistas, generalisadors y disposats, per tant, á llensarse á lo incert en alas de la fé alentada per la esperansa. Havia arribat la época de Castella, que tenia condicions de caràcter y's trobava en circunstancias adequadas pera ser la primera potencia oceànica. Quan ella va comensar la seva epopeya, nosaltres vam comensar á baixar de la altura á que haviam lograt arribar á copia de travalls y de constancia.

No cal que 'ns empenyem, portats per aquell catalanisme mal entés de que hem parlat avans, en regirar arxius y pergamins pera demostrar la nostra intervenció en lo descobriment y conquesta de las Américas. L'estudi del nostre caràcter y qualitats nos diuen ben clar que hi vam pen dre

tan poca part con se desprén de la historia. No sòls no hi deviam figurar activament, sino que no podiam comprendre que 'ls nostres confederats castellans s' hi arrisquessin. De segur que fins los compadeixiam y 'ls tractavam de visionaris, exaltats per un pobre boig que 'ls duya cap á la ruhina. Aixís s' explica lo silenci dels nostres minuciosos dietaris sobre la vinguda de Colombo á la nostra ciutat després d' haber desembarcat de son primer vialje. Los autors de tals recorts, positivistas é incréduls fins després d' haverse fet una expedició al nou món, pensavan que la cosa no valia tant la pena com una disputa de carrer ó la arivada d' un baixell de Génova, ó no 's volían carregar la consciencia alentant una empresa que creyan una bojeria.

No s' oposa á lo que dihem lo fet de que á la segona expedició de Colombo hi anessin alguns catalans, com en Margarit y 'l frare Boil, sino que, al contrari, aquest fet confirma las nostras apreciacions. Los dos citats y 'ls demés que van embarcarse, no anavan ja á lo desconegut, sino que sabian perfectament abont anavan, y l' objecte que 'ls hi portava no era pas corre aventuras, sino explotar cárrechs lucratiús que 'ls havia conferit la corona. Aixís lo caballer y 'l frare esmentats com alguns altres catalans que van acompanyar al genovés en son según vialje, eran gent cortesana, y llur curt número indica ben be lo poch eco que la empresa havia trovat á Catalunya. En las regions castellanas, en cambi, havia despertat entusiasme, y 'l número dels expedicionaris que s' havia determinat, va resultar doble al moment d' embarcarse, posant en perill lo resultat per lo molt carregats que van sortir los barcos. Y si aixó va ocorre en la segona expedició, durant lo llarch periodo de las conquistas difícils lo hi veyem apareixer ni un sol catalá en primera fila. Sols més tарт, quan las Américas van formar definitivament part del mon conegut, van anar á comerciarhi y á explotarlas.

No s'oposa tampoch à las nostras apreciacions lo fet de que en Santàngel, ab diners propis ó de la corona aragonesa, contribuís als gastos del descobriment, ni s'hi oposaria tampoch lo de que alguns diners haguessin sortit de particulars de la nostra terra. En Santàngel fou evidentment un dels més fermes puntals de Colombo, mes sa fé y exaltació provenia sens dubte de las relacions en que vivia ab la cort castellana y especialment ab la reyna Isabel, y de cap manera representava la opinió general de la seva terra. No sols en Santàngel, sinó molts altres catalans y aragonesos van mostrarse entusiasmats: mes llur entusiasme era un fet aïslat, una excepció entre mitj de la fredor fins compasiva ab la que mirava la cosa la generalitat de la gent de las regions no castellanas. Si d'aquestas van sortir diners pera la empresa, lo nostre temperament y caràcter no 's desmenteixen pas. Prestavam no als visionaris, sino als que 'ls protegian y tenian prou responsabilitat pera respondre de lo enmatlleval. Positius y negociants, tréyam ventatjas dels que créyam entregats á empreses bojas, y teniam bon cuidado de assegurar-nos lo recobro no en lo probblemátich or de las Indias, sino en lo crèdit dels deutors.

Hem entrat en tots aquestos detalls, perquè al nostre entendre lo descobriment d'América es lo punt de partida de la decadencia de la nostra terra, si be que aquell gran fet va influir contra nosaltres de distinta manera que contra Castella. A n'aquesta, va dessangrarla directament, com hem vist en lo capítol anterior, y la energia de la acció va produhir una reacció de decahiment de que no s'ha alsat encara. A Catalunya la importancia del fet y de sas conseqüencias va supeditarla completament, y aquesta supeditació va consumir sa decadencia.

Si la unió dels varis Estats espanyols s'hagués verificat durant lo periodo mediterrànich, es probable que la direcció

de la nova agrupació hauria correspost á las regions aragonesas. Lo positivisme, l'esperit analítich que las distingia, eran los més adequats á la situació en que llavors se trobava lo món civilisat. A la unió, nosaltres hi hauriam portat una política mercantil, que 'ns havia obert mercats y donat possessions y escalas fins á las portas del Orient, que teniam en front, mentres que 'ls castellans hi haurian aportat sols lo temperament guerrer y caballeresch que havian adquirit en la continuada lluyta y consegüents tractes ab los moros, pero sens cap política decidida. En tal supòsit, la unió s' hauria fet baix la base particularista aragonesa, y 'l temperament castellá, contingut pel nostre positivisme, hauria sigut ua magnífich auxiliar pera 'l desenrotllo de la política mercantil, que 'ns hauria portat á ser los verdaders amos del mar llatí.

Mes no fou aixís. La unió dels Estats espanyols va coincidir ab la conversió del món, de mediterrànic en oceànic, y com tot lo que nosaltres vam portar á la unió resultá inútil ó poch menys, la lògica dels fets va imposarse; l'element castellá va ocupar lo primer lloch, y nosaltres vam abaixar lo cap, reconeixent son predomini y acceptant enllubernats la nova política que ab l' aixamplament del món va inaugurarse.

Desde aquell moment vérem perdre la nostra personalitat, que ja avans, desde la batalla de Muret, havia suferit fortas sotragadas. Reduhits á ocupar dins de la nació un lloch secundari, va comensar en lo més íntim del nostre ser aquella lluyta, que dura encara, entre lo temperament y la voluntat. Volguérem unificarnos, pero las condicions del nostre caràcter s' hi oposavan, y avuy per avuy seguim volent lo meteix, y de la meteixa manera segueix oposantshi lo caràcter del qual no podem despèndrens. Tot aixó no podia tenir mes que un resultat: lo nostre decahiment, y aixís fou. Avuy estem completament degenerats.

Y la nostra degeneració es molt més complicada y difícil

d' explicar que la del caràcter castellà. Aquest està decaygut y degenerat, pero no desnaturalisat. En la tristíssima situació á que ha arribat, conserva las condicions que li son propias, y la evolució que ha fet se 'ns presenta senzilla y perfectament llògica. De generós, com havem dit en l' altre capítol, s' ha convertit en pròdich; de generalisador y autoritari, ha passat á ser insolent y capritxós. Lo nostre caràcter ha degenerat no tant per fets propis com per influencias extranyas, de lo que 'n resulta que en la actualidad, havent perdut la major part de las sólidas condicions que 'ns distingian, hem conservat los vicijs que las entelavan, y n' hem adquirit alguns que se 'ns han empeltat.

La unió ab Castella va produhir en nosaltres, com primer efecte fatal, lo de fernes olvidar los ideals de llibertat y particularisme en que 's basava la política aragonesa. Per llur propia naturalesa, aquestos ideals eran molt més sólits que brillants,—puig lo útil y positiu no acut jamay als adornos llampants,— y nosaltres vam caure en l' erro de créurels indignes de ser oposats á la enlluernadora política castellana. Probablement, encara que 'ns haguessim proposat entrar en competencia, no 'ns hauriam sortit de prompte ab lo nostre intent, puig las circunstancias eran totalment favorables á las tendencias generalisadoras é idealistas que sintetisava la política castellana, y l' esclat de sas epopeyas en América y en Europa nos hauria obligat á arraconar las nostras pretensions: mes en aquest cas, encara que haguessim sigut vensuts, hauriam conservat en lo nostre poder la bandera, quedant en disposició de tornar á issarla tant prompte com hagués comensat la reacció, que no podia tardar á presentarse. Per desgracia, nosaltres eram llavors un poble modest, y várem deixarnos enlluernar. No comprenguérem que la organisació de la Confederació aragonesa-catalana contenia un ideal molt més positiu que tots los sómnis dels

que 'ns dirigian, puig que podia produhir á la nació un bon periodo de tranquila prosperitat: ideal que podia ademés influhir en la marxa general de la humanitat civilisada, empenyentla cap á la via de la verdadera llibertat, font de vida pels pobles, y salvantla tal vegada de caure en las urpas del autoritarisme, que asseca tot lo que besa ab sa mortífera alenada.

Un poble ab la personalitat perduda, subjecte á un altre de carácter no sols distint sinó oposat, y sostenint en lo íntim de son ser durant sigles una lluyta tremenda entre la voluntat y 'l temperament, per forsa ha de decaure fins al extrem de causar llástima, y aixó es lo que ha succehit al poble catalá. Comprobemho, dirigint la mirada á sa situació actual.

Seguim sent tan analítichs y particularisadors com sempre. Per molts esforços que fem, no comprenem las generalisacions abstractas, y en cambi, quan obrem ab expontaneitat, sabem fixarnos en los detalls. Prou hem intentat ficarnos en la política que 's fa á Madrid, pero no ho hem lograt pas. A copia de molt treball y de molta constancia, conquistem en ella algún lloch en las segonas y terceras filas, y encara pera ocuparlos tenim de perdre las nostras qualitats caracteristicas, suplintlas per altrás que sempre 's veu que son postissas. Dels centenars de ministres que hi ha hagut durant los darrers temps del absolutisme y tot lo periodo constitucional, los fills de Catalunya y de las demés regions de la Confederació antigua aragonesa, no passen tal vegada d' una dotzena, y aquestos poch's encara han surat quasi sempre en temps de revolts. Y no diguem que es porque se 'ns aparti sistemàticament del poder: es que no produhim ningú que logri sobressortir del nivell comú dintre de la política castellana. No n' hi ha cap dupte: las condicions del nostre temperament s' hi oposan. No servim pera aquells jochs de abstraccions y d' entremaliaduras fetas ab finura

y elegancia de formas, que constitueixen avuy la essencia de lo que s'anomena política. Sols servirem pera la vida pública, si algun dia, ficanse de plé lo Renaixement en lo terreno polítich-social, logra influhir en la marxa general de la nació. Pera entrar en las Corts ab éxit, es precis que 'ns hi obrim una porta com la que ha servit als irlandesos pera introduhirse en lo Parlament inglés. Al catalá li será més fácil produhir un Parnell ó un O'Connell que no pas un Pidal ó un Romero Robledo, ab tot y que las figuras d'aquells están alguns metres mes altas per llurs condicions de serietat y mèrit real, que no pas las d'aquestos grans homens de la política madrilenya.

Tota la nostra historia diu que 'l caràcter catalá te per base lo positivisme particularisador, que en los temps en que no estava degenerat encara, donava per resultat lo bon sentit ab que mirava y resolia las qüestions. Jamay hauria lo nostre poble portat á efecte una epopeya com la castellana, pero jamay tampoch hauria deixat d'avansar camí ab pausa y solidés cap á la millora y l'avens, si hagués pogut seguir dirigint la política del pays. Aquesta no 'ns hauria portat á fer molt soroll en lo món, pero en cambi nos hauria arreglat dintre de casa. Lo tipo del nostre Estat era la Confederació, y la llibertat que tal organisació suposa s'hauria encarregat de fernos prosperar constantment. Si la sobra de vida interior nos hagués aconsellat seguir las expedicions llunyanas, hauriam conservat la tradició de veure en ellas més aviat fonts de comers que no pas instruments de dominació. Probablement hauriam precedit á Inglaterra en la via d'establir colonias no pel capritxo de manarlas, sinó ab lo propòsit de convertirlas en pobles autònoms tan bon punt com ho exigís l'estat avansat de llur civilisació y cultura.

Lo caràcter catalá no es un caràcter armonisat com alguns pochs n'hi ha hagut y n'hi ha en lo món. Es també des-

equilibrat, com lo castellà, si be que peca pel costat oposat. En lo temperament d' aquest predominan las facultats imaginativas que 'l fan idealista y apassionat per la abstracció, en tant que en lo nostre las reflexivas se sobreposan á las imaginativas, y aquest desequilibri nos fa propensos á presentarnos com interessats y mesquins. Las facultats reflexivas, además, sempre han prés en nosaltres un aspecte poch agradable, puig que 'ns han portat á mirar ab indiferencia, sinó ab menyspreu, las qüestions de forma. Jamay hem donat gran importancia á las vestiduras ni de las nostras personas ni de las nostras ideas. De las continuadas deliberacions dels nostres cossos representatius, no 'ns ne queda quasi ni un discurs que s' hagi fet popular per las pompas de la oratoria. Si 'n conservem alguns ab tals condicions, com lo que va pronunciar en Pau Claris en moments solemnes, demne gracias no á cap cronista de la terra, sinó al foraster Melo, á qual inventiva deu aquella pompa potser més que á la eloqüencia del canonge de la Seu. Tan poca importancia donavan los nostres passats al puliment de la forma, que 'l caràcter distintiu de tots los monuments que van deixarnos es la sobrietat, que arriba en molts casos á la sequedat y aridés. Alsavan un gros edifici y no 's cuidavan d' adornarlo ni quasi de decorarlo. Las parets de la Llotja, las de la Catedral, las del Saló de Cent se presentan nuas y peladas. Ni una lápida, ni un sepulcre, ni una pintura mural distreuhen la atenció del que las contempla. Uns domassos ó tapisseries eran lo guarniment que 's permetian en las grans festivitats. Aquesta sobrietat, vehina de la aridés, es general á tot Catalunya. En cap de sas ciutats, vilas ni castells coneixem un sol edifici ab decoracions permanents. Si algun se 'n troba, pot quasi assegurar-se avans de véurel, que la decoració es obra posterior á la unió ab Castella.

Y es tant mes digna d' atenció aqueixa sobrietat severa,

en quan las ciutats llinres catalanas havian arribat al cim del esplendor y del poder en la época en que més florien las arts en los pobles ab quins estaban en més directe y continuat contacte. Barcelona sabia lo que en aquest punt feyan Venecia, Génova, Pisa, Florencia y demés ciutats ab las quals competia, pero jamay va venirli lo desitj d'imitarlas. Aquesta es la proba eloqüent de que 'l nostre caràcter era ben marcat y 'ns dava personalitat propia.

Altra circumstancia molt digna de notarse en lo temperament del nostre poble es sa repulsió á enlayrar homens y son afany en arrelar institucions. Los fets mes grandiosos de la nostra historia y fins de la nostra llegenda son ó apareixen ser producte de la col·lectivitat. Las Corts catalanas, la Generalitat, lo Concell de Cent, los Senats y Corporacions de las ciutats y vilas, los Consultats y Gremis: veus aquí los heroes de la nostra historia. Una organisació política modelo; un cos de lleys basadas en la llibertat civil y fomentadoras del comers, la marina y la civilisació: veus aquí 'ls monuments que van deixarnos los passats en herencia. Del Consell de Cent, per exemple; d'aquella institució famosa á la qual tant deu la nostra terra y la cultura general y tot, no se 'n destaca quasi ni una sola figura que sobressurti extraordinariament, y fins si alguna sobrepuja del nivell comú, ho deu á algún fet purament de circumstancias. Lo nostre temperament era dels més aptes pera la democracia basada en la llibertat. Com reflexiu é individualista, apreciava més que tot la independencia personal. Igualatari com tots los temperaments llatins, y desconfiat per natural, tenia més fé en las institucions que en los homens. Avuy meteix, exagerada aquesta tendencia per la nostra degeneració, hem portat la suspicacia fins al extrem, y si un pretén enlayrarse damunt dels demés, no tardem gayre á tallarli las alas. Si algú se sent ab mérits y alé pera pujar molt alt, y vol treu-

ren la recompensa en gloria, honors ó riquesa, no té més recurs que expatriarse, puig entre nosaltres li fora completament impossible realisar sos projectes

Indubtablement que aquesta condició del nostre caràcter haurà contribuït á que Catalunya sigui la terra de la mitjanía. Lo comú de la gent es intel·ligent y activa; tenim molts, moltíssims que desempenyan la carrera, art ú ofici ab lluïment y regularitat, pero rarament, molt rarament, se presenta algú que arribi á mereixer la qualificació de gran home. Los pochos que constituheixen la excepció s' han fet lo nom expatriats. En compensació, també son molt escassos los completament negats. Las classes més ignorants tenen certa vivesa natural que las fa aptas pera executar regularment feynas que requereixen certa intel·ligencia. Lo fet que examinem lo veyem comprobat en la facilitat ab que s' estableix una industria en lo nostre pays. Al mitj d' una comarca purament agricola s' hi posa una fàbrica: al moment meteix hi naixen los treballadors. Aquells pagesos que no han vist res més que 'l tros de món que s' abarca desde 'ls turons dels encontorns, y que no han rebut instrucció de cap mena, no necessitan més que uns quants dias pera conduhir una màquina ó teler ab lo meteix desembrás ah que manejavan lo càbech ó la podadora. Arribar á lo regular en industria, com en tot, nos es molt fácil: alcansar la perfecció, quasi impossible.

Si tals son las condicions del nostre caràcter, clar se presenta quin hauria sigut lo nostre destí si 'ls fets històrichs no 'ns haguessin supeditat á una rassa tan absorbent y dominadora com la castellana. Si haguessim pogut desenrotllar aquellas condicions dins de la atmósfera dels temps moderns, hauriam constituït un poble modest y actiu, que s' hauria cuidat molt d' arreglarse dintre de casa, sens afany d' imposarse als demés que no s' haguessin barrejat ab ell. No

hauriam probablement admirat al món ab cap d'aquelles convulsions quals efectes son tan intensos com poch durables; pero en la práctica hauriam portat la nostra pedra al edifici del progrés general, sens voler forsar sa marxa. Los caràcters generalisadors son com los nuvols tempestuosos: algunas vegadas engendran lo llamp que purifica la atmósfera, pero moltas més, tota la seva forsa amenasadora se ne va en llampechs d'istiu que sols logran aumentar la xafagor. Los caràcters analisadors fan com los suhaus rosadas: sens produhir jamay cap espetech ni fer gens de soroll, mantenen continuament la sahor de la terra, y ab llurs imperceptibles gotas d'aygua alimentan la vida de las plantas.

Mes las cosas van anar per un camí molt distint. Verificada la unió dels Estats aragonesos ab Castella precisament en lo periodo de la major brillantor d'aquesta, vam deixar-nos seduhir y enlluernat, y quan més tart várem refernos nos fou ja imposible desfer lo camí que haviam fet, ni tant sols delurar la marxa. Vam quedar amarrats y subjectes, y fórem irresistiblement arrossegats á la decadencia general de la nació, quedant més abatuts y degenerats encara que 'ls altres. Desde la caiguda definitiva de sa nacionalitat, que no pogué evitar lo darrer esforç de sa desesperació, fins á ja bastant entrat lo sigle actual, Catalunya va viure reduhida á la nul·litat completa. Totas sas manifestacions de vida no passavan de respondre com un debilissim y esmortuït eco á las rebaixadas llahors, que las oligarquías y 'ls frares, amos de tot, entonavan al altar y al trono, y á las malediccions que tiravan á las novetats que no concixian, pero que atribuïan á las arts del diable. Aquella lluyta de que hem parlat avans, entre la voluntat que 'ns portava cap á la unificació ab las regions castellanas y lo temperament que á pesar nostre nos ne apartava; lluyta que havia produhit actes desesperats de resistencia y rius de sanch algunas vegadas que 'l cor s'im-

posava al cap, nos havia deixat tan abututs y aclaparats, que si durant lo llarch període de la nostra nul·litat alguna cosa va ferse, no era filla de la nostra iniciativa, sino de la d' algun rey, tan absolut pero menys ignorant que 'ls altres.

La trontollada que va experimentar tota la nació á principis del sigle; la invasió napoleónica, que á pesar de la defensa mitj patriòtica mitj fanática que va oposárseli en una part de la Península, introduhia entre nosaltres las ideas revolucionarias, que prenian la forma de constitucions á la francesa, van ser pera la nació lo principi d' una nova era. No fórem los catalans los que més nos entusiasmárem de prompte, pero 'ls efectes produhits foren en definitiva tan intensos en las nostras regions com en qualsevol altra. Las paraulas «llibertat, igualtat y fraternitat» no podian deixar d' asfahagar á un poble que 's trovava lligat, subjecte y tractat com un extrany per sos propis germans. De la divisa francesa, lo temperament castellá va pendren la part abstracta, y va generalisar ja sas conseqüencias en las primeras Corts á la moderna. Lo temperament catalá va volguer entendre aquellas paraulas en sentit més positiu, y després de meditarlas, va somiar tal vegada que podian darli lo que llur significació gramatical expresava. Per sa desgracia no devia tardar en venir lo desengany.

Mes sigui com se vulgui, la nova era ho ha sigut de moviment y agitació pera las regions espanyolas. Totas ellas van tornar com de mort á vida, y al tornarhi, pogueren véures los destrossos y desperfectes ab que 'l temps y la marxa dels successos havian malmés lo caràcter catalá.

No sols está decaygut y degenerat, sinó també desnaturalizat. Conserva algunas de las bonas condicions que 'l distingian, pero 'ls defectes propis del temperament que l' entelavaban, s' han aumentat ab los que li ha empeltat la supeditació en que ha viscut. La continuada lluyta entre la voluntat y las

aptituts naturals ha donat per producte una barreja monstruosa, quals conseqüències nos han sigut ja funestas y han de sérnosho més encara.

Avuy lo catalá conserva l'esperit d'individualisme, mes lo vici que d'aquest esperit se deriva, ó sigui l'egoisme, traspasant los lliners del interés lligitim, se presenta molt sovint baix la repugnant forma de la enveja y mesquindat. Avuy, com havem dit, es completament impossible á algú que valgui per sas condicions sólidas, fer carrera en lo nostre pays. Basta que 's vegi que va á posarse damunt del nivell general, pera que al punt cent mans se repenjin en sas espatllas pera obligarlo á quedar encongit. Mes com, á imitació dels castellans, volem tenir figuras, enlayrem á las vulgaritats que no causan enveja. A aquestas se 'ls crema insens fins á desvaneixerlas. De tan trascendental defecte prové que Catalunya fassi un paper desairat quasi per tot arreu. Los enlayrats en política, ab molt pocas excepcions, son los més negats de cada partit. Si 's pren part en algun Congrés científich internacional, no s'hi envia jamay á cap home de mérit real, sino á nul·litats ridiculs, que no hi van á res més que á lluhir una vanitat que fa formar pobríssim concepte de nosaltres.

Avuy seguim menyspreuhant lo refinament de la forma, pero no 'ns deturem en la aridés severa dels nostres passats, sino que dominats per influencias estranyas y volentho disfressar nos presentem á tall de rústichs pretenciosos. Lo distintiu del nostre gust artístich es avuy lo recarregament, la complicació. Desde 'ls llibres que publican los editors per entregas, plens de cromos llampants y clixés de quinta má, y ab tapas que son un pa d'or fals y de colorainas, fins als vestits de las donas, que á copia de sarrells, tressillas y flochs no deixan veure ni un pam de la roba de que son fets, totas las manifestacions artísticas industrials lluytan pera veure quina

se presentarà més recarregadament complicada. Es que lo afany d'imitació 'ns porta á exagerar lo que no sentim en las arts, en lloch de reduhirnos á la severitat que ostentan los nostres monuments històrichs.

Avuy, seguim sent tan analítichs com sempre. La nostra mirada continua sent fina pera apreciar los detalls, pero poch llarga y extensa pera dominar un gran camp de visió, y aixó no obstant, la habitud contreta en lo incessant esforç que ha estat fent la nostra voluntat pera contrariar lo nostre temperament, nos porta á voler competir ab los castellans en lo terreno de las abstraccions y dels idealismes. No 'ns reduhim á particularisar y concretar, sino que volém generalisar y divagar. Es inductable que algú se 'n surt perfectament, puig que no mancan individualitats que siguin excepcions del caràcter general, pero la major part no logra altre resultat que fer malbé aptituds que podrian dar grans resultats si fossin ben aplicadas.

Aquestos vicis, no nascuts de la degeneració del nostre caràcter, sinó postissos y empeltats, son precisament los que més perjudicis nos causan. Si 'l desitj de castellanisarnos á pesar del nostre temperament, fentnos aficionar als toros y á lo *flamench*,—sens haber lograt ab tot aixó més que produhir algun torero d'hivern y algun cantador de estiu,—no 'ns ha produhit efectes visiblement desastrosos, en contra, del afany de voler imitar lo pròdich desprendiment castellà, n'estem tocant ja, y 'n tocarem més encara per desgracia las conseqüèncias. Contrariant lo nostre caràcter positivista, hem caygut en exageracions que sobrepujan á las més sonadas de las llegendas andalusas. Tot ho trobem petit; tot raquílich. No 'ns volem avenir á que Barcelona, per sa població, sigui la segona ciutat d'Espanya, sinó que hem de dir que es la primera, y pera dar una mica més de verosimilitut á lo que dihem, estem disposats fins á aguantar los perjudicis que

ha de portarnos la agregació forçada de las poblacions vehin-
nas. Un dia vam trovarnos estreits dins de la ciutat antiga,
y volguérem aixamplarla, com era de rahó: pero en lloch de
donarli l' esbargo prudent, vam projectar una exageració de
las més estupendas. D' un kilómetro y mitj escás, que ocu-
pava la ciutat vella, vam passar no al doble ó al triple, que
hauria sigut lo racional, sino á trenta ó trenta cinch kilóme-
tres, que de la manera que edifiquem, podrian contenir més
habitants que no hi ha en tot Catalunya. Avuy tot aquest
gran espay no es ciutat ni es camp, puig que no podem om-
plir-lo de edificacions ni conreuharlo, y las vías no son carrers
ni son carreteras: lo que no s' oposa á que haguem exagerat
tant los preus, nominals pel desequilibri entre la oferta y la
demanda, que puja á una pila de milions la riquesa ficticia
que representan los terrenos, fent inevitable, á més ó menys
tardar, una tremenda crisis territorial que acabi d' aclapa-
rarnos. Si 's tracta de construhir un edifici pera las euse-
nyansas provincials, no tenim pera res en compte los possibles
de la corporació que ha de pagarlo, sino que 'ns permetem
lo luxo de pressuposarlo en milions de duros, ab lo qual
consequim sols no poder passar del propòsit. La mania pos-
tissa d' aparentar opulencia y grandesa nos porta á no reali-
sar quasi res de lo que projectem. Per subscripció pública
vam reunir una quantitat més que suficient pera alsar á Co-
lombo un monument digne y adequat á las nostras forsas, y
l' afany d' apariencias va enterrar lo cost de tota l' obra en
uns fonaments, que per ara y per molts anys, no sostenen ni
sostindrán res mes que 'l vuit d' una vanitat ridícula. Lo
meteix passa en lo demás que projectem, y tot fent plans y
presuposits de milions y milions de duros, tenim grans hos-
pitals y manicomis, superbe palau de justieia, escorxadore
modelo y una munió més d' edificis monumentals, al nivell,
dihem, dels de Paris, Londres y Viena, .. pero per desgracia

los tenim sols en lo paper, puig que en realitat ó no tenim res ú ho tenim en un estat que 'ns fa vergonya. La exageració es tal vegada lo vici més funest que se 'ns ha encomanat, y ho es tant més en quant hem arribat á sobrepujar a quells de quins l'hem après. Al port, per exemple, hi teniam una maxina antiquada pera la carga y descarga de grans pesos, y tot lo restant del trafech se feya ab la ajuda de quatre ó sis petitas maquinas de propietat de las collas de la Riba. Al tractar de reformar lo servey, no hem passat de una maxina antigua á tres ó quatre de modernas, siro que n'hem posat una renglera tan llarga y espessa, que sumant totas las que hem vist en los ports més importants de las costas del continent, no s'arribaria á igualarla. Naturalment, que tantas y tantas máquinas están la major part del temps paradas, y que si per punt volem ferlas marxar, haurem d'imposar als barcos novas gavellas y perjudicis, obligantlos á utilisarlas pera la càrrega y descàrrega en que menys las necessitin.

Nos hem extès en aquest punt, perquè la vanitosa exageració ab que tractem avuy las qüestions que més nos interesan, es un vici de fatalissimas conseqüèncias, y dels que més desnaturalisan lo nostre temperament, positiu y práctic de son natural. A extirparlo d'arrel ha de tendir lo verdader catalanisme, posantlo en evidencia y combatentlo per tots los medis de que disposi.

La situació especial en que s'ha trobat Catalunya dintre de la nacionalitat espanyola, supeditada á la direcció absorbent castellana; la falta d'ideals pera oposar als del grupo predominant; lo defalliment á que 'ns ha portat la lluyta durant sigles entre la nostra voluntat y 'l nostre temperament; la possibilitat d'explotar los recursos naturals del pays, que nos ha abandonat ó poch menys lo rebaixat idealisme castellà, junt ab moltas altrás y complicadas causas, nos han portat á un desequilibri alarmador entre la nostra vida material y la moral é intel·lectual.

La nostra vida material es relativament molt enèrgica. Disposant d' una terra que no val de molt tant com la d' altres regions de la Península, l' actiu treball de la agricultura l' ha feta de las més productivas. Avuy que la riquesa surt del vi, algunas de las nostras comarcas son las que més ne produeixen, y per tot arreu ahont lo terreno 's presta á cultius especials, produhim fruyts en quantitat suficient pera exportarne. La espessor de la població feu, que després d' haber plantat fins las montanyas, nos quedessin brassos sobrants, y vam fer náixer la gran industria: y la aglomeració industrial, que tenint per centre Barcelona, se extén á molts ciutats y vilas secundarias y aprofita tots los saltants que poden darli rius tan poch caudalosos com lo Llobregat, lo Cardoner y lo Ter, es una de las que mes elements de treball ha lograt reunir de las del continent. En la major part de las nacions d' aquest, no tenen agrupats en una sola reduhida comarca una munió d' obrers tan numerosa com la que en la nostra forma la base de las manufacturas cotonera y llanera. Las primeras materias son l' aliment principal del port de Barcelona, y 'ls vapors que portan cotó y carbó de pedra bastarian per ells sols pera darli animació. Lo treball porta riquesa. Verdaderament á Catalunya n' hi ha mes que en lo restant d' Espanya, y aquesta riquesa 's veu no tant en las ciutats grans, com en las vilas y poblets á que ha arribat la industria ó que tenen fruits explotables de la agricultura. En tots ells, l' obrer viu, sinó ab luxo, ab decencia, y en lo més insignificant s' hi trovan elements que indican cert benestar. Qualsevol que vingui del interior d' Espanya nota la diferencia tan bon punt com posa lo peu á Catalunya.

Mes, ¡quina diferencia entre la vida material y la moral é intel·lectual, sobre tot si s' examina en las classes que volen passar per directives! La opinió pública está tan ensopida que sembla morta. Apassionats per las riquesas, no mirem á

quin preu nos costa lo que creyem que ha d'augmentarlas, y transigim ab lo que se 'ns demana, encara que trossegí la nostra dignitat. Moltes coses que podriam exigir com de justícia, las demanem com gracia, y las cent comissions que van á Madrid no tenen reparo en subjectarse á tota especie de baixesas davant dels ministres y altres poderosos. Pera conservar un monopoli ú obtenir una concessió, quasi may se va per las vías legals y obertas, sino per las tortas de la corrupció y de la trafica. Tan degenerada está la nostra integritat moral, que la divisa de moltíssims sembla que 's reduheixi á aquell adagi vulgaríssim que diu: « donam menjar y digam moro ». Tranzigim ab tot; deixem abandonada la vida pública; permetem que 'ls districtes catalans sigan presa del *cunerisme*; fem gala de no tenir opinions ni conviccions, ó de canviarlas cada vegada que 'ns mudem la camisa, á cambi de que las oligarquías madrilenyas nos fassin la caritat de conservar alguns céntims en los aranzels de certas industrias, ó autorisin alguna empresa de mora'itat duptosa. Se 'ns ha arreconat completament, y nosaltres no sols nos hi resignem, sino que procurem arreconarnos encara més. Per la vida material; per satisfer las necessitats que 'ns permet sentir l' estat de la nostra cultura, donem tot lo que pugui fer olor de vida moral.

Y, ¿qué direm de la vida intel·lectual? Pera ferse càrrech del nivell baix á que ha arribat, no hi ha més que véurer lo nostre periodisme y las nostras llibrerias. Fent excepció de poquíssims, no cal cercar en los nostres diaris articles meditats ni tan sols noticias d'interés general. S'omplen de retalls atrassats, y fins lo que passa á mitja hora de la localitat no ho sabriam si no 'ls ho diguessin desde Madrid. Es molt freqüent que desde la cort nos fassin saber alguna cosa d'importancia ocorreguda dos dias avans á Sans ó á Badalona. En punt á noticias telegráficas del extranger, ni se 'n resa.

Recordem, com exemple, que sols un diari de Barcelona va farnos saber la pujada al poder dels lliberals iuglesos, y un sol també va darnos noticia del alborot socialista de Londres. Tots los demés ho copian al endemà, y prou fan, puig que 'ls lectors no volen més que trapasseries de poca substancia y barallas de carreró. Aixó sí; la nostra premsa nos permet saber per endavant quin temps farà á cada lluna nova, puig que alguns diaris protejeixen astrólech pera dar satisfacció á sos subscriptors, y altres confian la secció ¡que 'n diuben científica!, al Saragossá.

La llibreria de fondo pot dirse que no existeix, ni á Barcelona. Passat de las obras per entregas, que 's compran pels cromos y grabats de quarta ó quinta ma ab qual auxili s' explota la vanitosa ignorancia, no 's veu en cap aparador de llibreter més que 'ls versos de moda, novelas iusustancials y quaderns pornogrífichs. Las pocas obras d' estudi, originals ó traduccions, que fora d' aquí 's produheixen, no arriuan al nostre públich. De las técnicas ó especials d' una carrera, extrangeras ó mal tradubidas, sols los que las necessitan per precisió arriuan á tenirne noticia.

Una gran part de la nostra classe mitja no sols viu en la ignorancia més supina, sino que arriba á prestarhi cult. Lo llibre útil de duas ó tres pessetas li fa horror y no te entrada en sas llibrerías d' adorno. Los que 's creuhen que una llibreria dona to senyoril á una casa, la omplan dels tomos voluminosos dels editors d' estampas, y dels que pera l' objecte están enquadernats ab tapas d' or fals y coloraynas. Tant la classe mitja presta cult á la ignorancia, que si un dia un dels diaris á que está suscrita fa la francesilla de donar un article substanciós en lloch de las xafarderías de costum, lo llenza ab menyspreu y 's fa 'l propósit de deixar la suscripció á la primera reincidencia. Lo nivell intel·lectual está tan baix, que l' aficionat á la discussió séria y trascendental no

troba un sol punt de reunió que valgui la pena. Los pochs que s'ocupan d'especulacions científicas han de tancar-se á casa seva, y 's consideran felissos si alguna que altra vegada troban un parell d'amichs que se 'ls escoltin. No cal que se refihin de las academias, puig que en general vegetan y no fan més que lo precis pera que no se las consideri disoltas. Tal es la situació á que 'ns ha portat la degeneració y desnaturalisació del nostre carácter. La exaceració dels vics que li son peculiars, agravada pels que 'ns ha empeltat lo contacte ab la rassa predominant y 'l nostre afany d'imitarla, ha arribat á pendre proporcions alarmadoras. L'esperit d'independencia individual, fill del nostre temperament analisador y positivista, s'ha extremat fins al punt de que cada hu vagi á la seva, y de que no pugui subsistir cap agrupació que 's proposi un objecte sério. La enveja y las prevencions injustificadas ho corcan tot. Veritat es, que fins ara la relativa prosperitat material nos ha permés presentar-nos baix un aspecte agradable, pero es evident que, per desgracia, la vida material, tart ó dejorn, ha de ressentirse del defalliment de la moral é intel·lectual. Avuy no som ja en temps de miracles, y Catalunya no ha de ser una excepció á la regla general. Mantenir l'avens y prosperitat materials sens moralitat y estudi seria un verdader miracle.

Com se compendrá, molts dels defectes empeltats que havem enumerat se troban principalment en los habitants dels grans centres de població y no han arribat encara á ferse alarmants entre la gent del camp y de la montanya. En aqueixa, per contra, se notan més los vics fills de la degeneració del nostre carácter propi. Los que havem indicat fan estragos en las vilas curtes y poblets. La enveja, l'esperit de mesquinesa, la ignorancia supina, lo menyspreu de la elegancia y puliment de las formas, los fau poch menys que inhabitables, essent lo pitjor que, no havent encara refinat la

vida material, la falta de la intel·lectual y moral no té cap compensació. No cal; donchs, esperar d' ells la iniciativa en lo Renaixement: seguirán, sí, l' impuls que desde las ciutats y centres grans se 'ls comunicui.

Pera tot Catalunya, Barcelona es la capital, la directora, la que dona 'l tó á todas las manifestacions catalanas. Sas virtuts y sos vicis s' espargeixen per tota la regió. Fins los més difícils d' imitar, com la exageració de que 'ns hem ocupat, troban deixebles. A Tarragona, per exemple, han construhit un torin en que hi cabrian tots sos habitants, si haguessin lograt acabar-lo, y cosas semblants han fet altrás ciutats y vilas. Ni 'ls meteixos poblets s' escaparán de tal influhencia, y moltras de las obras que projectau y no acaban, comensan ja á presentar iguals pretencions.

Per tals motius, al estudiar lo carácter catalá, nos hem fixat d' una manera especial en l' estat dels grans centres de població, y principalment en lo de Barcelona.

La pintura que acabem de fer de la nostra situació, motiva y lligitima las aspiracions catalanistas. Los que estimem lo pays en que vam náixer y sentim que 'l nostre amor es tant més intens, com més grans son los defectes y vicis en que 'l veyem sumit, tenim lo deber de fer tots los esforços pera alsarlo. No hem de voler desconéixer ni atenuar lo mal, puig que d' altra manera nos fora impossible fins l' intent de curarlo ó aliviarlo. Fer lo contrari es ser falsos catalanistas. Y puig coneixem lo mal y sabem quinas son sas causas, ataquem sens compassió las arrels meteixas d' aquestas, y no 'ns fassi tremolar lo pols la magnitud de la operació. Per fortuna, entre mitj de tots los vicis y defectes naturals ó adquirits, lo carácter catalá conserva encara sas condicions bonas més ó menys ensopidas. Encara som actius y estem dotats d' energia. Los defectes adquirits podem tráurensels de damunt ab sols aspirar de debó á la restauració de la nostra

personalitat política. Proposem-nos ideals, y tornarem á despertar-nos. Precisament totes las manifestacions més accentuadas de la activitat dels nostres temps tendeixen cap al positivisme particularista. Positiva y particularista es avuy la ciencia, més amiga de fets que d' abstraccions; positivas y particularistas son las arts; cap al positivisme y particularisme caminan la sociología y la política. Avuy, donchs, pot tornar á fer un bon paper lo poble catalá, si logra regenerarse. A obtenirho aspira lo nostre catalanisme regionalista, sentiment que va perfectament d' acort ab las corrents positives y particularistas d' avuy com demostrarem en la part segona d' aquest llibre.

CAPITOL IV.

LO RENAIXEMENT

Explicació del nostre Renaixement.—Invasió francesa á principis del sigle.—Us del llenguatge catalá.—Era nova comensada en las Corts de Cádiz.—Epocas de lluyta y de unió.—Despertament y restauració de la historia.—Renaixement literari.—Era una protesta y una reivindicació —Son origen en las ideas modernas.—Obstacles.—Federalisme en 1868.—Retirada dels iniciadors del Renaixement.—Estat de postració que va venir luego.—Nou departament.—Tendència política social del catalanisme regionalista.—D'ficultats que trobará en aquest terreny.—Constancia en la restauració y propagació de la llengua.—Importancia de aquest fet —Forsa actual del Renaixement.

Es evident que dos pobles de condicions y caràcter tan distints y fins oposats com lo castellá y lo catalá, per més que 's vulgui, no podrán arribar jamay á fondres ni unificar-se. Encara que l' un d' élls se fes lo ferm propòsit de deixar-se absorvir y dominar per l' altre, no 's conseguiria la fusió ó unificació, puig la forsa del temperament ne protestaria sempre. Lo resultat no podria ser més que la degeneració completa y la desnaturalisació del que 's deixés dominar, com per la nostra desgracia n' es un eloqüent exemple Catalunya. La voluntat no te jurisdicció sobre 'ls sentiments, y si á copia de constancia logra algunas vegadas ferlos pendre una direcció forsada, tan bon punt com se presenta una circumstancia favorable, se li rebel·lan y reclaman lo dret que 'ls correspon en justicia.

Per aquest camí trobarem la explicació del nostre renaixement. Mentres vam viure ensopits; mentres l' estat de

degradació en que l'absolutisme intolerant havia reduït á totes las regions espanyolas, tenia á la nostra sumida en la nul·litat; mentres ni hi havia horisonts, ó al menys no podian descobrirlos los nostres ulls als que la debilitat havia deixat quasi cegos, no va acudirnos cap pensament de regeneració. La nostra malaltia era tan grave, que fins nos treya 'l coneixement de sa gravetat. Vegetavam sens pena ni gloria, y com que no teniam esment de cap estat millor, nos aconsollavam ab lo nostre.

Va venir la sacsejada de principis del sigle, y Catalunya, com las demás regions de la Peninsula, va experimentar la commoció. Al sentir lo pes de la invasió francesa, van despertar-se sos instints bélichs y son esperit d' independencia, que aprofitats apassionadament pels que llavors eran amos de las conciencias, van produhir aquella resistencia que va fer tremolar al prepotent imperi napoleónich.

Mes com la forsa dels invasors no sols consistia en los canons y bayonetas de llurs exércits. sino també en las ideas novas que espargian per tot arreu, llur poder era irresistible. Res los feya que una divisió hagués de recular del Bruch, ni que un exércit hagués de rendir las armas en Bailén, puig que aqueixos contratemps materials no eran res davant de la gran ventallja moral que alcansavan al reunir-se las Corts de Cádiz. Desde aquest moment, encara que la fortuna los hagués sigut contraria en totes las batallas y haguessin hagut de abandonar lo pays fugitiu y destrossats, la victoria de las ideas quedava assegurada, puig no hi havia ja forsa humana capás de evitar que comensés pera Espanya una nova era.

Prou va probar de impedirho 'l rey absolut á sa tornada de Fransa; prou van emplear los partidaris de las ideas vel·las tots los medis que va sugerirlos l' afany de mantenir llur predomini; prou va bessarse la sanch á doll: res pogué deturar la marxa dels successos. Los pobles s' havian des-

pertat, y per més que 's trovessin débils, no volian deixarse tornar al ensopiment. Las ideas que avans de la invasió francesa havian sigut patrimoni d' uns poquíssims escullits, que las debian professar ab por y recel, s' havian espargit per la nació, y entusiasnavan á tolas las personas il·lustradas.

Desde 'l moment que 's va despertar lo poble, devia per necessitat venir lo Renaixement. Tan bé ho van comprendre aixis los invasors francesos, que un dels primers medis que 'l va ocorre pera captarse simpatías, fou lo de ressucitar la nostra llengua catalana, imposantla, al nivell de la francesa, als diaris més autorisats de Catalunya. Vritat es que l' ensaig va durar sols alguns mesos, (1) tal volta perquè la ocasió no era propicia y 'l fet quedava desvirtuat pel sagell d' imposició que 'l marcava, pero ab tot y aixó no deixa de ser digne de cridar la atenció, que las autoritats invasoras creguessin que podrian afalhar als catalans parlantlos en llur propia llengua. Sens dupte tenian estudiat lo nostre caràcter y sabian que es oposat al castellá. Lo Renaixement posterior acredita la perspicacia de que, encara que inoportunament, dongueren mostra.

Es verdaderament notable, que tots los extrangers que nos han estudiat desapassionadament hagin sempre donat importancis á aqueixa diferencia de caràcters entre 'ls dos grupos de las regions espanyolas de la Peninsula, despertant la nostra llengua avans de que s' hagués iniciat obertament lo Renaixement. Fa cinquanta anys ningú escrivia en prosa catalana, y aixó no obstant, la Societat Biblica de Londres, creyent que la ocasió era oportuna pera propagar son protestantisme entre nosaltres, va estampar ja llavors una edició

(1) Lo Diari de Barcelona va publicarse á duas columnas, la una catalana y l' altra francesa, desde el dia 22 de Mars fins al 12 d' Agost de 1810.

del Nou Testament, traduït en «llengua catalana.» (1) La Societat anglesa, com avans las autoritats francesas de Catalunya, donaren probas de conèixer la historia y de veure la situació del nostre pays ab mes claretat potser que no la coneixiam y veyam nosaltres meteixos en aquellas épocas.

Mes lo Renaixement va tardar molts anys á manifestarse y pendre formas, després del despertament del nostre poble. Lo extraordinari ressó que van tenir per tot arreu las ideas y principis de la revolució francesa s'hi oposava. Las aspiracions cosmopolitas dels que havian popularisat los drets del home, debian tenir un periodo d'explendor, avans de que 'ls pobles descobrissin llurs punts débils. La quinta essencia depurada del moviment va semblar que 's condensava, en lo social, en l'adveniment al poder de las classes fins llavoras subjectas á las privilegiadas, y en lo politich, al constitucionalisme parlamentari. Las regions espanyolas, donchs, se deixaren portar per la corrent impetuosa, y lo sistema constitucional y las aspiracions igualatarias van condensar totas llurs aspiracions. En aquells moments passava una riuhada d'ideas y d'exaltació, y no hi ha forsa capás de deturar ni torsar lo curs d'una riuhada. Mentres va passar, los catalans van fer com tots los demés: seguir lo moviment general. Van olvidar tot lo passat, puig que van creure que la era nova regeneraria, no á un poble, sino á la humanitat en pès.

Per son caràcter y temperament, la gent castellana debia trobarse com en son propi element dintre dels nous principis. La brillantor, lo cosmopolitisme, la generalitat de las concepcions que havian popularisat los francesos, debian atréurela tant com las que havia ella concebut en sa bona

(1) «Lo Nou Testament de Nostre Senyor Jesucrist, traït de la vulgata llatina en llengua catalana, ab presencia del text original.» Lóndres, estampa de Richard Watts; 1835.

época, y va apropiárselas ab facilitat pasmosa. La Constitució de Cádiz que las condensava, va trovar ressó en tot Europa, y va ser imitada per varias nacions. Va semblar durant un moment, que al despertarse Espanya havia recobrat las forsas del periodo da sa virilitat, com si 'ls anys d' ensopiment no li haguessin produhit cap desperfecte. No va tenir res d' extraordinari, donchs, que 'ls catalans nos deixéssim enlluernar altra vegada, y cedíssim sens cap repugnancia la direcció del nou moviment á la gent que tan bé semblava que lo comprenia

No va tardar en venir la época de proba. La Constitució ab tants travalls elaborada, va caure estrepitosament tan bon punt com va tornar á son palau lo rey, que tal vegada li devia lo haver pogut conservar lo trono. Las persecucions van extendres als avansats de totes las regions, y la desgracia comuna va acábar de unirlos. Units, en efecte, van presentarse durant las difícils lluytas que no van parar ni quan va aclucar los ulls lo rey Ferrán. Y la lluyta no sols unia als avansats per las ganas que tots ells tenian de conseguir la victoria, sino que mantenia també units als partidaris del absolutisme, per la necesitat de la resistencia.

Va comensar luego la negra guerra civil, en la que no sols se disputavan drets dinástichs, sino que las duas ideas oposadas se donavan crudel batalla. L' absolutisme y 'l constitucionalisme estavan davant l' un de l' altre, cegos de furor, folls d' ira, y disposats á tenyir de sanch los rius de la pátria. Durant tot aquest periodo no podia ferse popular lo Renaiement regional. ¡Ay del que hagués intentat enarbolar la bandera particularista! Un crit general d' execració hauria xafat al element perturbador y de discordia. Los que havian entrevist que 'ls nous idols que la multitut adorava eran una hermosa estatua ab peus de fanch, no tenian més recurs que esperar que passés la riuhada del entusiasme, puig la co-

rrent los hauria arrossegat, per més forsa que haguessin tret al intentar lluytar contra d' ella.

No per aixó 's perdia 'l temps. Al punt que vam despertar-nos, va recordarse algú dels temps passats. Visitant los arxius, va adonarse de que s' havia de completar la nostra historia, y tot propositantse sols completarla, va treballar pera referla, ab lo qual va comensarse á minar, encara que per via indirecta, los punts flanchs de las teorías que, havent enderrocat l' absolutisme, se mostravan tan absorbents é intolerants com aquest, si bé que en sentit contrari. Los que van ressucitar la nostra historia, fentnos saber lo que havian sigut y fet los nostres passats en las épocas mes gloriosas, nó foren apóstols del Renaixement, puig no 'ls ho permetían los temps ni las circunstancias en que vivían: foren, si, sos precursors.

La riubada va passar, y lo desencantament va seguir á la exaltació. Al dirigir llavors la mirada á la situació del pays, va veures que, si s' havia ensorrat l' absolutisme dels reys, n' havia nascut un altre. La comensada restauració de la historia permetia ja que 's reparés que algunas regions no ocupavan pas lo lloch que 'ls pertocava, mentres que otras se veyan afalhagadas en llur afany de predomini y d' absorció per los nous dominadors, que 's prevalian de la exaltació produhida per las ideas y teorías que havian despertat de llur ensopiment á totes ellas. Va comensarse á entreveure que 'l constitucionalisme representatiu havia entrat ja falsificat; que 'l parlamentarisme era una capa apedassada ab la qual pretenian cubrirse los ambiciosos, y que las paraulas llibertat é igualtat passavan poch de las dents dels que més las baladrejavan. Algú va recordarse de que las Corts de Cadíz havian ja amenassat á Catalunya ab consumir la obra dels Felips d' Austria y de Borbon, treyentnos las darreras llibertats civils contingudas en las lleys especials que conser-

vavam, y davant de la continuada absorció que, prenent lo pompós nom de unió, no trobava jamay més que unas meteixas víctimas pera 'l sacrifici, va creure arribada la hora de dir que, además de las regions castellanas, n' hi ha d' altrás dignas de respecte, y pera dirho fentse entendre millor, va emplear la nostra llengua catalana. D' aixó al Renaixement literari no hi havia més que un pas, y no várem tardar á darlo.

Inútil es cercar qui 'l va dar, puig quan una idea nova passa per un llarch periodo de preparació y de duptes, es ben difícil distingir entre 'ls darrers precursors y 'ls primers apóstols. Lo que si es indubtable, que 'ls primers passos foren apocats, y las primeras veus no van tenir gran ressó. Van passar alguns anys avans de que lo Renaixement prengué la volada que 's va mostrar més tart en la fundació dels Jochs Florals, per un costat, y del Teatre y del Cant popular, per l' altre.

No hem de fer la historia completa del Renaixement, puig pera l' objecte del present treball nos bastará entrar en son camp incidentalment y per via de demostració d' algunes de las apreciacions que fem. No contarem, donchs, com van creixe y desenrotllarse las tres manifestacions de la nova era, y consignarem sols, que desde 'l primer dia van posar en evidència los dos principals impulsos á que debian la vida. Lo Renaixement era una protesta y una reivindicació: tenia una part negativa y altra positiva; devia destruhir y reedificar. L' impuls negatiu era més fort que 'l positiu, y per aixó va sentirse la protesta molt avans y molt més decidida que la reivindicació. La poesia lirica va comensar plorant y malehint. Plorava la trista situació de la terra; malehia la imposició, que segons creya, n' era la causa. De tot aixó no n' hi cabia cap dupte y d' aquí la decisió ab que ho manifestava. Lo Teatre y 'ls Cants populars no podian ser tan

accentuats, per las diferents condicions en que havian de viure, y pel públich especial á que 's dirigian; pero, aixó no obstant, la nota de protesta dominava damunt de la de reivindicació. L' us del llenguatge catalá y las formas y procediments artistichs que s' empleavan, distints y oposats als castellans, eran manifestació del temperament que 's rebel·lava contra tota imposició, y volia rompre las lligaduras que lo tenian amarrat y subjecte.

De lo fins aquí indicat se 'n desprén, que 'l nostre Renaixement fou produhit, directa ó indirectament, pel despertar general de las regions espanyolas al introduhirse entre nosaltres las ideas que havian fet la revolució en la nació vehina. Si haguéssim seguit ensopits y enmodorrats baix lo jou del absolutisme, que en lo nostre pays es sinónim de miseria, de fanatisme, de ignorancia y de degradació, no hauriam tingut esma pera protestar contra cap imposició, ni pera reivindicar res de lo nostre, sino que, eco débil de las oligarquias explotadoras, hauriam seguit malehint la «funesta mania de pensar», y llepant sumisos la ma que 'ns hofetejava. Lo Renaixement, donchs, es fill llegitim y natural de las ideas modernes, y la gratitut, d' acort ab l' interés propi, li han d' aconsellar no renegar jamay de son origen. Hem de anar sempre ab lo sigle, si volem arribar á fer alguna cosa. A ideas novas los hi correspon portar vestits nous.

Lo nostre Renaixement, fins mentres ha sigut purament literari, no ha pogut pas fer lo seu camí desembrassadament. Duas classes d' entrebanchs l' han fet ensopegar més d' una vegada. Per l' un costat, ha tingut de lluytar contra 'ls adversaris naturals; per l' altra, contra 'ls vicis y defectes dels que devian ser sos partidaris decidits. Aquestos, per desgracia, son los que fins ara més han retardat sa creixensa.

Un cop fatalissim va rebre quan los fets de l' any 1868 van tirar per terra las institucions fonamentals del Estat es-

panyol. La protesta formulada pel Renaixement desde los primers moments, havia trobat eco en bona part del jovent de Catalunya, y la nova situació lo convidava á donar forma y cos á las reivindicacions. Lo poder central estava tan débil, que ab prou feynas podia aguantarse; la tribuna estava oberta pera tothom; los drets de reunió y d' associació se exercian sens cap limitació ni traba; fins los comicis convidavan á tots los catalans á influhir en la cosa pública, sens privilegis de classes ni de fortunes. La opinió pública estava momentáneament exitada, y s' havia enarbolat la bandera de la reivindicació. La fórmula del Renaixement, que no havian sapigut ó volgut precisar los que havian extremat la protesta, s' havia condensat en una senzilla fórmula. «Ni unificació, ni independència; ni separació, ni absorció». «Desde avuy, deya l' esperit del poble catalá, podrem viure junts y felissos los que, distints y diversos per naturalesa y caràcter, hem resistit mentres hem pogut á las imposicions de la forsa, protestantne quan no 'ns era permés fer altra cosa. No volem unificarnos, pero sí unirnos. La unió pels fins comuns, basada en lo respecte mútuo, es l' únic camí de regeneració pera las regions espanyolas».

Y la idea del federalisme va apoderarse de tots los cors. Descontant aquells pochs catalans qu' estavan engolfats en lo joch de la politica madrilenya, los demés, ó se n' havian fet declaradament partidaris y sostenedors, ó la miravan ab simpatía com la darrera esperança. Durant un moment pogué dirse ben bé que regnava la unanimitat á Catalunya.

Mes, per desdita, la degeneració y desnaturalisació del caràcter catalá va reduhir á la esterilitat aquella explosió sens exemple. Los que havian sigut fins llavoras los capitosos del Renaixement van espantarse de las conseqüencias de llur propia obra, y no sols van deturarse, sino que van retrocedir. Lo poble, en general, y lo jovent, en particular,

esperavan escoltar que llurs veus autorisadas los dirigissin en la lluyta que comensava, y llurs veus autorisadas no van deixar-se sentir. Quan, restablerta un poch la calma, van tornar á presentarse, no se 'ls va veure en lo lloch d' honor que 'ls pertocava, sino que posats als peus de aquell Madrid que aborrian; aliats ab aquell centralisme contra 'l qual se havian dirigit llurs enérgicas protestas, concentravan tot llur afany en oposarse á la fórmula, que no era altra cosa que la conseqüencia de las premisas per ells establertas.

Y aquell moviment espontani y generós, per falta de sa direcció natural, va convertir-se en un motiu més de perturbació, que va sumarse als moltíssims que ja hi havia. La forsa que 'ls que l' havian fet naixer no sapigueren ó no volguerren conduhir á bons fins, fou aprofitada per altres que la emplearen per altrás miras. Los directors del partit republicà á la madrilenya ne van fer festa major, y disfressant-se de federalistas, van emportarsen á una bona part dels que haviam prés part en lo moviment, y damunt de nostras espalllas s' enlairaren. Fou un desengany més pera 'ls verda-ders catalans, y 'l descrédit que 'ls disfressats van fer cáure damunt del sistema federatiu ab llurs calaveradas en la oposició y ab llur impotencia en lo poder, va ser un cop fatal pera 'l Renaixement regionalista.

Lo sotrach va deixar-lo xafat durant una bona temporada. Següirem escrivint versos, pero no 'ls animava l' enérgich esperit de protesta dels temps anteriors, ni s' avansava un sol pas cap al camí de las reivindicacions. Los Jochs Florals meteixos, com si s' avergonyissin de profanar ab llur falta d' alé las parets dels salons històrichs de las nostras glorias, se refugiavan en las salas dels teatres, y si 'l moviment en general guanyava en extensió, perdia en intensitat. Faltat d' un ideal, totas sas manifestacions marxavan deslligadas, quan la mesquina enveja, filla de la nostra degeneració, no

las convertia en enemigas implacables. Hi havia molts falsos catalanistas y molts pochs catalans. Lo catalanisme pera aquells se redubia á la afeminada exageració d' adular tot lo nostre, presentantnos ridiculs y menyspreables als ulls dels que anavan seguint lo moviment.

Per fortuna, desde fa una temporada sembla que hi ha ganas d' entrar en terrenç més sòlit y més fèrtil. S' han ja alsat ja algunas veus que han intentat plantejar los problemes politichs socials que naixen de la situació de la nostra terra, aixís en sa vida interior com en relació ab las demás regions de la Península, y aqueixas veus van trobant ressó en tot Catalunya. Sens abandonar lo camp de la poesia, se ha entrat en lo de la prosa. No 'ns reduhim ja á la protesta ineficás, sinó que aspirem á darli conseqüèncias, proposantnos solucions positives. Lo nostre Renaixement ha declarat què havia arribat á la major edat, y 's prepara á demanar comptes als que sens cap dret s' han convertit en tutors de Catalunya, reivindicantnos los bens que han ocupat indegudament ó malversat. Com á major d' edat, no sent ja lo goig pueril de dirse á si meteix bonich y sabi, sino que 's presenta tal com es, ab todas sas virtuts y ab tots sos vicis; ab todas sas gracias y ab tots sos defectes é imperfeccions, y no demana ja gracia sino justicia. Per tot aixó, nosaltres hem cregut que era arribat lo moment d' intentar fer un alegat de bona proba.

No se 'ns amagan pas las dificultats ab que ha d' ensopagar lo Renaixement en aquesta nova via que ha emprés ó vol emprendre. L' adversari, decaigut, degenerat y tot, com havem vist en lo capitol según, es encara terrible. Si vegés que nosaltres nos anem fent forts, y arrivéssim á darli cuidado, redoblaria las sevas forsas y 's disposaria á resistir fins al darrer moment. No es qüestió de que 'ns fem il·lusions. La gent dominadora d' Espanya te una gran arma en son

esperit idealista y absorbent y en son amor propi col·lectiu. Pobre, arruinada, vejetant en la ignorancia, ha sigut encara capàs de fer pera la conservació de Cuba sacrificis que no hauria soportat cap altra nació d' Europa. No defensava allí interessos materials, sino la idea abstracta que reasumia en los mots «integritat de la pàtria»: mots pera ella sinònims de «predomini de sa rassa en tolas las regions que forman la agrupació espanyola.»

Y encara las dificultats que més temem no son las que 'ns hagin de oposar los adversaris. Las que més cuidado nos donan, son las que provindrán de la degeneració y desnaturalisació del nostre caràcter. Aquestas son las que fins ara han imprés al catalanisme la marxa duptosa é indecisa que ha portat. A las meteixas se deu, que la protesta no hagi sigut encara tan enérgica com podria, y que las reivindicacions no hagin prés formas netas y concretas, sens las quals es imposible ni pensar en ferlas efectivas.

En un punt, no obstant, s' ha mostat constantment lo Renaixement decidit é intranzigent, y aquest punt es l' ús de la nostra llengua. Aixís en sos primers temps de protesta accentuada contra la imposició castellana; com durant aquell periodo d' encongiment que va seguir á la trontallada del 1868; com al entrar en la nova via que ha de portarlo á la vida pública activa, no ha deixat ni un sol moment de propagar lo catalá, y aquesta constancia ha donat fruits ab veritable abundancia. S' ha arribat á qué en catalá s' hi escrigui no sols versos, sinó prosa, y prosa científica, y s' hi fassin discursos, y s' hi redactin documents d' importancia. Lo Renaixement s' imposa ja ab tanta forsa en lo referent al ús del nostre idioma, que algunas vegadas que s' han reunit las corporacions activas pera ocupar-se de punts trascendentals, en catalá han deliberat, y en igual llengua s' han dirigit al públich. Fins algún dels partits de la politica general, creyentse

que tal medi d' expressió es lo camí de fer prossélits á Catalunya, l' emplea al propagar sas ideas y en sas solemnitats y festas.

Tal constancia en la restauració y propagació de la llengua indica que 'l Renaixement ha tingut bon ull al ferse càrrech de la situació actual del pays. Verdaderament la llengua no es pas lo més important element de la personalitat d' un poble, puig que té sens dupte major importancia la comunitat d' interessos morals y materials, filla de la naturalesa ó creada per la historia; pero sens ser lo mes important, es lo mes visible. Los interessos morals ó materials poden fer, que agrupacions que parlin de la meteixa manera constituheixin pobles distints, de lo qual ne son bon exemple los americans que parlan l' anglés, y 'ls belgas y suissos que parlan francés; pero no logran jamay que 'ls que parlan llenguas distintas formin un meteix poble. Los que en tal situació 's troban, poden, si, agruparse en Estat nacional, com succeheix als esmentats suissos y belgas, y als distints grupos que forman avuy la Confederació austro-húngara, en qual cas la nació no está formada per un sol sino per varis pobles. Sempre que aixís se forma un conjunt nacional, la forsa de las cosas lo porta á no poder viure en Estat simple. Sa organisació propia, á la que s' arriba tart ó dejorn, es la del Estat compost. La varietat de llengualje te importancia extraordinaria no per lo que es realment, sino per lo que suposa. Una llengua distinta suposa un distint caràcter. La forma d' expressar las ideas, respón al modo de concebirlas. Lo pensar y 'l sentir d' un poble son correlatius á las condicions de la llengua que emplea.

Si, donchs, los catalans tenim distint idioma que 'ls castellans; si, encara que sortidas las duas llenguas d' un tronch comú, tenen gènit diferent y condicions variadas, no hi ha necessitat de demostrar que ells y nosaltres no formem un

sol poble. Los intereses morals y materials, naturals ó des-
enrotllats en la historia, podrán aconsellarnos formar un
conjunt nacional, pero jamay confóndrens. Allí ahont hi ha
varis pobles, no hi cap la uniformitat. Si hi existeix, pot as-
segurarse que es filla de la imposició y producte de la tira-
nia. Aixis ho han comprés encertadament tots los que han
dirigit la nostra Renaixensa, y aixis també ho han comprés
sos naturals adversaris. Aquestos nos ho perdonan tot més
facilment que no pas que parlem y escribim en catalá. Pera
separarnos de la via empresa han empleat tots los recursos.
Primerament van desterrar la nostra llengua de tot lo oficial;
després van intentar impossibilitarla en lo teatre, obligant-
nos per un acte despótic, á que en todas las produccions hi
entrés poch ó molt lo castellá. Veyent que fet aixó no los
ressortia, van idear la conspiració del silenci, no dihent ni
una paraula de tot lo que produhiam, de la meteixa manera
que si no existís, al meteix temps que procuravan afalagar
als escriptors de més valua, deixatlos entreveure hermosos
triumfos si cambiavan de llengualje. Per fortuna, lo Renaixe-
ment ha comprés la maniobra y no s' ha deixat convencer
ni persuadir. Parlem y escribim en catalá, y no deixarem
d' usarlo fins y tant que haguem obtingut las grans repara-
cions que se 'ns deuen. L' ús de la nostra llengua es la ma-
nifestació mes eloqüent de la nostra personalitat y un argu-
ment incontestable en pro de la justicia de la nostra causa.
Mentres visqui la llengua catalana, tot acte d' unificació, por-
tat á efecte en calsevol terreno, será un acte de veritable
tirania.

Aqueix afany constant del nostre Renaixement es la base
de la forsa de que avuy disposa; forsa que es molt més im-
portant de lo que aparenta. Avuy se presenta poch unida,
poch compacta; los vicis del caràcter catalá dificultan, no
ho negarém, sa marxa expedita; la falta de vida científica fa

que no pugui obtenir brillants victòries en lo camp de la discussió; l'excés de enveja y prevencions no li permeten per ara darse la organització que necessitaria per influir decisivament en la marxa de la cosa pública. La forsa, no obstant, existeix y es poderosa. Lo catalanisme regionalista es la única idea que conmov als indiferents y excéptics que forman la majoria en la nostra societat. En lo moment en que las circunstancias se presentin favorables, y 'ls elements s'agrupin, y 'l moviment prengui formes decididas, lo número y la qualitat de las forsas sorprendrán als amichs y als adversaris. Si en aquell moment surt algú que las porti al combat y las dirigeixi, s'obtindran resultats apreciables, sinó la victòria completa. Si no surt, ó 'ls vicis del nostre caràcter, no regenerat encara, li impedeixen la acció, las forsas se dispersarán y anirán á engroixir los partits extrems que vulguin aprofitarsen.

Tal es la situació actual del nostre Renaixement. Las sevas forsas son poderosas, pero no pesan lo que podrian y deurian per falta de cohesió y de organització. Meditem sobre aixó tots los que d'ellas formem part, y prenguem la resolució de posar esmena als vicis y defectes que las debilitan ó esterilisan. Lo primer interés del Renaixement es la regeneració del nostre caràcter.

CAPITOL V.

AGRAVIS Y RECLAMACIONS

Amplitut del nostre catalanisme regionalista.—Responsabilitat de la nostra postració.—Situació actual de Catalunya.—Imposició de la llengua.—Estat del nostre dret civil.—Única solució.—Administració govern y justícia.—Imposicions en la instrucció y educació.—Estat econòmic.—Enveja y malavolensa envers la nostra producció.—Agravis històrics.—Comparació de las nostras queixas ab las contingudas en la «Declaració de independència» dels Estats Units d' Amèrica.—Major gravetat de las nostras —Falta de aspiracions reflexivament separatistas.—Desitj de unió.—Motius que s' oposan al separatisme.—Resumen de la part primera d' aquest llibre.

Ab lo fins aquí exposat, tenim ja prou base pera explicar lo nostre catalanisme regionalista com sentiment. La situació trista y vergonyosa de la nació en general; lo rebaixament del caràcter castellà, incapàs ja de dirigir-la; la desnaturalisació y degeneració del català, son motius més que suficients pera que volguem separarnos del camí que á tal punt nos ha portat. Res nos queda ja per perdre, y per lo tant, en qualsevol cambi sols nos exposem á guanyarhi.

Y además encara, podem demostrar que las solucions que aconsellarem portan á alguna cosa més que á un acte de desesperació, puig que al costat de la negació pensém presentar afirmacions terminants y concretas. Lo nostre catalanisme regionalista va naixer com sentiment, pero pot també reclamar sos drets com convicció apoyada en fonaments científichs.

Notis bé, que á la paraula catalanisme que no expressa

més que la idea d'un sentiment de carinyo y afició á las cosas de Catalunya, hi afegim lo calificatiu de regionalista, lo qual li treu tot sabor d'exclusivisme y de interesada mesquinesa. Lo que desitjem pera Catalunya, en efecte, volem extendreho á las demás regions, lo qual dona ja caràcter general á las nostras ideas. Qualsevol regió que 's trobi en condicions semblants á la nostra, pot aspirar á lo meteix á que aspirem nosaltres, y á nosaltres nos toca alentarla. Pera que las nostras pretensions puguin realisar-se ab desembrás y donguin per resultat un sistema complet y armónich d'organisació dintre d'Espanya, necesitem que tolas las regions que la forman aspirin á lo meteix que la nostra, y logrin realisar juntas llurs aspiracions.

Y no 'ns parem aquí encara. No sols som catalanistas y regionalistas, es á dir: no sols aspirem á que Catalunya rompi las lligaduras que la tenen agarrotada y subjecta, y á que las demás regions de la Península fassin lo meteix, á fi de que puguin luego unirse tolas ab los suaus llassos de la germanor y del interés mútuo, sino que á tal resultat hi aspirem porque es conseqüencia d'un ordre general de ideas que constutubeix tot un sistema. Lo catalanisme regionalista es fill en nosaltres dels principis particularistas, que creyem los mes civilisadors y fomentadors de la cultura general. La reconeixement del particularisme es la consagració de la llibertat, y la llibertat es no sols la font mes abundosa de progrés y de millora, sinó que eleva la dignitat del home y de las societats y pobles.

Entés ab tal amplitut lo nostre catalanisme, anem á demostrar que es un sentiment no sols explicable, sino perfectament llegítim; que tenim dret perfecte á ser catalanistas, y que no reclamem gracia, sino justicia.

Del trist estat á que ha arribat la nació en general, no en som tan responsables com los que van pendres la direcció y

la han mantinguda. Si alguna part de culpa 'ns toca, es insignificant relativament a la que correspon a altres. No hem de demostrar aquesta afirmació, puig que queda probada al anunciarla. La responsabilitat es correlativa a la llibertat, y lo que viu dirigit per un altre té la llibertat al menys restringida. La responsabilitat que 'ns alcanza en la actual postració de las regions de la Península, en general, y de la nostra, en particular, naixerà si per cas, de no haber fet tot lo que podiam pera treure la direcció als que la portavan. ¿Vam cumplir ab las revolts en que protestavam de la subjecció en que se 'ns tenia? ¿Va bastar la sanch derramada a deixarnos nets de tota culpa? No volem resoldre aquest problema, y, culpables ó no, carregarem ab una part de la responsabilitat. Nos basta saber que la nostra part es molt, moltíssim més petita que la dels que 'ns dirigian y 'ns dirigeixen encara.

De la meteixa manera que no acceptem més que una petítissima part de responsabilitat en l' estat de postració a que ha arribat la nació en general, volem també traurens de damunt una bona part de culpa en la degeneració y corrupció del nostre propi caràcter. D' alguns sigles ensá, no hem tingut iniciativa ni pera las nostras cosas. Los que van agafar la direcció general, empleant tan aviat la forsa com la astucia, y aprofitant todas las circunstancias que se 'ls oferian, no van parar fins a deixarnos completament subjectes y xafats. Al comensar a Europa lo Renaixement que va conmourre a tots los pobles, nosaltres estavam ja lligats de mans, y en tal situació deguérem presenciar com després prenia volada la Reforma, y mes tart se preparava la Revolució que debia continuar la transformació comensada. La gent directiva de la agrupació espanyola, portada per son caràcter oposat al nostre y per las circunstancias en que 's trobava, va veure aquells fets trascendentals ab molts distint ulls que no los hauriam vist nosaltres. Lo nostre caràcter propi, no tenint

camp d' acció, va haver de deturarse en son desenrotllo, y es ley de la naturalesa que quan un ser que viu troba obstacles invencibles que impedeixen sa creixensa, s' enmalalteix y degenera. De la nostra malaltia y degeneració, donchs, no 'n som responsables nosaltres sols. Gran part de la culpa, sino tota, toca als que 'ns tenian subjectes y lligats quan ab més vigor hauriam hagut de creixer. No teniam altre cami que debilitarnos y corrómprens, y debilitats y corromputs várem quedar. Per aixó, desde fa alguns sigles se nota en Catalunya aquella barreja de avens y de retrás; de costums suaus y fins afeminadas y d' instints de feresa y de barbarisme. Quan Cervantes ab sa fina penetració va ja notarho, fent que los peus d' uns bandolers penjats per collas, deixessin conèixer á D. Quijote que habia arribat prop de Barcelona, en qual ciutat havia de trobar, en cambi, obsequis refinadíssims; quan va condensar lo contrast y barreja en la persona d' en Roch Guinart, no va atinar tal vegada que de aquella situació ne tocava una bona part de culpa á sos compatricis, que empenyats en dominar á un poble de temperament y carácter oposat al d' ells, no habian lograt mes que espallarlo y torsarlo, com espalla y tors lo clau lo que s' empenya en ferlo entrar á cops de martell per la cabota.

Las consideracions que acabem de fer, bastarian á llegitimar lo nostre sentiment catalanista. Per decaiguts y postrats que estiguem, nos sentim encara ab forsas pera regenerarnos y es, per consegüent, just y natural que volgüem rompre las lligaduras que no 'ns deixan moure. Mes no son aqueixas consideracions las úniques que 'ns donan la rahó. N' hi ha de molt més decisivas encara.

Pera adquirirne lo plé convenciment, basta dirigir la mirada á la nostra situació actual. La imposició castellana se fa sentir tant ó més que may, puig que se 'ns tracta com á un poble vensut. Al que conserva una mica no més de l' esperit

de dignitat y d' independencia, al veure 'l tracte que se 'ns dona, li surt á las galtras la vermellor de la ira ó de la vergonya.

Lo signe del esclau era tenir que parlar la llengua del amo, y nosaltres portem aquest estigma al damunt. La nostra llengua may s' ha mort, puig encara que la hagin durant llarch temps olvidada los sabis y gent de lletras, l' ha conservada 'l poble viva en son tracte, parantla sempre. Aixó no obstant, en tot lo oficial hem d' emprarne un' altra. En la llengua dels vencedors se 'ns mana, se 'ns judica, se 'ns ensenya. Fins quan la autoritat, lo jutje ó 'l mestre son fills de la terra, no poden exercir llurs funcions sino empleant lo castellá. La imposició del llenguatje es un recort constant de la nostra snbjecció. Ell es lo que marca més durament la distancia que hi ha desde 'ls que manan als que obeheixen. La llengua es lo distintiu dels que 's creuen ser de rassa superior, y á la inferior no li correspón res més, que abaixar lo cap y llepar encara la ma que 's digna fuhejarla.

Adverteixis que al consignar aquestas apreciacions, l' autor se creu en condicions de ser considerat testimoni major de tota excepció. No 'ns tenim per un escriptor de primera forsa ni molt menys, pero sabem que podem usar lo castellá á poca diferencia com lo catalá, y coneixent poch ó molt alguna de las principals llenguas europeas, aprofitem totas las ocasions que se 'ns presentan pera poderlas practicar, sostenint ab llur auxili correspondencia als que ab ella nos honran desde fora de nostra patria. Mes hi ha encara: no 'ns dol pas confessar que la llengua castellana,—ab tots sos defectes, y á pesar de que no ha prés encara aquell sagell especial que las necessitats y 'l cosmopolitisme dels temps moderns han estampat en las que parlan las nacions més cultas,—es una de las que més nos encantan y captivan, haventla conreuhada ab gust baix l' aspecte purament literari. Tampoch

nos dol confessar, que si no fós qüestió de dignitat, la usariam molt mes sovint, y sobre tot, ab molt més carinyo que no la fem servir avuy. Mes, al punt que agafem la ploma y posem en ella las primeras paraulas, no podem deixar de recordar que es la marca de la esclavitut y l' estigma de la nostra degeneració, y si no es per pura necessitat, fem cent bossins lo paper, com si volguessim que no 'n quedés ni rastre.

Tot lo nostre está en la meteixa situació que la llengua. Lo primer Borbon va deixarnos com per caritat la nostra l·legislació civil, que desde llavoras ha viscut en la trista coadició dels pobres que captan. Jamay s' han dignat los nostres dominadors tenirla present pera res. Quan hau introduhit alguna modificació á la castellana, han manat que s' apliqués també á la catalana, sens pendres la pena d' averiguar si li era ó no aplicable. Donantse de menys, ab vanitós desdeny, de dirigir una ullada al nostre estat legal, tant atendible com lo d' ells per estar vigent, y cent vegadas més respectable per son origen, puig que en general es fill no de las mercés d' un rey, sino de la organisació lliure d' un poble, l' han anat sempre minant y esmotxant en lleys secundarias, reals ordres y decrets, circulars de centres directius, y fins en sentencias d' un tribunal suprem, en que no hi entran més elements components que 'ls que representan lo sentit juridich de la rassa dominadora. Desde fa mes de dos sigles lo nostre dret está inmóvil y sech com una mómia. Las institucions, perfectament acomodadas moltes d' ellas al nostre temperament y carácter, no han pogut fer la evolució que requereixen las novas necessitats que ha creat en son moviment la vida moderna, y 's presentan antiquadas y no donan los fruits que podrian dar encara. Aixis los reys, quan en llur absolutisme s' atribubian la potestat l·legislativa, com las Corts, fillas dels ministres, que han vingut á substituhir l' absolutisme dels reys, fent com lo gos del hortolá, ni s' han

prés la pena de cuidar-se de lo nostre ni han deixat que nos ne cuidessim. Y ¡encara gracias!, puig que si 'ls escoltem, á uns y altres debem estarlos agrahts de que no 'ns hagin pres lo que conservem, y si alguna vegada nos hem atrevit á fer alguna reclamació vergonyant ó tan sols una indicació, se 'ns ha respost ab la amenssa de destrubir de cop y volta lo poch que 'ns queda. En la actualitat está pendent de discussió lo códich civil, que si arrivés á plantejarse, seria lo cop de gracia á la nostra llegislació especial.

Desde la caiguda de Catalunya á principis del sigle passat, per no dir desde molt avans, la nostra situació juridica en lo civil es tan anómada é irregular, que ó hem de conservar una llegislació antiquada y que no basta pera algunas de las necessitats del poble catalá actual, ó 'ns hem de resignar á que sigui suplantada per un' altra, no tan sols distinta, sinó basada en principis contraris. La gent castellana, per postrada que estigui, no transigueix ab res que s' oposi á sos punts de mira. S' ha fet lo propósit de que las regions de la Península, siguin las que siguin llurs procedencia y condicions, han d' unificarse baix sa direcció suprema, y no hi ha medi de ferla cedir de bonas en bonas. Sa tenacitat y tosuderia s' aguantarán fins que 'ns vegi decidits á reivindicar energicament tot lo nostre.

Inútil es, donchs, que 'l catalanisme busqui térmes mitjos pera arribar á un acomodo. Mentres nos mostrem indecisos, la gent del centre nos creurá débils, y avansará cada dia més passos en la via de la absorció. La degeneració de son carácter la fa insolent y capritxosa, y la insolencia y 'ls capritxos sols se deturan davant de qui 'ls planta cara ab dignitat y enteresa. Hem de ser decidits y llògichs. Si volem conservar la nostra situació juridica especial, precis es que reclamem tot lo necessari pera conseguirho: y lo necessari pera assegurar una llegislació separada, es un cos legisla-

tiu separat, ab tribunals també separats, y ab autoritat executiva que, encara que sigui comuna, governi separadament á cada una de las regions de dret especial. En aquest punt ha de ser intransigent lo catalanisme. Nos reservem completar la demostració en la part d' aquest llibre que destinarem á las solucions prácticas particularistas.

En igual situació que la llengua y lo dret están la administració, lo govern y la justicia. Pera la primera se 'ns concedeixen, es veritat, corporacions provincials y locals, pero se te bon cuidado de tancarlas dins un cercol de ferro, que no las deixa moure més que en lo sentit que convé á las oligarquias de la política castellana. La llei fonamental ú organitzadora se diu general pera tota la nació, pero en realitat jamay es res més que la expressió de la part d' ella que está imposada á las altres, y respón sempre á son estat polítich y jurídic. L' autoritarisme es la base de la organizació, tant se val si l' estableix una oligarquia que 's digui conservadora, com una que s' anomeni liberal. L' esperit castellà d' absorció y de predomini, al adoptar lo règimen falsament representatiu y parlamentari, no va fer més que cambiar l' absolutisme d' un rey per lo d' uns ministres, y las corporacions administrativas dependeixen de llur voluntat insolent y capritxosa. Un ministre, auxiliat en cas necessari per los tribunals que dependeixen d' ell y que, per tant, han d' estarli sumisos, suspén y destitueix á las que donan la més insignificant mostra no ja d' independència, sino de dignitat, y 'ls individus que las formavan se veuen encausats y exposats á una condempna. Y no 's cregni pas que en llurs funcions normals tinguin las corporacions administrativas més independència. L' agent del ministre, governador civil ó alcalde, es sempre l' árbitre. La llei ha tingut prou cuidado en fermarlas molt curtas, y la poca corda que 'ls dona, la aguanta lo representant de Madrid. Quan lo govern cen-

tral se diu mes lliberal, las corporacions provincials y municipals son tan lliures com un aucell tancat en una gabria y vigilat de més á més per un gat, que está espiant si s' acosta als ferros pera clavarli las uenglas.

Los agents del govern nos recordan continuament la nostra subjecció. Ab pocas excepcions, del mes alt al mes baix son forasters, de rassa y llengua distintas que nosaltres, y possehits quasi sempre del menyspreu sinó del odi que tot lo nostre inspira als que 'ns dominan. Fins quan volen fer justicia no logran ferla, puig que 'ns aplican un criteri que no s' avé ab cap de las nostras condicions. Jamay se 'ls ha exigit que entenguessin al menys la nostra llengua y coneguessin las nostras costums, sino al contrari: al empleat que es fill de la terra l' obligan á parlar y obrar com si no ho fós. Insolents, per regla general, y petulants, al veure que 'ls som inferiors en soltura de llenguatje, y que no comprenem moltes vegadas llurs apreciacions y conceptes, ho atribueixen á superioritat de rassa, y acaban de ferse capritxosos é inaguantables.

Lo meteix á poca diferencia se nota en lo que se 'n diu administració de justicia. Los tribunals no sols estan formats per forasters, sino que oficialment ignoran totalment lo nostre dret. Las nostras vidas, bens y honras están en mans de magistrats y juljes que no coneixen las nostras costums, ni participan del nostre modo de ser, ni están units ab lo pays y 'l poble per cap llas més que 'l purament artificial de la nacionalitat. La movilitat de las situacions politicas y la inseguretat dels cárrechs judicials no permeten als que 'ls desempenyan enfonsar cap arrel en la nostra terra, y passen per l' empleo com un cometa pel nostre firmament. Pochs d' ells se prenen la molestia de profundisar las nostras lleys, que son, no obstant, completament distintas de las que han estudiat en las universitats y practicat en altrás regions, y fallan los

procesos com los pot fallar un passavolant, que sab que al cap de pochs mesos pot ser trasladat á l' altra banda de la Península.

Lo nostre dret especial no s' ensenya en cap establiment dels que dependeixen del centre. Aquest porta l' esperit de favorir lo predomini castellá al extrem de que en la meteixa universitat de Barcelona s' ensenya, no 'l dret civil catalá, que es l' únich que té legalment aplicació á las nostras comarcas, sino 'l castellá, que ni com á supletori pot ser invocat en las lluytas judicials que en ellas han de fallarse. ¿Pot imaginarse res més absorvent ni més tiránich?

Mes tal absurdo no 's veu exclusivament en la ensenyansa del dret, sino en todas las demás, comensant per la que se dona en las escuelas de criaturas. Lo mestre te d' explicar en castellá encara que 'ls deixebles no l' entenguin, y 'ls nostres fills han de perdre los anys de la vida millors pera lo desenrotllo de las potencias intelectuals. No hi fa res que 'l mestre sigui catalá, puig la ley del que mana l' obliga á tenir que fer l' esforços de parlar una llengua que no li es natural, al sol efecte de ferse ininteligible: quan si no se 'l obligués á ferlo, lo que ell explicaria ab facilitat, seria clarament entés per sos oyents, ab grans ventalljas pera un y altres. La vanitosa petulancia dels nostres dominadors s' ofendria de que la seva llengua hagués de ser ensenyada als nostres fills com un' altra qualsevol de las forasteras, y suposan que temim obligació de coneixerla avans y tot de haverla après.

Y encara no para en aixó l' esperit d' imposició de la rassa dominant en lo referent á escolas. No li basta que la instrucció 's dongui en castellá, sino que la educació ha de ser també castellana. Las oracions han de recitarse en llengua forastera, y 'ls jochs y entreteniments han de ser pera 'ls nostres noys tan exótichs com las oracions. Res hi fa que aquestas no 'ls puguin sortir may del cor, puig han

de xarrotejarlas com los llores, ni que aquells no 'ls puguin donar la expansió que tant necessita la infancia. Han tingut la desdita de naixer en un pays supeditat, y han de sentirne los efectos desde 'ls primers anys de la vida. ;Aixis estarán ja acostumats al jou al arribar á homens!

No hem passat encara del comensament de las justas queixas, y ¿qui se atrevirá ja á negar la lilegitimitat del nostre catalanisme? Encara que 's reduhís á la protesta, sens fer cap reivindicació, ¿quin jutje imparcial no fallaria que la rahó nos sobra? Per molt que s' extremés la actitud del catalanisme, jamay se posaria al nivell dels agravis inferits á Catalunya.

¿Se 'n volen més probas? Separemos del terreno politich-social y entrem en l' económic. Com si 'l nostre positivisme fos un delict, no 's pensa sinó en cercar lo modo més eficas pera castigarlo. Las manifestacions del nostre treball no poden contar més que ab llurs propias forsas. De part dels que 'ns manan, no cal que n' esperin més que entrebauchs y vexacions. No tenen cap garantia de estabilitat politica, y ni tan sols se 'ls assegura la tranquil·litat y seguretat, que son la primera necessitat de tot productor. L' únich medi que usan los poders públics pera comunicarse ab los que treballan, pot ben dirse que es lo de ferlos visitar per famolencs investigadores y repugnants comissionats d' aprémis.

Lo que s' ha fet en industria y arts útils, s' ha fet á pesar de las circunstancias en que hem viscut y sens poder utilizar quasi cap dels medis ab los quals los Estats previsors ajudan á llurs membres á sostenir la competencia per la vida y á sortirne ab victoria ó al menys airosos. Lluytant ab tantas contrarietats, s' ha lograt reunir en algunas de las nostras comarcas la aglomeració d' elements industrials de que hem parlat en lo capítol anterior. Mes, tan bon punt com los nostres dominadors la han vista en estat de fer goig, lluny de

sentirne orgull, li han posat enveja y la miran ab odi. Res de darli la ma pera que pugui arribar á la perfecció que li manca, sino tot lo contrari. La miran com enemiga, y al tractar ab las nacions extranjerass procuran ferli tot lo mal que poden. ¡Ni 'l dret de queixarnos nos concedeixen! Basta que sentin la nostra veu pera que la motejin de veu del egoisme.

En aquest terrenno no tenen ni la excusa del seu idealisme y esperit d' abstracció, puig sempre que 'ls convé saben prescindirne. No 's prenen la molestia d' amagar que al tractar de lo nostre no 'ls guia més que la malavolensa. Quan van creure que ns' darian un cop fatal tractant ab la Gran Bretanya, lo govern captava 'ls vots dels diputats castellans contra la protecció á la nostra industria, prometentlos protegir los seus productes agrícols. Tot son afany es deixar-nos aïslats, especialment dels que més units deurian estar ab nosaltres per historia y per caràcter. Als culliters valencians se 'ls ofereix protecció ab tal de que combatin la que nos favoreix á nosaltres.

En aquestas questions no respectan cap consideració per atendible que sigui. Res los diu lo fet de que la nostra comarca sigui la mes poblada, y que per sobra de brassos no pugui viure del cultiu de la terra exclusivament. No aprenen la lliçó saludable, procurant exténdrela á altrass regions, sino al contrari. Inspirantse en las passions y prejudicis que 'ls pobres senten contra los que no ho son tant, saben que 'l nostre treball nos dona algunas ventatjas materials, y 'ls fem nosa. No podent igualarnos en aquest punt, voldrian que nosaltres nos igualéssim ab ells.

Per fortuna nostra, fassin lo que vulguin no conseguirán pas lo que 's proposan. Quan una aglomeració d' elements de treball ha lograt formar-se, es quasi impossible disóldrela. Caminará ab mes ó ab menys desembrás, pero caminará. Lo que conseguirán tal vegada será que 'l nostre treball hagi de

transformarse, y lluny de iernos un mal, nos farán un be en definitiva. Además, pel camí que portan las oligarquias dominants, no arrivarán pas may á treure 'ls aranzels. La partida de aduanas es una de las mes importants y tal vegada la més sanejada dels presupostos de que s' alimentan. La necessitat y la codicia las obligará á ser proteccionistas, fins contra llur voluntat y á pesar de llur malavolensa envers nosaltres.

Mes, precindint de tals consideracions, ¿pot haberhi motiu més fort y ben fundat pera 'l catalanisme que la conducta económica que 's ve seguint? Si las condiciones de la nostra regió son diferents de las de moltras altras, y fan inevitablement necessari que las nostras necessitats hagin de ser també distintas, lo únich procedent fora que 's busqués lo modo d' armonisar las diferencias. ¿Poden Catalunya ni cap altra regió cambiar lo temperament y carácter de llurs habitants? ¿Pot aquella millorar sa terra ó despendres dels brassos que li sobran pera son cultiu, ó poden las altras aumentar de sopte la població que 'ls manca? Lo natural, lo convenient, lo just, fora que unas y altras, convensudas de que están decaigudas y débils, procuréssin darse mutuament las mans pera ajudarse. Si á las unas los sobran productos de la tierra, á las altras los ne sobran de la industria, lo que convida al cambi en benefici de totras. Si las regions de la Península se haguessin considerat com germanas, sens voler las unas sobreposarse y dominar á las demés, avuy foran totras molt menys pobres que no son, y no tindria rahó de ser ni 'l catalanisme ni cap altra manifestació de protesta.

Podriam omplir centenars de páginas si vulguéssim sols indicar los agravis que llegalitman los nostres sentiments catalanistas. Si entréssim en lo terreno de la historia, hauriam d' anar vuidant fet per fet tots los que d' ella coneixem, y quasi no 'n trobariam ni un que no fós un anell de la cadena ab que se 'ns ha anat amarrant. Veuriem que tan aviat s' ha

empleat la forsa com la astucia, puig que la rassa dominant ha usat tota classe d' armes pera combátrens, y 'ns explicariam l' estat de degeneració y postració en que se 'ns ha fet caure. Ab lo lliure de la historia obert á la má, podem anar á demanar comptes als que han sigut la primera causa de la caiguda.

Tals son los agravis que pot alegar Catalunya, que llegitiman no ja lo catalanisme sino qualsevol altre sentiment més accentuat y enérgich. Moltes vegadas, llegint ab fredor y perfecta tranquil·litat la memorable «Declaració de independència» que van fer los representants de las Colonias inglesas al rompre solemnement ab la metròpoli y declararse Estats Units, hem comparat las queixas estampadas en aquell document solemne ab las que podríam alegar nosaltres, y hem hagut de convencerns de que la nostra Declaració resultaria molt mes contundent y fundada que la redactada per Jefferson. Ab tanta rahó com los que rompien ab la Gran Bretanya, podríam estampar: «que, sempre y quan una forma de govern, sigui la que sigui, va á parar á destruhir lo si pera la que fou establerta, lo poble te 'l dret de canviarla ó abolirla, y de instituir un nou govern, fundantlo en los principis y organisant sos poders en la forma que 'ls sembli més propia pera proporcionarse la tranquil·litat y la felicitat. La prudencia, en veritat, aconsella que per motius petits y causas pasatjeras no deuen los pobles canviar los governs, quan aquestos están establerts desde algun temps: pero també la experiencia de tots los temps ensenya, que 'ls homens están més disposats á sufrir, mentres los mals siguin soportables, que no pas á fer us de llur propi dret, destruhint la forma de govern á que estan acostumats. Pero quan una llarga serie de abusos y d' usurpacions ab tendencias á un meteix fi, revela en tota sa realitat lo propòsit de junyir un poble al jou d' un despotisme absolut, aquest poble té 'l dret y fins lo

deber de tirar á terra tal govern, y de subvenir ab novas garantias á sa seguretat en lo pervenir.»

Y podriam estamparho ab tanta rahó com ells, ó millor, ab molta mes rahó que ells, puig tots los agravis de qué ells se queixavan, los hem rebut nosaltres aumentats y agravats de moltíssim. Creyem que será interessant fer una lleugera comparació entre uns y altres agravis.

Los primers capítols que formula la Declaració americana, se refereixen á abusos comesos per la potestat real en la marxa del poder legislatiu. Si nosaltres nos referíssim als temps passats, trovariam lo nostre poder legislatiu atacat moltes vegadas á ma ayrada y disolt ab completa ilegalitat. Fins acceptant com á legal lo «Decret de Nova Planta,» lo nostre poder legislatiu debia conservar-se. Basta llegir aquet decret funest, pera veure que 's refereix principalment á lo judicial y administratiu, y que res, absolutament res prevé sobre Corts ni poder legislatiu: y com que 'l meteix decret prevé que «en tot lo no previngut en sos articles s'observin las Constitucions que avans hi havia á Catalunya,» lluny de destruir aquell poder, lo confirma. Historicament, donchs, sols la ilegalitat mes irritant pogué privarnos del atribut mes essencial de la personalitat d' un poble.

Si volguéssim prescindir de la historia y referirnos al poder legislatiu creat per las Constitucions contemporáneas, las queixas que podriam formular foran cent vegadas mes graves que las de las colonias americanas. Aquestas estavan agravadas per abusos ó extralimitacions de la corona, pero la veritat del poder legislatiu se conservava en sa essencia. Lo rey manava suspendre los efectos de la ley fins que obtinguessin son consentiment, que may arrivava; convocava Cossos Legislatius en llocs extraordinaris ó poch cómodos; disolvía Cámaras de representants, y passava algún temps sense ferne elegir de novas. Tot aixó que forma la base dels

agravis de la Declaració americana, es *peccata minuta* comparat ab lo que passa en lo nostre pays. Basta recordar la situació que hem pintat en lo capítol primer. Lo sistema representatiu està convertit en una farsa grotesca.

Entra luego la Declaració americana en los agravis inferits en lo terreno judicial y administratiu. «Ha fet als jutjes, diu referintse sempre al poder real, dependents de sa voluntat, disposant á sa manera d' aqueixos empleos, aixis com de llurs dotacions y havers.»

«Ha creat una munió d' empleos fins als nostres temps desconeguts, y ha enviat á aquest pays aixams de funcionaris pera oprimir al nostre poble y devorar sa substancia.»

«Ha mantingut entre nosaltres en temps de pau exércits permanents sens consentiment dels nostres legisladors.»

«Ha intentat fer al soldat independent de la autoritat civil y fins superior á ella.»

D' aquestas queixas no hauriam de modificarne ni una lletra, sino fós pera donarhi tochs mes foscos y accentuats. Las hem traduhit al peu de la lletra y resultan com si fossin originals nostras.

Entra luego la Declaració á formular los agravis rebuts del poder real en combinació ab lo Parlament, qual jurisdicció sobre las Colonias nega, y 'ls capítols principals son los següents:

«Que havian pretengut legislar:

«Pera inundar los quartels de numerosos cossos d' exércit.»

«Pera protegir als soldats y gent d' armas ab procediments irrisoris en lo que 's refereix á assassinats que haguessin comés en habitants d' aquells Estats.»

«Pera interceptar y destruir lo nostre comers ab tolas las parts del món.»

«Pera imposarnos tributs sens lo nostre consentiment.»

«Pera privarnos en molts casos de la institució y ventatjas del judici per jurats.»

«Pera transportar á ciutadans á l' altra part dels mars, y processarlos allí per delictes suposats.»

«Pera derogar las nostras Cartas, abolir las nostras mes preciosas lleys, y destruhir fundamentalment las formas dels nostres governs.»

«Pera suspendre las nostras propias Assambleas, y declararse ells meteixos revestits del poder de dictar lleys obligatorias pera las Colonias, en tots los casos y circunstancias.»

Ab las variacions que fa necessaries la diferencia de temps, lloch y condicions, aquesta part de la llista d' agravis podria servirnos també perfectament. Sols los quatre darrers capítols de la Declaració americana no serian d' aplicació al nostre estat actual, puig que 's refereixen á la conducta de la Gran Bretanya després de declarada la guerra entre son poder y 'l de las que eran sas Colonias. Afortunadament pera tots, no s' ha quebrantat la pau material entre las regions de la Peninsula, y en los moments actuals «ni 's devastan los nostres mars, ni se 'ns saquejan las costas, ni se 'ns creman las ciutats, ni 's degolla als nostres conciudadans,» usant pera tals objectes exércits de mercenaris estrangers. «No s' obliga, tampoch, als nostres conciudadans fets presoners en los mars, á fer armas contra llur patria; á convertirse en butxins de llurs amich y germans, ó á caure, en cas contrari, victimas dels cops de llurs propis germans y amichs,» ni «s' han fomentat entre nosaltres excicions domésticas.» Avans d' estar en guerra oberta, las Colonias americanas tenian motius de queixa suficients pera basarhi llur resolució de emanciparse, y tots aquells motius, agrabats encara, trobariam nosaltres en la nostra situació actual, sens necessitat de recorre als agravis històrics.

Podriam, donchs, «exposar y declarar al món enter»,

com feren los americans; la llista copiada de llurs agravis, en la seguretat de que 'l món enter trobaria llegítima la nostra Declaració, com justa y santa va trovar la de las Colonias al rompre ab la Gran Bretanya. Tant mes llegítima la trobaria, en quant nosaltres podriam afegirhi una pila de capitols que no degueren formular los fundadors dels Estats Units. Entre moltíssimas altres cosas, podriam afegir nosaltres:

«Units baix la base de la igualtat perfecta ab un poble que valia tant com nosaltres, pero no més que nosaltres, y fundada la unió en lo consentiment lliure y la utilitat recíproca, per forsa d' armas unas vegadas y á copia d' insidiosa constancia sempre:»

Se 'ns ha prés la nostra llengua, obligantnos en tots los actes de transcendencia á usarne un' altra que no s' avé ab lo nostre temperament y caràcter.»

«Se 'ns han prés las nostras lleys, perfectament acomodadas al nostre modo de ser, en tot lo referent á materias políticas, administrativas, penals, mercantils, procediments y altres y altres, y després d' habérsens minat per sa base lo poquíssim que conservavam, ó sigui lo referent á la organització de la familia y regulació de la propietat, se 'ns amenessa encara continuament ab sa destrucció completa, y ab subjectarnos á una llegislació que 's basa en principis contraris als que davan á la nostra robustés y vida.»

«Se 'ns ha prés la nostra historia, obligatnos á considerar oficialment com á propia la de unas regions que no tenian sobre la nostra cap predomini.»

«S' ha procurat enlluhernarnos ab ventatjas del ordre material, pera fernos olvidar completament los intereses morals, y un cop se 'ns ha considerat prou distrets y axafats, se disposan á arrancarnos aquellas ventatjas, contrariant lo nostre comers y destruhint las nostras industrias.»

«Se 'ns ha apartat sistemàticament de la direcció dels

negocis públichs que interessan á la agregació de totas las regions espanyolas, privant aixís al conjunt del element positivista que devia temperar en bé de tots, l' idealista dominant.»

«Se 'ns tracta com á pays conquistat, enviatnos agents del poder central que 'ns explotan per tots los medis, licits é il·licits, y encarregant la decisió de las nostras qüestions domésticas á jutjes forasters, que ni tenen cap arrel en lo pays, ni coneixen lo nostre dret especial.»

«Per tots los medis dits y molts altres que fora llarch condensar, empleats ab constant tenacitat durant un llarch periodo històrich, no sols s' ha rebaixat lo nostre caràcter, sino que se l' ha desnaturalisat fins al extrem de que no se veu cap esperansa de millora sinó en una commoció tan forta, que fassi trontollar fins los fonaments de la organissació nacional á que estem subjectes.»

Y després d' aquesta relació d' agravis, podriam tornar á copiar la Declaració americana, y acabar dihent:

«Cada vegada que ha pujat un grau la opressió, hem demanat justicia de la manera mes humil. Las nostras repetidas peticions no han tingut altra resposta que repetits insults. Un príncep qual caracter está marcat ab tots los actes que qualifiquen un tyrà, es inepte pera dirigir á un poble lliure.»

«No hem faltat jamay á las consideracions degudas als nostres germans. En distintas ocasions hem cridat llur atenció envers las tentativas que feyan llurs Cámaras pera entendre sobre nosoltres una jurisdicció injustificable. Hem recordat á llur memoria las circunstancias de la nostra unió (1). Hem apel·lat á llurs naturals justicia y grandesa d' ànima, y per los llassos de la sanch que 'ns lligan, los hem conjurat pera que desaprobessin aquellas usurpacions,

(1) Lo text americá diu: *of our emigration and settlement here.*

que havian de portarnos inevitablement á rompre nostras relacions y comers mútuo. Ells també han sigut sorts á la veu de la justícia y de la consanguineitat. Devem, per lo tant, cedir y consentir en la necessitat que 'ns imposa la separació, y considerarlos, al igual que 'ls demés pobles, enemics en la guerra y sóls amichs en la pau.» (1)

Mes no volem seguir en aquest terreny. Lo document americá es una declaració d' independència que tot lo món civilisat ha reconegut com suficientment fonamentat, y nosaltres no aspirem á la independència. Per molts y grossos que siguin los agravis rebuts; per més degenerats que nos vejem per culpa en gran part d' altres, no hi ha avuy á Catalunya qui sigui reflexivament separatista, ni ho serem sinó al darrer extrem. La lluyta constant sostinguda entre la voluntat y 'l temperament es bona prova de que no 'ns equivoquem al fer aquestas afirmacions. Lo catalanisme regionalista aspira, si, á rompre la unitat uniformadora que nos ofega, pero ab igual forsa desitja la unió que ha de darnos salut y fortalesa. Volem viure no amarrats y lligats, pero si enllassats ab las demés regions de la Península. Tals son, y no altrás, las aspiracions y desitjos que procurarà convertir en realitats lo catalanisme regionalista, si arriba á arrelar y á ferse vigorós.

La separació de la nostra regió d' Espanya sóls podria tenir dos objectes: la independència, ó la unió ab un' altra nació, y ni la una solució ni l' altra podrian convenir á Catalunya. Las racions petites sóls poden conservar llur independència en condicions especialissimas. La única que la té ben assegurada á Europa es la Confederació suïssa, per

(1) Tots los trossos transcrits del célebre document americá, los havem traduït literalment de la edició oficial de *The unanimous Declaration of the thirteen united States of America*, feta per lo Congrés, en 4 Juliol de 1776.

constituhir entre mitj de quatre de las grans potencias un espay neutral, que 'ls evita molts fregaments y motius de complicacions. Si Espanya fos avuy una nació forta que pogués fer sombra á Fransa, tal vegada á l' una y á la altra los convindria crear una faixa neutral, que 'ls fes lo meteix servey que fa Suissa á las nacions vehinas, y en aquesta suposició podria Catalunya aspirar á una independencia, que tindria sa millor garantia en la gelosia mútua de dos poderosos. Essent Espanya débil com es, y debent encara quedarho molt més en lo cas suposat de que se separés d' ella Catalunya y tota la faixa dels Pirineus, no existeixen pera nosaltres las condicions especialissimas que 's necessitarian pera garantirnos la independencia. Per altra part, los interessos creats durant los sigles transcorreguts d' ensá de la unió; los precedents que quan aquesta va realisarse ja existian; lo comers ab las Colonias espanyolas consumidoras de molts dels nostres productes; lo coneixement de la llengua castellana, generalisat entre nosaltres, y que durant molt temps no podríam suplir per cap altra; la exuberancia de la nostra producció industrial y manufacturera, qual mercat natural y quasi únich son las regions agrícolas de la Península, y cent altres llassos que 'ns lligau á la nacionalitat de que formem part, serian altres tants obstacles á la nostra independencia. La naturalesa 'ns ha situat á la part d' ensá dels Pirineus, y no está en lo nostre poder lo corretjir la obra de la naturalesa, per molt que hagi resultat en nostre perjudici.

La separació de Catalunya pera entrar á formar part de una nació que no sigui Espanya, es absurda y, encara que fos possible, no 'ns convindria gens. No lhimdem més que ab Fransa y, cap interés moral ni material atendible pera una unió, nos lliga ab los nostres vehins. Lo carácter que entre aquestos predomina es tan diferent y oposat al nostre com lo castellá, y com que son avuy més forts que 'ls que ara nos

manan, la subjecció á que se 'ns condemnaria fora més completa. Los catalans del Rosselló han perdut molt més la personalitat que 'ls de la banda d' ensà dels Pirineus, y llur exemple no pot pas tentarnos. Lo temperament francès, menys idealista que 'l castellà, es tan absorvent é intolerant com aquest, y avuy per avuy molt més exigent, puig conserva encara la il·lusió de que la Fransa es la primera y única nació del món civilisat. La necessitat de la resistencia contra la absorció castellana va portarnos en un trist periodo de la nostra historia á posarnos baix la protecció del rey de Fransa, reconeixentlo com soberà de Catalunya. Lo seu domini fou curtíssim y en circumstancias molt anormals, pero aixís y tot, ja poguérem veure que haviam surtit del foc pera caure en las brasas. Y llavors la nació francesa no havia arribat encara á la unificació que havia de pesar luego damunt d' ella. Lo catalanisme regionalista no pot desitjar per cap estil la unió ab la Fransa, que es avuy la terra de la concentració, del uniformisme y de la exageració de la autoritat del Estat, y ho porta fins al delirant extrem de no deixar-li veure, que la malaltissa debilitat quals primers efectes han sigut ferli perdre 'l lloch preeminent que ocupava, no es més que la conseqüencia de la falta d' iniciatives particulars, sacrificadas al somni igualatari que avuy encara fa desvariejar als blanchs y als roigs, hereus los uns dels reys que hi van perdre 'l cap, y 'ls altres dels revolucionaris que volgueren imposarse á la humanitat en pés á canonadas.

Consti, donchs, que al comparar las queixas que pot presentar Catalunya pels agravis rebuts de sos dominadors ab lo document monumental de la independencia americana, no 'n volem treure totas las conseqüencias que podriam. Volem, si, que 's vegi, que 'l nostre catalanisme regionalista te tanta rahó, que si 's detura eu un punt que no arriba al separatisme, no es per falta de dret, sino perque no creu convenient exercitarlo.

Y al obrar aixis, las rahons de conveniència indicadas no son las que més nos mouhen, sinó que 'n tenim d' altres d' ordre més elevat. Lo nostre catalanisme regionalista, además d' un sentiment, es en nosaltres una convicció, filla d' un sistema general de ideas y de principis. Som catalanistas perquè creyem en lo particularisme y en la llibertat que n' es la més hermosa conseqüència.

Al queixarnos y protestar de la subjecció en que se 'ns té, no 'ns mou la mesquina enveja als que suran, ni aspirem á cambiar los respectius papers. Volem la llibertat aixis pera nosaltres com pera los nostres adversaris, y encara que las circunstancias nos portessin á poder pendre la revenja, no voldriam fer ab ells lo que ells han fet ab nosaltres. Professem lo particularisme per sistema, y som per principis expansius y generosos. Las teorías en que 'ns apoyem son de trascendencia general, y de llur aplicació pot esperarsen un cambi ventatjós en la organisació de las societats.

No creyem en la uniformitat, que sols pot naixer de la imposició y de la tirania, y ho esperem tot de la llibertat, que es la consagració de las varietats. Lo nostre ideal es la unió y la bona amistat entre tots los individuos dintre de una col·lectivitat, y de todas las col·lectivitats dintre de las grans agregacions. Volem la llibertat, no pera aislarnos y tancar-nos dins murallas de sospitas y envejas, sino pera utilizarla agrupant lo major número possible d' homens y pobles pera los grans fins del avens y de la perfecció. Com la antigua llegenda, separem pera unir. «Com més amichs més clars,» diu un adagi de la terra. Volem, donchs, anar molt clars ab tots los que tenen interessos comuns ab nosaltres, al objecte de poder ser ben amichs.

Per sa elasticitat, lo sistema particularista es lo que més pot contribuir á la realisació de las tendencias que ennobleixen á la civilisació dels nostres temps. La unió lliure y

expontànea pot tenir graus mes ó menys estrets, segons quins siguin los interessos comuns á las agrupacions ó col·lectivitats que s' uneixen. Las que tenen comunitat d' historia, de tendencias, de llengua, de necessitats, d' aspiracions, de dret, etc., etc., constitueixen regions, que s' enllassen luego menys estretament ab altres, ab las quals tenen també alguns interessos comuns, formant ab ellas nacionalitat ó societat política. Las distintes nacionalitats senten ademés necessitats comunes ab altres que 's troban en estat similar de cultura, y pera satisferlas ab ventajá de totes, poden també unir-se, pero menys estretament que las regions d' un meteix Estat, y sens arribar á formar societat permanent política. Las distintes rasses humanas, en quant han sortit del estat salvatge ó de barbarisme, tenen sens dubte interessos generals á totes, y los satisfarán millor si s' associen, lligantse sols molt debilmente. Lo sistema particularista, donchs, es l' únic que pot arribar á agermanar la humanitat y á enllassar totes las nacions y rasses de la terra.

Lo nostre sistema es complet y no desmenteix sa base fonamental en cap dels graus en que 's manifesta. Dins de la regió llas d' unió es la llibertat individual y corporativa, que 's tradueix en un sistema de govern verdaderament representatiu dels interessos variats que en son interior tenen vida. En la regió 's veu la unitat, filla de la unió, no de la imposició. Las distintes regions que poden formar un Estat nacional, se federen ó confederen, y en ell se veu la unitat no en tot, sino sols en los comuns interessos permanents. Las distintes nacionalitats fan lligas, y espontaneament se subjecten á regles de dret internacional sancionadas d' una manera efectiva y efíca, y aquestes regles convingudas limiten la soberania de totes y de cada una. Las diverses rasses ó lligas de nacions tracten entre ellas, y convenen en la realisació dels grans projectes d' interés humá. Los distints

graus de obligacions contretas prenen los noms de lleys, constitucions, concordats, tractats ó aliansas, segons sigui la extenció que 's dongui á llurs preceptes, pero tots han de tenir lo caràcter obligatori que 'ls dona la espontaneïtat dels contractants al limitar llur llibertat natural.

Mes no volem avansar idees qual explanació correspon á la part segona d' aquest llibre. Al objecte del present capítol basta haber indicat quina es la naturalesa del nostre catalanisme regionalista, apartant d' ell tota sospita de mesquinesa y de petitesa de miras. Al defensar los nostres drets y cercar reparació als agravis de que podem queixarnos, no 'ns volem tancar dins d' un encongiment impropï dels temps expansius en que vivim. Volem, al contrari, fomentar y afavorir aquesta expansió, de la qual no sols som partidaris, sino que 'ns sentiriam orgullosos de poder contribuirhi en la mida de las nostras escassas forsas.

Arrivats á aquest punt, podem ja reasumir los motius del nostre catalanisme regionalista. La nació de que formem part, está en general tan decaiguda y postrada, que no li queda quasi res per perdre. Lo fatal desenrotllo de la historia ha fet d' ella una agrupació caduca, sens haver passat per lo periodo de la virilitat. Tot ho hem probat dins del unitarisme, y res nos ha donat cap millora.

Los caràcters dels dos pobles ó grupos principals en que se divideixen los habitants de la Península, están igualment degenerats y decaiguts. La rassa que ha sigut y segueix sent la predominant, es impotent pera realisar la nació. L' altra rassa, supeditada y subjecta fins ara, está además de degenerada, desnaturalisada. Molts dels defectes que mostra no son propis de son temperament, sino que li han sigut empetats. Pera regenerarse, ha de comensar desfentse de tot lo postís que li ha sigut encomanat. D' aqui ve que 'l primer móvil del nostre catalanisme sigui l' afany de rege-

nerarnos. Desde 'l moment que 'ns hem despertat, no podem resignarnos al paper passiu que se 'ns ha obligat á representar fins ara.

Hem dit que l' afany de regenerarnos es lo primer móvil del nostre catalanisme, y ho repetim pera que s' hi fixi be la atenció. Per que sentim aqueix afany, al examinar lo carácter català hem sigut tan cruosos en la exhibició dels defectes, y no hem extremat las alabansas á las bonas qualitats. Si la causa principal de la nostra degeneració es la falta d' exptaneitat en lo desenrotllo del nostre poble, subjecte y supeditat á un altre de temperament oposat, al punt meteix que recobrés la personalitat se trobaria en condicions de entrar en millora. No 's notarian tal vegada grans efectes de moment. Tal vegada, al principi no sabriam avenirnos á móurens sens caminadors, y fins fariam alguns disbarats ó tonterias. Lo qui surt de tutela necessita algun temps pera acostumarse á las responsabilitats y obligacions que sa nova situació li imposa. Mes, de poch en poch nos hi aniriam acostumant, y á mida que anéssim perdent los defectes empeltats, milloraria lo nostre carácter. Lo nostre passat respón del pervenir, y si avans de perdre la personalitat vam saber crear institucions y fer lleys que són eloqüent testimoni del bon sentit del nostre poble; si sapiguérem arreglarnos dintre de casa de tan bona manera, que ocupavam un lloch bonro-sissim en lo concert dels pobles més civilisats, es segur que recobrada la personalitat, tornariam á fer alguna cosa profitosa.

Quan una nació, en general, ó una regió, en particular, se troban en situació tan dolenta com la actual d' Espanya y de Catalunya, sols una saccejada que remogui tots los elements que las constituheixen, pót ser lo principi de la millora. [Per aixó lo catalanisme regionalista se proposa cambiar fins la base de la organisació del Estat, reconstituhintlo baix prin-

cipis no sols distints sino oposats als que fins ara li han servit de guia. La varietat ha de substituir á la uniformitat; la llibertat al autoritarisme.

Lo que fins ara s' ha fet en lo camí del nostre Renaixement es prova de la bondat dels nostres principis. Entre mitj del decahiment moral é intel·lectual en que vivim, las produccions literarias en catalá son raigs de llum que 'ns diuben que 'l pervenir no será tan fosch com temem, si lo Renaixement s' estén á altres terrenos. Al entrar en lo literari ha produhit un moviment veritablement regenerador, despertantnos del ensopiment en que viviam, y permetentnos pendre lloch en lo concert dels pobles que cultivan las arts bellas: si logra entrar en lo polítich social actiu, influiré sens dupte en la millor marxa de la cosa pública.

Al voler pendre part en aquesta nos mou no sóls lo desitj de que 'l nostre temperament positivista y analítich arribi á armonisar ab lo que fins ara 'ns ha portat cap á las abstraccions idealistas, sino també lo dret perfecte que tenim á fer sentir la nostra influencia. Vam entrar en la unió nacional baix la base de la igualtat, y no fem més que reclamar lo compliment de lo pactat.

Los agravis que hem rebut constantment y 'ls que 'ns están amenassant encara, son la llegitimació mes completa del nostre catalanisme. Són aqueixos de tal naturalesa que 'ns autorisarian fins á proclamar la separació. Mes no volem pas anar tan allá mentres no se 'ns posi en situació de no tenir altra sortida. Ni 'l nostre interés nos ho aconsella, ni 'ls nostres principis é ideals nos ho permeten. Si algun dia la pura necessitat nos obligués á pensar en tal extrem, la tristesa y 'l dolor ompliria 'l pit de tots los catalans reflexius. Lo nostre ideal es que Catalunya visqui agermanada ab tolas las demés regions de la Península. Lo catalanisme regiona-

lista no aspira més que á rompre las lligaduras de la uniformitat, substituhintlas per los llassos de la unió.

Tals son los principals motius del nostre catalanisme regionalista com sentiment. En los capitols pròxims exposarém los fonaments científichs de las nostras conviccions particularistas.

PART SEGONA

FONAMENTS CIENTÍFICS DEL PARTICULARISME.

CAPITOL I

GENERALITATS.

Indicacions preliminars.—Catalanisme, regionalisme, particularisme.—
Essència del particularisme.—Es un sistema positiu y pràctic —Clas-
sificacions del Estat.—La llibertat es medi y fi social.—Necessitat de
la lluyta entre varietats.—Observacions en l'ordre material y en lo
polítich social —Missió y fins del Estat ó agrupació política, en sa vida
exterior é interior.—Regulació de la lluyta entre varietats.—Armoni-
sació d'elements contradictoris.

Avans d'entrar en la materia propia de aquesta segona
part no estarán de sobras algunas indicacions.

No 'ns proposem escriure un estudi complet sobre 'l par-
ticularisme. La materia es tan abundant y ha sigut fins ara
tan poch tractada, que per mica que deixéssim corre la
ploma, traspassariam los límits que 'ns havem imposat. Lo
nostre objecte es molt més modest, puig no passa de voler
deixar demostrat, que 'l particularisme no es una aspiració
purament empírica, sinó un sistema perfectament científich,
que 's conforma més que cap altre ab los principis y punts
de mira que 's tenen avuy per més avansats y civilisadors.
Pera conseguir lo nostre propòsit nos bastará exposar alguns
dels fonaments del sistema.

Dedicat aquest llibre no als que fan professió de sabis,
sinó á la generalitat del públich, tant com procurarem que las
nostras apreciacions siguin rigurosament científicas, fugirem

de la forma técnica, y usarem un llenguatge tan clar y natural com nos sigui possible. Lo catalanisme ha anat guanyant los cors de una bona part dels nostres compatricis, y, trovant ja estrets los limits literaris y artístichs, vol entrar en lo terrenopolítich social. Pera avansar ab seguretat en quest camí, ha de conquistar-se las intel·ligencias. Lo sentiment se refor-sarà ab la convicció. A produhir convicció va encaminada la part del nostre llibre que comensem. Si en ella hi troban los nostres compatricis algunas rahons que fortifiquin llur sentiment y puguin servirlos d' arma, que en la controver-sia los ajudi á portar lo convenciment als que encara neganó duplan, los nostres propòsits s' haurán més que cumplert.

Y entrant ja en materia, avans que tot diguem perque hem adoptat la paraula particularisme, al tractar de donar nom al sistema en que 's basan las nostras conviccions, y precisem lo sentit y amplitut que té aqueixa paraula.

Las terminacions en isme, ista, etc, indican la idea de afició, carinyo y preferencia per la que expressa la paraula á que s' afejeixen. Aixís, donchs, de la meteixa manera que catalanisme vol dir afició, carinyo, preferencia á lo cata'á, y regionalisme suposa iguals sentiments simpátichs á lo regional en general, la paraula composta, particularisme, vol dir afició, carinyo, preferencia á tot lo que es particular. Notis com las tres paraulas que acabem d' analizar enclou-hen la meteixa idea, si be que dantli diferent extensió. Lo catalanista es particularista, pero reduheix lo seu particu-larisme á la nostra regió sola: lo regionalista professa un particularisme mes general, y no pot deixar de ser també catalanista, puig que qui vol lo més, vol lo menys: lo parti-cularista eleva sas preferencias y aficions á la categoria de sistema, y al ser igualment regionalista, y, per conseqüencia, catalanista, no fa més que aplicar á casos concrets un ordre general de ideas.

Anem á aclarar més encara aquestas definicions. Lo qui es merament catalanista, pot no ser regionalista ni particularista. Impulsat per motius referents exclusivament á la nostra regió; motius que poden ser històrichs, geogràfichs, etnogràfichs etc., etc., pot desitjar la autonomia de Catalunya sens aspirar á la de las demás regions de la Peninsula, y fins voler que la organisació que 's dongués á la nostra regió autònoma, fos, no particularista, sinó la que naix del sistema oposat. Lo regionalista no pot deixar de reconèixer á todas las regions que tinguin personalitat propia los meteixos drets que reclama pera Catalunya, pero pot també no aspirar á una organisació particularista dintre de cada regió. Lo qui además profesa lo particularisme, no sols ha de reconèixer á todas las regions que 's trobin en las circunstancias ditas, los meteixos drets que á Catalunya, sinó que ha de aspirar á que cada una d' ellas s' organisi de conformitat ab l' ordre general de ideas que constituheix lo sistema particularista. Com ordre general d' ideas, aquest sistema ha de tenir aplicació á todas las manifestacions de la activitat, aixis dels individus, com de las agrupacions y col·lectivitats que forman.

De aquestas lleugeras indicacions se 'n desprén, que 'l catalanisme, pera ser perfectament lligitim, ha de ser regionalista y particularista. Basantse en un sistema ú ordre general de ideas y no manifestantse exclusivista, los títols en que apoya sas reclamacions son respectables y mereixedors de ser atesos. Lo catalanisme particularista no es una reivindicació que, á pesar de tota sa justícia, degui temer l' acusació de interessada y mesquina. Es tot lo contrari: es una aspiració eminentment generosa y que s' apoya en las conclusions científicas mes avansadas y civilisadoras.

Lo sistema particularista no es en sa essencia més que lo reconeixement de la varietat y, com conseqüència lògica, la

consagració de la llibertat. No 's concebeix la llibertat en acció sens que dongui per resultat efectes distints en cada ser lliure. Si 'ls efectes resultan iguals en sers distints, es per pura coincidència: es que 'ls mòvils de la resolució han sigut los meteixos, ó que mòvils variats han produhit una resultant idéntica. Pero notis bé, que fins en aquestos casos de coincidència, lo ser agent s' ha resolt ab perfecta espontaneïtat: en la resolució no hi ha influhit cap mòvil d' imposició directa, y no es sistemática, puig un nou acte espontani del ser agent restableix la varietat. La unitat sistemática no 's concebeix sens imposició. Fins quan distints sers lliures hi arriuen per acte espontani de llurs voluntats; quan armonisan llurs distints interessos en benefici mutuó, no ho consegueixen sens imposició. Tot contracte entre sers lliures suposa limitació de la llibertat de cada un dels contractants, puig la limitació no deixa de serho per més que sigui voluntaria en los que se la imposan.

L' home es un ser naturalment sociable. L' individuó aïllat no pot cumplir sa misió en la terra. La naturalesa ha separat los sexos, de manera que ni la reproducció pot realitzar-se per un individuó sol. No 's concebeix, donchs, la llibertat absoluta. La llibertat en exercici se converteix en dret pera l' home en societat, y no hi ha dret sens deber correlatiu. La facultat de obrar de cada hu acaba allà ahont comensa la facultat semblant d' un altre. La lley més general de la naturalesa es la de compensació. Lo major bé del ser humá, que es sens dupte la llibertat, se compensa ab la necessitat de la limitació; l' exercici del dret es impossible sens lo reconeixement del deber. Quan una societat humana arriba á pendre la forma d' Estat, unint un poble y un territori, y creant una entitat representativa del interés comú als associats, cada un d' aquestos augmenta la garantia de sa llibertat y de sos drets, pero no ho consegueix sino á cambi

de subjectarse á tantas limitacions com son los debers que s' imposa. Lo conflicte entre l' interés individual y 'l col·lectiu naix del fet necessari de la associació, y tots los sistemes que s' han ideat no tenen altre objecte que armonisar los dos interessos contradictoris.

Sens anar més endavant, podem ja treure de lo exposat una conseqüència transcendental. Si la llibertat es lo major bé del home; si las limitacions que la societat li imposa no deuen tenir altre objecte que fer possible l' exercici de la llibertat de tots y de cada hu, es innegable que es preferible aquell sistema que més favoreixi la llibertat y reduheixi més las limitacions. Lo particularisme no reconeix d' aquestas sino las estrictament necessarias, y porta, per lo tant, grans ventatjas als sistemes oposats.

A la senzilla enunciació d' aquesta tendència queda calificat lo particularisme com sistema positiu y práctic. No s' imagina un home ni una societat ideals, sino que arrenca dels fets tals com se manifestan. No aspira á objectius absoluts, y 's reduheix á la relativitat, que es condició precisa de tot lo humà. Aplicant sos principis á la organisació social, no pretén arribar ni á la independència de cada un de sos membres ni á la omnipotència de la autoritat col·lectiva. Sap que cada ser es una barreja de qualitats bonas y dolentas, de virtuts y vicis; sap que 'ls conjunts de sers participan de las condicions dolentas y bonas dels components, y las pren totas en consideració, las contrabalanceja, y procura aprofitarlas, á fi y efecte d' obtenir, no la perfecció absoluta, sinó la major suma de benestar possible en los temps y circumstancias dels pobles á que s' aplica. Positiu y práctic lo positivisme, no tem las varietats, sino que, al contrari, las lligitima y fomenta, puig té la seguretat de que son signe de vida y font de progrés y de millora, y tot son afany se reduheix á armonisarlas y utilizar los productes de la competencia.

De totes las classificacions que s' han imaginat pera distingir los Estats segons llur organissació, la més positiva es la que, marcant dos extrems, los declara impracticables, y afirma que tota societat organissada ha de trovarse en un terme mitj. La independéncia del individu, la llibertat completa forma un dels extrems, y pren lo nom de *an-arquia* ó sigui de «no govern.» La omnipoténcia de la col·lectivitat, l' autoritarisme absolut forma l' altre extrem, y s' anomena comunisme. Jamay s' ha practicat ni 's practicarà l' un ni l' altre, puig l' home té de moures sempre dintre de lo relatiu. Los dos forman los polos de la terra política, que com los geogràfics son inhabitables. Los terrenes aptes pera la vida dels homes, aixis en geografia com en política, se trovan entre l' un y l' altre polo.

Dihem que aquesta classificació es la més positiva, perquè es la que més se presta á la varietat de matisos y de combinacions. Segons siguin las condicions de cada poble, l' Estat s' acostará més á l' un ó al altre polo, puig lo meteix que succeeix en la distribució de la terra habitable, si no se pot arribar al polo meteix, s' hi pot anar molt á la vora. A copia de virtut y d' energia moral en lo poble, pot l' Estat acostarse molt al polo de la llibertat, aixis com á forsa de ensopiment y de debilitat moral pot arribarse als llindars del polo del autoritarisme. La escola particularista fa ruta cap al polo de la llibertat, y sens pretendre arribarhi, ten-deix á acostarshi tant com sigui possible.

Sobre las altrás que s' han ideat, aqueixa classificació, ademés de la ventatja de son positivisme, té la de basarse en lo fondo de las cosas. Las classificacions que atenen á la manera d' estar organissada en l' Estat la representació de la soberanía, tenen lo defecte de basarse sòls en la forma, ó al menys de darli exagerada importancia. Tant si s' adopta qualsevol de las divisions antigues, que distingeixen entre

república, govern de tots ó de molts, y monarquia, govern de un sol, afeginthi algunas lo terme mitj de la aristocràcia, govern dels notables; com si s' accepta la divisió de Montesquieu, que admet tres especies de govern, ó siguin la república, la monarquia y lo despotisme, es poch menys que imposible evitar caure en confusió. Per molt que la forma indiqui moltes vegadas quin es lo fondo, hi ha tantas excepcions que la regla general queda desvirtuada. Pot haberhi, en efecte, governs d' un sol ó d' uns quants que s' acostin molt al extrem de la llibertat, y governs de tots ó de molts que s' aproximin al extrem oposat del absolutisme despòtich. Tant pot succehir aixó, que es regla quasi sens excepció, que tot sistema que confia la representació de la soberania á una entitat ó col·lectivitat irresponsable y única, degenera en absolut y tirànich. Quan no s' estableixen limitacions y compensacions, succeheix lo meteix en la monarquia que en la república, no habenthi més diferencia que la de ser lo despotisme practicat per un rey ó per una majoria.

Lo particularisme no dona importancia decisiva á aquestas divisions, puig son ideal es acostarse tant com pugui al polo de la llibertat. La armonia ha de naixer de las varietats reconegudas y en exercici.

Y vol acostarse lo més que pugui á la llibertat, no perquè consideri á aquesta exclusivament com un fi, sinó perquè veu també en ella un medi pera realisar los més transcendents objectes de la societat política. La llibertat es fi social, puig es la expressió de lo que més deu estimar y estima l' home, ó sigui sa propia dignitat: es medi, puig sols per la iniciativa de la llibertat en exercici pot alcansarse lo progrés y lo millorament constant de la civilisació y de la cultura.

Per poch que s' examini la marxa que han seguit aquestas en la historia, se veurá que tots los passos que ha donat la humanitat han sigut fills del us de la llibertat. Tota innova-

ció, per petita que sigui, suposa un cambi, y 'l cambi suposa una varietat que s' ha alsat contra una uniformitat. Sens la varietat, que no es més que la manifestació de la llibertat, la humanitat estaria estacionada, y las ideas ó creencias que haguessin obtingut lo consentiment general foran articles de fé inmutables. Tot invent en l' ordre material; tota innovació en l' ordre moral, comensan per una afirmació que contradiu alguna de las ideas ó creencias admesas, y es, per lo tant, una protesta contra la general ignorancia. Fins quan l' invent ó innovació son demostrables per experimentació directa, no s' imposan sens treball, y han de lluytar al menys contra la inercia explotada per los interessos que han de sortirne perjudicats. Si l' invent ó innovació no son demostrables per experimentació directa, la lluyta acostuma ser terrible. No 's diu en va que 'ls redentors acaban crucificats.

Si tal es la condició del progrés, que no logra realisarse sino per medi de la lluyta, no podrà negarse que 'l sistema que més la favoreixi ha de ser lo més civilisador. Un picafochs y una pedra foguera poden produhir espurnas, mes pera que las produheixin es necessari que se 'ls fassi topar l' un ab l' altre: si se 'ls manté separats jamay arribarán á dar calor ni llum. Lo sistema particularista, fomentant las varietats, acosta los elements que han de combinar-se pera fer naixer la corrent eléctrica: lo sistema uniformista intenta apartarlos, y 'ls deixa consumir sens dar cap resultat, fent que quedin lateents moltes aptituts que podrian ser eminentment productoras.

La lluyta es essencial á la vida, fins al punt de serne lo signe mes característich, y s' estableix sovint entre elements desiguals. La vida del ser organísat no es més que la lluyta entre forsas contrarias, de las quals las unas tendeixen á gastar y destruhir l' organisme y las altrás á repararlo y re-

fer las pérduas. Mentres las forsas reparadoras són superiors á las destructoras, lo ser viu: tan bon punt com las últimas logran sobreposarse á las primeras, deixa de existir lo ser, y 'ls elements que 'l componen comensan una nova lluyta. La vida del ser inorgánich es més lenta y menys activa, pero no deixa d' estar ni un sol instant subjecta á la lluyta que incessantment transforma la materia.

La observació constant dels fets nos diu que en lo terreno polítich social passa lo meteix que en lo material. Com més activa es la vida, més marcada y forta es la lluyta, á la qual la civilisació y cultura treuben lo carácter aspre de batalla y li donan lo noble de competencia. Las societats atrassadas ó caducas, los pobles primitius ó decadents, son los que viuen més quiets; per pocas necessitats los uns, per estar enmorrats los altres. L' avens de la civilisació y de la cultura se manifesta per l' augment de necessitats, aixís en l' ordre moral com en lo físich, y cada necessitat nova produheix major complicació y, per conseqüencia, més varietat d' interessos. Quan dintre d' una meteixa agrupació social se compara la vida dels grans centres ab la dels petits poblets, se nota la grandíssima diferencia de activitat que hi ha dels uns als altres. En los grans centres tots vivin afanyats; nos faltan horas; nos destorban las distancias. Pera guanyar temps s' estableixen camins de ferro interiors, tranvias, cotxos. Pels carrers sembla que 'ns atropellem los uns als altres, y la munió de gent que 'ls ompla á totas horas, va sempre depressa y afal-lerada. En los petits poblets tot es tranquil·litat; las horas sobran; los pochs que van pel carrer portan pás de passeig. Es que en aquells la lluyta es més viva, puig que las necessitats y aspiracions son més grans y la vida més difícil. Tot aquell moviment y tragi no es més que efecte de la competencia. Cada hu va á la seva, procurant surtir victoriós en la lluyta per la millora en que está

ficat. Lo qui te més aptituds y condicions pera realisar los seus propòsits aprofitant las circumstancias, es lo que s' enfila damunt dels altres en lo ram á que s' aplica.

Per ara no s' ha trobat res que supleixi 'l móvil del interès particular, efecte del amor á un meteix, que es innat en l' individuo y en las colectivitats, y fins pot quasi assegurar-se que no 's trobará jamay, puig que aquell móvil es lo principal element de la lluyta sens la qual la societat no pot viure.

La missió del Estat no es altra, precisament, que dirigir la lluyta individual de manera que, produhint la major suma possible de beneficis, reduheixi tant com se pugui los desastres. Examininse tots los fins que ha de realisar l' Estat, y 's veurá confirmada aquesta afirmació.

La primera necessitat del Estat ó societat política es la de viure, y d' aquesta necessitat se 'n desprén que son primer fi es defensarse contra qualsevol que l' ataqüi, podent arribar llegítimament á sa vegada al atac, sempre que ho fassi necessari lo dret de defensa. Considerat, donchs, l' Estat en relació ab los altres Estats, ó sigui en sa vida exterior, son fi de lluyta es tan evident y clar, que fa tota demostració inútil.

En sa vida interior, sos fins més culminants tenen la lluyta per punt de arrencada y de mira. L' Estat defineix y fixa lo dret, traduhintlo en lleys positives y obligatorias per medi de sanció efectiva, y la definició y fixació del dret no tenen altre objecte que dirigir la lluyta entre 'ls elements components del Estat. La ley no es mes que 'l límit que l' interès col·lectiu posa á la independència individual. Ella diu á cada hu fins á quin punt podrà arribar en sa competència ab los demés, y sols quan algú traspasa 'l punt fixat, intervé l' Estat pera mantenir ó restablir l' ordre interromput.

Y 'l dret, com á manifestació social, fa la seva evolució

passant de lo senzill á lo complicat á mida que van avansant la civilització y la cultura. En los pobles primitius, la llei està reduhida á la autoritat del patriarca ó del jefe. En los més avansats, l' organisme legislatiu se descompon en varis membres, á cada un dels quals se confian funcions especials. En los primers, com que la lluita es poch activa, pero 's manifesta en cambi, dura, la intervenció social ha de ser poch freqüent pero enérgica y brusca. En los segons, la acció del Estat pert en intensitat lo que guanya en extensió. Es que la lluita s' ha generalisat entre tots los membres á la mida de la generalisació y augment de las necessitats, perdent al meteix temps lo caràcter de guerra oberta pera pendre lo de la competència. La idea abstracta de justícia, traduïda en dret positiu al punt que la defineix una agregació social, està subjecta á la llei de evolució que presideix al desenrotlló aixís de la vida moral com de la vida material. Per aixó, en un Estat avansat en cultura, la llei ha de ser complicada, fundada en sos preceptes, y suau en la sanció.

L' Estat compleix sa missió de definir y aplicar lo dret ab tanta mes ventatja pera sos elements, en quant més respecta la llibertat y fomenta la iniciativa de tots aquestos. En una agrupació política ben organisa, cada individu, al dependres d' una part de la seva independència en pró del conjunt, ha de rebre en cambi molt més de lo que dona. La seguretat de son dret y la garantia de las llibertats que se reserva, han de deixar-lo de fet molt més lliure que no fora seus haver-se imposat aquelles limitacions. Los debers socials que 's contrehen, en una paraula, han d' estar exuberantment compensats ab la seguretat y facilitat que 's trobin en l' exercici dels drets y en la expansió de totas las iniciatives. La llei més perfecta es la que 's basa en lo segundo principi de llibertat; la que no posa al dret de cada hu més límits que 'l deber correlatiu de respectar lo dret dels altres.

La branca del dret més difícil de fixar y definir es la que 's refereix á la organisació de la familia y regulació de la propietat, que son las bases de la legislació civil. Contats, contadíssims, si es que algún n' ha existit, son los pobles en que s' hagi ofegat la societat familiar y prescindint de la propietat individual. Baix los régimens més tiránichs, la llar doméstica ha merescut cert respecte, y fins quan la col·lectivitat, representada per un ó per molts, s' ha cregut árbitra de disposar á son capritxo dels bens dels subdits ó ciutadans, s' ha deixat á aquestos la potestat de fer entre ells transaccions y contractes. Pot haverse establert lo sistema de castas; pot haverse fundat la organisació del Estat en la esclavitut del major número: la classe privilegiada, la que ha representat l' element actiu, ha gosat sempre d' un grau de llibertat que li ha permes establir la competencia entre sos membres. Moltes vegadas, las institucions politicas han estat en contradicció ab las de dret civil, establint las unas lo despotisme y reconeixent las altres la llibertat, ó *vice versa*, pero fins ara no hi ha hagut en cap Estat un poder prou potent pera ofegar totas las iniciatives. Sempre s' ha hagut de deixar oberta una válvula per la qual pogués escapar-se lo vapor de la llibertat, producte fatal y necessari de la naturalesa del home. L' Estat pot contrariar la lley natural, pero no destruhirla.

Si la missió propia del Estat en la definició y aplicació del dret, ó sigui en lo compliment de son fi jurídic, no es altra que presidir y regular la lluyta entre 'ls interessos distints y fins oposats dels elements associats, un cop lo meteix Estat entra á fomentar la civilització y la cultura general, no deu reduhir-se á presidir y regular la lluyta, sinó que ha de pendre en ella part activa. Al establir serveys públics, com per exemple los de correus, telégrafos, etc., etc., tota la forsa social se utilisa com element actiu de competencia. Si crea universitats y escolas, y organisa museus, y subven-

ciona institucions científicas, artísticas, de beneficencia ó de qualsevol altra classe, no porta altre objecte que augmentar las aptituds de sos elements pera que puguin obtenir victoria ó defensarse al menys en la gran lluyta de la vida. Al des-empenyar l' Estat las funcions que tenen per objecte fomen-tar la civilisació y la cultura, reparis com moltes vegadas no 's reduheix á pendre part en la competencia entaulada, sinó que la provoca. Pera provehir los empleos, convoca á oposició, es á dir, á lluyta; pera adjudicar travalls públichs, posa en competencia als que poden executarlos, y n' enca-rrega als que surten victoriosos. Si vol protegir las arts ó las ciencias, crida á certamen. No té altre camí que la lluyta. Tot lo que sens ella naix, surt anémich y dificilment arriba á poder viure. Lo que no es fill de lluyta ho es de la imposi-ció, y la imposició es lo més contrari al progrés y á la mi-llora.

Lo fins aquí indicat basta pera demostrar que la missió altíssima del Estat no es pas suprimir la lluyta, sinó regular-la, al objecte de que sos resultats siguin civilisadors y pro-gressius. Aquestos están en relació directa de la activitat y energia de la lluyta, per qual motiu l' Estat, lluny de res-tringirla ó contrariarla, ha de procurar per tots sos medis fomentarla y exténdrela. Per medi de la direcció de las rela-cions exteriors, ha de darli camp franch; per medi de la de-finició, fixació y aplicació del dret, ha d'evitar que degeneri en batalla, mantenintla dins dels límits de la competencia; per medi de las atribucions que se li concedeixen pera la producció y augment de la cultura, ha de pendre en ella part activa, provocantla, avivantla y extenentla á tots los terre-nos civilisadors.

Cumplirá l' Estat sa missió tant més perfectament, quanta més importancia dongui al element de la varietat, ó, en al-tres termes, quant més s' acosti al extrem de la llibertat.

Mes, puig volem estar sempre dins del terrenó positiu, reconeixem de bon grat que l'element contrari, ó sigui'l de al igualtat, ha de ser també tingut en compte, y se li ha de respectar lo lloch que li pertoca. La armonisació dels dos elements en tal forma que l'un no contrarihi al altre, sinó que de la combinació dels dos resulti l'avens social, es precisament l'objecte del particularisme.

En lo present capítol no hem fet més que presentar deslligadas, generalitats de las que pensem fer aplicació en lo curs del nostre treball. Al arribar á precisar las bases en las quals ha de apoyarse la organisació particularista, aquellas generalitats anirán lligantse y combinantse de manera que se presentin formant un sistema complet.

CAPITOL II.

TENDENCIA CIENTIFICA ACTUAL.

Procediment científich.—Lo especialisme.—Método de observació directa.—Decahiment dels arguments de autoritat.—Positivisme en las bran-
cas físicas de la ciencia.—L' exemple es imitat per las metafísicas.—
Aliansa entre unas y otras.—Exemples trets de varias d' ellas.—Unió
entre totes pel camí de la varietat.—Dos grupos de sistemas filosó-
fichs.—Conformitat del nostre particularisme ab la tendencia científica
actual.—Dificultats que ha de trovar en son camí.

Proposantnos, com nos proposem, demostrar que 'ls nos-
tres punts de mira son perfectament científichs, hem de do-
nar una ullada á las manifestacions de la ciencia en lo punt
en que avuy se trova.

La primera observació que salta á la vista al dirigirla al
camp científich, es que sos procediments actuals son emi-
nentment particularistas. Vivim en plena época dels especia-
listas. La ciencia se divideix y subdivideix: lo qui la
cultiva concentra tota la activitat no ja en una de sas cent
brancas, sinó en un punt concret d' un dels mil brots de
que aquestas están formadas. A pesar de la facilitat ab que
cada qual disposa de tots los elements d' estudi desitjables,
los homens enciclopédichs, que van caracterisar lo periodo
del renaixement filosófic, van sent ja *rara avis* en los nos-
tres temps. Agafis una branca qualsevol de la ciencia físi-
ca ó metafísica, y si 's volen recordar los noms tan sòls de

las especialitats á que donan naixensa, se necessita una memoria prodigiosa. L' especialisme invadeix totas las profesions científicas. Lo metje se reduheix á estudiar una sola classe d' enfermetats; l' advocat se dedica á una sola especie de qüestions; lo filosoph se fixa sòls en un ordre reduhit d' especulacions. Dels que estudian lo llenguatge, per exemple, los uns son filòlechs, los altres lingüistas, los de més enllá poliglotes, etc., etc. Tan particularistas son avuy los procediments científichs, que l' especialisme arriba potser á constituhir lo defecte de la época.

Los procediments son sempre fills del método, de manera que pot ben assegurar-se que sent aquells particularistas, particularista ha de ser també aquest. Y en efecte, lo método científich tendeix avuy directament cap al particularisme. La observació directa ha vingut á ser la base de las ciencias, aixís de las que buscan las lleys dels sers materials, com de las que estudian lo món metafísich. Las hipótesis sens fonament real en fets demostrats no captivan avuy las intel·ligències. Los llibres de filosofia en que l' autor no hi va vuidar més que 'ls productes d' una admirable gimnástica de cervell, han perdut quasi tota la autoritat de que han gosat en altrás épocas. Tals esforços d' intel·ligència admiran pero no convensen.

Lo procediment especialista y 'l método d' observació directa portan directament cap al positivisme científich. La varietat es la regla y lo medi: lo fi, l' enllás entre las varietats. La observació directa, practicada per especialistas, fa que 'ls judicis hagin de ser fills de la realitat, y que 's tendeixi á presentar tot lo que es objecte d' estudi tal com es y no tal com podria imaginar-se. Alguns exemples nos donarán la demostració completa de la transformació que ha portat al camp científich lo procediment actualment empleat, en contraposició al que ha estat en predicament en altrás épocas.

Fixemnos en las branca de la ciencia que tenen per objecte lo coneixement del home aixis en sa part fisica com en sas parts moral é intel-lectual. En los temps en que predominava lo procediment de las abstraccions, y en que totas las qüestions estavan implicitament resoltas en quatre principis brillants, que eran considerats altrás tantas veritats absolutas é indiscutibles, lo coneixement exacte y precis del organisme fisich del home no tenia cap interés pera la ciencia, que temerosa y encongida no s' hauria atrevit á obrir un cadáver per temor á la profanació. Lo principi uniformador del autoritarisme era la base de tot procediment científich, y dant torment als textos dels autors predilectes, girantlos y capgirantlos, se lograva ab penas y ab dolors aplicarlos á la qüestió que s' havia de resoldre de conformitat ab los prejudicis admesos. Lo fet real y observat no feya cap pes, y la observació directa y repetida devia callar y prosternarse devant de una cita en llatí de Sant Tomás ó de Aristóteles. La ciencia llavoras tendia á la concentració y era oposada á tot particularisme.

Si de tal manera se resolvian las qüestions referents al home fisich, consideris com debian tractarse las del ordre moral é intel-lectual. Los que las cultivavan, aceptavan los principis que se 'ls davan com inmutables, y llurs afanys se reduhian á acomodarhi las conseqüencias. Tot particularisme era un absurdo científich, y per mica que 's acostés al terrenó teológich era calificat d' heretgia, en qual cas son autor havia de temer fins per sa propia persona.

Las branca fisicas de la ciencia foren las primeras que feren la evolució cap al positivisme, tardant molt temps á seguir llurs passos las metafísieas. Havian passat molts anys desde que Leonard de Vinci, Copèrnich, Galiléo, Newton y cent altres havian ja restaurat la observació directa com á base del estudi del món material, y 'l moral seguia encara

regulat científicament per prejudicis y abstraccions sens base comprovada. En va fou que la teologia més ortodoxa hagués d'acabar per reconeixe que la Bíblia, si es d'autoritat indiscutible en lo terreno relligiós, no prejudjá cap qüestió en lo científich, entregat á la investigació del home; puig á pesar de la protesta de molts, las classes predominants van seguir aprofitantse de las abstraccions y prejudicis, reduhintse á canviarlos en lo precís pera acomodarlos á llur interés. Lo moviment filosófic que va precedir á la revolució francesa va declararlos guerra á mort; pero tan prompte com los hagué destruhit, no 'ls va suplir per los principis d'un ordre oposat d'ideas, sinó per los prejudicis contraris, dins del meteix ordre. Precindint de tota observació directa, va acceptar la uniformitat com á base de son sistema, y cap á la uniformitat va encaminar sas novas teorías. Al voler la revolució, per exemple, aplicar sas Constitucions radicalment igualatarias lo meteix als habitants de París ó de Lyó que als negres de las Guayanas, de cop y volta transformats d'esclaus en ciutadans d'una democracia, obelia sens repararho al meteix principi que havia impulsat sigles avans als castellans á condemnar com heretje al Inca peruá per practicar la relligió propia de la seva terra. En lo terreno polítich social los dos extrems no podian deixar de trovarse en un resultat semblant. Un y altre eran fills de la imposició autoritaria. Los pobles no havian fet mes que canviar d'amo, passant del absolutisme d'un rey al de una massa; de la intolerancia teològica á la intolerancia filosófica.

Avuy, si las brancaes de la ciencia que estudian la vida material, persistint en lo camí que venen seguint fa ja sigles, van perfeccionant y ampliant cada dia lo sistema de la observació directa, las que s'ocupan de la vida moral han adoptat per fi aquesta via, y establint unas y altraes estreta aliansa, han obtingut ja grans ventatjas y prometen avansar

molt més encara. L'escarpell y la balansa son los instruments capitals del observador, que pera multiplicar la potencia y finura dels seus sentits disposa d' aparells de tota classe. Ab tan poderosos medis s' ha proseguit l' estudi del home, y á cada pas que s' avansa en son coneixement se van modificant las ideas que predominavan, pronunciante més y més en pro del particularisme.

En efecte: com mes se divideixen y subdivideixen las branques de la ciencia; com més se multiplican los camps d' observació, més se va posant de manifest, que la varietat es regla de la naturalesa y condició necessaria de la vida. Fixantnos sols en los estudis que més directament nos interessan, ó siguin los que s' ocupan del home, aixis considerat aisladament, com en relació ab los demás sers, veurem que á cada pás que s' avansa se van descobrint diferencias fins en los punts en que més s' havia afirmat la uniformitat. La antropología, per exemple, amidant las cavitats del crani y pesant y examinant la massa del cervell, nos ensenya á caracterisar y á classificar las varietats y rasses, assignant á cada una d' aquestas lloch distint en la escala de la perfecció, per medi de la observació individual comparada. La etnografia y la etnología, brots de la branca de la ciencia que estudia al home en general, lo consideran formant agrupacions y pobles, y tot llur afany es cercar las diferencias que caracterisan á cada grupo ó collectivitat al objecte de poder classificarlos y distingirlos. La lingüista ve en auxili d' aquests estudis, y fixantse en las transformacions que ha anat experimentant la expressió de las ideas, acaba de posar de relleu las diferencias establertas per las branques similars de la ciencia. Gracias á aqueix conjunt d' observacions, sabem avuy que cada agrupació d' homens té sa personalitat propia, que per herencia se transmet de generació en generació, y que las circumstancias de lloch y temps que las envoltan tenen

en ellas influència incontestable. Los avenços fets fins ara, ab tot y que no s' ha arribat de molt encara al punt á que lo sistema de observació directa dels fets pot portar á totes las branques de la historia natural, nos demostran ja que es absurd tot sistema que pretengui subjectar á regles idénticas á sers y col·lectivitats que viuen en tan distintes condicions, y 's trovan en tan diferents estats de desenrotlló y de cultura. Avuy, lo sentimentalisme extraviat que vol igualar al salvatge del cor del Africa ó de las islas oceánicas al home blanch refinat de las grans poblacions europeas ó americanas, se presenta ja com un romanticisme esbravat y passat de moda, y lo qui pretengués portar á las societats imperfectas de la Terra de Foch ó de la Micronessia las llibertats y drets de que disfruta un nort americá ó senzillament lo més incult proletari del Estat més atrassat d' Europa, no lograria altra cosa que fer esclafir en una riallada general als que han après no més que 'ls rudiments de la ciencia sociològica. Essent absurd lo més, ha de serho també lo menys dins del mateix ordre d' idees. De igual manera, donchs, que los grupos d' homens que 's troban molt separats en la escala del desenrotlló han de regirse per regles distintes, distintes han de ser també, encara que no en grau tan marcat, las que regeixin als que 's troban mes acostats, puig tota diferencia, per petita que sigui, es atengible, y necessitats variadas han de ser satisfetes per medis variats.

Aqueix moviment cap á la observació directa no es exclusiu de las branques de la ciencia que estudian la vida del home y dels pobles, sinó que influheix fins en las que s' ocupan de las materias mes abstractas. La estètica, la psicologia, la moral, la mateixa teologia s' han fet també observadoras y experimentals. La bellesa no està ja subjecta á un patró fixo, sinó que es admesa sigui la que sigui la vestidura ab que se adorni. La obra artistica no ha de enmotllarse á regles arbi-

trarias preconcebudas, y 'l que trova una nova manera de fer sentir impressions, mereix general aplauso. La originalitat es una de las qualitats que més s' estiman, y la originalitat no es res més que la consagració de la varietat. La psicologia dona cada dia major importancia á las sensacions, ó sigui á la comunicació de l' ànima ab lo món exterior, y si la moral ha de reconeixer que está també subjecta á la llei de la evolució, essent més ó menys perfecta segons lo grau de desenrollu y de cultura dels sers capassos de practicarla, la teologia mes ortodoxa, influhida per la corrent general, no pot evitar lo entrar en estudis comparatius, reconeixent per aquest sol fet los drets de la varietat com element de progrés y de millora.

La estreta aliansa establerta entre las branca material de la ciencia y las abstractas, es la que ha produhit que unas y altrás prenguessin lo carácter que estem analisant, treyentne abduas gran benefici. Ella es la que ha donat á todas las manifestacions científicas l' aspecte positivista que avuy las distingueix, y las fa progressar depressa. L' element de la varietat del que la ciencia s' havia privat en altrás épocas, la vivifica y vigorisa. La llibertat científica es la mes hermosa y trascendental conquista dels temps moderns.

Y notis be que la varietat, filla de la llibertat, no pren en lo camp de la ciencia cap aspecte de mesquinesa ni conduceix al exclussivisme, sinó al contrari. La aliansa estreta establerta entre las branca del saber, lluny de rompres á mida que las va sent á todas més particularistas, se va refermant y estrenyent, fins al punt de que avuy, mes que alian-sa, es ja germanor perfecta. Lo carácter general científich es precisament la unitat de propósitos entre 'ls elements que en lo moviment prenen part. Cada especialista treballa afanyós en lo terreno que cultiva, pero jamay abandona lo punt de mira de contribuir á resultats de transcendencia general. Es que lo

particularisme es l'únic camí que porta cap á la unió verdadera. Pel camí de la experimentació, la ciencia ha arribat ja á entreveure la identitat de la materia per entremij de las innumerables varietats de forma ab que 's presenta, y no está lluny de poder fixar, al menys en sos caràcters generals, la filosofia de la historia, ó sigui la ley constant que presideix á la marxa de la humanitat. Tals resultats y esperansas son fills llegítims y naturals del método científich que 's basa en lo particularisme.

Tots los sistemas filosófichs que fins ara ha concebut l'home y tots los que concebirá mentres sols disposi de las facultats que actualment lo posan en relació ab los móns exteriors, poden ben bé calificar-se en dos grans grupos: idealisme y positivisme. Quan se precindeix de la realitat, y las qüestions se resolen en virtut de teorias preconcebudas y fillas de generalisacions autoritaries, los resultats han de ser puraments convencionals, y s' imposan més á la imaginació que á la rahó. Quan s' atén á la realitat y no se avansa un pás que no pugui fundarse en la observació directa y comprobada, las conseqüencias, menys brillants que sólidas, s' imposan á la rahó més que á la imaginació. Los sistemas idealistas produheixen entusiasme, pero llurs efectes per lo meteix que son molt intensos, no tardan á decaure. Los sistemas positivistas no arriban quasi jamay á entusiasmar, pero en cambi son d' efectes mes durables, puig que satisfán á la rahó y donan convenciment. Uns y altres sistemas tenen un gran perill en l' exclusivisme. L' idealisme arriba moltes vegadas á prescindir completament dels fets, aixis com lo positivisme precindeix moltes altrás de las abstraccions. Reduïtíus als sistemas basats en la observació, afegirem que sols es llegítim lo positivisme, quan pera sas resolucions té en compte totas las impressions de que son capassas las variadas facultats del home, aixis las reflexivas com las imaginatives.

Lo positivisme més científich y filosófic, donchs, es aquell, que partint de la base de la observació directa y comprovada, té per objectiu arribar á la generalisació. Per fortuna aquest caracter, si be que no prou marcat tal vegada encara, es lo distintiu de la ciencia en la nostra época.

Baix aquest punt de vista, lo particularisme que defensem es perfectament científich. Eminentment positivista, allí ahont trova una varietat, no sols la respecta, sino que la fomenta pera que arribi á ser un element de progrés. Estudia y observa cuidadosament lo fet particular, pero ab l'objectiu de agrupar tot lo estudiat y observat en un sistema general. Arrenca de la llibertat, y camina cap á la unió. Posa en moviment tots los interessos, pero al meteix temps los dirigeix cap á la armonia, imitant aixis á la naturalesa, que donant á la materia innumerables formas, y dotant als sers de facultats y aptituds indefinidament variadas y variables, assenta en aquesta varietat las lleys generals de la vida. La naturalesa, si se 'ns permet copiar una frase antigua de la fisica, te horror á la uniformitat. Dels milions y milions d'homens que poblan y han poblat la terra, no n'hi ha dos que siguin idéntichs; tant, que en aquesta falta d'identitat s'apoya la personalitat de cada individu, que fora impossible de reconeixer sens la may desmentida varietat, que es la major maravella de la naturalesa. Tots los homens, á pesar de llurs diferencias individuals, forman la humanitat, ab virtuts y vicis generals que no 's reuneixen en cap de sos membres, com en cap d'ells no 's condensa lo prototipo general humá, y tots plegats estan subjectes á lleys fatals, que son com lo llas d'unió de tota la especie. Lo positivisme té també horror á la uniformitat, essent aixis fidel imitador de la naturalesa. Lo nostre sistema, donchs, no sols s'acomoda al positivisme, fill de la observació comprovada, que es lo distintiu de la ciencia en sa evolució ac-

tual, sino que l'esperit científich que l'anima se posará més y més de relleu á mida que la ciencia anirá avansant camí en lo descobriment de las lleys naturals y purificant lo seu positivisme.

Per desgracia lo positivisme particularista ha de trobar grans dificultats pera poder avansar camí en lo camp polítich social. Los que 'l cultivan están impulsats per l'interés propi, y al ocuparse de la cosa pública los va molt be lo sistema de las generalisacions y dels idealismes. Los polítichs d'ofici no tenen més objectiu que la possessió del poder, y quantas més facultats en aquest se concentrin, més utilitats treuran d'ell al exercirlo.

Difícil, donchs, ha de ser substituhir lo empirisme que avuy ocupa 'l lloch dels verdaders principis científichs. No hi ha pitjor sort que 'l que no hi vol sentir, y la gent política es sorda per conveniencia.

No es estrany, donchs, que 'l particularisme, ab tot y basarse en los principis més rigurosament científichs, no hagi lograt per ara influir directament en la marxa de la major part de las nacions.

Mes no per aixó hem de desanimarnos. Comensém per demostrar que tenim rahó: un dia ó altre lograrem que se nos reconegui, á pesar dels interessos il·legítims que han de sortirne perjudicats.

CAPITOL III.

LA LLIBERTAT

Dificultat de definir la llibertat, y facilitat de explicar sos efectes — Distints conceptes de la meteixa segons los graus de civilisació y cultura. — Concepte en los pobles c'assichs. — Concepte en la revolució francesa. — Definicions oficials dadas per aquesta. — Concepte modern de la llibertat. — Escolas francesa y anglo-saxona. — Llibertat personal, civil y política. — Aquesta última es no sóls un fi sinó també un medi. — Lo *self government* — Lo *self-government* institucional. — Caracterisació de la llibertat moderna. — Lluyta entre 'l poder y las iniciativas particulars. — Armonisació dels interessos contradictoris. — Garantias sólidas d'equilibri.

Comensem ja á baixar de las alturas á que hem degut enfilar-nos, y acostemnos més á ran de terra, preguntantnos ¿que es la llibertat?

Lo més difícil de definir es quasi sempre lo que tots sentim. En aquest cas deu trovarse la idea de llibertat, quan un dels mes il·lustres representants de la rassa que en los nostres temps millor la comprén en la práctica, comensa un capítol destinat á explicarla ab las següents paraulas: «Moltas definicions s' han donat de la llibertat. La major part ni mencionarse mereixen». (1)

Mes, si es difícil definir la llibertat, no ho es de molt tant explicar sos efectes. Aquestos són los que més interessan al nostre punt de vista positivista.

(1) Lord John Russell. *History of the English Government and Constitution*.

Pera basar lo sistema polítich social del particularisme en la llibertat, no tenim cap necessitat de desentranyar lo concepte metafísich d' aqueixa paraula. Deixem de bon grat que 'ls teólechs moralistas fassin esforços de penetració intelectual pera agermanar la responsabilitat humana, sanció de tot sistema religiós, ab la omnipotencia y precienca de la divinitat, sens las quals cap teologia tindria base. Deixem enhorabona que 'ls filosops de la escola idealista imaginin com únich subjecte digne de la llibertat, una abstracció que jamay ha existit en lo món real, y considerin que sòls es verdaderament lliure l' home que no está subjecte á cap de las pasions inherents á sa naturalesa. Pera 'l nostre objecte hem de contar ab l' home tal com es, ab tots sos vicis y virtuts, ab sas pasions bonas y dolentas, y dadas aquestas condicions, ferlo tan amo de si meteix com sigui possible.

La llibertat es un desitj, un sentiment imposat al home per sa propia naturalesa. Desde 'l moment que 'l home pot fer us de sas facultats intel·lectuals, té idea de sa propia personalitat, y vol disposar d' ella. La llibertat es una aspiració tan humana com la justícia, com la bellesa, com cent altrás del meteix ordre, y sa noció, com la de totes aquestas aspiracions, va aclarintse, perfeccionantse y complicantse á mida que las facultats intel·lectuals que 'n donan esment al home van cultivantse y progressant. L' objecte de qualsevol aspiració en l' ordre moral ó intel·lectual es una de las forsas conservadoras de la naturalesa, que com las que regulan la vida física, estan latents y no 's mostran á la mirada del home, fins que aquesta te prou forsa pera descobrir las y aprofitar las. En la naturalesa, per exemple, sempre ha existit la forsa del vapor y la aptitut lluminica de la electricitat; pero durant molts sigles han estat ocultas als ulls del home, que ni tenia idea de que fossin aprofitables. De la meteixa manera han existit sempre las forsas morals de que 'ns ocu-

pem, encare que no hagi arribat l'home à aprofitarlas fins que 'l desenrotlló de sas facultats li ha permès descobrir llur utilitat y ventatjas. Las manifestacions de las forsas naturals son indefinidament variadas, y per moltes que arribi l'home à descobrirne, sempre 'n quedarán de latents y ocultes á sa mirada: d' aquí que la evolució de las ideas hagi de ser constant é indefinida, aixis en l' ordre físich com en l' intel·lectual y moral.

Bastan aquestas indicacions pera explicar los distints conceptes que s' han dat á la idea de llibertat en los diferents estats de civilització y de cultura que han atravesat los pobles. Pera l' asiàtic, subjecte al règimen de castas, la llibertat no vol dir mes que pertanyer á una de las superiors, ab tot y que aquestas meteixas visquin baix lo jou del despotisme. Pel negre de Cuba, la llibertat es sòls qüestió de color, puig que pera ell lo blanch no esclau es lliure. Los ilotas de la república de Esparta consideravan lliure al poble de Lacedemonia, á pesar de que estigués subjecte á la voluntat dels ciutadans de la capital, puig que en ell hi veyan un grau menys de subjecció. A la antigua Roma, durant molt temps, llibertat no volgué dir mes que govern republicà y abolicó de la monarquia; sentit que per reminiscencia donan avuy per avuy encara á aquella paraula molts sectaris, que ab tal de no viure baix l' autoritat d' un rey, no tenen reparo en reconeixer com amos absoluts á un dictador ó á una Cámara. La revolució francesa va confondre la llibertat ab la igualtat, fins al extrem de que en un diccionari polítich se defineixi aquella paraula dibent: «llibertat es igualtat; igualtat es llibertat.» Portada per aquest afany, no es d' extranyar que hagi destruhit tots los elements de varietat á que ha pogut arribar en sa furia destructora, establint damunt de las ruinas l' autoritarisme del Estat omnipotent. Avuy encara tot Europa se ressent d' aquest fals concepte de

la llibertat, que va formar-se en circumstancies anormals y extraordinaries.

Mirant la cosa en conjunt, s' observa que 'l pobles antichs tenien de la llibertat una idea completament distinta que 'ls moderns. Las repúblicas gregas son la més alta expressió de la cultura clàssica, y en ellas se considerava que l' home arribava á la major altura possible de la noblesa y de la perfecció, quan se 'l considerava membre d' un Estat ó societat política. Pera tots los homens eminents en aquella civilitació, la ciutadania era la manifestació més refinada del avens de la humanitat. L' ideal era l' absorció completa del individu per la col·lectivitat. Per aixó deya Aristóteles, que l' Estat está molt per damunt de qualsevol de sos membres; per aixó la república d' Esparta, que ofegava tota llibertat individual dintre del comunisme de sas institucions, y produhia en sos bons temps actes d' estóich y feréstech heroisme en contra de las lleys de la naturalesa, era la república exemple, qual imitació recomanavan tots los grans filosofhs y poetes; per aixó quan Plató tractava de pintar l' Estat tipo, lo fundava en la destrucció completa de las iniciatives y afeccions particulars, y á la classe dels guerrers, que ocupavan lo lloch preeminent en aquella organisació imaginaria, fins se 'ls privava 'l sentiment del amor individual, obligantlos á tenir en comú las donas, rebaixadas aixís á la misera categoria de instruments de la conservació de la rassa.

L' ideal de la llibertat en los temps antichs pot dir-se que 's reduhia á la participació material en lo govern del Estat ó de la ciutat. Lo ciutadà se considerava lliure si alternativa y consecutivament passava de la situació de governant á la de governat y *vice-versa*. Los que governavan, tant si eran la majoria, com si no passavan d' un cos escullit, exercian un poder ilimitat y despóich, sens que cap dret particular tingués garantia de cap classe. Pera 'ls pobles grechs, la perfec-

ta llibertat consistia en la igualtat absoluta, y per aixó diu lo ja citat Aristóteles, que en una república tipo no 's te de concedir cap diferencia per rahons de virtut ó de talent, essent lo sorteig la forma de designació pera 'ls càrrechs mes característica de la democracia. Y en efecte, en molts Estats de la Grecia antiga, no sols las magistraturas politicas, sinó moltas vegadas fins los generals y oradors, eran designats per la sort.

D'aquesta concepció de la llibertat, tan renyida ab las ensenyansas de la naturalesa, n' era conseqüencia l' exclusivisme que era son signe característich. Lo goig de lo que se 'n deya llibertat anava unit á la condició de ciudadá, y no resava poch ni gens ab lo restant dels homens. Lo no ciudadá, per aquesta sola circumstancia, era considerat enemich ó fet esclau. Fins lo meteix ciudadá perdía sas preeminencias al punt meteix que sortia del Estat en que las gosava. Com que la igualtat completa contraria las lleys naturals, los legisladors de las ciutats gregas, filòsofs que havian avansat molt en política pero que desconeixian completament la sociologia, no havian pogut fer altra cosa que crear entitats purament artificials, donantlos per base las aberracions que eran conseqüencia llògica de llurs sistemes.

La concepció moderna de la llibertat es molt més humana. L' home es considerat un ser respectable per sa propia naturalesa, y sa condició de membre d' un Estat es sols una circumstancia accessoria. La filosofia romana havia ja comensat á aixamplar la estreta concepció grega, de manera que Ciceró al preguntarse: «¿qué es la llibertat?», havia ja pogut respondres: «la potestat de viure com vulguis» (1). Lo cristianisme, al estendre lo seu imperi, va propagar per tot arreu la idea de que cada ser humá es un ser responsable,

(1) *¿Quid est libertas? — Potestas vivendi ut velis.* Ciceró

ab drets y debers tracendental: de manera que al caure las instituciones romanas, pogué fundarse l'Estat damunt de novas bases, per més que en ellas hi influhissin las ideas del món clàssich. Durant la edat mitjana, al costat del feudalisme, que á despit dels seus horrors y desorganisació, contenia ja algunas llavors que ben cultivadas podian produhir la veritable llibertat, van naixer las ciutats lliures, que 'n contenian més encara, y que no pogueren fructificar per l'aïlament en que las circunstancias las obligaren á viure, sentlas passar per un llarch periodo de turbacions y guerras, que no acabaren fins que foren engolidas per los Estats grans, fundats damunt de las runas del feudalisme.

Per desgracia, la fundació d'aquestos Estats no pogué obtenirse sinó mediant una lluyta terrible y prolongada, y la corrent absorbent y centralisadora va emportarsen totas las llavors de llibertat que 's contenian en lo feudalisme y especialment en las lligas de ciutats lliures. Lo poder real s'havia apoyat en los pobles pera combatre al enemich comú, y un cop obtinguda la victoria va emplear tota la forsa de que disposava en subjugar á sos auxiliars. Va venir la época que Niebuhr anomena del poder real absorbent, de la centralisació y del absolutisme monàrquich, dels governs d'Estat, y la llibertat va sofrir un llarch eclipse. Per fortuna, lo moviment de las ideas, que es la nota característica dels temps moderns, apoyada en lo Renaixement y en sas conseqüencias, y auxiliada per los assombrosos descobriments que s'havian fet en totas las branca de la ciencia, al punt meiteix que va creures solidat lo despotisme real que pretenia concentrar l'Estat en la persona del monarca, va comensar á minarlo, y las revolucions de Inglaterra, primer; de Fransa y de la major part de las nacions civilisadas després, feren saber als que 's creyan amos absoluts, per medis tan eloqüents com lo patíbul, que 'ls pobles s'havian despertat y

comensavan la lluyta per recobrar llurs drets, ó millor, per realisar la llibertat segons la concepció moderna.

Aquesta concepció ha prés en los nostres temps diferents formas, que, pera explicarlas ab claretat, condensarem en dos sistemes, dels quals anomenarem francès al un y anglosaxó al altre.

Comensem aquesta compendiosa explicació, exposant algunas de las definicions que per la escola francesa s' han donat de la llibertat moderna

Aquesta escola no ha sapigut sustreures á las reminiscencias, y desde la agitació intel·lectual que va preparar la revolució d' últims del sigle passat, confón quasi tant com los antichs grechs la llibertat ab la igualtat. Per incidencia hem citat ja la definició d' aquell diccionari polítich, pera quin autors «llibertat es igualtat, é igualtat es llibertat»: ab lo qual, al meteix temps que confirman la divisa de todas las repúblicas francesas, condensada en aquellas duas paraulas, seguidas de «fraternitat», posan en dupte la competencia gramatical dels que van adoptar-la, puig si duas de las tres paraulas expressan la meteixa idea, ab una sola n' hi havia prou, y l' altra sobra.

Aficionada la escola francesa á las definicions, no te res d' estrany que estampés la de la llibertat en las Constitucions revolucionarias.

La primera d' aquestas en ordre cronològich, feta quan la Fransa vivia encara en monarquia, doná la següent: «La llibertat consisteix en lo dret de cada hú á fer tot lo que no causa perjudici als altres. La práctica dels drets naturals de cada hú no té, per lo tant, altres limits, que 'ls que asseguran als demés membres de la societat en l' exercici dels mateixos drets. Aquestos limits poden sòls ser determinats per la ley.» (1)

(1) Constitució francesa de 3 setembre de 1791. Párrafo 4.

La segona Constitució francesa, republicana y feta en lo periodo de major forsa de la revolució, al declarar los drets del home, defineix la llibertat ab las següents paraulas: «La llibertat es aquella facultat en virtut de la qual correspon al home fer tot alló que no contraria los drets dels altres. Té per base, la naturalesa; per regla, la justícia; per protecció, la llei, y per límit moral la màxima: no fassis á un altre lo que no vulguis que un altre 't fassi á tu.» (1)

Aquestas definicions caracterisan ben be la llibertat á la francesa, que 's paga molt de las paraulas y descuida las garantias sólidas. Tot ho deixa á la discreció de la llei, pero no diu qui ha de ferla ni fixa fins ahont pot arribar. Dintre d' aqueixas definicions pomposas, donchs, hi cap no sols l' absolutisme, sino tambe la tirania. Basta per' aixó que la llei sigui absolutista ó tiránica.

Y es que la escola francesa, en son afany d' innovar pel camí de la destrucció, va destrossar totas las llavors de llibertat que estavan á punt de grillar, y no va trobar res que las substituís. Partidaria dels Estats grans y concentrats, degué crear poders molt forts y dominadors, y al davant d'ells va deixar als individus molt lliures en teoria, pero en realitat sòls y aïslats, puig que 'ls únichs llassos que podian unirlos y agruparlos eran los que l' Estat meteix los oferia. La situació creada al ciutadà per la escola francesa es molt semblant á la que tenia en las repúblicas gregas del temps antich. De fet, l' Estat ho es tot y l' individuo no es res. Los poders concentrats absorbeixen totas las iniciatives.

Per fortuna de la humanitat, al costat de la escola francesa, ó millor, avans que aquesta, va formarse la anglo-saxona, que té ideas molt més claras y sólidas de la llibertat. Práctica

(1) Constitució francesa de 24 juny 1793. Párrafo 6 de la Declaració de drets.

y realista aquesta escola, prefereix los fets á las teorías, y es més amiga de las garantías positivas que de las definicions abstractas. Ni una se 'n trova en sos documents més solemnes, desde la *Magna Charta* del rey Joan d' Inglaterra, que porta la fetxa de 1215, fins á la Constitució dels Estats-Units d' América, redactada en 1787. La escola anglo-saxona no vol imposicions innecessarias, y tant las aborreix si son fillas de la voluntat d' un rey, com procedents del autoritarisme d' una Cámara. Lo seu sistema es establir limitacions y garantirse contra l' esperit absorbent del poder, sigui 'l que sigui, y pera conseguir lo seu objecte, la fórmula que ha trovat més efíca, es la casuística negativa. «Lo poder no podrà fer lleys referents á tal materia; los ciutadans no podrán ser privats de tal ó qual dret; tal ó qual disposició ó procediment serán nuls y de cap valor ni efecte:» tals son las frases que més freqüentment se trovan en los documents constitucionals de la Gran Bretanya, de sas Colonias y dels Estats-Units. No 's pagan de la forma, sino que van al fons de las cosas. Per aixó la gent anglo-saxona es avuy lo mestre de la llibertat.

Lo seu sistema positivista y práctic no té la brillantor ni la forsa d' expansió del generalisador y teóric de la escola francesa, pero en cambi, s' apodera de las inteligencias dels que arriban á conéixer. Los meteixos francesos que per excepció l' estudian, se n' enamoran y 'l propagan ab lo calor propi de llur temperament. Tockeville, Laboulaye, Michel Chevalier y alguns altres ne son bon exemple, y si llurs obras han lograt posarse en primera ratlla entre las que tractan científicament la política, ho deuen en bona part al vigor del sistema més ó menys particularista que propagan. Los arguments que emplean son més convincents que 'ls llochs comuns y abstraccions dels generalisadors unitaristas.

La llibertat anglo saxona se manifesta en distints camps, y

pren los noms de llibertat personal, llibertat civil, llibertat política, etc.

La llibertat personal està assegurada no sols per disposicions expressas, en general redactadas en forma de prohibicions at poder, sino també y principalment per la costum arrelada en la consciencia del poble. La vida, la seguritat, la iniciativa individuals, no poden ser atacadas per lo poder ni per la majoria, sino en la forma y en los casos determinats en la llei fonamental. La inviolabilitat de las personas, garantida per lo judici per jurats en cas de delictes penals ab anterioritat á sa comissió, y per las formalitats y requisits necessaris pera la presó preventiva, se completa ab la inviolabilitat del domicili. «Ma casa es mon castell,» es la máxima en que s' enclou una de las més fortes bases de la llibertat personal, que 'ls anglo-saxons veneran com un dels més essencials principis de la *common law* ó llei consuetudinaria de la terra: y li donan tanta importancia, que lo inculcan als noys desde llurs primers anys, fentlos repetir en las escoles l' eloqüent párrafo de Lord Chatham, que diu: «La casa de cada hù se anomena lo seu castell. ¿Per qué? ¿Está tal vegada voltada per un fosso ó defensada per una muralla? No. La casa pot ser una cabanya feta de palla, y no resguardar del vent; la pluja pot entrarhi, pero 'l rey no pot.»

La llibertat civil es poch menys trascendental que la llibertat personal. Per la llibertat civil se subjecta la força armada, exercit ó milícia, á la dependencia de las autoritats ordinarias, treyentli tota preeminencia que pugui convertirla en perillosa. Per la meteixa llibertat separan la jurisdicció eclesiástica de la que es propia dels poders polítics, als quals fan independents de tot esperit de secta y de proselitisme. Per las Constitucions, general y particulars americanas, las autoritats aixís de la Confederació com dels Estats, no poden dictar lleys que estableixin una religió ni que pro-

híbeixin l' exercici de cap d' ellas. Per la llibertat civil, los anglo-saxons han establert moltíssims principis de dret indiscutibles, que baix lo nom de *common law*, ó lley comuna consuetudinaria, son superiors y preferents á tota lley escrita, y contra 'ls quals s' estrellaria la voluntat dels Parlaments, en lo cas que volguessin contrariarlos. Per tal llibertat, la familia es una entitat respectable, y son jefe gosa de tota la iniciativa compatible ab la tranquilital y l' ordre públichs, puig per lo que respecta als bens, sa voluntat no está subjecta á cap limitació externa y té per única regla lo sentiment natural del amor als sers ab quins la sanch lo lliga. Per la llibertat civil, los individuos poden associarse y crear corporacions, reconegudas y fomentadas per la lley, que adquiereixen drets y obligacions, y forman verdaderas personas jurídicas, que interposadas en re l' Estat y 'ls ciutadans, son pera aquestos l' escut que 'ls salva de veures engolits per la forsa absorvent de la colectivitat política. Per la llibertat de que tractem, la lley no contraria, per regla general, la espontaneitat individual ó corporativa, ni es un motllo dins lo qual hagin tots d'encongirse, sino que 's reduheix al modest paper de supletoria de las voluntats particulars, que fa cumplir y respectar sempre que s' han obligat ab la solemnitat deguda. Per la meteixa llibertat, cada hù fa de lo seu lo que millor li sembla, tractant y contractant á la mida de son gust y fins de son capritxo, en la seguretat de que no ha de trobar cap entrabanch ab tal de que no salti á la moral ni á las conveniencias socials, reduhidas, en lo relatiu al dret, á la menor expressió possible.

La llibertat política es lo complement y garantia de las altrás llibertats qual naturalesa acabem d' indicar. No es un fi, com en la escola francesa, sino un medi. L' anglo-saxó vol tenir intervenció en la cosa pública y exercir los drets polítichs, no pel mer capritxo de fer diputats ó de poder

manifestar sas ideas per escrit y de paraula, sinó perquè per tals medis se garantisa las llibertats personal y civil. Pera ell, la política ha de produhir efectes visibles y positius, y si se pren la pena d' ocupar-se en la governació del Estat, es perquè vol treure ventatjas de la gestió encertada ó desencertada dels interessos públichs. No li basta tenir dret electoral y poder reunir-se, associarse, peticionar y queixarse per medi de la imprenta ó de la oratoria: vol, además, que sos esforços tinguin conseqüencias. Pera ferlas possibles, al organisar lo mecanisme gubernamental, no atén tant á la perfecció de cada una de las pessas aisladament consideradas, com á la eficacia dels engranatjes que han de relacionar las unas ab las altrás. Lo seu sistema polítich es lo de las limitacions mútuas entre tots los elements del poder.

Al conjunt de las manifestacions de la llibertat la gent anglo-saxona li dona un nom que es quasi intraductible á las demés llenguas. Lo *self government*, que aproximadament expressa la idea de «govern per si meteix», es la síntesis del seu sistema. Lo *self government* s' aplica á totas las personalitats que tenen vida, desde l' Estat al individu. Pel *self government*, la nació es independent, las corporations gosan de vida propia y l' individu es lliure, respectantse mutuament los drets y practicant la tolerancia, que es essencial á la llibertat. «La ausencia de la tolerancia, diu perfectament un escriptor nort americá (1), es l' estigma del absolutisme, y l' establiment de las oposicions es la gloria de la llibertat. La llibertat se complau en la varietat: la tirania, aixís la d' un sol com la d' una multitud, considera heretje á qualsevol que pensi ó senti de diferent manera que ella.»

En lo *self government* tots los elements del Estat guardan en més ó en menys la potestat legislativa. L' individu es

(1) Francis Lieber *On civil Liberty and self government*.

lo legislador de sas propies accions en quant llurs efectes no perjudican á un altre, y l' us del dret es la manifestació de son poder. Las corporacions governan dins los limits de llur objecte y de las obligacions contretas per los membres associats, y llurs decisions, que en termes juridichs anglo-saxons reben lo nom expressiu de *by-laws*, ó sigui «lleys locals», son tan efectivas en llur propia esfera com las disposicions dels poders públichs, venint los tribunals obligats á respectarlas y aplicarlas. Aixís los drets del individu com las decisions corporatives constitueixen limitacions pera la potestat legislativa del Estat, que no pot precindir dels respectables interessos que la práctica general de la llibertat garantisa y rebusteix,

Mes tot lo fins aquí indicat no basta encara á la escola anglo saxona pera fer efectiva la llibertat individual y corporativa. La tendencia es cap á lo que anomena *institutional self government*, ó sigui cap á fer nàixer institucions oficials y de caràcter públich entremitj del Estat y del individu. Aquesta tendencia, portada ja á la práctica en los Estats Units y en la major part de las Colonias quasi autónomas, y que 's manifesta cada dia ab més forsa fins en las islas metropolitanas de la Gran Bretanya, es la que més radicalment separa la escola que anomenem anglo-saxona de la que hem calificat de francesa. Aquesta, com hem dit mes amunt, col·loca al individu aïslat y sol davant del Estat unificat y centralisat, de lo que resulta, que per drets y llibertats que proclamí en favor d' aquell, en la práctica lo deixa absorvit per la col·lectivitat, ó més ben dit, pel poder que la representa. Aquella, establint distints graus d' associacions de caràcter públich entre l' individu y l' Estat, posa al poder representant d' aquest en la impossibilitat d' extralimitarse, y garantisa eficazment l' exercici dels drets y llibertats que corresponen á cada un dels components de la col·lectivitat. Lo

institucional *self government* es, donchs, la base del sistema particularista; lo que li dona grans ventatjas sobre 'ls sistemes contraris. No insistim més sobre aquest punt, perquè tindrem ocasió de desenrotllarlo en algún dels capítols pròxims.

Ab los indicats, tenim ja prou datos pera determinar lo sentit que ha de donarse á la llibertat en lo terreno polítich-social. En aquest, ha de reconeixers que la missió capital del Estat ó agrupació política, aixís pera realisar son objecte juridich, com pera fomentar lo progrés y l'avens de la civilització y de la cultura, no es altra que favorir l'ús de la llibertat y l'exercici de las iniciativas de tots los components de la agrupació. Pera lo compliment d'aquesta missió, la proclamació de drets no es de trós tant important com llur garantia. L'Estat no es més que l'armonisació dels interessos oposats dels individus y de la col·lectivitat, que sols se consegueix mediant un ben combinat lligament de las forsas distintas y contrarias que dins de la agrupació se desenrotllan; lligament que no permeti que cap d'ellas converteixi sa acció útil en perjudicial y destructora.

Pero ab tot y que l'Estat sigui la armonisació entre dos interessos oposats, no deu jamay olvidarse, que 'l que representa la llibertat es lo més sagrat y al que principalment deu atendre. L'interés col·lectiu no es altra cosa que lo resultant dels individuals, y es sòls perfectament lligitim en quant es garantia d'aquestos.

Podem ja, sinó definir la llibertat, caracterisarla en lo terreno polítich social. Lo poble més lliure es aquell en que 'ls interessos individuals tenen de fer menys concessions al col·lectiu, quedant no obstant eficasment garantits; aquell en que l'ordre general exigeix menys sacrificis particulars; aquell en que més varietats poden manifestarse sens perjudicar á la unió. La llibertat no consisteix solzament en drets

polítichs reconeguts aixís al individu com á la agrupació, sinó que requereix altres drets que garantisin la iniciativa espontánea en totes las manifestacions de la activitat. La intervenció directa ó indirecta en la gestió de la cosa pública que 'ls drets polítichs donan al individu y al conjunt de aquestos, més que 'l fi de la llibertat, es lo medi de conquerir-la, conservar-la y perfeccionarla.

Vivint en societat, l' home ha d' abdicar forsosament una part de la seva independència individual en pró del Estat, y aquest, mediant tals abdicacions, ha de assegurar á tots y á cada un de sos membres lo ple y perfecte goig de l' altra part que conservan. Major llibertat, donchs, suposa menor limitació de la independència individual. Y com la limitació naix de la llei ó disposició obligatoria y de caràcter general, puig que tal es la forma de manifestarse la representació del interés col·lectiu conferida al poder del Estat, resulta que gosa de major llibertat aquell poble, quals lleys y disposicions obligatorias en totes las branques y en llur conjunt deixan més latitut á la independència individual, al meteix temps que la garantisan contra tota invasió de part del Estat y de tot atac de part dels demés individus y entitats que 'l constitueixen. No basta, donchs, que la política sigui expansiva, sinó que han de serho las demés prescripcions legals, aixís las de dret públich, en sas branques administrativa, internacional, etc., etc., com las de dret privat en sas parts civil, penal, mercantil, de procediments, etc., etc. Hi ha molts pobles que 's diuen lliures perque qualsevol individu pot desfogarse en periódichs y reunions contra 'ls que exerceixen lo poder y malehir de las institucions fonamentals, y no s' adonan de que són esclaus del més infim agent dels tribunals ó de la policia, que trovan á cada moment y en tots los casos medi legal d' inmiscuirse en las accions dels ciutadans, recordantlos la enfarfagosa tutela en que viuen.

Los interessos individuals y 'l col·lectiu no arriben á armonisarse sens sostenir avans tremendas batallas, y fins quan han arribat ja á la desitjada armonia, la oposició entre l' un y l' altre tendeix constantment á tornar al desequilibri. L' interès col·lectiu, representat pels poders públichs, acusa als interessos individuals de interessats y egoistas, y aquestos acusan á aquell de absorbent y tiránich. Lo primer, encara que de fet, fins en las democracias més puras, s' encarni sempre sols en una part del poble, ó sigui en los que exerceixen càrrechs y empleos, té en favor seu la organisió y l' esperit de cos, y pot lluytar contra 'l segón, á pesar de que sigui l' interès de la totalitat. L' interès col·lectiu se presenta com lo campeó generós del progrés y de las milloras, y fins quan tot ho fa anar en renou, s' anomena defensor del ordre. Dicta autoritariament una disposició manant al poble que avensi en una materia determinada, y queda orgullós y satisfet com si l' avens s' hagués ja realisat. Gracias á la organisió dels funcionaris que 'l representan, está sempre al aguait de la menor falta que cometi l' interès contrari, y de totas treu substancia pera engolir novas atribucions. La organisió li permet aprofitarse de totas las circunstancias que 's presentan pera aumentar l' autoritarisme. ¿Se comet, per exemple, un crim horrorós que indigna la conciencia pública? Allá está amatent lo poder pera arrancar, en nom del sagrat interès col·lectiu, disposicions draconianas que imposin novas limitacions á la llibertat individual. ¿Ve una epidemia, y 'l poble, com es natural, s' alarma? No tarda lo poder en invocar los furs suprems de la salut pública, y augmenta son exércit ab batallons de meljes sense feyna, que privarán al individu fins del dret d' estar malalt sens permis del Estat. Y per tals medis, explotant constantment las debilitats del poble, y aprofitantse de sos apassionaments tranzitoris, la burocracia, en representació del interès col·-

lectiu, va avansant sempre camí y minant las llibertats individuals, á las que deixa sols l' infantil goig de creures asseguradas, perque poden desfogarse en articles virulents y discursos tribunicis, ó prenent part en unas eleccions, que si arriban á fer caure un govern, n' aixecan un altre que no pot deixar de sentir iguals desitjos d' absorció y d' autoritarisme, ni de moures dins del meteix ordre de ideas, mentres los interessos individuals estiguin desorganissats, disgregats y aïslats davant de la organisació forta y concentrada del interès col·lectiu y del poder que 'l representa.

Es fàcil, facilíssim, proclamar llibertats y reconeixer drets; pero es difícil, difícilíssim, assegurarlas y garantirlos de tal manera que 'l poder no pugui arribar, en nom del interès col·lectiu, á traspassar los límits que té marcats. Pera impedirho, la llibertat no te més medi que imitar á la autoritat y organisarse. Davant per davant del Estat, ha d' haverhi agrupacions dels interessos individuals disposadas á resistir las absorcions y extralimitacions del poder. L' únich sistema que dona organisació á la llibertat es lo particularisme. Dins del particularisme, donchs, pot disfrutar l' individu de la major suma d' independència natural que li permeti l' estat de civilització y cultura en que 's trobi, tenint son exercici perfectament assegurat per lo conjunt d' institucions á que 'l sistema dona vida. Sols ab l' ajuda d' aquestas pot ser estable l' equilibri entre 'ls oposats interessos que son la base de la agrupació política.

Pera jutjar dels graus de llibertat de que disfruta un poble, hi ha una pedra de toch que no falla. Basta examinar la situació en que 's troban las minorías, especialment aquellás que van més contra las corrents dominants. Quan las minorías tenen los drets y llibertats respectats y poden treballar pera convertirse en majorías, ab lo meteix desembrás que aquestas pera conservar-se, la llibertat está assentada en base

sòlida. La llibertat de nadar ab la corrent existeix fins en lo Estat més absolutista; la qüestió està en poder nadar contra d' aquella. Dins de una societat lliure, cada hù ha de tenir reconegut lo dret á ser extravagant, essent sa extravagancia respectada. ¿Qui es capás de dir que la extravagancia d'avuy no será demá un gran pensament? La tolerancia es la millor mostra del avens de las costums y 'l camí més dret cap al progrés y la millora.

Lo moviment que s' ha despertat en algunas nacions en pró dels drets de las minorías; las associacions que s' han fundat á Europa y América pera la proporcionalitat de la representació en los cossos directius, donant en ells siti á las minorías en proporció á la forsa que tinguin, són un bon indici pera 'l pervenir de la llibertat. Los resultats comensan ja á tocar-se en los Estats que han ensajat algun dels ingenyosos medis que s' han ideat pera la representació proporcional.

CAPITOL IV.

LA IGUALTAT

La igualtat es la expressió del interès col·lectiu.—Camp propi de la igualtat.—Necessitat que é de la imposició.—Es condició de la llibertat.—Conseqüències perilloses que 'l poder treu del principi de igualtat.—Materias en que es beneficiosa la intervenció igualitaria del Estat.—Argument capital dels unificadors — Demostració de sa falta de base.—La armonia entre la varietat y la igualtat es imposible dins dels sistemes unitaris.—Evolució de las escolas socialistas cap al particularisme.—L'equilibri entre la llibertat y l'autoritarisme es l'objecte de la organisió particularista.

Després de lo que acabem d'exposar en lo capítol anterior, poch haurem d'afegir pera caracterisar la igualtat com element del Estat ó agrupació política.

La igualtat es la expressió del interès col·lectiu en contraposició als interessos individuals. Aquestos tendeixen per llur propia naturalesa cap á la varietat: aquell se veu arrosgat cap á la uniformitat. Los uns son la forsa impulsiva: l'altre es lo fré que té per ofici contenir la impetuositat de la marxa.

L'Estat, en bona teoria, no ha de representar més que la equilibrada armonia entre 'ls dos interessos oposats y contradictoris. Lo poder públich que 'l representa hauria de mantenirse en lo piu de la balansa, impeding que 's decantés cap á l'un ni l'altre costat. Tal es al menys la concepció científica del Estat.

Mes no succeheix aixís, per desgracia. Lo representant del

Estat se converteix en poder, y 'l poder es per sa naturalesa autoritari y absorbent. D' aixó prové la gran dificultat que trova la llibertat en triunfar y desenrotllarse.

La igualtat té 'l seu camp propi, de la mateixa manera que la llibertat, y dintre d' ell, es condició essencial de aquesta. La llibertat, ha de ser igual pera 'ls membres d' una agrupació. Tots han de tenir iguals drets é iguals debers: cada un d' ells ha de poder aprofitarse igualment de las forsas del conjunt pera la realisació dels fins que 's proposi.

Dintre de son camp propi, la igualtat es tant respectable com la varietat, pero es molt difícil que 's mantingui sens traspassar sos límits. Sols pot contenir-la en ells la organització de la llibertat de que hem parlat en lo capítol anterior y que desenrotllarém en los pròxims.

Essent la llibertat expansiva per son propi caràcter, no hi ha necessitat de fixarli reglas pera que 's manifesti. Basta deixarli lo camí expedit y sens entrabanchs pera que produheixi tots los beneficis que d' ella poden esperarse. La igualtat es restrictiva, y no 's manifesta sino se la ajuda per medis postissos. La llibertat es natural; la igualtat artificial. Aquella es filla de las facultats més nobles del home; aquesta conseqüència fatal de sas imperfeccions. La primera es sempre expontánea; la segona no existeix sino per la imposició interna ó externa.

Tant artificial es la igualtat en lo camp polítich social, que pera que 'l poder del Estat pugui produhirla, ha d' armársel de medis coercitius irresistibles. La lley, dispositiva ó prohibitiva, ha de tenir sanció civil ó penal que la fassi efícas, y la sanció, fins quan es purament civil, es una contrarietat pera 'l qui ha de sufrirla, que sols per forsa s' hi subjecta. D' aquí, que 'l poder, pera ferla efectiva, hagi de vencer resistencias. Los tribunals, las penas, la forsa armada, la policia, etc., son instrument de igualtat. Sens disposar d' ells, lo poder no lograria segurament establirla.

No vol aixó dir que la igualtat s' hagi d' efectuar sempre per medis materials. Una forsa purament moral la imposa en molts casos. La moda, per exemple, uniforma al home civilisat, y las lleys que dicta l' obligan més que las sancionadas ab fortas penas. Impulsats per una corrent irresistible, tots nos igualement davant de sos capritxos. Las lleys del honor, las exigencias de la opinió y cent altrás trabas que voluntariament nos imposem, produheixen la igualtat que inútilment per altres camins se busca. Observis, no obstant, que tot ajunyintnos ab expontaneitat y fins ab goig á tals imposicions, las considerem y anomenem tiranias. Són en realitat sacrificis que l' individu fa á la societat ab la idea de poder per sa part disfrutar de sas ventatjas: són tranzaccions de la independencia de cada hù ab la dels demés, á fi de que la societat sigui possible.

La observació dels casos en que l' home expontáneament s' imposa limitacions, confirma la idea que havem donat de la igualtat en lo camp polítich social. Es un element necessari, pero que ha de tancar-se dins dels límits que li son propis, puig per poch que 'ls traspassi se converteix en causa de perturbació y obstacle pera 'l progrés. Tractem, donchs, de desllindar aquestos límits.

La igualtat es condició de la llibertat. Desde 'l moment que varias iniciativas s' agrupan y han de manifestarse al meiteix temps, per forsa han de subjectarse á reglas generals que determinin fins á quin punt pot arribar cada una de ellas. Al Estat li correspon fixar aquestas reglas, pera las quals no pót tenir altre criteri que 'l de la igualtat, puig que iguals són las entitats á que deu aplicarlas. La ley ha de ser general é igualataria, sens concedir preferencias á cap individualitat en perjudici de las altrás.

La igualtat davant la ley es una de las més preciosas conquistas dels nostres temps. Si 's reconeix una llibertat, ha de

reconeixers pera tothom: si s' imposa una limitació, á tothom ha de obligar. La llei de rasses va fentse completament impossible en las societats civilisadas. La igualtat de drets y de obligacions es una de las condicions caracteristicas de la vida moderna.

Mes, aquesta igualtat de drets y d' obligacions; aquesta comunitat de llibertats y de limitacions, lluny de cohibir las iniciatives particulars, las favoreixen. Lo dret á la llibertat no es més que 'l reconeixement de facultats de las quals cada individu pot usar com millor li sembli, dintre de las limitacions que regulan llur exercici al sol objecte de ferlo possible. La igualtat en los medis de que pot usar cada hù, no vol dir que hagin de ser iguals los productes que 'n resultin, sinó al contrari. Res fomenta tant las varietats com la seguretat de que ningú dins de la societat gosa de majors ni menors drets que 'ls altres.

La igualtat de drets y de debers es la forma més perfecta de la garantia que deu donar l' Estat á las llibertats individuals. Cada qual s' avé á veure la seva iniciativa limitada, á condició de qué las dels demás estiguin subjectas á idéntica limitació.

D' aquest principi de la igualtat del dret y del deber, que es condició de la llibertat, com de tots los principis que naixen del interés col·lectiu, se n' ha volgut tréure conseqüències perillosas. «Si la llibertat ha de ser igual, s' ha dit, lo ideal de la humanitat es tenir una sola llei: tota unificació, per conseqüència, es un pas cap á la perfecció. La igualtat davant la llei sòls serà una veritat lo dia que la llei sigui igual pera tots los homens.»

D' aquí la tendència de tots los poders cap á la concentració; d' aquí que totas las manifestacions de vida local s' hagin presentat com obstacles al progrés; d' aquí, en una paraula, l' origen y la excusa de totas las tiranias.

Lo absurdo de tals conseqüències no es difícil de ser posat en evidència. Lo principi de la igualtat de dret no prejutja la extensió que hagi de tenir la llei. La llei ha de ser igual pera tots aquells á qui obligui, pero d' aixó no se ne dedueix si han de ser molts ó pocs los obligats. Pera fixar la extensió de la llei, ó en altres térmens, pera determinar la mida que han de tenir los Estats, es precis atendre á altraz consideracions, que 'ns proposem examinar en un dels pròxims capítols.

Pera l' objecte que en lo present tractem nos bastará afirmar, que la igualtat es un dels caràcters de tota llei, sigui la que sigui la extensió d' aquesta. Si la llei es local ó exclusiva de una comarca, sos efectes han de ser los meteixos pera tots los elements d' aquesta: si es nacional, tots los de la nació han de ser igualment obligats: si es internacional, no ha de fer diferencia en pró de cap de las nacions convingudas. En aquest sentit y no en altre ha de ser presa la igualtat com condició de llibertat.

La igualtat, ademés, es element necessari al Estat pera poder cumplir sa missió de fomentar lo progrés y la cultura. La protecció que otorgui als interessos dels associats, ha de ser igual pera tots, y tots han de poder aprofitarsen. Qualsevol disposició que favoreixi un interés particular en perjudici d' altres interessos, es il·legal y tiránica. Si l' Estat, per exemple, s' encarrega de serveys públichs, las condicions pera utilisarlos han de ser iguals pera tots los associats. Lo correu, lo telégrafo, lo giro, etc., etc., han d' estar á la disposició de tots los que compleixin las condicions fixadas pera servirsen.

No hi ha dubte que la igualtat es element necessari en quant l' Estat hagi de manifestarse com fomentador de la cultura, pero convé no perdre de vista, que d' aquesta missió se n' ha abusat molt, y que sa exageració ha causat grans per-

judicis á la llibertat, produhint efectes completament contraris als que s' esperavan. Ab la excusa d' augmentar lo benestar y fomentar lo progrés, los poders públichs van extenent llur acció á totes las manifestacions de la vida social, perjudicantlas á totes. L' un dia invocan la higiene, y nos subjectan á cent vexacions, que tot ho produheixen menys la millora de la salut pública; l' endemà 's commouhen davant d' una desgracia accidental causada per un vapor ó un camí de ferro, é imposan als viatjers cent entrabanchs y obligacions, que sens augmentar ni una mica llur seguretat, dificultan la expedició de llurs negocis. Y pera cada nova branca de la activitat en que intervenen, crean nous cossos de funcionaris, que augmentant la forsa de la burocracia organísada, fan que las intrussions hagin de creixer en progressió geométrica, y elevan los gastos del Estat á xifras impossibles de sostenirse baix pena de condemnar las nacions á la ruina.

No negarem que hi ha materias en que la intervenció igualataria del Estat hagi de ser beneficiosa. Prescindint dels serveys públichs, la unificació de la moneda, dels pesos y mesures y algunas altras favoreixen y simplifiquen las transaccions, augmentant lo moviment general. En alguns punts del dret, convé tal vegada que la llei extengui la seva acció igualataria no sòls á una nació, sinó al major número de nacions possible, com, per exemple, en los referents als actes de comers, que ordinariament se practican desde parts distintas del globo. Lo que si negarem, es que l' afany unificador que tant fa treballar als poders quan no se 'ls ferma molt curts, respongui á la missió de foment y de cultura encarregada al Estat.

Quan lo règimen general d' aquest se separa de la combinació armónica dels interessos particulars ab lo general, ó sigui de la llibertat ab la igualtat, forsosament ha de caure en un extrem perjudicial á uns ó altres. Si se 'n separa per

inclinarse cap al costat de la llibertat, lo perjudici es petit: si va á parar al altre extrem, com succeheix quasi sempre per desgracia, los perjudicis són de transcendencia. Del afany unificador no 'n pot resultar més que una organisació semblant á la militar. Las voluntats individuals han de inclinar-se davant de la ordenansa, y las iniciativas, trovant obstacles per tot arreu, han de encongir-se y enervarse. Quan una nació está subjecta á tal règimen, tot s' espera del Estat; mes com aquest, quan deixa de ser la síntesis de las iniciativas particulars, es inepte pera produhir cap millora, lo natural é inevitable es que porti la nació cap á la decadencia.

Miris com se vulgui, la igualtat no es un element de progrés sino en quant es condició de la llibertat. Aquesta es la que produheix l' avens y la millora, fills sempre de la diferenciació, y per lo tant, l' interés general ha de ser sempre considerat com la suma dels particulars. Aixís ho considera lo sistema particularista, quals grans ventatjas poden condensarse en la resistencia organizada que oposa á las invasions del igualatarisme.

L' argument capital dels unificadors es que ells favoreixen la marxa de la civilisació que, diuen, camina cap á la unitat. Pera ells, l' ideal de la humanitat es un sol Estat, ab un sol poder, una sola llei, una sola religió, una sola llengua etc., etc. Llur objectiu es la simplicitat portada al extrem de no ser possible la mes petita diferenciació. Somian no sols en la pau de nació á nació, sino també en la pau entre tots los elements que avuy están en competencia. Las iniciativas particulars los destorban, y voldrian suplirlas per una reglamentació uniforme, que previngués tots los casos y s' estenguén per tot arreu. Sols en cas de realisarse llur somni creurían que l' home ha arribat al estat de perfecció, que fan consistir en la igualtat absoluta.

Admetem en suposició que s' ha realisat aquest somni y

¿que tindriam? Tindriam avans que tot, que 'ls homens que formessin aqueixa societat ideal no foran pas com los que avuy corren. Los que coneixem tenen voluntat propia, y no 's decideixen á cap acció, ni á la més insignificant, sens haber pesat los móvils en pró y en contra. Los veyem subjectes á passions y desitjos, y capassos de grans virtuts y de grans vicis. Los mirem amants de llur dignitat personal, y estimant més que tot la independencia. Són, en una paraula, sers intel·ligents, sensibles y lliures. Tindriam, además, la societat estancada, petrificada, inmóvil. Aixafadas las iniciativas individuals; contrariats los desitjos; empresonadas las passions; enervats los caràcters per la regimentació, la lluyta fora tan morta que no podria produhir cap millora. En la societat somiada pels uniformistas hi regnaria verdaderament la pau y la quietut, pero fora la pau y quietut dels cementeris. Seria una societat d' autómats, incapàs de tot be y de tot mal, á la qual podria ab molta propietat aplicarse la imprecació del Dante. No valdria la pena de parlar d' ella: bastaria mirarla..... y passar.

L' ideal de la nostra societat basada en lo particularisme es tota una altra cosa. Lliures los individuos, lliures las corporacions, lliures las regions, lliures las nacions y rasses, pero units tots per los suaus llassos de la germanor y del afecte; essent lo poder productor de la igualtat mes ó menys fort segons la afinitat que existís entre 'ls elements que degué regular; en activitat constant y creixent las iniciatives; lluytant totes per lo pogrés y la millora, pero continuadas per l' interés comú dins dels límits de la competencia; las agregacions d' individuos y de familias formant regions; las regions, Estats confederats; los Estats confederats, Lligas, y las Lligas estant enlassadas entre ellas per los principis del dret internacional, traduhts en concordats y lleys positives, la humanitat entera estaria organizada de conformitat

ab las ensenyansas de la naturalesa. Las mil varietats que se mostrarian foran no sols reconegudas, sino fomentadas, y per la unió espontánea formarian la gran unitat de la especie humana, agermanada per la llibertat. Dintre d'aquest gran conjunt, cada agrupació, cada poble, cada rassa aniria desenrotllanse en consonancia ab sos propis interessos y aspiracions, y 's donaria las institucions y lleys que més se acomodessin al estat de sa civilisació y cultura, passant de lo senzill á lo complicat segons fossin pocas ó moltes las necessitats de cada col·lectivitat de las unidas.

Dins de la organisació que naix del sistema particularista, l'element d'igualtat, tan essencial al Estat com lo de llibertat, no ha de presentarse de molt tan absorbent y tiránich com dins de la organisació filla dels oposats sistemes. Variant las manifestacions de la llibertat y del dret que la garantisa de comarca á comarca, de regió á regió, de poble á poble, lo principi igualatari se manifestaria suau y soportable, puig que sos beneficis estarian á la vista. Reduhit á forsa reguladora, en compte de posar trabas al progrés, contribuiria á fomentarlo.

La armonía entre la varietat y la igualtat; entre la llibertat y l'autoritarisme; entre 'ls interessos individuals y 'ls col·lectius, sóls pot realisarse dins de la organisació particularista. En tota organisació unificadora es impossible. Si s'esmotxan las atribucions y 's mina la forsa de la autoritat, ve lo desordre, y l'exercici dels drets de la llibertat se fa impracticable per l'abús meteix d'aquesta. Si s'arma ab gran poder á la autoritat, aquesta, que per sa propia naturalesa ha de ser absorbent ó invasora, atropella la llibertat, y 'l règimen del Estat se converteix en tiránich. Dins del unitarisme no hi cap lo terme mitj, y la vida normal del Estat concentrat es passar de las revolucions esbojarradas á las reaccions miserables. O l'element igualatari romp lo fré y s'engoleix

à son contrari, ò l' element lliberal, trencant tota lligadura y privantse del concurs del altre, se suïcida per falta de resistencia reguladora. De rés serveixen las componendas que se han ensajat; de rés que 's proclamïn drets y garantias. Si 's deixa al individu aïslat al davant del poder concentrat y organísat, aquest acaba indefectiblement per ser l' amo, després de destruir directament aquells drets y garantias, ò de deixarlos completament irrisoris pera més befa. Si no se deixa al individu aïslat, sinó que se 'l agrupa en corporations que siguin verdaderas institucions moderadoras y armonisadoras, l' nnitarisme 's desnatura lisa é invadeix lo camp propi del sistema oposat. Las ventatjas que s' obtinguin en las organísacions mixtas, naixen del element particularista que tempera l' unificador.

Fins las escolas que sostenen que una de las missions del Estat es la de amparar al débil contra 'l fort, sentlo intervenir en la distribució dels medis morals y materials de benestar y de perfecció, per més que 's diguin igualatarias, no pretenen de fet sinó consagrar la desigualtat. Si 'ls recursos socials han de favorir als que per llurs condicions no tenen prou forsas propias pera sortir victoriosos en la lluyta per la existencia, los medis que s' emplehin han de ser desiguals. La evolució que van sent las escolas socialistas, apartantse del comunisme igualatari y declarantse en pró del col·lectivisme anárquich, es la millor prova de las ventatjas que lo element llibertat va guanyant sobre l' element igualtat. La regeneració social no s' espera ja de la regimentació autoritaria, que convertiria als pobles en ramats, sinó que 's busca pel camí de conservar y fomentar la lliure iniciativa individual y corporativa. Las reformas més tracendentals que indiquen aquellas escolas, són las referents al dret civil, á la organísació de la propietat moble é inmoble. En lo terreno polítich, la escola col·lectivista en mitj de sas vaguetats ten-deix á la exageració del particularisme.

Resumint ja las ideas exposadas en aquest capítol, direm que la igualtat es un element tan necessari al Estat com la varietat, puig que sòls per ella pot regularse l'interés col·lectiu, igualment l·legítim que l'individual. La igualtat es condició essencial de la llibertat en exercici y del dret que la garantisa, pero es al meteix temps llur major perill, sinó se la reduheix á limits que no pugui traspasar. Essent la varietat y la igualtat dos principis contradictoris, y debent descansar en los dos las societats, la missió del Estat es armonisarlos de manera, que aunats contribuheixin á la consecució dels fins socials. Sempre que un dels dos principis logra predominar, naix lo desordre, y l'Estat sofreix una malaltia grave. Si 'l desequilibri prové d'excés de llibertat, se manifesta 'l mal per la exuberancia de moviment, lo progrés s'atropella, y entre ensopegadas y caigudas, lluny de avansar, retrocedeix: si prové d'excés d'autoritarisme igualatari, l'anèmia dona iguals conseqüencias. Las organiscions unitarias son impotents pera establir y conservar l'equilibri, que es, en cambi, la base de la organisció particularista.

CAPITOL V.

DIMENSIONS DEL ESTAT

La multiplicitat d' Estats es un fet necessari.—La resistència á la unificació es lley de la h'istoria.—Ventatjas dels Estats reduh'its.—Generalissació de la educació política.—Intensitat del patriotisme.—Adaptació de la lley á las necessitats del poble.—Energía de la acció social pera lo progrés.—Ventatjas del Estat gran.—Extensió de la lley.—Dificultat de las faccions locals y de las petitas guerras.—La guerra es en ells menys freqüent, pero més terrible.—Ineficácia de la unificació forçada.—Divisió interior dels francesos.—Ni l' Estat gran ni l' petit resolen lo problema de la organisació de las societats.—La solució está en la associació d' Estats, baix la base del particularisme.

La humanitat no forma ni ha format jamay un sol tót polítich. Per més que ho hagin intentat tots los ambiciosos que menciona la historia; per més que todas las ideas novas y generosas hagin tingut pretensions á guanyarse 'ls cors ó las intel·ligencias de la humanitat entera; per més que tots los pobles que han passat per épocas de sobra de vida hagin aspirat á ser los amos de la terra, aquesta ha estat sempre dividida en Estats més ó menys grans, y 'ls homes que la habitan han format sempre innumerables agrupacions ó pobles.

La resistència á la unificació; la rebeldía del esperit de independència de cada agrupació constituïda contra qualsevol imposició, es pot ser la lley més constant que 's desprén de las ensenyansas de la historia. La obra de tots los unificadors, lo domini de todas las ideas, la influència de tots los pobles absorvents, han durat tan sòls mentres s' han

conservat las forsas que las sostenian. Al punt meteix que las forsas han minvat, los unificats, los dominats, los influhits han alsat lo cap y procurat recobrar llur personalitat é independència. Contra las unificacions naixen las revolts; contra las idees, los cismas; contra las influencias, la protesta. Los imperis d' Alexandre, de Carles V, de Napoleon, se desfán y s' esmicolan al aclucar los ulls los conquistadors. Alguns d' aquestos han hagut de presenciar en vida l' enderrocamént de llur obra, com Bonaparte desde l' isla de Santa Elena. Las aglomeracions, tant si 's basan en idees com si son degudas á influencias predominants, no resisteixen més que 'ls imperis. La idea cristiana arriba á conquistar las conciencias de tot Europa y d' una gran part del mon civilisat, pero no logra pas mantenirse compacta. Després de haverse dividit en duas grans seccions, cada una d' aquestas se subdivideix en diferents sectas; y si la iglesia oriental grega ha de contemplar com varis jefes poderosos se disputan la preeminencia, la iglesia occidental llatina degué sufrir adolorida las amputacions operadas pel protestantisme, al separar de sa obediencia á nacions poderosissimas. La aglomeració romana, portada á terme per la major constancia que fins ara ha demostrat cap poble, no va durar pas més que lo que durá la forsa dels aglomeradors. Al minvar aquesta, cada provincia va alsarse á nació, y á la acció unificadora de Roma va seguir la reacció del esmicolament deslligat del feudalisme.

La resistencia á la unificació com lley de la historia es tan constant, que 's nota no sóls en las ocasions extraordinarias; com quan s' ha format en gran imperi per la forsa, ó s' ha imposat una idea, ó la potencia politica d' un poble ha fet sentir á altres pobles sa influencia, sinó també en la marxa natural y ordinaria ds las societats. Dins de las agrupacions nacionals més antigas y unidas per comunitat de

interessos morals y materials, las regions y comarcas ab personalitat propia no deixan jamay de treballar per l' augment de llurs drets y atribucions. Si tenen llengua especial, la cultivan y la extenen; si alguna de las brancas del dret es distinta de las similars en altrs regions, la guardan ab respecte; pera 'l cuidado de llurs interessos particulars, no 's fan d' altres, sinó que volen directament administrarlos. A mida que un poble avansa, va resistint més y més á la unificació. Se comensa per demanar la descentralisació administrativa y s' acaba per exigir la diferenciació política.

La divisió de la humanitat es agrupacions polítiques ó Estats no es més que l' efecte de la lley històrica que estem analisant. Es un fet necessari, conseqüència fatal del desitj de llibertat encarnat en l' home, y la forsa que l' impulsa no es altra cosa que la manifestació en lo camp polítich social del horror á la uniformitat que sent la naturalesa.

Puig que la humanitat ha de viure dividida en agrupacions polítiques, natural es que s' hagi volgut esbrinar la extensió que han de tenir aquestas. Plantejem la qüestió en termes concrets, preguntantnos quinas son las ventalljas y quins los inconvenients dels Estats grans y dels petits respectivament.

Entenguis be, que al dir Estats grans y Estats petits parlem sòls de una manera relativa. En la Grecia antiga, ahont lo tipo del Estat era la ciutat, la aglomeració d' alguns centenars de mils ciutadans era considerada un Estat grandísim, mentres que al cor del Assia, al costat dels grans imperis despòtichs, una nació d' alguns milions d' habitants ab prou feynas mereixia 'ls honors de ser atesa com entitat política. En los temps moderns l' Estat no 's condensa en una ciutat ni tampoch en una comarca, sino que s' extén á moltas y comprén, per regla general, alguns milions d' individus. La extensió d' un Estat, ademés, es relativa als

medis de comunicació entre las parts que 'l formen. Avuy que 'l telégrafo ha suprimit las distancias pera la paraula, y los camins de ferro las han escursadas pera 'l transport material de personas y objectes, un Estat que s' estengui á cents kilòmetres quadrats de territori es més petit que los que en temps no molt llunyans se reduhian á poquíssimas lleguas. Entre 'ls Estats grans, donchs, comprenem als que ho són comparats ab los majors del món civilisat, y entre 'ls petits hi contem als que ni per la extensió del territori ni per llur població poden posarse al costat dels grans, tant si 's formen no més que d' una ciutat, com si comprenen ademés una comarca gran ó varias de petites. L' Estat gran, baix lo punt de vista que estem examinant, es lo que disposa d' elements y forsa pera fer sentir son pes al exterior: l' Estat petit es lo que, per no disposar de tals medis, ha de reduhirse á la vida interior. La Fransa, la Gran Bretanya, la Russia, la meteixa Espanya, son en aquest sentit Estats grans: la Bèlgica, la Holanda, los Cantons suïssos, Andorra, las ciutats lliures de Alemanya, consideradas en llur vida interior, son Estats petits.

La primera ventatja que 's nota en los Estats petits es que extenen la educació política á tots los ciutadans, estant sa extensió en rahó inversa de llur grandaria. Los assumptos de la vida pública estan á tret de tots los membres del Estat, y com que 'ls tocan d' aprop, per forsa han d' interessarshi. Tant si 'l poder es exercit per la generalitat, com si está concentrat en una sola ó en pocas mans, sas decisions son comentadas y discutidas, y sa execució minuciosament vigilada. Tothom está enterat dels assumptos que 's tractan, y sobre 'l més insignificant se forma opinió. Los arguments que se donan en pró y en contra de cada qüestió que 's posa á la ordre del dia, son pesats y criticats en l' interior de las familias y en las reunions de tota especie, essent aquest exá-

men y crítica una verdadera escola política. Si s' examina als pastors més ignorants de la vall d' Andorra ó de qualsevol dels Cantons primitius suïssos, se 'ls trovará al corrent dels problemas d' interés públich que s' han plantejat en llur pays, y disposats á donar rahons en pró ó en contra de una solució determinada. Lo poder no pot separarse de la opinió pública sens mereixer la reprobació general. Per poch que se 'n separi cau en la tirania, puig aixís son calificats moltíssims actes, que en un Estat gran passarian com inofensius y serian rebuts ab la major indiferencia.

La generalisació de la educació política fa que, en igualtat de circunstancias, los Estats petits siguin interiorment més lliures que 'ls Estats grans. La tirania troba en l' interés que tothom té en la cosa pública un obstácle quasi insuperable pera establirse, y encara que ho consegueixi, li es difícil aguan'arse. Si alguna tiranía arriba á imposarse, no es la de un home sinó la de una facció, com succehia quasi sempre en las ciutats que durant la edat mitja gosavan de independencia. Mes, notis be, que si en tals ciutats era 'l cas de que nos ocupem molt freqüent, sa causa principal no era la petitesa del Estat, sinó 'l temperament de la época. Las costums eran llavoras duras; la cultura no havia pulit encara las societats, y l' esperit de facció 's mostrava de la meteixa manera en las grans agrupacions que en las ciutats lliures. A mida que las costums van anar suavisantse va anar desapareixent aquella tendencia, y avuy los Estats petits se ne veuen quasi lliures, de la meteixa manera que no fa ja tants estragos com feya en los Estats grans.

Altra ventatja dels petits Estats, y de las més importants, es sens dupte la intensitat ab que tots los ciutadans senten lo patriotisme. Aquest sentiment, com tots los humans, se mou dins d' un cercol, qual centre es l' individuó que l' experimenta, y va perdent en forsa lo que guanya en extensió.

Dintre de las grans aglomeracions y tot, cada hu estima més á sa familia que al poble; més al poble, que á la comarca; molt, moltíssim més á la comarca, que á la nació. A la familia la estima perquè es sa propia sanch; al poble, porque hi te 'ls parents, las amistats, las coneixensas; á la comarca porque la veu y la toca y está en relació constant ab molts dels que en ella viuhén. La familia, 'l poble, la comarca son agrupacions naturals, quals individus components se prestan serveys mutuos y tenen interessos reals y efectius comuns. La vila viu directament del camp comarcá, aixís com lo camp viu de la vila. Aquesta proveheix al pagés de lo que no li dona la terra, y 'l pagés, en cambi, porta á la vila lo que aquesta no pot produhir. En cas d' una calamitat pública ó d' un perill general, los que cada dia 's tractan són los que principalment han d' ajudar-se. La nació gran es una agrupació artificial que no 's veu ni 's toca. Se necessita fer un gran esforç d' imaginació pera persuadir-se de que Andalusia ó Galicia forman una sola patria ab Catalunya. No 'ns coneixem los d' aquí ab los d' allá, y raríssimament ve 'l cas de que poguem prestarnos serveys mutuos. A menys que ho sapiguem pels llibres,—y en aquest cas succeheix lo meteix ab las comarcas de las nacions més separadas de nosaltres,—no tenim idea ni de llurs ciutats, ni de llurs monuments, ni de llurs costums y festas. Ni las aspiracions que ells tenen nos conmovhen, ni las que tenim nosaltres los conmovhen á n' ells. Es que están massa separats pera que 'l sentiment de patriotisme hi arrivi ab intensitat. La distancia li fa perdre quasi tota la forsa.

Efecte del patriotisme que inspira l' Estat petit es la identificació dels ciutadans ab tot lo que es propi d' ells, aixís se tracti de lleys, institucions, costums, etc., etc., com de monuments, milloras y altres medis de benestar material. Aquesta identificació los porta á trobar-se disposats á defensarho en tots los moments y circumstancias.

Mes, no es cap de las indicadas la major ventatja del Estat petit. La primera, la més positiva, es que en ell la definició y aplicació del dret pot ser molt més ajustada á las condicions del poble y del territori que no pas en un Estat gran.

Una ley, pera ser al meteix temps justa y útil, ha de atendre tant al element històrich com á las tendencias filosóficas, tant als fets com á las aspiracions. Ha de conformarse ab las necessitats reals y positivas d' aquells pera quins se dicta, pero sens apartarse dels principis generals de justicia. La definició d' aquest per medi de la ley ha de ser sempre relativa.

Las necessitats socials varian d' época en época y de comarca á comarca. En ellas hi influheixen las condicions de caràcter del poble, l' estat de la seva cultura, la qualitat dels medis naturals de que disposa, la latitut geogràfica, y otras, y otras. Sòls, donchs, petites agrupacions y petits territoris senten necessitats comunas. que puguin ser satisfetas per unas meteixas lleys. Si 's vol estendre aquestas á un poble numerós y á un territori molt gran, ó s' acomodarán sols á las necessitats de una fracció, sacrificant á las otras, ó serán fillas de tranzacció entre interessos variats, y no satisfarán á cap d' aquestos. En una nació gran, per exemple, hi ha comarcas industrials y agrícolas, comercials y mineras, etc.; n' hi de més y de menys avansadas en cultura é ilustració. ¿A quins interessos ha d' atendre la ley, posada entre mitj de tants igualment atendibles? ¿Ne sacrificará alguns en benefici dels altres? ¿Pendrà per norma las comarcas més cultas é ilustradas y reconeixerá drets que las més atrassadas serán incapassas d' exercitar, ó, subjectantse á la situació d' aquestas, restringirá las llibertats de aquellas, ofegant aixís llur iniciativa? La ley sòls pot ser justa y útil al meteix temps, quan se dicta pera una agrupació quals membres senten necessitats semblants y gosan de semblant estat de cultura. Aquestas cir-

cunstances s'ols se troban en grau més ó menys perfecte en l'Estat petit.

En aquest, además, la acció social pera 'l foment del progrés pot ser molt més enérgica que en l'Estat gran. Lo govern está en relació constant y directa ab los governats, y per poch que s'ocupi d'estudiar las tendencias que 's manifestin, tindrà medi de fomentar las útils y de combatre las perjudicials. Los serveys generals poden desempenyarse ab tota regularitat, essent pera ells un esperó constant de millora la vigilancia immediata del públich sobre 'ls encarregats de prestarlos. En l'Estat petit hi ha entre tots los elements components una compenetració que es completament impossible en los Estats grans, y si en ells arriba á entrarhi la noble emulació en alguna de las manifestacions de la activitat, los resultats son assombrosos. Testimoni d'aixó 'n son las ciutats gregas de la época clàssica y las petites repúblicas italianas del Renaixement. ¿Quin Estat gran pot alabarse de haver fet tant com la més insignificant d'aquellas ciutats ó repúblicas, en pró del avens de la humanitat?

Totas las ventatjas que pot alegar l'Estat gran s'enclouhen á la d'extendre la unitat artificial á una agrupació numerosa d'homens y á un gran espay de territori. La lley es general y una, y davant d'ella han de prosternarse totas las varietats locals, tots los interessos particulars. Aquesta unitat de lley y de poder dona al Estat gran forsas y medispersa no tenir que reduhirse á la vida interior y poder exercir pressió ó influéncia al exterior sobre 'ls altres Estats més débils. L'Estat gran, además, s'alaba de corretjir alguns dels defectes y perills del Estat petit. Lo poder central, disposant de poderosos recursos, y no estant en contacte directe ab la major part dels governats, ofega la acritut de las faccions locals, y en cas de que 's manifesti, la reprimeix ab duresa. En ell, las disputas entre 'ls partits son

menys aspres, puig que estan espargits per un gran espai, lo qual fa que las ocasions de guerra civil interior siguin més escassas. Y si evita las guerras civils locals, també fa quasi impossibles las lluytas armadas de ciutat á ciutat, de poble á poble, que son freqüents quan cada un d'aquestos gosa de sa autonomia absoluta.

La ventatja de ser més fácil al Estat gran que al petit la conservació de la independència, es sols relativa al poder dels vehins y émuls. Si aquestos son més poderosos que ell pot ser supeditat de la meteixa manera que l'Estat petit.

Resumint las ventatjas de cada un dels dos grupos d'Estats, que acabem de enumerar, resulta que 'ls grans donan la preeminència á la igualtat sobre la llibertat, en tant que en los petits aquesta predomina sobre aquella. Los primers, pera conseguir la pau y la tranquil·litat, tenen de comprimir las iniciatives particulars, contrariant aixís ó dificultant lo progrés. Los segons donan expansió á las iniciatives, pero mancantlos forsa pera regularlas, no logran contenir las dins dels justos límits de la competència pacífica. La llei, en l'Estat petit, s'enmotlla á las necessitats del poble á que s'aplica, y es per lo tant relativament més justa; pero te menys garantias de poderse aplicar pacífica y ordenadament. En l'Estat gran, las necessitats de una part del poble ó de sa totalitat no poden ser escrupulosament ateses en la llei; pero, en cambi, aquesta té més seguretat de ser aplicada, puig que en cas de necessitat passa per damunt de todas las resistencias locals que puguin oposárseli.

Sens negar que 'ls inconvenients dels Estats petits siguin verdaderament de tal importancia, que arriban á desvirtuar llurs ventatjas incontestables, farem notar que en los Estats grans los inconvenients no están compensats per las ventatjas, puig la major part de las de que s'envaneixen son purament il·lusorias. La unitat de que tant s'alaban, no es més que la

disfressa de la tirania, que sols per la forsa pot aguantarse. Vegis sino los medis que té d' emplear lo poder pera dominar la manifestació de las varietats locals. Reunint per un costat un exercit d' empleats y per altre un de gent armada, porta á cada comarca los agents que ha tret de las altrás, y ab la ajuda d' aquesta combinació maquiavélica las domina á tolas. No armonisa las varietats, sino que las ofega, y si es veritat que per tal medi manté la pau material, no ho logra sinó á costa de debilitar los caràcters.

L' Estat gran evita la freqüència de las petitas guerras; pero fa terribles las que no pot evitar ó provoca molts vegadas. No es la guerra la situació normal del Estat gran; pero los efectes d' una sola que 'n tingui no s' esborraa durant molts anys. Además, la pau en que 'ls Estats grans viuen, es de una naturalesa molt especial y poch civilisadora. Plens los uns envers los altres de reçels y suspicacias, han d' estar constantment preparats á la guerra, convertintse las nacions en inmensos quartels, ahont se consumen los millors anys del jovent y lo més sanejat dels pressupostos. Lo militarisme es lo régimen dels Estats unitaris en que 's divideix la Europa actual, y 'l militarisme es incompatible ab la llibertat.

Tan artificial es la unitat produhida per las aglomeracions que s' anomenan grans Estats, que al moment que han de posarla á proba se 'ls desfá entre las mans. L' element de la varietat es tan essencial á las societats, que ha de manifestarse en una ó altra forma. Si se 'l comprimeix en un sentit, esclata en un altre; si s' impedeix ó contraria sa expansió natural, se presenta en un' altra forma, y causa perjudicis molt més efectius que 'ls que 's tractava d' evitar. Bon exemple d' aixó n' es la Fransa, la nació exemple pels unitaristas. Allí no hi ha reconeguda cap varietat local ni d' interessos. Un sol poder, una sola llengua, una sola llei, s' extenen á una aglomeració de trenta milions d' habitants. La administració

es uniforme, y desde 'l centre de Paris té una xarxa extesa damunt de tot lo territori nacional. Res se mou sens que lo govern ho permeti, y 'l govern no permet res que no sigui dintre de la uniformitat. La opinió pública, preparada en unas universitats y col legis, en que s' ensenyan los mateixos textos, en igual número d' anys y dantse las classes en idénticas horas, y fomentada per tots los medis de que disposa l' Estat concentrat, està també á favor de la uniformitat, y auxilia poderosamente en aquesta via al govern, sigui 'l que sigui.

Després de tots aquestos esforços verdaderament extraordinaris, ¿qué ha conseguit la Fransa en lo terreno de la unió? Res més que ser la nació realment més desunida. Entre mitj de tanta uniformitat hi ha molta menys compactibilitat que en la Confederació germánica ó en los Estats-Units d' América. L' element de varietat, comprimit en totas sas manifestacions lligítimas, ha reventat en los partits, y la Fransa 's trova avuy sens tenir cap solució pera las qüestions més vitals. L' Estat está política y socialment unformat; la igualtat es completa en tot lo oficial, y aixó no obstant, dintre de la nació hi ha quatre ó cinch nacions enemigas irreconciliables. La nació lligitimista, si pogués, destruhiria á la nació republicana, y *vice versa*, y cada fracció acceptaria fins l' ajuda d' en Bismark pera aniquilar á las contrarias. Al veure la impotencia en que 'l pays dividit y enemistat se troba, los unificadors francesos haurian d' avergonyirse de llur obra. Si haguessin respectat las varietats lligítimas, seria un fet la unió que avuy los manca.

Las consideracions exposadas bastan pera demostrar, que si 's planteja la qüestió de quina ha de ser la extensió dels Estats, es ben difícil decidir-se en pró dels grans ni dels petits. Cada una de las duas especies té las sevas ventatjas propias, compensadas pels seus inconvenients. La resolució de la qüestió está en un sistema que pugui produhir la educació

política, la intensitat del patriotisme y la adaptació de la llei á las necessitats d' aquells á qui hagi de regir, sens la duresa de las faccions locals y 'ls terribles efectes de la gelosia entre poble y poble, propis de la divisió extremada, al mateix temps que la unitat de miras y la perfecció d' alguns serveys públichs que s' alcansen per medi de las grans agrupacions. Aquesta síntesis no es impossible, per fortuna, y 's troba en la aplicació del sistema particularista, que reconeixent y fomentant las varietats llegendimas, las uneix pera la realisació dels fins socials que siguin comuns á totes.

Al enumerar los inconvenients dels Estats reduïts haurà pogut observar-se, que tots ells naixen no de llur propia naturalesa, sino del aïslament en que 'ls hem imaginat. Trobis un medi qualsevol pera agruparlos y enllassarlos, y aquells inconvenients desapareixen. Suposem un número d' Estats petits en possessió de llur soberania, limitada sòls per un poder superior als de cada un d' ells, encarregat de impedir que la gelosia se converteixi en guerra oberta, y tenim ja guanyada la part més important de la nostra causa. Suposem que 'l mateix poder superior s' encarrega de assegurar l' ordre interior dins de cada un dels Estats petits associats, y 'ls hem salvat ja dels tristos efectes de la virulencia de las faccions locals. Afegim á las atribucions que 's concedeixin al poder superior pera 'ls indicats objectes, algunas altrás pera dirigir certs serveys generals en los quals la concentració sigui útil ó necessaria, y tindrem lo problema de que 'ns ocupem completament resolt. Units alguns Estats petits, lo conjunt resulta tan fort com si formessin un tot compacte, y 's trovan en disposició de resistir á qualsevol Estat gran, quals foras no passin de las del conjunt dels units, en lo cas de que tingués la pretensió de apoderarse ó d' atacar á algun ó á alguns dels de la lliga,

Encara que concedissim,—y lluny de concedirho, ho neguem rodonament,—que l' ideal del progrés sigui la grupa-

ció de tota la humanitat en un sol tot, nos fora fàcil demostrar que la existència de grans Estats, lluny de facilitar lo camí cap á aqueix ideal, lo contraria y dificulta. Las rivalitats y envejas no son patrimoni exclusiu dels Estats reduïts, sino que ho son encara més dels grans. Cap d'aquestos se resignaria jamay á deixarse dominar per un altre, y com que per sa extensió l'amenassat tindria forsas y medis pera resistir, ni un sol pas cap á la agrupació podria donarse sino per la guerra y la conquesta. Los efectes per tals medis alcansats no són may definitius, y duran sóls tant com dura la forsa dels victoriosos ó conquistadors. L'ideal del progres no es la uniformació sino la unió: es, com havem ja dit en altres párrafos, la armonia entre la llibertat y la igualtat. Aquesta armonia sols pot produhirla lo régimen particularista. L'Estat compost, ó la agregació d'Estats petits y variats dintre de grans agrupacions ó lligas, es la traducció del particularisme á la práctica.

Molt se pondera la forsa expansiva de las grans agrupacions. Si 'ns escoltem als unitaristas, cap idea generosa hauria arribat á ferse popular sinó hagués tingut en son apoy tots los medis de que las grans nacions disposan. Segons ells, lo progrés necessita moltas vegadas ser imposat fins contra la voluntat dels que han d'aprofitarse de sas ventatjas. «Als pobles, diuhen, se 'ls ha de fer caminar encara que sigui per forsa, y per aixó los grans Estats centralisats són los més civilisadors.» «Deixeu, afegeixen, als individuos y petitas agrupacions entregats exclusivament á llur propia iniciativa, y rarament los veureu donar un pas cap endavant.» Pera 'ls tals lo *creure ó morir* dels mahometans es lo millor sistema pera la propagació de las ideas civilisadoras.

Aixó sol fa la seva apologia. Realment, no hi ha dupte, que si 's prenen per exemple los pobles tals com ells los tenen, sols á bastonadas se 'ls pot fer caminar. Després que

los han tret tota iniciativa, y 'ls han ajunyit á la tiranía de un estat omnipotent, es natural que estiguin ensopits y no tinguin ni esma pera móures. Mes, déixisels en llibertat; despertintse las iniciativas; acostumisels á tenir confiansa en ells meteixos, y no se 'ls haurá d' empenyer, puig que espontaneament avansarán. La situació en que hem posat als pobles y als individus es precisament lo més grave càrrech que pot ferse al unitarisme. Per tals motius presentem lo particularisme, com un sistema regenerador de las societats.

Ab los antecedents exposats podém ja sistematizar las nostras ideas. Anem, donchs, á sentar la teoria de l' associació de Estats, síntesis del positivisme científich aplicat á las materias socials y políticas.

CAPITOL VI.

L' ESTAT COMPOST.

La perfecció suposa complicació — Erros produïts per las corrents unitàries. — Las escolas filosòfica é històrica — L'ur impotencia dins l' Estat simple. — L' associació d' Estats. — ¿Es federalisme? — Significació de aquest, segons Montesquieu, Hamilton y Freeman. — Naturalesa y caràcters de la organisació federativa. — Divisió de la soberania entre 'ls Estats federats y 'l conjunt. — Estudi fet per los fundadors de la Unió americana. — Distints graus del federalisme. — Lliga, Confederació y Estat federatiu. — Diferencias entre aquestos graus. — Classificació adoptada pels millors tractadistas de dret polítich federal.

«Totas las cosas nobles son difíciles y complicadas.» Aquest principi, que repetia constantment Sócrates als seus deixebles, té aplicació immediata á las materias de que tractem. La organisació noble de las societats polítiques ha de ser difícil y complicada.

La naturalesa nos ho ensenya en totas sas obras. Las més nobles son las menys senzillas. En lo món dels sers organitzats ocupa l' home lo lloch preeminent, y l' organisme de l' home es tant complicat, que per sigles de sigles que duri la humanitat, perfeccionant constantment sas facultats y medis de observació y d' anàlisis, jamay arribarà á ferne un estudi complet. Vagis baixant en la escala dels organismes, y á mida que anirà disminuint llur noblesa, se veurà aumentar la simplicitat. Igual resultat obtindrem si observem lo món moral é intel·lectual.

Es un error buscar lo perfeccionament de las societats en

la simplificació de llurs organismes. Si major complicació en los sers naturals es signe de un estat més perfecte, ¿quina rahó hi ha pera que las agrupacions polítiques se separin de la regla que 'ns ensenya la naturalesa? Pera persuadirnos de que no se 'n separan, basta recordar los fets més elementats de la historia. Aquesta nos diu en totas sas pàgines, que las societats atrasadas, com los sers inferiors, tenen ab prou fèines organismes. En ellas la unitat simple triunfa, puig si 'l jefe mana y disposa sens cap complicació, los subordinats obeheixen ab igual senzillesa. Mes, la societat avansa, y la organisació se complica. Del Estat civilisat d' avuy á la tribu errant semi-salvatje hi ha tanta diferencia com del animal superior al rudimentari. ¡Y encara no som allá ahont anem!. A mida que la societat se perfeccioni, s' augmentará la complicació, puig cada progrès, cada millora, requereixen òrgans nous encarregats de resalisarlos, de manera que pot ben bé donarse com axioma social, que á major perfecció correspon major complexitat.

L' ideal del Estat, donchs, no pot ser la unitat simple, sino que ha de ser la varietat complexa, y 'ls que pretenen haver trobat lo motllo, en lo qual basta ficarhi una societat qualsevol, pera que 'n surti radicalment transformada y regenerada, ó bé somian desperts, ó bé explotan las passions y preocupacions populars. Per igual motiu, lo qui predica que unas pocas reglas, fillas de principis abstractes d' escola, bastan pera governar á totas las nacions, ignora los rudiments de la ciencia politica-sociológica.

De tals errors ó al·lucinaments han sigut víctimas las escuelas que de bona fé s' han proposat cambiar la manera de ser de las societats polítiques per lo medi senzill de dotarlas de una Constitució que desenrotlli aquells principis en algunas dotzenas ó centenars d' articles. La práctica ha sigut un desengany complet que 's podia ja preveure en teoria. Las úui-

cas Constitucions que tenen vida llarga y robusta, son las que s' acomoden á las necessitats é interessos particulars dels pobles á que s' aplican, y tenen prou elasticitat pera anar seguint paulatinament las variacions que 's manifestan.

La corrent unitaria que van determinar en tot Europa las monarquias al lluytar contra 'l feudalisme, extremada més tart, si bé que en altre sentit, per la escola que 's dongué lo nom de filosófica, va agafar tanta forsa, que avuy meteix que la está perdent en molts altres camps, segueix encara sent irresistible en lo que 's refereix á la organisació de las societats polítiques. La escola històrica, ab totes sas pretensions de antagonista de la filosófica, no va tenir prou pit pera oposar-sel, obertament, y tot portant á la exageració los detalls, tranzigia en los punts més essencials. Influxida per la corrent que tot ho arrossegava, no negava l'ideal de uniformitat, que volia alcansar de cop y volta sa contraria, distingintse d'aquesta tant sòls en lo procediment pera arribarhi. Als arguments brillants y aparatosas generalisacions filosófiques, la escola històrica hi oposava sòls rahons de oportunitat y conveniencia, que eran interpretadas com manifestacions del egoisme. Concedia que las aspiracions de la escola contraria eran perfectament científicas, si be que per desgracia no realisables encara, lo qual era prou y massa pera reduhirla á la impotencia quan se tractava de crear. En las qüestions fonamentals no tenia més que idees negatives, lo qual de retop la portava á tenir que extremar las solucions á las qüestions secundaries en sentit purament tradicionalista. Se titulava històrica, y dels tres moments de la historia, passat, present y futur, n' olvidava dos, ó millor: n' olvidava un, lo present, y tranzigia en un altre, lo futur.

En tal situació no es d'extranyar, que en lo terreno polítich social mostressin igual impotencia las duas escolas. Convenian en que la uniformitat es l'ideal filosófic de la humanitat, y

celebravan com un progrés las concentracions que havian lograt realisar alguns Estats, juntant grans territoris y numerosos pobles baix la direcció de poders únichs, per qual motiu tots los esforços que una y altra poguessin fer, devian quedar tancats dintre d' un cercol estret. S' han fet cent ensaigs, y 'l problema d' armonisar la llibertat ab l' autoritarisme no ha trovat solució en cap de las nacions unificadas del continent d' Europa.

En efecte, ni 'l radicalisme democràtic de la escola filosòfica, ni 'l doctrinarisme de la anomenada històrica són tals solucions. Lo primer ha anat de la república á la monarquia y de la monarquia ha tornat á la república, sens avansar ni un sol pas, sino al revés, retrocedintne alguns. Ha lograt destruir quasi tot lo que li feya sombra; mes, al tractar de crear, s' ha trobat en la més trista impotencia. Excitant las concupiscencias, y fent á majorias accidentals y apassionadas àrbitres de la direcció dets Estats, lo resultat ha sigut l' imperi, la dictadura, ó 'l domini de oligarquias, que han pres la politica com un ofici més lucratiu que 'ls altres. Lo segón, trovantse sens forsas reals y efectivas en la massa dels pobles á quins s' ha imposat, no ha conseguit res més que elevar á sistema la immoralitat y produhir l' indiferentisme. L' un y l' altre van comensar cercant de bona fe una solució. Lluytant contra 'l poder real, sinó van destruirlo, van rodejarlo de limitacions que 'l reduhian poch menys que á la impotencia: y comensant pel sistema representatiu, tan bon punt com se va evidenciar sa ineficacia, van transformar-lo en règimen parlamentari, ab tan dolent éxit, que avuy per avuy pesa damunt d' un y altre lo més complet descrédit, no per llurs culpas sinó per las dels que s' han empenyat en ferne instruments de imposició. Las nacions grans d' Europa viuen constantment en plena crisis politica, agravada fins á un extrem alarmador per l' estat ruinós en que totes tenen la hisenda pública.

Las duas escolas, en tots llurs matisos, s' han deixat encagar tant per la corrent de uniformitat, que ni han sapigut veure lo que passava en alguns pochs Estats, que per llur fortuna havian seguit la corrent contraria. Pera ellas, ha sigut en va que 'ls Estats Units d' Amèrica hagin trobat en lo sistema particularista la solució que 's busca inutilment dins del unitarisme, y en va ha sigut també que en lo meteix cor d' Europa algunas petites agrupacions hagin obtingut iguals ventatjas pel meteix camí que la Unió americana. L' afany de concentració y 'l prejudici de que la unitat dels Estats exigeix la destrucció de todas las varietats organisadas, són pera una y altra escola lligaduras que no las deixan sortir del cercol en que s' han tancat. Llurs ensaigs y probas no poden ferse sinó baix la base del Estat simple. La idea del Estat compost, ó format per medi de la agrupació d' Estats simples, es pera 'ls polítichs d' Europa tan disbaratada, que ni los honors de la discussió li concedeixen. Los tractadistas de dret públich acostuman dedicar al sistema federatiu sols unas pocas ratllas, com d' almoyna, en las quals se transparença sempre lo menyspreu y compassió ab que 'l miran.

Y mal que pesi als tractadistas y polítichs d' Europa, aqueix sistema es l' únich que pót resoldre 'ls problemas davant dels quals ells s' han vist impotents. Teórica y practicament, l' Estat compost es l' únich que equilibra tots los interessos, armonisa la llibertat y la igualtat, é impulsa als pobles cap al progrés y la millora.

L' Estat compost es la fórmula práctica del particularisme. Anem, donchs, á examinar en que consisteix, y quina es sa naturalesa.

L' Estat compost no es res més que la associació de varis Estats simples. Aquestos, per llur propia naturalesa, gosan dels drets inherents á la soberania, y son amos de llurs accions. Al associarse, realisan lo meteix acte juridich que los

individuos al formar companyia. Limitan llur llibertat natural en tot lo que es materia de la associació, obligantse á cumplir las obligaciones sociales que s' imposan. Pera la bona marxa del conjunt, nombran també un gerent, de la meteixa manera que las companyias particulars, y l' investeixen de atribucions que li donan personalitat propia. Aquest gerent es lo representant dels associats en tots aquells actes que son materia de l' associació, y porta la firma social quan té de relacionarse ab altrás entitats ó associacions. Davant de las nacions extrangeras, lo gerent del Estat compost té la categoria de nació, y tracta d' igual á igual ab todas ellas.

Essent l' Estat compost una associació d' Estats simples, y debent aquestos limitar llur independència al associarse, es evident que la condició essencial del sistema consisteix en la divisió de la soberania. Los Estats simples, al tractar de formar una associació, han de comensar per descompondre la soberania en sas diferents atribucions, y fixar ben bé aquellas de que 's desprenen, puig en la escriptura social, que en llenguatje polítich reb lo nom de Constitució, han de constarhi ben claras y determinadas, al objecte d'evitar duptes.

La associació d' Estats pot ser més ó menys extreta, segons siguin majors ó menors las limitacions á que 's subjectin los components, y segons lo caràcter més ó menys permanent que 's dongui á las meteixas. Desde la unificació de tots los membres d' un Estat simple ó unitat política, fins á la independència de cada un d' ells, hi van distints graus que en conjunt formen un sistema. Desde 'l punt que la unitat política entre varias regions deixa d' existir, fins á aquell en que s' arriba á rompre tot lligament entre las meteixas, convertintse cada una en personalitat política completa, la agregació reb lo nom genèrich de associació d' Estats, y 'l sistema 's diu federalisme ó particularisme. Aquest mot es lo que

havém adoptat nosaltres al dar títol á aquesta part del nostre llibre, no perquè l' julgem lo més precis y propi, sinó per rahons de oportunitat y conveniencia. Entenguis ben bé, no obstant, que al parlar de organisió particularista, ab tot y que lo significat de la frase sigui més ample, la usem com sinónima de associació d' Estats y de federalisme.

En efecte, desde 'l moment que varis Estats ó regions deixan de estar unificats sens arribar á ser independents, forsosament han de estar lligats en aliansa més ó menys estreta. *Fædus* no vol dir més que aliansa, y per lo tant federal, federalisme y tots los demés derivats y compostos de aquella paraula llatina expressan idees referents á aliansa. Govern federal, donchs, es lo govern fundat en la aliansa, aixis com federalisme, federalista, etc., etc., no volen dir sinó afició ó aficionat á la organisió federal.

Suposem que 'ls nostres lectors voldrán saber quinas son las rahons de oportunitat y conveniencia que 'ns obligan á adoptar pera las nostras aspiracions un qualificatiu menys precis y propi que altres que podriam emplear, y 'ns sembla ja sentir que 'ns diuen: «Si desde l' Estat unitari, ó sigui d' aquell que te 'l poder concentrat, fins á la independencia completa dels varis trossos ó regions que 'l formen, no hi ha més que federalisme; si la forma federal es la única que pot pendre 'l particularisme regionalista quan no arriba á la separació, ¿per qué no hem de usar lo nom que técnicament expressa la nostra idea? Perque hem d' amagarnos de dir lo que som á tothom que vulgui saberho?»

Pera respondre á tals preguntas, nos reduhirem á copiar lo que estampárem en unas cartas que publicárem en *La Renaixensa*, referents á la materia (1). Fentnos en ellas la mateixa pregunta, nos contestavam: «No 'ns dem lo nom que

(1) *Cartas á mon estimat amic C.* Publicadas en *La Renaixensa*, durant los mesos de Juny, Juliol y Agost de 1885.

nos pertany, perquè vivim á Espanya, y á Espanya, la mala fé y la ignorancia ho falsifiquen tot. Perquè un partit de Madrid s'ha apoderat del nom de las nostras aspiracions, y sens haverlas jamay sentit, las han desacreditat y malmès. Perque á Espanya, anomenarse federal no vol dir que 's desitji l'aplicació dels principis del particularisme regionalista á la organisació del Estat, sinó que 's aspira á exaltar á una part de las masses ab las divagacions negatives que va vuidar Proudhon en un opúscul, que si va passar quasi desapercebut pera tot Europa y América, ha produhit en aquesta terra dels *vice-versa* un partit, que no pot arribar á entendre aquelles divagacions, que ni tan sòls en teoria donan solució al problema de la organisació politica. Perquè som á Espanya, repeteixo, y si fins en los payssos organitzats federativament, la única oposició que troba 'l federalisme prové de las masses que volen dirse radicals, aquí s'ha pres l'aspiració federativa com sinònima de radicalisme, y s'ha volgut encarnarla en la part mes radical de la massa plebeya. Perque som á Espanya, torno á repetir, y aquí, la paraula federalisme va unida ab lo recort d'un periodo de incapacitat gubernamental y de miserias tals, que sa possible tornada aterra fins als que més persuadits estem de la situació misèrrima á que havem arribat. Per tots aquets motins y altres, no volem usar lo nom que científicament nos correspon, y n'usem d'altres, que ab tot y ser menys precisos, expressan ab claretat la nostra idea. Per la rahó del *vice-versa* espanyol, los que som federals no podem dirnos-ho, mentres que 'ls que ni ho són ni volen serho van baladrejant la paraula per aquestos carrers y plassas. Deixemlos, donchs, la paraula, ja que la fatalitat aixís ho vol, y quedemnos ab la cosa, que es lo que 'ns interessa.»

Consti, després de lo que acabem de citar, que usem á dretas un llenguatge poch precís. Al dar lo nom d'Estat

compost á tots los graus del federalisme, sabem també que apliquem al tot lo que en rigor correspon sòls á una part, com veurem luego, aixís com al calificar de organissació particularista la que estem estudiant, donem á una part lo nom d' un tot més extens. En efecte, lo federalisme no es altra cosa que una de las manifestacions del sistema particularista. Aquest es molt més ample per sa propia naturalesa, puig que 'l separatisme y la independència completa de las petitas agrupacions entran també dins del particularisme.

Entenguís be, además, que al dar á la organissació particularista á que aspirém la calificació d' Estat compost no ho fem á tontas ni á cegas. De tots los graus de federalisme, lo que trobem mes perfecte y adequat pera fomentar lo progrés dels pobles, es lo que porta especialment aquell nom. Verdader terme mitj entre la unificació de las varias parts d' un Estat y llur separació completa, es l' únich que reuneix las ventatjas de una y altra, y que pot produhir la armonía entre la llibertat y la igualtat, que, segons havem demostrat, es la missió de la societat política.

Després d' aquestas explicacions y al objecte d' aclarir més lo concepte de la associació d' Estats, passem á desentranyar la significació del sistema federatiu.

Lo primer que en los temps moderns ha endevinat la transcendència de la organissació particularista, es sens dubte Montesquieu. En la seva obra *De l' esprit des Lois*, s' hi llegeixen los següents párrafos:

«Si una república es petita, es destruhida per una forsa estrangera: si es gran, se destrueix per un vici interior.»

«Aquest doble inconvenient afecta igualment á las democracias y á las aristocracias, tant si son bonas com si son dolentas. Lo mal està en la cosa meteixa: no hi ha cap forma de posarhi remey.»

«Aixís, donchs, es molt probable, que 'ls homens se haurien vist al cap y á la fi obligats á viure sempre baix lo govern d'un sol, sinó haguessim imaginat una forma de Constitució, que té todas las ventatjas interiors del govern republicá y la forsa exterior de la monarquia. Parlo de la república federativa.»

«Aquesta forma de govern es una convenció, per medi de la qual molts cossos polítichs consenten en ferse ciutadans d'un Estat més gran, que forman espontáneament. Es una societat de societats, que n' estableixen una de nova, que pot engrandirse ab nous associats, fins y á tant que son poder basti pera la seguretat dels que s' han unit...»

«Aquesta classe de república, capás de resistir á la forsa exterior, pot mantenirse en sa grandesa sens que l' interior se corrompi. La forma de aqueixa societat prevé tots los inconvenients.»

«Si un sól pretengués usurpar lo govern, no podria segurament estar igualment acreditat en tots los Estats confederats. Si logrés ferse massa poderós en un d' ells, tots los demás s' alarmarian: si arrivés á ajunyar á una part de la Confederació, la que seria encara lliure podria resistir ab forsas independents de las que ell hauria usurpat, y enfonzarlo avans de que hagués acabat de establirse.»

«Si esclata una sedició en l' interior d' algun dels membres confederats, los altres poden dominarla y restablir la pau. Si en una de las parts s' introduheixen alguns abusos, son corretjits per las parts sanas. La classe d' Estat de que nos ocupém, pot morir de l' un costat, sens que 's mori de l' altre. La Confederació pot ser disolta, y 'ls confederats quedar soberans.»

«Compost de petitas repúblicas, disfruta de la bondat del govern interior de cada una d' ellas, y en relació ab l' exte-

rior, per la forsa de la associació, disposa de totes las ventatjas de las grans monarquias (1).»

Los párrafos que acabem de traduhir contenen condensada tota la teoria política de la associació d' Estats ó federalisme. A despit de llur trascendencia, los compatricis del autor jamay han sapigut aprofitar la lliçó, que, en cambi, va servir de guia als fundadors de la gran Unió americana.

En efecte, al tractar de explicar y basar lo federalisme, lo célebre dogmatisador de aquella Confederació, Alexandre Hamilton, va prestar al pensador francès l' homenatge de traduhirli los párrafos que havem transcrit, basant en ells sa argumentació. De conformitat ab los meteixos, definia 'l federalisme dihent: « Es una agregació de societats, ó una associació de dos ó mes Estats dins d' un Estat més gran, » y afegia: « La extensió, modificacions y objectes de la autoritat general, (ó del Estat més gran), son merament materia de discreció. En tant que la organisació separada dels membres no estigui abolida, y subsisteixi com necessitat constitucional pera objectes locals, per més que degui estar en perfecta subordinació á la autoritat general de la Unió, subsistirà de fet y en teoria la associació d' Estats ó Confederació. » (2)

Sens dupte que aquesta explicació es poch concreta, puig que en la pràctica es verdaderament difícil precisar en quin punt pot dirse que queda abolida la organisació separada dels membres d' un Estat pera objectes locals. De fet no s' ha presentat ni pot presentarse un sol exemple de agrupació política basada purament en un sistema determinat. L' Estat més unitarista é igualatari, per exemple, no pot deixar de fer alguna concessió á la varietat, ó sigui als elements particularistas, aixis com la organisació més particularista ha de con-

(1) *De l' esprit des Loix*, par Montesquieu.—Volum 1, llibre IX, capítol 1.

(2) *The Federalist*, número IX, redactat per Alexandre Hamilton, y publicat en 21 Novembre de 1787.

cedir molt al principi de unitat. De la mateixa manera que en la historia no s' ha realisat jamay, ni jamay se realisarà l' ideal d' una monarquia pura ó de una democracia completa, tampoch ha existit ni existirà un exemple d' unitarisme sens barreja de federalisme, ni un federalisme sens barrejas unitarias. Precís es, donchs, que profundisem una mica mes la materia á fi de deixar ben caracterisat en la práctica lo sistema que analisem.

Un dels autors que l' ha estudiat més de debó, l' anglés Freeman, en sa *History of federal Government*, després de ferse càrrech de la dificultat de dar una definició perfecta, diu: «Lo nom de govern federal, en lo sentit amplement práctic, pot aplicarse á qualsevol unió, quals membres components tinguin entre ells un grau de cohesió que passi del de una mera aliansa, per molt íntima que s' imagini, y disfrutin particularment d' un grau de independencia que passi d' una mera franquicia municipal.» Afegeix luego, tractant de caracterisar lo sistema: «Dos requisits semblan indispensables pera constituhir un govern federal en sa forma més perfecta. Per un costat, cada un dels membres de la Unió deu ser completament independent en aquellas materias que exclusivament li interessan: per altre, un poder comú deu tenir atribucions completas pera tot lo que correspon á la col·lectivitat.» Y pera acabar de aclarir aquestas ideas, diu més endavant: «La existencia de distints membres en la Unió deu ser diplomàticament desconeguda pera las nacions extrangeras, que jamay han de tractar sino ab lo govern central. Una Unió federal, en resum, ha de formar un sol Estat en quant se relaciona ab los poders extrangers, pero ha de compondres de varis Estats en quant á llur administració interior.» (1)

(1) *History of federal Government*, per Edward A. Freeman. Capítol primer,—General introduction.

Podem ja determinar ab precisió quins son los caràcters y quina la naturalesa del Estat particularista ó federatiu. La base es la divisió de las atribucions propias de la soberanía entre 'ls Estats particulars que s' associen, y l' Estat general que crean pera representar lo conjunt de la Unió. En la distribució de atribucions, l' Estat general adquireix tan sòls aquelles que se li encarregan clara y definidament, y 'ls Estats particulars conservan totes las de que no 's desprenen. La Unió y sos membres coexisteixen en un meteix territori y en iguals pobles, sens que pugui dirse que la una sigui superior als altres ni *vice-versa*. Las atribucions están desllindadas, y cada entitat exerceix las que li corresponen ab completa independència de las altrás. Quan se troban y topan, una autoritat independent ha de decidir lo conflicte, aplicant las regles constitucionals, y obligant á la que pretengui entrar en terreny que no li pertany, á deturarse ó á tornar á son camp propi.

De lo dit se 'n desprén clarament que las duas parts de la soberanía que resultan de la distribució, son desiguals y de distinta especie. La part que correspón al Estat general se compón de atribucions pocas en número pero de gran importancia, mentres que la que 's reservan los Estats particulars són en número indefinit, pero de menor trascendencia moltes d' ellas. La part de soberanía del primer es delegada; la dels darrers, originaria. Lo govern de la Unió es un ver-dader apoderat dels membres d' aquesta, si be que disposa de medis pera ferse respectar la delegació fins pels meteixos delegants.

L' Estat general, baix certs punts de vista, no passa de ser un sér abstracte, una ficció legal. S' extén á un gran territori y al poble ó pobles que l' habitan, pero aquell y aquestos són los meteixos que forman los Estats particulars, qual soberanía es natural, espontánea, y per consegüent forta y

robusta. «La soberania dels Estats, com diu perfectament Tocqueville, s'apoya en los recorts, en las habituts, en los prejudicis locals, en l'egoisme de provincia y de familia: en un mot, en todas las cosas que donan al instinct de la pàtria tanta potencia en lo cor del home. ¿Cóm duptar de sas ventatjas?» (1). La soberania del conjunt es obra del art y representa una pàtria més llunyana que la que 's veu y toca en lo petit Estat. Lo sentiment que inspira es vagorós é indefinit. Se la estima mes per reflexió que per entussiasme.

Tots los que han estudiat la naturalesa y caràcters de la organisació particularista, donan la importancia que mereix á la divisió de la soberania que es sa base. L'esmentat Tocqueville, després d'explicarla, condensa algunas de sas ventatjas en lo següent párrafo:

«Ningú diria fins á quin punt la divisió de la soberania serveix al ben estar de cada un dels Estats que formen la Unió. En aquestas petitas societats, que no s'han de preocupar per la necessitat de defensarse ni per l'afany d'engrandirse, tota la potencia social y tota la energia individual se concentran en las milloras interiors. Lo govern de cada Estat, col·locat al costat meteix dels governats, reb constantment l'avis de las necessitats que 's fan sentir. Aixís es, que cada any se presenten projectes nous, que discutits en las assembleas comunals ó en la legislatura del Estat, y reproduhits luego per la premsa, exitan l'interés universal y lo zel dels ciutadans. Aquest afany de milloras agita sens parar á las repúblicas americanas, y no las perturba: l'ambició de poder deixa en ellas lloch á l'afany de ben estar, passió més vulgar, pero menys perillosa. Es opinió generalment admesa en América, que la existencia y duració de las formas republicanas en aquell continent depén de la existen-

(1) *De la Démocratie en Amérique*, per Alexis de Tocqueville. Tomo I, capítol VII

cia y duració del sistema federatiu. Una gran part de las misèries en que 's negan los nous Estats de la Amèrica meridional, s' atribuïheixen á que s' ha volgut establir allí grans repúblicas, en compte de fraccionarhi la soberania.» (1)

Determinada la naturalesa y caràcter de la organització particularista, que 'l meteix Tocqueville resumeix en aquesta frase: «La Unió es lliure y felis com una nació petita; gloriosa y forta com una de gran,» y de la que 'l primer orador dels Estats-Units, Daniel Webster, en un moment solemne va deixarnos la definició poètica, pintantnos las diferències entre 'ls distints pobles que forman la Confederació americana com «una agradable varietat en mitj d' un aire general de família» y resumintla en lo vers llatí:

«Facies, non omnibus una,

Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.» (2)

anem ja á veure los distints graus que pot tenir la organització de que 'ns ocupem, y las diferents formas que pot pendre.

Al tractar d' establirse en Nort-Amèrica un govern general que unís á las varias Colonias que havian lograt emanciparse de la Gran Bretanya, lo floret d' homens eminents que va produhir aquella revolució, la més profitosa y fecunda dels temps moderns, va escorcollar tots los antecedents que oferia la historia dels diversos pobles, al objecte de treuren la ensenyansa que fós aplicable á la organització de llur pays.

Durant lo periodo que va preparar la guerra de la independència y tot lo temps que va durar aquesta, las Colonias formavan una Lliga, que no arribava á tenir organització permanent, puig tots los assumptos d' interès comú se tractavan

(1) Obra y capítol citats en la nota anterior.

(2) *An adress delivered on Bunker Hill*, per Daniel Webster, en 17 Juny de 1845, al inaugurarse lo monument que sintetisa la independència americana.

en un Congrés, ó millor Dièta, que 's reunia accidentalment, y quals resolucions no tenian més forsa que la que 'ls concedian los poders de cada Colonia, més ó menys efectiva segons fossin més ó menys apremiants las necessitats de la defensa que cada una sentia.

Prompte degueren las Colonias convencers, de que una Lliga purament accidental no 'ls bastava, y lo meteix Congrés que va redactar la célebre «Declaració de Independencia», va preparar un projecte de Confederació, que va ser aprovat al cap de poch més d' un any. Mes, per moltes esperansas que hagués fet concebir, la nova forma de unió no va pas satisfer las necessitats que 's sentian. Lo Congrés que creava podia tenir iniciativa, pero no disposava de medis pera fer práctichs sos resultats. Se li havian encarregat atribucions, pero no se li havia dat poder pera exercirlas. Las lleys que 'l Congrés dictava no tenian sanció efectiva, puig los encarregats de executarlas y aplicarlas eran los poders dels Estats particulars. Si algú d' aquestos se negava ó feya l' orní, lo Congrés no podia fer res més que reclamar la ajuda de las forsas dels demés confederats, y si 'ls poders d' aquestos s' hi prestavan, declarar la guerra al desobedient ó descuidat. «La Confederació, com deya perfectament Hamilton, si havia de fer cumplir rigorosament sas disposicions, devia substituhir la violenta y sanguinaria acció de la espasa, á la suau influhencia de la magistratura.» (1)

En vista de tal situació, tota la munió d' homens eminents de las Colonias va dedicarse al treball que hem indicat més amunt. Agrupats al entorn de la gran figura de Washington, y alentats per la honradíssima experiència de Franklin, van proposarse dotar á llur pays d' una organisació més estable, que garantis totas las llibertats compatibles ab las funcions

(1) *The Federalists*, número XV, redactat per Alexandre Hamilton.

desseibrassadas del govern, y 'l resultat de llurs treballs fou l'Estat compost, tal com se conté en la Constitució que porta avuy ja un sigle de vida. Pera arribar á tal resultat, degueren ferse grans esforços, y mentres en la Convenció federal y en las dels diversos dels Estats se davan mostrats notables de bon sentit y de coneixement de la historia per homens com Madison, Wilson, Hamilton, Morris, Rufo King, Randolph, Marshall y altres, dos d'aquestos, Hamilton y Madison, junt ab Jay, lograven condensar la essencia de las doctrinas de llibertat y particularisme en los vuitanta cinch números de *The Federalist*, que forman lo més complet tractat de dret polítich federal, y son mirats encara avuy com la Biblia política de la Unió americana. Tots ells consultavan la historia, y no hi trobavan altra cosa que Lligas y Confederacions que no havian arribat á sistematizarse. Examinavan las Lligas de la antiqua Grecia, especialment la Aquea, las Confederacions dels Cantons suïssos y de las set Provincias unidas dels Països Baixos, las agrupacions de las Ciutats anseáticas y de algunas de las germánicas é italianas, y no 'ls satisfeyan; dirigian de fit á fit la mirada al feudalisme, y sens fer cas de las preocupacions de la filosofia d'Europa, inspirada tal volta per monarcas poderosos, veyan en ell llavors que podian aprofitarse, las recullian ab amorós cuidado, y ab tots aquestos datos preparavan una organisació nova. Un cop la tingueren embastada, ab tot y que 'l conjunt era un agregat de tranzaccions entre 'ls distints punts de mira dels que havian contribuït á formar-lo, tots lo defensaren ab calor. Pera dar idea de aquestas defensas, traduhirem lo final d'un dels discursos que James Wilson va dirigir á la Convenció de Pennsylvania. «Per ma part, digué, al contemplar aquest sistema, me perdo admirat de sa grandesa. Al adoptar aquesta organisació alsem temples á la llibertat en tota la terra. Del éxit que logri l'América en aquest combat per la llibertat, dependeixen los esfor-

sos dels homens valents é il·lustrats dels demes payssos. Las ventatjas no 's reduhirán als Estats-Units, sinó que enlairarán los cors nobles que en Europa suspiran per la llibertat. Los prínceps, pera conservar llurs subdits, se veurán obligats á concedirlos una part dels drets que 'ls tenen usurpats desde molts sigles, y d' aquest modo servirem als alts designis de la Providencia, afavorint la multiplicació dels homens, y llur progrés en intel·ligencia y llur avens en felicitat.» (1)

De lo que acabem d' exposar se 'n desprén, que 'ls fundadors de la Unió americana veyan ben clars los distints graus y diferents formas que pot tenir la organisació particularista, compresa desde la separació total de diversos Estats, fins á la unificació completa. Llurs ideas, no obstant, van tenir ben poca ressonancia en Europa, exaltada pels somnis y desvaris de la revolució francesa. De moment van ferse algunas traduccions al francés de *The Federalist*: mes, encara que 'l célebre Talleyrand s' hi entussiamés fins el punt de recomanar calorosament son estudi al Duch d' Aranda, embaixador d' Espanya á Paris, (2) no va tenir la menor influencia en la marxa dels successos. La revolució francesa havia posat á tot Europa en una pendent, en la que no podia deturarse, y devia complirse la profecia de Washington, que no feya més que expressar la idea de sos més il·lustres compatricis, al escriure en octubre de 1789, quan encara la revolució no havia entrat en la via de las exageracions que devian ofegar-la, las següents paraulas: «Desitjo enganyarme; pero si no he comprés malament á la nació francesa, se vessará molta sanch, y acabarà sent victima d' un despotisme pitjor que 'l que s' alaba de haber tirat per terra.» (3)

(1) *The Debates in the Convention of the State of Pennsylvania*; col·lecció de Jonatham Elliot. Tomo II.

(2) Conversa citada en lo prólech de la edició de *The Federalist*, feta per John C. Hamilton, fill de 'l principal autor del meix.

(3) Carta de Washington á Governor Morris.

Passada la revolució, va estudiarse seriament la organització americana, al ser restaurada la Confederació germànica en 1815. Llavors va sistematizarse lo particularisme, distingintse tres graus de concentració, ó siguin: la Lliga, la Confederació d' Estats (*Staatenbund*), y l' Estat federatiu ó compost (*Staatenstaat*).

La Lliga, purament temporal y pera objectes determinats, no pot pendres com forma definitiva de una organització nacional, puig que es propia d' Estats que no vulguin limitar permanentment llur independència. Los que formen una Lliga poden abandonar-la sempre que 'ls convingui ó vulguin, en us de llur autonomia. La Confederació d' Estats y l' Estat federatiu son las duas formas propias dels pobles que volen viure units y formant un conjunt nacional, sens unificarse ni abdicar més que una petita part de llur independència. Una y altra són formes definitivas de organització, y segons los autors alemanys que van fer los estudis de que acabém de parlar, la diferencia que va de la Confederació d' Estats al Estat federatiu, consisteix en que la primera té per fi essencial y exclusiu la llibertat exterior ó independència del conjunt dels Estats confederats, en tant que 'l segon s' exten á materias de política interior dels distints Estats.

Aquesta classificació, trasplantada de Alemanya á Suïssa per L. Snell, va ser la que 's tingué en compte al convertir la antiga Confederació dels Cantons en Estat federatiu. La latitud de la definició d' aquest fa possible un grau molt avansat de centralització, y per aixó sens dupte va acceptar-la ab afany lo partit que s' anomenava radical y s' inspirava en las teorias autoritarias dels revolucionaris francesos.

Molt millor que 'ls alemanys y radicals suïssos, va sistematizar lo particularisme l' avans citat Freeman, que no sòls va interpretar ab molta fidelitat los punts de vista americans, sinó que va fer directament un estudi profundo de

totas las organisacions particularistas que 'ns presenta la historia, comensant per las lligas fenicias y gregas, y acabant per las Confederacions que avuy subsisteixen. Segons l' autor anglés, los dos graus de federalisme, que anomena Confederació d' Estats y Estat compost, se distingeixen no sols en la essencia de las atribucions que 's confereixen al representant del conjunt, sino també en la forma d' exercirilas. En la Confederació, lo poder general tracta sòls ab los governs dels Estats particulars, que están encarregats de la execució de sas disposicions, y en l' Estat compost, lo poder general no sòls tracta ab los governs particulars, sinó que exerceix jurisdicció sobre 'ls ciutadans, y pot fer executar sas disposicions directament, disposant al efecte de poder executiu y tribunals organissats. Aquesta classificació está completament d' acort ab los autors de *Lo Federalista* y ab tots los tractadistas notables de dret polítich de Nort-América y de la moderna Suissa.

Sabem ja quina es la naturalesa y quins los caràcters de la organisació particularista en los diversos graus de cohesió entre 'ls membres que la formen. De tots ells, lo més perfecte es l' Estat compost ó federatiu, que conservant totas las ventatjas als Estats petits, los fa tan poderosos y gloriosos com los grans, tenint sobre d' aquestos la ventatja de que pot extendres indefinidament.

De tot lo que acabem d' exposar se 'n desprén, que desde l' Estat unitari fins á la separació completa de las regions, pot la organisació politica tenir distints graus de cohesió que en llur conjunt prenen los noms de associació d' Estats, y tenen per base lo federalisme ó particularisme. Quan lo grau de cohesió no passa de una aliansa temporal y dependent de la voluntat dels que la formen, lo nom de Lliga es lo que correspón á una agregació que no arriba á tenir caràcter de nacionalitat. Quan la aliansa es definitiva y crea

òrgans que representin lo poder del conjunt, més ab relació ab las necessitats de defensa que no pas pera qüestions de ordre interior, no tenint aqueix poder jurisdicció directa sobre 'ls individus, ab los quals sòls pot comunicarse per intermediació dels poders dels Estats associats, lo conjunt reb lo nom de Confederació d' Estats. Quan los òrgans creats per la aliansa definitiva representan lo poder del conjunt, ab relació aixís á las necessitats de la defensa exterior com de la garantia de certs drets y llibertats en lo interior, y están aqueixos òrgans del poder central prou desenrotllats pera poder exercir en las materias que tenen encarregadas jurisdicció sobre 'ls Estats particulars y directament sobre 'ls individus de que aquestos se componen, la agrupació porta lo nom de Estat compost ó Estat federatiu.

Per poch que 's reflexioni, apareixerá clar, que todas las ventatjas que havem indicat son fillas de la conformitat de la organisació particularista ab las ensenyansas de la naturale - sa. Aspirant, no á la uniformitat, sinó á la unió, emplea los medis que portan á aquesta, y rebutja los que poden produhir aquella. No cerca res per la imposició, y ho espera tot de l' associació. 'Essent lo contrari del sistema de opressió, que segons gráfica expressió de Herbert Spencer, surt del militarisme, sa forsa principal es l' industrialisme, y fugint del régimen de cooperació forçada, que va acompanyat de la desigualtat de classes, tendeix á la cooperació voluntaria basada en llur igualtat legal.

La associació, aplicada á la organisació del Estat, produeix los meteixos beneficis que la companyia entre 'ls individus. Aixís ho vegeren los reys absoluts, quan pera defensar llur poder amenassat establiren entre ells los que 'n digueren santas aliansas. Lo meteix que feren los reys pera robustir l' absolutisme, poden fer los pobles pera garantir llurs llibertats. Lo difícil era trobar la manera, y aquesta la

dona la organissació particularista. Lo particularisme es la verdadera santa aliansa, puig que establint y garantint los drets y llibertats de totes las individualitats y agrupacions que en l' Estat se contenen, desembrassa 'l camí que porta cap á la perfecció de las societats y pobles.

CAPITOL VII.

FLEXIBILITAT DEL PARTICULARISME.

La organització particularista pot adoptar qualsevol sistema de govern.— Pera decidir-se, atén á las circumstàncies en que 's troban los pobles.— Necessitat que té 'l particularisme de distints matissos.— Los distints matissos son la forsa del unitarisme.— L'Estat compost pot emprar totes las garantías de que disposa l'Estat simple, y además las especials del sistema en que 's basa.— Exemples trets de Confederacions existents.— Estat compost de dos graus y de més de dos.— Regla á que han de acomodar-se los Estats compostos de més de dos graus.

Lo sistema particularista, aplicat á la organització política social, es tan flexible, que pot acomodar-se á qualsevols moments y circumstàncies. La associació d' Estats lo meteix se pot establir entre repúblicas que entre monarquías: lo poder general ó gerencia pot ser desempenyat per un rey ó per una aristocràcia; per un sol ó per molts en representació de tots. Basat lo sistema en un ordre de idees completament distint del que inspira al unitarisme, té aptitud pera pendre no sòls totes las formas en que aquest se manifesta, sinó moltas més encara. Pera convencers basta recordar que son principi directiu es lo reconeixement y consagració de la varietat.

Lo vigor y robustés del sistema particularista consisteixen precisament en la armonització de tots los interessos. No olvida jamay los precedents històrics, y á n' ells enmotlla 'l dret en cada pays. Si 's troba ab una monarquia forta, arre-

lada en la consciencia popular, y capàs, per tant, de ser element de cultura, la respecta. Si 's troba ab que predomina la tendencia republicana, li dona medis pera organitzar-se sòlidament. En aquest punt té moltes més facilitats d' adaptació que l' unitarisme, puig mentres aquest no respecta 'ls fets sino quan no se sent prou fort pera destruhirlos, lo particularisme té per principi aprofitarlos y ferlos contribuir al resultat que 's proposa.

Lo nostre sistema, eminentment pràctic y positivista, no pot dir may per endavant quin règimen adoptarà, puig que aquest ha de ser sempre lo que las circunstancias aconsellin. D' aquí ve, que en lo camp catalanista nos hi juntem los que de més distinta manera opinem en altrás materias. Lo llás de unió es lo particularisme, dins del qual hi caben molts més matisos que dins del unitarisme á causa de sa major elasticitat.

La diferencia de matisos no sòls cap dins del nostre ordre general de ideas, sino que li es completament necessari. Podriam apoyar aquesta afirmació en multitud de rahons, pero nos reduhirem á exposar las més culminants.

Avans del triunfo del nostre sistema, necessitem la diferencia de matisos pera preparar-lo. Las grans transformacions no 's fan jamay de cop y volta, sino que venen per llurs passos contats. A mida que las nostras ideas avansarán, apoderantse dels cors y de las intel·ligencias, s' anirán traduhint en fets pràctichs é introduhintse en las institucions. Pera influhir en lo cambi, necessitem tenir adeptes en tots los camps. Mentres hi hagi monarquia, á sos partidaris toca la part més visible de la tasca. Ells són los que han de facilitar lo camí á las innovacions. Demá que hi hagués república, la iniciativa 'ns correspondria als republicans. Las societats no avansan jamay á salts. Los que fan en circunstancias anormals ó en temps de revoltes, han de tornarlos luego en-

darrera. Lo progrès va conquistant lo terren, pam á pam, caminant á passos curts, y sols quan ha assentat be 'l peu pot sostenirse en la nova posició guanyada.

Després del triunfo necessitariam aixís meteix los diferents matisos pera la conservació de las institucions particularistas. Es lley de la historia, que una acció enérgica vagi seguida de una reacció equivalent. Lo desengany segueix sempre á la possessió de lo que més s' ha desitjat. Són, donchs, precisos distints matisos pera poder anar seguint á la opinió en sos entussiasmes y defalliments. Quan vulgui avansar de pressa, ha d' haverhi particularistas revolucionaris que 's trobin en aptitud de satisfer aquest desitj de la opinió; quan, cansada del esforç, vulgui reposar, han de venir particularistas conservadors á consolidar las conquistas fetas durant lo período del entussiasme.

Aixís ho fa l' unitarisme, que en la diferencia de matisos troba la forsa que l' aguanta durant sigles. Sap ben bé que la nostra época está caracterisada per l' afany de novetats, y disposa d' elements pera procurárlashi. Mentres la monarquia té condicions de vida, l' unitarisme pren la forma de partits monárquichs, conservadors y avansats, que rellevantse quan es necessari, van enmotllantse á las exigencias del moment. Si veu que la monarquia decau, no li faltan partits republicans que proclamarán la república, y que dintre de ella avansarán ó retrocedirán segons convinga. Tots aqueixos matisos, monárquichs y republicans, conservadors y avansats, convenen en lo punt de vista comú, de la unitat del Estat y de la tendencia á la igualtat. Aixís veyem que l' Estat passa de la una á l' altra forma de govern; dels uns als altres principis directius, sens sortirse jamay del ordre general de las ideas unitaristas, que són lo llás d' unió entre 'ls que més discordants se presentan en materias d' interés secundari.

La necessitat dels diversos matisos nos la confirma la experiència de successos ocorreguts fa pochs anys en la nostra nació meteixa. Afavorit per las circumstancias, va arribar al poder un partit que 's deya federal y que, per lo tant, devia representar un dels matisos del particularisme. Aquest partit tenia lo defecte de ser exclusivista. No admetia que poguessin sèr federalistas sinó 'ls revolucionaris avansats, y no 's proposava més que ferse eco d' una sola de las classes de la societat.

Arrivat al poder, va succehirli lo que hauria degut preveure. La opinió, cansada de la acció, va sentir prompte necessitat de reaccionarse, y ni temps va dar als que 's deyan federals pera intentar plantejar alguna institució de las que tenian en lo programa. La impotencia de la república li feya anyorar la monarquia, y si una militarada va preparar la restauració, un pronunciament va consumarla. Al caure, lo partit federal exclusivista va arrossegar en sa caiguda fins la esperança de tot particularisme. Com que no hi havia cap matis d' aquest que representés la reacció ni la monarquia, la revolució y la república van ser substituïdas per la reacció monàrquica-unitarista. ¡Quan diferent hauria sigut la solució, si lo particularisme hagués tingut tants matisos com l' unitarisme! Podria haver vingut la reacció; podria haver sigut tirada á terra la república, pero la tendència de sos destructors no s' hauria separat del ordre general de ideas que hauria enllassat als diversos matisos del particularisme. La reacció monàrquica hauria sigut tal vegada més afortunada que la acció republicana, y hauria entrat en lo camí que aquesta no va saber ó no va poder emprendre.

Per lo dit se pot veure ben clar quina ha de ser la situació dels particularistas dins del ordre general de ideas que uneix als que de més distinta manera pensan en altrás materias. Ningú de nosaltres té d' abdicar de las que millor li

semblin pera 'l hé del pays, com no abdica de cap de las sevas lo qui milita en qualsevol dels cent y un matisos del unitarisme. No sóls no te d' abdicar d' ellas, sino que 'l deber seu es lo de propagarlas y fer prossélits. Lo que hi ha, es que té de considerarse com formant part d' una meteixa familia ab tots los que aspiran á la nova organisació del Estat, ni més ni menys que 'n formen també una sola los unitaristas. Aixís com aquestos, pensin com vulguin en altrás materias, se troban més aprop dels que tenen lo matís més oposat que dels particularistas que en altrás materias pensan com ellís, aixís també nosaltres hem de trobarnos més aprop dels que participan del nostre ordre general de ideás, sigui lo que sigui llur matís, que no pas dels unitaristas que en altrás qüestions coincideixen ab los nostres punts de vista.

Mes, avans de prosseguir, no podem deixar de fer notar, que entre 'ls varís matisos particularistas, las diferencias han de ser precisament menys fondas que entre 'ls unitaristas. Aquestos, tenint per guia lo principi que 'n diuhen filosófic de la uniformitat absorbent, han de ser més intranzigents que 'ls que tenim per norma la llibertat productora de varietats. Los particularistas dem importancia secundaria á cosas que 'ls unitaristas consideran capitals. Pera nosaltres, en tota organisació política social, lo essencial es lo fondo, puig sabem que la forma es filla sempre de las circunstancias: ellís donan tanta importancia á la forma, que fins lo fondo l'hi sacrifican moltas vegadas. Nosaltres, partidaris de la varietat, som per principis tollerants: ellís, apassionats de la uniformitat, per forsa han d' aburrir la tollerancia. Lo verdader particularista respecta y aplaudeix las manifestacions de la activitat més oposadas á la propia, puig veu en ellas elements de lluyta que favoreixen lo progrés: l' uniformista ha de venre en tot lo que s' oposa á sos ideals una protesta, que te d' ofegar avans de que prengui consistencia.

D' aquí prové que entre nosaltres poguem entendrens los que més separats sembla que 'ns trobem, veyent moltes vegadas ab sorpresa que coincidim en apreciacions y desitjos; cosa que no pot succehir jamay als unificadors. Mes, si 'l fet nos sorprén, no es pas perque no sigui lllògich; es perquè estem acostumats á mirar las cosas á través del prisma unitarista. La llibertat es una aspiració natural al home, es un sentiment general. ¿Qué té d' estrany, donchs, que la llibertat nos uneixi?

Deixant ja aquesta digressió, que hem cregut nessessaria ó al menys útil per contribuir á la demostració de la flexibilitat del particularisme, tornem á pendre 'l fil, y seguim presentant las probas directas de la meteixa.

La elasticitat de la organisació particularista no sols se troba en sas condicions especials, sinó en sa aptitut pera adaptarse de més á més tots los recursos del unitarisme. La associació d' Estats, en general, y l' Estat compost, en particular, emplean ab éxit complet totas las garantias que ha imaginat l' unitarisme al objecte d' armonisar los interessos contradictoris que 's manifestan en tota agrupació social.

Recordis que en l' Estat compost ó associació d' Estats, cada un dels membres conserva las atribucions de la sobe-
rania de que no s' ha després en pró del conjunt, per lo qual al organixarse, pot cada un adoptar tots los medis de que disposa l' unitarisme pera la garantia de la llibertat y del ordre. Si 's creu que la divisió de poders es convenient, se divideixen; si 's vol lo sistema representatiu, s' emplea; si las condicions del pays y sos interessos històrichs recoman-
nan lo parlamentarisme, cap inconvenient hi ha en establir-
lo. Los membres d' un Estat compost poden ser monarquias absolutas ó constitucionals, ó repúblicas aristocráticas ó democráticas. En la Confederació imperial germánica, per exemple, hi ha monarquias constitucionals, com Prussia.

Baviera, Wurtemberg, etc., y ciutats lliures ó repúblicas com Hamburg, Brema y Lubeck: en la Confederació republicana suïssa, hi ha Cantons de democràcia pura, com Uri, Unterwalden, Glarus y Appenzell, en los quals tot lo poble se reuneix com á l' Agora grega ó al Foro de Roma, pera darse directament las lleys; Cantons de règimen representatiu com lo Tessino y Friburg, y Cantons de govern entremiç de la democràcia pura y 'l sistema representatiu, vivint en una y altra Confederació perfectament units tots los membres á pesar de tals diferències.

La flexibilitat de que disposa l' associació d' Estats ó Estat compost, no sòls li permet emplear tots los medis y garanties de que disposa l' Estat simple, sino que sa pròpia organització li dona moltes més facilitats que no té aquest. A Suïssa, per exemple, ahont s' han volgut perfeccionar las prácticas democràtiques, lo poble de molts Cantons intervé directament en la confecció de las lleys y en lo govern per medis tan eficassos com lo *Veto*, lo *Referendum*, la *Iniciativa* y 'l dret de revocar los Consells legislatius ó executius. (1) Allí, la autoritat executiva acostuma estar confiada á un cos col·legiat, que resol las qüestions de govern mediant deliberació y votació, mentres que en la Unió america-

(1) Lo *Veto* consisteix en la facultat que 's reserva 'l poble de oposarse á que entri en vigor una ley després de votada per la Càmera, y la exerceix per medi de votació en que poden pendre part tots los ciutadans actius. Lo *Referendum* es lo dret que té 'l poble á revisar en votació dels dits ciutadans la ley que ha preparat la Càmera, y pot ser obligatori pera totes las lleys, ó condicional, ó sigui, que sòls té lloch la votació si la demana lo número de ciutadans actius que marca la Constitució. La *Iniciativa* es lo dret de presentar projectes de ley ó decrets, reconegut á un número de ciutadans actius marcat en la Constitució, debent la Càmera discutirlos y resoldre. Lo dret de revocar los Consells, legislatiu ó executiu, s' exerceix á petició del número de ciutadans fixat en la Constitució, també per votació popular. Si la revocació triuфа, se procedeix á elegir Consells nous.

na lo poder executiu de cada Estat, à imitació del govern general, es exercit per un Governador. En los Estats de las Confederacions germànica, austro-húngara y nort-americana, la regla pera 'ls poders lligislatius es lo sistema de duas Càmaras, en tant que en los Cantons suïssos predomina lo de la Càmara única. Los diferents medis que s' han ideat pera donar representació proporcional à las minorías en los cosos oficials, s' ensajan ab molta més facilitat y eficacia en los Estats compostos que en los simples. Gracias principalment à las Confederacions existents, podrem saber dins pochos anys quin resultat donan lo *quòcient electoral*, lo *vot acumulatiu*, las *llistas electorals de partit*, lo *vot limitat*, y algunas altras combinacions que preocupan avuy als que estudian aquestas materias. (1) En alguns d' ells s' està ja fent la proba, y 's fa ab serietat: no com la que, per ben pareixer davant de las demés nacions, han intentat los polítics de Madrid ab lo vot limitat establert pera la elecció de diputats en las circunscripcions, logrant sòls que, si al extranger se fes cas de las farsas que representan, caigués lo descrédit damunt d' aquella combinació. que pot contribuir à solventar lo problema de donar representacio proporcional à todas las manifestacions de la vida dels paysos.

La organisació de las associacions d' Estats permet que se garantisin eficasment los principis directius dels meteixos. Quan s' associavan los reys, asseguravan llur absolutisme

(1) Lo *quòcient electoral* consisteix en lo que dona lo número de electors partit per lo de representants. Lo candidat que reuneix lo *quòcient*, obté la representació. Lo *vot acumulatiu* consisteix en fer las eleccions per llista, podent cada elector repetir un meteix nom tantas vegadas com noms hagi de tenir la llista, contantse en favor del candidat tants voits com repeticions de son nom hagi obtingut. Las *llistas electorals de partit* són una modificació al sistema de *quòcient*, y lo *vot limitat* es lo que estableix la l'ey electoral espanyola de diputats pera las circunscripcions.

prestantse los uns als altres la forsa de que aïslats no disposavan. Quan s'extengui l'associació dels pobles, se solidaran las llibertats de tots aquells que s'aprofitin d'aqueix sistema de organissació. «La unió fa la forsa,» diu l'antich adagi, y la unió no 's consegueix sino per lo sistema particularista. La unitat forsada, lluny de produhirla, enerva las voluntats: la unificació aniquila la virilitat d'aquells sobre quins pesa.

La potencia de la associació aplicada al Estat es tan gran, que siguin los que siguin los principis que vulguin assegurar-se, se fan ab sa ajuda forts y robustos. La Confederació germànica va formarse principalment ab miras guerreras, y es la agrupació més forta del continent. Los Estats Units de Amèrica van associarse pera engrandirse pacíficament y garantir la llibertat de sos pobladors, y avuy s'extenen ja del Atlàntich al Pacífich, y del Canadà á Méjich, y las institucions lliures son la regla de tota aquella part de món. Los Cantons suïssos cercan avuy en la agrupació la possibilitat de fer un ensaig de democracia, y las prácticas d'aquesta s'han portat á un extrem inconcebible pera 'ls Estats unitaris. Lo principi es lo meteix en tots aquestos exemples. Los resultats son fills de la forsa de la associació aplicada á la organissació política.

La flexibilitat de l'associació d'Estats, ademés de permetre y favorir que cada un dels associats pugui emplear en son règimen interior totas las garantías que s'han ideat en l'Estat simple, y algunas més que aquest jamay podrà ni tant sòls ensajar, té la facilitat de poderlas establir en lo poder general de l'associació. Aquest, en efecte, pot dividir-se en las tres branques. Ilegislativa, executiva y judicial, sent á cada una distinta é independent de las demés, y pot aplicar á totas los principis més avansats del art de governar los pobles.

La separació del poder legislatiu en duas Cámaras quasi s' imposa per la naturalesa meteixa de l' associació. En l' Estat compost se mouen sempre dos interessos ben desllindats: l' interès de la generalitat, y 'ls especials dels membres associats; quals interessos son la base de las duas Cámaras, de las quals la una representa los generals ó nacionals, y l' altra, los particulars dels distints Estats. La Cámara general ó popular pot ser filla lo meteix del sufragi universal que del limitat, dantse ó no en sa composició representació proporcional á las minorias per qualsevol de las combinacions que havem indicat. La Cámara especial ha de ser la expressió de las corporacions organisadas, dantse si se vol, sòls representació á las oficials, ó extenense á las de totes classes.

Lo poder executiu, lo meteix pot ser exercit per un emperador ó monarca que ocupi 'l lloch per dret hereditari y sigui irresponsable de sos actes, que per un president ó consell responsables, designats temporalment per votació directa ó indirecta. De tot se 'n presentan exemples, y cada pays pot imitar aquell que més s' avingui ab sa historia y millor respongui á sas necessitats. Si 's vol lo sistema representatiu, se fan los poders independents l' un de l' altre, y las autoritats de cada un d' ells són directa ó indirectament responsables. Si 's vol lo règimen parlamentari, s' estableixen las relacions convenientes entre 'ls distints poders, y al davant del executiu s' hi posa una entitat irresponsable, emperador, rey ó president, que desempenyi las funcions del govern per medi de secretaris ó ministres subjectes á responsabilitat.

Y lo meteix podriam dir del poder judicial que ha d' aplicar las lleys que obligan als membres de tots los Estats associats. Lo meteix pot estar representat per tribunals de dret responsables, que per jurats que resolguin segons llur

conciència, sens deure compte á cap poder de la terra, y la elecció d' uns ó altres, tant pot confiar-se al poble directament, com al poder executiu ab aprobació d' una part del legislatiu, com á las Cámaras d' aquest. Tot cap dins de la organisació particularista sens alterarla essencialment. Filla del reconeixement de las varietats, en res renega de son origen.

Y encara no 's detura aquí la flexibilitat del sistema de associació d' Estats. Aquesta pot tenir sòls dos graus, com succeeix per regla general, dividint-se las atribucions de la soberania entre 'ls Estats particulars y 'l conjunt d' aquestos, ó pot tenir-ne més de dos. Comparant-la ab una institució de dret característica de la nostra terra, direm que en los casos en que convingui, en la organisació particularista, com en l' enfitéusis de Barcelona, ademes de las senyorias directa y útil, pot havernhi de mitjanas. Si á algun dels Estats associats li convé fer nous establiments en favor de agrupacions més reduhidas, fa com l' enfitéuta barceloní, y las sub-estableix. Aixís succehia, per exemple, á Suissa, ahont lo Cantó dels Grisons era un compost de varias Lligas, y 'l del Valais, de varias decenas; aixís tendeix á fer-se en cada un dels membres del imperi de Austria-Hungria, quals respectivas regions desitjan augmentar la relativa autonomia de que gosan. En los casos en que existeixi dins de la associació l' Estat la que anomenarem soberania mitjana, las divisions interiors de cada membre han de ser oficialment desconegudas del conjunt, de la meteixa manera que las divisions interiors de la associació en general són diplomàticament ignoradas per las potencias extrangeras. Cada un dels Estats associats de per sí s' organisa de la manera que millor s' acomoda ab las necessitats é interessos de sos elements, y ab tal de que ab sa organisació no destrueixi cap de las cláusulas de la Constitució general, ni aquesta ni ningú té 'l dret de fiscalisar sos

actes. Basta que al davant de sos co-associats se presenti lo Estat formant un tot als efectes constitucionals, pera que pugui funcionar ab desembrás l' associació.

Inútil es que diguem que 'l sistema particularista será tant més fecundo y abundós en fruyts civilisadors, quant més aprofiti la flexibilitat que sas condicions naturals li permeten pera acomodarse á las formas que la ciencia política recomana. Per la nostra part, si hagués d' establirse á la nostra terra, treballariam pera que la organisació que 's dés al particularisme se basés en tots los avenços polítichs socials compatibles ab las condicions històriques del nostre poble, entenent per tals condicions, sos antecedents, son estat actual y sas aspiracions pera 'l pervenir.

CAPITOL VIII.

DIVISIO DE LA SOBERANIA

La divisió de la soberania es la base del Estat compost.—Dues missions capitals del Estat.—Vida exterior y vida interior.—Lo referent á la primera correspón al poder general.—Guerra y diplomacia.—Garantia de las llibertats y de llur ordenat exercissi.—Diferents maneres de exercir lo poder general aquesta garantia.—Serveys generals.—Diferents sistemes pera la concentració de algunas brancas del dret privat.—Atribucions dels Estats particulars.—Tenen totes las de que no se han després en pro del Estat general.

Hem dit que la base del sistema de associació d' Estats es la divisió de la soberania, que té de destriarse en las varias atribucions que la componen, encarregantne algunas al Estat general ó gerent del conjunt, y quedantse 'ls Estats particulars ab las restants. Anem á veure si poden donarse algunas reglas pera fer la tria y repartició.

Un Estat, com tots los sers naturals ó jurídichs, desde lo moment que gosa de personalitat propia, té duas missions capitals que cumplir. La primera comprén tot lo que 's refereix á sa vida íntima; la segona tot que 's té que veure ab sa vida exterior. Negada la possibilitat de que tota la humanitat y tota la terra formin un sol Estat, han de coexistirne varis, y puig que 'ls Estats son conjunts d' homens, necessaria y precisament han de relacionarse los uns ab los altres. Aixis com no 's concebeix l' individuó sinó formant societat

ab altres individus, tampoch se pot imaginar un Estat aïslat de tots los altres.

La associació d' Estats té com un de sos objectes donar al conjunt de molts de petits las condicions d' un de gran, sens que hagin de renunciar á las ventatjas que 'ls són propias, y perdent, per contra, las desventatjas que de llur petitesa se originan. Los Estats associats van á ferse forts per medi de la unió. Pera alcansar aquest resultat, al dividirse las atribucions de la soberania, deuen encarregar-se al conjunt ó Estat general todas las que son indispensables pera la vida exterior de la Confederació. Aquesta ha de presentarse unida y compacta davant de las altras nacions, que han d' ignorar diplomàticament la existencia de las varietats interiors.

Tan essencial es que 'l poder general estigui encarregat de tot lo referent á la vida exterior de la associació d' Estats, que d' altra manera no 's compendria la existencia d'aquesta, com no 's comprén una companyia entre individus sens gerent que la representi. Lo primer dels objectes socials es utilisar la potencia que resulta de la concentració dels esforços dels associats pera la consecució dels fins comuns que 's proposan, vencent las resistencias exteriors que lograrian deturar ó dificultar la marxa dels meteixos elements si estessin aïslats. La idea de associació no acut jamay al enteniment del que se sent prou fort pera sortir victoriós en la lluyta per la vida: los que tenen conciencia de llur debilitat son los que pensan en associarse. Tota associació, donchs, naix ab lo propòsit de vencer obstacles ó de dominar resistencias, y la associació d' Estats no es pas una excepció de aquesta regla. Los Estats petits s' uneixen pera imposar respecte als Estats grans, evitant aixis que puguin engolir-sels ó imposársels.

La concentració de las atribucions relatives á la vida exterior corregeix, además, lo més perillosos defectes dels

Estats petits. Aquestos son propensos á criar faccions interiors, que lluytant entre ellas s' apassionan moltes vegades fins á encegar-se. Pera cada una d' ellas l' interés suprem del món se reduheix á dominar á las contrarias, y ab objecte de conseguirho no tindrian reparo en buscar auxiliars en los extrangers. Aquestos, sobre tot si són poderosos, coneixent los defectes dels Estats petits, están sempre amatents á lo que passa en llur interior, y no perden ocasió que 'ls permeti intervenirhi. Si las faccions vensudas no pensessin en demanar ajuda als poders vebins, aquestos trobarian medi de insinuarsels. Aprofitant los moments en que la desesperació treu lo coneixement, los farien caure en lo parany, y comensant per quebrantar la forsa de l' associació, acabarian per imposarse á tots sos membres. Totas las Lligas ó Confederacions que no han tingut concentradas en l' Estat general las atribucions relatives á la vida exterior; totas aquellas que han deixat á llurs membres en disposició de tractar directament ab los poders extrangers, han sigut victimas d' aquestos. Aixís van acabar las Lligas gregas; aixís van ser dominadas las unións que s' havian format en la edat mitjana. De las que existian á Europa sóls pogué salvar-se la Confederació suissa, gracias á un conjunt extraordinari de circumstancias favorables, no sens haver estat cent vegadas á ran de la perdició. Avuy, per fortuna, aquesta Confederació ha entrat ja en la via que ha de resguardarla de tals perills, y desde fa ja anys se presenta formant un tot nacional davant de las potencias extrangeras, tenint assegurada sa independència per la concentració de las atribucions relatives á la vida exterior en l' Estat federal, representació de tots los Cantons que 'l constitueixen.

La vida exterior d' un Estat presenta aspectes molt variats que dependeixen de la classe de relacions que sosté ab los demés Estats. Desde la situació de guerra oberta, fins á

la que's condensa en las fórmulas de bona cortesia diplomática, poden aquelles relacions presentarse de cent maneres distintas. Gracias al avens del dret internacional, que sab ja respectar al element civil dels pobles que están en guerra, ni durant aquesta arriban á rompres del tot los llassos internacionals. En temps de pau, los Estats independents tenen constantment necessitat de tractar y contractar entre ells, y avuy fan convenis comercials, demá de propietat literaria ó artistica, passat demá de extradició de criminals, etc., etc. Si las posicions respectivas ho aconsellan, contreuen alianzas ofensivas ó defensivas, y pera aumentar lo benestar general, se posan d' acort pera las comunicacions internacionals, postals y telegráficas, pera 'l curs de la moneda, pera lo respecte mútuo de llurs ciutadans, y pera cent altres objectes, que van augmentant á mida que 'l progrés avansa.

De totas aquestas relacions ha de cuidar lo poder general en una associació d' Estats. Ell ha de ser l' únich encarregat de declarar la guerra y de fer la pau, dirigint al efecte la diplomacia, y cuidant dels medis que han de fer respectar sas decisions. A n' ell li toca exclusivament la facultat de tractar y contractar, podent entrar en convenis, alianzas y convencions, siguin de la classe que siguin.

La direcció y organisació de la forsa armada, aixís de mar com de terra; la recepció dels enviats estrangers y la designació y direcció dels que l' Estat tingui prop de las nacions estrangeras; la regulació del comer exterior y de totas aquelles materias que s' hagin de cuidar per més d' una nació, són atribucions de las que 'ls Estats associats han de despendres en favor de llur representant. Aquest es l' únich que ha de portar la veu de tots quan aquesta veu ha de traspasar las fronteras.

No vol aixó dir que 'ls Estats associats no puguin imposar limitacions al general en aquestas materias: vol dir, si, que

aquestas limitacions han de ser purament interiors. Poden, per exemple, restringir al Estat general la facultat de tenir grans exèrcits y poderosas esquadras, arrivant fins á prohibirli que 'ls sostingui permanents, com succeeix en la Confederació suïssa, ó amidantli 'ls recursos, com fa la Unió americana. Poden fixarli las bases de la política internacional que ha de seguir, reservantse los Estats associats la intervenció directa en ella per medi de llurs representants, com fa la mentada Unió, que subjecta la acció diplomática del President á la aprobació y consentiment del Senat, format per los delegats dels cossos legislatius de cada un dels Estats. Poden voler que las decisions que comprometen á tota la associació deguin pendres ab gran solemnitat y després de maduríssim exámen. Las ditas y cent altrás garantías poden establir los Estats particulars de una associació mentres se tracti de preparar la acció exterior del gerent del conjunt: pero un cop aquest fa sentir la seva veu més enllá de las fronteras, totas las altrás veus del interior d' aquestas deuen callar, á fi de que la que parla en nom comú tingui més forsa y ressonancia.

Además d' aquest feix d' atribucions, las més essencials pera la conservació de la vida, l' Estat general, en una associació d' Estats, ha de tenirne d' altrás delegada. Las referents á la garantia de las llibertats y conservació del ordre interior constituheixen lo segon feix ó grupo.

La acritut de las faccions locals es un altre dels inconvenients dels Estats petits, y á n' ell, per lo tant, ha de portar remey l' associació. Al formarla, los Estats que s' uneixen han de confiar al poder general los recursos necessaris pera corregir aquell defecte. En la Constitució ó escriptura social se fixa lo mínimum de llibertat y drets de que volen disfrutar tots los associats, y 'l gerent s' ha de cuidar de ferlos respectar per tothom, y de defensarlos contra qui sigui que

vulgui atacarlos. Aixís, donchs, lo poder general ha de tenir atribucions pera sostenir als governs dels Estats particulars en lo cas de veures amenassats per turbulencias ilegals, promogudas per faccions interiors, al meteix temps que ha de amparar á qualsevol ciutadá quals drets y llibertat siguin desconeputs per qualsevol entitat ó autoritat, encara que aquesta sigui la suprema del Estat particular. Pera cumplir aquestas missions l' Estat general disposa de la forsa pública dels Estats fidels y de sos tribunals especials. En cas de revolta, la domina ab l' auxili de la primera y castiga á sos autors ab la ajuda dels últims. En cas de desconeixement de algun dret ó llibertat llegítima, los tribunals generals amparan al agraviat ó li otorgan la reparació justa.

Lo grupo ó feix de atribucions de que 'ns ocupem poden los Estats particulars conferirlo al representant de llur conjunt de varias maneres. Poden encarregarli la garantia de las lleys constitutivas, com ho fa la Confederació suissa. Poden constituhirlo en una especie de tribunal de apel·lació, com succeeix en la Unió americana. Poden fer materia de la competencia del conjunt tot lo que 's refereix á la garantia dels drets y llibertats, en qual cas se consignan expressament en la Constitució general. Poden..., mes no volem proseguir, puig basta saber que l' associació d' Estats té lo particularisme per base, pera deduhirne que 'ls medis que pot emplear son tan variats, com variadas poden ser las condicions y necessitats dels pobles á que s' aplica. La única regla directiva essencial es que las atribucions de la soberania se reparteixin entre 'ls membres particulars de la associació y llur conjunt, desllindantse clara y terminantment quinas corresponen als uns y quinas al altre.

Assegurada la independencia nacional y garantits los drets y llibertats aixís dels individuos com de llurs agrupacions per medi dels dos feixos d' atribucions que acabem de indi-

car, es encara convenient á la associació encarregarne un tercer feix al Estat general. Tots aquells serveys públics que guanyan ab l' uniformitat y logran aumentar en utilitat si s' prestan baix una direcció única, se poden confiar al conjunt. Lo comers d' Estat á Estat y tots los elements que l' auxilia, com vias generals de comunicació, correus, telégrafos, regulació de pesos y mesures, fixació de la ley de la moneda, etc., etc., han de ser atribucions de las autoritats de l' associació. Los Estats s' uneixen no sòls pera mantenir llur independencia y garantir las llibertats, sinó també pera aumentar lo benestar y la felicitat de llurs membres. Tot lo que pot contribuir á donar aquest resultat sens perjudicar als altres objectes socials, ha de ser materia del contracte de associació, y sa gerencia confiada al conjunt que la representa.

En algun dels capítols anteriors hem indicat que certas branques del dret privat poden ser concentradas ab benefici de tots aquells á quins han de obligar, puig per llur naturalesa especial no afectan á una sola comarca, ni á una sola agrupació nacional, sinó á todas las societats civilizadas. Molts contractes mercantils se troban en aquest cas. Se pot, donchs, confiar sens inconvenient algunas atribucions relativas á tals materias als poders generals de l' associació d' Estats.

Pera la concessió de aquestas atribucions s' han probat diferents sistemas. En las Confederacions germànica y suissa se tendeix á destriar la legislació en sas diferents branques, algunas de las quals se reservan los Estats particulars, confiantse las altrás al Estat general. Alguna cosa semblant estableix la Constitució dels Estats Units, al entregar al Congrés federal la legislació sobre quebras, piraterias y ofensas contra 'l dret de gentes.

Aquest sistema es complicat y perillós. Posat l' Estat central en la pendent, li ha de ser molt difícil resistir al afany

d'absorció que es condició de tot poder, y sos resultats dolents s'están ja tocant en algunas de las Confederacions esmentadas. L'Estat federal suis, després d'haver promulgat un códich complet de obligacions, fa grans esforços pera apoderarse de altrás brancas del dret civil, y es de temer que arribi á conseguirho. Al nostre entendre es cent vegadas preferible un altre sistema, que está indicat en la Constitució nort-americana.

Aquest sistema consisteix en que l'Estat general, sens entrar á legislar concretament en cap branca del dret privat, estableixi alguns principis directius als que hagin de acomodarse las llegendacions particulars dels Estats. La esmentada Constitució americana prevé que cap dels de la Unió «podrá declarar que altra cosa que la moneda d'or y de plata degui ser aceptada en paga de deutes; ni dictar decrets de proscripció infamatoria (*of attainder*); ni fer cap lley de efectes retroactius ó *ex post facto*, ni que alteri ó debiliti (*impairing*) las obligacions dels contractes. (1) Tals principis directius no perjudican la potestat llegendativa dels Estats particulars, y són en cambi una garantia de llibertat pera tots los membres de la Unió. Induptablement aquest sistema está perfectament d'acort ab la naturatesa del particularisme.

Desllindadas las atribucions de la soberania que s'encarregan al conjunt social, todas las restants corresponen al Estat particular. Aquest, en ús de las que `s reserva, se organisa interiorment de la manera que creu millor, y dins de aquesta organissació dirigeix sa política y sa administració pública. Todas las brancas del dret de que no s'ha després, son materia de sa llegendació especial, que basa la familia y

(1) Constitució dels Estats Units de América; Article I, secció X, párrafo 2.

regula la propietat de conformitat ab los antecedent, necessitats y aspiracions de sas comarcas. En l' exercici de las atribucions sóberanas que conserva, sa llibertat es completa. Ni cap altre dels Estats associats ni 'l poder que representa lo conjunt tenen cap dret de intervenir en sa vida interior. En todas las materias á que no s' ha extés la limitació al constituhir l' Estat compost, cada un de sos membres es soberá y autónom.

De tot lo dit resulta ben clar, que al destriar y distribuhir las atribucions de la soberania entre las parts y 'l tot del Estat compost, la flexibilitat propia del sistema fa que puguin ser ateses todas las necessitats y conveniencias. Entre l' Estat general y 'ls particulars han de exercirlas todas, puig que las que no s' han encarregat al primer quedan reservadas als últims. Aquestos son los originariament soberans, per qual motiu, sigui la que sigui la part de soberania de que 's desprenguin, en la restant segueixen sentho. En aixó consisteix la essencia del sistema particularista quan pren la forma de associació d' Estats. Las reglas que havem indicat en aquest capitol contribueixen á que 'ls resultats siguin los més favorables possibles, en relació á las condicions en que 's trobin los pobles que adoptin lo sistema.

CAPITOL IX.

VENTATJAS POSITIVAS DEL ESTAT COMPOST

Marxa regular y desembrassada del Estat compost — Los membres de aquest disposan de tota llur iniciativa pera la millora interior. — Possibilitat de fer probas difícils sens perill. — Resultats que per aquest camí se obtenen. — Exemples pràctichs trets del dret polítich suís — Exemples trets del dret civil. — Lo *Homestead* en los Estats americans — La llei Torrens en las colonias británicas. — Exemple tret de la nostra historia — Lo *Recognoverunt Proceres*. — Funcionament del Estat compost en la garantia de llibertats y drets — Limita á la autoritat la quantitat, no la qualitat — Garantias fillas de la combinació dels poders y de llur gelosia mútua. — La *federal liberty*. — Possibilitat de la puresa del sistema representatiu sens barrejas de prácticas parlamentarias — Combinació de la representació general ab la especial. — Possibilitat de viure agrupadas entitats que 's trobin en condicions distintas. — Bona distribució de la població en tot lo territori. — Regeneració dels caràcters decaiguts.

Coneixent ja la naturalesa y caràcters del Estat compost, y la forma y manera de distribuhirse las atribucions de la soberania entre 'ls membres components y llur conjunt, podem ja destinar alguns párrafos á estudiar son funcionament, que ha d' ensenyarnos las ventatjas positivass del sistema.

Pera aquest estudi pendrem com á model una associació d' Estats, en la que lo poder general tingui encarregat tot lo referent á la vida exterior, la garantia del ordenat exercici de las llibertats individuals y corporativas en lo interior, y la alta direcció d' alguns assumptos d' interés reconegudament comú, y quals membres components ó Estats particulars conservin totas las demás atribucions de la soberania. Suposarem, además, que la tal associació forma un veritable Estat federatiu ó compost, y que, per lo tant, la autoritat represen-

tant del conjunt exerceix jurisdicció directa sobre 'ls individus y agrupacions, en totes las atribucions de sa competencia.

Sense profundisar gaire l' estudi veurem ja que la marxa de tal agrupació ha de ser regular y desembrassada. Las autoritats generals se cuidan de tot lo que es vida exterior, y en quant á la interior fan poca cosa més que servir de garantia y donar impuls á un número reduhit d' assumptos, de lo qual se 'n desprén que han d' atendre á moltes menys cosas que 'l poder de un Estat unificat. Tot lo que en aquestos dona més que fer al poder suprem, està fora de la competencia de las autoritats generals en un Estat compost. Lo govern y administració de las provincias; la llegislació en materias de dret privat; la organisació de tribunals pera resoldre las qüestions civils y fallar las causas criminals; las eleccions pera corporacions provincials y municipals; lo nomenament y separació dels empleats y funcionaris polítics y administratius que no desempenyin serveys generals; la organisació y direcció de la ensenyansa, de la beneficencia, etc., etc., no han distreure llur atenció, que poden concentrar enterament en las altíssimas atribucions que tenen confiadas. Poden, donchs, exercirlas ab verdader coneixement de causa y ab perfecta imparcialitat. Cap interés mesquí, cap mira egoista ha de alterar la serenitat de la politica internacional ni de la alta direcció de una part de la interior, que condensen los encàrrecs que 'ls Estats particulars tenen fets al representant de llur conjunt. Aquest, per regla general, està lliure de tenir que pendre midas odiosas. Pot presentarse sempre als ulls de tots los confederats baix l' aspecte d' un poder veritablement protector, no sentli gens ni mica difícil mantenir la popularitat, y rodejarse de aquella atmósfera de respecte y d' estimació, que es la sóla que dona als governs forsa real y prestigi.

Los governs dels Estats particulars, en cambi, se troban

desembrassats de totes las qüestions que acostuman pendre lo caràcter de enutjosas. No han d' atendre gens á la política exterior, que un altre cuida per llur compte. Tenen la vida perfectament assegurada, y per lo tant, no han de pensar en res més que en disfrutar d' ella y ferla agradable. Respecte á política interior, lo més essencial tampoch ha de darlos cap cuidado. Tancantse dins de la legalitat, tenen qui 'ls garanteix l' exercici de llurs atribucions, y las qüestions de ordre públich, que tant perturban als poders unitaris, no han de preocuparlos poch ni gens. En cas de disturbis, si las forsas del Estat particular no bastan pera correjirlos ó reprimirlos, allí está lo poder general que se n' encarregarà, utilisant en cas necessari las de tots los confederats.

Es incalculable la suma de beneficis que pot produhir un govern col·locat en tant favorables condicions. Tota sa iniciativa, tots los recursos de que disposa, poden ser empleats en milloras interiors, y en lo perfeccionament de las lleys. Las qüestions d' interés local s' han d' examinar minuciosament, puig que ellas són las que ocupan quasi exclusivament l' atenció dels governants. Aixís las autoritats executives com los cossos legislatius han de mirarlas ab gran interés, encara que no vulguin, puig que no sóls s' enclouhen en ellas quasi totes llurs atribucions, sinó que 'ls ulls del públich s' hi fixan y 'ls donan la importancia de grans problemes. Los Estats particulars se trovan dins de la Confederació en la situació en que estaria un individu que tingués assegurada la vida y no hagués de pensar en las necessitats de cada dia, que més amohinan al comú de la gent. Aquest individu, en lo ram á que 's dediqués, obtindria resultats extraordinaris, puig no hi hauria res que 'l distregués de son objecte, ni deuria temer los perills, per molt que s' arrisqués á empresas difícils.

La situació desembrassada en que 's troban los Estats par-

ticulars dintre de una Confederació ben organitzada, los permet treballar pel progrés ab molta més energia que 'ls Estats unificats. Poden entregarse á probas difícils, sens temor á las conseqüències, puig sigui 'l que sigui 'l resultat que obtinguin, ni 's posará en perill llur independència, ni l'ordre s'alterará fins al punt de produhir perturbacions desastrosas. En los membres d'un Estat compost poden ferse tota classe d'ensaigs polítichs-socials, estudiantse practicament fins reformas quinas ventatjas teóricas no s'han subjectat encara á la pedra de toch de la experiència, en la seguretat de que durant lo periodo que l'ensaig duri, y siguin quins siguin los resultats, los grans interessos generals no se 'n ressentirán, y seguirán llur curs magestuós, impulsats per los poders federals. La facilitat de fer probas y ensaigs en los Estats particulars es una de las més grans ventatjas del sistema que sostenim. Si 'ls resultats que s'obtenen de una reforma no son pas los que sos autors esperavan, res los priva de tornar-la endarrera. Aixís com cap grau interès general s'ha ressentit al establiment de la llei, aixís tampoch se 'n conmourá cap al derogarla pera tornar al estat legal anterior. Si la reforma ensajada, en cambi, dona bons resultats, no sóls se solida en l'Estat que ha prés la iniciativa, sinó que 'ls demás associats la imitan, fenthi las modificacions que llurs circumstancias especials los aconsellan, y entre tots la perfeccionan.

Tal vegada á molts los semblará que aquesta ventatja del Estat compost es molt bona pera ser exposada en teoria, y no creurán que pugui manifestarse en fets práctichs. Si tal los semblés ó aixó creguessin, s'enganyarian completament. No sóls aquellias ventatjas se manifestan en la práctica, sino que son conseqüència precisa de la organització particularista.

¿Se 'n volen exemples? No hem de fer més que girar la vista

cap á qualsevol de las associacions d' Estats, y 'n trovarem de tota classe. ¿Se 'n volen en lo terreno del dret politic? A Suissa tenim lo *Veto*, lo *Referendum*, la *Iniciativa*, etc., quinas institucions s' han anat introduhint en la majoria dels Cantons, en vista dels bons resultats obtinguts per lo que primer va ferne la proba. Lo dret de revisar las lleys dictadas per la autoritat legislativa per medi de volacions populars *ad Referendum* va naixer en los Cantons del Valais y dels Grisons, en los quals hi havia d' antich la costum de *referir* ó donar compte de las lleys fetas per lo Concell á las decenas ó municipalitats, á fi y efecte que resolguessin sobre d' ellas en definitiva. Al acomodar los Cantons la tradició ab las aspiracions, van modernisar la institució, y copiantla los que no la havian encara adoptada dels que ja la tenian, van anarla perfeccionant y extenent fins al punt, de que avuy forma ja part del dret federal, puig que las lleys que dictan las autoritats representatives del conjunt han de ser subjectadas á la revisió popular de tota la Confederació, sempre que constitucionalment ho demanan trenta mil ciutadans actius ó vuit dels Cantons confederats. Y tot passant dels uns Cantons als altres, la institució ha anat prenent formas tan variadas, que mentres en alguns es lo *Referendum* obligatori pera todas las lleys, en altres ho es sóls pera las que importin un gasto que passi d' una quantitat fixada, y en altres es purament facultatiu ó condicional, no tenint efecte sinó que ho demani lo número de ciutadans actius que está fixat en las lleys fonamentals. De la meteixa manera que 'l *Referendum* han anat extenentse las demás institucions que havem citat y moltras altras.

¿Se 'n volen exemples en lo camp del dret civil? Girem la mirada á la Confederació americana, y 'n trobarem un dels més marcats que pugui desiljarse. Un dels Estats va idear una ley eminentment práctica, que responia perfecta-

ment al caràcter emprenedor y febrorencament actiu de aquells pobles. Lo *Homestead*, nom ab que es coneguda la llei á que 'ns referim, y que no vol dir més que «ajuda, auxili de la llar ó de la casa,—(la paraula es composta de *Home*; casa, llar, y de *Stead*; ajuda, auxili,») —dona á cada individu la facultat de sustreure la casa que ocupa sa familia y una gleba de terreno, á tota responsabilitat y execució per deutes. Lo qui vol utilitzar aquest benefici no ha de fer res més que declararho davant de la autoritat competent del seu districte ó municipalitat, y aquesta autoritat ne pren nota en lo registre oficial destinat al efecte, y ho publica en la forma que está establerta. La declaració no té efecte retroactiu, ni lliura, per lo tant, la propietat assegurada de responsabilitats anteriorment contretas: pero desde 'l moment de la anotació, lo qui utilisa lo *Homestead* queda com si no possehis res de lo que ha declarat voler reservar-se, y 'ls que tractan ab ell no poden dir jamay que han sigut enganyats, puig saben per endavant quina es la seva situació.

La trascendencia d' aquesta institució es incalculable. Lo que té la seguretat de que, siguin las que siguin las vicissituds que li sobrevinguin, sa familia ha de quedar ab casa ahont acullirse y un tros de terra pera menjar, s' entrega ab energia als negocis més arriscats y difícils. Si fa fortuna, be; sinó la fa, té sempre la retirada assegurada.

Lo *Homestead*, fill del sistema particularista, ha passat d' Estat á Estat á tots ó quasi tots los de la Unió, acomodantlo cada un á las condicions especials en que 's troba, y variant la quantitat asegurable y la forma de fer la inscripció. En l' Estat de Maryland, lo valor de lo assegurat no pot passar de cent dollars, mentres que en los de California y de Nevada pot arribar á cinch mil. Entre aquestos dos extrems tenen l' *Homestead* los demás Estats americans, desde los quals es probable que s' extengui á tots los pobles de rassa

anglo-saxona, imitantlo ja en alguna de las Colonias británicas, y estudiantlo sèriament en la meteixa metrópoli.

¿Se 'n vol un altre exemple no menys trascendental en lo meteix terreny del dret civil? Aquí está la anomenada *Lley ó Act Torrens*, que desde una de las Colonias británicas, la de la Australia meridional, ahont va ser promulgada en 1858, va passar luego á moltras altras Colonias y Estats, haventse arribat á presentar un projecte de lley á la Cámara dels Comuns pera la aplicació de la lley á Inglaterra; projecte que de moment va fracassar, pero no sens produhir indirectament alguna millora en la transmissió de la propietat inglesa. La lley *Torrens* ha sigut adoptada en las Colonias de Queensland, de Victoria, de Nova Gales, y en la occidental de la Australia; en la Tasmania, en la Nova Zelanda, en una de las províncias del Canadá, en la Colombia británica, en las Islas de Fidji, y ha entrat ja en la Unió americana per lo Estat de Iowa, desde 'l qual passará als áltres. En virtut de la flexibilitat del particularisme, cada un d'aquestos Estats ó Colonias va adaptant la lley á sas condicions y necessitats especials, conservant empero lo fondo de la meteixa.

La lley ó *Act Torrens*, que porta lo nom de son autor, Sir Robert Torrens —(tal vegada una gloria catalana que ignorem, puig l'apellido indica que ha de ser fill ó descendent al menys de la nostra terra,)—té per objecte movilisar la propietat inmoible, y ho consegueix pels medis més senzills. Lo qui vol col·locar sa propietat baix lo règimen de la lley, —puig que aquesta no es obligatoria, y otorga sas ventatjas sòls als que las volen disfrutar,—envia un plan de la finca, una descripció y 'ls títols de la meteixa, á la oficina encarregada del registre. Aquesta examina 'ls títols com si hagués de comprar la propietat, y si 'ls troba corrents, ho anuncia al públich. Si 's presentan reclamacions, las ha de resoldre lo propietari: si no se 'n presentan, ó una volta resoltas las

presentadas, la oficina inseriu lo títol en un llibre talonari en que hi constan totes las cargas y gravámens, y dona 'l taló al propietari. Desde aquest moment la propietat està col·locada al amparo de la lley Torrens, y la administració la garanteix contra qualsevol reclamació que pugui venir, encarregantse de sostenir los plets y de pagar las indemnizacions que procedeixin, cobrant al efecte un dret de assegurança que no passa jamay del dos per mil. Las operacions sobre la propietat garantida son desde aquell moment facilíssimas y 's fan totes sobre 'l taló. Aquest es endossable, divisible, hipotecable, etc., etc., lo meteix que un document de comers. Totes las operacions s' escriuben en lo meteix títol, com en una lletra de cambi. Ab aquesta senzilla, la lley Torrens reemplaça lo registre engorrós y complicat dels contractes, per lo registre de un títol en lo qual està condensada la propietat. Pera 'ls empenyos á curt plaso, ni tant sòls se n' ha de pendre nota. Lo propietari deixa lo taló en poder del prestador, y aquest té la seguretat de que aquell no farà cap operació nova que comprometi 'l seu crèdit, puig que no disposant del taló, no pot contreure cap obligació que afecti á la propietat que ha donat en garantia (1).

Mes, no cal anar á cercar los exemples fora de casa, puig ne tenim prous á casa nostra, en la época anterior á la unificació. Lo particularisme de la Confederació aragonesa-catalana, encara que no ab la amplitut que ha alcançat lo sistema en son desenrotll modern, produhia efectes semblants als que hem presentat com exemple.

Aixís tenim, que las costums conegudas baix lo nom de

(1) Los que vulguin estudiar á fondo aquesta institució, poden consultar lo llibre de Sir Robert Torrens, titolat *An Essay of the transfer of land by registration* y uns articles de Mr. Ives Gujot en lo *Journal des Economistes*, (1882).

Recognoverunt Proceres, confirmadas y reconegudas pera la ciutat de Barcelona á títol de privilegi en 1283, van anar luego extenentse á altrás ciutats, vilas y comarcas de Catalunya, com Gerona, Granollers, Igualada, districtes de las Franquesas del Vallés, del Maresme y Vilamajor y alguns altres, essen la última en adquirirlas Vilafranca del Panadés ab tota sa vegueria, en virtut del privilegi expedit en 1310 desde Monsó per lo rey Ferran, y confirmat prop d' un sigle més tart, en 1399 per don Felip, tercer de Castilla y según d' Aragó. Aquest procediment per extensió tenia molt de particularista, ab tot y que no gosava encara de la flexibilitat que la divisió de la soberania dona avuy al Estat compost, y es un indici de que, si hagués pogut seguir desenrotllantse la politica de la Confederació aragonesa-catalana, s' hauria lograt la unitat de la Península per medi de la unió de las distintas regions, molt més forta y fecunda que la que s' ha volgut fundar en la uniformitat pel camí de la imposició absorvent de una d' aquellas.

Passem ja á examinar com funciona l' Estat compost en quant té relació ab la garantia dels drets y llibertats individuals y corporatius.

Dividida la representació de la soberania, y co-existint los dos poders, general y particulars de cada un dels Estats associats, lo primer efecte que 's logra, es que la limitació del un per l' altre sigui efectiva, sens que per aixó cap de ells se debiliti. Dins del Estat unificat,—y notis be aquesta diferencia, que es de las més importants,—per moltas divisions y subdivisions que 's fassin entre las diferents branques del poder, totes han d' estar lligadas entre ellas per relacions de dependencia, puig que forman un tot que ha de tenir un cap. Si en l' Estat unificat predomina lo principi autoritari, lo cap es lo rey ó president, y á sa voluntat están en definitiva subjectas las autoritats totes, per més que vulguin

separarse las atribuciones de cada una. Si predomina lo principi democràtic, la Càmera es la que s' imposa y ho dirigeix tot en la pràctica. Dins de la organisació unitaria no pot deixar de condensarse lo poder en un cap, format per una ó per varias personas, puig per moltes limitacions que s' imaginin, sempre ha d' anarse á parar á un poder sens superior, que resolgui las qüestions sens apel·lació.

De lo qual ne resulta, que en l' Estat simple tota limitació al poder, fassis com se fassi, lo desmilla en qualitat y li treu forsa. Lo principi lliberal se troba, donchs, en tal organisació tancat dins de un cercol viciós del que no pot sortir-se. Si 's vol impedir que 'l poder pugui destruir ó perjudicar las llibertats y drets, no hi ha altre medi que debilitarlo, y si 's fa, se 'l deixa inepte pera cumplir sa missió propia. Si se 'l vol robustir pera que pugui exercir ab desembràs sas funcions, aquellas llibertats y drets quedan desarmats á mercés del poder, y moren á mans del meteix que devia ser llur garantia. En l' un y l' altre cas ve lo desordre, essent los perturbadors la llicència ó 'l despotisme. D' aquí que las nacions unitarias no estiguin jamay en lo just medi: la llibertat y la autoritat son en ellas inconciliables, y 'l desequilibri es permanent, no fent més que cambiar de l' un plat al altre de la balansa.

Es un error créure, que en una organisació social basada en lo principi de llibertat, l' autoritat ha de tenir poca forsa. Precisament, ne necessita més que en las organisacions basadas en lo principi contrari. Lo que hi ha, es que aquesta forsa ha de concentrarse en los punts en que deu obrar, sens poder aplicarse en aquells en que no es necessaria. Mes clar: á la autoritat han de regatejárseli atribuciones, no disminuhirseli la energia. Ha de limitársela no en la qualitat, sinó en la quantitat.

Dins del sistema unitari es fácil perjudicar á la qualitat;

impossible limitar efectivament la quantitat. Sent lo poder únich ¿qui 'l deturará quan invadeixi atribucions que no li corresponen? Al punt meteix que 's tracta de ferho de una manera eficas, la qualitat de la autoritat se 'n ressent, y quedan perjudicadas las atribucions que li son propias.

L' Estat compost limita la quantitat sens desmillorar la qualitat. Sa condició essencial es que co-existeixin dos poders entre 'ls quals han de repartirse las atribucions de la soberania. Fassis la repartició com se vulgui, no pot deixar de naixer la limitació de quantitat. Lo poder general del conjunt té marcadas las atribucions que se li confian, y ha de reduhirse á llur exercici baix pena d' invadir lo camp propi dels poders dels Estats particulars. Pera aquestos, las atribucions que han conferit á aquell, són limitacions no menys efectivas. Al punt meteix que intentan traspassarne alguna, topan ab lo poder general. Los dos poders son rodas que engranan y mútuament s' obligan á la regularitat Cap de las duas pot anar més ni menys depressa que l'altra mentres lo engranatje 's conservi.

Aquest mecanisme es la veritable garantia de la llibertat. L' individuo y las agrupacions no están aislats davant per davant d' un poder sens altre fré que 'ls qu' ells meteixos li posin, sino de poders enfrenats per llur meteixa combinació. Lo poder que de més aprop los toca; lo que regula las relaciones més importants de la vida qüotidiana; lo que garanteix directament llurs llibertats; lo que está encarregat de traduhir en lleys los drets de la familia y la regulació de la propietat, no es un poder absolut ni irresponsable. Per damunt d' ell está lo poder general, que en quant sigui materia de las atribucions que té confiadas, pot obligar al de cada Estat particular á cumplir lo seu deber. Quant un particular ó corporació veu atacats ó desconeguts los seus drets, no s'óls té 'l medi de reclamar á las autoritats del Estat particu-

lar, sinó que, en cas de no trobarhi justícia, pot ap·pel·lar al poder general. Lo poder general no toca tant d'aprop als individus y á llurs agrupacions sinó en los casos contats que tenen relació ab las atribucions que té confiadas, y fins en aquestos casos no 's presentan tampoch aïslats. Si 'l poder general s'extralimita, poden demanar auxili al poder del Estat particular, y aquest té medis de resistir la extralimitació. Y no 's temí que no la resisteixi en los casos graves, puig tot poder está gelós de sas atribucions y no está jamay disposat á deixárselas cisar. La virtualitat de la organisació particularista se funda precisament en posar costat per costat la gelosia de dos poder s. L'individu troba en ella la garantia de sa llibertat, que cerca inutilment en la organisació unitària. La *federal liberty*, com diuen alguns tractadistas americans, es la que no 's trova jamay desarmada y sola davant del poder que l'amenassa. Contra l'atac de la autoritat particular del Estat, té l'ajuda efectiva de la general de la associació: contra 'l d'aquesta, l'ampara la del Estat particular.

La organisació particularista, además, es la única que permet que 'l sistema representatiu se mantingui pur y sens barrejas que 'l desnaturalisin.

En primer lloch, la divisió de la soberania es una gran base pera la representació en lo poder general. Per medi de la associació, distints Estats petits, sens perdre llur caràcter de tals, ne fan un de gran. En aquest, donchs, han d'estarhi representadas la varietat y la unitat, lo qual, traduït á la pràctica, fa que 'l poder legislatiu general se formi de dos cossos ó Cámaras ab atribucions iguals. L'un d'aquestos cossos ha de representar la llibertat individual, l'altre la soberania dels Estats associats: lo primer ha de ser fill de la majoria del poble de tota la associació, lo según de la majoria de cada un dels Estats que la formen: en aquell la repre-

sentació ha de ser proporcional al número, en aquest igual pera tolas las entitats autónomas. L' un representa 'l conjunt y l' altre las parts organisadas que 'l forman, y sens lo concurs de tots dos no ha d' haverhi ley que arribi á alcan-sar forsa obligatoria. Si 'l cós representant de la totalitat volgués atentar á las soberanías dels Estats particulars, lo cos representant d' aquestos s' hi oposaria. Si 'l cos que re-presenta las soberanías particulars se proposés destruhir la unió o cisar las llibertats individuals, ho impediria l' altre cos que las representa. Tenint los dos cossos iguals atribu-cions y necessitant la ley la aprobació dels dos cossos, en cas de conflicte entre 'ls interessos que cada un d' ells re-presenta, no hi ha més que un camí, que es l' únich llógich; lo camí de tranzacció, que resolgui 'l conflicte armonisant las diferencias.

La meteixa divisió de la soberania facilita la representa-ció en los Estats associats. Encarregats los poders d' aques-tos de una part sola de las atribucions soberanas, al donar formas al poder que ha d' exercirlas, poden també atendre als distints interessos que dins del Estat se manifestin, en-carregant la potestat llegendativa á duas Cámaras, l' una de las quals representi 'l número y l' altra las forsas corpo-rativas.

Al tractar l' Estat compost de constituhir lo poder execu-tiu, aixis en lo conjunt com en cada un dels membres asso-ciats, pot ben bé donarli vida propia é independent dels poders llegendatius. La limitació, que es la condició essencial del sistema particularista, fa que no 's tingui de temer la ti-rania tant com en l' unitari. Las autoritats executives del conjunt tenen los limits de llurs poders fixats, y son vigiladas per las dels Estats particulars, las que, á llur vegada, están contingudas per aquellas dins de llur círcol propi. Unas y otras disposan de menor quantitat de poder que las de un Estat centralisat, y són, per lo tant, menys perillosas.

En según lloch, la organisació particularista, monàrquica ó republicana, está en condicions molt distintas que la unitaria per lo que respecta á las causas que han impulsat als Estats simples á adoptar las prácticas parlamentarias. L' Estat simple, especialment si está regit per la monarquia hereditaria, quasi forsosament ha d' adoptar lo parlamentarisme, si vol fugir del régimen absolut. Lo rey es sagrat é inviolable, y está, per lo tant, excent de tota responsabilitat. Encarnació del poder executiu, no l' exerceix directament, sinó per la intermediació de secretaris ó ministres responsables, que nombra y separa lliurement, sens subjecció á cap regla establerta en la llei fonamental del Estat. Si 's deixa al poder real en possessió plena d' aquesta prerogativa, sens darli ni tant sols una indicació sobre la forma y manera d'exercirla, imperará de fet l' absolutisme. Lo poder real no té altre medi de coneixer las fluctuacions de la opinió del pays que las eleccions parlamentarias, y d' acort ab las manifestacions d' aquestas ha de exercir la potestat de nombrar y separar als ministres. Adoptada aquesta premisa, las demés conseqüencias del parlamentarisme venen tot naturalment. Lo rey pot tenir duples sobre la verdadera opinió del pays, y pera desvaneixerlos no té altre recurs que posarla á proba en unas eleccions generals. Pera ferlas, necessita 'l rey poder disoldre 'l Parlament. Dada aquesta potestat, y acceptat que 'l representant del poder executiu, rey ó president, sigui irresponsable y nombri lliurament los secretaris ó ministres responsables, ni hi ha terme mitj, y s' ha de triar entre la dictadura absolutista y 'l parlamentarisme ab tots los seus inconvenients y viciosas prácticas.

L' Estat compost pot tenir lo sistema verdaderament representatiu sens regirse pel parlamentarisme, puig que pot marxar ab los poders ben desllindats sens caure en l' absolutisme. Si la organisació es republicana, y 'l poder executiu

es responsable y temporal, las fluctuacions de la opinió pública influheixen en aquest poder, al pendre en sa elecció part directa ó indirecta. La duració dels càrrechs está marcada y res tó que veure ab ella lo Parlament. Si 'ls dos poders se posan en desacort, per endavant se sap quant pot durar aquest, y 'ls electors meteixos se preparan á ferlo cessar quan siguin cridats á renovar los càrrechs de l' un y de l' altre. Si la organisació es monárquica ó imperial, tampoch hi ha inconvenient en deixar als poders executiu y legislatiu deslligats l' un de l' altre. Las atribucions de la soberania que exerceixen són reduhidas, y, además, están tots subjectes á la limitació essencial que naix de la divisió de la meteixa soberania.

La organisació particularista no sóls pot basarse purament en lo sistema representatiu, sens barreja de cap de las viciosas prácticas del parlamentarisme, sino que depura aquell sistema y 'l salva de caure en cap dels dos extrems que poden posarlo en perill. Hem dit en altres capítols, que en tota agrupació social s' agitan duas classes d' interessos: lo general y 'ls particulars. Si la representació se dona sóls al interés general, com acostuma succehir en las nacions unitarias dels nostres temps, los interessos particulars quedan desatesos. Si en cambi sóls aquestos son los representats, lo general ne surt sacrificat. La exclusió d' un qualsevol dels dos interessos contradictoris es causa del descrédit del sistema. Si 'ls representants ho son de la nació y no del districte ó de la classe que 'ls nombra, se cau en un generalisme abstracte, que no pot deixar de ser tirànich. L' Estat se presenta com una entitat absorbent y destructora, y en nom de principis de que tothom parla y en quins ningú creu, atropella tot lo que li fa sombra. Si 'ls representants ho són del interés d' un petit districte ó d' una classe social, lo egoisme y la mesquinesa son lo móvil que 'ls porta, y en

nom dels interessos particulars perjudiquen al general. Fins suposant bona fe y desitj d'encertar en tals representants, no poden despendres del esperit exclusivista ó de cos, y 'ls efectes son tant tirànichs com los del predomini dels generalisadors que viuen d'abstraccions.

L'exclusivisme dels especialistas los fa temibles com á governants. No miran cap qüestió sinó per lo prisma de llur especialitat, y no 's paran fins que han lograt imposar llurs punts de mira estrets y encongits. Poseu á un metje, com á metje, per exemple, en situació de dirigir qualsevol societat, y no veurá res més que problemas de fisiologia ó de higiene, que voldrá resoldre obligant á tots los associats á medicarse ó á guardar lo règimen de sa escola. Poséuhi un pagès, y no estarà satisfet sino s'entregan tots los recursos á la agricultura. Poséuhi un fabricant, y tindrà la pretensió de que tot se sacrifiqui davant de la especialitat de la seva manufactura, que proclamará en tots los tons com l'únic interès social digne de ser atés, encara que 's degui perjudicar á altres que representin cent vegadas més en lo conjunt de la riquesa pública.

La organisació particularista se posa en lo just terme mitj, y reconeix igual representació al interès general que als interessos particulars. Hem ja indicat los medis que emplea, al parlar de la base en que funda las duas Cámaras legislativas perfectament iguals en atribucions, y qual concurs es igualment necessari pera que un projecte arribi á adquirir forsa de ley obligatoria.

Un dels punts de vista més hermosos que presenta lo particularisme es lo que prové de la aplicació práctica de sa flexibilitat. Gracias á aquesta condició poden viure agrupats y agermanats, formant un tot nacional, pobles distints de religió, de llengua, de costums, de rassa, y fins en graus molt distants de civilització y de cultura. A Suïssa, per exem-

ple, hi ha quasi tants catòlics com protestants; hi ha un gran número de francesos, italians y d'altres brancas llatinas, al costat de la majoria germànica; hi ha comarcas purament pastorals, que confinan ab altres en que ha entrat ja tot lo refinament que porta la gran industria, y aixó no obstant, totes aqueixas varietats plegadas formen conjunt. Dins de la flexibilitat de las lleys generals, cada varietat acomoda las particulars á sas propias condicions, creencias, interessos y graus de cultura. Lo unitarisme, volent fer passar á tots per un meteix adressador, perjudica á uns ó altres. Lo particularisme, disposant de distints adressadors, deixa que cada grupo utilisi aquell que més li convingui. La ley única, si es avansada, no convé als que no están tan avansats com ella, y si es atrassada, lliga als que voldrian avansar. Usant de una comparació, l' unitarisme junyeix al carro del progrés un cavall corredor al costat de una tortuga, y vol que portin lo meteix pas. Lo particularisme deixa que 'l cavall corri y que la tortuga camini ab pausa, puig que no 'ls junyeix al meteix carro.

Deuriam allargar extraordinariament aquest capítol si volguéssim indicar, encara que sós molt lleugerament, totes las ventatjas positivas de la organisació particularista. Si poguéssim exténdrens sobre la importancia que té la ex-centralisació que es sa conseqüència immediata, veuriam que, sós lo sistema que sostenim, pot resoldre 'l problema de correjir las exessivas aglomeracions urbanas, que la facilitat de comunicacions y la generalisació y augment de las necessitats han creat en totes las nacions grans: aglomeracions que poden arribar á ser un poderós agent de degeneració de las rasses, per las malas condicions en que viuen la major part dels que en las ciutats están apilats y encufurnats, respirant ayre viciat y nutritse imperfectament á causa de la carestia y falsificacions de las materias alimenticias. Veuriam que la

organització particularista tendeix a la bona distribució de la població entre las ciutats y la campinya, puig que no concentrant la vida en un centre, sinó espargintla per tot arreu, fa que fins en los més apartats extrems no hi falti res de lo necessari pera la vida moral y material. Pera comprobarho, fariam notar, que la rica aglomeració nort-americana, en un sigle de portentosa creixensa y contant ja avuy més de cinquanta milions de pobladors, no ha fet arribar la capital Washington a cent cinquanta mil ànimes, (1) mentres que Madrid, centre de una nació pobre que no excedeix de divuit milions d'habitants, passa ja ó s'arriba al mitj milió, es a dir, que fa tres ó quatre vegades la capital de Nort Amèrica: de la mateixa manera que la ciutat de Berna, centre dels tres millions de suïssos que formen la Confederació, no passa de quaranta mil ànimes, ó sigui, poch més de la sétima part dels habitants de Barcelona, centre natural, encara que no polítich, de la aglomeració catalana, que no arriba a dos milions.

Si seguíssim indicant las ventajjas de la organització de que 'ns ocupem, veuriam que, per medi de la llibertat que garanteix a tots los individus y agrupacions que s'uneixen, tendeix a trempar los caràcters, regenerantlos quan estan degenerats. Los caràcters decauben en la generalitat de un poble, quan en la determinació dels actes voluntaris individuals no hi intervé un móvil que tingui prou força pera sobreposarse als demés que 's posan en lluita cada vegada que la voluntat va a entrar en acció. Per tal motiu, la llibertat que crea aquell móvil en consonancia ab las aspiracions de cada agrupació y fins de cada individu, es lo més poderós restaurador dels caràcters. Encara que no tinguéssim cap més motiu, aquest sol bastaria pera fernos particularistas

(1) Segons lo cens de 1880, té 147,293 habitants.

convensuts. Per desgracia, lo nostre caràcter catalá está completament degenerat y desnaturalisat, com vam demostrar en la part primera, y l' afany de regenerarlo es lo que més nos impulsa cap al particularisme.

Mes, no volem seguir buscant altrás ventatjas que podriam descobrir en lo sistema particularista. Las fins aquí indicadas són prou importants pera portar lo convenciment de sa bondat als ánims dels que no tenen partit pres en contra. En lo primer capítol d' aquesta part vam dir que no 'ns proposavam escriure un estudi complet sobre 'l particularisme, y las dimensions que 'ns havem imposat nos obligan á cumplir la paraula. Anem, donchs, á posar punt final á la segona part, ab un capítol de pocas planas.

CAPITOL X.

LO CRITERI HISTORICH.

Lo particularisme porta á un criteri amplement históric.—No es fill de cap exclusivisme d'escola.—Exageracions de las anomenadas filosófica é histórica —La una olvidava lo passat y l'altra'l pervenir, y cap de las duas estava en lo present.—Lo particularisme no es tradicionalista ni idealisador, sinó armonisador dels fets ab las aspiracions.—Resposta á una pregunta que 's sol fer al catalanisme regionalista.—Sentit en que 's diu, que vo em ser lo que fórem.

Tot estudiant lo particularisme desde un punt de vista eminentment positivista, y no havent avansat un sol pas en lo nostre camí, que no 'l poguéssim apoyar en lo terreno ferm de la observació directa y comprovada, nos hem trobat sens cap esforços dins del criteri amplement históric. Dedicuem alguns párrafos á analizar aquest resultat, que al primer cop d'ull ha de causar un tant d'extranyesa.

Se 'ns ha acostumat tant á considerar aquell criteri com autagónich y oposat al filosófic; hem vist als sectaris de las duas escolas que respectivament los sostenen, tan persuadits de que son irreconciliables, que la extranyesa es perfectament motivada. ¿Es que son falsos los rahonaments en que'ns havem apoyat, ó es que son illegitimas las conseqüencias que n' havem deduhit?

Ni la una cosa ni l'altra. Es senzillament que'l sistema particularista no es fill de cap exclusivisme d'escola. Acla-

rint aquesta meteixa idea, en la «Memoria en defensa dels interessos morals y materials de Catalunya,» hi vam consignar lo següent:

«Y encara, lo nou giro experimental y la tendencia més pràctica, que han pres las ciencias politicas, juridicas y sociales en los nostres dias, han allisat molt los grops de la disputa entre las duas escolas. Avuy no busquem sino la realitat en las cosas y en los fets, y al estudiar la societat, no nos la imaginém formada per sers fantàstichs, sino per homens de carn y ossos, y á tals societats apliquem los principis científichs. Avuy, no considerem filosófic un sistema que no tingui sa base en la historia, que no limitèm als temps passats, puig que no se 'ns amaga que 'l present es també un moment históric, ni que se n' anirán formant d' altres lo pervenir. Aplicant aquestos principis á la ciencia de la legislació, sols concedim los honors de filosófica á la ley que, inspirantse en los principis de justicia absoluta y dins de la relativa, sens topa ab los interessos respectables del passat, s' acomoda á las necessitats y condicions actuals del poble pera 'l que se dicta, y no contradiu sos ideals. Lo moment históric actual es sempre lo més important en todas las manifestacions individuals ó col·lectivas del home »

«De manera, que tota ley positiva, pera ser relativament justa y secundar la missió civilisadora del Estat, ha de correspondre á las condicions históricas de cada pays. Y com la historia enclou dos temps, pretèrit y present, y 'n prepara un altre, que es lo futur, la ley, pera enmotllarse en la historia, ha de respectar lo passat, respondre á las necessitats del present y no contrariar lo pervenir. La ley, donchs, ha de variar tant com siguin variats los interessos, necessitats y aspiracions del grupo social pera 'l que 's dicta.» (1)

(1) *Memoria en defensa dels interessos morals y materials de Catalunya.* Part quarta, n.º 1.

Quan las duas escoles estavan en lo fort de la lluyta, cada una exagerava per son costat. La anomenada filosòfica, en alas de las generalisacions abstractas s'enfilava als núvols y arribava á perdre de vista la terra. Desde 'l punt en que havia col·locat lo seu observatori, no veyia lo que més salta á la vista, ó sigui, que las ciencias socials y polítiques son de aplicació immediata, y que 'ls principis en que 's fundin han de traduhirse en fets reals. Enhorabona que al ocuparse de moral y d'estètica s'imagini la ciencia un univers y un home ideals, tals com ella 'ls voldria, puig que 'ls principis que en aquellas materias s'estableixen, no son regla obligatoria, sino guia y exemple pera aquell que aspiri á acostarse á la perfecció. La sociologia, lo dret, la política y totes las demás branques de la ciencia, quals principis han de donar naixensa á institucions, no poden considerar al home com una abstracció, sino que han d'estudiarlo tal com es, puig tota errada en aquestos punts fora de conseqüencias fatalment funestas. Notis be que las branques de la ciencia purament abstractas no fan legalment exigibles las sevas reglas ó consells, sino que deixan llur aplicació á la consciencia ó al gust de cada individu, mentres que las branques de aplicació converteixen llurs reglas en lleys positives, sancionant ab penas las transgressions. La sociologia y la política, donchs, com de aplicació immediata, no poden separarse dels fets, y sòls serán verdaderament filosófiques en quant los tinguin en compte.

La escola anomenada històrica va exagerar pel costat oposat. Enamorada dels fets, volia reduhir las branques de la ciencia de aplicació immediata á la condició de no fer més que pendren inventari. Tot lo existent li agradava en rahó directa de sa antiguetat. Pera ella, un desmarxat castell de la edat mitjana, per lo sol fet de contar alguns cents anys de vida, contenia més elements de bellesa que una estació de camí de ferro, plena de moviment y rubleria d'enginyers que

mostran la potent inventiva del home. Encongida per lo pobre paper á que ella meteixa s' havia condemnat, no s' atrevia á posarse directament cara a cara de sa contraria, y tranzigint en los punts més essencials, com havem indicat en un altre capítol, creya afirmar sa personalitat exagerant los punts secundaris. Feya com aquells caràcters débils, que acostumats á posarse encorbats davant dels que consideran superiors ó iguals, se revenjan en lo infelís més petit que cau en llurs mans, y són ab ell refinadament crudels. Per tals camins, la escola històrica va convertir-se en purament arqueològica. Sa antagonista al ocupar-se de historia olvidava 'l passat y sòls atenia á lo que creya ser lo pervenir, mentres que ella, olvidant lo pervenir, que no s' atrevia á negar, s' atenia al passat. Ni l' una ni l' altra estavan en lo present, que es lo moment á que 's deu atendre ab preferencia.

Lo particularisme atén als tres moments, y per aixó 's troba dins del criteri filosòficament històric. Pera ell, lo present es sempre lo punt d' enllás entre 'l passat y 'l pervenir, y no descuida per tant la tradició ni las aspiracions. Totas las generacions han de contribuir á la gran tasca que ha de cumplir la humanitat en la terra, y cap d' ellas pot deixar de fer la part que li pertoca, portant lo seu granet á la obra del progrés, que sòls ha de resultar del treball combinat de totes. Lo present no ha de rompre jamay ab lo passat ni ab lo futur: sa missió es enllassarlos y armonissarlos.

Per aixó lo particularisme no es tradicionalista ni idealisador, sino amplement positivista. Sos propòsits són, que las institucions dels pobles, guardant la tradició, responguin á las necessitats d' avuy y preparin la millora de demá. La base de llibertat permet que 'ls interessos històrics vagin evolucionant, sens las grans sacsejadas que ha produhit la compressió en que s' ha tingut moltes vegadas á las col·lectivitats y als individus. Organizadas las societats baix la base

del particularisme, lo moment històric actual fora constantment la resultant de las forsas productivas que en llur seno se manifestan y desenrotllan: fora sempre la transacció entre lo passat y lo futur, entre 'ls interessos que venen y 'ls que se ne van.

Dintre del amplíssim concepte històric que té format lo particularisme, pert tota sa malícia la pregunta que 's fa moltes vegadas al catalanisme regionalista, ó sigui ¿quina época de la historia de la nostra terra voldria restaurar?

En vers y en prosa s' ha dit moltes vegadas que «lo que volem es ser lo que fórem,» y de la falsa interpretació d' aquestos desitjos naix aquella pregunta, de que abusan los nostres contraris, y que arriba á perturbar á molts regionalistas que no han estndiat prou la materia. Després de las explicacions que acabem de donar, la resposta es senzilla.

Volem ser lo que fórem, pero no ressuscitar res que no sigui propi dels nostres temps. Volem que Catalunya recobri la personalitat que en altrás épocas tenia, pero pera fer d'ella l' us que 'ns aconsellin las circunstancias en que 's troba avuy lo nostre poble. No volem fer una restauració purament arqueológica, sino que de tot lo que tinguérem aprofitarem sóls lo que pugui sernos de utilitat actual. Volem Corts catalanas, pero no las Corts de la edat mitjana ni las de la época en que las va enterrar en las runas de Barcelona l'exèrcit del primer Borbón. De llur organisació antigua, veurem lo que es aplicable á las Corts d' avuy, y lo mateix farém ab lo Consell de Cent y demés institucions que tan bé esqueyan á la nostra terra. A la organisació particularista de Catalunya quan hagi recobrat sos drets, hi aplicarem l' amplíssim criteri històric que acabem d'explicar en lo present capítol. Ni volem tornar al sigle quinze, ni molt menys al any vuit del que encara corre, ni volém saltar tampoch al sigle vint. La nostra aspiració es

viure en los temps que'ns té destinats la naturalesa, aprofitant las ensenyansas que 'ns van deixar com patrimoni los nostres passats quan savian ser lliures, millorantlo ab lo nostre treball y ab las nostras llums, á fi de deixarlo augmentat als nostres fills, que á llur torn lo millorarán pera las generacions que darrera d' ells vinguin, contribuhint entre tots á fer envejable la historia de la nostra patria catalana.

PART TERCERA

SOLUCIONS PRACTICAS.

CAPITOL I.

SOLUCIONS MONARQUICAS.

L' IMPERI BRITANICH.

Camí que seguirem en aquesta darrera part.—Classificació de las solucions particularistas.—Extensió del imperi britànic.—Organisació del Estat metropolita.—Bases de las llibertats britàniques.—La *Common law* y la llei escrita reconeixen varietats.—Llegislació separada.—Llegislació temporal.—Organisació colonial britànica.—Las Colonias propiament dites tenen legislatura especial.—Classificació d' aquestas Colonias.—Federatisme en algunas d' ellas.—Organisació federal del Canadà.—Resultats que dona.—Ressenya del moviment particularista en las Colonias britàniques.—La solució, en general, es incompleta.—Trascendencia del projecte de fer renaixer lo Parlament de Irlanda.—Possibilitat de que porti a completar la solució per medi d' un Parlament general de atribucions reduhidas.

En aquesta darrera part hem d' ocuparnos de las diferents solucions practicas á que pot arribar lo particularisme en la organisació dels Estats. Pera darne una idea, recorrerem, encara que molt á la lleugera, las agrupacions nacionals que en una ó altra forma s' apartan del unitarisme y tenen institucions que 'ls donan més ó menys perfectament lo caràcter de associacions d' Estats, passant luego á fer de las ensenyansas que del exámen se desprenguin, la aplicació que pugui servirnos pera la determinació de las aspiracions del catalanisme regionalista.

Disposant lo particularisme de la flexibilitat que hem demostrat en lo capítol VII de la part segona, las solucions á que dona lloch son extraordinariament variadas. Algunas s' apartan poch del unitarisme, y otras s' acostan molt á la se-

paració completa de las parts, essent en molts casos difícil decidir si l'element predominant es lo unitari ó lo particularista. Recordis, que en lo capítol VI de la meteixa part segona, hem fet notar que no s'ha presentat ni pot presentarse en la pràctica un sol exemple de agrupació política basada purament en un sistema determinat. Adoptém, per tant, lo criteri de considerar particularistas totes las solucions polítiques que reconeixen la existencia de cossos legislatius separats, quals atribucions siguin limitadas per institucions que serveixin de llas d'unió entre las distintas parts que, dins de la agrupació nacional, exerceixin algunas de las atribucions característiques de la soberania.

Las solucions particularistas, sigui lo que sigui lo grau de cohesió entre 'ls membres components del Estat general, y tant si s'han de comprendre entre las Lligas ó Confederacions, com si se arriban á formar veritables Estats compostos ó federatius, poden classificar-se, atenent á la forma de llur govern general, en monàrquiques y republicanas. Quan al davant del poder del conjunt hi ha una sola persona inamovible é irresponsable, rey ó emperador, la solució es monàrquica: quan los interessos generals son regits per molts, tant si formen una Dieta com si están organitzats en Cámaras, essent temporals las autoritats executives, la solució es republicana.

Notis be, que al fer aquesta classificació atensem sòls al poder general. Aixís, donchs, una Confederació que té al davant un rey ó emperador, no deixa de ser monàrquica, encara que alguns de sos membres se regeixin republicanament, com succeeix en las ciutats lliures del Imperi alemany; ni deixaria de ser republicana aquella que, regit lo conjunt per molts, tingues entre sos components algun Estat monàrquich. Fins al any 1857, la Confederació suïssa va contar entre sos Cantons lo principat de Neuchatel, que dependia del rey de Prusia. La varietat es conseqüència precisa del particularis-

me, y dins d' aquest sistema son possibles combinacions de tot género. Al passar revista als Estats que més ó menys reconeixen lo particularisme, farem notar las més generals y freqüents.

Y sens més preàmbul emprenem la nostra tasca, començant per l' exàmen de las solucions monárquicas que existeixen.

La primera que 's presenta naturalment á la vista es la grandíssima agregació britànica. L' imperi de la Gran Bretanya s' extén á totes las parts del món, y sumant las Colonias y la Metròpoli comprén una part importantíssima dels habitants de la terra. Res donará idéa de sa extensió com los següents datos estadístichs de son territori y dels habitants que'l poblan:

	Millas quadradas (1)	Habitants.
L'Estat metròpoli, (Inglaterra, Irlanda, Escocia y Gales), conté.	121 115	36.400,000
Possessions de la India.	1.558,254	260.000,000
Altras possessions de Llevant.	30,000	7.000,000
Domini en Nort-América.	3 620,500	4.650,000
Domini en l' Australassia ò Oceania.	3.181,344	3.500,000
Possessions en la América meridional y central.	100,000	260,000
Islas en las Indias occidentals (América).	13.750	1.350,000
Possessions en Africa.	270.000	2.350,000
Gibraltar, Malta y altras possessions en Europa.	120	175,000
Establiments y factorias.. . . .	96,171	200,000
TOTALS.	8.991,254	315.885,000

(1) La milla lineal inglesa té 1609'30 metres, ó sigui més d' un kilòmetre y mitj. La milla quadrada, per lo tant, passa de dos kilòmetres y mitj quadrats.

Aquesta aglomeració, la més gran que fins ara s' ha lograt d' ensá que hi ha recorts històrics, no forma pas un Estat compacte, sino que está regida de la manera més variada. Lo llas de unió es lo rey de la Gran Bretanya, emperador de la agregació, y las possessions y dominis, en general, no exerceixen altrás atribucions de la soberanía que las del ordre interior. Lo Parlament de la metròpoli y l' emperador son los òrgans per medi dels quals se manifesta l' imperi en sa vida exterior.

L' Estat metropolità, format per la Gran Bretanya (Inglaterra, Escocia y Gales), y la Irlanda no está de fet unificat. Es l' exemple del règimen constitucional, y no té Constitució en lo sentit que acostuma darse aquesta paraula. Ab lo sigle dotze comensá lo período que 's podria anomenar de las Cartas, y en las que successivament se van anar donant y confirmant tenen llur origen las llibertats británicas. En lo sigle tretze (1265) van reunirse per primera vegada los diputats rurals al costat dels caballers dels comptats y dels ciutadans de las vilas, y la convocació de Parlaments va pendre formas definitivas y regulars en 1295. La base de organisació del Estat que llavoras va establirse, es la que subsisteix encara avuy dia, y las llibertats del pays han anat solidantse y completantse per Actes del Parlament. Entre aquestos, són célebres los de Petició de dret, (*Petition of right*), de 1627; lo de Declaració de Drets. (*Bill of rights*) de 1689, y lo de Establiment, (*Act of settlement*), de 1701. Ademes d' aquestos son de transcendencia extraordinaria l' Acte del *Habeas corpus* (*An act for the better securing the Liberty of the Subject and for Prevention of Imprisonments beyond the seas*), de 1679; los de unió de Inglaterra y d' Escocia, de 1707, y de la Gran Bretanya é Irlanda, de 1800; lo de emancipació dels catòlics, de 1829, y los diversos *Bills* de reforma electoral, extenent cada vegada més lo sufragi. Lo darrer d' aquestos *Bills*, y lo

que s' està discutint en los actuals moments pera retornar á Irlanda son Parlament y una bona part de sa autonomia, completarán la col·lecció de disposicions escrites en que se basa lo dret públich de la Gran Bretanya é Irlanda.

Mes, la base més forta de las llibertats británicas no es pas la ley escrita, sinó la consuetudinaria, que pren allí lo nom de *Common law*. Aquesta, com la defineix lo gran tractadista Blackstone, comprén no sols las costums generals ó lleys comunas propiament ditas, sino també las costums particulars de algunas regions, y fins las especials que s' observan sòls en determinats tribunals ó jurisdiccions (1), y s'aplica tant á las materias de dret privat com á las de dret públich. La costum, lo fet aquilatat per la experiencia, que 's demostra per las sentencias dels tribunals y las opinions dels juriconsults, están tan encarnats en lo sistema juridich anglo-saxó, que encara que 's codifiquin ó compilin las lleys escrites, no perden gens de llur vigor, sino que conservan tota la vitalitat. La *Common law* es la ley vivent, que paulatinament y per graus se va acomodant á las novas necessitats y condicions que 's presentan. No té la duresa inflexible de la ley escrita, y, manifestació constant de la consciencia pública, jamay se fa vella, y 's troba sempre en lo periodo de la virilitat. Una nació en que las més trascendentals garantias de la llibertat y de dret son fillas de la ley consuetudinaria y no de una Constitució escrita, per forza ha de reconeixer lo principi de varietat.

Y en efecte, en l' Estat metropolità de la Gran Bretanya é Irlanda, no hi ha unitat de llegislació, ni de tribunals, ni de adminstració. La manera de manifestarse la varietat es originalissima. Un Parlament únic y que no reconeix cap fré

(1) *Commentaries on the Law of England*, per Sir William Blackstone.

legal; un Parlament del que s' ha dit que pot ferho tot, menys convertir un home en dona; un Parlament qual poder està secundat per un monarca que extén son imperi á la aglomeració més important que han creat may los homens, legisla separadament pera cada una de las agrupacions que forman l' Estat metropolità. Lo dret privat escrit ingles no s' aplica més que á la Inglaterra propiament dita, sens extendres al pays de Gales, á la Escocia ni á la Irlanda, que tenen lo seu dret especial. La *Common law* es també especial pera cada un d' aquestos paysos, y no sóls està circumscria á llurs fronteres, sino que dintre d' ellas està subjecta á cent variacions locals. Per tal motiu, los Actes del Parlament son moltes vegadas aplicables sóls á una de las agrupacions que forman la nació metropolitana, en qual cas aixís ho declaran en un de llurs articles. Lo Parlament británich, lo més poderós de la terra, no 's dona de menys de legislar no ja pera un dels antics regnes, sino pera una sola ciutat, vila ó districte. En l' Estat metropolità británich un poder únich produheix la varietat per medi de la legislació separada.

Dintre meteix del Estat metropolità dona la Gran Bretanya una altra forma al particularisme per medi de la legislació temporal. «Per medi de la legislació separada, com diu un autor dels que darrerament s' han ocupat de la materia, (1) remedia los inconvenients d' un error en l' espay: per medi de la legislació temporal, tracta de atenuarlos en lo temps.» Las lleys que en la Gran Bretanya se subjectan á aquesta especie de novicitat ó proba, són bastants pera que cada any lo Parlament degui votar un Acte important, que no té mes objecte que prorogar las lleys qual terme expira (2), entre las quals s' hi trova la que conté la ordenansa del exércit, que,

(1) Leon Donnat: *La Politique experimentale*, capitol XXI.

(2) *An Act to continue various expiring laws.*

desde fa més de dos sigles, es presentada cada any al Parlament pera que la prorogui, y lo Parlament no la prorroga may més que per un any. Si un any deixés de prorogarse la ley, que fins al any 1879 va portar lo nom de *Mutiny act*, y que desde llavoras s' anomena *Army discipline act*, la corona de Inglaterra no podria tenir ni un soldat ni un oficial sobre las armas.

Pero tant bon punt com se surt del Estat metropolità, lo particularisme té ja òrgans propis pera manifestarse. La isla de Man y las normandas del Canal, (*Channel islands*) no són ja ordinariament gobernadas per las lleys del Parlament britànich, sino que tenen llurs Cossos legislatius especials. En la isla de Man, la legislació es elaborada per duas Cámaras, composta la una del governador de la isla y dels membres del Consell nombrats per la corona britànica, y l' altra de diputats designats per sufragi, ab la particularitat de que las donas caps de familia y propietarias d' inmoebles gosan de dret eletoral. Las islas del Canal están divididas en dos grupos, en cada un dels quals lo poder legislatiu es exercit per un Consell format en part per funcionaris y membres de la iglesia, y en part per delegats del poble. Lo Parlament britànich no s' ocupa de res que sigui d' interès particular de cap d' aquestas islas. Sols las obligan las disposicions de carácter general pera tot l' imperi, y aquellas en que 'l Parlament diu expressament que han de obligarlas.

Si entrem á examinar la organisació colonial britànica, la trobarem regulada per los principis més particularistas. Un Acte de 1865 defineix la Colonia dihent : « es tota possessió en la qual existeix una legislatura, á excepció de la isla de Man y de las del Canal, » de quina definició se 'n deduheix innegablement, que avuy l' imperi britànich es particularista per sistema.

Y en efecte, tots lo dominis y possessions en que hi predo-

mina l' element civilisat y no son fortalesas com Gibraltar, gosan de llegislació separada y de poder llegislatiu pera cuidar d' ella. Algunas possessions petites ó poch colonizadas, com Ceylan, la Costa d' or, las islas Falkland, Fidji y algunas de las Antillas, Hong-kong, etc., etc., no tenen poder llegislatiu especial, pero si llegislació separada, de la que cuida la Metròpoli ab l' ajuda d' un Consell especial pera cada una d' ellas, nombrat per la corona. Respecte de alguna de aquestas possessions es de notar, que habentsels otorgat la potestat de tenir poder llegislatiu indigena, van renunciarlo al cap de pochis anys de proba, per trobarse incapassas de dirigirse á ellas meteixas: lo qual es eloqüentíssima mostra de que l' imperi británich ha entrat tant de plé en la via del particularisme, que no sòls sanciona, sinó que s' adelanta á las necessitats locals.

Las Colonias propiament ditas poden classificar-se en los dos grupos següents:

1.er Colonias que posseheixen institucions representativas, pero sens govern responsable, tenint la Metròpoli lo dret de *veto* llegislatiu y exercint vigilancia sobre tota la administració, y

2.^{on} Colonias que posseheixen institucions representativas y govern responsable, més ó menys vigilat per lo de la Metròpoli per medi de un governador.

De las Colonias de la primera classe, las unas tenen lo Parlament especial format per duas Càmaras: un Consell llegislatiu nombrat per la corona y una Assamblea d' elecció popular. Aixís están organisadas las Bahamas, las Bermudas y una de las islas del Vent, (la Barbada). Las otras tenen lo Parlament format per una sola Càmara, nombrada en part per elecció popular y en part per la corona. Tal es la organisació de la Australia occidental, de la Guayana, de Malta, de Natal, del poder federal de las Islas sota 'l Vent, y dels

poders particulars de duas d' aquestas islas, (la Antigua y la Dominica).

De las Colonias de la segona classe, las unas tenen la Cámara alta nombrada per la corona, y són: lo poder federal del Canadá, la nova Gales del Sud, la Nova-Zelanda, Queensland y Terranova. Las altrás tenen la dita Cámara electiva, y són: la Australia meridional, la del Cap de Bona Esperansa, Tasmania y Victoria.

Per lo dit pot veures, que l' imperi británich está fonamentat sobre 'l particularisme, oferint al observador una riquesa de varietats que no té ni ha tingut jamay cap agrupació nacional. Tota part del imperi que sent necessitats especials, gosa de legislació separada.

Y encara no 's detura en lo exposat lo particularisme británich, sinó que moltes de sas Colonias están divididas interiorment en varis Estats, formant no un tot unificat, sinó una agregació federal. Pera dar una idea d' aquestas organiscions pendrem per exemple lo Canadá.

Lo domini ó imperi (*dominion*) del Canadá es una federació que va comensar per la unió en 1867 de las provincias de Ontario, Quebec, Nova Escocia y Nou Brunswick, á la qual més tart s' han anat agregant voluntariament las de Manitoba, Colombia, Isla del Primer Eduard y tots los demés territoris británichs de la América del Nort, á excepció de Terra Nova.

La Constitució federal del Canadá está calcada sobre la inglesa y estableix, per lo tant, lo sistema representatiu y lo régimen parlamentari. Lo poder llegislatiu té duas Cámaras. Lo Senat está format per personas elegidas per lo representant de la Corona d' entre las que reuneixen las circunstancias que marca la ley, y tenen propietats que valguin més de vint mil pessetas. Lo número normal de senadors es de 76. La Cámara dels Comuns ó popular se compón de represen-

tants elegits per sufragi universal, á rahó d' un per cada disset mil habitants. Pel cens de 1881, la Cámara dels Comuns comprén 213 diputats.

Lo poder executiu correspon al representant de la corona ó governador general, que l' exerceix ab la ajuda de un Consell de tretze ministres (*conseil privé*), que nombra y separa lliurement, pero acomodantse á las exigencias del ré-gimen parlamentari.

Los Estats particulars ó provincias gosan dins de la federació de una gran autonomia. Al davant de cada un d' ells y nombrat per lo governador general, hi ha un tinent de governador, que exerceix lo poder executiu. La organisació del llegislatiu varia en cada provincia. En las de Ontario y de la Colombia británica hi ha una Cámara sola de 88 diputats; en la de Quebec hi ha duas Càmaras, la una de senadors vitalicis, nombrats per lo tinent de governador, y l' altra electiva; en las de Nou Brunswick, Nova Escocia y Manitoba hi ha un Consell llegislatiu y una Assamblea popular, y en la isla del Prímpep Eduard, las duas Càmaras són electivas.

La distribució de las atribucions llegislativas entre 'l poder federal y 'ls provincials, feta en l' Acte del Parlament brità-nich de 20 Mars de 1867, que es la ley fonamental del Canadá, es tan práctica y encertada, que pot quasi donarse com exemple de organisació particularista. En dos sòls articles, (los 91 y 92), se detallen y classifícan las principals atribucions que ha de tenir un govern, y 's reparteixen taxativament. Als poders provincials se 'ls fa una bona part, puig que, entre moltras altras cosas, cada un d' ells cuida *exclusivament*: de contribucions y empréstits de la provincia; —de administrar sos bens, ab facultat pera vendre y empenyar; —de presons, hospita's y altres establiments benéfíchs; —de las institucions municipals; —de travalls públichs d' interès local; —de la incorporació de las companyías provincials; —

de la propietat y dels drets civils dintre de la provincia;—de la administració de justícia dins de la meteixa, compréntshi la creació, manteniment y organisació de tribunals pera la provincia, tenint jurisdicció civil y criminal;—del procediment;—de la sanció penal de totes las lleys sobre materias de competencia provincial per medi de multa, presó ó altres cástichs, y generalment de totes las materias de naturalesa purament local ó de dret privat en la provincia.

L' Acte que hem hagut de consultar pera extractar las ditas atribucions, ab tot y ser del Parlament británich, está oficialment redactat en llenguas francesa é inglesa. Aquesta circumstancia es deguda á que en lo meteix hi ha un article, lo 133, que traduhit literalment, diu: «En las Cámaras del Parlament del Canadá y en las de la legislatura de la provincia de Quebec, l' ús de la llengua francesa ó de la llengua inglesa será facultatiu: pero, en la redacció dels arxius, actas y diaris respectius d' aqueixas Cámaras, l' ús de las duas llenguas será obligatori. En los alegats verbals ó escrits y en tots los actes de procediment davant dels tribunals del Canadá que s' establiran baix l' autoritat del present Acte, y dels de la provincia de Quebec, se podrá fer ús á voluntat de la una ó de l' altra d' aqueixas llenguas. Las actas del Parlament del Canadá y de la legislatura de Quebec deurán ser impresas y publicadas en las duas llenguas.»

Ab una organisació política particularista tan encertada, no es d' estranyar que las Colonias del Canadá prosperin y avensin ab una energia que pasma. Situadas al costat meteix de la gran Confederació nort americana, no tenen enveja á sos membres ni desitjan entrarhi. Disfrutan ja de totes las ventatjas del particularisme, y 's troban bé tal com están.

Lo moviment particularista británich en lo referent á las Colonias va comensar l' any 1840, y la primera que va disfrutar de sas ventatjas fou la Barbada. En 1842, va exten-

dres lo sistema á Terranova; en 1848, á Natal; en 1849, á Malta; en 1850, al Cap de Bona Esperansa y á la Australia; en 1852, á la Nova Zelanda, etc., etc. Y es digne d'observarse en ellas, com la práctica confirma las teorías particularistas. Pel cami de la varietat caminan totes cap á la unió. Las varias Colonias del Canadá forman la Confederació que havem descrit; confederadas están las de las Islas sota 'l Vent desde 1871; las del Africa meridional no tardarán á confederarse, puig que haventne manifestat desitjos, ja en 1877 lo Parlament británich va adoptar un Acte que conté las bases de la unió (1), y las de la Australia están actualment fent una lliga comercial, que s'extendrà luego á altres objectes. Un dia ó altre será un fet la unió de totes las regions británicas, inclosas las islas metropolitanas, dintre de una gran agrupació particularista. Aquell dia, la civilisació general haurá guanyat la més transcendental victoria que contarà fins llavors la historia de la humanitat.

La solució particularista del imperi británich es avuy incompleta. Las Colonias gosan de una gran llibertat interior, pero en cambi no intervenen pera res en lo govern general del imperi. En lo Parlament metropolità hi tenen representació sòls los Estats de la metròpoli. Per fluixa que sigui la dependencia en que 's troban las Colonias, no deixan de ser dependents, y sens llur concurs se resolen las qüestions de caràcter general que més ó menys las interessan. En rigor totes las parts del gran imperi tenen per únich llas de unió la corona, que á sa vegada está limitada pel Parlament. La organisació sòls se completará quan lo llas s'extengui á

(1) *An Act for the Union under one government of such of the south Africa Colonies and States as may agree thereto, and for the government of such Union, and for purposes connected therewith.* Acte pera la Unió baix un govern de totes aquellas Colonias y Estats del Africa meridional que hi convinguin, y pera lo govern de tal Unió, y pera los objectes relacionats ab la mateixa. Aquest titol per si sol es tot un programa de llibertat practica. Per tal motiu 'l hem copiat y traduhit.

ferlas participar del poder llegislatiu general, reduhidas que siguin las atribucions d' aquest purament á las materias de interés comú.

Per fortuna, actualment s' está preparant un grah pas en aquest sentit. Lo projecte presentat per Mr. Gladstone, fent renaixer lo Parlament irlandés y reconeixent á Irlanda un grau avansat de autonomia, á pesar de haberho buscat per camins molts vegadas reprobables, inevitablement ha de tenir conseqüencias trascendentalissimas. Pot ser ben bé que lo projecte actual no sigui aprobat de moment, en qual cas no farà més que retardarse. Si la opinió no está encara prou preparada, ho estarà demá, y lo meteix projecte ó un altre de semblant serà lley á pesar de tots los obstáculos.

Renascut lo Parlament irlandés, no tardará á renaixer lo d' Escocia, ni á establirsen en lo pays de Gales y demés regions que tenen personalitat propia, inclosa tal vegada la aglomeració urbana de Lóndres, que es per si sola una gran regió. Llavoras, per la forsa meteixa de las cosas, lo Parlament británich quedaria reduhit á ocuparse sòls de las materias d' interés general á tot l' imperi, y la conveniencia, sino la necessitat, l' obligarian á cridar á son seno á todas las Colonias en que hi predomina la civilisació de la rassa blanca. Aquell dia triunfaria al món lo sistema particularista, que gracias á la meteixa gent anglo-saxona fa ja un sigle que ha triunfat en lo continent americá.

Ningú extranyará, que al fer la ressenya de las solucions particularistas monárquicas, haguem comensat per l' imperi británich. Veritat es, que 'l sistema no ha arribat ni en la Metròpoli ni en lo conjunt de las Colonias á alcansar tot son desenrotllo, pero en llur terreno està sembrada la llavor de la que ha de naixer la planta de quins fruits s' aprofitarán tots los pobles.

Y no tardarán tant com podria témers á ser madurs. Lo

projecte particularista en pró de las llibertats irlandesas será la fita que marcará lo comens d' una nova época. Precindim de si 'l poble que directament s'aprofitará de la millora n'es ó no mereixedor; precindim de si té ó no condicions que 'l fassin digne de las simpatias de tots los cors generosos, y tirem un vel damunt de certs procediments qu' ha empleat. Pera nosaltres, al examinar la qüestió irlandesa, fem cas omís de la Irlanda y de son poble mísero y retrassat, y no hi veyem més que la tracendencia civilisadora de la solució á que ha donat lloch. Permetissens, donchs, que acabem lo present capítol descubrintnos davant de la figura venerable del eminent home d' Estat, á qui 'ls anys no han robat la energia, ni refredat l' amor á la llibertat. Saludem en Gladstone al precursor de la regeneració de las caducas societats europeas, á qui la historia reserva sens dupte un lloch al costat de Washington y d' aquells altres pochs, als qui 's pot dar ab tota la boca lo nom de benefactors de la humanitat y de impulsadors de la civilisació.

CAPITOL II.

SOLUCIONS MONARQUICAS.

ALEMANIA, AUSTRIA-HUNGRIA, SUECIA Y NORUEGA.

Membres de la Confederació germànica.—Organisació dels poders federals.—Distribució de las atribucions de la soberania.—Tendència del imperi.—Barreja d'elements.—Caràcter feudal de la organisació.—Comparació del federalisme ab lo feudalisme.—Uns párrafos de *The Federalist*.

Antecedents legals del actual imperi austro-húngar.—Só' ució per medi del dualisme.—L' imperi més que una Confederació es una Lliga.—Escàs poder legislatiu de las autoritats comunes á sas duas parts.—Varietat dins de cada una de aquestas.—Llibertats provincials.—Reconeixement de drets á las distintas rasses y llenguas.—Indicacions sobre la organisació interior de cada una de las parts del imperi.—Suecia y Noruega.—L' únich llaç de unió es la corona.—Drets d'aquesta.—Inutilitat de las tentativas fetas pera estrenyer la unió.—Resum.

L' imperi alemany, per la Constitució de 16 de Abril de 1871, es una veritable Confederació. Los membres que la forman son los següents: los Estats de Prussia, Baviera, Saxonia, Württemberg, Baden, Hesse, Mecklemburg-Schwerin, Saxonia-Weimar-Eisenach, Mecklemburg-Strelitz, Oldenburg, Brunswick-Luneburg, Saxonia-Meiningen, Saxonia-Altenburg, Saxonia-Coburg-Gotha, Anhalt, Schwarzburg-Rudolstadt, Schwarzburg-Sondershausen, Waldeck, Reuss (branca primogénita), Reuss (branca externa), Schaumburg-Lippe, Lippe, Lübeck, Brema, Hamburg, y lo territori imperial de Alsacia Lorena.

Aquestos vint y sis membres tenen organisació interior molt distinta. Los uns, com Prussia, Baviera, Württemberg y

Saxonia, són monarquias constitucionals; altres, com Baden, Hesse, Mecklemburg-Schwerin, Saxona-Weimar-Eisenach, Mecklemburg Strelitz y Oldenburg, son grans ducats; uns altres, com Brunswick-Luneburg, Saxonia-Meinnigen, Saxonia-Altenburg, Saxonia Coburg-Gotha y Anhalt, son ducats; uns altres, com Schwarzburg-Sonderhausen, Schwarzburg-Rudolstadt, Waldeck, los dos Reuss, Schaumburg-Lippe, y Lippe, son principats; Lübeck, Brema y Hamburg son ciutats lliures, constituïdas interiorment en repúblicas, y la Alsacia-Lorena, com Territori, es governada directament per las autoritats del imperi, que tenen allí un llochtinent del emperador.

Las atribucions de la soberania están distribuïdas entre lo poder federal y 'ls poders parculars dels Estats. Lo primer se compón dels òrgans següents:

La potestat lligislativa s' exerceix per lo Consell federal, (*Bundesrath*), y la Dieta del imperi, (*Reichstag*), que tenen per regla general atribucions iguals, necessitantse las majorias d' una y altra Càmara pera tota lley imperial (*Art. 5, de la Constitució*). Lo Consell federal se compón de representants de cada un dels Estats confederats, en número de 58, repartits desigualment entre aqueixos Estats, puig mentres que la Prussia té 17 vots, y la Babiera y la Saxonia sis cada una, disset d' aquells no disposan més que de un vot. Los vots dels representants de cada Estat han de donarse en un meteix sentit, ó sigui en lo que la majoria d' ells acordi. La *Reichstag* se compón avuy de prop de 400 diputats, elegits per sufragi universal y directe en votació secreta. En la *Reichstag* hi té representació la Alsacia Lorena, que, segons la lley de 15 Juny de 1873, nombra 13 diputats, que junts ab tots los dels demés Estats confederats menys Prussia, no arriban al número dels d' aquesta, que 'n nombra 236. La *Reichstag* es nombrada per tres anys, pero pot ser dissolta

per decisió del Consell federal, ab lo consentiment del emperador. (*Titols III y V de la Constitució.*)

La presidencia (*praesidium*) de la Confederació pertany al rey de Prussia, que porta lo nom de emperador de Alemania, desde lo 18 Janer de 1871, en qual dia fou coronat en Versailles, acceptant aixís l'acort de restablir l'imperi que havia pres la *Reichstag* lo dia 10 del Desembre anterior, havent sigut convocada extraordinariament al efecte. L'emperador representa l'imperi en sas relacions internacionals; declara la guerra ab lo consentiment del Consell federal, que necessita, á menys que'l territori ó las costas del imperi siguin objecte d'un atach; fa la pau, y estableix aliansas y tractats, debent, pera los que 's refereixin á objectes pertanyents al domini de la legislació del imperi, obtenir lo consentiment del Consell federal pera llur conclusió, y la aprobació de la *Reichstag* pera llur validés. L'emperador, además, promulga y publica las lleys del imperi, sens *veto* absolut ni suspensiu, y convoca, obra, prorroga y tanca las reunions del Consell federal y de la *Reichstag*, podent lo primer ser convocat sens serho la segona, pero no podent serho aquesta sens que igualment ho sigui lo primer. La presidencia y direcció dels travalls del Consell federal corresponen al Canciller del imperi, que es de nombrament del emperador. (*Titol IV de la Constitució.*)

Entre tots los Estats confederats hi ha un indigenat comú, es á dir, que qualsevol ciutada ó súbdit de un dels Estats té 'l dret de comportarse en qualsevol altre dels del imperi com sos ciutadans ó súbdits, debent obtenir igual protecció que aquestos, y podenthi exercir sa professió, obtenirhi empleos públichs, adquirirhi immobles, guanyarhi los drets de burgesia, y ferhi las reclamacions en dret en iguals condicions que 'ls naturals. (*Art. 3.^r de la Constitució.*)

En la distribució de las atribucions de la soberania, lo

imperi va ferse ja la part del lleó al establir la Constitució, y després ha anat aumentantse encara. En efecte, al poder federal, li corresponen avuy entre altres las següents: 1.ª Prescripcions relatives á la lliure circulació, al indigenat y al establiment dels ciutadans de un Estat de la Confederació en un altre... als passaports, á la policia dels estrangers, etcétera; 2.ª La llegislació de aduanas, comers é impostos aplicables á las necessitats del imperi. 3.ª Lo sistema de monedas, pesos y medidas, y la fixació dels principis sobre la emissió de paper moneda garantit per valors mobles ó immobles. 4.ª Las prescripcions generals sobre banchs. 5 y 6. La protecció de la propietat de las obras de l'esperit, y los privilegis d'invenció. 7.ª La protecció comuna del comerç alemany al estranger y de la navegació alemanya y de son pabelló marítim, y la constitució de una representació consular comuna á tot l'imperi y pagada per aquest. 8.ª Los camins de ferro y las vias generals de comunicació estratègiques y comercials. 9.ª Prescripcions sobre navegació per cursos de aigua comuns á varis Estats, etc. 10.ª Correus y telégrafos, ab algunas restriccions respecte á Baviera y Württemberg. 11.ª Las prescripcions sobre la execució reciproca de las decisions en materia civil y sobre compliment de requisitorias d'Estat á Estat. 12.ª (Complement de l'anterior). 13.ª La llegislació comuna sobre lo conjunt del dret civil, lo dret penal, y 'ls procediments. 14.ª La organització de l'exèrcit y marina del imperi. 15.ª Los reglaments referents á la medicina y veterinaria, y 16.ª Las prescripcions sobre la premsa y 'l dret de associació. (*Titul II de la Constitució, y lley de 20 Desembre de 1873.*)

D'aquesta lleugera ressenya se'n desprén, que la Confederació alemanya, més que á garantir los drets y llibertats individuals y corporatius en lo interior, y la independència dels Estats en lo exterior, tendeix á establir un gran poder

basat en lo militarisme. Los títols de la Constitució referents á exércit y marina esborran tot dubte que pogués quedar en l'ànimo dels que los estudian. Totas las forsas vivas del pays quedan supeditadas á la organisació militar, y aquesta, aixís en temps de pau com en temps de guerra, està á las ordres del emperador (*Art. 63*), debentlas obehir sens condicions, y estant aquesta obligació compresa en lo jurament á la bandera (*Art. 64*).

Col·locats baix la pressió de la mà de ferro del imperi ó Estat general, poca cosa queda als Estats particulars. Per llur fortuna, aquell no ha arribat encara á fer ús de totas las atribucions que la Constitució li reconeix, y segueixen los darrers gosant de moltes de las que tenian avans de las grans victorias sobre Fransa, que van portar á tots los alemanys á voler estrenyer la unió, exposantlos á excedirse de la mida justa. Tal vegada, passat lo período del major enlluernament, sabrán contenir-se en la pendent, y purificant la organisació particularista, de la qual tenen ja establerta la base, se posarán en camí d'aprofitar totas sas ventatjas.

Mes, sigui com sigui, l'imperi alemany dista molt encara de ser un Estat unificat, y si no fós lo militarisme que 'l aixafa, estaria en disposició de ser una agregació de pobles lliures. Si s'examinessin las verdaderas causas de la prosperitat creixent que s'ha anat desenrotllant desde fa alguns anys, sens dubte 's trobaria que una de las més importants no es altra que 'l particularisme, que imperfecte y tot, no pot deixar de produhir sos benéfichs efectes.

Per la lleugera ressenya que acabém de fer de la organisació del imperi alemany s'haurá vist, que es un Estat format per elements tant diferents en forma de govern y en importancia, com la poderosa monarquia prussiana y la petita ciutat lliure de Lübeck. No es la unió de varias regions per lo llas personal d'un sol monarca, puig que molts dels membres

que la forman són veraders Estats monàrquichs ab un rey ó príncep hereditari, qual poder está més ó menys limitat per institucions constitucionals. En la Confederació germànica, donchs, no sòls hi ha dos poders coexistint en los meteixos territoris y sobre iguals pobles, sino que hi ha prínceps ó monarcas de dos graus, estant un d' ells col·locat en sili molt més alt que 'ls demés. Es real y verdaderament lo sacre imperi de la edat mitjana, restaurat y més ó menys acomodat á las necessitats é interessos nascuts de la vida moderna. Al dessota d' un emperador, qual poder suprem está limitat en sa extensió per una Constitució, y en son exercici per las atribucions d' un Consell federal y una Cámara popular, hi ha varis monarcas, prínceps y duchs ab poder igualment limitat en sa extensió y en son exercici per las institucions constitucionals que al costat de cada un d' ells funcionan. La Confederació germànica es lo traspàs entre 'l feudalisme y l' Estat compost dels nostres temps. Los Estats particulars representan las baronías: l' Estat general es lo meteix imperi que las enlassava dominantlas.

No 's cregui que al fer notar lo caràcter baix certs punts de vista feudal de la Confederació germànica, pretenguem per aquesta sola circumstancia condemnarla. En un dels capítols anteriors, hem indicat que 'l feudalisme contenia algunas favors de llibertat, y que 'n contenian moltes més las ciutats lliures, essent llástima que unas y altrás no fossin apropiadas, cultivantlas en lo terreno de las modernas societats, pera que poguessin grillar y produhir plantas secundas. Aixó tal vegada intenta la organisació del imperi alemany, y no hem de precipitarnos en jutjar los fruits que podrá donar lo cultiu. De moment, veyem ja que 'l poder general ha guanyat en eficacia lo que ha perdut en extensió de atribucions y en la forma absoluta d' exercirlas. L' antich imperi, ab son poder absolut nominal, era impotent pera contenir als feu-

clataris, que destruhian llurs Estats y sacrificavan á llurs pobles en continuas guerras locals: lo modern imperi, ab menys poder nominal, té prou força pera contenir á tots sos membres en llur deber, y evita, per tant, los més desastrosos inconvenients del feudalisme. Lo mal d'aquest no consistia precisament en la divisió, com volen dir los unitaristas, sino en la ineficacia del llás que debia unir las varietats que la divisió produhia. Lo feudalisme, precisament, fou fill del temperament independent que caracterisava als pobles del nord, que varen invadir l'imperi romá; y 'ls mals que va portar á Europa no eran efecte tant de sos propis defectes com de la poca cultura de la época en que va establirse.

Aixís es, donchs, que lo particularisme modern no ha de tenir cap inconvenient en veure son precedent històrich en la organisació feudal, de la meteixa manera que 'l centralisme que més vol alabarse de progressiu y democràtic, no posa cap reparo en confessar que es successor del absolutisme regi, que va formar las nacions grans que avuy se parteixen la Europa, ab tot y que la historia del absolutisme está tan plena de horrors y tacada de sanch com la del feudalisme.

Pot ser que la afirmació terminant que acabem de fer, espantarà á molts, que no sabrán despendres las preocupacions que 'ls envoltan. Pera convensels de que no han de temer las acusacions que puguin dirigirlos los amics del unitarisme, los dirém que la afirmació no es original nostra, sino que van ja ferla un sigle enrera lliberals tan fermes y republicans tan convensuts com los autors de *The Federalist*. Siguins permés traduhirne alguns párrafos, que no sóls comprobaran las nostres apreciacions, sino que donarán mostra del vigor de raonament que distingeix á aquella obra mestra del particularisme.

«Encara que l' antich sistema feudal, diu lo célebre Hamilton, no constituïa Confederacions, en lo sentit estricte de la

paraula, participava, no obstant, de la naturalesa d' aquesta especie de associació. En lo feudalisme hi havia un cap comú, jefe ó soberà, quina autoritat s' extenia á tota la nació. Un número de vassalls subordinats ó feudataris, que tenien grans porcions de terreny subjectas á llur domini y numerosa colla de vassalls inferiors, que cultibaven la terra subenfeudada que posseïan baix la obligació del homenatge, prestavan obediència als senyors de quins dependian. Cada vassall principal era una especie de rey ó soberà dintre de son particular domini. Los resultats de tal situació eran una oposició continuada á la autoritat del soberà, y las conseqüents guerres entre 'ls grans barons ó jefes feudals que se destrossavan los uns als altres. Lo poder del cap de la nació era per regla general massa débil, tant pera conservar la pau pública com pera presservar al poble de cada baronía contra las opressions de son senyor immediat. Aqueix periodo de la historia d' Europa es anomenat en termes enfàtics per los historiadors, «lo temps de la anarquia feudal...»

«Los Estats particulars en una Confederació poden ser perfectament comparats ab las baronías feudals, tenint, no obstant, en llur favor la ventatja de que, per las rahons exposadas, possehirán generalment la confiança y bonavolensa dels pobles, y que ab sa ajuda podran oposarse eficazment á las extralimitacions é invasions del govern general de la nació. Y 'ls resultats serán bons, si las distintas parts no poden arribar á destruir la llegítima y necessaria autoritat del conjunt. Los punts de semblansa entre lo federalisme y 'l feudalisme consisteixen en la rivalitat de dos poders, y en la concentració d' una gran part de la forsa de la comunitat en depositarias particulars, estant en ellas á la disposició en uns casos de las individualitats, y en altres, á la de la comunitat política.» (1)

(1) *The Federalist*; núm.º XVII, redactat per Hamilton.

Deixem, donchs, que la Confederació germànica vagi fent son camí, y seguim ab interés los esforços que està fent pera modernisar lo feudalisme. Lo temps dirà si las llavors de llibertat que aquest contenia, arribarán á convertirse en plantas que donguin fruits abundants y saborosos.

Després d' haber fixat la vista en l' imperi germànich, hem de dirigirla al autro-húngar, que 's basa també en una organisió no unitaria.

Comensem per condensar los antecedents legals de la situació actual d' aquest imperi.

La Pragmática sanció de 19 de Abril de 1713, aprobada unaniment per la Diéta húngara en 1723, va arribar á ser lley fonamental, comuna als paysos húngars y austriachs. Aqueix acte important fixava las reglas pera la successió al trono y proclamava la unió indisoluble de tots los Estats reunits haix la corona de Habsburg.

Mes, aquesta unió va conservar durant molt temps un caràcter purament personal, puig que cada provincia de la monarquia tenia sa Constitució propia y sa organisió política independent. La Hungria gosava d'un régimen veritablement representatiu, fundat en institucions seculars, enriadosament conservadas, mentres que 'ls altres paysos subjectes á la dominació de la casa d' Austria no tenian més que Diéts locals, que 'l govern imperial va anar deixant de convocar de mica en mica, substituint per tot arréu las vellas Constitucions per son poder absolut y centralisador.

La Patent de Agost de 1804, per la qual l' emperador de Alemania va pendre lo títol d' emperador de Austria, va consolidar lo llas que unia 'ls Estats hereditaris húngars y los paysos de la corona de Sant Esteve baix lo ceptre de la casa de Habsburg, pero no va modificar la existencia autónoma de las duas fraccions del imperi.

La agitació que 's va produhir en tot Europa en 1848 fou

la senyal de reformes constitucionals de gran trascendencia en l'imperi de que'ns ocupem. La Patent de 25 Abril de 1848, va promulgar una Constitució pera las provincias austriacas y slavas; mes, aquesta Constitució, imitada de la Carta de Bèlgica, va quedar sens efecte, puig que una nova Patent, expedida en 15 del mes de Maig següent, va convocar una Constituent al efecte de ocuparse de la revisió y reforma de la Constitució promulgada.

Los travalls de la Assamblea constituent no van donar cap resultat, puig que l'emperador la va disoldre en Mars del any 1849, expedit al mateix temps una nova Patent, per medi de la que va promulgar una Constitució otorgada, atentatoria á la autonomia húngara. Aquesta Constitució incorporava la Hungría al conjunt del imperi, destruhia lo llas que la unia ab la Croacia, y no conservava la Constitució húngara sino com Estatut provincial. Tot seguit van publicarse una munió d'ordenansas sobre las Constitucions provincials, que no tenian altre objecte que ajudar al ensaig que's feya d'un govern constitucional centralisat.

L'ensaig va durar poch temps. Una ordre del ministeri imperial, dictada en Agost de 1851, va sometre la Constitució otorgada al examen del Consell de ministres y del del imperi. Lo resultat del examen fou, declarar que la Constitució no era aplicable, y una Patent de 31 de Desembre del mateix any va declararla pura y senzillament abrogada. L'imperi austriach va tornar á ser una monarquia absoluta.

Fins á l'any 1860 no va tornar á entrarse en la via de las reformes constitucionals. Una Patent del 5 de Mars de dit any va reorganisar lo Consell del Imperi (*Reichsrath*), introduhinthi alguns membres de las representacions provincials, elegits per l'emperador d'entre 'ls noms que se li presentavan en llistas. Una Assamblea preparatoria, reunida durant lo mes de Maig, va sometre proposicions de reforma de las

institucions locals y generals al trono, y aquest va anunciar en un Manifest, publicat lo dia 20 de Octubre, que las prenia en consideració. Un Diploma, expedit aquest meteix dia, y que es trascendental en la historia constitucional del imperi, va establir las bases de las reformas, creant un Parlament central, (*Reichsrath*), pera 'ls assumptos comuns á tot l'imperi, y donant atribucions á las Assambleas provincials (*Landtag*) pera resoldre totes las demés qüestions.

Aquestas reformas no devian satisfer las pretensions de las distintas nacionalitats del imperi. Algunas d' aquestas, y especialment la Hungría, van veure en ellas un atac á llurs tradicions de autonomia, y van abstenirse d' enviar llurs diputats al *Reichsrath*. La Dièta húngara, convocada lo 2 de Abril de 1861, va protestar contra la nova organització, refusant reconeixer lo Parlament central. Un Rescripte imperial va pronunciar la dissolució de la Dièta.

Lo conflicte durá fins l' any 1865. Un Manifest y una Patent del 20 de Setembre van obrir la porta á la conciliació, suspent la llei fonamental, y sometentla á la deliberació de las Assambleas de Hungría y de Croacia. La Dièta húngara va admetre lo principi de una legislació y de una administració comunas pera 'ls negocis que interessessin al conjunt del imperi. Quan lo terreny va semblar prou preparat pera la conciliació entre las duas parts d' aqueix, una patent del primer de Janer de 1867 va convocar en lo pays cisleithá ó austriach, una Assamblea constituyent extraordinaria, que no va arribar á funcionar, reunintse en cambi lo *Reichsrath* ordinari, al qual varen ser somesos los projectes de reforma constitucional. Al meteix temps, l' emperador havia constituït un ministeri húngar independent, fentse luego coronar rey de Hungría en 8 de Juny del meteix any.

Y va arribarse al acord entre las duas grans fraccions del imperi baix la base del dualisme, fixada en duas lleys im-

portants, austriaca la una y húngara l'altra. La primera porta 'l títol de: «Lley relativa als negocis comuns á tots los payssos de la monarquia austriaca y á la manera de tractarlos,» y la segona lo de: «Lley relativa als objectes d'interés comú que existeixen entre 'ls payssos de la corona de Hungría y 'ls altres payssos subjectes á la soberania de S. M., y á la manera de tractarlos.» Una y altra lley son del any 1867.

A conseqüència d'aquestes lleys, van reunir-se delegacions del *Reischrath* austriach y de la Dièta húngara pera fixar las bases financieras y económicas del compromís, dant per resultat tres lleys, que son fonamentals del imperi, per més que sòls se promulguéssin ab caràcter temporal, puig que sòls devian durar deu anys, ó sigui fins al 1877.

Desde llavors, l'imperi de Austria va pendre la denominació de «Imperi de Austria-Hungria» y l'emperador usa lo títol de «Emperador de Austria y rey catòlich de Hungría.» La part austriaca, ó *Cisleithania*, se compón de las provincias germánicas-slavas, que avans se deyan payssos hereditaris: la part húngara, ó *Transleithania*, comprén tots los payssos de la corona de Sant Estebe.

Hem dit que 'ls compromisos sòls devian durar fins al any 1877, y en efecte, en aquesta fetxa degueren ser renovats. La renovació va ser laboriosa y difícil, més després de tres prórogas successivas va arribarse á una intel·ligencia, que va traduhirse en set lleys austriacas y altrás tantas húngaras corresponents, promulgadas en 27 de Juny de 1878. Totas aquestes lleys no s'ocupan més que d'arreglos financiers ó econòmichs, regulant las contribucions comunas, las aduanas de las duas fraccions del imperi, lo deute general, lo hanch austro-húngar, y la explotació d'alguns serveys directes entre Trieste y las Indias orientals, prestats per la companyia de navegació del Lloyd anstro-hungar.

Per lo indicat pot veures, que l'imperi austro-hungar, més

que una Confederació ó Estat compost, es una Lliga entre duas nacions, unidas per lo llas personal d' un monarca. En efecte, cada una de las duas parts del imperi gosa de autonomia completa pera la gestió de sos assumptos interiors, tenint Parlaments y ministeris distints. Sóns son considerats assumptos comuns, los diplomátichs, l' exércit, la marina y los gastos del imperi.

Y a uestos assumptos comuns están encara subjectes á moltas restriccions y desconfiansas. Dels assumptos extrangers, los tractats internacionals necessitan l' aprobació dels Parlaments de cada una de las duas parts del imperi, en tots los casos en que las Constitucions respectives ho exigeixin. En lo referent al exércit y marina de guerra, lo poder comú está excluhit de votar lo contingent; de la lligislació sobre la manera de cumplirse lo servey militar; de pendre disposicions relatives al repartiment local y al sosteniment de l'exércit, y de reglamentar la condició civil dels militars y llurs drets en lo que no afecta al servey (*Lley cisleithana de 21 Desembre de 1867, y transleithana corresponent.*)

L' escás poder lligislatiu de que gosa l' imperi en los assumptos comuns, es exercit per delegacions de las lligislaturas de las duas nacions que'l forman, convocadas per l'emperador y rey. Las duas delegacions acostuman deliberar separadament, y's comunican mutuament llurs decisions y los motius en que las fundan. En aquestas comunicacions, cada delegació usa la llengua del seu pays, pero deu acompanyarhi una traducció en la del altre. Empero, cada delegació té'l dret de proposar que una qüestió sigui resolta en comú, y tal proposició no pot ser refusada per l'altra delegació després d'haverse cambiat tres comunicacions per escrit sens arribar á entendres. Los dos presidents fixan de comú acort lo siti y'l dia de la reunió de las duas delegacions en comú, y la presidencia correspon per torn á cada un d' ells,

Pera poder acordar, la Assamblea comuna ha de reunir al menys los dos tersos dels membres de cada delegació. Las decisions son presas per majoria absoluta de vots, y en lo cas de que una de las duas delegacions tingui més membres presents que l'altra, la igualtat de forsas se restableix per medi de las abstencions que siguin necessaries entre'ls membres de la delegació més numerosa. La sort designa als que deuen abstenirse. (*Articles 6 y següents de la avans citada llei cisleithana y corresponents de la trantlleithana.*)

Pera l'administració dels negocis comuns, hi ha un ministeri comú responsable, al qual está prohibit dirigir al mateix temps la administració dels assumptos particulars de cada una de las parts del imperi. Las disposicions referents á la direcció y organisació interior del exèrcit de tot l'imperi corresponen exclusivament al emperador. (*Art. 5 de dita llei austriaca y corresponent de la húngara.*)

Lo dualisme es tan marcat entre las duas parts del imperi, que l'emperador té sobre cada una d'ellas las potestats que li confian las respectives lleys fonamentals. Ni'l títol es comú, puig que si s'anomena emperador de Austria, no es més que rey de Hungria.

Dintre de cada una de las duas nacions no hi ha tampoch unitat. A l'Austria, desde l'any 1815, en que va comensar la reacció contra la centralisació absorbent que s'havia anat establint sobre las ruinas de las antigues Constitucions particulars de las diverses regions, van anarse reconstituhint los Estats provincials, donantse Estatuts al Tirol, á la Galitzia, á Salzburg, etc. Després de varias reformas parcials, y de las tentativas fetas en la Constitució de 1849, que no va arribar á regir, lo Diploma imperial de Octubre de 1860 va restablir definitivament las *Landtag* provincials, al mateix temps que creava un Parlament general pera tota la nació. Cada regió va tenir llavors sa Constitució especial, (*Landes-*

ordnung), y sa lley electoral (*Landtags-Wahlordnung*). Las regions reconegudas foren quinze, basantse generalment la divisió en los interessos históricks. Sis lleys fonamentals, (*Staatsgrundgesetze*), promulgadas en 1867, van completar la organisació de las regions austriacas, havent luego sigut modificadas per las lleys electorals de 1873, alguns de quals articles han sigut alterats en 1882.

Pera donar idea de la organisació interior de la part austriaca del imperi, traduhirem l' article 19 de la lley constitucional de 1867, «Sobre 'ls drets generals dels ciutadans en los regnes y payssos representats en lo *Reichsrath*.» Diu aixís:

«Tots los pobles del Estat provinents de rasses diverses són iguals en drets. Cada rassa té 'l dret inviolable de mantenir y cultivar sa nacionalitat y sa llengua.»

«L' Estat reconeix á totes las llenguas en ús en los paysos de la monarquia, un dret igual á ser empleadas en las escuelas, en l' exercici de las funcions y en los diversos actes de la vida pública. En los payssos habitats per poblacions pertanyents á més de una rassa, los establiments de instrucció pública deuen estar organissats de tal manera, que cada hu, sens ser obligat á apendre una segona llengua, pugui rebre en la propia los elements necessaris á sa instrucció.»

Las Constitucions provincials reconeixen á cada regió atribucions que passen de la descentralisació administrativa. Las *Landtag*, ó assembleas regionals, son en certas materias cossos veritablement legislatius. Vegis, per exemple, com comensa lo «Estatut provincial» pera la regió que porta lo nom de «Arxiducat de Austria.» «Lo Arxiducat, diu l' article 1.º, es representat per la *Landtag* en tot lo que correspon als interessos particulars del pays». La *Landtag* d' aquesta regió se compón de 68 membres, dels quals uns pochs són per dret propi, y 'ls restants elegits, per classes ó corporacions, ó per districtes.

En la monarquia húngara hi ha tantas varietats com en lo imperi austriach. La divisió més important es entre 'ls paysos que formen la Hungria propiament dita y 'ls de la Croacia, Slavonia y Dalmacia. Per un compromís polítich entre uns y altres paysos, s'establí en 1868 la forma de tractar los assumptos comuns, á qual efecte tots tenen participació en la Dieta general de Hungria, que 's reuneix á Pest.

A Hungria, com á la Gran Bretanya, no s' ha escrit may la Constitució, formant un tot. Una série de lleys y disposicions històricas, que comensan en lo «Contracte de sanch,» del qual no 's coneix lo text y se 'n tenen sóls noticias per l' anàlisis que 'n fan los cronistas, y acaban en las lleys que actualment se dictan ab lo carácter de fonamentals, forman lo dret constitucional del pays. Lo document més antich que se conserva, es «La Butlla d' or,» del rey Andreu II, del any 1222. Aquest document es molt comparable á la *Magna Charta* inglesa, y en sos 31 articles s' estableixen los drets y privilegis que tenia la aristocracia. Moltes de sas disposicions no són avuy aplicables, pero en son conjunt fixa encara los principis directius de las llibertats húngaras.

Al ocuparnos del imperi austro-hungar en general, hem vist las diversas vicicituts constitucionals per las que ha passat la Hungria. Son ben coneguts los esforços fets per aquesta nació pera mantenir sa autonomia, y las terribles guerras ab que l' ha defensada. La que va esclatar á conseqüència de las reformas constitucionals centralisadoras votadas per la Dieta y sancionadas per l' emperador, va portar á la Hungria á proclamar sa independència y á establir un govern republicá. Vensuda luego per lo govern imperial, ajudat per las armas russas, va quedar subjecta durant una vintena d' anys al absolutisme, sens que per aixó s' ofegué la resistencia més ó menys oberta. Sóns lográ restablir la pau lo sistema dualista, establert per la série de lleys promul-

gades en 1867, y completat per la coronació del emperador com rey de Hungria, de quins fets havem ja parlat.

Per tot lo exposat se veu ben clar, que l' imperi austro-húngar no forma un Estat compost, ni tan sòls una Confederació d' Estats. Lo conjunt té sòls una organització rudimentària, que no pot considerarse sinó com un *modus vivendi* entre duas nacionalitats, que á llur vegada formen duas Confederacions imperfectes. Aixís y tot, no obstant, la existència y sosteniment del imperi, ab sa varietat y diversitat de rasses, de lleys, de costums, de llenguas, etc., etc., es proba patent de la virtualitat poderosa del particularisme. Fins quan se l' aplica tan imperfectament com en l' imperi de que 'ns ocupem, porta la tranquil·litat y la pau á elements que d' altra manera 's destrossarian entre ells, y 'ls permet formar una agregació nacional, que, ademés de viure y prosperar, pot influir en los destins d' Europa, tenint lloch entre las grans potencies.

Pochs párrafos dedicarem á la solució que representa la unió de Suecia y Noruega, que están encara molt menys enllassadas que Austria y Hungria. L' Acte de unió, que data del 6 de Agost de 1815, no estableix entre 'ls dos regnes altrás relacions que las que fa precisas lo fet de ser regidas per un meteix monarca. Aixís es, que l' Acte de unió se refereix á pocas cosas més que á fixar las reglas de successió á la corona, las d' elegir nova dinastia en lo cas de que se extingís la regnant, y las de regir los dos regnes durant las menorias dels reys. Tots los punts d' enllás entre 'ls dos regnes se reduheixen als drets que té 'l rey comú á convocar las tropas d' un y altre; á declarar la guerra y fer la pau; á contractar y rompre aliansas, y á enviar y rebre agents diplomátichs (*Art. 4 de l' Acte de unió.*)

Pera declarar la guerra, lo rey ha de comunicar sas intencions als governs dels dos regnes, y reunir al ministre de

Estat y concellers d' Estat noruechs ab los de Suecia, formant Consell d' Estat extraordinari, á fi de que li donguin parer avans de pendre resolució definitiva. En aquestos casos, los representants de Noruega deuen rebre instruccions de llurs companys de govern que no formin part del Consell extraordinari, á menys que la urgencia del assumpto no dongui temps pera la consulta. (*Art. 5 de la dita Acta.*)

En distintes ocasions, s' ha intentat fer més íntima la unió entre 'ls dos regnes, pero no s' ha arribat á conseguirho. Totas las proposicions presentadas per la Suecia han sigut rebutjadas per la Cámara de Noruega, (*Storthing*), que ha temut sempre que, accedinthi, posava á son pays en lo camí de ser engolit per la Suecia, que es més poderosa y poblada.

Ab lo dit donem per terminada la ressenya de las solucions prácticas particularistas dins de la forma monárquica. Desde la unió merament personal entre Suecia y Noruega, per medi d' un rey comú, fins á la organisació quasi unitaria del imperi alemany, y la llegislació separada que emplea la Gran Bretanya pera 'ls Estats metropolitants, hi ha prou malisos pera acomodar lo sistema á tots los temps y á tots los interessos. Cap de las solucions monárquicas ha alcansat fins ara lo grau de perfecció del genuí Estat compost, tal com n' hem exposat la teoria: mes, aixó no vol dir, que no pugui arribarhi. Induatablement, no hi ha cap inconvenient invensible que s' hi oposi, y lo meteix que han lograt los Estats Units, baix la direcció d' un president temporal, podria realisar una altra Confederació dins del sistema constitucional, coronat per un emperador ó monarca.

CAPITOL III.

SOLUCIONS REPUBLICANAS.

LOS ESTATS UNITS DE AMERICA:

Resum de la historia constitucional del Estats Units fins á l'ur organisió definitiva.—Lliga, Confederació y Estat compost.—Distribució de atribucions.—Conformitat de la Constitució ab la teoria particularista.—Divisió del poder federal en tres branques.—Poder legislatiu.—Formació del Congrés.—Poder executiu.—Elecció del President.—Poder judicial.—Independencia y enllas dels tres poders.—Impossibilitat del parlamentarisme.—Alta missió conservadora del Tribunal federal.—Organisació interior dels Estats particulars.—Poders legislatiu, executiu y judicial.—Decentralisació dintre de cada Estat.—Objectes capitals de la Unió americana.—Son vigor pera cumplirlos.

Si volguéssim estudiar á fons la organisió particularista tal com l' han desenrotllada las duas Confederacions republicanas que solen ser presentadas com exemple del sistema; hauríam d' omplir volums. Tots los problemas que 's poden presentar, aixís en la distribució de atribucions, com en la forma d' organisar los poders y las autoritats que 'ls representan, com en la intervenció del poble en lo govern general y en los locals, etc., etc.; han sigut estudiats científicament, y quasi tots ells han obtingut resolució legal. La bibliografia tant sóls dels tractadistas americans y suïssos, ocuparia centenars de pàginas. La jurisprudencia constitucional sentada pel Tribunal Suprem en los Estats Units y en Suïssa, per la Dieta primer y més tart per las autoritats

federals que han vingut á substituhirla omple tomos en número suficient pera formar una gran biblioteca.

Nos reduhirem, donchs, á fer algunas indicacions generals, remetent als lectors que vulguin tenir algunas més notícies, á una obreta que acabem de publicar, comparant la organisació de la Confederació suïssa ab la de la Unió americana. (1) A aquesta destinem lo present capítol.

Los Estats Units de América van comensar la vida de nació fa poch més d' un sigle. Lo dia 4 de Juliol de 1776, las fins llavors Colonias británicas van proclamar llur independència per medi de la « Declaració » de que 'ns hem ocupat per incidència en la primera part d' aquest llibre, y los tretze Estats que van firmarla han aumentat en número fins al punt de ser ja avuy trenta vuit, además de nou Territoris que no tardarán á convertirse també en Estats. La creixensa de aquesta Confederació es la més portentosa que 'ns presenta la historia. Quan va ferse lo primer empadronament, en 1790, sa població total era de 3.929,213 ánimas, y en lo darrer, verificat l' any 1880, ha sigut ja de 50.155,783. Los quatre milions escassos han aumentat en la proporció increible de hu á tretze en l' espay de noranta anys.

Y aquesta creixensa no s' ha repartit per igual entre tots los membres de la Confederació, per lo qual en alguns d'ells ha sigut més gran encara. Serveixin d' exemple, l' Estat de California, que cedit als Estats Units per Méxich en 1748, al ferse l' empadronament de 1850, tenia sóls 92,597 habitants, y en trenta anys ha pujat á 864,694, y lo Territori de Dakota, que havent comensat á figurar en lo cens de 1860 ab 4,837 ánimas, va donarne 135,177 en lo de 1880.

Pera dar idea de com se forman las grans ciutats en los

(1) *La Confederación suiza y la Unión americana. Estudio político comparativo*, por V. Almirall.

Estats Units, nos bastará recordar los coneguts datos del moviment de la població de Chicago. Avans del 1830, lo siti en que está col·locada la metròpoli del interior de América, no tenia encara pobladors europeus. En aqueix any van edificar-se las primeras casas ó barracas, y 'ls 70 habitants que formaren lo centre de la futura població, van convertir-se en 4,853, en 1840; en 29,963, en 1850; en 112,172, en 1860, y en 298,977, en 1870. Al fer-se lo darrer cens, en 1880, la població de Chicago havia ja passat del mitj milió, puig que contava 503,185 ànimas.

En quant á organisació política, los Estats Units no van arribar de cop y volta á la que avuy tenen. Durant la guerra de la independència de las Colonias, cada una d' aquestas tenia sa administració especial; se considerava independent, y com á tal obrava, en quan lograva tenir son territori lliure de las tropas inglesas. La necessitat de reunir las forsas de totas las Colonias alsadas en armas, aixís pera l'atach com pera la defensa, va portarlas á seguir la costum que ja tenian de reunir-se en Congrés, y un d' aquestos Congressos fou lo que va publicar la «Declaració de independència». En tal situació, las Colonias unidas no passavan de formar una «Lliga d' Estats independents,» ab l'únich y exclussiu objecte de provehir á la defensa comuna contra las forsas enemigas.

Prompte van veure los nous Estats, que 'l llas que 'ls unia era massa fluix, y al cap de dos anys de la «Declaració» van convertir la «Lliga» en «Confederació.» En 1778, los tretze Estats avans Colonias formaren una aliansa perpétua, que formularen en 13 capitols, ab lo nom de «Articles de Confederació y perpétua unió entre los Estats de New Hampshire, Massachussets, etc., etc.

Aquestos articles van resultar luego insuficients, cayent en descrédit davant de la opinió il·lustrada del pays. La Confe-

deració tenia en veritat lo seu òrgan, ó representant del conjunt, en lo Congrès; pero aquest no disposava de medis pera fer cumplir sas decisions, y dependia, per lo tant, de la bona ó mala voluntat de las autoritats de cada Estat particular. La falta de atribucions executives y judicials deixava al poder legislatiu general reduhit á la impotencia.

Mes, si la opinió del pays s'anava pronunciant cada dia més en pró d' una unió més estreta, la empresa era difícil de ser portada á efecte. Segons l' article 13 dels de la Confederació, no podia ferse en aquesta cap modificació ni esmena si no 's posava d' acort lo Congrès, y no venian luego á confirmar la decisió las legislaturas particulars de cada un dels Estats units. Llavors van comensar ja á dibuixarse los dos partits, dels quals l' un, dirigit per Hamilton y patrocinat per Washington, aspirava á convertir la Confederació en un veritable Estat compost ó federatiu, y l' altre, en lo que figurava Jefferson, defensant exageradament la independència dels Estats, y volent convertir á cada un d' aquestos en una república tallada pel patró que més endavant va adoptar la francesa, se negava á tot lo que pogués constituhir una unió més perfecta.

La necessitat va imposar lo triunfo dels federalistas. A principis de 1787, va reunir-se á Filadelfia la Convenció que devia dar als Estats Units la Constitució que 'ls regeix avuy encara, y baix la presidencia de Washington va deixar acabat son treball avans de terminar l' any. La nova Constitució va ser firmada lo dia 17 de Setembre.

A copia de constancia y de concessions recíprocas, los honrats patriotas que formavan la Convenció havian arribat á conseguir la unanimitat de las representacions dels Estats, pero aquest no era sinó 'l primer pas. Faltava la ratificació de la Constitució per las legislaturas particulars de nou d' aqueixos, puig la Constitució no podia entrar en vigor

fins que arrivés á tal número lo dels membres de la Confederació que la haguessin acceptada. Eran, donchs, necessaries tretze discussions y al menys nou votacions en altres tants Cossos deliberants.

Llavoras van comensar los treballs actius dels federalistas, distinguintse entre tots Hamilton, Madison y Jay, que van dar á llum los 85 articles que forman la col·lecció de *The Federalist*, publicant lo primer en 27 d' Octubre de 1787. En los cossos deliberants de cada un dels Estats se multiplicaren los amichs de la nova organització que 's projectava, y llurs esforços foren recompensats ab l' éxit més complet. En Juliol de 1788, al adoptar la Virginia la Constitució, essent ja onze los Estats que la havian ratificat, va declararse en vigor, y procedirse á la votació del Congrés y á la elecció del President. Lo dia 4 de Mars de 1789, va reunirse lo primer Congrés, y 'l Senat va proclamar que Washington havia sigut elegit primer President, quedant aixís organitzat lo sistema federal en l' Estat compost dels Estats Units de América. ¡Notable coincidencia! Al meteix any y quasi al meteix dia en que la gran Confederació americana terminava son gloriosíssim periodo de lluyta y de organització per medi de la Constitució més lliure y més sòlida que s' ha conegut fins ara, comensava á Fransa aquella série de convulsions, que devian extendres á tot lo continent d' Europa. berrar la sanch á rius, y acabar sens haver encertat la solució definitiva. La revolució americana va inspirarse en lo particularisme y va ser fecunda: la francesa, exaltada pels somnis de igualtat y de uniformitat, no ha lograt res més que sustreure á las nacions de una tiranía pera ferlas caure en una altra, suplint de fet l' absolutisme dels reys per l' autoritarisme no menys absolut de unas Cámaras burocráticas.

La organització americana es avuy lo tipo del Estat compost. Comensa per la distribució de las atribucions de la

soberania entre 'l conjunt y 'ls membres que 'l formen, y la fa de la manera més rahunada. «Las facultats no delegadas á la Unió, diu l' article deu de las adicions ó esmenas, ni prohibidas per la Constitució als Estats, se reservan á aquestos ó al poble respectivament.»

La base del Estat compost, ó sigui la divisió de la sobe-
nia, està escrupolosament guardada. L' Estat particular la té
originaria, y conserva totas las atribucions de que no 's des-
pren. Lo conjunt no es més que 'l gerent de la associació, y
té sòls las que se li delegan. Anem á veure quinas són
aquestas, y sabrem quinas cada Estat se reserva, que són
totas las no delegadas.

En primer lloch, se delegan al conjunt totas las necessaries
pera la vida exterior de la Unió. Las nacions extrangeras
que ab ella tractan, ignoran diplomàticament las varietats
interiors. La Unió cuida de la guerra y de la pau. Arma
exèrcits y manté esquadras; crida al servey actiu general á
las milicias de cada Estat; fa aliansas y tractats; nombra em-
baixadors y reb los de altrás nacions; imposa y recauda las
contribucions generals, y pren diners á empenyo sobre 'l
crédit dels Estats Units. En aquest punt, donchs, la Consti-
tució 's conforma perfectament ab la teoria del Estat com-
post, exposada en la segona part d' aquest llibre.

En según lloch, se li concedeixen totas las atribucions
convenients pera garantir las llibertats individuals y corpo-
rativas. Tots los Estats particulars han de constituhirse en
forma republicana, y lo conjunt se la garantisa. Garantisa,
ademés, als ciutadans las llibertats consignadas en la Con-
stitució, no en la forma declamatoria de las de la escola fran-
cesa, sino en forma per regla general negativa. Moltes lliber-
tats americanas naixen de limitacions imposadas, no als ciu-
tadans, sino als poders.

En tercer lloch, se n' hi concedeixen algunas pera aumen-

car lo benestar general. Lo conjunt, ó siguin las autoritats generals, regulan lo comers interior y exterior; fixan la lley de la moneda y la encunyan; donan lo tipo de pesos y mesures; estableixen casas de correus y vias de comunicació generals; promouhen lo progrés de las ciencias y arts útils, assegurant per temps limitat als autors y artistas un dret exclusiu sobre llurs escrits u obras, etc.

Tals són las principals atribucions que tenen los poders federals. Totas las restants de la soberanía los están vedadas, y corresponen als Estats particulars.

Al establir lo poder federal, la Constitució americana desllinda sas distintas branca, y fentlas independents entre ellas en lo principal, las posa en relació pera que llur marxa combinada dongui per resultat un bon govern. Hi ha, donchs, en lo conjunt poders llegendatiu, executiu y judicial.

Lo poder llegendatiu resideix en lo Congrès dels Estats Units, compost del Senat y de la Cámara de representants.

Lo Senat es la expressió de la soberanía dels Estats particulars, cada un dels quals, sigui quina sigui sa extensió territorial y sa població, hi té un número igual de vots. Dos senadors per cada Estat, elegits per los respectius cossos llegendatius, lo constituheixen. Lo càrrech dels senadors dura sis anys y se 'n renova la tercera part cada dos. Lo Senat es en la Unió americana lo depositari de la tradició política nacional. La renovació paulatina de sos membres lo converteix quasi en un Cos permanent, que, no obstant, no està petrificat ni inmóvil. Cada dos anys reb sava nova, que li permet anar seguint los moviments de la opinió y acomodantse á las novas necessitats é interessos, sens fer jamay un salt soptat. Es la veritable representació de la historia: es sempre l'avuy, enllasant lo ahir ab lo demá.

La Cámara de representants ho es de la generalitat de la agrupació nacional, y 's compón dels diputats elegits cada

dos anys pel poble dels Estats Units, cada un dels quals elegix lo número que li correspon à proporció de sa població. Aquesta proporció es avuy la de un diputat per cada 154,325 habitants.

La primera Càmera que 's va nombrar en relació al cens de població, tenia un diputat per cada 33.000 habitants, y desde llavors à cada nou empadronament s' ha anat augmentant la proporcionalitat. Ho fem notar, perquè es una mostra eloqüent del esperit práctic y positivista de la gent nort-americana. Sab perfectament que una Càmera massa numerosa actúa ab grans dificultats y acostuma donar pochs resultats profitosos, y pera evitar tals perills, en lloch de augmentar lo número de diputats, à mida que la població ha anat creixent, ha anat pujant la proporcionalitat. Per aquest medi la Càmera que representa avuy à cinquanta milions de ciutadans, se compón sòls de 325 diputats.

Lo poder executiu del conjunt de la Unió es exercit per lo President dels Estats Units. Es de elecció popular, però de segon grau. Cada Estat, en la forma prescrita per sa legislatura, nombra un número d' electors igual al total de senadors y representants que 'l meteix Estat envia al Congrés. Aquestos electors són los que, sens tenir que sortir del Estat en que viuen, elegeixen al President y Vice-president dels Estats Units. Dihem que 'ls electors no han de sortir del Estat en que viuen, puig que pera fer la elecció se reuneixen en alguna de sas poblacions, y per medi de butlletins designan los dos ciutadans à quins votan respectivament pera President y Vice-president. Dels vots emesos en cada Estat se 'n formen llistas, que, firmadas y selladas, s' envian al president del Senat federal. Lo president del Senat obra las llistas en presencia de las duas Càmaras del Congrés. y són proclamats elegits los que han alcançat la majoria absoluta dels votants. En lo cas de que cap dels candidats reuneixi la

majoria absoluta, la Càmera de representants designarà per votació qui ha de ser President ó Vice-president d' entre 'ls tres que hagin obtingut la majoria relativa. Pera aquesta designació, la Càmera vota per Estats, tenint sòls un vot tots los representants de cada un d' aquestos, y debent estar presents un ó més dels de las duas terceras parts dels meiteixos Estats.

Lo poder judicial de la Unió está encarregat á un Tribunal suprem y á altres de inferiors. Uns y altres están formats per magistrats ó jutjes inamovibles mentres tinguin bona conducta. Los membres del poder judicial són nombrats pel President dels Estats Units ab lo concurs y aprobació del Senat. Sòls se 'ls pot separar acusantlos la Càmera de representants y condemnarlos lo Senat, en lo modo y forma establerts en la Constitució y en las lleys orgánicas.

Los tres poders tenen las atribucions respectives perfectament desllindadas, y en lo sustancial són completament independents l' un del altre. En la Unió americana, lo Congrés legisla, lo President governa y 'ls Tribunals aplican la llei als casos particulars que 's subjectan á llur decisió. Lo sistema es purament representatiu sens cap barreja de prácticas parlamentarias. Lo President no té verdader Ministeri, sinó secretaris, y ni aquestos ni ell meteix poden ser senadors ni diputats. Són considerats funcionaris ó empleats, y 'ls empleats tenen las portas del Congrés tancadas. Lo poder executiu se comunica ab lo legislatiu per medi de missatjes.

Las prácticas parlamentarias són impossibles no sòls per la circumstancia que acabem de fer notar, sinó també porque tots los càrrechs y funcions son conferits per temps fixat. Lo President dura quatre anys, sis los senadors, y dos los representants en la Càmera, y no hi ha medi constitucional de excusar aquestos tèrmenes. Si 'ls dos poders se posan en desacort, segueixen funcionant cada un en sa esfera propia.

fins y tant que venen noves eleccions. Llavors, si 'ls electors volen, arreglan las diferencias, fent recaure los nomenbraments en autoritats que tinguin los meteixos punts de vista. Si no volen, ó no poden, segueix lo desacort, sens que la máquina gubernamental deturi la seva marxa.

Mes, si en lo fonamental las distintes branques del poder tenen las atribucions ben desllindades, la Constitució lliga las unas ab las altres á fi y efecte de que, del lligament mutu ne resulti la garantia de las llibertats y drets de tots los membres que formen la Unió. Algunas de las atribucions del President, com per exemple, los tractats y aliansas, certs nomenbraments de funcionaris, etc., etc., ha d' exercirlas de acort y ab lo consentiment del Senat. Aquest, ademés, es lo jutje de tots los alts empleats, comensant pel meteix President dels Estats Units, quan davant d' ell los acusa la Cámara. Lo President, per contra, si no té lo *veto* pera deixar sens efecte una ley votada per lo Congrés, pot posarhi objeccions al serli presentada pera sa aprobació; en qual cas lo Senat y la Cámara están obligats á tornar á discutir la ley, que no adquireix forsa obligatoria si no la confirman las duas terceras parts dels membres en un y altre dels dos cossos.

Ni 'ls meteixos tribunals federals, están deslligats dels demés poders. Dintre del mecanisme general de la Confederació tenen l' honorós encàrrech de ser los fidels guardians de la integritat y puresa constitucional: encàrrech que es una de las més grans originalitats de la organisació americana. Los tribunals de la Unió han de veure en la Constitució la regla suprema del Estat, y sempre que hi hagi una ley en conflicte ab algun precepte constitucional, aquest ha de ser aplicat ab preferencia á aquella. D' aquí 'n resulta, que tota extralimitació dels poders legislatiu ó executiu es completament ineficás en la pràctica. Los tribunals no la derogan, puig que no es tal llur missió, però deixan de ferne aplicació.

Aquesta missió confiada als tribunals es no s'ols una de las més grans originalitats de la organisió americana, sino que basta per si sola pera acreditar lo profundo sentit polítich dels legisladors que van establirla. No van posar un poder davant per davant dels altres, exposantlos á tots á conflictes de soroll y de resultats funestos pera 'l pays, pero van obtenir lo resultat que 's proposavan. La ley ó decret inconstitucionals no son derogats, pero llurs disposicions quedan sent lletras mortas quan deuen ser aplicadas á casos particulars y concrets. Los poders legislatiu ó executiu no quedan desautorisats; lo públich s'apercebeix poch de lo que passa, puig que una sentència no té jamay tanta ressonancia com una ley ó decret, y no obstant, la Constitució està garantida contra qualsevol extralimitació en que puguin incorre lo Congrés ó las autoritats executives.

Los bons resultats d'aquest sistema judicial s' han tocat principalment en los periodos d'exaltació produhida per qualsevol causa. Los cossos legislatius, deixantse llavors portar per los sentiments populars, s' apasionan, y no donan á la ley lo carácter seré que deu distingirla; las autoritats executives se veuen dominadas per interessos tranzitoris y solen exagerarse los perills, que pretenen evitar ab midas extraordinarias. En tals periodos, la Constitució quedaria cuberta per un vel com los Cristos durant la setmana santa, si no hi hagués una autoritat encarregada de impedirho. La autoritat judicial es la que està en millors condicions pera tal objecte. La atmósfera en que 's mou està damunt de las passions populars y dels temors exagerats produhits per causas tranzitorias; los magistrats y jutjes tenen lo càrrech pera tota la vida ab tal de que no 's portin malament, y han de pensar no s'ols en l'avuy sinó en lo demà, y, per totas aquestas y cent altrás rahons, la salvaguardia de la Constitució americana confiada als tribunals es real y eficaç.

Tal es en resum la organització dels poders del conjunt de la Unió americana. En los Estats particulars no es menys favorable á la llibertat.

Totas las Constitucions d' aquestos contenen una declaració dels drets y garantias de que disfrutan llurs ciutadans ó residents, y que han de ser respectats per las majorias.

Al organitzar lo poder públich, totas ellas s' acomoden á la divisió en branques, generalment adoptada, y estableixen autoritats legislativa, executiva y judicial. Encarnan la legislativa en una Assamblea formada per dos cossos: Senat y Cámara de representants, á imitació del Congrés federal; confereixen la executiva á un governador, elegit pel poble, y la judicial es exercida per Tribunals de distint ordre, desde'l municipal ó de pau fins al superior del Estat.

Generalment en cada Estat se fixa un dia pera la elecció de tots los càrrechs generals. En aquest dia, al que 's dona lo nom de *Election's day*, se elegeixen los senadors y representants, lo governador y demés oficials superiors del govern, y 'ls jutjes del Tribunal superior, en los Estats en que llur nombrament está confiat al vot popular.

Las prácticas particularistas no 's reduheixen á la divisió de la Unió en Estats, sino que aquestos se subdivideixen en Districtes ó Comptats, los quals á llur vegada están formats per Municipis, dels quals los urbans s' anomenan *Citys* y los rurals *Townships*. Totas aquestas subdivisions no tenen autonomia com l' Estat, pero gosan de moltes llibertats y franquicias. Los Municipis urbans, com los Comptats ó districtes, se rejeixen ordinariament pel sistema representatiu, y una assamblea ó ajuntament administra llurs interessos. En molts dels Municipis rurals, los funcionaris elegits per lo vot popular tenen atribucions limitadas, puig tots los assumptos importants son resoltos per la comunitat dels vehins, reunits en *Meeting*. Las grans ciutats y vilas, consideradas com corpo-

racions, tenen otorgadas *Cartas* en las que se 'ls reconeixen drets y franquicias excepcionals, que converteixen en veritables poders á las autoritats que están al cap del municipi.

Tal es en resum la organisació de la Confederació americana. Veritable Estat compost, té las atribucions de la soberania distribuïdas entre 'ls membres que 'l formen y 'l conjunt que porta la representació de tots los associats, exercint lo según s'ols aquelles que se li confian en la Constitució, y conservant los primers totas las restants de que no s' han després. Veritable organisació particularista, no sols divideix las autoritats, aixis generals com particulars, en moltes branques; sinó que dona llibertat á totas las varietats individuals ó corporatives que 's presenten. Tot va de lo particular á lo general. Cada qual veu sa patria en lo poble en que viu, puig que d' ell reb majors beneficis que de las altrés agrupacions més extensas, á las quals porta no obstant bon afecte, puig que totas li donen protecció y ajuda quan de llur auxili necessita. En la organisació particularista, los poders generals son protectors del individu y de las petites agrupacions contra las extralimitacions dels poders més reduïts ab quins están en relació immediata y directa. Los poders federals ó generals son la garantia suprema, y d' aquí que tots los associats los mirin ab veneració amorosa, y estiguin disposats á dispensarlos alguns defectes y errors, inseparables de tota institució representada per homens.

Los objectes capitals de la Unió americana son: garantir las llibertats en lo interior, y extendres pacíficament á tot lo continent de América en lo exterior. L' objecte interior se consegueix pel sistema de limitacions mutuas entre tots los poders, aixis federals com particulars dels Estats; per la encertada distribució de las atribucions de la soberania; per la excentralisació elevada á la categoria de sistema, fins al punt de que, aixis com la capital de la Unió es una ciutat

secundaria com Washington, de molts Estats particulars ho es una petita vila ó ciutat (1); per las facilitats que 's donan á la vida corporativa y al exercici de tots los drets: per la idea que 's té formada del caràcter de la llei, que no 's considera més que com supletoria de las voluntats individuals quan no 's manifestan explicitas etc., etc. L' objecte exterior se logra per medi de la forsa expansiva, que es lo resultat del sistema basat en la unió pel camí del particularisme. L'exemple de prosperitat que ofereixen los Estats associats als que 'ls voltan; la potencia de que gosan sens necessitat de tancar en quartels al jovent actiu; l' augment constant de la població en progressió assombrosa, y 'l no menys assombrós desenrotlló de todas las manifestacions de la vida moral y material; la abundancia, la riquesa que s' espargeix fins á las més apartadas comarcas, son tentació irresistible pera los que 's troban en situació de poder participar de tals ventatjas. Gracias al particularisme, queda ja quasi realisat lo programa del que fou lo quint President dels Estats-Units, James Monroe. «La América es dels americans,» y la llibertat dona vida á aquells continents, que amenassan ja á Europa ab pendreli lo ceptre de la civilisació y de la cultura, si no 's decideix á trencar del camí del centralisme autoritari que la empeny cap á la decadencia.

(1) Segons los resultats del darrer cens federal, Washington es sóls la décima quarta població dels Estats-Units pel número de sos habitants. Com exemple de la poca importancia de las capitals d' Estats, direm que la del de Nova-York es Albany; la del de California, ahont hi ha S. Francisco, es Sacramento; la del de Luisiana, ahont hi ha Nova Orleans, es Baton Rouge, etc.

CAPITOL IV.

SOLUCIONS REPUBLICANAS.

SUISSA, REPUBLICAS HISPANO - AMERICANAS.

Alguns datos estadístichs de la Suïssa.—Punts culminants de la historia de sa Confederació —Sa organisació actual es la del Estat compost.— Poders generals suïssos.—Autoritats legislativas, executives y judicials.—Objectes de la Confederació suïssa en los temps actuals.—Organisació interior dels Cantons.

Repúblicas hispano-americanas.—Llurs Constitucions són còpia de la nort-americana.—Falta del element històrich.—Algunas noticias sobre Méxich y la Argentina.—Missió històrica de las repúblicas hispano-americanas.

Si la Unió americana es una proba en gran escala del sistema particularista, la Confederació suïssa es un experiment de laboratori no menys interessant. Situats los Cantons que la formen al cor de la Europa, y rodejats pels Estats més poderosos, no sòls han lograt conservar la independència durant sigles y entre mitj de las perturbacions de tota mena que han agitat al nostre continent, sinó que en los nostres temps, donant á llur activitat una direcció ben marcada, s'han proposat y conseguit plantejar lo règimen de la democràcia.

Lo territori suís, en son conjunt y tot, es lo corresponent á un Estat petit. Sa superfície total es de 41.389 kilòmetres quadrats, dels quals encara se n'han de descomtar més de onze mil, que son improductius, per formar part de las congegats de neu y altas soletats dels Alps. La població de fet

de tots los Cantons plegats es la de 2.846,102 habitants, segons lo darrer empadronament federal, de 1880.

Aquestos territori y població están avuy distribuïts en vint y dos Cantons, dels quals tres se subdivideixen en mitjos Cantons, donant per resultat vint y cinch Estats diferents. La població no es uniforme ni per rassa, ni per religió, ni per costums, ni per temperament. Dels habitants, 2.030,782 parlan l' alemany com llengua nativa; 608,017, lo francès; 161,923, lo italià; 38,705, lo ladin ó romanxe, y 6,675, altrás llenguas. Baix lo punt de vista religió, 1.668,109 són protestants; 1.160,782, catòlics; 7.313, israelitas, y 10.838 professan altrás religions ó no 'n tenen cap.

La Confederació suïssa va tenir un comensament molt petit, pero desde 'l primer dia fins avuy ha anat augmentant sempre. En son desenrotllo poden distingirse set punts culminants que anem á resumir.

1.er *La Confederació dels tres Cantons.* Lo primer document federal que 's coneix porta la fetsa de 1291, pero fa ja alusió á antigüas alianças.

2.^{on} *La Confederació dels vuit Cantons.* Als tres primitius, pastorals y quasi sens vilas grans, van anarshi juntant durant lo sigle catorze lo quart Cantó rural, (Lucerna), y las vilas imperials de Berna y Zurich, Glarus y Zug. La Confederació dels vuit Cantons enclou la edat heróica de la Suïssa.

3.er *La Confederació dels tretze Cantons.* A conseqüencia de diferencias entre 'ls confederats, arregladas en la Diéta de Stanz, en 1481, per lo llegendari venerable Nicolau de Flue, van entrar en la associació las ciutats de Friburg y de Soleure, y, romput lo glas, no van tardar en seguir llur exemple las de Bassilea y de Schaffhouse, y lo pays de Appenzell. Lo periodo de la Confederació dels tretze Cantons está caracterisat per las guerras de religió y las revoltes socials de la gent del camp.

4.¹ *L' Estat Unitari helvètic*, que ve á ser la fita que separa la época antiga de la moderna, y fou establert en 1798 per las armas de la república francesa. Aquesta, en son desvari de imposició y d' unitarisme, no va perdonar ni á las democracias dels Cantons suïssos, consagradas per la historia de tants de sigles, y va voler unificarlas baix lo régimen de una Constitució, estargida de las que havia imposat á Fransa.

Mes, com l' unitarisme no convenia á Suïssa, lo curt periodo de cinch anys que lográ sostenirse ab la ajuda estrangera, fou un seguit de perturbacions y revolts. Tan arrelat estava lo particularisme en la conciencia dels Cantons, que lo meteix Bonaparte, primer Cónsul llavors, va comprendre que la situació era insostenible. Va cridar á Paris una Consulta dels homens més visibles de Suïssa, y á pesar del parer de molts d' ells, que estavan influhits per las idees revolucionarias francesas, en contra de las que dominavan en llur pays, va restablir lo federalisme.

5.¹ *L' Acta de mediació*. Aquesta, donada per Bonaparte després de la Consulta, no sols va restablir lo federalisme, sinó que va aumentar lo número dels Cantons fins al de dinou. Los novament entrats foren: Sant Gall, los Grisons, Argovia, Turgovia, Tessino, y Vaud. Alguns d' aquestos formavan ja part de la Suïssa com payssos subjectes ó Territoris, quedant lliberats y elevats á la categoria d' Estats autònoms en l' Acta de mediació, que va durar fins á la cayguda del mediador.

6.¹ *La Confederació dels vint y dos Cantons*, que se establí al venir en 1813 la restauració á tot Europa. Als Cantons de l' Acta de mediació van afegirshi lo Valais, lo principal de Neuchatel y Ginevra.

7.¹ *L' Estat compost ó federatiu*, creat per la Constitució federal de 1848, revisada en 1874, y havent suferit més

part algunas petitas modificaciones. En aquesta nova forma nova ferse cap innovació territorial, si no 's conta com tal la transformació del principat de Neuchatel, que dependia de la corona de Prusia, en república lliure, reconeguda com a tal en 1857 per lo que era son princep.

Avuy, donchs, la Confederació suissa es un Estat compost, organisat en lo substancial de una manera análoga á la Unió americana. Las atribucions de la soberania están distribuidas entre los Estats particulars y llur conjunt, exercint aquest per delegació las que te confiadas, y disfrutant aquells per dret originari totas las de que no s' han després. La distribució está feta baix la mateixa base que la americana, si be que las autoritats generals suissas gosa pot ser de mes atribucions, pero de menys medis de acció pera exercirlas directament.

En lo poder federal se distingeixen tres classes de autoritats, que no están tant desllindadas las unas de las altrás com en los Estats Units. La Assamblea federal suissa, además de ser la autoritat legislativa, es superior baix certs punts de vista de las executiva y judicial.

La Assamblea federal está formada per dos cossos ó Cámaras, com la americana. Lo que representa 'ls interessos generals de tota la Confederació, s' anomena Consell nacional; la que representa la autonomia dels Cantons confederats, porta 'l nom de Consell dels Estats. Lo primer se compón de diputats elegits pel poble, á rahó d' un per cada vint mil habitants ó fracció que passi de deu mil, y llur càrrech dura tres anys. Lo segón está format per quaranta quatre diputats dels Cantons, dos per cada un, xich ó gran, elegits en lo modo y forma què sa Constitució particular determina, y durant llurs funcions lo temps que cada Cantó fixa. Los dos Consells son iguals en atribucions, y una lley no té forsa obligatoria si nó es aprobada per los dos.

La autoritat executiva y administrativa es exercida per lo Consell federal, format per set membres, elegits cada tres anys per los dos cossos de la Assamblea federal reunits pera l' objecte. Cada membre té senyalat un departament pera la preparació dels assumptos, que són resoltos en consell. Lo President y 'l Vice-president del Consell són nombrats cada any per la Assamblea de entre 'l smembres del meteix y són respectivament President y Vice-president de la Confederació. Lo càrrech, empero, no 'ls lliura de tenir encarregat un departament, com los demés consellers.

La autoritat judicial està confiada al Tribunal federal, compost de nou membres y altres tants suplents, elegits per l' Assamblea reunida, y quins càrrechs duren sis anys. Cada dos, l' Assamblea designa d' entre 'ls membres lo President y Vice-president del Tribunal.

La resenya que acabem de fer de la organisació dels poders generals suïssos, diu ben clar quins son los objectes que 's proposa la Confederació en los nostres temps. Son ideal es lo perfeccionament de las prácticas democráticas, y per lo tant no es d' extranyar, que la meteixa Assamblea, que més que autoritat legislativa es baix certs punts de vista una Convenció, estigui subjecta en l' exercici de sas funcions propias á la fiscalisació y vigilancia del poble. Tota ley ó decret federal que no són de caràcter urgent declarat, no entran en vigor fins noranta dias després de publicats. Si durant aquest terme vuit Cantons ó trenta mil ciutadans electors de tota la Suïssa demanan baix llurs firmes que la ley sigui objecte del *Referendum*, se l' ha de subjectar á votació popular pera la acceptació ó no acceptació. Si la majoria dels votants se pronuncia en contra, la ley queda retirada. Sols entra en vigor, quan durant los noranta dias no 's demana lo *Referendum*, ó quan lo resultat de la votació li ha sigut favorable.

La organització interior dels Cantons es eminentment variada, si bé que en general poden ser classificats en tres classes ó grups. Hi ha Cantons de democràcia pura, en los quals lo poder legislatiu resideix en lo poble reunit en *Landsgemeinde* (Reunió de la terra). Lo dia marcat en la Constitució, tots los ciutadans actius se reuneixen, ordinarment al aire lliure, al mitj del camp ó al repeu de una montanya, y allí deliberan y votan las lleys que han de regir al Cantó. Hi ha Cantons de govern representatiu, basat en las reglas propias d' aquest sistema en los temps actuals, y n' hi ha de govern intermedi, consistent en que, fentse las lleys per un cos de representants, la totalitat del poble intervé directament en llur aprovació. En la segona part d' aquest llibre vam indicar en que consistia lo *Veto*, lo *Referendum*, la *Iniciativa*, y 'l dret de revocar los Consells legislatius ó executius: que tals són los medis que s' emplean en los Cantons de que 'ns ocupem pera donar al poble intervenció directa en la confecció de la llei.

Inútil es dir que en Suïssa, lo mateix que en la Unió americana, la excentralisació no 's detura en la que forma la base del sistema. Dins de cada Cantó se manifestan cent varietats, que son ateses y respectadas, lograntse aixís que la vida y 'l moviment se reparteixin per tot lo pays.

A Suïssa, donchs, la organització particularista dona los mateixos bons resultats que per tot arreu ahon l' Estat s' hi basa. Los Cantons que formen la Confederació han volgut per medi de la unió perfeccionar las prácticas de la democràcia, y ho han alcansat fins al punt que diuen las institucions que acabem de indicar. Y ¡cosa admirable! Tot cercant la perfecció de la democràcia, ó sigui del govern de las majorías, los suïssos han trobat la llibertat, que 'ls resulta del conjunt de garantías y limitacions mutuas entre totas las manifestacions del poder: garantías y limitacions, que en llur

exercici han produït l'harmonia entre los interessos collectius y 'ls individuals.

No volem repetir lo que acabem d' escriure en lo libre á que hem aludit en un dels passats capítols. Al nostre estudi comparatiu entre la Confederació suïssa y la Unió americana remetem als que desitjin datos més complets sobre una matèria, que no podem fer més que tocar per damunt en aquesta part del nostre treball.

Pera completar lo capítol, hem de dir quatre paraulas sobre la organisació de algunas de las repúblicas hispano-americanas. Entre ellas, la Argentina, Méxich, Venezuela, Colombia y pocas més, ó portan lo nom de fedèrals, ó tenen alguna institució que tira cap al sistema particularista.

Lo federalisme de las repúblicas hispano-americanas no es sinó un reflexo de la organisació nort-americana, mal aplicada en general, y desnaturalisada en moltes de las Constitucions de aquellas repúblicas. No han trovat pas encara lo centre. Fins ara han estat lluytant constantment pera donarse una organisació definitiva, y la historia de moltes d' ellas pot condensarse en la enumeració dels pronunciaments y revoltes.

Aixó no vol dir que no hagin avansat camí. Méxich, per exemple, y la Argentina están avuy prosperant de una manera notable. Han lograt establir certa regularitat en la designació dels funcionaris superiors, la que era causa de totes las perturbacions á que estavan subjectas, y la organisació particularista, copiada y tot, y mal aplicada, los impulsa cap al avens.

A las repúblicas hispano-americanas los ha fet fins ara molta falta l' element històrich pera basarhi lo federalisme. Al conquistarse la independència, sortiren de la dominació espanyola, absorbent y centralisadora lo meteix en las Colonias que en la Metròpoli. La divisió en Estats, per lo tant,

ha degut ferse en ellas de una manera arbitraria, á diferencia dels Estats Units, que degueren pendre per base del federalisme las Colonias ab vida propia que per llur unió van establir-lo. Lo moll de la organisació nort-americana lo forman los tretze Estats primitius, veritables personalitats juridicas é históricas, y á llur antorn s' han anat creant nous Estats, los quals, si be al naixer no tenian personalitat, ha anat adquirint-la á mida que s' han creat interessos especials als meteixos. L' esperit regional de las Colonias británicas que van unir-se pera formar la Confederació, ha fet molta falta á las repúblicas de que 'ns estem ocupant.

No farem un resúmen detallat de las Constitucions que las regeixen, puig l' hem fet ja de la que 'ls ha servit de model, que han copiat espatlant-lo. Nos reduhirem á dir qu' re paraulas sobre Méxich y la Argentina, que són no sóls las més importants sinó també las que en aquestos darrers temps, y entre las repúblicas de origen Espanyol, més fixesa han lograt dins de la organisació més ó menys perfectament federativa de que disfrutan.

Méxich, la més poblada de las nacions americanas d' origen espanyol, puig passa de deu milions d' habitants, es una Confederació de vint y set Estats, un Districte federal y un Territori. La Constitució actual fou feta l' any 1857, y si be als pochs mesos de nascuda ja va ser arraconada per las dictaduras de Comonfort y de Juarez, essent luego tirada obertament á terra per l' imperi de Maximiliá. imposat per las armas francesas, al ser executat l' emperador y destruhit l' imperi en 1867, lo vencedor Juarez va restablir la dita Constitució que ha seguit estant en vigor fins ara, exepció feta d' alguns curts periodos de guerra civil. Desde son restabliment, la Constitució ha suferit algunas modificacions per medi de quatre actes de reforma, dels quals lo mes important es lo de Setembre de 1873, que va separar la Iglesia del Estat.

Lo principal defecte de la Constitució mexicana es que no desllinda clarament las atribucions que s' encarregan als poders generals, que de fet invadeixen tots los terrenos que he 'ls semblan. Los poders federals se componen d' un Congrés llegendatiu copiat del dels Estats Units, ab Senat y Cámara de representants; d' un President, encarnació del poder executiu, nombrat per elecció de segón grau, y de Tribunals Suprem, de districte y de circuit, dels quals lo primer se forma de magistrats designats per elecció indirecta de segon grau y quinas funcions duren sis anys.

La Confederació Argentina, altra de las agrupacions de origen español que mes prosperan, y quina població de més de tres milions d' habitants va creixent de dia en dia, gracias no sols als recursos del pays, sinó també á la incessant immigració que de todas las nacions de Europa se dirigeix á sas platjas, está formada per catorze Estats, quatre Territoris y 'l Districte federal en que la capital ha sigut darrerament convertida. La Constitució actual es la meteixa que va ferse en 1853, reformada radicalment en 1860, y habent desde aquesta fetxa suferit algunas modificacions menys importants. La organisació dels poders federals es la meteixa que als Estats Units, ab lleugeras variants. Un Congrés, format per un Senat y una Cámara; un President, designat per elecció indirecta, y un Tribunal Suprem, quals magistrats son nombrats pel President ab lo consentiment del Senat y exerceixen llurs càrrechs mentres observin bona conducta, són las autoritats generals que estableix la Constitució. Aquesta, al fer la distribució de las atribucions de la soberania, se separa de son model Nort-americá, y converteix la Confederació en un Estat quasi unitari, si be que decentralisat. En efecte, en son article 67, entre moltes altres importantíssimas atribucions que confereix al Congrés general, hi ha la de «fer un códich civil, un de comers, un de penal y un de minas», y

encara que lo meteix article segueixi dihent, que «tals còdichs no podrán alterar las jurisdiccions locals, corresponent llur aplicació als tribunals federals ó provincials, segons que las personas ó las cosas caiguin baix la una ó l'altra jurisdicció, no es menys cert que la organisació federativa queda desnaturalisada.

Mes, sigui com sigui, la generalitat de las repúblicas hispano-americanas ha entrat més ó menys perfectament en la via del particularisme, y 'n tocan ja certs resultats favorables, que anirán essent millors de dia en dia. Avuy per avuy, Mexich té ja construhits 4,500 kilòmetres de cami de ferro y 27,000 de fils telegráfichs, y la Argentina disposa ja ó està á punt de disposar, de 4,000 kilòmetres dels primers y d'una xarxa de més de 15,000 dels segons: datos que presentem sòls com indici de l'activitat que en tots los rams s'ha despertat en aquells payssos.

Las repúblicas hispano-americanas han comensat á assentarse, y lliures ja en bona part dels afanyes que 'ls ha produhit la lluyta que desde llur independència han hagut de sostenir pera dotar de institucions novas á aquells Estats sens historia, y pera esborrar los tristos efectes da la dominiació castellana, están en lo bon cami que 'ls portará á fer alguna cosa de profit pera la civilització general. No cal fer cas dels judicis apassionats que 's fan d'aquells payssos per los que encara anyoran la explotació de que en altres temps los feyan víctimas. Per llur fortuna, las repúblicas de que 'ns ocupem, están situadas en uns continents en los que predomina la influencia particularista. Deixemlas que 's desenrotllin, y si han comensat per imitacions y copias de la Constitució nort-americana, encara que espatllantla y desnaturalisantla, no tardarán tal vegada á imprimirhi lo sagell de llur personalitat. ¿Qui sap, com dihem en un altre capítol, si la missió històrica d'aquells pobles jóvens y bulliciosos

se condensa en arribar á la sintesis que ha de armonisar l' individualisme anglo-saxo ab l' autoritarisme igualatari llatí? Als esforços fets per las repúblicas hispanó-americanas la civilisació deu ja que en lo nou món no s' hi puguin arreglar institucions caducas. Després de la negació vindrá l' afirmació. Tancada la porta á la monarquía, la república no podrà viure sino respirant los purs aires de la llibertat y del particularisme.

CAPITOL V.

SOLUCIONS ESPANYOLAS

Las soluciones espanyolas podrán ser monárquicas ó republicanas.—Soluciones monárquicas en general.—Existencia de una dinastía nacional y de cap de regional.—Impossibilitat práctica del sistema alemán.—Soluciones posibles.—Llas personal per la corona, Confederació y Estat compost.—Antecedents històrics de las nostras Corts.—Diéta general formada per las delegacions de aquestas.—Poder executiu regional.—Diferents formas que pot pendre.—Punts de organisació comuns á las soluciones monárquicas y republicanas.—Las grans regions son las pedras angulares del edifici.—Sistema dualista.—Régimen concordatari.—Soluciones republicanas.—Utilitat de comensar per una Confederació pera arribar més tart al Estat compost.—Diéta general.—Vigor del esperit regional.—Enfortiment del afecte de patria.

Hem arribat ja als capítols finals. En lo present y en lo que lo seguirá ab lo titol de «Soluciones catalanas» haurem de aplicar tot lo que deixem explicat y alegat á la organisació que desitjem pera la nostra terra.

La tasca no será difícil y podrem ferla en pocas páginas. Los dos capítols més interesants pera 'ls nostres compatricis serán segurament dels més curts del llibre. Es natural que aixís resultin, puig la aplicació dels sistemas que havem examinat, de segur que s' ha anat presentant á la vista del lector á mida que anava seguint la exposició dels meteixos.

Si algún dia arriba Espanya á entrar en la via del particularisme, pera organisarse de conformitat ab los principis que habem exposat, deurá atendre avans que tot á las instituciones fonamentals que en aquell moment condensin sa vida públi-

ca. Si segueix la monarquia, la solució haurà de ser acomodada á aquesta forma de govern, de la meteixa manera que deuria enmotllarse á la republicana, si 'l particularisme vingués ab la república ó dintre de la república. En lo primer cas, lo rey estaria al davant dels poders generals, tant si fossin aquestos los propis de una Confederació ó Lliga com si fossin los que requereix l' Estat compost per sa propia naturalesa. En lo segón, lo poder general executiu fora exercit per un president, Consell ó comissió de govern.

Comensem per l' exámen de las solucions monárquicas que foran aplicables al conjunt de la nació espanyola, y lo primer que farem, será desembrassar lo nostre camí descartant algunas solucions inaplicables á las circunstancias actuals de Espanya.

La monarquia en aquesta nació està sòls representada per una dinastia que regna sobre tot lo territori y sobre tots sos habitants. Cap regió particular de las que en altrs épocas van disfrutar de la independencia, té avuy dinastia propia. Fa ja sigles han desaparegut las que regnaren en Aragó, en Navarra, etc., etc. Y com las dinastias no s' improvisan, ni 'ls temps actuals están pera fer monarcas per elecció, es evident que 'l particularisme en Espanya no podrà jamay pendre l' aspecte semi-feudal del imperi alemany, ni ser una Confederació de distints regnes, principats ó senyorios ab monarca ó jefe propi en cada un d' ells. Todas las solucions que en tal aspecte 's basan, són completament inaplicables á las condicions históricas actuals de la nació espanyola.

Lo particularisme, donchs, hauria d' escullir entre 'ls demés aspectes que pot presentar la organisació federativa monárquica. Podria constituhirse una Unió que tingués per llas la corona, ó be establirse una veritable Confederació, quins Estats particulars fossin interiorment governats per molts, y quin poder general estigués representat en sa branca execu-

tiva per lo monarca. Aquesta Confederació podria ser més ó menys estreta, arrivant, si 's volgués á tenir las condicions que caracterisan al Estat compost ó federatiu. Si 'l poder general legislatiu, Diéta ó Cámara, ùnich ó multiple, y'l monarca com jefe del poder executiu, no poguessin dirigir-se més que als poders particulars dels Estats, sens manar directament á llurs habitants, la organisació fora una Confederació d' Estats: si llurs disposicions poguessin obligar directament als habitants de tots los Estats, tenint lo poder general òrgans y medis propis pera fer efectius sos acorts, lo sistema constituhiria un veritable Estat compost ó federatiu.

Las condicions històriques del nostre pays indican la Unió que tingués per llas la corona, com la solució preferible entre todas las monàrquicas. Los antecedentes de las nostras Corts són que aquestas siguin particulars pera cada una de las grans regions ó antichs Estats. Pera formar lo cos legislatiu general, podrian las Corts especials nombrar delegacions que formessin una Diéta al costat del monarca, deliberant reunidas sobre tots los assumptos que s' haguessin declarat d' interès comú. La Diéta, per exemple, revisaria la política exterior que iniciés lo monarca, y deliberaria sobre 'ls tractats, alianças y relacions en general ab las potencias extrangeras; fixaria las bases constitutivas de la forsa pública general; votaria los gastos nacionals, repartint lo contingent entre 'ls diversos Estats; iniciaria las obras públicas d' interès comú á tota la nació; regularia lo comers interior y exterior y tots los elements que l' auxilian, y dirigiria los serveys generals, com correus, telégrafos, teléfonos interregionals etc., etc. La Diéta junt ab lo monarca foran los suprems guardadors del ordre mediant la ferma garantia de las llibertats individuals y corporativas, en tant que tribunals generals se cuidarian d' aplicar las lleys comunas y de resoldre las diferencias que afectessin á més d' un Estat y las qüestions en que un d'aquestos fos part interessada.

Cada Estat particular tindria las sevas Cortis que exercirian lo poder llegislatiu en totes aquellias materias de que no s' haguessin després en pró del Conjunt, y aqueixas Corts podrian basarse en lo sistema purament representatiu. Ellas cuidarian de tot lo referent á dret privat, y dirigirian la política interior del Estat y la administració de sos interessos, dintre de las lleys fonamentals del meteix, puig que es inútil afegir, que cada un d' aquestos hauria de tenir la seva Constitució propia, feta de nou, ó recopilada de las lleys y costums antigues, acomodadas á las necessitats é interessos d' avuy.

Lo poder executiu pera cada Estat podria estar organísat de duas maneras. La autoritat ó Consell que estés al davant de cada un, podrian ser nombrats ó be pel meteix Estat ó be per la Corona. En lo primer cas, lo nomenament podrian ferlo las Corts, ó podria encarregar-se á la elecció popular, directa ó indirecta, de primer ó de segón ó ters grau.

Los antecedents històrichs d' Espanya recomanan poch la primera manera de organisació. La autoritat regional ó executiva dels Estats particular recordaria 'ls Vireys, per molt que se li dongués un altre títol, y 'ls Vireys no han deixat massa bons recorts, tal vegada per culpa més de la época en que van existir, que de llur propias culpas. Si 'ls poders executius dels Estats haguessin de ser nombrats per la Corona y ser llochtinents d' aquesta, creyem que lo més encertat fora no encarregarlos á una persona, sino á un Consell. Los Consells son simpátichs á Espanya, encara que moltes vegades no hagin dat bons resultats, sinó al contrari. Aixís meteix creyem que un Consell fora la millor forma dels poders executius particulars dels Estats en lo cas de que las Corts ó 'l poble d' aquestos deguessin nomenarlos.

Molts punts essencials de organisació haurian de ser resolts de la meteixa manera si la solució fós monàrquica que

si fós republicana. La divisió de Espanya en Estats ó grans regions deuria ser igual en la república que en la monarquia. Los antecedentes históricos, las condiciones en que viuen, los sentimientos, los intereses morales y materiales y tots los demás datos que serveixen pera determinar las personalitats políticas, nos diuen eloqüentment que aquestas son en Espanya las grans regions que havian gosat de vida independent en altrás épocas. La divisió actual en provincias es purament una arbitrariedad del unitarisme, perpetrada precisament pera destruir aquellas personalitats, que li feyan nosa.

Las grans regions, donchs, deurian ser las pedras angulares del edifici del particularisme. En ellas podria carregarse tota la obra que s' construhís. Llur personalitat s' aguanta ferma y robusta entre milj de las runas que per tot arreu ha fet l' unitarisme. Las grans regions que formaren la antigua Confederació aragonesa se conservan en tan bon estat, que ni tant sòls fora necessari proceder á sifarlas de nou. Las de la corona castellana, veritat es que no están tan desllindadas ni gosan de tanta salut y robustés; pero, aixís y tot, conservan los aparells y conductes necessaris pera que per ells pugui tornar á circularhi la sanch, al recobrar la vida que avuy los manca.

Mes, en lo cas de que lo temperament dels habitants de las regions castellanas las portés á no accedir á las soluciones particularistas; si no volguessin rompre la uniformitat á la que están ja acostumadas en tots los terrenos, y creguessin que un sol poder, un sol còdich, una sola administració, y una sola politica han de fer llur felicitat, no per aixó fora impossible lo particularisme, dins de la monarquia ni dins de la república. Llavoras, en lloch de basar la organizació en la Confederació de Estats ó en l' Estat compost, la basariam en lo dualisme, com á l' imperi austro-húngar. Dels

dos membres, lo format per la part castellana de la Península se mantindria unificat y tan concentrat com volgués, en tant que 'l format per la part aragonesa se organisaria baix la base particularista, y reconeixeria las personalitats de las grans regions ben marcadas que 'l componen.

Tot lo que acabem d' exposar es aplicable lo meteix á la monarquia que á la república, y á la una y á l' altra forma de govern ho fora també lo règimen concordatari, que tan bons resultats ha donat á la Confederació suissa. Lo règimen concordatari respón perfectament á la organisació particularista. Quan distints Estats ó regions están units per llassos generals suaus y poch estrets, alguns senten la necessitat ó la conveniencia d' estrenyer y enfortir aquells llassos, en tant que 'ls restants no las senten. En tals casos se resol la qüestió per medi de Concordats. Los Estats ó regions que ho desitjan, los estableixen entre ells per acte d' expontánea voluntat, y 'ls demés quedan tan lliures com eran. Los Concordats particulars poden ser posats baix la garantia dels poders federals, que s' encarregan de fer cumplir totas llurs clausulas pels concordataris durant lo temps pel que s' han obligat. Lo règimen concordatari pot aplicarse á materias jurídicas, administrativas, comercials, etc., etc. Per son medi los Estats més afins desempenyan en comú alguns serveys, en benefici de tots ells. Si 's realisés la Confederació espanyola, monárquica ó republicana, los Estats de la antiga agregació aragonesa-catalana podrian treure gran profit del règimen concordatari.

Passem ja á examinar las solucions republicanas aplicables al conjunt de la nació espanyola.

Al exposar los fonaments científichs del particularisme, hem vist que la organisació que millor los representa es lo Estat compost ó federatiu. Si aquest fós possible, aquest voldriam.

Mes, donada la situació de decahiment y degeneració en que 's troban las regions totas de la Península, si s' entrés de sopte en tal organisació, tal vegada los resultats foran contraproduhents. L' Estat compost ó federatiu requereix que 'l poder legislatiu general sigui exercit per una gran Assamblea, formada per duas Cámaras, y es de temer que 'ls politichs á la madrilenya logressin falsificarla desde sa naixensa. En ella hi trovarian sens dupte lo medi de seguir dominant y de desacreditar lo nou règimen. Es propi, ademés, de un Estat compost un poder executiu, president ó Consell, fort y armat de grans atribucions, que fora una altra porta falsa per la qual aquells lograrian tal vegada introduhirse en la nova organisació.

Per tots aquestos motius y molts altres de semblants, si á Espanya hagués de constituhirse una Confederació republicana, lo millor fora que de prompte lo poder general quedés reduhit á una Diéta de delegacions dels Estats particulars, la qual designés las autoritats executives y establis las judicials. Baix sa direcció fariam l' aprenentatge, y un cop establíssim en disposició de ser fadrins, que tal vegada no tardariam massa, podriam fàcilment millorar la organisació, convertintla en la propia del Estat compost ó federatiu. Las reglas á que aquest está subjecte las hem ja exposadas en altres capitols, y no hem de reproduhirlas. A tals reglas deu-ria acomodar-se la organisació espanyola, en quant fossin compatibles ab las condicions, necessitats y modo de ser de la nació en lo moment en que hagués de aplicarlas.

Per lo dit s' haurá pogut veure, que las solucions particularistas aplicables á Espanya en general, són eminentment variadas, aixís baix la forma republicana com baix la forma monàrquica. Totas ellas, empero, coincideixen en un punt culminant: totas arrencan del principi de reconèixer las personalitats de las distintas regions en que la historia, la geo-

grafia y 'l caràcter dels habitants han dividit la Península.

L' esperit regional es l' únic element de regeneració que nos queda. Res hi fa que estigui esmortuït, puig que bastaria una commoció forta pera deixondarlo. Mirem lo que passa en la vida real. Fins aquells que més degenerats estan, tenen latent l' amor á la regió, y á son crit responen quasi sempre. Lo més embrutit dels catalans estima á Catalunya y faria algun sacrifici pera véurela dignificada per la llibertat. Iguals sentiments experimentan los fills de la major part de las regions espanyolas.

L' afecte de patria, com havem dit en altres párrafos, es tan més intens, com més reduït sigui 'l cercol á que s' extengui. L' amor á la patria gran es tan dèbil, que hi ha molts altres sentiments que 'l sobrepujan. Lo republicà catalá, per exemple, se sent molt més lligat ab lo republicà francès ó rús que ab lo monárquich de Andalucia y *vice-versa*. Lo llegitimista francès, rebria á mans besadas l' auxili del enemich més implacable de Fransa, si aquest enemich, alemany, rús ó anglés anés á tirar per terra la república. Sols quan la patria directa es petita, l' afecte que inspira pot sobreposarse als sentiments contraris que 'l debilitan.

Totas las solucions que havem exposat fortificarian l' esperit regional; totas reduïrien la patria immediata, y vigorisarian lo patriotisme. Qualsevol d' ellas, donchs, seria lo primer pas cap á la regeneració. Establert lo particularisme, encara que fos per medi de una organisació imperfecta, prou nos cuidariam després de perfeccionarlo, cada hù de conformitat ab sas aficions especials. La forsa expansiva del sistema faria que las més convenientes á la situació del pays fossin las que triunfessin en definitiva.

CAPITOL VI.

SOLUCIONS CATALANAS.

La organissació particular de Catalunya no pot ser monàrquica.—Catalunya formaria un sol tot, pero no compacte ó unificat.—Delegació d'atribucions á las comarcas y municipis. Error dels que volen poca divisió administrativa —Exemples de la divisió interior dels Estats dins del particularisme.—Solucions que pot donar lo particularisme á moltes qüestions que no sap resoldre l' unitarisme.—Sistema de Cartas municipales.—Organissació de las Corts catalanas.—Tendencia històrica cap á la Cámara única.—Projecte de organissació.—Encàrrechs capitals de la Corts catalanas.—Importancia de las llibertats civil y personal.—Poderes executiu y judicial catalans.—Unió dins del particularisme.—Preguntas finals.

Essent un fet que la regió catalana no té dinastia propia, es evident que la organissació interior que 's dongués quan hagués recobrat la personalitat no podria estar basada en la monarquia. Formant part de la agrupació espanyola, encara que la solució general fós monàrquica, y al davant de la Confederació, Estat compost ó dualisme que s' establis, hi hagués un rey, las nostras institucions particulars haurian de ser representadas per més d' un, ó sigui, republicanas.

No tenim, donchs, necessitat de preveure los distints casos que hem hagut de analisar en lo capitol precedent. Dins del règimen particularista, la organissació interior de Catalunya fora substancialment la meteixa, tant si l' Estat general espanyol fós una monarquia, com si fós una república. Sòls en lo cas que hem previst de que la unió fos personal, tenint

per llas la corona, y de que aquesta enviés un llochtinent á cada una de las regions ó Estats, hi hauria alguna diferencia en lo poder executiu.

Qualsevol que fós la solució, Catalunya formaria un tot ab personalitat y vida propia. Dins de las limitacions que s' hagués imposat per la unió, y exepció feta de las atribucions que hagués delegat en lo poder general, exerciria lliurement totas las demés que son propias de la soberania. Ella, donchs, cuidaria exclusivament de son dret privat, de sa llengua, de sa administració, de son govern, etc., etc., en quant fós de son interés particular. Las unicas lleys generals que la obligarian, foran las referents á las pocas materias que s' haurian confiat als poders generals de la nació.

Mes, del fet de que Catalunya formés nn sol tot, no se 'n desprén que hagués de ser un tot compacte ni unificat, puig que en aquest cas no s' organisaria de conformitat ab los principis del particularisme. Llavoras no 's cambiaria 'l sistema, y 'l territori catalá junt ab sos habitants no farian més que canviar d' amo, puig en compte de dependir de Madrid, dependirian de Barcelona. Catalunya formaria un sol tot; tindria personalitat política, y fora una entitat autònoma: mes, aixís com pera la unió ab las demés regions de la Península delegaria una part de las atribucions de la soberania en los poders generals, aixís també n' encarregaria d' altrás á entitats inferiors, y aquestas delegacions pendrian la forma de llibertats y drets, individuals y corporatius. Notis be, que dihem que *las encarregaria*, lo qual vol dir que ella 'n fora la mestressa, y conservaria sempre lo dret de regularlas. La pedra angular del edifici particularista són las regions, de qual soberania surt aixís l' Estat general com las llibertats locals, y en aixó se distingeix lo nostre sistema de certs altres que pretenen basar la organisació en la autonomia individual, formant per pacte unánim y esprés l' Estat primari,

que consideran ser lo Municipi, del qual derivan los organismes més extensos, creats també per pacte exprés y unànim.

Dins de Catalunya hi hauria d' haver una gran decentralització administrativa, podent las comarcas y municipis exercir per delegació algunas atribucions polítiques. La divisió administrativa hauria de ser ben pronunciada. Las provincias, comarcas, departaments, districtes, ó lo que fossin, pera la administració del pays, haurian de ser molt reduhits. Las provincias actuales, creació del centralisme, són de molt massa grans.

Ja que toquem aquest punt, hem de fer notar per incidencia que van molt errats los que dins del unitarisme volen disminuir las actuales provincias. Los que tal demanan, confonen duas qüestions completament distintas, puig si las provincias modernas son efectivament massa numerosas pera constituhir entitats polítiques ó Estats, son en cambi molt massa grans com entitats administrativas. Com més pronunciada sigui la divisió administrativa, més hi guanyarán las llibertats, y més s' interessará lo comú dels ciutadans en la marxa de la cosa pública.

Vegis, sinó, lo que fan todas las naciones organisadas baix la base particularista. Los Estats particulars de la Unió americana están dividit en Condats (*Counties*) ó Parroquias (*Parishes*), y entre tots ells ne contan uns dos mil doscents. Los més petits Cantons suïssos y Estats alemanys están dividits y subdividits, y contan també un número extraordinari de districtes ó cercols. Mes, no sortim de casa nostra, y veurem, que avans de sernos imposada la unificació, la divisió administrativa era ben pronunciada. Las comarcas naturals, corregiments ó veguerías, han de ser la base que pera sa administració y régimen interior adoptí Catalunya, si algun dia recohra la personalitat política.

La flexibilitat del sistema particularista li permet resoldre encertadament un munt de qüestions davant de las quals ha de declarar-se impotent l'unitarisme. Una d'aquestes qüestions es la referent á la organisació municipal.

Lo unitarisme s'fica ell meteix en un cercol del que no pot sortir-se. Se trova ab gran aglomeracions urbanas, en las que los habitants se contan per centenars de mils y gosan de tots los refinaments de la civilització y de la cultura. al costat dels municipis rurals, quinas casas y masias espargidas no arriban ni á formar poble, y s'empenya en fer passar á unas y altres pel meteix adressador, volentlos fondre en lo meteix motllo de una lley municipal comuna. Los resultats son desastrosos. O's donan moltes llibertats, y 'ls pobles atrassats, no sabent usarne, n'abusan, ó 's restringeixen aquellas, y las grans aglomeracions s'hi troban oprimidas, y han de acabar produhint un gran espatech. Lo sistema particularista atén á la naturalesa de las agrupacions y se acomoda á llurs circumstancies. Si fa una lley general, que sempre es poch estreta, correteix luego sos efectes per medi d' excepcions. A las grans ciutats y vilas las dota de *Cartas*, que responguin á llurs necessitats, y siguin relatives á llur estat de cultura. Las considera corporacions, y com tals las tracta. Lo sistema de *Cartas* municipals, que avuy dona en los payssos anglo-saxons los meteixos bons resultats que en altre temps va donarnos á nosaltres lo dels privilegis, es lo que deuria emplear Catalunya lo dia que disposés de sa personalitat.

Debent Catalunya formar un sol tot, tant si la solució general fós republicana com si fós monárquica, hauria de organitzar son poder legislatiu. Las Corts catalanas haurian de revindre dins de qualsevol de los formas del particularisme que s'adoptés.

Mes, ¿quina hauria de ser la organisació de las Corts?

¿Haurian de compondres dels representants dels tres brassos, com las antiguas, ó haurian de ser una reunió de diputats nombrats directament per sufragi? ¿Haurian de tenir una sola ó més de una Cámara?

Algunas de aquestas preguntas tenen ben natural la resposta, aixís com altrás de las que nos hem fet ó podriam fernos en lo referent á Corts, són mes difícils de respondre, puig que las solucions á que 's prestan poden ser molt variadas.

Que las Corts catalanas no podrian estar formadas por los representants dels tres brassos antichs es evident, puig que no existeixen ja tals brassos. Lo militar ó aristocràtic no es avuy element del Estat separat dels altres; lo eclesiàstic viu en condicions molt distintas de las en que vivia, y las ciutats y vilas reals no caben dins del modo de ser actual de la nostra societat.

Si las Corts catalanas haurian de compondres de una sola ó de més de una Cámara, es qüestió que deuria resoldres en un ó altre sentit segons aconsellesin las circumstancias. Per regla general, ha donat millors resultats lo sistema bicameral que lo de la Cámara única.

La tendencia histórica, no obstant, porta al nostre pays cap á aquesta darrera forma. Tal vegada lo més encertat fora que las Corts catalanas se formessin ab elements variats, constituint no obstant un sol tot. Podrian, per exemple, compondres no de dos, sinó de tres cossos, que deliberessin junts y votes sin separadament, formant la majoria dels representants de cada cos lo vot general d'aquest, y necessitant tota lley lo vot de dos dels cossos pera adquirir forza obligatoria. Los tres cossos, seguint l'exemple, podrian estar formats: l'un de representants populars, elegits per votació directa en proporció á la població total de Catalunya; l'altre de representants dels districtes, designats en número igual per cada un

d' aquestos, y lo tercer de representants de corporacions, nombrats per las que entre aquestas reunissin certas condicions que s' establissin.

Per lo dit medi ó per un altre de consemblant se corretjiria tal vegada la corrupció que l' unitarisme ha portat fins als racons més apartats de la nació per medi de sas farsas electorals, que foran grotescas sinó fossin de tan destructors efectes. Si la solució que proposem no agrada, poden buscar-se cent d' altres, que serán bonas pera 'ls temps d' avuy si reuneixin las duas condicions següents: la de donar participació el sufragi popular directe, y la de contrabalansejar son poder, al objecte de anarlo depurant dels vicis que li ha empeltat lo fals parlamentarisme.

Inútil es dir, que la organisació política catalana, republicana ó monàrquica, hauria de basarse en lo sistema representatiu, fugint de las anomenadas prácticas parlamentarias. Las Corts haurian de ser nombradas pera período fixo, lo meteix que la autoritat executiva, si hagués de ser directament nombrada per Catalunya, essent perfectament independents l' un poder de l' altre, y no debentse comunicar sino per medi de missatjes.

Las Corts catalanas haurian de ocupar-se molt especialment de la administració y del foment dels interessos morals y materials del pays. Pera'l foment dels primers, haurian de cuydar molt especialment del nostre dret privat, no sòls en la part civil, que més ó menys mutilada conservem, sino en las demés parts que deurian entrar en llurs atribucions. Y com que dins meteix de Catalunya no teniam ni tenim avuy en la part civil unitat legislativa, las Corts catalanas modernes, inspirant-se en las antigues, é imitant al Parlament británich, podrian adoptar lo procediment de la legislació separada. Per aquest medi no sòls lo dret general catalá, sino sas especialitats, com las de Tortosa, la Vall de Aran, Barcelona, etc., etc.,

anirien desenrotllantse y posantse en harmonia ab las necessitats é interessos dels temps.

Lo dret privat es sens dupte un dels primers elements de la vida dels pobles. En ell se basan las llibertats personal y civil, que son las que més interessan y dignifican al home. La llibertat politica es lo complement, y al meteix temps lo medi de adquirir y conservar aquellas altrs llibertats. Lo unitarisme la considera com fi excludiu, y en son nom exigeix als pobles tota mena de sacrificis, inclós lo de las altrs llibertats. Lo particularisme la reduheix al lloch que li pertoca, y lluny de sacrificar las llibertats personal y civil á la politica; lluny de voler separar á aquesta de la economia y administració, la constituheix en llur servidora. La llibertat politica, dins del particularisme, es lo medi de cercar y obtenir las demes llibertats, y junt ab ellas la millora y perfeccionament de tots los elements del pays.

Lo poder executiu catalá deuria conferirse, al nostre entendre, no á una autoritat personal, sino á un Consell de pochs membres, (tres, cinch, ó tot lo més set). Lo nostre caràcter s' oposa á la elevació de personas y tendeix sempre á la creació de institucions. Lo Consell executiu no tardaria á conquistar-se la popularitat de que gosavan lo dels Consellers de Barcelona y los de altrs ciutats de la nostra terra

Lo poder judicial estaria confiat als Tribunals que s' establissin, debent haberni de tots los graus, desde 'ls de pau ó municipals fins al Suprem catalá. Las nostras qüestions judiciales no haurian de sortir may de Catalunya en quant no 's referissin á las materias que s' haguessin confiat als poders generals de la nació.

Ab lo dit n' hi ha prou pera formar concepte de lo que fora Catalunya regida pel particularisme. No hem tocat las qüestions de detall perque no entran en l' objecte d'aquest llibre, pero que són fàcils de resoldre aplicant á las que se

presentin lo criteri que havem exposat. Partint de la base del reconeixement dels fets y dels interessos històrichs, no es difícil armonisarlos ab las aspiracions. L'avy es sempre plà, si no vol rompre ab lo ahir ni precipitar lo demà.

Segur es que als lectors que haurán tingut paciència pera seguirnos en los nostres rahonaments y apreciacions, los cridarà la atenció lo lloch secundari en que quedan moltes qüestions que apareixen de importancia capital dins del unitarisme. Si Catalunya logrés tenir una organisió particularista, se constituiria quasi de la meteixa manera si al davant del conjunt nacional hi hagués un rey ó un president ó Consell. Aquesta consideració val la pena de ser pesada y meditada, puig que indica una de las grans ventajass del nostre sistema, y confirma una vegada més lo que hem vingut dihent, ó sigui: que 'l particularisme, pel camí de la llibertat, uneix, en tant que l' unitarisme, pel camí de la imposició y del autoritarisme, no logra més que dividir als que cauhen baix son domini.

Anem á acabar la tasca que 'ns babem imposat ab una pregunta final. ¿Es possible á la nostra terra una solució qualsevol de las que havem indicat? ¿Pot Espanya convertirse en una Confederació ó Estat compost, ó pot Catalunya aspirar á recobrar sa personalitat dins d' un dualisme per l' istil del de Austria-Hungria, ja baix la forma repub'licana, ja baix la monárquica?

A la pregunta contestarem sòls, que la cosa dependeix de nosaltres. Si 'l catalanisme pren peu; si arriba á moures la opinió pública; si las nostras solucions logran á apoderarse de las intel·ligencias y dels cors de la majoria del pays, podrán ser més ó menys grans las dificultats y obstacles, pero 'l triunfo definitiu es segur.

Mes tinguis ben present que cap solució particularista vindrà ni 's solidarà per l' esforços d' un sol partit, per pode-

rós que se 'l suposi. Sòls pot portarla una explossió de los sentiments de tot lo poble; un moviment general de la opinió. Per tal motiu estem en lo camp catalanista los que de mes distinta manera pensem en altrás materias; per tal motiu entre nosaltres hi ha qui vol anar endavant molt depressa, y qui vol estar deturat ó avansar ab molta calma; per tal motiu los que com nosaltres tenen arreladas las ideas republicanas, no troban inconvenient en presentar lo cuadro del particularisme no sòls dintre de llur sistema, sino també dintre del oposat, ab la imparcialitat que hem procurat conservar en tots los capítols d' aquest llibre.

FI.

SUMARI

PART PRIMERA

MOTIUS DEL NOSTRE CATALANISME REGIONALISTA.

CAPITOL I.—*Estat actual de la nació espanyola.*—Lo programa del catalanisme es lo meteix en todas las manifestacions de aquest.—Exemples en los terrenos literari é històrich.—Pobresa de la vida nacional d'avuy.—Ignorancia é immoralitat.—Falta de solidés en las institucions.—Vicijs en que la nació espanyola va al davant de todas las demés, Estat dels partits y collas políticas.—Impotencia mostrada per l'unitarisme.—Lo catalanisme regionalista ha de ser, además d'un sentiment, una convicció.—Sobra de negaciens y falta de ideas positivas.

CAPITOL II.—*Lo caràcter castellà.*—Diferencias entre las regions de la Península.—Contenen varias rassas ó pobles, que 's poden condensar en dos grupos.—Lo caràcter castellà es un dels més marcats.—Contraposició ab l'anglo-saxó.—Encarnació del tipo en don Quijote.—Gran epopeya castellana.—Situació pobre de Castella al empèndrela.—Resum del descobriment, conquesta y assimilació de América.—Postració en que va quedar lo poble castellà.—Desequilibri entre 'ls elements de son caràcter.—Predomini del idealisme generalisador y del esperit de absorció y de imposició.—Decahiment y degeneració actual.—Unificació del idioma.—Autoritarisme y oligarquia fills del caràcter castellà.—No es interessat, sino pròdich.—Auxiliars de la oligarquia dominant.—Dificultats que trovará lo catalanisme regionalista.

CAPITOL III.—*Lo caràcter català.*—Motius que 'ns obligan á ser justos é imparcials.—Fals catalanisme dels que troban tot lo nostre jumillorable.—L'interés nos aconsella no viure de il·lusions.—Manifestacions contradictorias del caràcter català.—Aquest es lo oposat del castellà.—Causa determinant de la nostra decadencia.—Lo poble català era genuïnament mediterrànich.—No va pendre part activa en lo descobriment y conquesta d'América.—Sa supeditació á Castella y pèrdua de sa personalitat.—Lo positivisme particularisador es la base de son caràcter.—Desequilibri entre sas facultats.—Incapacitat pera la política castellana.—Menyspreu del refinament de las formas.—Preferencia

que dona á las instituciones per damunt dels homens.—Catalunya es la terra de la mitjanía.—Epoca de complet decahiment.—Era nova que portá lo período constitucional.—Lo moviment que produhí, posá en descubert los nostres defectes propis y 'ls empeltats.—Enumeració de alguns d'aquestos.—Exageracions perjudicials.—Desequilibri entre la vida material y la moral é intel·lectual.—Energia de la primera y en-sopiment de las altras.—Indiferentisme é ignorancia.—Lo nostre estat actual motiva y lligítima las aspiracions del catalanisme.

CAPITOL IV.—Lo Renaixement.—Explicació del nostre Renaixement.—Invasió francesa á principis del sigle.—Us del llenguatge catalá.—Era nova comensada en las Córts de Cádiz.—Epocas de lluyta y de unió.—Despertament y restauració de la historia.—Renaixement literari.—Era una protesta y una reivindicació.—Son origen en las ideas modernas.—Obstáculos.—Federalisme en 1868.—Retirada dels inic adors del Renaixement.—Estat de postració que va venir luego.—Nou despertar.—Tendencia política social del catalanisme regionalista.—Dificultats que trobará en aquest terreno.—Constancia en la restauració y propagació de la llengua —Importancia de aquest fet.—Forsa actual del Renaixement.

CAPITOL V.—Agravis y reclamacions.—Amplitud del nostre catalanisme regionalista.—Responsabilitat de la nostra postració.—Situació actual de Catalunya.—Imposició de la llengua.—Estat del nostre dret civil —Única solució.—Administració, govern y justicia.—Imposicions en la instrucció y educació —Estat económic.—Enveja y malavolensa envers la nostra producció.—Agravis històrics.—Comparació de las nostras queixas ab las contingudas en la «Declaració de independència» dels Estats Units d' América.—Major gravetat de las nostras.—Falta de aspiracions reflexivament separatistas.—Desitj de unió.—Motius que s'oposan al separatisme. Resúmen de la part primera d'aquest llibre.

PART SEGONA

FONAMENTS CIENTIFICS DEL PARTICULARISME.

CAPITOL I.—Generalitats.—Indicacions preliminars. —Catalanisme, regionalisme, particularisme.—Essencia del particularisme.—Es un sistema positiu y práctic.—Classificacions del Estat.—La llibertat es medi y fi social.—Necessitat de la lluyta entre varietats.—Observacions en l'ordre material y en lo polítich social.—Missió y fins del Estat ó agrupació política, en sa vida exterior é interior.—Regulació de la lluyta entre varietats.—Armonisació d'elements contradictoris.

CAPITOL II.—Tendencia científica actual.—Procediment científich.—Lo especialisme.—Método de observació directa.—Decahiment dels arguments de autoritat.—Positivisme en las branques físicas de la ciencia.—L' exemple es imitat per las metafísicas.—Aliansa entre unas y altras.—Exemples trets de varias d' ellas —Unió entre totes pel camí de la varietat.—Dos grupos de sistemes filosófichs.—Conformitat del nostre particularisme ab la tendencia científica actual.—Dificultats que ha de trovar en son camí.

CAPITOL III.—La llibertat.—Dificultat de definir la llibertat, y facilitat de explicar sos efectes.—Distints conceptes de la meteixa segons los graus de civilisació y cultura.—Concepte en los pobles clàssichs.—Concepte en la revolució francesa.—Definicions oficials dadas per aquesta.—Concepte modern de la llibertat.—Escolas francesa y anglosaxona.—Llibertat personal, civil y política.—Aquesta última es no sòls un fi sinó també un medi.—Lo *self government* —Lo *self government* institucional.—Caracterisació de la llibertat moderna.—Lluita entre 'l poder y las iniciativas particulars.—Armonisació dels interesos contradictoris.—Garantias sòls das d' equilibri.

CAPITOL IV.—La Igualtat.—La igualtat es la expressió del interés col·lectiu.—Camp propi de la igualtat.—Necessitat que 'é de la imposició.—Es condició de la llibertat.—Conseqüències perillosas que 'l poder treu del principi de igualtat.—Materias en que es beneficiosa la intervenció igualitaria del Estat.—Argument capital dels unificadors.—Demostració de sa falta de base.—La armonia entré la varietat y la igualtat es impossible dins dels sistemes unitaris.—Evolució de las escolas socialistas cap al particularisme.—L' equilibri entre la llibertat y l' autoritarisme es l' objecte de la organisació particularista.

CAPITOL V.—Dimensions del Estat.—La multiplicitat d' Estats es un fet necessari.—La resistencia á la unificació es lley de la historia.—Ventatjas dels Estats reduhits.—Generalisació de la educació política.—Intensitat del patriotisme.—Adaptació de la lley á las necessitats del poble.—Energía de la acció social pera lo progrés.—Ventatjas del Estat gran.—Extensió de la lley.—Dificultat de las faccions locals y de las petitas guerras.—La guerra es en ells menys frequent, pero més terrible.—Ineficácia de la unificació forçada.—Divisió interior dels francesos.—Ni l' Estat gran ni 'l petit resolen lo problema de la organisació de las societats.—La solució está en la associació d' Estats, baix la base del particularisme.

CAPITOL VI.—L' Estat compost.—La perfecció suposa complicació.—Erros produhits per las corrents unitarias.—Las escolas filosófica é histórica.—Llur impotencia dins l' Estat simple.—L' associació d' Estats.—¿Es federalisme?—Significació de aquest, segons Montesquieu, Hamilton y Freeman.—Naturalesa y caràcters de la organisació federativa.—Divisió de la soberanía entre 'ls Estats federats y 'l conjunt.—Estudi fet per los fundadors de la Unió americana.—Distints graus del federalisme.—Lliga, Confederació y Estat federatíu.—Diferencias entre aquestos graus.—Classificació adoptada pels millors tractadistas de dret polítich federal.

CAPITOL VII.—Flexibilitat del particularisme.—La organisació particularista pot adoptar qualsevol sistema de govern.—Pera decidirse, atén á las circunstancias en que 's troban los pobles.—Necessitat que té 'l particularisme de distints matissos.—Los distints matissos son la forsa del unitarisme.—L' Estat compost pot emplear totes las garantias de que disposa l' Estat simple, y además las especials del sistema en que 's basa.—Exemples trets de Confederacions existents.—Estat compost de dos graus y de més de dos.—Regla á que han de acomodar-se los Estats compostos de més de dos graus.

CAPITOL VIII.—Divisió de la soberania.—La divisió de la soberanía es la base del Estat compost.—Duas missions capitals del Estat.—Vida exterior y vida interior.—Lo referent á la primera correspón al poder general.—Guerra y diplomacia.—Garantía de las llibertats y de llur

ordenat exercissi.—Diferents maneres de exercir lo poder general aquesta garantia.—Serveys generals.—Diferents sistemes pera la concentració de algunas branques del dret privat.—Atribucions dels Estats particulars.—Tenen totas las de que no se han després en pro del Estat general.

CAPITOL IX.—*Ventatjas positivas del Estat compost.*—Marxa regular y desembrassada del Estat compost.—Los membres de aquest disposan de tota llur iniciativa pera la millora interior.—Possibilitat de fer probas difícils sens perill.—Resultats que per aquest camí se obtenen.—Exemples pràctichs trets del dret polítich sufs.—Exemples trets del dret civil.—Lo *Homestead* en los Estats americans.—La lley Torrens en las colonias británicas.—Exemple tret de la nostra historia.—Lo *Recognoverunt Proceres*.—Funcionament del Estat compost en la garantia de llibertats y drets.—Limita á la autoritat la quantitat, no la qualitat.—Garantías fillas de la combinació dels poders y de llur gelosía mútua.—La *federal liberty*.—Possibilitat de la puresa del sistema representatiu sens barrejas de prácticas parlamentarias.—Combinació de la representació general ab la especial.—Possibilitat de viure agrupadas entitats que's trobin en condicions distintas.—Bona distribució de la població en tot lo territori.—Regeneració dels caràcters decaiguts.

CAPITOL X.—*Lo criteri històrich.*—Lo particularisme porta á un criteri amplement històrich.—No es fill de cap exclusivisme d' escola.—Exageracions de las anomenadas filosófica é històrica.—La una olvidava lo passat y l' altra 'l pervenir, y cap de las duas estava en lo present.—Lo particularisme no es tradicionalista ni idealisador, sinó armonisador dels fets ab las aspiracions.—Resposta á una pregunta que's sol fer al catalanisme regionalista.—Sentit en que's diu, que volem ser lo que fórem.

PART TERCERA

SOLUCIONS PRACTICAS.

CAPITOL I.—*Solucions monárquicas.*—L' *Imperi británich.*—Camí que seguirem en aquesta darrera part.—Classificació de las solucions particularistas.—Extensió del imperi británich.—Organisació del Estat metropolità.—Bases de las llibertats británicas.—La *Common law* y la lley escrita reconeixen varietats.—Llegislació separada.—Llegislació temporal.—Organisació colonial britànica.—Las Colonias propiament ditas tenen llegislatura especial.—Classificació d' aquestas Colonias.—Federalisme en algunas d' ellas.—Organisació federal del Canadá.—Resultats que dona.—Ressenya del moviment particularista en las Colonias británicas.—La solució, en general, es incompleta.—Tracendencia del projecte de fer renaixer lo Parlament de Irlanda.—Possibilitat de que porti á completar la solució per medi d' un Parlament general de atribucions reduhidas.

CAPITOL II.—*Solucions monárquicas.*—*Alemania, Austria-Hungria, Suécia y Noruega.*—Membres de la Confederació germànica.—Organisació dels poders federals.—Distribució de las atribucions de la

soberania.—Tendència del imperi.—Barreja d' elements.—Caràcter feudal de la organització.—Comparació del federalisme ab lo feudalisme.—Uns paràgrafs de *The Federalist*.

Antecedents legals del actual imperi austro-húngar.—Solució per medi del dualisme.—L' imperi més que una Confederació es una Lliga.—Escàs poder legislatiu de las autoritats comunes á sas duas parts.—Varietat dins de cada una de aquestas.—Llibertats provincials.—Reconeixement de drets á las distintas rasses y llenguas.—Indicacions sobre la organització interior de cada una de las parts del imperi.—Suecia y Noruega.—L' únich lla de unió es la corona.—Drets d' aquesta.—Inutilitat de las tentativas fetas pera estrenyer la unió.—Resum.

CAPITOL III.—Solucions republicanas.—*Los Estados Unidos de América.*—Resum de la historia constitucional del Estados Units fins á llur organització definitiva.—Lliga, Confederació y Estat compost.—Distribució de atribucions.—Conformitat de la Constitució ab la teoria particularista.—Divisió del poder federal en tres branques.—Poder legislatiu.—Formació del Congrés.—Poder executiu.—Elecció del President.—Poder judicial.—Independencia y enllas dels tres poders.—Impossibilitat del parlamentarisme.—Alta missió conservadora del Tribunal federal.—Organització interior dels Estados particulars.—Poders legislatiu, executiu y judicial.—Decentralisació dintre de cada Estat.—Objectes capitals de la Unió americana.—Son vigor pera cumplirlos.

CAPITOL IV.—Solucions republicanas.—*Suissa, Repúblicas hispano-americanas.*—Alguns datos estadístichs de la Suissa.—Punts culminants de la historia de sa Confederació.—Sa organització actual es la del Estat compost.—Poders generals suïssos.—Autoritats legislativas, executives y judiciales.—Objectes de la Confederació suïssa en los temps actuals.—Organització interior dels Cantons.

Repúblicas hispano-americanas.—Llurs Constitucions són còpia de la nord-americana.—Falta del element històrich.—Algunes noticias sobre Méjich y la Argentina.—Missió històrica de las repúblicas hispano-americanas.

CAPITOL V.—Solucions espanyolas.—Las soluciones espanyolas podrán ser monárquicas ó republicanas.—Soluciones monárquicas en general.—Existencia de una dinastia nacional y de cap de regional.—Impossibilitat práctica del sistema alemany.—Soluciones posibles.—Llas personal per la corona, Confederació y Estat compost.—Antecedents històrichs de las nostras Corts.—Dieta general formada per las delegacions de aquestas.—Poder executiu regional.—Diferents formas que pot pendre.—Punts de organització comuns á las soluciones monárquicas y republicanas.—Las grans regions son las pedras angulares del edificio.—Sistema dualista.—Régimen concordatari. Soluciones republicanas.—Utilitat de comensar per una Confederació pera arribar més tart al Estat compost.—Dieta general.—Vigor del esperit regional.—Enfortiment del afecte de patria.

CAPITOL VI.—Solucions catalanas.—La organització particular de Catalunya no pot ser monárquica.—Catalunya formaria un sol tot, pero no compacte ó unificat.—Delegació d' atribucions á las comarcas y municipis.—Error dels que volen poca divisió administrativa.—Exemples de la divisió interior dels Estados dins del particularisme.—Soluciones que pot donar lo particularisme á molts qüestions que no sap resoldre l' unitarisme.—Sistema de Cartas municipals.—Organisació de las Corts catalanas.—Tendència històrica cap á la Cámara única.—Projecte

de organització.—Encàrrecs capitals de la Corts catalanas.—Importancia de las llibertats civil y personal.—Poders executiu y judicial catalans.—Unió dins del particularisme.—Preguntas finals.

FE D' ERRATAS Y RECTIFICACIONS

Pág.	Ratlla	Diu	Deu dir.
83	2	unió	unitat
86	6	posats als peus	posats a'guns d' ells als peus.
103	32	lo capítol'	un dels capítols.
141	26	la lingüista	la lingüística
183	10	d' aquest	del dret.
190	6	hem	ha
193	12 y 13	oposarsel	oposarseli
223	24	l' Rstat	d' Estats.
274	17	historia de la humanitat	historia contemporánea
296	25	1748	1848.

V

**Pròleg de Valentí Almirall a l'edició castellana
de 1902 de «Lo catalanisme»**

Pròleg a l'edició castellana de 1902

A molts se'ls farà estrany que, després d'alguns anys d'apartament complet de la vida pública, i tenint «el peu posat a l'estrep», vinguem ara amb una edició, a més en castellà, de les nostres obres, i dels nostres escrits polítics i literaris. Potser semblaran passats de moda i fins i tot ridículs als ulls d'aquesta generació de catalanistes que, a força d'exageracions patriotes, ha arribat a descobrir que, com els antics grecs però sense tenir els fonaments que ells tenien, han de declarar bàrbars als no catalans o fins i tot als que no pensen, ni parlen, ni resen com ells, tot i que hagin nascut a Catalunya.

Precisament, tornem a publicar-los i els hem posat en la llengua més general de la nació de la qual formem part, perquè siguin més els que ens comprenguin. D'aquesta manera evitem que mai ningú no ens pugui confondre amb ells.

Vam ser els primers, o almenys dels primers, a pregonar i a propagar les excel·lències del regionalisme en general i dels avantatges que podria reportar a la nostra pàtria catalana aquest regionalisme. Tot i que no han passat trenta anys, hem de fer constar que no tenim res en comú amb el catalanisme o el regionalisme a l'ús, que pretén sintetitzar els seus desitjos i aspiracions amb un cant d'odi i fanatisme, que ressuscita o mig ressuscita d'un període anormal i funest de la història de les nostres dissensions.

Des que el 1869 vam condensar les teories federals amb aplicació a la nostra pàtria en un fullet que inclourem en aquesta obra fins als últims escrits polítics que vam publicar, no només hem vist en el federalisme regionalista l'únic sistema dels que s'han assajat fins ara, que la coexistència de la llibertat i de la democràcia pot fer pràctica. Sempre hem tin-

gut el federalisme regionalista com l'organització política més perfeccionada de totes les que s'han ideat per fer possible la unió d'un nombre de pobles més gran, espontàniament i sense necessitat d'atemptar les seves autonomies. A més d'aquests avantatges de caràcter general i veritablement civilitzador, sempre hem vist i pregonat en el federalisme regionalista la particularitat de ser el sistema d'organització que millor s'ha d'adaptar a les regions d'Espanya en general, i en especial a la nostra. De manera que, per a nosaltres és una circumstància afortunada el fet de poder treballar simultàniament en pro de la nostra religió i de la nació de què formem part. Amb això contribuïm, a més, a la millora general i al progrés humà.

Quina distància tan gran hi havia entre el nostre regionalisme federalista, que harmonitza i uneix (i que, com l'Hèrcules de la llegenda, «separant ajunta») i aquella tendència que no es proposa més que enemistar i separar!

Els separatistes, per odi i malevolència, segueixen els procediments que creuen que millor els porta a complir el seu objectiu, però que no fingeixin ni menteixin ni pretenguin enganyar-nos. L'odi i el fanatisme només poden donar fruits de destrucció i de tirania, mai d'unió ni de concòrdia. Pretendre buscar l'harmonia entre les regions espanyoles que han de viure unides pel camí dels insults o, almenys, dels recels recorda dues persones que estan promeses per al matrimoni i empren el temps que duren les seves relacions preparatòries a insultar-se i a rebaixar-se l'un a l'altre en competència. Tots hem de veure l'enemic comú en el sistema fins avui directiu de l'organització nacional, i contra ell, tots els que en som víctimes, ens hem de considerar aliats i amics.

Aquesta ha estat sempre la nostra convicció, que hem defensat i propagat des de fa trenta anys. No tindria res d'es-

trany que durant aquest període tan llarg, algun cop ens haguéssim deixat arrossegar per alguna preocupació momentània i de detall, però en el fons, la nostra propaganda ha tendit sempre al nostre ideal. Mai no hem entonat, ni entonarem *Els Segadors* ni utilitzarem l'insult ni el menyspreu per als fills de cap regió d'Espanya.

Respecte a l'ús parlat i escrit de la nostra llengua catalana, sempre hem sostingut el mateix criteri i el mateix punt de vista. Per dignitat, per justícia, demanem dins la nostra regió i als poders o autoritats que la representen i dirigeixen, la cooficialitat o la igualtat de drets entre aquella i la general d'Espanya, sense oposar-nos, i que en aquelles altres regions que tinguin llenguatge especial s'adopti un criteri idèntic. Mai no hem aspirat a imposar-la, ja no dic a cap part d'Espanya, sinó a la nostra regió: tenim prou de poder parlar-la i escriure-la oficialment, i amb ella ens han d'entendre i fer-se entendre els que ocupen llocs oficials. No tenim la pretensió de fer-ne una d'aquelles que han arribat a ser generals, que aconseguen cultivadors a totes parts, sinó que ens és suficient que sigui una llengua especial, regional si es vol, amb una literatura que expressi bé el nostre caràcter, i que ens permeti expandir les nostres idees i sentiments. El nostre país posseeix dues llengües, i una d'aquestes llengües és de les més esteses al món civilitzat. Com que totes les persones regularment il·lustrades parlen les dues, i fins i tot les més incultes les entenen millor o pitjor, estaríem bojós si no procuréssim conservar aquest avantatge, seguint i millorant-ne el cultiu.

No temem ni ens importen les excomunionis que ens costarà aquesta exposició franca del nostre criteri. És el que sempre hem sostingut, i sense renegar-ne mai ni ocultar-ho mai. Durant la nostra vida activa, se'ns ha elevat a tots els llocs d'honor del regionalisme catalanista, des de les presidències

del primer Congrés Català i dels Jocs Florals de Barcelona, fins a la direcció del primer *Diari Català* i la presidència de l'Ateneu Barcelonès. Les excomuniones que es llencin contra nosaltres comprovaran que el que ha variat no hem sigut nosaltres, sinó els que han volgut fer del catalanisme una arma de reacció contra les idees modernes i expansives, tant en el terreny polític com en el social i en el religiós. Han absorbit gairebé tot el carlisme de Catalunya, però separant-lo del de les altres regions, i l'han deixat aïllat i impotent per a algares i aixecaments armats, amb la qual cosa han fet un gran bé al país.

V. ALMIRALL

Ribes (Girona), agost de 1902

